Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Obvezne strokovne podlage za regionalne prostorske plane

Analiza stanja v prostoru

Obvezne strokovne podlage za regionalne prostorske plane

Analiza stanja v prostoru

Kolofon

Naročnik: Republika Slovenija – Ministrstvo za naravne vire in prostor,
Dunajska cesta 48, 1000 Ljubljana

Pogodba: 2550 – 23 – 510007

Avtorji:

Urbanistični inštitut RS: dr. Igor Bizjak, univ. dipl. inž. arh.
Boštjan Cotič, univ. dipl. inž. arh.
dr. Damjana Gantar, univ. dipl. inž. kraj. arh.
mag. Andrej Gulič, univ. dipl. soc.
Simon Koblar, mag. geogr.
Jana Kozamernik, univ. dipl. inž. kraj. arh.
dr. Luka Mladenovič, univ. dipl. inž. arh.
Barbara Mušič, univ. dipl. inž. arh.
dr. Sabina Mujkić, univ. dipl. inž. geod.

Acer d.o.o.: mag. Jelka Hudoklin, univ. dipl. inž. kraj. arh.
mag. Irena Hočevar, univ. dipl. geogr.
Tanja Jerin, inž. grad.
Suzana Simič, univ. dipl. inž. kraj. arh.

Locus d.o.o.: Maja Šinigoj, univ. dipl. inž. kraj. arh.,
Leon Kobetič, univ. dipl. inž. grad.,
Metka Jug, univ. dipl. inž. kraj. arh.,
dr. Miha Konjar, univ. dipl. inž. geod.,
Manca Jug, univ. dipl. inž. kraj. arh.,
Tomaž Kmet, univ. dipl. inž. arh.,
Nuša Britovšek, univ. dipl. inž. kraj. arh.,
Nina Lipušček, univ. dipl. inž. kraj. arh,
Žiga Smrekar, mag. geog.,
Nina Uršič, dipl. inž. kraj. arh.,

Ana Mestnik, mag. prost. načrt.,
Špela Osolin, mag. prost. načrt.,
Tosja Vidmar, univ. dipl. geog.

LUZ: Shuchita Špela Ložar, univ. dipl. inž. vod. in kom. Inž.
Marko Fatur, univ. dipl. inž. grad.
Klemen Milovanović, univ. dipl. inž. grad.
Rok Vodopivec, mag. inž. grad.
Janja Solomun, univ. dipl. inž. arh.
dr. Bernarda Bevc Šekoranja, univ. dipl. inž. arh.
dr. Petra Vertelj Nared, univ. dipl. inž. kraj. arh.
Oskar Cafuta, MSc, Kraljevina Švedska
Roman Pleško, nar. mat. tehn.

Uredniki: dr. Igor Bizjak, univ. dipl. inž. arh.
Barbara Mušič, univ. dipl. inž. arh.
Boštjan Cotič, univ. dipl. inž. arh.

Lektoriranje: besedilo ni bilo lektorirano

Izjava o omejitvi odgovornosti: Stališča, predstavljena v tem poročilu, so stališča avtorjev in ne izražajo nujno mnenja naročnika.

Datum: Ljubljana, 30. 9. 2023

Datum dopolnjenega poročila: Ljubljana, 31. 3. 2024

Seznam kratic

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
ARSO	Agencija Republike Slovenije za okolje
BDP	bruto družbeni proizvod
EPO	ekološko pomembna območja
DARS	Družba za avtoceste v Republiki Sloveniji d. d.
DLN	državni lokacijski načrt
DPN	državni prostorski načrt
DRSC	Direkcija Republike Slovenije za ceste
EDRKGZ	Evidenca dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč
ESPON	European Territorial Observation Network
EU	Evropska unija
EU-27	države Evropske unije brez Republike Hrvaške
IKT	informacijsko-komunikacijska tehnologija
JPP	javni potniški promet
KZU	kmetijska zemljišča v uporabi
OPN	občinski prostorski načrt
OPPN	občinski podrobni prostorski načrt
MDDSZEM	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MF	Ministrstvo za finance
MGRT	Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
MJU	Ministrstvo za javno upravo
MK	Ministrstvo za kulturo
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MNVP	Ministrstvo za naravne vire in prostor
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
MO	mestna občina
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MOP – DzPGS	Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor, graditev in stanovanja
MOPE	Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo
MORS	Ministrstvo za obrambo RS
MP	Ministrstvo za pravosodje
MSP	Ministrstvo za solidarno prihodnost
MZ	Ministrstvo za zdravje
MzIP	Ministrstvo za infrastrukturo in prostor

MzIP – DzP	Ministrstvo za infrastrukturo in prostor, Direktorat za prostor
MZI	Ministrstvo za infrastrukturo
NUP	nosilec(-ci) urejanja prostora
NVO	nevladna organizacija
OECD	Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj
PRO	prostorski red občine
PUP	prostorski ureditveni pogoji
RCPS	regionalna celostna prometna strategija
RPN	regionalni prostorski načrt
RPP	regionalni prostorski plan
RRA	regionalna razvojna agencija
RRP	regionalni razvojni program
RS	Republika Slovenija
SD – OPN	spremembe in dopolnitve občinskega prostorskega načrta
SME	majhno ali srednje veliko podjetje (ang. small or medium-sized enterprise)
SPRO	strategija prostorskega razvoja občine
SPRS	strategija prostorskega razvoja Slovenije
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
TIA	presoja učinkov na prostor (ang. Territorial Impact Assessment)
UMAR	Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj
UP	urejanje prostora
ZNOrg	Zakon o nevladnih organizacijah
ZGO-1	Zakon o graditvi objektov
ZPNačrt	Zakon o prostorskem načrtovanju
ZUreP	Zakon o urejanju prostora (ZUreP-1, ZUreP-2, ZUreP-3)
ZUNDPP	Zakon o urejanju naselij in drugih posegih v prostor
ZUPUDPP	Zakon o umeščanju prostorskih ureditev državnega pomena v prostor
ZSRR-2	Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja

Seznam slik

Slika 1: Vsebinski sklopi strokovnih podlag 22
Slika 2: Gibanje števila prebivalcev v regijah (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Prebivalstvo po starosti, statistične regije, 2008 – 2022, spletna stran Statističnega urada RS, https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/05C2001S.px/, 2023). 26
Slika 3: Predvideno gibanje števila prebivalcev do leta 2028 (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Demografska analiza s projekcijami za podeželska in urbana območja, 2023). 27
Slika 4: Omrežje središč (vir: ReSPR50, Uradni list RS, https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2023-01-2295 , 2023). 31
Slika 5: Morebitna druga naselja pomembna za regijo (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Naselja v policentričnem omrežju sreidšč, ReSPR50, Uradni list RS https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2023-01-2295, 2024; Število prebivalcev po naseljih v letu 2023, Statistični urad RS, https://pxweb.stat.si/SiStat/sl/Podrocja/Index/100/prebivalstvo , 2023). 37
Slika 6: Delež zgrajenih stavb po obdobjih (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Starost stavb, portal E-geodetski podatki, egp.gu.gov.si, 2023). 38
Slika 7: Vpliv bližine AC priključka na razvoj poselitve (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Starost stavb, portal E-geodetski podatki, egp.gu.gov.si, 2023; Ceste za območje Slovenije, avtoceste, portal Javni geodetski podatki, https://ipi.eprostor.gov.si/jgp/data, 2023). 39
Slika 8: Prikaz širših mestnih območij (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Središča v policentričnem omrežju središč in širša mestna območja, ReSPR50, Uradni list RS, https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2023-01-2295 , 2023). 42
Slika 9: Delovno aktivno prebivalstvo glede na lokacijo delovnega mesta (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Povprečno število delovno aktivnega prebivalstva po občinah delovnega mesta, spletna stran Statističnega urada RS, 2023, https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/0775341S.px/, 2023). 45
Slika 10: Število naseljenih in nenaseljenih stanovanj (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Število naseljenih in nenaseljenih stanovanj, 2021, spletna stran Statističnega urada RS, https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/0861205S.px/, 2023). 60
Slika 11: Število nepozidanih območij namenjeni stanovanjski rabi, ki so večja od 0,5 ha in prednostna območja za stanovanjsko oskrbo (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Generalizirana namenska raba prostora, stanovanjska raba, Prostorski informacijski sistem, https://dokumenti-pis.mop.gov.si/, 2023; Prednostna območja za stanovanjsko oskrbo, Opredelitev in določitev prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo – PROSO, 2016). 62
Slika 12: Nepozidana stavbna zemljišča večja od 10 ha v središčih policentričnega urbanega sistema (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Generalizirana namenska raba prostora, Prostorski informacijski sistem, https://dokumenti-pis.mop.gov.si/, 2023; Število obstoječih con mednarodnega, državnega in regionalnega pomena po regijah, Metodologija za popis poslovnih con in subjektov inovativnega okolja na območju Slovenije, izvedba terenskega

popisa in vzpostavitev ažurne evidence Območja za turizem, 2019; Središča v policentričnem omrežju naselij, ReSPR50, Uradni list RS, https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2023-01-2295 , 2023)..... 66
Slika 13: Površina nakupovalnih središč (m^2) na prebivalca (vir: Locus d.o.o., na podlagi: Evidenca stavbnih zemljišč, območja za trgovsko dejavnost, Prostorski informacijski sistem, https://pis.eprostor.gov.si/sl/pis/evidenca-stavbnih-zemljisc, 2023; Število prebivalcev v regiji, 2023, spletna stran Statističnega urada RS, https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/.px/, 2023)..... 68
Slika 14:: Prihodi in prenočitve domačih in tujih turistov v letu 2022 (vir: spletna stran Statističnega urada RS, https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/2164449S.px/ , 2023). 70
Slika 15: Število aktivnih nastanitvenih obratov, nedeljivih enot in stalnih ležišč v regijah v letu 2022 (vir: spletna stran Statističnega urada RS, https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/2164518S.px , 2023)..... 71
Slika 16: DPN v pripravi in veljavni DPN (vir: PIS, MOP). 72
Slika 17: Razvrstitev linij v razrede navezanosti, Uredba o načinu izvajanja gospodarske javne službe javni linijski prevoz potnikov v notranjem cestnem prometu, o koncesiji te javne službe in o ureditvi sistema enotne vozovnice, Priloga 2 - Standard dostopnosti, https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=URED8123, 2023)..... 80
Slika 18: Število dnevnih vozačev med slovenskimi občinami, razporejeno po omrežju JPP. (vir: Analiza dnevne mobilnosti in ugotavljanje glavnih koridorjev javnega potniškega prometa, 2019, https://giam.zrc-sazu.si/sites/default/files/analiza_dnevne_mobilnosti_final_v2.pdf, 2023)..... 81
Slika 19: Reliefna zgradba Slovenije in površinski pokrov (vir: lidar hillshade, spletni servis GIS ARSO: https://gis.arso.gov.si/arcgis/rest/services) in podatki o gozdovih: dejanska raba tal, spletni portal MKGP, https://rkg.gov.si/vstop/, stanje podatkov 31. avgust 2023). 82
Slika 20: Krajinske regije v Sloveniji (vir: Marušič, I. in sod., Regionalna razdelitev krajinskih tipov, 1998). 83
Slika 21: Prikaz Zasnove zelene infrastrukture (vir: ReSPR50, 2023)..... 86
Slika 22: Prikaz podeželja in prednostnih območij za kmetijstvo (vir: ReSPR50. 2023)..... 90
Slika 23: Primerjava namenske rabe kmetijskih zemljišč in RKG-GERK, 2022 (vir: Poročilo o uresničevanju samooskrbe in rabi kmetijskih zemljišč, MKGP, marec 2023)..... 91
Slika 24: Izguba travniških in njivskih površin v obdobju 2012-2022 glede na boniteto zemljišča v ha, RKG-GERK (vir: Poročilo o uresničevanju samooskrbe in rabi kmetijskih zemljišč, MKGP, marec 2023). 91
Slika 25: Prikaz izgube kmetijskih površin zaradi zaraščanja ali pozidave – stanje v letu 2022 glede na stanje v letu 2010 v povezavi z območji priseljevanja, odseljevanja ali stagnacije števila prebivalcev (vir: Poročilo o uresničevanju samooskrbe in rabi kmetijskih zemljišč, MKGP, marec 2023). 92
Slika 26: Območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za RS (vir: Uredba o območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo, 2016)..... 93
Slika 27: Vinorodni okoliši po regijah (vir: Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, https://rkg.gov.si/vstop/, stanje podatkov 29. september 2019). 95
Slika 28: Prikaz obstoječih osuševalnih in namakalnih sistemov - namakalni sistemi so modri, osuševalni sistemi pa rjavi (vir: Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, https://rkg.gov.si/vstop/, stanje podatkov 13. avgust 2020)..... 96

Slika 29: Prikaz območij z omejenimi dejavniki za kmetijsko dejavnost (vir: Poročilo o uresničevanju samooskrbe in rabi kmetijskih zemljišč, MKGP, marec 2023). 98
Slika 30: Številčni prikaz obsega območij z omejenimi dejavniki za kmetijsko dejavnost (vir: Poročilo o uresničevanju samooskrbe in rabi kmetijskih zemljišč, MKGP, marec 2023) 98
Slika 31: Prikaz namenske rabe z oznako G - gozdnih površin (vir: MNVP, 12. 6. 2023). 103
Slika 32: Tipologija gozdnih površin (vir: dejanska raba tal, spletni portal Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, https://rkg.gov.si/vstop/, stanje podatkov 30. junij 2023 in podatki o gozdovih, spletna stran Zavoda za gozdove Slovenije http://www.zgs.gov.si/, stanje podatkov 4. januar 2021). 104
Slika 33: Območja pridobivanja mineralnih surovin (površinski in podzemni kopi) – namenska raba LN in LP (vir: MNVP, 12.6.2023). 106
Slika 34: Karta nahajališč mineralnih surovin s koncesijo v letu 2014 (vir: https://www.geo-zs.si/PDF/PeriodicnePublikacije/Karta_koncesije_2015.pdf). 107
Slika 35: Vodne površine (vir: dejanska raba tal, spletni portal Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, https://rkg.gov.si/vstop/, stanje podatkov 30. junij 2023). 110
Slika 36: Območje zelo redkih (katastrofalnih) poplav (vir: eVode http://www.evode.gov.si/, datum objave 16. 12. 2020). 111
Slika 37: Delež prebivalstva na območjih poplavljanja po statističnih regijah (vir: https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/delez-prebivalcev-ki-zivijo-na-poplavno-ogrozenih-obmocjih) 112
Slika 38: Erozijska območja (vir: Spletna stran eVode http://www.evode.gov.si/). 113
Slika 39: Plazljiva območja (vir: eVode http://www.evode.gov.si/). 114
Slika 40: Karta plazov iz portala Geohazard (vir: https://geohazard.geo-zs.si/). 114
Slika 41: Območja za turizem – namenska raba BT, BD in BC (vir: MNVP, 12.6.2023). 117
Slika 42: Rekreacijska območja (vir: MNVP, 12.6.2023). 118
Slika 43: Kampi in druge nastanitvene zmogljivosti - število ležišč (vir: SURS, 2023). 119
Slika 44: Kopalne vode (temno modra); s svetlo modro so prikazane vodne površine iz dejanske rabe tal (vir: eVode http://www.evode.gov.si/ , stanje podatkov 12. november 2020, dejanska raba tal, spletni portal Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, https://rkg.gov.si/vstop/ , stanje podatkov 30. junij 2023). 120
Slika 45: Letališča (vir: https://www.sloveniacontrol.si). 121
Slika 46: Celinske vode ali njihovi deli, na katerih je prevoz tovora in uporaba plovil na motorni pogon dovoljena (vir: https://podatki.gov.si/dataset/celinske-vode-ali-njihovi-deli-na-katerih-je-prevoz-tovora-in-uporaba-plovil-na-motorni-pogon-dovolj). 122
Slika 47: Območja posamične poselitve oz. razpršene poselitve – namenska raba A (vir: MNVP, 12.6.2023). .. 124
Slika 48: Površine območij z namensko rabo A (posamična poselitev oz. razpršena poselitev) po regijah. 125
Slika 49: Karta pričakovane globine do izoterme 90ºC (vir: https://egeologija.si/geonetwork/srv/slv/catalog.search#/metadata/C211EED2-54CA-4F43-8E85-EF59696A73CC) 128
Slika 50: Območja za potrebe obrambe (vir: MORS, september 2023). 130

Slika 51: Potencialni habitat (zeleni poligoni) in koridorji (rdeče črte in rumeni krogi) za velike zveri v Sloveniji (vir: Opredelitev ekoloških koridorjev…. 2021). 134
Slika 52: Potencialni habitat (zeleni poligoni) in koridorji (rdeče črte) za parkljarje v Sloveniji (vir: Opredelitev ekoloških koridorjev…. 2021). 135
Slika 53: Karta najobčutljivejših območij za jastreba in vodne ptice (vir: Opredelitev ekoloških koridorjev…. 2021). 135
Slika 54: Prikaz štirih ravni razdelitve krajinskih tipov v Sloveniji in rezultat vrednotenja krajin po krajinskih enotah; na sličici spodaj desno je prikaz ocene krajinskih podenot od 1 (najbolje) do 5 (najslabše). (Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji, 1998). 138
Slika 55: Prikaz krajinskih regij in krajnskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni (SPRS, 2004). 139
Slika 56: Prikaz krajinskih območij prepoznavnosti - šrafirano črno (SPRS 2004) in nekaterih novih oz. redefiniranih krajinskih območij prepoznavnosti - rožnato (CRP Nadgradnja metodologije določanja območij nacionalne prepoznavnosti krajine) ter izjemnih krajin - zeleno (Usmeritve za urejanje izjemnih krajin v Sloveniji. Hudoklin J., Ogrin D., 1998). 142
Slika 57: Izjemne krajine v Sloveniji (Ogrin, 1998; spletne strani MOP). 145
Slika 58: Dediščinske kulturne krajine (vir: Varstveni režimi kulturne dediščine, portal OPSI, https://podatki.gov.si/dataset/varstveni-rezimi-kulturne-dediscine-evrd). 148
Slika 59: Prikaz območij naravnih parkov v Sloveniji (Vir: Atlas okolja, https://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso). 152
Slika 60: Prikaz območij naravnih parkov v Sloveniji (vir: https://www.gov.si/teme/naravni-parki-naravni-rezervati-in-naravni-spomeniki/). 152
Slika 61: Deleži zavarovanih površin po kategorijah v Sloveniji (Vir: https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/zavarovana-obmocja-5). 153
Slika 62: Prikaz funkcionalno degradiranih območij v Sloveniji glede na površino in spremembe v času 2017 - 2020 (vir: ARSO, 2023). 155
Slika 63: Prikaz dnevnih selitev – število prebivalcev, ki prebivajo v eni, delajo pa v drugi občini/regiji (vir: SPRS do leta 2030). 159
Slika 64: Shema urbanih središč državnega, regionalnega in mednarodnega pomena z gravitacijskimi območji (vir: MzI, SPRS, Uradni list RS, št.76/04). 160
Slika 65: Usmeritve za razvoj (intermodalnega) prometnega omrežja v povezavi s poselitvijo (vir: MzI, SPRS, Uradni list RS, št.76/04). 162
Slika 66: Omrežje državnih cest v RS (vir: DRSI). 164
Slika 67: Shema glavnih in regionalnih železniških prog v RS (vir: SŽ). 167
Slika 68: Prioritetna območja razvoja železnice (vir: Vizija 2050+). 169
Slika 69: Državne kolesarske povezave (vir: DRSI, september 2023). 170
Slika 70: Vzpostavljene državne kolesarske povezave (vir: DRSI, september 2023). 171

Slika 71: Status projektne dokumentacije državnih kolesarskih povezav (vir: DRSI, september 2023). 171
Slika 72: Status gradnje državnih kolesarskih povezav (vir: DRSI, september 2023). 172
Slika 73: Delež prebivalcev glede na pogostost voženj JPP in oddaljenost od postajališča (vir: Gabrovec idr., 2019). 175
Slika 74: Promet v Luki Koper (Vir: letno poročilo Luke Koper). 177
Slika 75: Število potnikov in količina tovora na Letališču Jožeta Pučnika Ljubljana (vir: Fraport Slovenija). 179
Slika 76: Promet Letališča Edvarda Rusjana Maribor od leta 2005 (Vir: Wikipedia). 179
Slika 77: Vodovarstvena območja in glavno vodovodno omrežje (rdeča barva – vodovarstvena območja, temnomodra barva – magistralno omrežje, svetlomodra barva – primarno omrežje) (vir: Atlas okolja). 187
Slika 78: Razmerja med razpoložljivo količino podzemne vode (1991–2020) in črpanimi količinami podzemne vode (2014–2019) (vir: Količinsko stanje podzemnih voda v Sloveniji, ARSO, 2021). 187
Slika 79: Vodno zajetje (vir: modra barva – podatek Atlas okolja, rumena barva – podatek kataster GJI). 188
Slika 80: Vodna zajetja (rumena barva), magistralno omrežje (modra barva), primarno omrežje (vijolična barva) (vir: Kataster GJI). 188
Slika 81: Podeljena vodna dovoljenja (vir: Načrt upravljanja voda na vodnem območju Donave za obdobje 2022–2027 in Načrt upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2022–2027). 189
Slika 82: Vodna dovoljenja za oskrbo s pitno vodo, ki se izvaja kot gospodarska javna služba (vir: Atlas voda). 189
Slika 83: Aglomeracije (vir: Atlas okolja). 193
Slika 84: Čistilne naprave (vir: roza barva – podatek Atlas okolja, rumena barva – podatek kataster GJI). 194
Slika 85: Čistilne naprave in kanalizacijsko omrežje (vir: Kataster GJI). 194
Slika 86: Potrebna zmogljivost naprav za mehansko biološko obdelavo mešanih komunalnih odpadkov v letu 2019 v skupnih tonah / kg na prebivalca (vir: Program ravnanja z odpadki, 2022). 199
Slika 87: Odlagališča (vir: modra barva – podatek Atlas okolja, oranžna barva – podatek kataster GJI). 203
Slika 88: Zbirni centri (vir: Kataster GJI). 203
Slika 89: Predvidena umestitev dodatnih naprav za energetsko predelavo nereciklabilnih ostankov obdelave komunalnih odpadkov (vir: Program ravnanja z odpadki 2022). 204
Slika 90: Elektrarne za proizvodnjo električne energije (vir: ZNC.si). 208
Slika 91: Območja napajanja 400, 220 in 110 kV prenosnega omrežja (vir: Razvojni načrt prenosnega sistema RS za obdobje 2023-2032). 209
Slika 92: 400, 220 in 110 kV omrežje ter vsi objekti RTP (vir: Kataster GJI). 210
Slika 93: 20 in 10 kV distribucijsko omrežje in vsi objekti RTP (vir: Razvojni načrt prenosnega sistema RS za obdobje 2023-2032). 211
Slika 94: Oskrbna območja distribucijskega omrežja (vir: Razvojni načrt distribucijskega sistema električne energije v Republiki Sloveniji za desetletno obdobje od leta 2023 do leta 2032RS za obdobje 2023-2032). 211
Slika 95: Shematski prikaz prenosnega plinovodnega sistema z relevantnimi točkami (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031). 215

Slika 96: Regionalna razpoložljivost prenosnega plinovodnega sistema (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031). 216
Slika 97: Distribucijski sistem zemeljskega plina (vir: kataster GJI). 217
Slika 98: Lokacije projektov za povečanje obratovalne zanesljivosti in širitev prenosnega sistema (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031). 218
Slika 99: Pomurska regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031) 221
Slika 100: Koroška regija (Vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031) 221
Slika 101: Podravska regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031) 222
Slika 102: Savinjska regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031) 222
Slika 103: Zasavska regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031) 223
Slika 104: Spodnje – posavska regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031) 223
Slika 105: Osrednjeslovenska regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031) 224
Slika 106: Primorsko - notranjska regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031) 224
Slika 107: Gorenjska regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031) 225
Slika 108: Goriška regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031) 225
Slika 109: Obalno - kraška (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031) 226
Slika 110: Jugovzhodna regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031) 226
Slika 111: Omrežje za oskrbo s toploto (toplovod, vročevod, parovod) – oranžna barva, kotlovnica – modra barva (vir: kataster GJI) 229
Slika 112: Enote SPTE glede na nazivno električno moč (2017) (vir: Celovita ocena možnosti za učinkoviti ogrevanje in hlajenje v Sloveniji). 230
Slika 113: Lokacije industrijskih obratov s potencialom energije odvečne toplote za referenčno leto 2017 (vir: Celovita ocena možnosti za učinkoviti ogrevanje in hlajenje v Sloveniji). 232
Slika 114: Geografska porazdelitev potencialov energije odvečne toplote za referenčno leto 2030 (vir: Celovita ocena možnosti za učinkoviti ogrevanje in hlajenje v Sloveniji). 233

Slika 115: Proizvedena toplota in delež toplote iz lesne biomase v sistemih daljinskega ogrevanja (2017) (vir: Celovita ocena možnosti za učinkoviti ogrevanje in hlajenje v Sloveniji). 234
Slika 116: Globina izoterme s temperaturo 90º C od površja (vir: Geološki zavod Slovenije, 2019). 237
Slika 117: Karta ocenjenega potenciala moči samostojnih sončnih elektrarn (vir: Pregled možnosti vključitve večjih polj sončnih elektrarn na elektroenergetsko omrežje Slovenije, 2022). 238
Slika 118: Elektronsko komunikacijski vodi (vir: Kataster GJI). 241
Slika 119: Geografska razdelitev DVB-T omrežja (vir: spletna stran RTV SLO). 242
Slika 120: Pokritost DVB-T Mux-A (vir: spletna stran RTV SLO). 243
Slika 121: Pokritost DVB-T Mux-C (vir: spletna stran RTV SLO). 244
Slika 122: Pokritost DAB+ R1 (vir: spletna stran RTV SLO). 245
Slika 123: Pokritost DAB+ R2/Vzhod (vir: spletna stran RTV SLO). 246
Slika 124: Pokritost DAB+ R2/Zahod (vir: spletna stran RTV SLO). 246
Slika 125: Razvojne prioritete 316
Slika 126: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Gorenjske regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020). 329
Slika 127: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Goriške regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020). 330
Slika 128: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje regije Jugovzhodna Slovenija (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020). 331
Slika 129: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Koroške regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020). 332
Slika 130: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Obalno-kraške regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020). 333
Slika 131: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Osrednjeslovenske regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020). 334
Slika 132: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Podravske regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020). 335
Slika 133: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Pomurske regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020). 336
Slika 134: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Posavske regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020). 337
Slika 135: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Primorsko – Notranjske regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020). 338
Slika 136: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Savinjske regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020). 339
Slika 137: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Zasavske regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020). 340

Seznam preglednic

Preglednica 1: Teme in področja obravnave v RPP ... 24
Preglednica 2: Prostorske ureditve regionalnega pomena ... 25
Preglednica 3: Kriteriji za določitev ravni središč po ReSPR50 (vir: ReSPRS50) ... 29
Preglednica 4: Omrežje središč - Pomurska regija ... 31
Preglednica 5: Omrežje središč - Podravska regija ... 32
Preglednica 6: Omrežje središč - Koroška regija ... 32
Preglednica 7: Omrežje središč - Savinjska regija ... 33
Preglednica 8: Omrežje središč - Zasavska regija ... 33
Preglednica 9: Omrežje središč - Posavska regija ... 33
Preglednica 10: Omrežje središč - Jugovzhodna Slovenija ... 34
Preglednica 11: Omrežje središč - Osrednjeslovenska regija ... 34
Preglednica 12: Omrežje središč - Gorenjska regija ... 35
Preglednica 13: Omrežje središč - Primorsko - notranjska regija ... 35
Preglednica 14: Omrežje središč - Goriška regija ... 36
Preglednica 15: Omrežje središč - Obalno - kraška regija ... 36
Preglednica 16: Nabor naselij oddaljenih več kot 15 km od središča ... 37
Preglednica 17: Razvoj naselij ob avtocestnem priključku ... 39
Preglednica 18: Delež stavbnih zemljišč glede na površino regije ... 40
Preglednica 19: Širša mestna območja ... 43
Preglednica 20: Kriteriji za opremljenost z družbeno infrastrukturo po ReSPR50 ... 46
Preglednica 21: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Pomurska regija ... 48
Preglednica 22: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Podravska regija ... 49
Preglednica 23: Opremljenost z družbeno infrastrukturo – Koroška regija ... 50
Preglednica 24: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Savinjska regija ... 51
Preglednica 25: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Zasavska regija ... 52
Preglednica 26: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Posavska regija ... 52
Preglednica 27: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - JV Slovenija ... 53
Preglednica 28: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Osrednjeslovenska regija ... 54
Preglednica 29: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Gorenjska regija ... 55
Preglednica 30: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Primorsko - notranjska regija ... 56
Preglednica 31: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Goriška regija ... 56
Preglednica 32: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Obalno - kraška regija ... 57
Preglednica 33: Kazalniki s stanovanjskega področja s ciljnimi vrednostmi ... 58
Preglednica 34: Delež in število nenaseljenih stanovanj ... 61

Preglednica 35: Nepozidana stavbna zemljišča namenjena stanovanjski rabi, večja od 0,5 ha 63
Preglednica 36: Nepozidana stavbna zemljišča namenjena gospodarstvu, večja od 10 ha 67
Preglednica 37: Strategija razvoja slovenskega turizma ima opredeljene kazalnike in cilje do leta 2028 69
Preglednica 38: Seznam DPN po regijah 72
Preglednica 39: Delež stavbnih zemljišč namenjenih gradnji stavb na poplavnih območjih 77
Preglednica 40: Delež stavbnih zemljišč namenjenih gradnji stavb v središčih policentričnega sistema (ReSPR50) na poplavnih območjih 78
Preglednica 41: Delež stavbnih zemljišč namenjenih bivanju na poplavnih območjih 79
Preglednica 42: Ravni kmetijskih območij po regijah 94
Preglednica 43: Vinorodni okoliši po regijah 95
Preglednica 44: Območja osuševalnih in namakalnih sistemov po regijah 96
Preglednica 45: Primerjava gozdnih površin 102
Preglednica 46: Primerjava kmetijskih in gozdnih površin 102
Preglednica 47: Število lokacij z namensko rabo LN in LP 106
Preglednica 48: Površine katastrofalnih poplav po regijah 111
Preglednica 49: Število ležišč v nastanitvenih obratih (ki se pretežno pojavljajo v krajini) po regijah v letu 2022; »z« = zanemarljivo (vir: SURS, 2023). 119
Preglednica 50: Število in nazivi lokacij kopalnih vod 120
Preglednica 51: Površine in deleži območij z namensko rabo A (posamična poselitev oz. razpršena poselitev) po regijah 125
Preglednica 52: Območja za potrebe obrambe 130
Preglednica 53: Seznam območij, ki se uporabljajo za potrebe delovanja sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na državnem nivoju, ki so določena v smernicah za pripravo prostorskih aktov 131
Preglednica 54: Izjemne krajine in območja nacionalne prepoznavnosti 145
Preglednica 55: Dediščinske kulturne krajine 148
Preglednica 56: Naravni parki 151
Preglednica 57: Kategorizacija prometnic 164
Preglednica 58: Dolžine javnih cest po statističnih regijah, brez priključkov (km) 165
Preglednica 59: Dolžina železniških prog 167
Preglednica 60: Seznam državnih kolesarskih povezav 172
Preglednica 61:Pregled zajetij, iz katerih se oskrba s pitno vodo izvaja v okviru gospodarske javne službe glede na vrsto zajetja na dan 10. februar 2020 (Vir: DRSV 1, 2020) 184
Preglednica 62: Količina vode dobavljene iz javnega vodovoda v letu 2022 185
Preglednica 63: Ocena stopnje opremljenosti aglomeracij za javno kanalizacijo glede na velikostni razred 192
Preglednica 64: Ocena stopnje priključenosti na javno kanalizacijsko omrežje in komunalno čistilno napravo glede na velikost aglomeracij 193

Preglednica 65: Kazalniki za vrednotenje doseganja okoljskih ciljev v zvezi z ravnanjem s komunalnimi odpadki (Vir: Program ravnanja z odpadki 2022) 198
Preglednica 66: Naprave za mehansko biološko obdelavo mešanih komunalnih odpadkov (Vir: Program ravnanja z odpadki 2022) 199
Preglednica 67: *Seznam »komunalnih« odlagališč s statusom posameznega odlagališča* 201
Preglednica 68: Poglavitna infrastruktura - plinovodi glede na premer cevi ter ostali objekti in naprave 214
Preglednica 69: Razvoj povezovalnih točk s sosednjimi državami 219
Preglednica 70: Enote SPTE v Sloveniji in proizvodnja v letu 2017 231
Preglednica 71: Struktura metapodatkovnega opisa baze 248
Preglednica 72: Naselja glede na razrede 283
Preglednica 73: Povezovanje razvojnih ciljev s strateškimi usmeritvami 311
Preglednica 74: Interakcija med cilji SPRS in SRS 2030 313
Preglednica 75: Število dopolnitev prvotnega dogovora o razvoju regij 322
Preglednica 76: Sredstva po vsebinah in zneskih za DRR v mio EUR 324
Preglednica 77: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Gorenjska regija 329
Preglednica 78: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Goriška regija 330
Preglednica 79: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve – Regija Jugovzhodna Slovenija 331
Preglednica 80: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Koroška regija 332
Preglednica 81: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Obalno-kraška regija 333
Preglednica 82: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Osrednjeslovenska regija 334
Preglednica 83: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Podravska regija 335
Preglednica 84: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Pomurska regija 336
Preglednica 85: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Posavska regija 337
Preglednica 86: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve – Primorsko-Notranjska regija 338
Preglednica 87: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Savinjska regija 339
Preglednica 88: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Zasavska regija 340
Preglednica 89: Projekti RRP povezani s področjem krajine 348

Kazalo vsebine

Predgovor **21**

I Uvod **22**

II Analiza stanja v prostoru **23**

1 POSELITEV **24**

1.1 ZAKONSKA IZHODIŠČA 24

1.2 DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI REGIJ IN TREND RAZVOJA 25

1.2.1 Regionalno pomembne teme 25

1.2.2 Izhodišča, podatki 25

1.2.3 Ugotovitve 26

1.3 POLICENTRIČNI RAZVOJ SREDIŠČ 29

1.3.1 Regionalno pomembne teme 29

1.3.2 Izhodišča, podatki 29

1.3.3 Problemi 30

1.3.4 Ugotovitve 30

1.4 ŠIRŠA MESTNA OBMOČJA 40

1.4.1 Regionalno pomembne teme 40

1.4.2 Izhodišča, podatki 41

1.4.3 Problemi 41

1.4.4 Ugotovitve 41

1.5 OMREŽJE DRUŽBENE INFRASTRUKTURE 45

1.5.1 Regionalno pomembne teme 46

1.5.2 Izhodišča, podatki 46

1.5.3 Problemi 47

1.5.4 Ugotovitve 48

1.6 STANOVANJSKA OBMOČJA 57

1.6.1 Regionalno pomembne teme 58

1.6.2 Izhodišča, podatki 58

1.6.3 Problemi 59

1.6.4 Ugotovitve 60

1.7 PREDNOSTNA OBMOČJA ZA RAZVOJ POSAMEZNIH DEJAVNOSTI, POMEMBNIH ZA REGIJO V POSELITVENIH OBMOČJIH 63

1.7.1 Regionalno pomembne teme 63

1.7.2 Izhodišča, podatki 64

1.7.3 Problemi 64

1.7.4 Ugotovitve ... 65
1.8 POVEZANOST SREDIŠČ S SOSEDNJIMI OBMOČJI ... 74
1.8.1 Regionalno pomembne teme ... 74
1.8.2 Izhodišča, podatki ... 74
1.8.3 Problemi ... 75
1.8.4 Ugotovitve ... 75
1.9 DRUGE REGIONALNO POMEMBNE TEME ... 75
1.9.1 Ogroženost območij zaradi poplav ... 76
1.9.2 Oskrba z vodo ... 79
1.9.3 Mobilnost ... 80

2 KRAJINA ... 82
2.1 RAZVOJNE DEJAVNOSTI V KRAJINI ... 86
2.1.1 Kmetijstvo ... 87
2.1.2 Gozdarstvo ... 99
2.1.3 Mineralne surovine ... 104
2.1.4 Upravljanje voda ... 107
2.1.5 Turizem in rekreacija v naravnem okolju ... 115
2.1.6 Posamična poselitev ... 123
2.1.7 Objekti/naprave za rabo OVE ... 126
2.1.8 Območja za obrambo ... 128
2.2 EKOLOŠKA POVEZLJIVOST ... 132
2.2.1 Regionalno pomembne teme ... 132
2.2.2 Izhodišča in podatki ... 133
2.2.3 Problemi ... 133
2.2.4 Ugotovitve ... 133
2.3 PREPOZNAVNOST KRAJINE ... 136
2.3.1 Regionalno pomembne teme ... 136
2.3.2 Izhodišča in podatki ... 136
2.3.3 Problemi ... 136
2.3.4 Ugotovitve ... 137

3 GOSPODARSKA JAVNA INFRASTRUKTURA ... 156
3.1 PROMET ... 156
3.1.1 Razvoj prometa ... 160
3.1.2 Cestni promet ... 162
3.1.3 Železniški promet ... 166
3.1.4 Kolesarski promet ... 169
3.1.5 Javni potniški promet ... 174

3.1.6 Vodni promet ... 176
3.1.7 Zračni promet ... 178
3.2 KOMUNALNA INFRASTRUKTURA ... 182
3.2.1 Oskrba s pitno vodo ... 182
3.2.2 Odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode ... 190
3.2.3 Ravnanje z odpadki ... 195
3.3 ENERGETSKA INFRASTRUKTURA ... 206
3.3.1 Električna energija ... 206
3.3.2 Zemeljski plin ... 212
3.3.3 Oskrba s toploto ... 227
3.3.4 Raba obnovljivih virov energije ... 234
3.3.5 Elektronske komunikacije ... 238

4 TEHNIČNO POROČILO PODATKOVNE BAZE PODATKOV ... 247
4.1 METAPODATKOVNI OPIS GIS BAZE ... 248

III Razvojne usmeritve ... 249

5 PREGLED RESORNIH STRATEGIJ, DOKUMENTOV IN STROKOVNIH PODLAG ZA PRIPRAVO REGIONALNIH RAZVOJNIH PROGRAMOV (RRP) 2021–2027 ... 250
5.1 UGOTOVITVE ... 250
5.2 POVZETKI DOKUMENTOV POSAMEZNIH RESORJEV ... 251
5.2.1 Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDDSZEM) ... 251
5.2.2 Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport (MGRT) ... 255
5.2.3 Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) ... 259
5.2.4 Ministrstvo za javno upravo (MJU) ... 263
5.2.5 Ministrstvo za kulturo (MK) ... 263
5.2.6 Ministrstvo za okolje in prostor (MOP) ... 275
5.2.7 Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo (MOPE) ... 279
5.2.8 Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) ... 284
5.2.9 Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ) ... 288
5.2.10 Ministrstvo za obrambo RS (MORS) ... 291
5.2.11 Ministrstvo za pravosodje (MP) ... 297
5.2.12 Ministrstvo za zdravje (MZ) ... 298
5.2.13 Ministrstvo za infrastrukturo (MZI) ... 302
5.2.14 Ministrstvo za finance (MF) ... 308
5.2.15 Ministrstvo za solidarno prihodnost (MSP) ... 309
5.2.16 Regionalna razvojna agencija, RRA – Novo Mesto ... 309

6 PREGLED REGIONALNIH RAZVOJNIH PROGRAMOV (RRP) 310
6.1 STRATEŠKA IZHODIŠČA SRS 2030 310
6.1.1 Strateška izhodišča prostorskega razvoja 311
6.1.2 Strateška izhodišča evropske kohezijske politike 2021–2027 313
6.1.3 Vizija in načela regionalnega razvoja 313
6.1.4 Cilji regionalne politike 315
6.2 IZHODIŠČA RRP ZA OBDOBJE 2021-2027 315
6.2.1 Razvojne prioritete 316
6.2.2 Povzetek izhodišč RPP 317

7 ANALIZA POTREB NA PODLAGI DOGOVOROV ZA RAZVOJ REGIJ 321
7.1 OBDOBJE 2014-2020 321
7.2 OBDOBJE 2021-2027 323

8 ANALIZA POTREB ZA PODROČJE POSELITVE 325
8.1 UVODNE UGOTOVITVE 325
8.2 POJMOVNE OPREDELITVE 325
8.3 ANALIZA CILJEV IN STRATEŠKIH PRIORITET ZA PODROČJE POSELITVE 327
8.3.1 Analiza ciljev in strateških prioritet na ravni države 327
8.3.2 Analiza razvojnih projektov ter razvojnih prioritet in ukrepov, ki se nanašajo na področje poselitve na ravni statističnih / razvojnih regij 329
8.4 ZAKLJUČNE UGOTOVITVE 341

9 ANALIZA RAZVOJNIH POTREB ZA KRAJINO 342
9.1 ANALIZA CILJEV IN STRATEŠKIH USMERITEV 342
9.1.1 Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50): razvojne potrebe in cilji s področja krajine 342
9.1.2 Celoviti nacionalni energetski in podnebni načrt Republike Slovenije (NEPN, 2020) 345
9.1.3 Strategija razvoja Slovenije 2030 (SRS, 2017) 346
9.1.4 Vsebine regionalnega pomena za področje krajine iz Regionalnih razvojnih programov (2021-2027) 348
9.1.5 Ugotovitve analize razvojnih potreb za področje krajine 349

10 ANALIZA RAZVOJNIH POTREB GOSPODARSKE JAVNE INFRASTRUKTURE 352
10.1 PROMET IN MOBILNOST 352
10.1.1 Analiza ciljev in strateških usmeritev 352
10.1.2 Pregled predvidenih aktivnosti v okviru RRP-jev 355
10.1.3 Priporočila 368

10.2 OSTALA GOSPODARSKA JAVNA INFRASTRUKTURA 369
10.2.1 Analiza ciljev in strateških usmeritev 369

11 VIRI IN LITERATURA 376

III Priloge 380

Predgovor

Pričujoči dokument je del zaključnega poročila naloge »Izdelava obveznih strokovnih podlag za regionalne prostorske plane«. Zaključno poročilo je sestavljeno iz naslednjih dokumentov:

- Zaključno poročilo – uvodni del
- Analiza stanja v prostoru
- Analiza razvojnih potencialov in pomanjkljivosti regij
- Usmeritve za razvoj poselitve, razvoja v krajini in gospodarske javne infrastrukture (v dvanajstih po regijah ločenih dokumentih)
- Priloge:
    - poročilo 2. delavnice med regijami in resorji glede prednostnih razvojnih usmeritev regij,
    - preglednica prioritet po regijah,
    - zbirka prostorskih podatkov,
    - metapodatkovni opis GIS baze.

Ker je ta dokument del poročila, je predhodno potrebno prebrati uvodni del zaključnega poročila, da se bralec seznani z metodologijo izdelave poročila in potekom priprave strokovnih podlag za regionalne prostorske plane.

I. Uvod

Zakon o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 199/21; v nadaljevanju ZUreP-3) navaja, da se pred pripravo prodstorskih aktov izdelajo ustrezne strokovne podlage z obsegom, vsebino in obliko prilagojeno zahtevnosti obravnavane probelmatike, ki bodo omogočale lažje usklajevanje razvojnih in varstvenih interesov v prostoru ter zagotavljale transparentne strokovne rešitve. Med obvezne strokovne podlage, ki jih najava ZUreP-3 (65. člen) so strokovne podlage, v okviru katerih se na podlagi analize stanja v prostoru in razvojnih potreb določijo usmeritve za razvoj poselitve, razvoja v krajini in gospodarske javne infrastrukture, urbanistična in krajinska zasnova. Strokovnih podlage bodo v podporo pri izdelavi prve generacije regionalnih prostorskih planov (RPP), ki bo potekala sočasno v vseh regijah. Težnja ministrstva je, da so RPP primerljivi, izdelani na enak način in na podlagi enotne uporabe ustreznih razpoložljivih podatkov.

Osnovni namen pričujoče naloge je na podlagi enotne metodologije izdelati strokovne podlage, v okviru katerih se na podlagi analize stanja v prostoru in razvojnih potreb določijo usmeritve za razvoj poselitve, razvoja v krajini in gospodarske javne infrastrukture za vseh 12 razvojnih regij v Sloveniji. Vsebinska področja RPP so prilagojena zahtevam opredeljene v ZUreP-3. Izdelava strokovnih podlag temelji na sprejetih razvojnih odločitvah, predpisana v strategijah in programih resorjev, regionalnih razvojnih programov, strokovnih podlag in drugih gradiv ter razpoložljivih podatkov o prostoru.

Končni rezultat naloge je izdelava usmeritev za razvoj poselitve, razvoj v krajini in gospodarske javne infrastrukture za vseh 12 razvojnih regij. Naloga sestoji iz treh vsebinskih delov: analize stanja v prostoru, analize razvojnih potreb ter usmeritve za razvoj poselitve, razvoj v krajini in gospodarsko javno infrastrukturo.

Slika 1: Vsebinski sklopi strokovnih podlag

II. Analiza stanja v prostoru

1. Poselitev
2. Krajina
3. Gospodarska javna infrastruktura
4. Tehnično poročilo podatkovne baze podatkov

1 Poselitev

1.1 Zakonska izhodišča

Izhodišče za določitev ključnih področij obravnave strokovne podlage za poselitev je Zakon o urejanju prostora (ZUreP-3), ki navaja vsebine regionalnega prostorskega plana. Pri tem je pomembno izpostaviti, da se številne teme prepletajo oz. so relevantne za vse tri strokovne podlage v pripravi (poselitev, gospodarska javna infrastruktura, krajina).

Analitični del strokovne podlage za poselitev se osredotoča na teme, ki primarno spadajo na področje poselitve. Opredeljene teme se obravnava na regionalnem nivoju, pri čemer je fokus poselitve na mestih in urbanih naseljih.

Namen in vsebina regionalnega prostorskega plana po ZUreP-3: prostorski strateški akt, s katerim se država in občine na podlagi Strategije, njenega akcijskega programa, drugih državnih razvojnih dokumentov in razvojnih ciljev EU in družbeno-gospodarskih razvojnih potreb lokalnih skupnosti dogovorijo in uskladijo o prostorskem razvoju posamezne razvojne regije ter določijo bistvene razvojne priložnosti.

V regionalnem prostorskem planu **se uskladijo in določijo:**

Preglednica 1: Teme in področja obravnave v RPP

Tema / Področje obravnave	Poselitev	GJI	Krajina
cilji in prednostne naloge prostorskega razvoja	x	x	x
mesta, druga urbana naselja in morebitna druga naselja, ki so pomembna za razvoj regije ter se jim določijo njihova vloga in okvirna območja za njihov dolgoročni razvoj	x	o	o
širša mestna območja	x	o	o
zasnova omrežij družbene infrastrukture	x	o	n
zasnova omrežij gospodarske javne infrastrukture	o	x	o
zasnova stanovanjskih območij	x	o	n
prednostna območja za razvoj posameznih dejavnosti, pomembnih za regijo	x	x	x
zasnova zelenega sistema regije	o	o	x
povezave s sosednjimi območji	x	x	x

Legenda: X – tema spada primarno na področje; O – obravnava teme se praviloma ali se lahko navezuje na področje; n – tema praviloma ni predmet področja

V regionalnem prostorskem planu se **obvezno uskladijo in določijo zasnove prostorskih ureditev lokalnega pomena, ki segajo v območje več občin ali vplivajo na razvoj več občin**. Med te spadajo zlasti:

Preglednica 2: Prostorske ureditve regionalnega pomena

Tema / Področje obravnave	Poselitev	GJI	krajina
prostorske ureditve, neposredno namenjene opravljanju lokalnih gospodarskih javnih služb s področja varstva okolja	o	x	o
prednostna razvojna območja za stanovanjsko oskrbo	**x**	o	n
prednostna območja za gospodarski razvoj, ki sama ali kot širitev obstoječih presegajo 10 ha uporabne površine (industrijska, obrtna, trgovska, poslovna, logistični centri)	**x**	o	o
večja nakupovalna središča, ki sama ali kot širitev obstoječih presegajo 5.000 m² bruto tlorisne površine	**x**	o	n
infrastrukturna vozlišča in prostorske ureditve, namenjene urejanju skupnega javnega potniškega prometa	o	x	o
območja za objekte pomembnejše družbene infrastrukture	**x**	o	n
prednostna območja za razvoj turizma	x	o	x

Legenda: X – tema spada primarno na področje; O – obravnava teme se praviloma ali se lahko navezuje na področje; n – tema praviloma ni predmet področja

1.2 Demografske značilnosti regij in trend razvoja

1.2.1 Regionalno pomembne teme

- Demografske značilnosti regij in trend razvoja za boljše razumevanje stanja in potreb posamezne regije.

1.2.2 Izhodišča, podatki

- Demografska analiza s projekcijami za podeželska in urbana območja (*Izdelovalec: ZRC SAZU, dr. Janez Nared s sodelavci, 2023).*

Dokument povzema poglavje »Izhodišča za pripravo regionalnih prostorskih planov« (str. 147 in 148), kjer je pripravljen predlog nabora kazalnikov za spremljanje demografskega stanja po demografsko homogenih področjih posameznih statističnih regij.

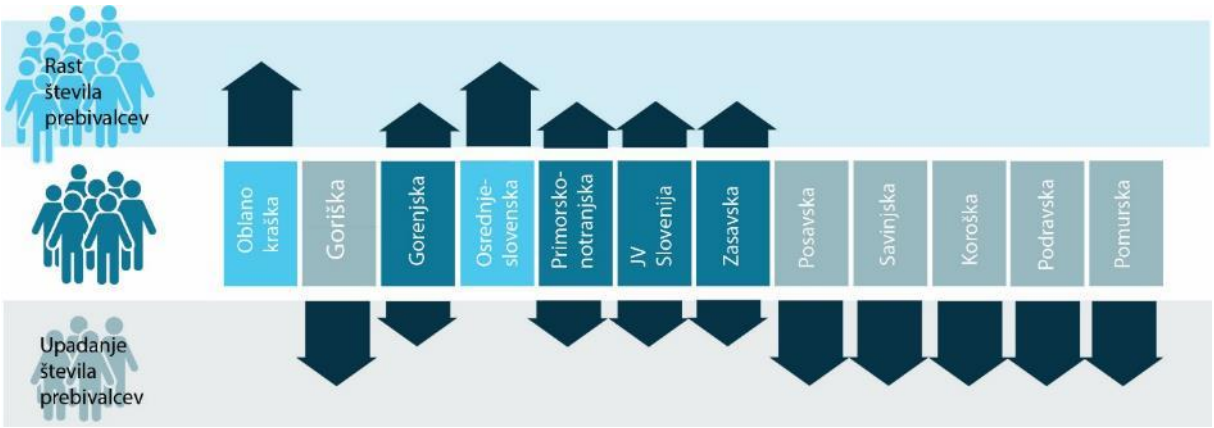
1.2.3 Ugotovitve

Gibanje števila prebivalstva

Po podatkih Demografske analize s projekcijami za podeželska in urbana območja (2023) je med leti 2008 in 2017 število prebivalcev v večini regij upadalo. Število prebivalcev je rastlo le v osrednjeslovenski in obalno kraški statistični regiji. Opazi se tudi močan vpliv osrednjeslovenske regije na sosednje regije. V gorenjski, primorsko notranjski, JV Sloveniji in zasavski regiji je v posameznih občinah število prebivalcev upadalo, v drugih pa rastlo, pri čemer se je število prebivalcev povečevalo zlasti v občinah v neposredni bližini osrednjeslovenske regije.

Za vse statistične regije so bili v obdobju od 2008 do 2017 značilni trije demografski pojavi:

- nizka rodnost, ki je znatno zaostajala za vrednostjo enostavne reprodukcije generacij,
- pozitiven selitveni saldo z državami na območju nekdanje Jugoslavije,
- negativen selitveni saldo z gospodarsko razvitimi državami zahodne Evrope, Severne Amerike in Oceanije (Avstralija).

Slika 2: Gibanje števila prebivalcev v regijah (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Prebivalstvo po starosti, statistične regije, 2008 – 2022, spletna stran Statističnega urada RS, https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/05C2001S.px/, 2023).

Podrobneje je demografska slika za vsako statistično regijo opisana v dokumentu Demografska analiza s projekcijami za podeželska in urbana območja (2023, str. 98 – 139). Pripravljene so osnovne demografske projekcije med leti 2018 in 2038, ki so za posamezno regijo povzete v naslednjih odstavkih.

Slika 3: Predvideno gibanje števila prebivalcev do leta 2028 (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Demografska analiza s projekcijami za podeželska in urbana območja, 2023).

Pomurska regija vključuje 27 občin in skupno 5,8 % slovenskega prebivalstva. Pokriva 6,6 % površine države. Med bolj urbana območja sodijo občine Murska Sobota, Lendava, Ljutomer in Gornja Radgona, pri čemer je največje naselje Murska Sobota, ostala naselja so manjša. Regija bo po rezultatih osnovne projekcije od leta 2018 do 2038 izgubila 15,6 % prebivalstva. To je tudi najvišji upad med vsemi statističnimi regijami. Regija sodi med najbolj demografsko ogrožena območja države. Zanjo je značilno tudi veliko odseljevanje državljanov v razvite države. Prebivalstvo v regiji se bo še naprej staralo.

Podravska regija ima 41 občin in pokriva 10,7 % površine države. V njej biva 15,6 % vsega slovenskega prebivalstva. Največja mesta so v občinah Maribor, Ormož, Ptuj in Ruše. Regija bo po rezultatih demografske projekcije Demografske študije od leta 2018 do 2038 izgubila 7 % prebivalstva, kar je enkrat več kot pričakovani upad na nacionalnem nivoju. Pričakovano je postopno upadanje, ki bo v prvem desetletju počasnejše in se bo povečalo po letu 2028. Zaradi nizke rodnosti se bo prebivalstvo staralo.

Koroška regija je razdeljena na 12 občin, v katerih je v letu 2018 živelo 3,5 % prebivalstva na 5,1 % površine države. V regij je poselitev zgoščena v naseljih občin Slovenj Gradec, Ravne na koroškem, Prevalje, Dravograd. Regija zaradi reliefne razgibanosti sodi med najmanj gosto poseljene regije Sloveniji. Regija bo po podatkih osnovne projekcije med letoma 2018 in 20238 izgubila 15 % prebivalstva, kar je poleg pomurske in zasavske regije največji upad prebivalstva v Sloveniji. Prebivalstvo se bo zaradi nizke rodnosti staralo.

V **savinjski regiji** je leta 2018 v 31 občinah bivalo 13 % vsega slovenskega prebivalstva (leta 2021 258.677 prebivalcev). Najgosteje poseljeni sta občini Celje in Velenje. Tudi v savinjski regiji se pričakuje upad prebivalstva in sicer za 6 %. Nazadovanje se pričakuje po letu 2023. Predvsem zaradi nizke rodnosti se bo prebivalstvo staralo. Indeks starosti se bo s 124 leta 2018 dvignil na 255 na koncu projekcijskega obdobja leta 2038. Za celotno Slovenijo bosta primerljivi vrednosti po projekciji znašali 129 in 238.

Zasavska regija je vključevala v letu 2018 4 občine, kar je skupno 2,8 % slovenskega prebivalstva. Je najmanjša regija v državi. Občina je izrazito polarizirana na zahodni del – občino Litija in vzhodni del – Zagorje ob Savi,

Trbovlje in Hrastnik. Občina Litija je izrazito vezana na ljubljansko urbano regijo. Za regijo je značilno, da bo Litijski del ohranjal število prebivalstva oz. bo to le rahlo upadalo, vzhodni del regije pa bo po projekcijah izgubil do leta 20238 kar 20 % prebivalstva.

Posavska regija vključuje 6 občin, kar je 3,7 % slovenskega prebivalstva. Za regijo je značilna redka poseljenost. Najbolj urbane občine regije so Krško, Brežice in Sevnica. Po podatkih osnovne projekcije bo prebivalstvo v občini do leta 2038 upadlo za 6 %, kar je nad slovenskim povprečjem, vendar znatno manj kot denimo v Koroški ali Savinjski regiji. Zaradi prenizke rodnosti za enostavno obnovo generacij se bo prebivalstvo staralo. Indeks starosti se bo s 136 leta 2018 dvignil na 247 leta 2038, kar pa bo le malo več od slovenskega povprečja leta 2038.

Jugovzhodna Slovenija je regija, ki vključuje 21 občin in skupno 7 % slovenskega prebivalstva. Je največja statistična regija v Sloveniji, je pa med bolj redko poseljenimi regijami. Kot urbana območja so v regiji prepoznane občine Novo mesto, Trebnje in Ribnica. Statistična regija bo po projekciji izgubila zgolj 2,5 % prebivalstva, kar je glede na projekcijo celotne države (3,3 %) manj.

Osrednjeslovenska regija vključuje 25 občin, v njej pa biva 25 % vsega slovenskega prebivalstva. V osrednjeslovenski občini bo po osnovni projekciji prebivalstva med 2018 in 2038 prebivalstvo naraslo za kar 8 %, kar je največja rast med vsemi statističnimi regijami. Regija ima tudi visoko vrednost selitev, 5,2 osebi na 1000 prebivalcev, kar je druga najvišja vrednost, vrednost je višja samo v obalno-kraški regiji. Zaradi prenizke rodnosti za obnovo generacij se bo prebivalstvo staralo, zaradi priseljevanja počasneje kot drugje v Sloveniji.

Obalno kraška regija vključuje 8 občin in skupno 5,5 % slovenskega prebivalstva. Obsega 5,1 % države, ki se delijo na štiri občine na Krasu in štiri občine slovenske Istre. Obalno-kraška statistična regija bo po rezultatih osnovne projekcije od leta 2018 do leta 2038 narasla za 2,5 % prebivalstva in bo poleg osrednjeslovenske statistične regije edina, ki prebivalstva ne bo izgubljala. Zaradi nizke rodnosti se bo prebivalstvo staralo.

Gorenjska regija vključuje 18 občin in obsega 10 % površine države. Leta 2021 je imela regija 211.501 prebivalcev. Med najbolj urbana območja regije sodijo občine Kranj, Škofja Loka, Radovljica in Šenčur. Regija bo po rezultatih projekcije izgubila 7 % prebivalstva. Nazadovanje skupnega števila prebivalstva se pričakuje največ po letu 2028.

Primorsko notranjska regija vključuje 6 občin, v katerih je skupno 2,6 % prebivalstva glede na celotno državo (leta 2021 53.257 prebivalcev). Občino lahko v grobem razdelimo na dva dela – občine z rastočim številom prebivalcev na severu ter občine z upadajočim številom prebivalcev na jugu. Regija bo po podatkih projekcije zgubila 4 % prebivalstva, kar je le nekoliko več kot celotna država.

Goriška regija vključuje 13 občin s skupno 5,7 % slovenskega prebivalstva. Goriška statistična regija bo po rezultatih osnovne projekcije od leta 2018 do leta 2038 izgubila 11,3 % prebivalstva, s čemer sodi poleg pomurske, koroške in zasavske med statistične regije z najbolj negativnimi demografskimi razvojnimi trendi. Nazadovanje skupnega števila prebivalcev je mogoče pričakovati predvsem po letu 2023. Zaradi prenizke rodnosti in prevlade odselitev nad priselitvami se bo prebivalstvo staralo. Indeks starosti se bo s 148 leta 2018 dvignil na 264 na koncu projekcijskega obdobja leta 2038.

1.3 Policentrični razvoj središč

Resolucija o strategiji prostorskega razvoja Slovenije (v nadaljevanju ReSPR50) definira policentrični urbani sistem kot hierarhično členjeno omrežje naselij z njihovimi gravitacijskimi območji, ki imajo podoben funkcionalni pomen, velikost in med katerimi je vzpostavljena delitev storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena.

Sistem sestavljajo središča različnih ravni, s katerimi se zagotavlja uravnotežen prostorski razvoj. Opredelitev ravni središča temelji na velikosti in vlogi naselja, položaju v prostoru ter opremljenosti s storitvami splošnega pomena in gospodarskem potencialu.

1.3.1 Regionalno pomembne teme

- Omrežje središč različnih ravni - ovrednotiti naselja po danih kriterijih iz ReSPR50,
- prepoznati morebitna druga naselja pomembna za razvoj regije,
- pripravljeno omrežje središč različnih ravni za vsako regijo je osnova za analize, pripravljene v okviru analitičnega dela SP za poselitev,
- vplivi na razvoj poselitve (npr.: bližina do AC priključka, zaposlitvenih središč…).

1.3.2 Izhodišča, podatki

- ReSPR50,
- Policentrično omrežje središč in dostopnost prebivalstva do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena (Izdelovalec: ZRC SAZU, dr. Janez Nared s sodelavci, naročnik: MOP, 2016),
- Poročilo o prostorskem razvoju (Izdelovalec: UIRS, UNILJ BF, Naročnik: MOP, 2021).

Za izhodišče analize so upoštevani kriteriji, ki jih navaja Resolucija o strategiji prostorskega razvoja 2050:

Preglednica 3: Kriteriji za določitev ravni središč po ReSPR50 (vir: ReSPRS50)

Raven središča	Št. prebivalcev v naselju	Št. prebivalcev v občini	Št. delovnih mest (v občini)	Cestna in železniška infrastruktura	Opremljenost s storitvami splošnega pomena
1	90.000	100.000	50.000	AC, železniška infrastruktura - mednarodna	Vsebina je podrobneje obravnavana v poglavju »Omrežje družbene infrastrukture«, rezultati so povzeti v kriterije za določitev ravni središč
2	15.000	20.000	10.000	AC/HC, železniška infrastruktura - mednarodna	
3	5.000	10.000	3.000	/	
4	3.000	5.000	2.000	/	

1.3.3 Problemi

Vpliv stičnih naselij na rezultate analiz

Pri obravnavi analiz je nujno upoštevati stičnost naselij. Pri pripravi analiz so bila upoštevana stična naselja, ki so bila opredeljena v dokumentu Policentrično omrežje središč… (2016), kadar ni šlo za naselja v omrežju središč, ki so del več občin (primer: V dokumentu sta kot stični upoštevani naselji Domžale in Kamnik. Obe naselji imata vlogo v omrežju središč, prav tako ne gre za delitev funkcij, saj se slednje podvajajo, zato sta bili naselji v analizi obravnavani ločeno. Naselja stična Domžalam so bila obravnavana skupaj, prav tako naselja stična Kamniku).

Dostopnost ažurnih podatkov

Kot izhodišče za pripravo analize opremljenosti središč s storitvami splošnega pomena je bila uporabljena strokovna podlaga Policentrično omrežje središč in dostopnost prebivalstva do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena (2016). Dokument podrobno obravnava storitve splošnega pomena, vendar so podatki zaradi leta izdelave zastareli in bi jih bilo treba ažurirati.

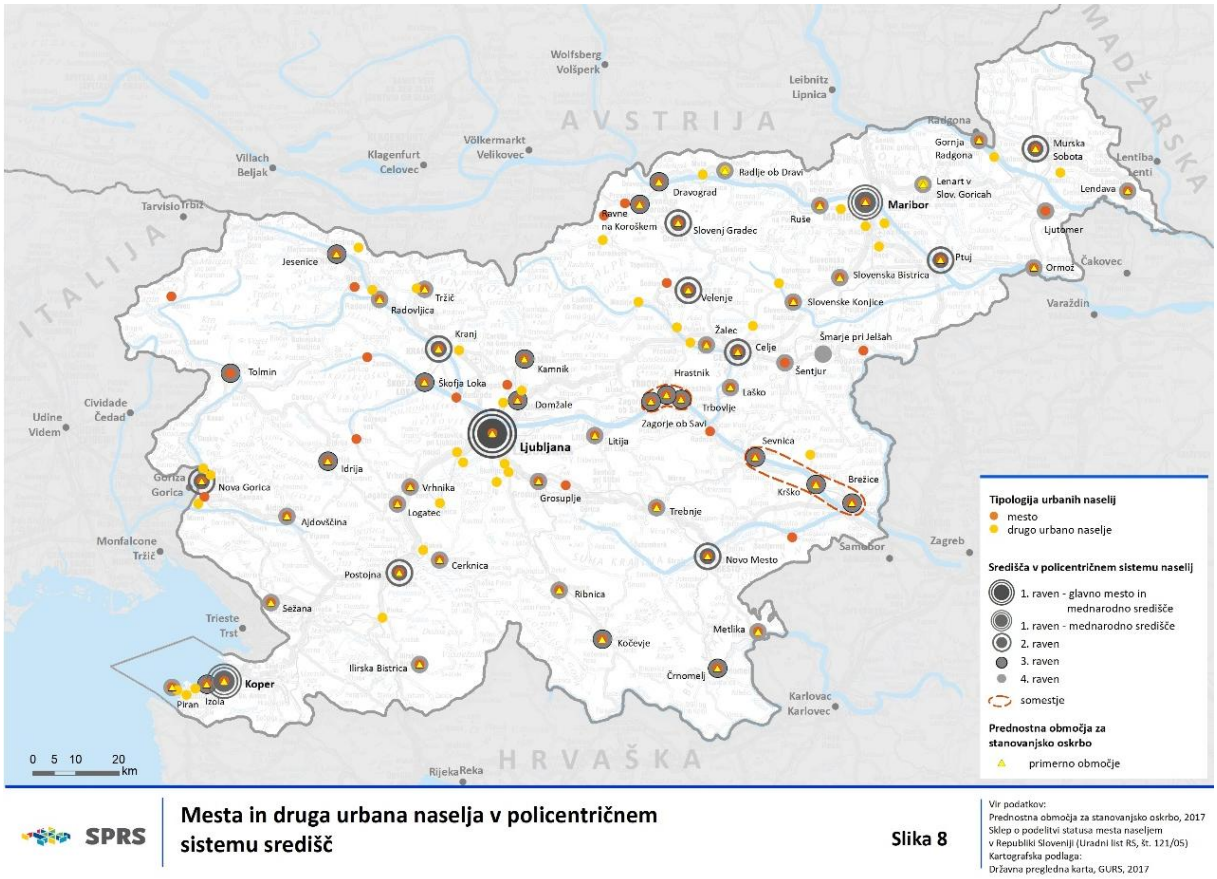
Z novo strategijo prostorskega razvoja se je tudi nekoliko spremenilo omrežje središč, zato bi bilo treba analize nekoliko prilagoditi. Za potrebe priprave analiz v tej strokovni podlagi je bila narejena primerjava s kriteriji ReSPR50.

V omenjeni strokovni podlagi je jasno opredeljeno, kje so obravnavani podatki bili dostopni, vendar gre za posamezne spletne strani pristojnih ustanov, resorjev, ki informacije prikazujejo na različne načine. Opozorjeno je, da podatki večinoma niso prostorizirani, gre za iskanje lokacij po posameznih spletnih mestih, mogoče je zbiranje preko naslovov. To velja še vedno. Pri pripravi analiz so bili povzeti podatki iz dokumenta, saj je bilo v obsegu naloge nemogoče zbrati vse podatke in zagotoviti njihovo ažurnost in ustreznost.

1.3.4 Ugotovitve

Mesta in druga urbana naselja in njihova vloga

Analiza omrežja središč v posamezni regiji je pripravljena glede na kriterije opredeljene v Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050. Mesta in urbana naselja so uvrščena v različne nivoje središč prvotno glede na doseganje kriterija števila prebivalcev v naselju, v občini, števila delovnih mest, nivo prometnega vozlišča, lego ob infrastrukturi (AC/HC, železnica). V drugi fazi so bili obravnavani še dodatni kriteriji, ki so vezani zlasti na opremljenost središč z funkcijami javnega pomena in so podrobneje obravnavani v naslednjem poglavju.

Slika 4: Omrežje središč (vir: ReSPR50, Uradni list RS, https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2023-01-2295 , 2023).

Dodatni kriterij je podrobneje obravnavan in povzet iz poglavja Omrežje družbene infrastrukture.

Za vsako regijo je pripravljen nabor naselij, ki so del omrežja središč, ter ostalih urbanih naselij, ki dosegajo nivo opremljenosti s storitvami javnega pomena. Pripravljen je tudi nabor urbanih naselij, ki bi lahko bila pomembna za regijo. Kriterij za doseganje posameznega nivoja opremljenosti je podrobneje opisan v poglavju o storitvah javnega pomena.

Preglednica 4: Omrežje središč - Pomurska regija

Pomurska regija		prebivalci		delovna mesta	nivo funkcij javnega pomena			
ime naselja	nivo središča ReSPR2050	število prebivalcev v naselju	število prebivalcev v občini	število delovnih mest v občini	kultura	šolstvo	zdravstvo	sodstvo
Murska Sobota	2	11190	18651	12894	da	3	3	3
Gornja Radgona	4	3159	8489	4691	delno	4	4	4
Ljutomer	4	3244	11042	4494	delno	4	4	4
Lendava	4	2827	10211	3499	da	4	4	4
Beltinci		2498	8082	1410	ne			
Radenci		2287	5202	1375	ne	4		

Preglednica 5: Omrežje središč - Podravska regija

Podravska regija		prebivalci		delovna mesta	nivo funkcij javnega pomena			
ime naselja	nivo središča ReSPR2050	število prebivalcev v naselju	število prebivalcev v občini	število delovnih mest v občini	kultura	šolstvo	zdravstvo	sodstvo
Maribor	1	96209	113000	65276	da	1	1	1
Ptuj	2	17984	23525	14893	da	2	2	3
Slovenska Bistrica	4	8301	26206	9342	delno	4	4	4
Ruše	4	4206	7127	2188	ne	4	4	
Lenart	4	3449	8648	4393	delno		4	4
Ormož	4	1986	11912	3103	da	4	2	4
Miklavž na Dravskem polju		4452	7147	1367	ne			
Rače		2975	7959	1782	ne			
Spodnje Hoče		2745	11885	5150	ne			
Šentilj v Slov. goricah		2279	8403	1694	ne			

Preglednica 6: Omrežje središč - Koroška regija

Koroška regija		prebivalci		delovna mesta	nivo funkcij javnega pomena			
ime naselja	nivo središča ReSPR2050	število prebivalcev v naselju	število prebivalcev v občini	število delovnih mest v občini	kultura	šolstvo	zdravstvo	sodstvo
Slovenj Gradec	2	7513	16955	8567	da	2	2	3
Ravne na Koroškem	3	7160	11199	4949	da	2	4	4
Dravograd	3	3087	8862	2772	delno		4	4
Radlje ob Dravi	4	2901	6142	2294	delno		4	4
Prevalje		4646	6798	1741	ne			
Mežica		3127	3564	1632	delno		4	
Muta		2207	3394	1325	ne			
Črna na Koroškem		2131	3193	713	ne		4	

Preglednica 7: Omrežje središč - Savinjska regija

Savinjska regija		prebivalci		delovna mesta	nivo funkcij javnega pomena			
ime naselja	nivo središča ReSPR2050	število prebivalcev v naselju	število prebivalcev v občini	število delovnih mest v občini	kultura	šolstvo	zdravstvo	sodstvo
Celje	2	37188	48776	31800	da	2	2	2
Velenje	2	25235	33474	16304	da	2	4	4
Slovenske Konjice	4	5152	15313	6159	da	4	4	4
Šentjur	4	5017	19482	5645	delno	3	4	4
Šmarje pri Jelšah	4	1894	10505	2904	delno		4	4
Žalec	4	5004	21675	9586	delno		4	4
Laško	4	3278	13013	3696	da	2	4	
Rogaška Slatina		5220	11614	6021	delno	3		
Zreče		3055	6645	4320	ne	3		
Šoštanj		2971	9064	2687	ne			
Vojnik		2460	9146	2329	ne		2	
Polzela		2421	6410	1323	ne			
Mozirje		2328	4489	1177	delno			
Štore		2129	4466	1989	ne			
Šempeter v Savinj. dolini		2024	21675	9586	ne			

Preglednica 8: Omrežje središč - Zasavska regija

Zasavska regija		prebivalci		delovna mesta	nivo funkcij javnega pomena			
ime naselja	nivo središča ReSPR2050	število prebivalcev v naselju	število prebivalcev v občini	število delovnih mest v občini	kultura	šolstvo	zdravstvo	sodstvo
Trbovlje	3 (somestje)	13678	15958	4285	delno	4	2	4
Zagorje ob Savi	3 (somestje)	6022	16413	4567	da	4		
Hrastnik	3 (somestje)	4829	8967	2465	delno			
Litija	4	6688	15753	3998	delno	3	4	4

Preglednica 9: Omrežje središč - Posavska regija

Posavska regija		prebivalci		delovna mesta	nivo funkcij javnega pomena			
ime naselja	nivo središča ReSPR2050	število prebivalcev v naselju	število prebivalcev v občini	število delovnih mest v občini	kultura	šolstvo	zdravstvo	sodstvo
Brežice	3	7003	24417	7831	da	2	2	4
Krško	3	6852	25982	10815	delno	2	4	3
Sevnica	3	4574	17654	5617	da	4	4	4
Senovo		2230	25982	10815	ne			

Preglednica 10: Omrežje središč - Jugovzhodna Slovenija

Regija Jugovzhodna Slovenija		prebivalci		delovna mesta	nivo funkcij javnega pomena			
ime naselja	nivo središča ReSPR2050	število prebivalcev v naselju	število prebivalcev v občini	število delovnih mest v občini	kultura	šolstvo	zdravstvo	sodstvo
Novo mesto	2	24234	38075	24619	da	2	2	3
Kočevje	3	8126	15674	4974	da	3	4	4
Črnomelj	3	5426	14236	4674	delno	3	4	4
Trebnje	4	3892	13477	5256	da		4	
Ribnica	4	3704	9783	3757	delno		4	
Metlika	4	3236	8465	2830	da		4	
Semič		2006	3832	1260	ne			

Preglednica 11: Omrežje središč - Osrednjeslovenska regija

Osrednjeslovenska regija		prebivalci		delovna mesta	nivo funkcij javnega pomena			
ime naselja	nivo središča ReSPR2050	število prebivalcev v naselju	število prebivalcev v občini	število delovnih mest v občini	kultura	šolstvo	zdravstvo	sodstvo
Ljubljana	1	287076	296228	246116	da	1	1	1
Kamnik	3	13800	29979	9324	da	4	4	4
Domžale	3	13222	37477	12517	da	4	4	4
Logatec	4	10211	15065	5180	da		4	
Vrhnika	4	8969	17923	5019	delno		4	4
Grosuplje	4	7702	21587	8083	delno	4	4	4
Mengeš		7207	8592	3105	da		4	
Medvode		5390	17076	4829	ne		4	
Trzin		3956	3956	5974	ne	2		
Vir		3489	37477	12517	ne			
Lavrica		3479	11897	2785	ne			
Brezovica		3247	12838	3974	ne	4		
Škofljica		3029	11897	2785	ne			
Borovnica		2725	4681	924	delno			
Vnanje Gorice		2690	12838	3974	ne			
Ig		2371	7718	1937	ne			
Ivančna Gorica		2281	17738	5911	delno	4	4	
Preserje pri Rad.		2202	37477	12517	ne			

Preglednica 12: Omrežje središč - Gorenjska regija

Gorenjska regija		prebivalci		delovna mesta	nivo funkcij javnega pomena			
ime naselja	nivo središča ReSPR2050	število prebivalcev v naselju	število prebivalcev v občini	število delovnih mest v občini	kultura	šolstvo	zdravstvo	sodstvo
Kranj	2	40.061	57171	26667	da	2	2	3
Jesenice	3	13702	21883	7135	da	2	2	4
Škofja Loka	3	11797	23779	10955	da	4	4	4
Radovljica	4	6099	19315	7115	da	4		4
Tržič	4	3811	15058	3790	da		4	
Bled		5240	8190	3072	delno	2	2	
Šenčur		3267	8939	3160	ne			
Žiri		3743	5055	2448	ne			
Lesce		2909	19315	7115	ne			
Tržič		2723	15058	3790	ne			
Železniki		2879	6643	2984	delno			
Koroška Bela		2122	21883	7135	ne			

Preglednica 13: Omrežje središč - Primorsko - notranjska regija

Primorsko – notranjska regija		prebivalci		delovna mesta	nivo funkcij javnega pomena			
ime naselja	nivo središča ReSPR2050	število prebivalcev v naselju	število prebivalcev v občini	število delovnih mest v občini	kultura	šolstvo	zdravstvo	sodstvo
Postojna	2	9987	17264	6194	da	3	2	4
Cerknica	4	4131	11785	3989	delno	4	4	4
Ilirska Bistrica	4	4350	13362	3562	delno	4	4	4
Pivka		2239	6226	1900	delno	4		
Rakek		2170	11785	3989				

Preglednica 14: Omrežje središč - Goriška regija

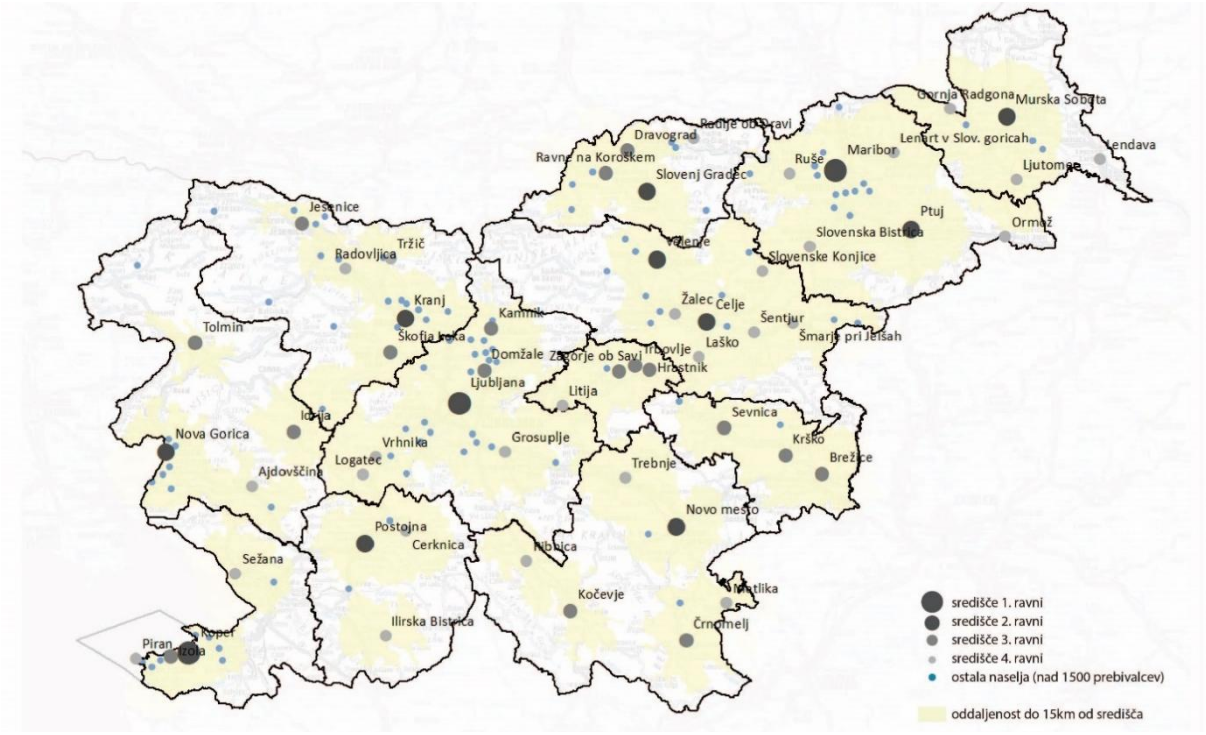
Goriška regija		prebivalci		delovna mesta	nivo funkcij javnega pomena			
ime naselja	nivo središča ReSPR2050	število prebivalcev v naselju	število prebivalcev v občini	število delovnih mest v občini	kultura	šolstvo	zdravstvo	sodstvo
Nova Gorica	2	13021	32034	14897	da	1	2	1
Ajdovščina	4	7037	19811	8138	da	4	2	4
Idrija	3	5848	11757	5408	da	4	3	4
Tolmin	3	3228	10899	3960	da	3	2	4
Šempeter pri Gorici		3622	6175	5904	ne	4	4	
Solkan		3217	32034	14897	ne			
Vrtojba		2553	6175	5904	ne			
Vipava		2101	5867	1973	ne	4	4	
Kromberk		2084	32034	14897	delno			
Renče		2062	4384	1252	ne			

Preglednica 15: Omrežje središč - Obalno - kraška regija

Obalno – kraška regija		prebivalci		delovna mesta	nivo funkcij javnega pomena			
ime naselja	nivo središča ReSPR2050	število prebivalcev v naselju	število prebivalcev v občini	število delovnih mest v občini	kultura	šolstvo	zdravstvo	sodstvo
Koper	1	26100	53875	24771	da	1	4	2
Izola	3	13831	16564	6047	da	2	2	
Piran	4	3787	18253	6179	da	4	4	4
Sežana	4	6151	13824	6110	delno	2	4	4
Lucija		6306	18253	6179	ne		4	
Ankaran		3388	3388	1041	ne			
Portorož		3023	18253	6179	delno	4		
Sv. Anton		2235	53875	24771	ne			

Morebitna druga naselja pomembna za regijo

Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050 opredeljuje druga naselja, pomembna za razvoj regije, kot tista naselja, ki imajo vsaj 1500 prebivalcev, ležijo v občini z vsaj 2000 prebivalci, imajo popolno osnovno šolo, primarno zdravstveno oskrbo (zdravstveno postajo) in so gospodarsko pomembna (indeks delovne migracije v > 96 - zmerno delovna občina). Od središč višjih rangov so po cestnem omrežju oddaljena več kot 15 km.

Slika 5: Morebitna druga naselja pomembna za regijo (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Naselja v policentričnem omrežju sreidšč, ReSPR50, Uradni list RS https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2023-01-2295, 2024; Število prebivalcev po naseljih v letu 2023, Statistični urad RS, https://pxweb.stat.si/SiStat/sl/Podrocja/Index/100/prebivalstvo , 2023).

Nabor naselij, ki ustrezajo kriterijem v posamezni regiji je:

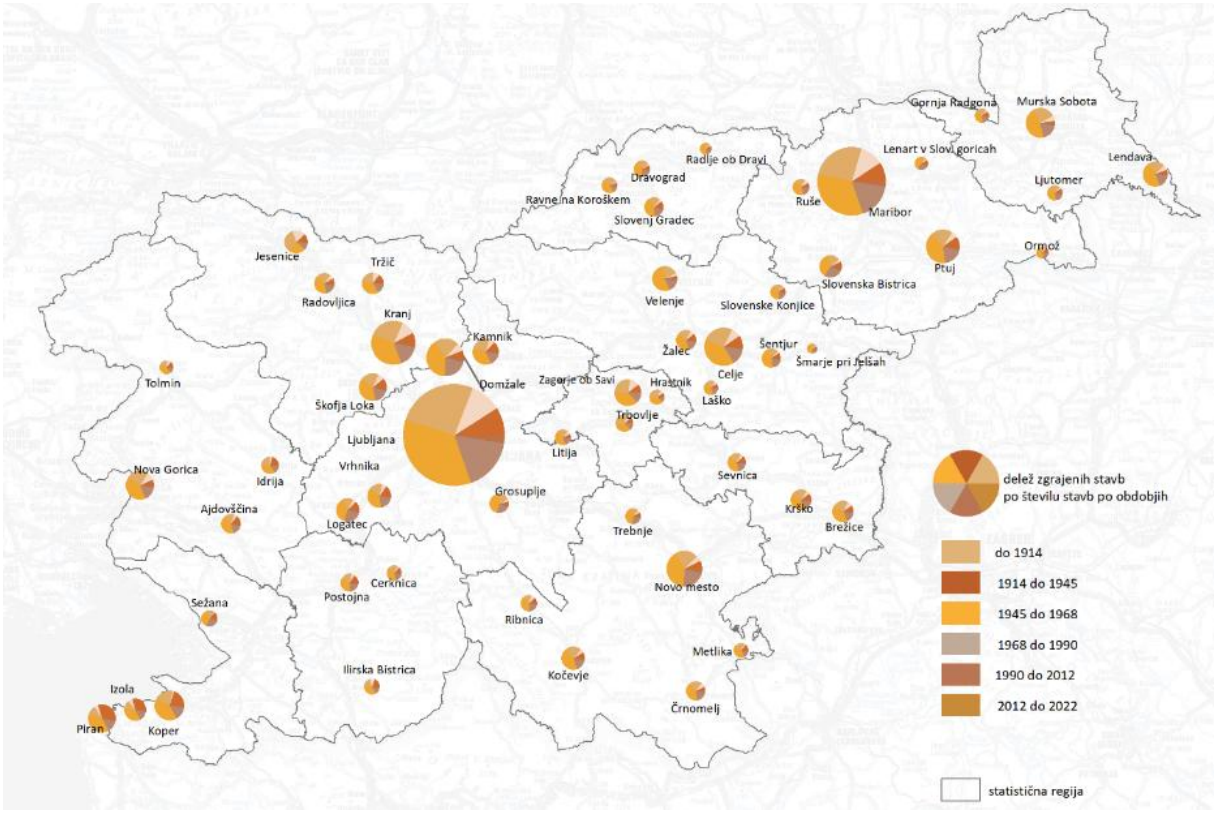
Preglednica 16: Nabor naselij oddaljenih več kot 15 km od središča

Regija	
Pomurska	/
Podravska	/
Koroška	Črna na Koroškem, Mislinja
Savinjska	Mozirje
Zasavska	/
Posavska	/
JV Slovenija	/
Osrednjeslovenska	/
Gorenjska	Železniki, Kranjska Gora, Bohinjska Bistrica
Primorsko- notranjska	Pivka
Goriška	Bovec
Obalno- kraška	/

Razvoj naselij

Analiza razvoja naselij v določnih časovnih obdobjih glede na bližino avtocestnega priključka

Za naselja v policentričnem omrežju središč je bila pripravljena analiza razvoja po določenih časovnih obdobjih, rezultati so prikazani na spodnji sliki.

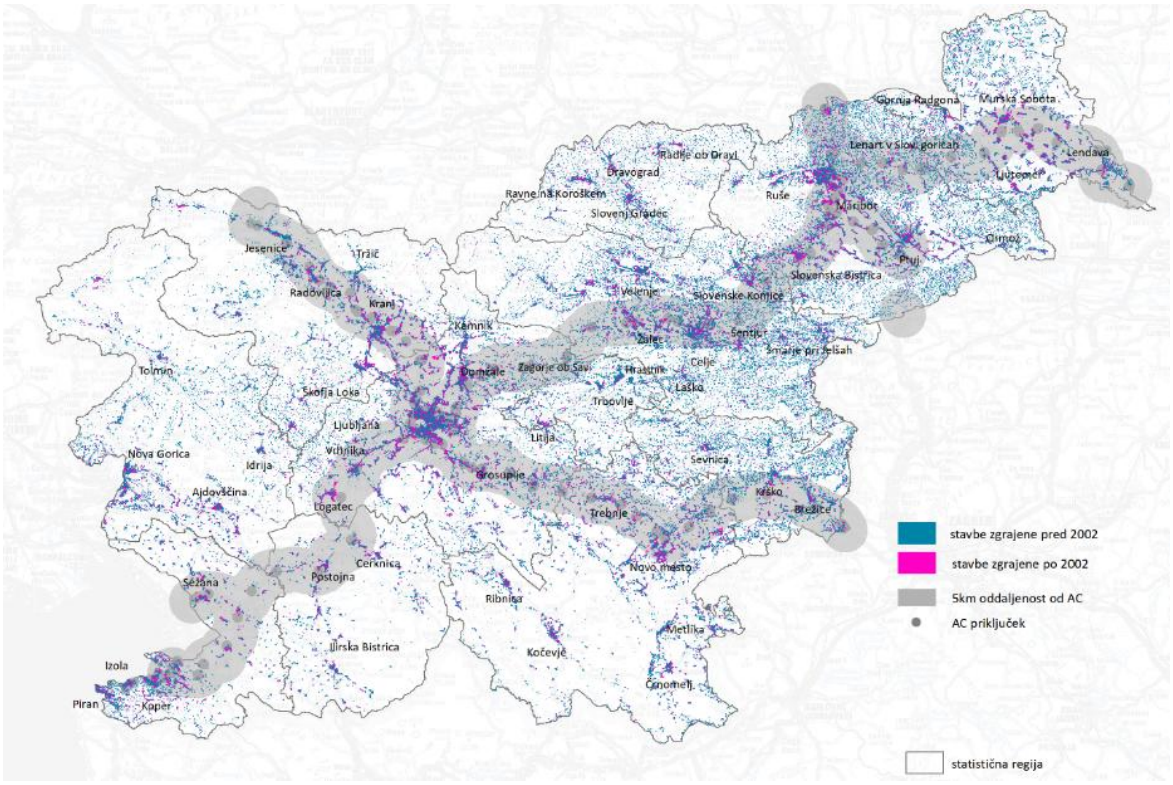

Slika 6: Delež zgrajenih stavb po obdobjih (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Starost stavb, portal E-geodetski podatki, egp.gu.gov.si, 2023).

V naslednji fazi je bila preverjana razlika v rasti me naselji v neposredni bližini avtoceste in tistimi, ki so oddaljena od avtocestnega priključka več kot 5 km. V analizi so upoštevana vsa naselja. Rezultati so povzeti v tabeli, kjer se izkazuje, da je delež povečanja števila stavb v naseljih bližje avtocestnemu priključku nekoliko večji kot v ostalih naseljih, razen v gorenjski in goriški regiji.

Preglednica 17: Razvoj naselij ob avtocestnem priključku

	naselja ob AC				ostala naselja			
Ime statistične regije	**Št. stavb pred 2002**	**Št. zgrajenih stavb po 2002**	**Skupno število stavb 2022**	**Povečanje št. stavb 2002 - 2022 (%)**	**Št. stavb pred 2002**	**Št. zgrajenih stavb po 2002**	**Skupno število stavb 2022**	**Povečanje št. stavb 2002 - 2022 (%)**
Pomurska	47.991	5.810	53.801	12,11	41.064	4.156	45.220	10,12
Podravska	113.004	17.155	130.159	15,18	53.540	6.371	59.911	11,90
Koroška	/	/	/	/	35.189	4.508	39.697	12,81
Savinjska	61.751	7.994	69.745	12,95	82.920	9.433	92.353	11,38
Zasavska	3.165	298	3.463	9,42	26.219	2.093	28.312	7,98
Posavska	27.269	2.838	30.107	10,41	39.658	3.753	43.411	9,46
Jugovzhodna Slovenija	42.280	6.320	48.600	14,95	69.070	7.848	76.918	11,36
Osrednjeslovenska	142.283	20.783	163.066	14,61	37.169	4.883	42.052	13,14
Gorenjska	51.248	5.873	57.121	11,46	32.743	4.034	36.777	12,32
Primorsko-notranjska	10.651	1.593	12.244	14,96	18.997	1.786	20.783	9,40
Goriška	302	24	326	7,95	67.605	6.775	74.380	10,02
Obalno-kraška	27.047	4.590	31.637	16,97	23.796	2.500	26.296	10,51
Skupaj	**526.991**	**73.278**	**600.269**	**13,90**	**527.970**	**58.140**	**586.110**	**11,01**

Slika 7: Vpliv bližine AC priključka na razvoj poselitve (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Starost stavb, portal E-geodetski podatki, egp.gu.gov.si, 2023; Ceste za območje Slovenije, avtoceste, portal Javni geodetski podatki, https://ipi.eprostor.gov.si/jgp/data, 2023).

Delež stavbnih zemljišč glede na površino regije

Po pregledu bilanc stavbnih zemljišč je po podatkih Poročila o prostorskem razvoju (2021) največji delež stavbnih zemljišč v osrednjeslovenski (23.635 ha), podravski (22.310 ha). Pod 5 % skupne površine stavbnih zemljišč je v koroški, primorsko – notranjski in goriški regiji.

Preglednica 18: Delež stavbnih zemljišč glede na površino regije

Statistična regija	Delež stavbnih zemljišč glede na površino regije
Pomurska	9,8 % (13.172 ha)
Podravska	10,2 % (22.310 ha)
Koroška	4,8 % (5.081 ha)
Savinjska	7,6 % (17.629 ha)
Zasavska	6,6 % (3.206 ha)
Posavska	7,7 % (7.491 ha)
Jv slovenija	5,8 % (15.699 ha)
Osrednjeslovenska	10,13 % (23.635 ha)
Gorenjska	5,2 % (11.669 ha)
Primorsko- notranjska	4,2 % (7.295 ha)
Goriška	3,4 % (8.103 ha)
Obalno- kraška	6,7 % (7. 298 ha)

1.4 Širša mestna območja

ReSPR50 definira širša mestna območja (v nadaljevanju ŠMO) kot funkcionalno povezana gravitacijska območja enega ali več središč, znotraj katerega potekajo vsakodnevne selitve prebivalstva (na primer zaradi dela ali oskrbnih dejavnosti), kar povzroča obsežne prometne tokove. Gre za najbolj urbanizirana območja v Sloveniji, praviloma vezana na gravitacijska območja mestnih občin.

Za območja je pomembno povezovanje na nivoju javnega potniškega prometa, delovnih mest, stanovanj in storitev javnega pomena.

1.4.1 Regionalno pomembne teme

- Opredelitev širšega mestnega območja glede na kriterije opredeljene v ReSPR50 in s tem nabor potencialnih naselij, ki se lahko razvijajo kot del širšega mestnega območja,
- opredeliti potencialne vsebine, ki se jih obravnava oz. zagotavlja znotraj ŠMO,
- prepoznati mehanizme za stimuliranje ŠMO,
- prepoznati regije in večja središča, ki niso del oz. nimajo širšega mestnega območja.

1.4.2 Izhodišča, podatki

Kriteriji podani v ReSPRS2050 - kriteriji za določitev širšega mestnega območja:

- najmanj eno središče prve ali druge ravni (lahko tudi več središč tretje in četrte ravni, če se funkcijsko dopolnjujejo),
- skupno vsaj 50. 000 prebivalcev,
- skupno več kot 25.000 delovnih mest,
- oddaljenost od središča: 35 km od središča prve ravni ali 25 km od središča druge ali tretje ravni,
- SP za pripravo SPRS 2050; Funkcionalna urbana območja (izdelovalec: FGG, naročnik: MOP, 2017).

1.4.3 Problemi

- Določi se nabor vsebin, ki jih je smiselno zagotavljati in obravnavati v okviru širših mestnih območij,
- manko kazalnikov, vezanih na delovna mesta, tudi podatkov,
- izkazuje se potreba po nadgradnji SP Funkcionalna urbana območja,
- izkazuje se potreba po vzpostavitvi spremljanja že postavljenih kazalnikov,
- manjkajo mehanizmi za stimuliranje ŠMO,
- območja brez ŠMO – Primorsko – notranjska kot edina regija, v kateri ni ŠMO, vanjo ne sega gravitacijsko območje ŠMO drugih regij.

1.4.4 Ugotovitve

ReSPRS2050 opredeli dva tipa širših mestnih območij in sicer nacionalnega in regionalnega pomena.

Širša mestna območja nacionalnega pomena, to so gravitacijska območja središč prve ravni; Ljubljane, Maribora in Kopra:

- Osrednjeslovensko,
- Podravsko,
- ŠMO slovenske Istre.

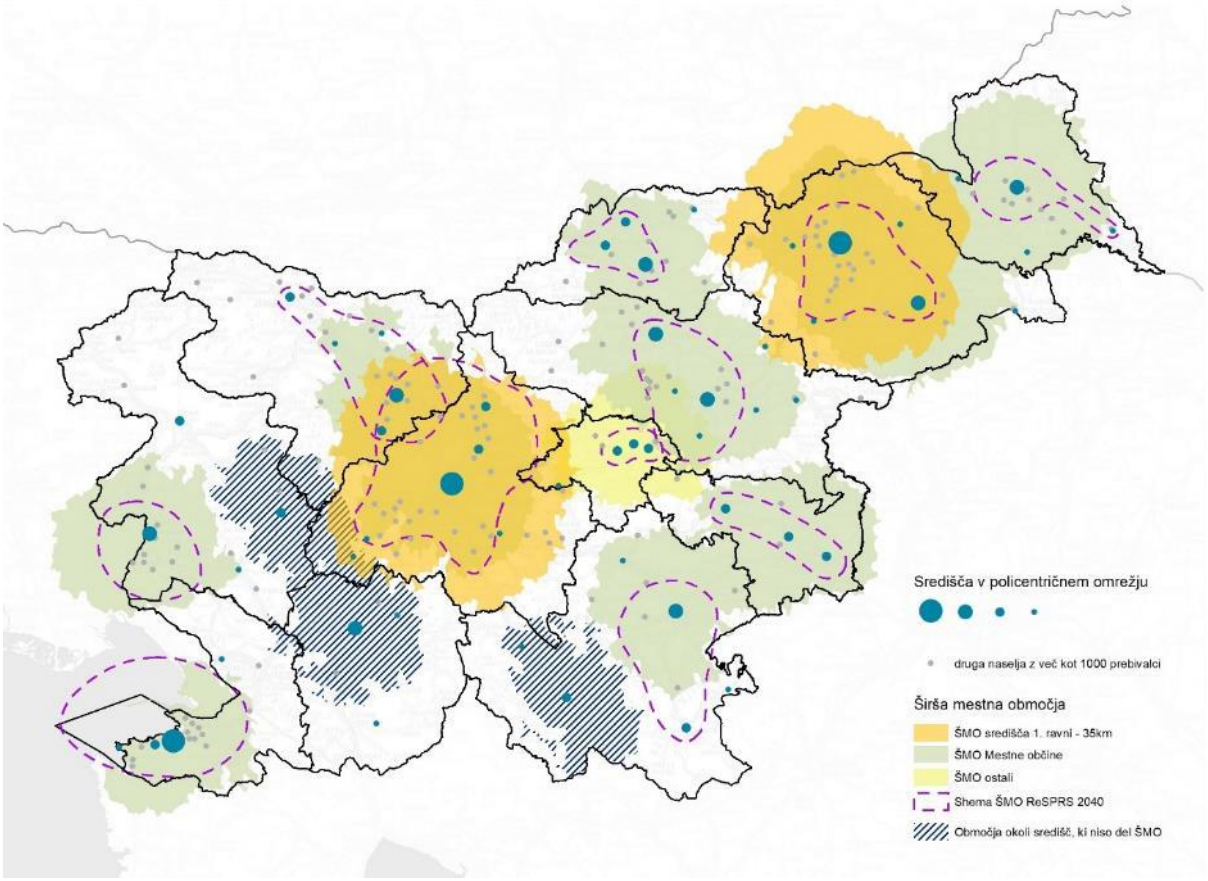
Širša mestna območja regionalnega pomena so ŠMO katerih jedra so središča druge ali nižje ravni:

- Savinjsko-šaleško,
- Gorenjsko,
- Pomursko,
- Goriško,
- Koroško,
- Dolenjsko- belokranjsko,

- Posavsko,
- Zasavsko.

Tako definirana širša mestna območja pomenijo, da so jedra širših mestnih območij mestne občine, pri čemer gre za dve mestni občini v Savinjsko – Šaleškem (Velenje, Celje) in Podravskem (Maribor, Ptuj), skupno torej 10 takih širših mestnih območij. Opredeljeno je še zasavsko širše mestno območje, kjer gre za povezovanje središč Trbovlje, Hrastnik in Zagorje.

V navezavi na regije to pomeni, da je znotraj vsake statistične regije širše mestno območje, to ne velja za primorsko notranjsko regijo (najvišje opredeljeno središče Postojna).

Slika 8: Prikaz širših mestnih območij (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Središča v policentričnem omrežju središč in širša mestna območja, ReSPR50, Uradni list RS, https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2023-01-2295 , 2023).

Analiza temelji na izračunu dostopnosti do središča in sicer 35 km za središča prve ravni in 25 km za središča druge ali nižje ravni. Kadar gre za ŠMO z več središči je upoštevano gravitacijsko območje do vsakega središča. V tabeli je za vsako regijo navedeno širše mestno območje in ki jih pripada, naselja v policentričnem sistemu omrežij naselij znotraj ŠMO. Za vsako ŠMO so našteta naselja, ki sodijo v gravitacijski pas dostopnosti 35km od središča ter izračunano skupno število prebivalcev znotraj tega območja (pri tem območje analize ni omejeno na posamezno regijo).

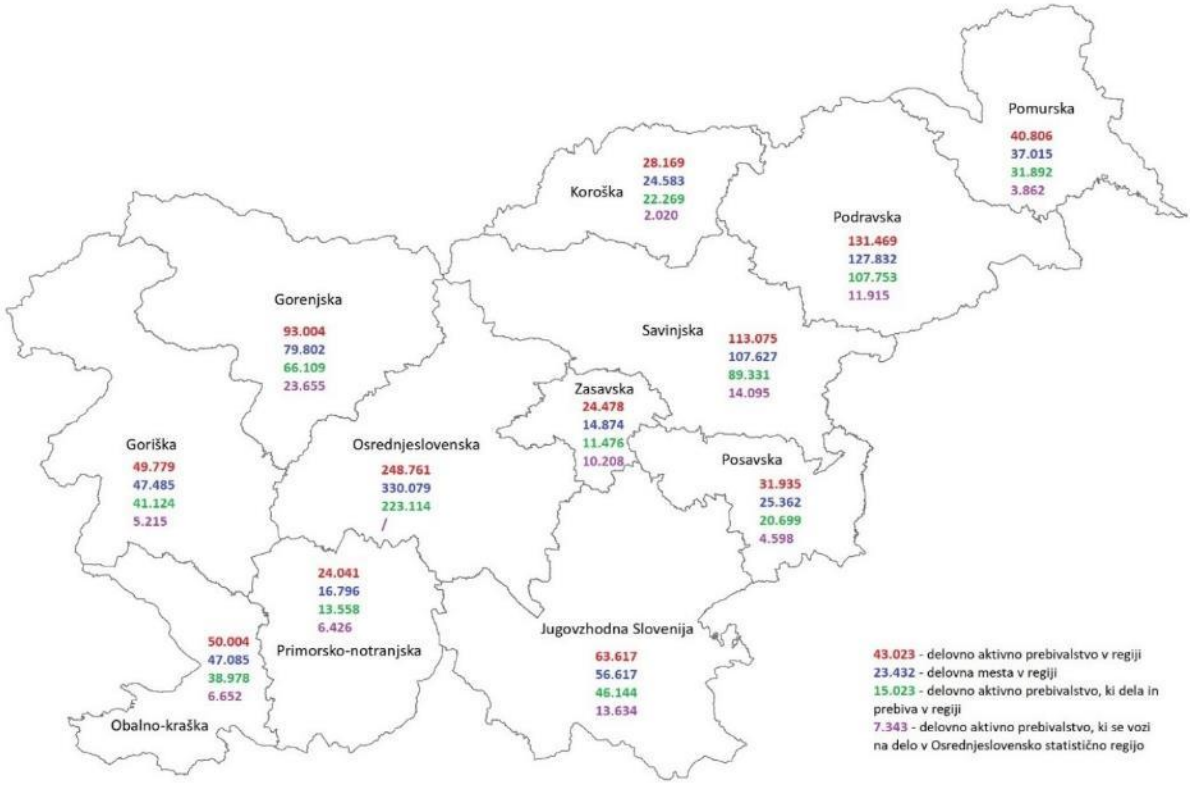
V spodnji tabeli so navedena središča v policentričnem omrežju središč, ki ustrezajo zgoraj navedenim radijem dostopnosti od središča 1 ali 2 ravni. Središča, ki so kot del posameznega ŠMO opredeljena v ReSPR50, so podčrtana.

Preglednica 19: Širša mestna območja

Regija	ŠMO	Čezmejni vpliv	Središča v policentričnem omrežju	Potencialna ostala naselja v ŠMO- naselja v radiju 35km od središča 1 ravni in 25 km od druge ravni (več kot 1000 prebivalcev) (*radiji lahko segajo v sosednje regije)	Št. prebivalcev V ŠMO
Pomurska	Pomursko ŠMO	Da	Murska Sobota, Lendava, Gornja Radgona, *Ljutomer*	Črešnovci, Odranci, Beltinci, Turnišče, Lipovci, Rakičan, Bakovci, Krog, Černelavci, Radenci	103.512
Podravska	Podravsko ŠMO	Da (Gradec, Zagreb)	Maribor, Ptuj, Slovenska Bistrica, Ruše, Slovenske Konjice, Lenart v Slov. Goricah	Miklavž na Dravskem polju, Ormož, Bukovci, Dornava, Kidričevo, Pragersko, Zgornja Polskava, Fram, Radizel, Hotinja vas, Skoke, Rogoza, Spodnje Hoče, Razvanje, Zgornji Duplek, Spodnji Duplek, Pekre, Limbuš, Kamnica, Brestanica, Gradiška, Lovrenc na Pohorju, Selnica ob Muri, Selnica ob Dravi, Šentilj v. Slov. goricah, Poljčane, Oplotnica	323.211
Koroška	Koroško ŠMO	Da	Slovenj Gradec, Ravne na Koroškem, Dravograd, Prevalje	Mežica, Muta, Vuzenica, Šmartno pri Slovenj Gradcu, Legen, Mislinja, Podgorje, Kotlje, Ravne	96.099
Savinjska	Savinjsko šaleško ŠMO		Celje, Velenje, Laško, Žalec, Šentjur	Zreče, Šmartno pri Slovenj Gradcu, Mislinja, Ravne, Topolšica, Šoštanj, Mozirje, Vojnik, Ljubečna, Trnovje pri Celju, Štore, Šmarje pri Jelšah, Polzela, Gotovlje, Breg pri Polzeli, Ločica ob Savinji, Latkova vas, Prebold, Dol pri Hrastniku	233.695
Zasavska	Zasavsko ŠMO		Trbovlje, Hrastnik, Zagorje ob Savi	Litija, Izlake, Kisovec, Dol pri Hrastniku, Radeče, Prebold, Latkova vas, Ločica ob Savinji, Breg pri Polzeli, Polzela	109.318
Posavska	Posavsko ŠMO	Da (Zagreb)	Brežice, Krško, Sevnica	Šentjernej, Senovo, Leskovec pri Krškem	78.571

Regija	ŠMO	Čezmejni vpliv	Središča v policentričnem omrežju	Potencialna ostala naselja v ŠMO- naselja v radiju 35km od središča 1 ravni in 25 km od druge ravni (več kot 1000 prebivalcev) (*radiji lahko segajo v sosednje regije)	Št. prebivalcev V ŠMO
Jugovzhodna Slovenija	Dolenjsko belokranjsko ŠMO	Da (Karlovec)	Novo Mesto, Črnomelj, Trebnje	Šentjernej, Mirna, Mirna Peč, Straža, Žužemberk, Semič	89.249
Osrednjeslovenska	Osrednjeslovensko ŠMO		Ljubljana, Domžale, Kamnik, Grosuplje, Logatec, Vrhnika *Kranj*	Medvode, Brezovica pri Ljubljani, Lavrica, Škofljica, Trzin, Vir, Litija, Šenčur, Naklo, Mlaka pri Kranju, Britof, Hrastje, Zgornje Bitnje, Sv. Duh, Cerklje na Gorenjskem, Mekinje, Pohorje, Moste, Šmarca, Vodice, Radomlje, Preserje pri Radomljah, Zgornje Pirniče, Dragomelj, Dob, Videm, Horjul, Dragomer, Log pri Brezovici, Črna vas, Vnanje Gorice, Notranje Gorice, Drenov Grič, Bevke, Verd, Borovnica, Kamnik pod Krimom, Šmarje – Sap, Gradišče, Stična, Ivančna Gorica, Šmartno pri Litiji	661.269
Gorenjska	Gorenjsko ŠMO	Da	Kranj, Škofja Loka, Jesenice, Radovljica, Tržič	Bled, Šenčur, Medvode, Begunje na Gorenjskem, Lesce, Bistrica pri Tržiču, Golnik, Naklo, Mlaka pri Kranju, Kokrica, Britof, Zgornje Bitnje, Hrastje, Sv. Duh, Cerklje na Gorenjskem, Železniki, Mekinje, Podgorje, Moste, Šmarca, Preserje pri Radomljah, Zgornje Pirniče	313.500
Primorsko – notranjska	/	/	/	/	/
Goriška	Goriško ŠMO	Da (Gorica)	Nova Gorica, s Šempeter pri Novi Gorici in Vrtojbo, Ajdovščina	Solkan, Kanal, Deskle, Kromberk, Rožna Dolina, Šempas, Lokavec, Renče, Miren, Bilje	74.173
Obalno – Kraška	ŠMO slovenske istre	Da (Trst)	Koper, Izola, Piran	Hrpelje, Hrvatini, Spodnje Škofije, Zgornje Škofije, Dekani, Sv. Anton, Pobegi, Prade, Bertoki, Jagodje, Seča, Portorož, Lucija, Ankaran	91.640

Delovna mesta

Slika 9: Delovno aktivno prebivalstvo glede na lokacijo delovnega mesta (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Povprečno število delovno aktivnega prebivalstva po občinah delovnega mesta, spletna stran Statističnega urada RS, 2023, https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/0775341S.px/, 2023).

Analiza delovno aktivnega prebivalstva glede na lokacijo delovnega mesta po regijah pokaže, da se v vseh regijah znaten delež prebivalcev vozi na delo v osrednjeslovensko regijo, manjši delež tudi v druge, sosednje regije. Večinski delež v vseh regijah opravlja svoje delo znotraj regije. Največ delovnih mest je v osrednjeslovenski regiji, sledi podravska, savinjska in gorenjska. Najmanj delovnih mest je v zasavski in primorsko – notranjski regiji.

1.5 Omrežje družbene infrastrukture

Omrežje družbene infrastrukture zagotavlja objekte ali prostorske ureditve v katerih se izvajajo dejavnosti vzgoje in izobraževanja, zdravstva, socialnega varstva, kulture, javne uprave in športa.

Cilj je zagotavljanje pravične dostopnost storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena, skladno z ZUreP-3 pa se pomembnejša družbena infrastruktura glede na zahtevano raven opremljenosti središč policentričnega urbanega sistema določi v regionalnih prostorskih planih.

1.5.1 Regionalno pomembne teme

- Opremljenost naselij (ki so del policentričnega omrežja naselij) z družbeno infrastrukturo,
- dostopnost do družbene infrastrukture,
- prepoznati območja v regijah, kjer posamezni tip družbene infrastrukture ni ustrezno dostopen.

1.5.2 Izhodišča, podatki

- Kriteriji podani v ReSPR50.

Skladno s ReSPR50 se za posamezni nivo središča zagotavlja naslednje storitve splošnega pomena:

Preglednica 20: Kriteriji za opremljenost z družbeno infrastrukturo po ReSPR50

raven središča	zdravstvo	šolstvo	javna uprava	sodstvo	kultura
1	4+3+ dejavnost klinik, kliničnih inštitutov / oddelkov	Sedež univerze	vladne službe, diplomatska predstavništva	vrhovno, višje	univerzitetna knjižnica, narodno gledališče muzeji, galerije
2	4+3	3+4+ sedež visoke šole, fakultete, akademije	ministrstvo	višje	ljudsko gledališče, pokrajinski muzej
3	4 + specialitsična ambulanta in bolnišnična dejavnost	4+ sedež višje šole	izpostava ministrstva ali zavodov	okrožno, okrajno	4
4	osnovna zdravstvena in lekarniška dejavnost	sedež srednje šole		okrajno	muzej, galerija, splošna knjižnica

- Strokovna podlaga: Policentrično omrežje središč in dostopnost prebivalstva do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena (izdelovalec: ZRC SAZU, naročnik: MOP,2016).
- Demografska analiza s projekcijami za podeželska in urbana območja (izdelovalec: ZRC SAZU, dr. Janez Nared s sodelavci, 2023).
- Za potrebe priprave tabel opremljenosti s storitvami javnega pomena po regijah (v nadaljevanju poglavja), so bili izhodiščni podatki (Strokovna podlaga Policentrično omrežje… 2016) dopolnjeni in delno ažurirani z dostopnimi podatki:
    - šolstvo: Evidenca vzgojno-izobraževalnih zavodov in vzgojno-izobraževalnih programov (edus.si, 2024),
    - zdravstvo: zdravstvene storitve po vrsti (https://www.zzzs.si/zzzs-api/izvajalci-zdravstvenih-storitev/po-vrsti-izvajalcev/), Seznam institucij s področja zdravstva: (https://e-uprava.gov.si/drzava-in-druzba/javni-sektor/zdravstvo.html#eyJmaWx0ZXJzIjp7ImdydXBhIjpbIi0iXSwicG9zdGEiOlsiLTEiXSwib2Zmc2

V0IjpbIjAiXSwic2VudGluZWxfdHlwZSI6WyJvayJdLCJzZW50aW5lbF9zdGF0dXMiOlsib2siXSwiaXNfYWpheCI6WyIxIl19fQ==, 2024),

- sodstvo: zemljevid pristojnosti (https://www.sodisce.si/mma_bin.php?static_id=2022092909341132 ,2024),
- kultura: Seznam javnih zavodov iz evidence javnih zavodov na področju kulture (https://podatki.gov.si/dataset/evidenca-javnih-zavodov-s-podrocja-kulture), seznam splošnih knjižnic (https://bibsist.nuk.uni-lj.si/assets/files/statistika/imenik/2020_splosne_imenik.pdf, 2020),
- javna uprava: državni organi, (https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/, 2024).

1.5.3 Problemi

Ažurnost strokovnih podlag in študij - Posodobitev SP, prenos opredelitve stopenj centralnosti in pripadajočih funkcij na nove stopnje, uskladitev z ReSPR50

Kot izhodišče za pripravo analize opremljenosti središč s storitvami splošnega pomena je bila uporabljena strokovna podlaga Policentrično omrežje središč in dostopnost prebivalstva do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena (2016). Z novo strategijo prostorskega razvoja se je tudi nekoliko spremenilo omrežje središč, zato bi bilo smiselno vsebine ažurirati glede na novo omrežje in poimenovanje središč.

Dostopnost ažurnih podatkov

V dokumentu Policentrično omrežje središč in dostopnost prebivalstva do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena (2016) so jasno definirani viri podatkov, vendar gre za posamezne spletne strani pristojnih ustanov, resorjev… Opozorjeno je, da podatki večinoma niso prostorizirani, gre za iskanje lokacij po posameznih spletnih mestih, mogoče je zbiranje preko naslovov. To velja še vedno. Pri pripravi analiz so bili povzeti podatki iz dokumenta, ki so zastareli in bi jih bilo treba ažurirati. Delno so bili podatki ažurirani glede na dostopne podatke na raznih spletnih virih, vendar je na tak način težko zagotavljati celovitost in ažurnost vsebin.

Za pripravo analiz in usmeritev ter spremljanje stanja bi bilo nujno vzpostaviti sistem zbiranja podatkov na način, da bi bil mogoč poenoten dostop do ažurnih podatkov. Potreba po sodelovanju vseh pristojnih organov (MZZ, MK, MIZŠ, MNZ in drugi).

1.5.4 Ugotovitve

V demografski analizi s projekcijami za podeželska in urbana območja (2023) je omrežje družbene infrastrukture obravnavano v poglavju "demografsko – naselbinski tipi in dostopnost do storitev splošnega pomena" (str. 68 – 80), kjer so pripravljeni tudi grafični prikazi pet, deset in petnajstminutne dostopnosti do posamezne storitve.

Rezultati kažejo, da je v 15-minutni dostopnosti do zdravstvenih domov 80 % prebivalcev Slovenije.

Izpostavljena je slabša dostopnost do zdravstvene oskrbe v pomurski regiji med Mursko Soboto in Lendavo, podravski regiji med Mariborom in Ptujem ter primorsko notranjski regiji med Postojno in Ljubljano. V jugovzhodni Sloveniji je slabša dostopnost do zdravstvene oskrbe med Novim mestom in Krškim. Območja s padajočim številom prebivalcev na območjih z dobro zdravstveno oskrbo (do bolnišnic in zdravstvenih domov) so prepoznana v pomurski, posavski, zasavski in koroški statistični regiji. Dostopnost do osnovnih šol je dobra v vseh regijah.

Na podlagi analize prisotnosti posamezne storitve, so v regiji razvrščena naselja, v katerih je posamezna storitev prisotna, pri čemer so glede na nivo storitve razvrščene v štiri nivoje. Analiza je podlaga za določitev središč v policentričnem omrežju naselij.

Preglednica 21: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Pomurska regija

opremljenost	zdravstvo				šolstvo				javna uprava				sodstvo				kultura			
Pomurska regija	**osnovna zdravstvena in lekarniška d.**	**specialistična ambulanta, bolnišnica**		**dejavnosti klinik, kliničnih inštitutov**	**sedež srednje šole**	**sedež višje šole**	**sedež visoke šole**	**sedež univerze**		**izpostava ministrstva, zavoda**	**ministrstvo**	**vladne službe, diplomatska predstavništva**	**okrajno**	**okrožno**	**višje**	**vrhovno**	**muzej, galerija, splošna knjižnica**		**ljudsko gledališče, pokrajinski muzej**	**univ. knjižnica, narodno gledališče, muzeji, galerije**
rang	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**
Murska Sobota	x	x			x	x				x			x	x			x		x	
Gornja Radgona	x												x				x			
Ljutomer	x				x								x				x			
Lendava	x				x								x				x			
Radenci					x															

Preglednica 22: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Podravska regija

opremljenost	zdravstvo				šolstvo				javna uprava				sodstvo				kultura			
Podravska regija	**osnovna zdravstvena in lekarniška d.**	**specialistična ambulanta, bolnišnica**		**dejavnosti klinik, kliničnih inštitutov**	**sedež srednje šole**	**sedež višje šole**	**sedež visoke šole**	**sedež univerze**		**izpostava ministrstva, zavoda**	**ministrstvo**	**vladne službe, diplomatska predstavništva**	**okrajno**	**okrožno**	**višje**	**vrhovno**	**muzej, galerija, splošna knjižnica**		**ljudsko gledališče, pokrajinski muzej**	**univ. knjižnica, narodno gledališče, muzeji, galerije**
rang	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**
Maribor	x	x		x	x	x	x	x		x	x		x	x	x		x	x	x	x
Ptuj	x	x	x		x	x	x						x	x			x		x	
Slovenska Bistrica	x				x								x				x			
Ruše	x				x															
Lenart													x				x			
Ormož	x	x			x								x				x			

Preglednica 23: Opremljenost z družbeno infrastrukturo – Koroška regija

opremljenost	zdravstvo				šolstvo				javna uprava				sodstvo				kultura			
Koroška regija	**osnovna zdravstvena in lekarniška d.**	**specialistična ambulanta, bolnišnica**		**dejavnosti klinik, kliničnih inštitutov**	**sedež srednje šole**	**sedež višje šole**	**sedež visoke šole**	**sedež univerze**		**izpostava ministrstva, zavoda**	**ministrstvo**	**vladne službe, diplomatska predstavništva**	**okrajno**	**okrožno**	**višje**	**vrhovno**	**muzej, galerija, splošna knjižnica**		**ljudsko gledališče, pokrajinski muzej**	**univ. knjižnica, narodno gledališče, muzeji, galerije**
rang	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**
Slovenj Gradec	x	x			x	x	x			x			x	x			x		x	
Ravne na Koroškem	x				x	x	x										x		x	
Dravograd	x																x			
Radlje ob Dravi	x																x			
Prevalje	x																			
Mežica	x																			
Muta	x																			
Črna na Koroškem	x																			

Preglednica 24: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Savinjska regija

opremljenost	zdravstvo				šolstvo				javna uprava				sodstvo				kultura			
Savinjska regija	**osnovna zdravstvena in lekarniška d.**	**specialistična ambulanta, bolnišnica**		**dejavnosti klinik, kliničnih inštitutov**	**sedež srednje šole**	**sedež višje šole**	**sedež visoke šole**	**sedež univerze**		**izpostava ministrstva, zavoda**	**ministrstvo**	**vladne službe, diplomatska predstavništva**	**okrajno**	**okrožno**	**višje**	**vrhovno**	**muzej, galerija, splošna knjižnica**		**ljudsko gledališče, pokrajinski muzej**	**univ. knjižnica, narodno gledališče, muzeji, galerije**
rang	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**
Celje	x	x			x	x	x			x			x	x	x		x		x	
Velenje	x				x	x	x						x				x		x	
Slovenske Konjice	x				x								x				x			
Šentjur	x				x	x							x				x			
Šmarje pri Jelšah	x																x			
Žalec	x												x				x			
Laško	x						x										x			
Rogaška Slatina					x	x											x			
Zreče					x															
Šoštanj	x																			
Vojnik	x	x																		
Polzela																				
Mozirje																				

Preglednica 25: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Zasavska regija

opremljenost	zdravstvo				šolstvo				javna uprava				sodstvo				kultura			
Zasavska regija	**osnovna zdravstvena in lekarniška d.**	**specialistična ambulanta, bolnišnica**		**dejavnosti klinik, kliničnih inštitutov**	**sedež srednje šole**	**sedež višje šole**	**sedež visoke šole**	**sedež univerze**		**izpostava ministrstva, zavoda**	**ministrstvo**	**vladne službe, diplomatska predstavništva**	**okrajno**	**okrožno**	**višje**	**vrhovno**	**muzej, galerija, splošna knjižnica**		**ljudsko gledališče, pokrajinski muzej**	**univ. knjižnica, narodno gledališče, muzeji, galerije**
rang	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**
Trbovlje	x	x			x								x				x		x	
Zagorje ob Savi					x												x			
Hrastnik																	x			
Litija	x				x	x							x				x			

Preglednica 26: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Posavska regija

opremljenost	zdravstvo				šolstvo				javna uprava				sodstvo				kultura			
Posavska regija	**osnovna zdravstvena in lekarniška d.**	**specialistična ambulanta, bolnišnica**		**dejavnosti klinik, kliničnih inštitutov**	**sedež srednje šole**	**sedež višje šole**	**sedež visoke šole**	**sedež univerze**		**izpostava ministrstva, zavoda**	**ministrstvo**	**vladne službe, diplomatska predstavništva**	**okrajno**	**okrožno**	**višje**	**vrhovno**	**muzej, galerija, splošna knjižnica**		**ljudsko gledališče, pokrajinski muzej**	**univ. knjižnica, narodno gledališče, muzeji, galerije**
rang	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**
Brežice	x	x			x	x	x			x			x				x		x	
Krško	x				x		x						x	x			x			
Sevnica	x				x								x				x			

Preglednica 27: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - JV Slovenija

opremljenost	zdravstvo				šolstvo				javna uprava				sodstvo				kultura			
JV Slovenija regija	**osnovna zdravstvena in lekarniška d.**	**specialistična ambulanta, bolnišnica**		**dejavnosti klinik, kliničnih inštitutov**	**sedež srednje šole**	**sedež višje šole**	**sedež visoke šole**	**sedež univerze**		**izpostava ministrstva, zavoda**	**ministrstvo**	**vladne službe, diplomatska predstavništva**	**okrajno**	**okrožno**	**višje**	**vrhovno**	**muzej, galerija, splošna knjižnica**		**ljudsko gledališče, pokrajinski muzej**	**univ. knjižnica, narodno gledališče, muzeji, galerije**
rang	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**
Novo mesto	x	x			x	x	x	x		x			x	x			x		x	
Kočevje	x				x					x			x				x		x	
Črnomelj	x				x								x				x			
Trebnje	x																x			
Ribnica	x																			
Metlika	x																		x	
Semič	x																			

Preglednica 28: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Osrednjeslovenska regija

opremljenost	zdravstvo				šolstvo				javna uprava				sodstvo				kultura			
Osrednje-slovenska regija	**osnovna zdravstvena in lekarniška d.**	**specialistična ambulanta, bolnišnica**		**dejavnosti klinik, kliničnih inštitutov**	**sedež srednje šole**	**sedež višje šole**	**sedež visoke šole**	**sedež univerze**		**izpostava ministrstva, zavoda**	**ministrstvo**	**vladne službe, diplomatska predstavništva**	**okrajno**	**okrožno**	**višje**	**vrhovno**	**muzej, galerija, splošna knjižnica**		**ljudsko gledališče, pokrajinski muzej**	**univ. knjižnica, narodno gledališče, muzeji, galerije**
rang	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**
Ljubljana	x	x		x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x		x	x
Kamnik	x				x								x				x			
Domžale	x				x								x				x			
Logatec	x																			
Vrhnika	x												x				x			
Grosuplje	x												x				x			
Mengeš	x																x			
Medvode	x																x			
Trzin							x													
Brezovica	x																			
Škofljica					x															
Borovnica	x																			
Ivančna Gorica	x				x															
Preserje pri Rad.																				

Preglednica 29: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Gorenjska regija

opremljenost	zdravstvo				šolstvo				javna uprava				sodstvo				kultura			
Gorenjska regija	**osnovna zdravstvena in lekarniška d.**	**specialistična ambulanta, bolnišnica**		**dejavnosti klinik, kliničnih inštitutov**	**sedež srednje šole**	**sedež višje šole**	**sedež visoke šole**	**sedež univerze**		**izpostava ministrstva, zavoda**	**ministrstvo**	**vladne službe, diplomatska predstavništva**	**okrajno**	**okrožno**	**višje**	**vrhovno**	**muzej, galerija, splošna knjižnica**		**ljudsko gledališče, pokrajinski muzej**	**univ. knjižnica, narodno gledališče, muzeji, galerije**
rang	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**
Kranj	x	x			x	x	x			x			x	x			x		x	
Jesenice	x	x			x		x						x				x		x	
Škofja Loka	x				x								x				x			
Radovljica					x								x				x			
Tržič																	x			
Bled		x					x			x										
Šenčur																				
Žiri																				
Lesce																				
Tržič																				
Železniki																				
Koroška Bela																				
Naklo					x	x														

Preglednica 30: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Primorsko - notranjska regija

opremljenost	zdravstvo				šolstvo				javna uprava				sodstvo				kultura			
Primorsko notranjska regija	**osnovna zdravstvena in lekarniška d.**	**specialistična ambulanta, bolnišnica**		**dejavnosti klinik, kliničnih inštitutov**	**sedež srednje šole**	**sedež višje šole**	**sedež visoke šole**	**sedež univerze**		**izpostava ministrstva, zavoda**	**ministrstvo**	**vladne službe, diplomatska predstavništva**	**okrajno**	**okrožno**	**višje**	**vrhovno**	**muzej, galerija, splošna knjižnica**		**ljudsko gledališče, pokrajinski muzej**	**univ. knjižnica, narodno gledališče, muzeji, galerije**
rang	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**
Postojna	x	x			x	x							x				x		x	
Cerknica	x												x				x			
Ilirska Bistrica	x				x								x				x			
Pivka	x																x			

Preglednica 31: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Goriška regija

opremljenost	zdravstvo				šolstvo				javna uprava				sodstvo				kultura			
Goriška regija	**osnovna zdravstvena in lekarniška d.**	**specialistična ambulanta, bolnišnica**		**dejavnosti klinik, kliničnih inštitutov**	**sedež srednje šole**	**sedež višje šole**	**sedež visoke šole**	**sedež univerze**		**izpostava ministrstva, zavoda**	**ministrstvo**	**vladne službe, diplomatska predstavništva**	**okrajno**	**okrožno**	**višje**	**vrhovno**	**muzej, galerija, splošna knjižnica**		**ljudsko gledališče, pokrajinski muzej**	**univ. knjižnica, narodno gledališče, muzeji, galerije**
rang	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**
Nova Gorica	x	x			x	x	x	x		x			x	x			x		x	x
Ajdovščina	x	x			x								x				x			
Idrija		x			x								x				x			
Tolmin	x	x			x					x			x				x			
Šempeter pri Gorici	x				x															
Solkan																				
Vrtojba																				
Vipava	x				x															
Kromberk																				
Renče																				
Kobarid	x	x															x			

Preglednica 32: Opremljenost z družbeno infrastrukturo - Obalno - kraška regija

opremljenost	zdravstvo				šolstvo				javna uprava				sodstvo				kultura			
Obalno kraška regija	**osnovna zdravstvena in lekarniška d.**	**specialistična ambulanta, bolnišnica**		**dejavnosti klinik, kliničnih inštitutov**	**sedež srednje šole**	**sedež višje šole**	**sedež visoke šole**	**sedež univerze**		**izpostava ministrstva, zavoda**	**ministrstvo**	**vladne službe, diplomatska predstavništva**	**okrajno**	**okrožno**	**višje**	**vrhovno**	**muzej, galerija**		**ljudsko gledališče, pokrajinski muzej**	**univ. knjižnica, narodno gledališče, muzeji, galerije**
rang	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**	**4**	**3**	**2**	**1**
Koper	x				x	x		x					x	x	x		x			
Izola	x	x			x		x										x			
Piran	x				x					x			x				x		x	
Sežana	x				x	x	x			x			x				x			
Lucija	x																			
Ankaran	x																			
Portorož				x	x															

1.6 Stanovanjska območja

ReSPR50 navaja: »Prednostna območja za stanovanjsko oskrbo (v nadaljnjem besedilu: PROSO) se načrtujejo v regionalnem prostorskem planu na območjih z najboljšo dostopnostjo do sistema javnega potniškega prometa, v bližini prometnih vozlišč in prestopnih točk javnega potniškega prometa ter, predvsem železnice usklajeno s celostno prometno strategijo ob upoštevanju regionalnih demografskih projekcij. Stanovanjska območja se načrtujejo z upoštevanjem bližine raznolikih delovnih mest ter opremljenosti s storitvami splošnega in splošnega gospodarskega pomena.“

Resolucija o nacionalnem stanovanjskem programu 2015–2025 (ReNSP15–25), ki je bila sprejeta leta 2015 navaja štiri glavne cilje za oblikovanje učinkovite in uravnotežene stanovanjske oskrbe, in sicer:

- uravnoteženo ponudbo primernih stanovanj,
- lažjo dostopnost do stanovanj,
- kakovostna in funkcionalna stanovanja in
- večjo stanovanjsko mobilnost prebivalstva.

1.6.1 Regionalno pomembne teme

- Katera so prednostna območja za razvoj stanovanjske oskrbe?
- Prepoznavanje količine obstoječih razvojnih površin – nepozidana stavbna zemljišča stanovanjske rabe (večja od 0,5 ha) – na PROSO in degradirana območja kot potencial za razvoj stanovanjskih območij,
- prazna stanovanja,
- kazalniki – stanovanja.

1.6.2 Izhodišča, podatki

- Opredelitev in določitev prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo – PROSO (izdelovalec: FF naročnik: MOP, 2016),
- Resolucija o nacionalnem stanovanjskem programu ReNSP15-25 (2015).

Resolucija o nacionalnem stanovanjskem programu ima v prilogi 2 pripravljen nabor kazalnikov s stanovanjskega področja:

Preglednica 33: Kazalniki s stanovanjskega področja s ciljnimi vrednostmi

1| število stanovanj (ciljna vrednost 2025: 905.654)	2| število dokončanih stanovanj v javni lasti po letih (ciljna vrednost 2025: 1.500)	3| stanovanjske stavbe – vrednost opravljenih gradbenih del (ciljna vrednost 2025: 440)
4| sredstva, namenjena rekonstrukciji in investicijskemu vzdrževanju stavb (ciljna vrednost 2025: 400.000)	5| število stanovanj na 1000 prebivalcev (ciljna vrednost 2025:44.0000)	6| gostota naseljenosti stanovanj (ciljna vrednost 2025:29,5)
7| delež prebivalcev, prebivajočih v prenaseljenih stanovanjih (ciljna vrednost 2025: 14)	8| delež stanovanj v javni lasti (ciljna vrednost 2025: 5,6)	9| število stanovanj v javni lasti (ciljna vrednost 2025: 33.000)
10| lastništvo naseljenih stanovanj (ciljna vrednost 2025: 16)	11| stopnja stanovanjske mobilnosti (ciljna vrednost 2025: 7,5)	12| izdatki gospodinjstev za stanovanjske najemnine, vodo in energijo (ciljna vrednost 2025: 19,4)
13| delež prebivalcev v stanovanjih brez osnovne infrastrukture (ciljna vrednost 2025: 10)	14| delež naseljenih stanovanj, opremljenih z osnovno infrastrukturo (ciljna vrednost 2025: 93)	15| število nezasedenih stanovanj, opremljenih z osnovno infrastrukturo (ciljna vrednost 2025: 40.000)
16| delež naseljenih stanovanj v javni lasti, opremljenih z osnovno infrastrukturo (ciljna vrednost 2025: 85)	17| delež oseb, ki živijo v stanovanjih z najmanj eno od naslednjih težav: puščajoča streha, vlažne stene, vlažni temelji ali tla… (ciljna vrednost 2025: 20)	18| število stanovanj, zgrajenih v okviru stanovanjskih kooperativ (ciljna vrednost 2025: 100)

- Poročilo o prostorskem razvoju 2021 (izdelovalec: UIRS, naročnik: MOP, 2021),
- Funkcionalno razvrednotena območja (spletni pregledovalnik, izdelovalcev: FF, GIS),
- Podatek generalizirane namenske rabe prostora (https://pis.eprostor.gov.si/pis, 2023).

1.6.3 Problemi

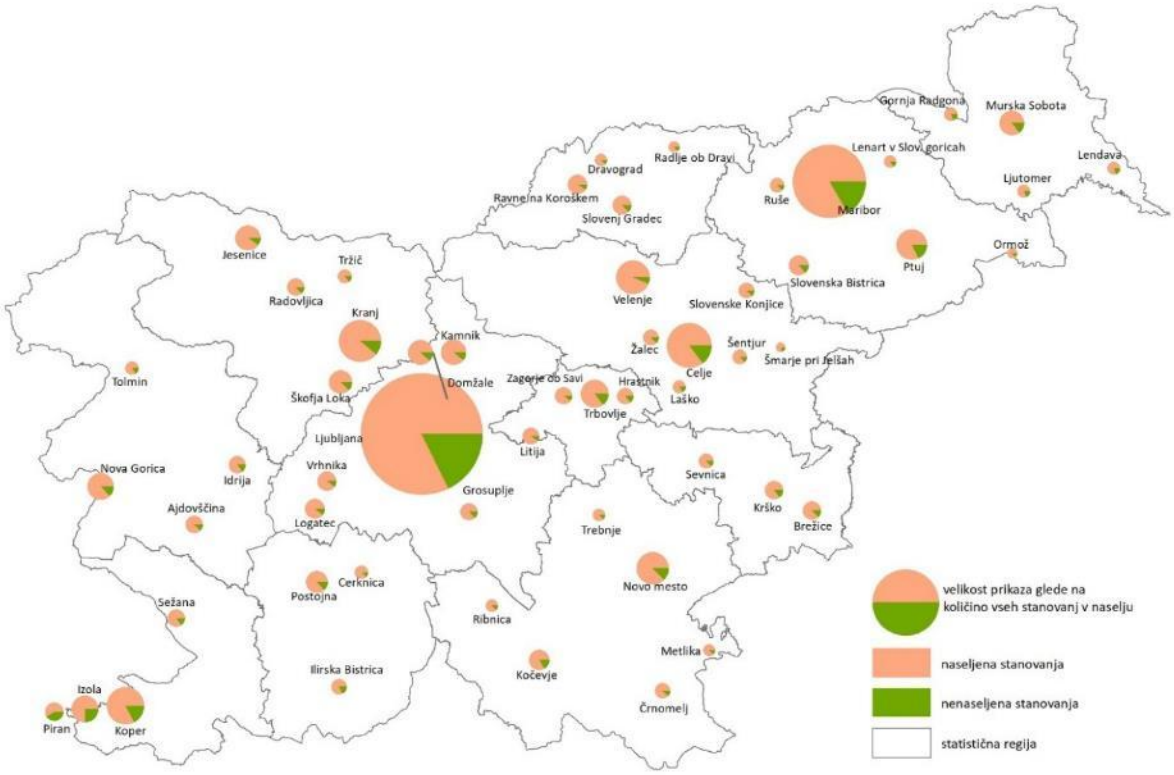
- ReSPR50 ne postavlja konkretnih ciljev, ocena potreb (količinsko) za območja PROSO ni podana,
- upoštevanje in določitev stičnih naselij (Opredelitev in določitev prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo – PROSO sicer upošteva stična naselja),
- zagotavljanje zbiranja in dostopnosti podatkov.

V ReNSP15-25 je pripravljen nabor izbranih kazalnikov s stanovanjskega področja. Nujno bi bilo zagotoviti podatke za pripravo kazalnikov in spremljanje doseganja ciljnih vrednosti.

- Manjka določitev projektov in vsebin regionalnega pomena,
- ažurnost in ustreznost baze degradiranih območij za določitev potencialnih degradiranih območij, problemi lastništva.

1.6.4 Ugotovitve

Število naseljenih in nenaseljenih stanovanj

Slika 10: Število naseljenih in nenaseljenih stanovanj (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Število naseljenih in nenaseljenih stanovanj, 2021, spletna stran Statističnega urada RS, https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/0861205S.px/, 2023).

Delež nenaseljenih stanovanj je največji v obalno – kraški regiji. Najmanj nezasedenih stanovanj je v koroški, gorenjski in zasavski regiji, sledi savinjska regija. Enako velja, če se osredotočimo na urbana območja in analiziramo samo naselja v sistemu središč do četrtega nivoja.

Preglednica 34: Delež in število nenaseljenih stanovanj

	Vsa naselja				ReSPR50 naselja do 4. ranga			
Ime statistične regije	Št. naseljenih stanovanj	Št. nenaseljenih stanovanj	Delež nenaseljenih stanovanj (%)	Št. vseh stanovanj	Št. naseljenih stanovanj	Št. nenaseljenih stanovanj	Delež nenaseljenih stanovanj (%)	Št. vseh stanovanj
Pomurska	38.077	10.609	**22**	48.686	9.408	1.967	**17**	11.375
Podravska	113.086	26.757	**19**	139.843	53.632	10.644	**16**	64.276
Koroška	22.974	4.317	**16**	27.291	8.013	1.023	**11**	9.036
Savinjska	84.647	18.467	**18**	103.114	31.670	4.379	**12**	36.049
Zasavska	19.936	3.993	**17**	23.929	12.483	1.892	**13**	14.375
Posavska	24.673	7.118	**22**	31.791	7.122	1.149	**14**	8.271
Jugovzhodna Slovenija	44.899	12.779	**22**	57.678	16.494	2.536	**13**	19.030
Osrednjeslovenska	183.489	37.005	**17**	220.494	128.693	25.432	**17**	154.125
Gorenjska	67.154	13.847	**17**	81.001	35.095	4.470	**11**	39.565
Primorsko-notranjska	17.569	4.564	**21**	22.133	6.408	1.102	**15**	7.510
Goriška	39.820	11.203	**22**	51.023	13.373	2.092	**14**	15.465
Obalno-kraška	41.434	14.408	**26**	55.842	22.553	7.392	**22**	29.945
Skupaj	**697.758**	**165.067**	**19**	**862.825**	**344.944**	**64.078**	**16**	**409.022**

Najemna stanovanja med leti 2014 in 2018 po regijah so obravnavana v Poročilu o prostorskem razvoju na strani 72. Prikazani podatki nakazujejo upad števila najemnih stanovanj (tržnih in neprofitnih), pri tem z največjo razliko v deležu med leti 2014 in 2015 izstopa Zasavska regija.

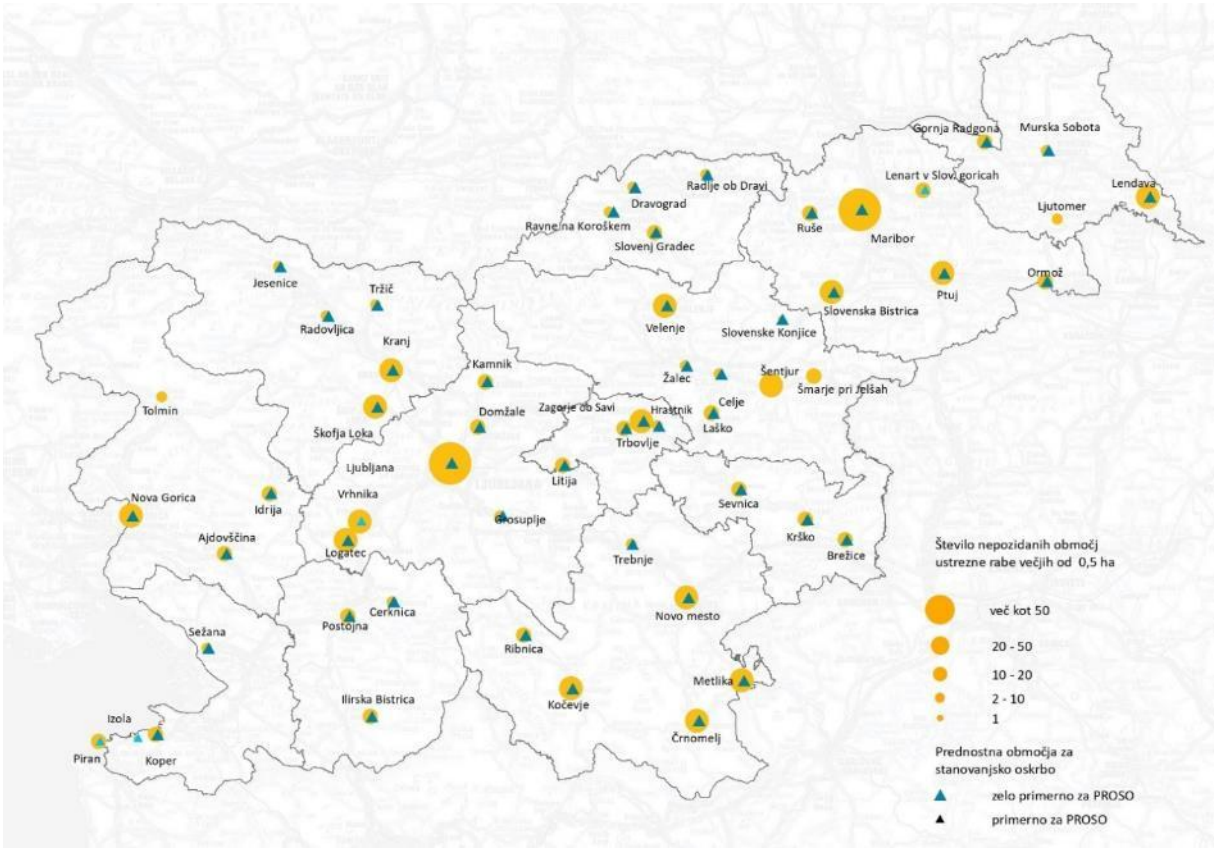
Število stanovanj na 1000 prebivalcev

Število stanovanj na 1000 prebivalcev je prikazano v Poročilu o prostorskem razvoju (2021) na strani 73. Po podatkih poročila je po številu stanovanj na 100 prebivalcev prva obalno kraška regija, sledita pa ji goriška in podravska.

Stanovanja v javni lasti

Največji delež stanovanj v javni lasti je po podatki Poročila o prostorskem razvoju (2021, str. 73) v Zasavski regiji, sledita pa ji Koroška in Savinjska.

Proste površine namenjene stanovanjski rabi

Slika 11: Število nepozidanih območij namenjeni stanovanjski rabi, ki so večja od 0,5 ha in prednostna območja za stanovanjsko oskrbo (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Generalizirana namenska raba prostora, stanovanjska raba, Prostorski informacijski sistem, https://dokumenti-pis.mop.gov.si/, 2023; Prednostna območja za stanovanjsko oskrbo, Opredelitev in določitev prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo – PROSO, 2016).

Kot zelo primerna za proso so v nalogi Opredelitev in določitev prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo – PROSO in ReSPR50 opredeljena naselja: Murska Sobota, Lendava, Gornja Radgona, Maribor, Ptuj, Lenart v Slovenskih Goricah, Ormož, Slovenska Bistrica, Ruše, Slovenj Gradec, Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Velenje, Celje, Žalec, Laško, Slovenske Konjice, Krško, Brežice, Sevnica, Trbovlje, Hrastnik, Zagorje ob Savi, Litija, Novo Mesto, Metlika, Črnomelj, Trebnje, Kočevje, Ribnica, Ljubljana, Domžale, Kamnik, Grosuplje, Vrhnika, Logatec, Kranj, Škofja Loka, Tržič, Radovljica, Jesenice, Cerknica, Postojna, Ilirska Bistrica, Idrija, Ajdovščina, Nova Gorica, Sežana, Koper, Izola, Piran.

Analiza prostih površin za stanovanjsko rabo upošteva sklenjena nepozidana območja ustrezne rabe – stanovanja, ki so večja od 0,5 ha. Skupno je največ nepozidanih stavbnih zemljišč z ustrezno rabo v osrednjeslovenski regiji, sledijo pa ji jugovzhodna Slovenija, podravska in pomurska regija. Najmanj površin je v zasavski, koroški in gorenjski regiji. Podobno velja za število območij večjih od 0,5 ha, tudi tu je največ površin v osrednjeslovenski in jugovzhodni regiji, najmanj pa koroški, zasavski in gorenjski regiji. Za razliko od skupne vsote vseh površin v regiji

je v središčih (naselja v omrežju središč do 4 nivoja) je največ ustreznih območij v gorenjski regiji, najmanj pa primorsko notranjski regiji.

Preglednica 35: Nepozidana stavbna zemljišča namenjena stanovanjski rabi, večja od 0,5 ha

	Nepozidana območja stanovanj nad 0,5 ha - vsa naselja		Nepozidana območja stanovanj nad 0,5 ha - SPRS naselja do 4. ranga		
Ime statistične regije	Površina (ha)	Št. območij	Površina (ha)	Delež od vseh nepozidanih (%)	Št. območij
Pomurska	1.595,9	1.337	95,3	6,0	57
Podravska	1.548,1	1.212	339,7	21,9	185
Koroška	307,2	270	56,9	18,5	38
Savinjska	1.394,0	1.148	172,1	12,3	116
Zasavska	292,9	265	71,3	24,3	56
Posavska	443,8	480	53,4	12,0	43
Jugovzhodna Slovenija	1.584,0	1.366	286,8	18,1	150
Osrednjeslovenska	1.618,3	1.396	392,3	24,2	225
Gorenjska	347,8	338	96,3	27,7	76
Primorsko-notranjska	903,6	713	112,5	12,4	36
Goriška	571,8	491	102,9	18,0	71
Obalno-kraška	690,3	539	84,2	12,2	33
Skupaj	**11.297,7**	**9.555**	**1.863,6**	**16,5**	**1.086**

1.7 Prednostna območja za razvoj posameznih dejavnosti, pomembnih za regijo v poselitvenih območjih

1.7.1 Regionalno pomembne teme

- Gospodarske cone regionalnega pomena,
- ugotoviti razmeščenost večjih nakupovalnih središč,
  ,Površina nakupovalnega središča na prebivalca, dostopnost do nakupovalnih središč,
- potencialna območja za umeščanje večjih nakupovalnih središč,
- umeščanje športnih in rekreacijskih površin regionalnega pomena na območja poselitve,
- območja za turizem regionalnega pomena,
- državni prostorski akti (veljavni in v pripravi) glede na tip,
- kazalniki za naštete teme na regionalni ravni.

1.7.2 Izhodišča, podatki

- Metodologija za popis poslovnih con in subjektov inovativnega okolja na območju Slovenije, izvedba terenskega popisa in vzpostavitev ažurne evidence Območja za turizem (naročnik: MGRT, MOP izvajalec: UIRS, GIS, 2019),
- Strategija slovenskega turizma 2022-2028 (naročnik: MGRT, izvajalec PKF),
- ReSPRS50,
- Podatek dejanske rabe stavnih zemljišč – ESZ (https://storitve.pis.gov.si/pis-jv/evidenca_stavbnih_zemljisc.html, 2023).

Kriteriji – gospodarske cone:

- v okviru širših mestnih območij prve in druge ravni,
- izjemoma v središčih tretje in četrte ravni, ki že imajo večja sklenjena industrijska ali proizvodna območja (v velikosti 20 ha),
- prednostno v okviru notranjega razvoja urbanih naselij.

Kriteriji - nakupovalna središča:

- nakupovalna središča večja od 5000 m^2,
- umeščanje v sklopu več modalnih vozlišč za potniški promet,
- v središčih prve in druge ravni,
- povezava najmanj javnega železniškega in avtobusnega prevoza,
- ne umeščajo se v pretežno stanovanjska območja,
- zgornja meja skupnih trgovskih površin nakupovalnih središč na prebivalca je do največ 1,6 m^2/bruto na prebivalca naselja.

1.7.3 Problemi

Gospodarske cone

- Cilji niso jasni,
- pomanjkljiva strokovna podlaga – potrebna nadgradnja metodologije, vzpostavitev enotnih kazalnikov, zagotovitev sistema spremljanja. Nujno je zagotavljanje poenotenih podatkov za vse regije,
- podatek povzet po strokovni podlagi je neustrezen – necelovit. Drugih ustreznih dostopnih podatkov ali strokovnih podlag ni bilo pripravljenih.

Nakupovalna središča

- Cilji niso jasni,
- potrebna izdelava strokovne podlage s postavitvijo metodologije, vzpostavitev enotnih kazalnikov in zagotovitev sistema spremljanja,
- za potrebe analize je bil uporabljen podatek ESZ in sicer raba 3141 – območje za trgovsko dejavnost. Podatek ni ustrezen, vendar je najprimernejši med dostopnimi podatki.

Turizem

- Potrebno pripraviti ustrezne cilje in kazalnike na regionalnem nivoju,
- manko prostoriziranih podatkov turističnih območij, primerljivost,
- neujemanje makrodestinacij s statističnimi regijami, različen nivo in obseg vodilnih destinacij (naselje, območje, regija); zbrani podatki strategije so zato težko primerljivi.

Splošno

- Odsotnost razvoja vseh tem na regionalnem nivoju,
- manko ustreznih ciljev, strokovnih podlag, metodologij, podatkov,
- degradirana območja – dostop do podatkov, sprotno ažuriranje baze.

1.7.4 Ugotovitve

Gospodarske cone regionalnega pomena

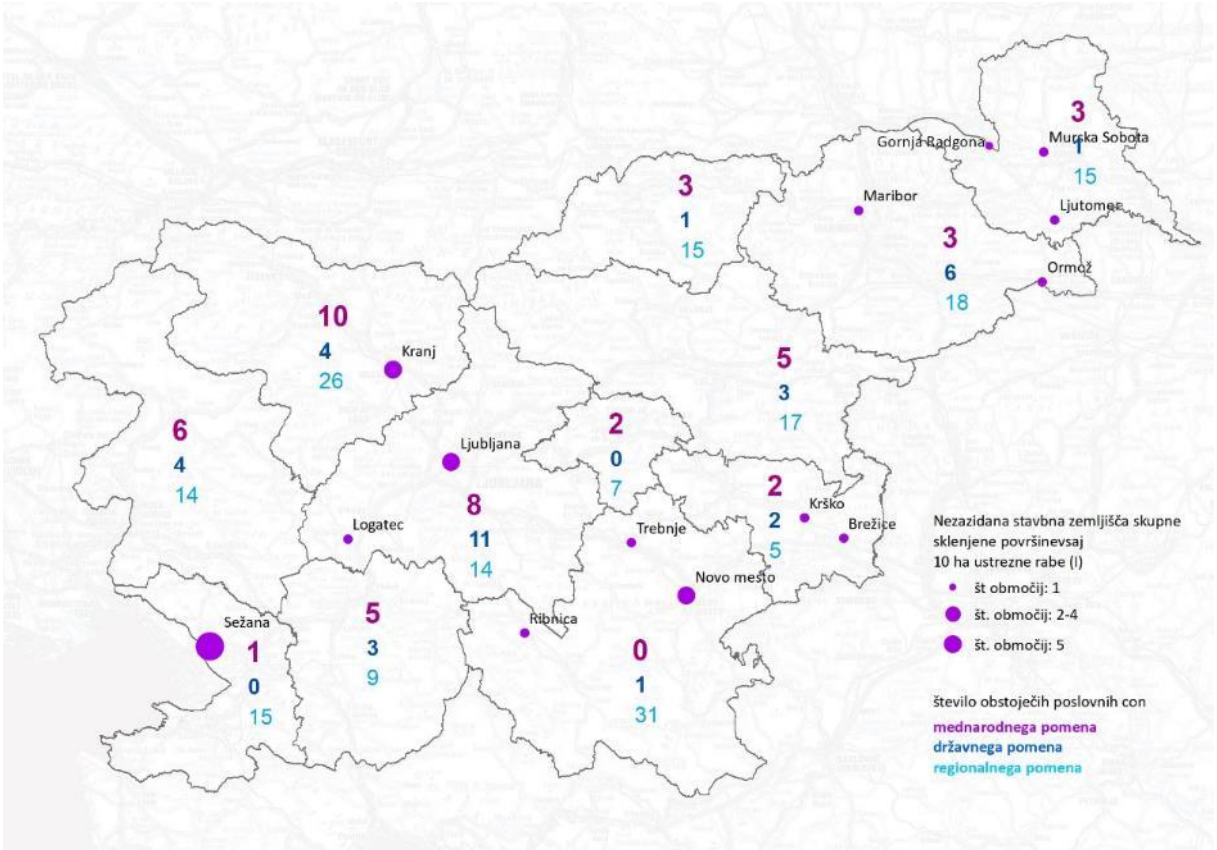
ZureP-3 navaja, da se na regionalnem nivoju določajo prednostna območja za razvoj, ki sama ali kot širitev obstoječih presegajo 10 ha uporabne površine (industrijska, obrtna, trgovska, poslovna, logistični centri).

Gospodarske cone, ki lahko vključujejo logistične centre, se umeščajo ob vozliščnih lokacijah tako, da so dobro povezane z javnim potniškim prometom z vseh območij regije in sosednjih regij – pri izbiri lokacije se upoštevajo možnosti prenove in sanacije opuščenih in razvrednotenih območij. Območja za gospodarski razvoj morajo v čim večji meri kot celota in posamezni deli izkazovati okoljsko trajnost, to je snovno, energetsko in prostorsko učinkovitost, ter morajo delovati po načelu industrijskih simbioz in imeti primeren delež zelenih površin kot element dobrih delovnih pogojev, prilagajanja na podnebne spremembe in blaženja vidnih ali okoljskih vplivov (na primer hrupa). Območja nekdanje industrije, ki izpolnjujejo prostorske, okoljske, infrastrukturne in druge pogoje sodobnih proizvodnih parkov, se dolgoročno ohranjajo in posodabljajo za gospodarski namen.

Strokovna podlaga Metodologija za popis poslovnih con in subjektov inovativnega okolja na območju Slovenije loči cone po tipologiji na cone mednarodnega, nacionalnega, regionalnega, medobčinskega in lokalnega pomena.

Tipologija poslovnih con:

- v tip poslovne cone nacionalne pomembnosti se razvrstijo tiste poslovne cone, ki se z doseženim skupnim številom točk pomembnosti prostora za poslovne cone uvrstijo v skupino od 96 do 100,
- v tip poslovne cone regionalne pomembnosti se razvrstijo tiste poslovne cone, ki se z doseženim skupnim številom točk pomembnosti prostora za poslovne cone uvrstijo v skupino od 86 do 95,
- v tip poslovne cone medobčinske pomembnosti se razvrstijo tiste poslovne cone, ki se z doseženim skupnim številom točk pomembnosti prostora za poslovne cone uvrstijo v skupino od 66 do 85,
- v tip poslovne cone lokalne pomembnosti se razvrstijo tiste poslovne cone, ki se z doseženim skupnim številom točk pomembnosti prostora za poslovne cone uvrstijo v skupino od 1 do 65.

Slika 12: Nepozidana stavbna zemljišča večja od 10 ha v središčih policentričnega urbanega sistema (vir: Locus d.o.o, na podlagi: Generalizirana namenska raba prostora, Prostorski informacijski sistem, https://dokumenti-pis.mop.gov.si/, 2023; Število obstoječih con mednarodnega, državnega in regionalnega pomena po regijah, Metodologija za popis poslovnih con in subjektov inovativnega okolja na območju Slovenije, izvedba terenskega popisa in vzpostavitev ažurne evidence Območja za turizem, 2019; Središča v policentričnem omrežju naselij, ReSPR50, Uradni list RS, https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2023-01-2295 , 2023).

Preglednica 36: Nepozidana stavbna zemljišča namenjena gospodarstvu, večja od 10 ha

	Nepozidana območja proizvodnih dejavnosti nad 10 ha - vsa naselja		Nepozidana območja proizvodnih dejavnosti nad 10 ha - naselja do 4. ranga		
Ime statistične regije	Površina (ha)	Št. območij	Površina (ha)	Delež od vseh nepozidanih (%)	Št. območij
Pomurska	95,4	5	72,4	75,9	3
Podravska	193,8	9	26,6	13,7	2
Koroška	/	0	/	/	0
Savinjska	89,0	5	/	/	0
Zasavska	/	0	/	/	0
Posavska	95,4	6	28,3	29,7	2
Jugovzhodna Slovenija	238,6	14	82,3	34,5	4
Osrednjeslovenska	95,2	6	47,0	49,4	3
Gorenjska	33,2	2	33,2	100,0	2
Primorsko-notranjska	60,5	3	/	/	0
Goriška	12,6	1	/	/	0
Obalno-kraška	116,8	6	103,3	88,4	5
Skupaj	**1.030,5**	**57**	**393,1**	**38,1**	**21**

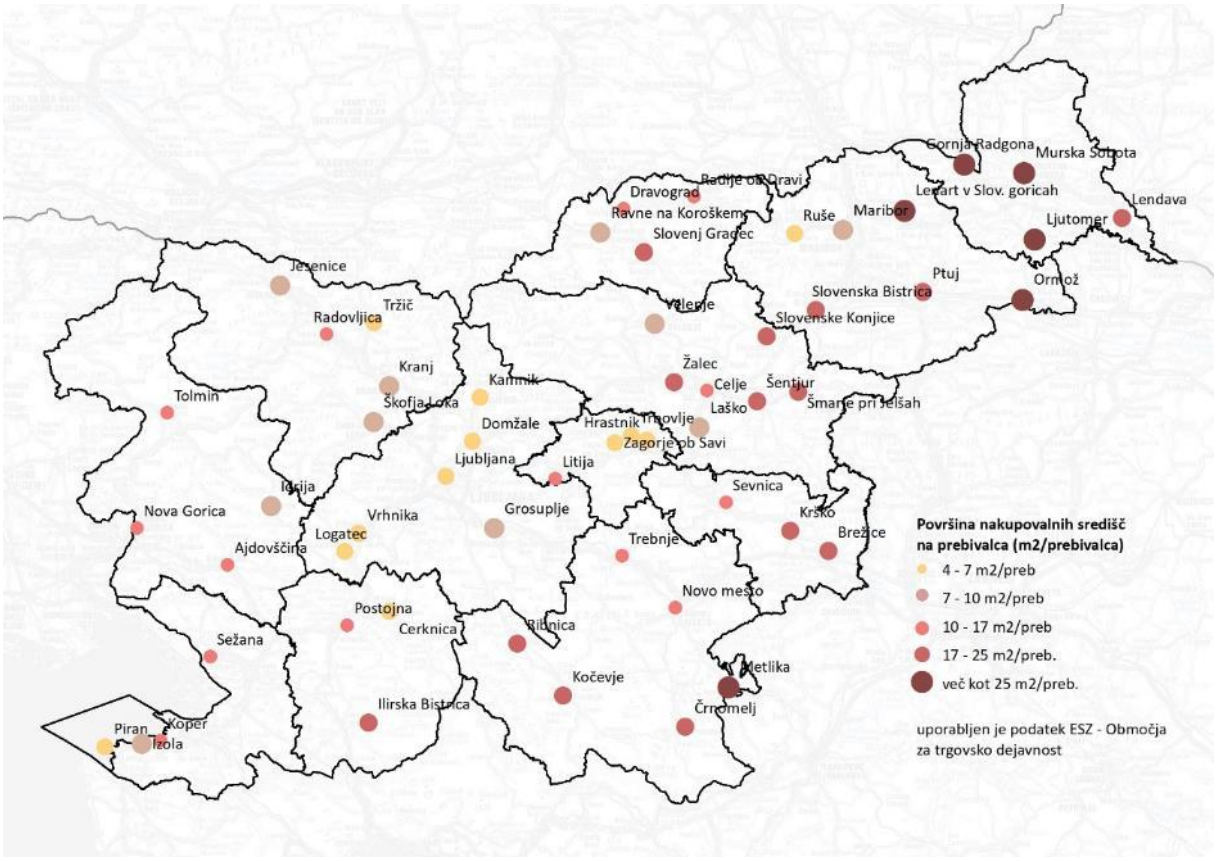
Nakupovalna središča

ZureP-3 navaja, da se na regionalnem nivoju določajo večja nakupovalna središča, ki sama ali kot širitev obstoječih presegajo 5.000 m^2 bruto tlorisne površine.

V ReSPR50 so opredeljene usmeritve za umeščanje večjih nakupovalnih središč: »Nakupovalna središča se umeščajo strateško – nakupovalna središča (centri), večja od 5000 m², se v sklopu večmodalnih vozlišč za potniški promet lahko uredijo praviloma v središčih policentričnega urbanega sistema prve in druge ravni, s povezavo najmanj javnega železniškega in avtobusnega prevoza. Nova nakupovalna središča se lahko razvijajo samo na razvrednotenih območjih v urbanem naselju oziroma na zemljiščih, ki jih je mogoče izkoristiti za ta namen v sklopu notranjega razvoja naselij kot del funkcionalne reorganizacije oziroma urbane prenove naselja ali njegovega dela. Nakupovalna središča s površino, večjo od 5.000 m², se ne umeščajo na pretežno stanovanjska območja, temveč na območja z mešano rabo z možnostjo kaskadne rabe energije.«

V analizi je uporabljen podatek dejanske rabe stavbnih zemljišč, »Območja za trgovsko dejavnost«. Drugih vhodnih podatkov, s katerimi bi bilo mogoče ugotoviti prisotnost in površino trgovskega območja v posameznem naselju ali izven, ni.

Za posamezna naselja je izračunana površina območij namenjenih trgovski dejavnosti na prebivalca. Iz analize je razvidno, da je zaradi majhnih gostot prebivalcev, največ površin na prebivalca b pomurski regiji, najmanj pa v osrednjeslovenski regiji.

Slika 13: Površina nakupovalnih središč (m^2) na prebivalca (vir: Locus d.o.o., na podlagi: Evidenca stavbnih zemljišč, območja za trgovsko dejavnost, Prostorski informacijski sistem, https://pis.eprostor.gov.si/sl/pis/evidenca-stavbnih-zemljisc, 2023; Število prebivalcev v regiji, 2023, spletna stran Statističnega urada RS, https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/.px/, 2023).

Območja za turizem

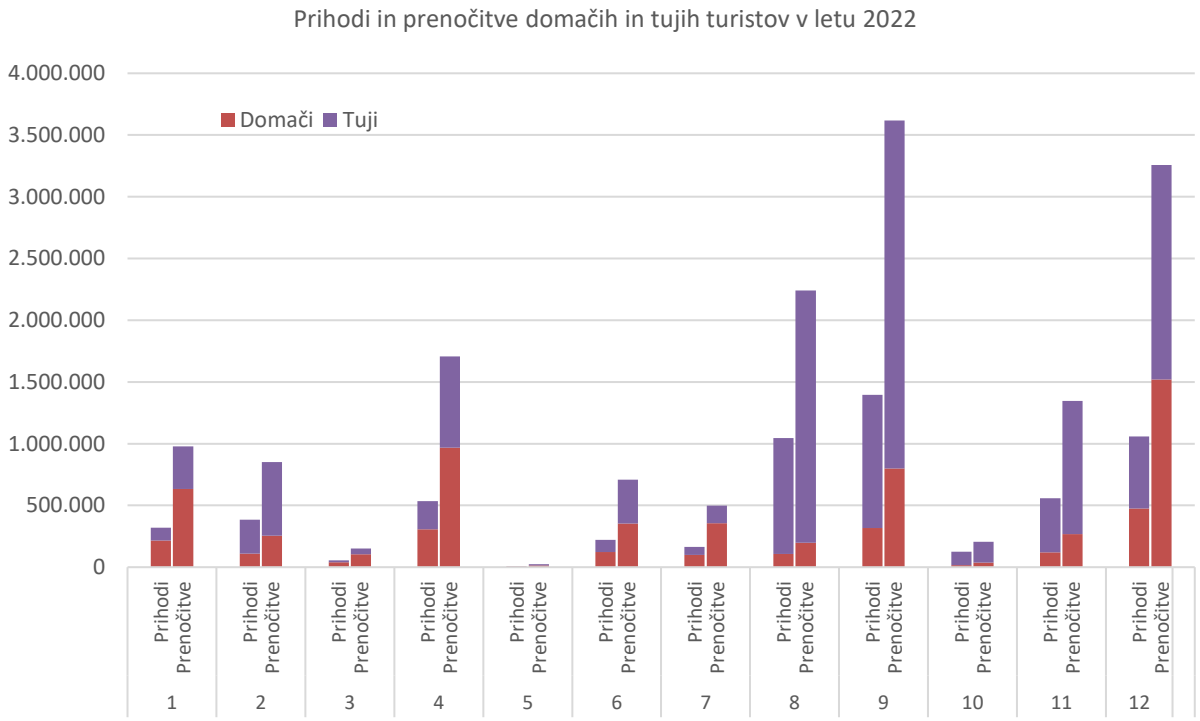
Strategija razvoja slovenskega turizma opredeljuje 4 makrodestinacije Mediteranska in Kraška Slovenija, Alpska Slovenija, Termalna Panonska Slovenija ter Ljubljana & Osrednja Slovenija.

Znotraj makrodestinacij so določene vodilne destinacije, ki so tiste, ki imajo pomembno vlogo tako v obsegu turistične realizacije (najmanj 50.000 nočitev letno, med ključnimi pogoji pa je bila tudi ustrezna organiziranost) kot v vsebinskem prispevku k skupni ponudbi makro destinacije.

Preglednica 37: Strategija razvoja slovenskega turizma ima opredeljene kazalnike in cilje do leta 2028

1	Dvig skupne dodane vrednosti v celotni ožji turistični dejavnosti na 1,3 milijarde letno (+43 % v primerjavi z letom 2019), dodane vrednosti na zaposlenega v nastanitveni gostinski dejavnosti na skoraj 60.000 EUR (+64 %) in v vseh dejavnostih, povezanih s turizmom, povprečno na 40.000 EUR (+34 %).
2	Dvig prilivov iz naslova izvoza turističnih potovanj na 3,9 milijarde EUR (+39 %).
3	Znižanje GINI indeksa sezonskosti slovenskega turizma iz 0,27 v 2019 na 0,23 (–15 %), tj. pod povprečje EU, ki je v letu 2019 znašalo 0,24).
4	Podaljšanje povprečne dobe bivanja turistov na 3 nočitve (+20 %, ob upoštevanju tujih gostov, ki bivajo v Sloveniji v različnih destinacijah ob istem obisku).
5	Povečanje zadovoljstva gostov s slovensko turistično ponudbo.
6	Povečanje zadovoljstva prebivalcev Slovenije z razvojem turizma v turističnih destinacijah.
7	Povečanje priliva v panogo in zadovoljstva zaposlenih v turistični dejavnosti s povečanjem povprečnih plač v dejavnosti (+35 %).
8	Rast deleža turističnih in s turizmom povezanih dejavnosti v BDP Slovenije (+1 % točko).
9	Povečanje števila zaposlenih v turistični dejavnosti (+8 do 10 %).
10	Znižanje ogljičnega odtisa slovenskega turizma na prenočitev iz 39,9 na 30,3 kgCO2ekv./prenočitev (– 33 %).
11	Povečanje kakovosti javnih storitev, urejenosti in uspešnosti turističnih destinacij.
12	Povečanje kakovosti upravljanja in javnih upravljavskih struktur slovenskega turizma na vseh ravneh s ciljem povečanja učinkovitosti, večjega obsega pobrane turistične takse, višjih sredstev za destinacijsko upravljanje in povečanja prilivov iz naslova turizma v lokalne in državni proračun.
13	Izboljšanje kazalnikov uspešnosti in kakovosti upravljanja na podjetniški ravni z zvišanjem zasedenosti kapacitet (+11 % oziroma za 4-% točke) in povečanjem prihodkov ter dodane vrednosti na realizirano prenočitev (+ 64 %).

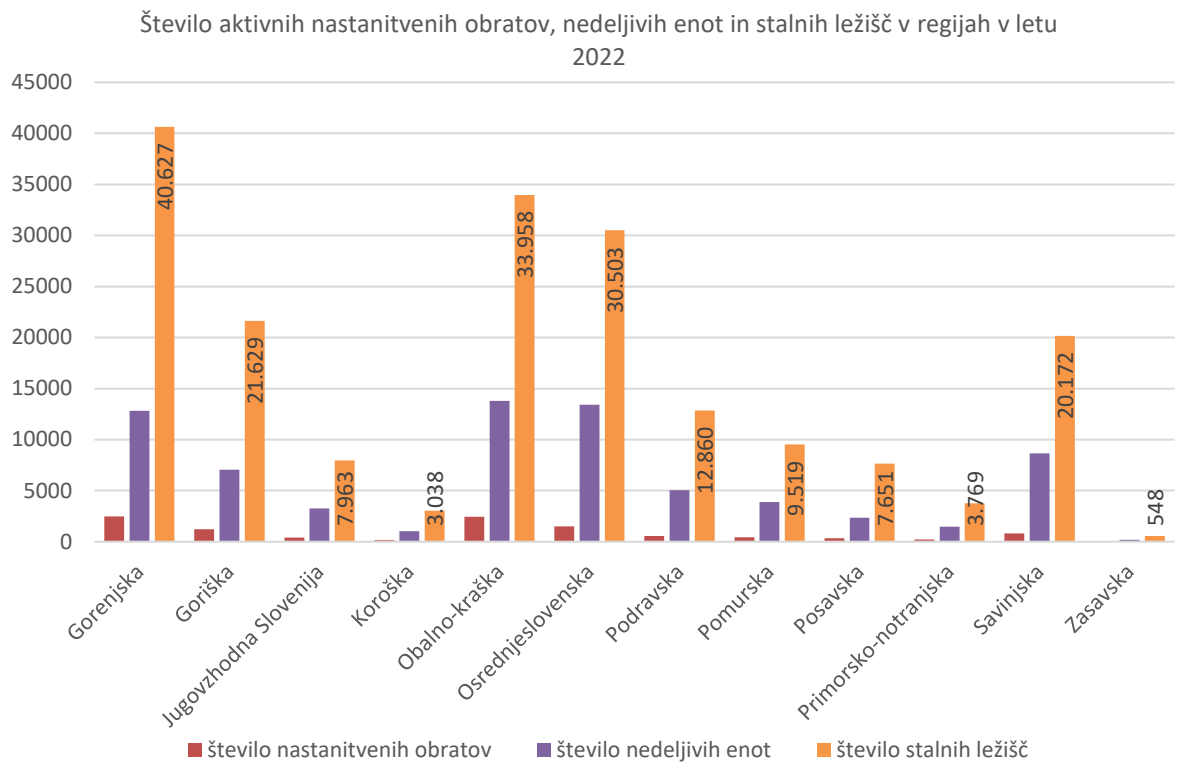
V letu 2022 je bilo največ prihodov turistov v gorenjski in obalno – kraški regiji. Sledi osrednjeslovenska regija.

1	Pomurska	5	Zasavska	9	Gorenjska
2	Podravska	6	Posavska	10	Primorsko - notranjska
3	Koroška	7	Jugovzhodna Slovenija	11	Goriška
4	Savinjska	8	Osrednjeslovenska	12	Obalno - kraška

Slika 14:: Prihodi in prenočitve domačih in tujih turistov v letu 2022 (vir: spletna stran Statističnega urada RS, https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/2164449S.px/ , 2023).

Gorenjska regija ima prav tako največ stalnih ležišč, sledi obalno -kraška. Najmanj ležišč je v Zasavski regiji.

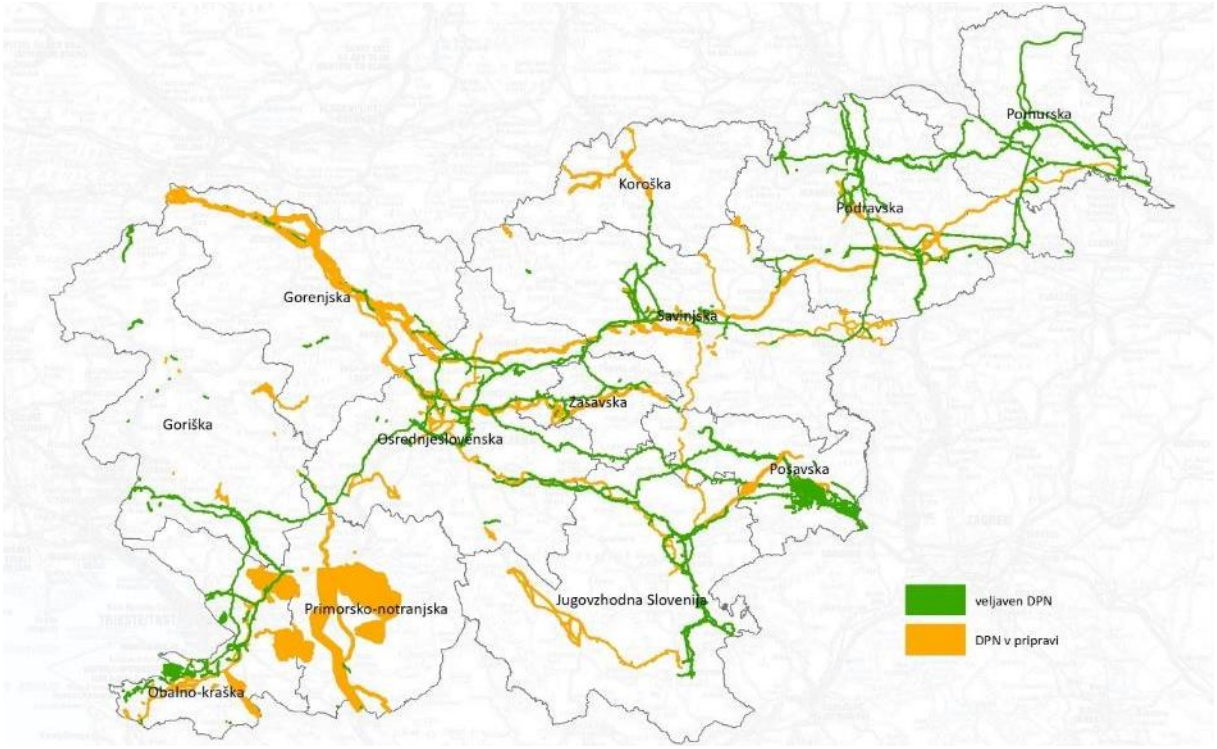

Slika 15: Število aktivnih nastanitvenih obratov, nedeljivih enot in stalnih ležišč v regijah v letu 2022 (vir: spletna stran Statističnega urada RS, https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/2164518S.px , 2023).

Državni prostorski akti

Med letoma 2017 in 2020 je bilo po podatkih Poročila o prostorskem razvoju 2021 sprejetih 11 državnih prostorskih načrtov (v nadaljevanju DPN), od tega šest za področje energetike in pet za gradnjo cest. Če upoštevamo obdobje od leta 1996 naprej, je trenutno veljavnih 163 DPN-jev, od tega večinoma za prometno infrastrukturo in energetiko. Le trije DPN-ji so bili sprejeti za »zavarovana območja, šport in rekreacijo« in le eden za gospodarstvo.

Skupno je po deležih sprejetih kar 52 % DPN-jev prometne infrastrukture, v 51 % gre za področje energetike, ostali deleži so manjši od 10 %.

Slika 16: DPN v pripravi in veljavni DPN (vir: PIS, MOP).

Podrobneje je po regijah navedeno število veljavnih in DPN v pripravi glede na področje. V prilogi dokumenta je tabela, kjer so za vsako regijo državni prostorski načrti tudi našteti.

Preglednica 38: Seznam DPN po regijah

Statistična regija	Vrsta DPN	Št. veljavnih DPN	Št. DPN v pripravi	Skupaj
Gorenjska	Ceste	8	3	11
	Daljnovodi	1	0	1
	Letališče	0	1	1
	Plin, nafta	1	1	2
	Železnica	0	2	2
Goriška	Ceste	5	4	9
	Daljnovodi	1	0	1
	Elektrarne	2	0	2
	Plin, nafta	7	0	7
	Sanacija plazov	5	2	7
Jugovzhodna Slovenija	Ceste	12	3	15
	Daljnovodi	5	2	7
	Plin, nafta	1	0	1
	Železnica	0	1	1
Koroška	Ceste	1	2	3

Statistična regija	Vrsta DPN	Št. veljavnih DPN	Št. DPN v pripravi	Skupaj
	Daljnovodi	0	2	2
	Elektrarne	0	2	2
Obalno-kraška	Ceste	9	1	10
	Daljnovodi	1	2	3
	Elektrarne	0	5	5
	Letališče	0	1	1
	Mejni prehodi	2	0	2
	Območja in objekti posebnega pomena za obrambo	1	0	1
	Plin, nafta	2	0	2
	Pristanišče	2	0	2
	Vodne ureditve	0	1	1
	Zavarovana območja, šport, rekreacija	2	0	2
	Železnica	1	2	3
Osrednjeslovenska	Ceste	18	2	20
	Daljnovodi	6	0	6
	Elektrarne	0	1	1
	Letališče	0	1	1
	Plin, nafta	12	3	15
	Vodne ureditve	1	0	1
	Železnica	0	7	7
Podravska	Ceste	14	2	16
	Daljnovodi	3	0	3
	Elektrarne	1	4	5
	Letališče	0	1	1
	Mejni prehodi	3	0	3
	Plin, nafta	5	2	7
	Vodne ureditve	3	0	3
	Železnica	3	0	3
Pomurska	Ceste	5	0	5
	Daljnovodi	4	1	5
	Odlagališča, reciklažni centri, CČN, bioplinske naprave	1	0	1
	Plin, nafta	2	2	4
	Vodne ureditve	2	0	2
	Železnica	1	0	1
Posavska	Ceste	4	2	6
	Daljnovodi	2	1	3
	Elektrarne	5	0	5
	Gospodarstvo	1	0	1
	Letališče	1	0	1

Statistična regija	Vrsta DPN	Št. veljavnih DPN	Št. DPN v pripravi	Skupaj
	Mejni prehodi	1	0	1
	Odlagališča, reciklažni centri, CČN, bioplinske naprave	1	0	1
	Plin	0	1	1
Primorsko-notranjska	Ceste	4	2	6
	Elektrarne	0	1	1
	Mejni prehodi	2	0	2
	Območja in objekti posebnega pomena za obrambo	0	1	1
	Plin, nafta	1	1	2
	Vodne ureditve	0	1	1
Savinjska	Ceste	10	4	14
	Daljnovodi	1	0	1
	Elektrarne	0	5	5
	Plin, nafta	6	1	7
	Sanacija plazov	0	1	1
	Vodne ureditve	1	1	2
	Zavarovana območja, šport, rekreacija	1	1	2
Zasavska	Ceste	5	0	5
	Daljnovodi	2	0	2
	Elektrarne	1	2	3
	Plin, nafta	3	0	3
Skupaj		205	88	293

1.8 Povezanost središč s sosednjimi območji

1.8.1 Regionalno pomembne teme

- Prepoznavanje obstoječih čezmejno povezanih poselitvenih in gospodarskih sistemov,
- prepoznavanje obstoječih čezmejnih javnih storitev,
- prepoznavanje vzpostavljenih prometnih linij,
- evidenca vzpostavljenih/izvedenih/uporabljenih prostorskih instrumentov za čezmejno sodelovanje.

1.8.2 Izhodišča, podatki

- Gorska in obmejna območja (naročnik: MOP, izvajalec: FF, 2016),
- ReSPR50 – opredelitev čezmejnih urbanih območij,

Čezmejno urbano območje je funkcionalno povezano gravitacijsko območje dveh ali več mest na ozemlju Republike Slovenije in mest v sosednjih državah.

1.8.3 Problemi

- Odsotnost sistema spremljanja stanja za čezmejne poselitvene, gospodarske in javne storitvene sisteme,
- odsotnost podatkov, primerljivost podatkov,
- odsotnost ustreznih strokovnih podlag.

1.8.4 Ugotovitve

Pri pripravi analiz so bile prepoznane čezmejne povezave središč v omrežju sistema poselitve.

ReSPR50 navaja: “Podpira se razvoj čezmejnih urbanih območij in čezmejno povezanih poselitvenih in gospodarskih sistemov – na širših mestnih območjih v obmejnem prostoru se v povezavi s sosednjimi čezmejnimi središči povečujejo gospodarska, raziskovalno-izobraževalna in kulturna vloga posameznih središč z namenom krepitve njihove vloge na čezmejnem funkcionalnem urbanem območju. S tem se na širšem čezmejnem funkcionalnem območju krepijo skupne konkurenčne prednosti, zlasti doseganje kritične mase za izboljšanje inovacijskih zmogljivosti, in racionalnejša raba infrastrukturnih zmogljivosti.”

Zaradi manjka podatkov je čezmejno povezanost območij nemogoče analizirati.

Čezmejna vloga je v strategiji izpostavljena zlasti v segmentu širših mestnih območij. Kot ŠMO s čezmejnim vplivnim območjem, prepoznano funkcionalno povezavo v sosednji državi, so bila opredeljena: podravsko širše mestno območje z navezavo na Gradec, širše mestno območje Slovenske Istre z navezavo na Trst, dolenjsko – belokranjsko širše mestno območje z navezavo na Hrvaško (Karlovec), Goriško širše mestno območje in povezanost Gorice in Nove Gorice, Koroško širše mestno območje z navezavo na Avstrijo. Obmejni sta tudi pomursko in gorenjsko širše mestno območje.

1.9 Druge regionalno pomembne teme

S poselitvijo so neločljivo povezane tudi številne druge teme, na primer območja, ki jih ogrožajo naravne nesreče, gospodarska javna infrastruktura, promet, zeleni sistem, obnovljivi viri energije, oskrba z vodo, mobilnost. Teme se povezujejo in so obravnavane v sklopu ostalih strokovnih podlag (krajina, GJI). Posamezne vsebine so bile dodatno preverjene iz vidika poselitve.

1.9.1 Ogroženost območij zaradi poplav

Regionalno pomembne teme

- Delež obstoječih stavb v naselju, ki so na poplavnih območjih,
- delež/površina večjih nepozidanih stavbnih zemljišč ki so na poplavnih območjih,
- ogrožena območja zaradi plazov,
- potencialno ogrožena nepozidana stavbna zemljišča ogrožena zaradi plazov.

Izhodišča, podatki

- Podatek generalizirane namenske rabe prostora (https://pis.eprostor.gov.si/pis, 2023),
- podatek poplavne ogroženosti, atlas voda (https://geohub.gov.si/portal/apps/webappviewer/index.html?id=f89cc3835fcd48b5a980343570e0b64e, 2023),
- Geohazard - karta erozijskih območij (v dopolnjevanju), (https://geohazard.geo-zs.si/, 2023)

Problemi

/

Ugotovitve

Na kakovost življenja prebivalcev Slovenije vplivajo tudi prostorske omejitve, med katere lahko štejemo tudi območja, ki jih ogrožajo naravne nesreče(npr.: poplave, zemeljski in snežni plazovi, erozija…).

Za vsa omenjena območja so pripravljene t.i. opozorilne karte.

Glede na dostopne podatke, smo pripravili analizo ogroženosti stavbnih zemljišč zaradi nevarnosti poplav v posamezni regiji.

Pripravljena je bila analiza ogroženosti obstoječih stavbnih zemljišč zaradi nevarnosti poplav v posamezni regiji. Analizi sta bili na regionalnem nivoju pripravljeni za stavbna zemljišča za gradnjo stavb (rabe A,B,C,I,S), ter ločeno še stavbna zemljišča namenjena bivanju (rabe S, Cu, A). Za stavbna zemljišča, namenjena gradnji stavb je bila pripravljena analiza deleža zemljišč, ki ležijo na poplavno ogroženih območjih za vsa stavbna zemljišča in za stavbna zemljišča središč v policentričnem omrežju naselij (ReSPR50). Rezultati so prikazani v spodnjih preglednicah.

Preglednica 39: Delež stavbnih zemljišč namenjenih gradnji stavb na poplavnih območjih

Delež stavbnih zemljišč namenjenih gradnji stavb na poplavnih območjih						
ime statistične regije	**pozidano ogroženo (ha)**	**pozidano neogroženo (ha)**	**pozidano skupaj (ha)**	**nepozidano ogroženo (ha)**	**nepozidano neogroženo (ha)**	**nepozidano skupaj (ha)**
Pomurska	194,44 (4 %)	4567,54 (96 %)	4761,98 (100 %)	110,43 (4 %)	2896,94 (96 %)	3007,37 (100 %)
Podravska	199,33 (2 %)	10169,37 (98 %)	10368,69 (100 %)	92,87 (2 %)	3792,03 (98 %)	3884,9 (100 %)
Koroška	101,82 (4 %)	2484,04 (96 %)	2585,86 (100 %)	33,59 (3 %)	1149,7 (97 %)	1183,29 (100 %)
Savinjska	319,25 (4 %)	8657,33 (96 %)	8976,58 (100 %)	118,85 (3 %)	4316,9 (97 %)	4435,75 (100 %)
Zasavska	46,75 (3 %)	1626,52 (97 %)	1673,26 (100 %)	20,9 (2 %)	828,49 (98 %)	849,39 (100 %)
Posavska	105,39 (3 %)	3414,2 (97 %)	3519,58 (100 %)	58,39 (3 %)	1750,18 (97 %)	1808,58 (100 %)
Jugovzhodna Slovenija	129,56 (2 %)	6268,41 (98 %)	6397,98 (100 %)	71,14 (2 %)	4164,87 (98 %)	4236,01 (100 %)
Osrednjeslovenska	331,98 (3 %)	12530,36 (97 %)	12862,33 (100 %)	183,07 (5 %)	3864,91 (95 %)	4047,98 (100 %)
Gorenjska	184,93 (3 %)	6008,51 (97 %)	6193,44 (100 %)	45,63 (3 %)	1567,05 (97 %)	1612,68 (100 %)
Osrednjeslovenska	331,98 (3 %)	12530,36 (97 %)	12862,33 (100 %)	183,07 (5 %)	3864,91 (95 %)	4047,98 (100 %)
Goriška	118,43 (3 %)	4157,63 (97 %)	4276,06 (100 %)	34,32 (2 %)	1755,17 (98 %)	1789,49 (100 %)
Obalno-kraška	130,6 (5 %)	2475,67 (95 %)	2606,26 (100 %)	27,52 (3 %)	990,1 (97 %)	1017,62 (100 %)
Primorsko-notranjska	95,99 (4 %)	2207,16 (96 %)	2303,15 (100 %)	44,92 (2 %)	1814,69 (98 %)	1859,61 (100 %)

Preglednica 40: Delež stavbnih zemljišč namenjenih gradnji stavb v središčih policentričnega sistema (ReSPR50) na poplavnih območjih

Delež stavbnih zemljišč namenjenih gradnji stavb v središčih policentričnega sistema (reSPR50) na poplavnih območjih						
ime statistične regije	**pozidano ogroženo (ha)**	**pozidano neogroženo (ha)**	**pozidano skupaj (ha)**	**nepozidano ogroženo (ha)**	**nepozidano neogroženo (ha)**	**nepozidano skupaj (ha)**
Pomurska	26,27 (3 %)	778,02 (97 %)	804,29 (100 %)	8,9 (3 %)	300,19 (97 %)	309,09 (100 %)
Podravska	20,65 (1 %)	3003,81 (99 %)	3024,45 (100 %)	8,9 (1 %)	625,65 (99 %)	634,55 (100 %)
Koroška	40,75 (7 %)	553,46 (93 %)	594,21 (100 %)	11,49 (9 %)	118,84 (91 %)	130,33 (100 %)
Savinjska	93,72 (5 %)	1914,22 (95 %)	2007,94 (100 %)	26,03 (6 %)	418,4 (94 %)	444,43 (100 %)
Zasavska	25,89 (4 %)	588,66 (96 %)	614,55 (100 %)	4,3 (2 %)	176,46 (98 %)	180,77 (100 %)
Posavska	14,9 (2 %)	662,43 (98 %)	677,33 (100 %)	6,7 (4 %)	184,49 (96 %)	191,19 (100 %)
Jugovzhodna Slovenija	7,81 (0 %)	1623,04 (100 %)	1630,85 (100 %)	9,34 (1 %)	821,94 (99 %)	831,28 (100 %)
Osrednjeslovenska	119,87 (2 %)	5920,55 (98 %)	6040,42 (100 %)	89,37 (9 %)	859,54 (91 %)	948,91 (100 %)
Gorenjska	42,66 (2 %)	2200,47 (98 %)	2243,13 (100 %)	6,82 (2 %)	409,08 (98 %)	415,9 (100 %)
Primorsko-notranjska	8,59 (2 %)	476,34 (98 %)	484,93 (100 %)	2,99 (1 %)	213,68 (99 %)	216,67 (100 %)
Goriška	37,1 (4 %)	854,78 (96 %)	891,88 (100 %)	2,88 (1 %)	190,57 (99 %)	193,45 (100 %)
Obalno-kraška	66,01 (6 %)	1070,18 (94 %)	1136,19 (100 %)	7,4 (2 %)	373,99 (98 %)	381,39 (100 %)

Preglednica 41: Delež stavbnih zemljišč namenjenih bivanju na poplavnih območjih

Delež stavbnih zemljišč namenjenih bivanju na poplavnih območjih						
ime statistične regije	**pozidano ogroženo (ha)**	**pozidano neogroženo (ha)**	**pozidano skupaj (ha)**	**nepozidano ogroženo (ha)**	**nepozidano neogroženo (ha)**	**nepozidano skupaj (ha)**
Pomurska	157,19 (4 %)	3614,44 (96 %)	3771,64 (100 %)	91,79 (4 %)	2328,82 (96 %)	2420,62 (100 %)
Podravska	136,31 (2 %)	8072,52 (98 %)	8208,84 (100 %)	45,49 (2 %)	2868,63 (98 %)	2914,12 (100 %)
Koroška	46,41 (2 %)	1909,02 (98 %)	1955,42 (100 %)	11,52 (1 %)	917,91 (99 %)	929,43 (100 %)
Savinjska	173,45 (3 %)	6280,02 (97 %)	6453,47 (100 %)	62,62 (2 %)	3318,06 (98 %)	3380,68 (100 %)
Zasavska	19,26 (2 %)	1254,33 (98 %)	1273,58 (100 %)	6,76 (1 %)	663,99 (99 %)	670,75 (100 %)
Posavska	51,14 (2 %)	2735,94 (98 %)	2787,08 (100 %)	23,74 (2 %)	1321,56 (98 %)	1345,3 (100 %)
Jugovzhodna Slovenija	86,79 (2 %)	5103,73 (98 %)	5190,52 (100 %)	46,46 (1 %)	3171,65 (99 %)	3218,11 (100 %)
Osrednjeslovenska	246,76 (2 %)	9819,91 (98 %)	10066,67 (100 %)	140,25 (4 %)	3051,42 (96 %)	3191,67 (100 %)
Gorenjska	131,97 (3 %)	4519,71 (97 %)	4651,68 (100 %)	31,94 (3 %)	1045,46 (97 %)	1077,41 (100 %)
Primorsko-notranjska	59,34 (4 %)	1605,56 (96 %)	1664,9 (100 %)	34,46 (3 %)	1294,33 (97 %)	1328,78 (100 %)
Goriška	54,11 (2 %)	3289,29 (98 %)	3343,4 (100 %)	18,67 (1 %)	1442,49 (99 %)	1461,16 (100 %)
Obalno-kraška	12,96 (1 %)	1588,21 (99 %)	1601,17 (100 %)	2,13 (0 %)	566,52 (100 %)	568,65 (100 %)

1.9.2 Oskrba z vodo

Regionalno pomembne teme

- Zagotavljanje vodooskrbe.

Izhodišča, podatki

- Vodna dovoljenja (atlas voda,https://geohub.gov.si/portal/apps/webappviewer/index.html?id=f89cc3835fcd48b5a980343570e0b64e, 2023).

Problemi

- V državi ne razpolagamo s celovitim podatkom o vodnih virih, le s podatki o omejitvi rabe,

- Atlas voda ne vključuje potenciala vodnih virov,
- manjkajo ustrezne strokovne podlage in podatki o možnostih zagotavljanja vodooskrbe za posamezna območja.

Ugotovitve

V okviru priprave RPP je smiselno upoštevati tudi potencialne vodne vere, čeprav slednji niso zavarovani. Določiti bi bilo treba usmeritve za ravnanje.

1.9.3 Mobilnost

Regionalno pomembne teme

- Regijske celostne prometne strategije (bodo v pripravi v prihodnjem letu),
- določitev kazalnikov javnega potniškega prometa in drugih vsebin mobilnosti regionalnega nivoja.

Izhodišča, podatki

- Uredba o načinu izvajanja gospodarske javne službe javni linijski prevoz potnikov v notranjem cestnem prometu, o koncesiji te javne službe in o ureditvi sistema enotne vozovnice.

Je izhodišče za načrtovanje JPP. Opredeljuje razrede navezanosti, pri čemer so kriteriji:

Razvrstitev naselij v razred navezanosti:

Razred navezanosti	*Opis*
A	Občinska središča z več kot 1 000 potencialnimi potniki.
B	Občinska središča z več kot 500 do vključno 1 000 potencialnimi potniki.
C	Občinska središča z več kot 200 do vključno 500 potencialnimi potniki ali naselja, ki niso občinska središča, z več kot 200 potencialnimi potniki.
D	Občinska središča z več kot 100 do vključno 200 potencialnimi potniki ali naselja, ki niso občinska središča, z več kot 100 do vključno 200 potencialnimi potniki.
E	Občinska središča z manj kot 100 potencialnimi potniki ali naselja, ki niso občinska središča, z več kot 50 do vključno 100 potencialnimi potniki.

Slika 17: Razvrstitev linij v razrede navezanosti, Uredba o načinu izvajanja gospodarske javne službe javni linijski prevoz potnikov v notranjem cestnem prometu, o koncesiji te javne službe in o ureditvi sistema enotne vozovnice, Priloga 2 - Standard dostopnosti, https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=URED8123, 2023).

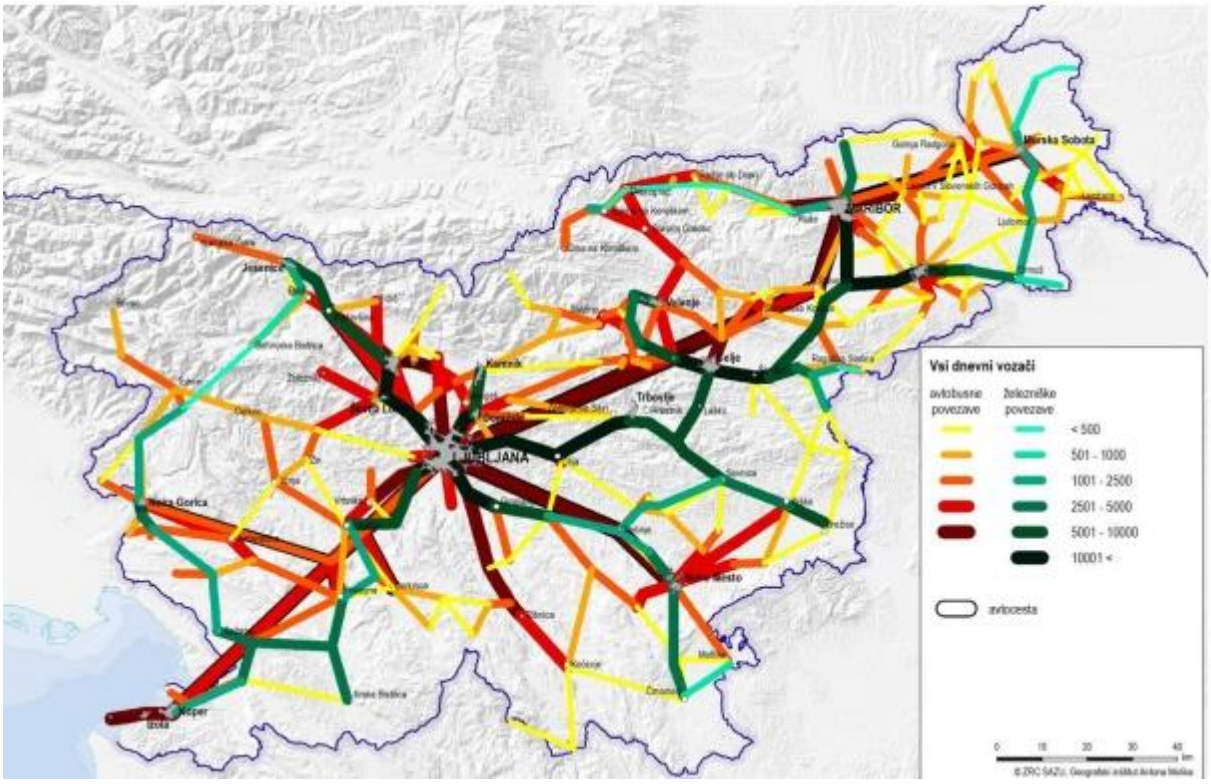
- Regionalne celostne prometne strategije (Celostna prometna strategija LUR, Celostna prometna strategija koroške regije, Celostna prometna strategija za območje Julijskih Alp),
- Analiza dnevne mobilnosti in ugotavljanje glavnih koridorjev javnega potniškega prometa (2019).

Problemi

- Dostop do podatkov, manko dokumentov, ki obravnavajo teme na regionalnem nivoju,
- določitev vsebin, ki so pomembne na regionalnem nivoju, kazalnikov,
- regionalne celostne prometne strategije se bodo šele začele pripravljati.

Ugotovitve

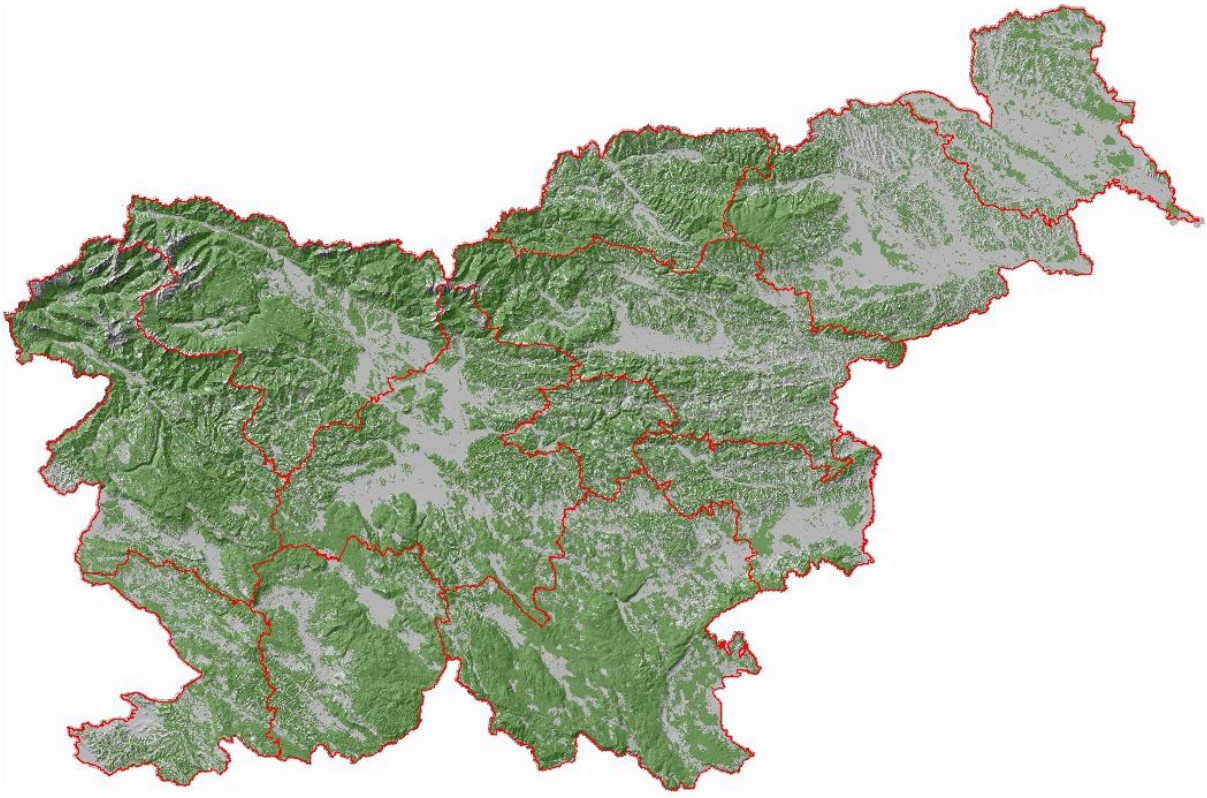
Največje število dnevnih vozačev v javnem potniškem prometu (avtobus in železnica) je po podatkih dokumenta Analiza dnevne mobilnosti in ugotavljanje glavnih koridorjev javnega potniškega prometa v osrednjeslovenski regiji (Ljubljana in okolica), sledita podravska in savinjska regija. Izstopajo tokovi med Ljubljano in večjimi regionalnimi središči.

Slika 18: Število dnevnih vozačev med slovenskimi občinami, razporejeno po omrežju JPP. (vir: Analiza dnevne mobilnosti in ugotavljanje glavnih koridorjev javnega potniškega prometa, 2019, https://giam.zrc-sazu.si/sites/default/files/analiza_dnevne_mobilnosti_final_v2.pdf, 2023).

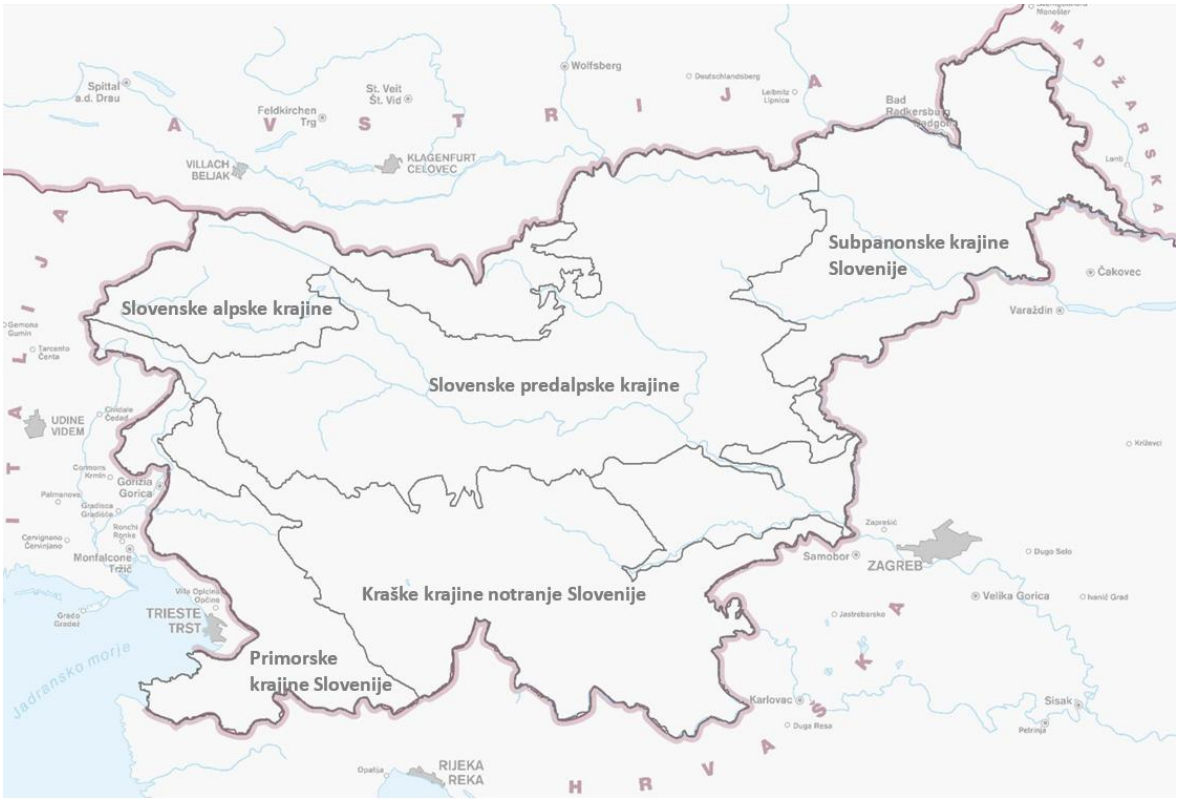
2 Krajina

Slovensko krajino označuje velika pestrost, kar je posledica lege na majhnem območju, na katerem se stikajo štiri geografska območja - Alpe, Sredozemlje, Panonska nižina in Dinaridi, ki se medsebojno razlikujejo v geomorfologiji in podnebju. Skozi tisočletja so se tu ljudje prilagajali na podnebno in geomorfološko raznolikost in kot posledica sovplivanja med naravnimi danostmi in človekovo dejavnostjo se je oblikovala izjemno pestra kulturna krajina, v kateri je mogoče razbrati tudi vplive različnih zgodovinskih kultur. V preteklih stoletjih so na spremembe in razvoj krajine vplivale predvsem spremembe v tehnologiji rabe kmetijskih zemljišč in družbene razmere, danes pa globaliziran trg. Krajinska zgradba je v načelu precej obstojna, vendar pa podrobnejša analiza preteklih trendov in stanja v krajini kaže, da se ta skozi čas vendarle spreminja. V zadnjih desetletjih je poleg pospešenega razvoja poselitve (razmah urbanih območij, pa tudi razpršene gradnje) in infrastrukturnih sistemov (npr. avtoceste, prenosni daljnovodi, hidroelektrarne) eden od danes morda najbolj zaznavnih procesov spreminjanja zaraščanje kulturne krajine, kar je predvsem povezano z opuščanjem kmetovanja.

Slika 19: Reliefna zgradba Slovenije in površinski pokrov (vir: lidar hillshade, spletni servis GIS ARSO: https://gis.arso.gov.si/arcgis/rest/services) in podatki o gozdovih: dejanska raba tal, spletni portal MKGP, https://rkg.gov.si/vstop/, stanje podatkov 31. avgust 2023).

Podrobnejši pregled slovenske krajine kaže, da se je ta v zadnjih 30 letih precej spremenila. To potrjuje tudi ocena stanja, opisana v Izhodiščih za oblikovanje krajinske politike (2018). Prostorski razvoj Slovenije v zadnjih dveh desetletjih zaznamujejo na eni strani izrazit porast razvojnih pobud in na drugi strani nekatere sistemske spremembe, ki so se zgodile na področju urejanja prostora in v lokalni samoupravi. Namesto 62 občin, kolikor jih je bilo še pred 25 leti, jih je danes 212; že tako majhen slovenski prostor se je razdrobil majhne administrativne enote, ki imajo pogled na urejanje prostora zamejen z občinskimi mejami, razmeroma majhna sredstva in praviloma pomanjkanje strokovnega kadra za kakovostno urejanje prostora. Poleg tega želja po nekaterih dejavnostih in ureditvah v vseh občinah (npr. gospodarske cone) in odpor proti drugim (npr. potek daljnovodov, odlagališča odpadkov) ter popuščanje pritiskom kapitala ali pa socialnim problemom (razpršena gradnja, bivanje v zidanicah in počitniških objektih, dopuščanje gradnje na neprimernih območjih) vodi v vse manj racionalno rabo prostora. Hkrati je bila v zadnjem desetletju uveljavljena serija sprememb prostorske in sektorske zakonodaje, s katerimi so se spremenile pristojnosti in obenem tudi zmanjšale možnosti za učinkovito usklajevanje interesov v prostoru. Pristojnosti prostorskega načrtovanja za odločanje o prostorskem razvoju so se namreč zmanjšale, obenem pa je sektorska zakonodaja postala vse bolj avtonomna, ob tem pa se kaže vse več težav in zapletov pri medsektorskem usklajevanju. Poleg tega se je po uveljavitvi ZUreP-1 in SPRS v letu 2004 po okoli 30 letih začel proces priprave nove generacije planskih aktov občin, ki se do danes še ni zaključil; v teh dokumentih se krajina zaradi odsotnosti zakonskih določil, navodil oz. priporočil ali obravnava v zelo različnem obsegu in na zelo različne načine.

Slika 20: Krajinske regije v Sloveniji (vir: Marušič, I. in sod., Regionalna razdelitev krajinskih tipov, 1998).

Podatki o dejanski rabi prostora in različni drugi podatki ter analize, ki se izdelujejo v okviru priprave nekaterih občinskih prostorskih načrtov, kažejo, da je v zadnjih 20 letih izrazito poskočil obseg zazidljivih površin za gospodarske dejavnosti, ki marsikje ostajajo nezapolnjene, in da se je obenem razmahnil obseg razpršene pozidave tako v okolici večjih mest kot na podeželju. V sicer policentrično zasnovanem urbanem sistemu opažamo močne (zgostitvene) vplive avtocestnega omrežja in regionalnih središč na eni strani, na drugi strani pa praznjenje nekaterih delov podeželja in razpršeno gradnjo ter pojav novih, pogosto neprimernih tipologij gradnje. Z izgradnjo avtocest in nekaterih drugih velikih infrastrukturnih projektov v Sloveniji (npr. elektrarne, daljnovodi, plinovodi, železnice) so se temeljito spremenila prostorska razmerja. Obenem so še vedno zelo pogosti nelegalni posegi v prostor, ki niso sankcionirani in pogosto vodijo v še dodatna razvrednotenja (predvsem) krajinskega prostora, kar se najočitneje kaže v razpršeni gradnji in neprimernih tipologijah gradenj v predmestjih in na številnih delih slovenskega podeželja. Poleg tega podobo krajin pomembno določajo tudi naravni procesi in številne dejavnosti, ki se odvijajo v okviru različnih resorjev, kot so kmetijstvo, gozdarstvo, upravljanje voda, pridobivanje mineralnih surovin idr. Ti ob svojem delovanju (ali pa opuščanju delovanja) bodisi vzdržujejo bodisi spreminjajo krajino, in to s posegi, ki pogosto sploh niso predmet prostorskega načrtovanja ali dovoljevanja in ne glede na to, ali gre za organizirane, obsežne posege v prostor ali pa za posamične spremembe.

Vsi ti procesi so v zadnjih dveh desetletjih pomembno spremenili podobo slovenskih krajin, ponekod povzročili njihovo razvrednotenja in izgubo značilnih, prepoznavnih podob slovenskega prostora, ki ga sicer visoko vrednotimo in želimo z njim zagotavljati kakovostne bivalne razmere, pa tudi razvojne možnosti za turizem. Največja škoda se kaže po eni strani na razvojno najzanimivejših območjih (nekontrolirana gradnja v predmestjih in drugje v bližini pomembnih prometnic, veliki infrastrukturni sistemi) in po drugi strani na odmaknjenih in razvojno zapostavljenih predelih (odseljevanje in propadanje vasi, opuščanje tradicionalne tipologije gradnje, neprimerne gradnje in nove oblike poselitve, npr. glampingi ter opuščanje kmetovanja in zaraščanje). Imamo še nekaj kakovostnih izjemnih krajin, predvsem naravnih krajin z impresivno naravno zgradbo in nekaj kulturnih krajin, ki so bile ustvarjene s tradicionalnimi načini pridelave hrane in bivanja in so se ohranile predvsem na manj razvitih območjih. Krajina je še vedno pomembna nosilka prepoznavnosti prostora Slovenije in posameznih delov.

Tudi v Poročilu o prostorskem razvoju (2016) je ugotovljeno, da so spremembe v prostoru Slovenije v zadnjih letih povezane zlasti z razpršeno gradnjo, predimenzioniranimi in/ali neprimerno umeščenimi gospodarskimi, trgovskimi in stanovanjskimi objekti, začasnimi objekti in objekti neustreznih rab (npr. industrijski objekti na podeželju), njihovo vidno izpostavljenostjo in tudi uporabo neprimernih gradiv pri gradnji. Ti pojavi so prisotni na celotnem območju države, zelo pogosto v širši okolici večjih poselitvenih oz. funkcionalnih središč, posebej problematični so na območjih prepoznavnosti (npr. Kras, vinogradniška območja itd.). V zadnjem času se stanje slabša, saj tema prepoznavnosti naselij in krajine ni sistematično obravnavana, strateško opredeljene vsebine niso ustrezno določene v strateških in izvedbenih prostorskih aktih, predvsem zaradi premajhnega zavedanja o pomenu teme med dejanskimi odločevalci in usmerjevalci prostorskega razvoja in njene posledične podhranjenosti (malo podrobnih strokovnih podlag, odsotnost nadzora na tem področju – npr. ni NUP za to področje). Tako se prostorska podoba spreminja nenadzorovano, še posebej na območjih z večjimi razvojnimi

pritiski (npr. funkcionalna regija osrednjega dela države), večinoma na račun zmanjševanja prostorske prepoznavnosti).

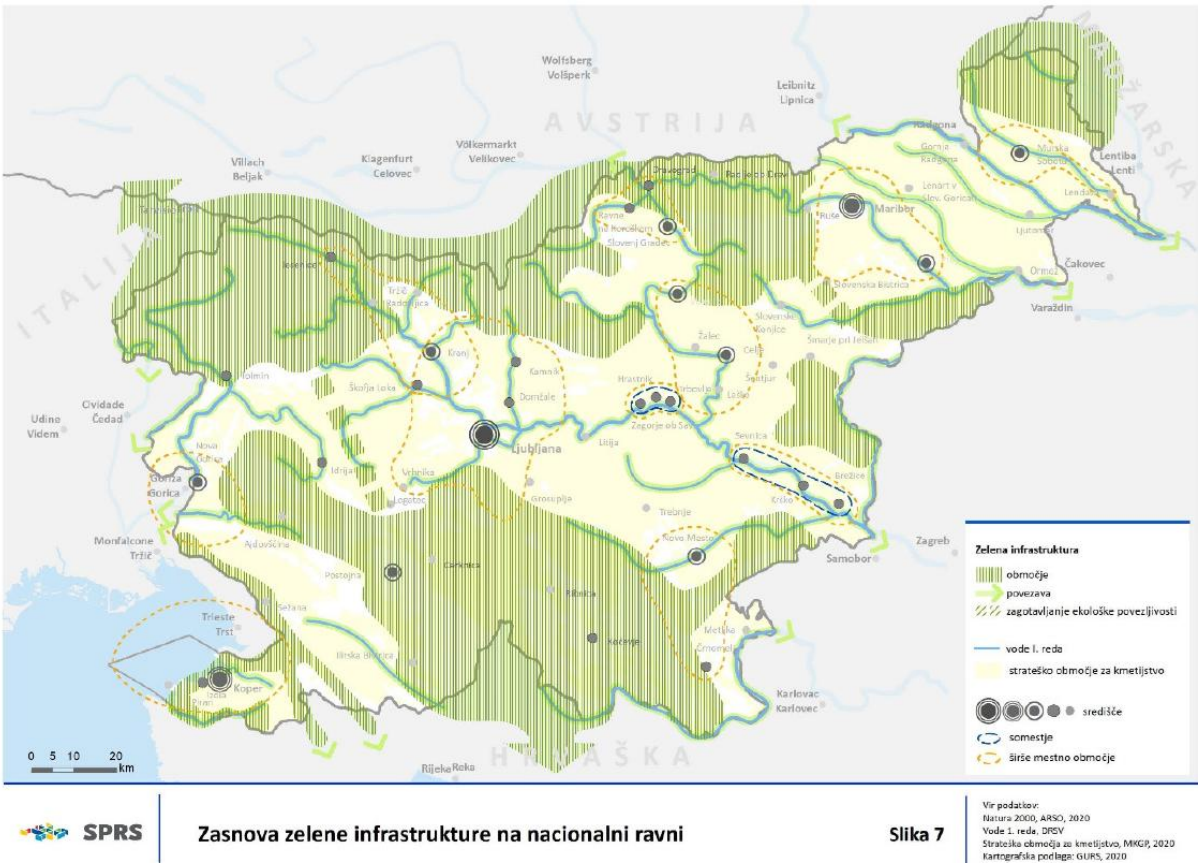
Ob tem velja poudariti, da je Slovenija ena od podpisnic Evropske konvencije o krajini, s katero je krajina v evropskem prostoru spoznana kot pomemben del javnega interesa na kulturnem, ekološkem, okoljskem in družbenem področju in je hkrati tudi vir za gospodarsko dejavnost. Njeno varstvo, upravljanje in načrtovanje lahko prispevajo tudi k ustvarjanju delovnih mest. S temi besedami je zelo povzeto izražen poglaviten in najbolj pomemben razlog za sprejem Evropske konvencije o krajini. Evropska konvencija o krajini zahteva, da države podpisnice zagotavljajo ustrezne ukrepe za vrednotenje in ohranjanje krajine na njihovem celotnem ozemlju. Izvajanje konvencije je prepuščeno državam podpisnicam, ki morajo svoje politike in programe prilagoditi določilom konvencije.

Zaradi te obveznosti in ob dejstvu, da Slovenija že ob ratifikaciji konvencije v juliju 2003 v veliki meri vključevala zahteve Evropske konvencije o krajini v planske in izvedbene akte od državne do lokalne ravni, saj je že takrat v zakonodajnih dokumentih predpisala razvoj, načrtovanje in upravljanje ter varstvo krajine, je skrb za krajino tudi danes ena od pomembnejših nalog v urejanju prostora. Zato sta pomembni ustrezna obravnava krajine v prostorskem načrtovanju na državni, lokalni in regionalni ravni ter vključevanje krajinskih vsebin v programe posameznih resorjev. Še posebej pa je pomembno učinkovito medresorsko usklajevanje, ki mora biti usmerjeno v uskladitev interesov v prostoru in zagotovitev različnih sektorskih instrumentov za implementacijo načrtovanih rešitev v krajini.

Tem usmeritvam je sledila **Strategija prostorskega razvoja Slovenije** (v nadaljnjem besedilu: SPRS 2004), ki jo je v letu 2022 nadomestila **Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050** (ReSPR50). V tem dokumentu je pojem **krajina** opredeljen kot »območje, kot ga zaznavajo ljudje ter ima prepoznavne naravne, kulturne ali poselitvene značilnosti, ki so rezultat delovanja in medsebojnega vplivanja narave in človeka«.

Večina vsebin, ki so povezane s pojmom krajina, so v ReSPR50 obravnavane v okviru **zelene infrastrukture**. Ta je opredeljena kot »strateško zasnovano in upravljano omrežje naravnih in polnaravnih območij ter povezav med njimi. Na kopnem vključuje zelene in vodne krajinske prvine ter zelene površine naselij. Na obalnem območju vključuje morje in dele obale. Z zeleno infrastrukturo zagotavljamo ohranjanje biotske raznovrstnosti in doseganje ciljev na področju ohranjanja narave, povečevanje odpornosti prostora na podnebne spremembe, izboljšanje delovanja ekosistemov, zagotavljanje koristi za prebivalstvo, še posebej z vidika zdravja, varnosti, kakovosti bivanja, ter krepitev prostorske identitete. Z zeleno infrastrukturo zagotavljamo koristi tudi za gospodarstvo, še posebej na področju ohranjanja in obnavljanja naravnih virov. Zelena infrastruktura povezuje urbana in podeželska območja ter morje in obalo z zaledjem. Zelena infrastruktura se na regionalni ravni načrtuje z zelenimi sistemi regij, na lokalni pa z zelenimi sistemi naselij.«

V tem gradivu so v okviru obravnave krajine obravnavane vse vsebine, ki so v ReSPR50 obravnavane (tudi) v okviru zelene infrastrukture.

Slika 21: Prikaz Zasnove zelene infrastrukture (vir: ReSPR50, 2023).

2.1 Razvojne dejavnosti v krajini

Večina razvojnih dejavnosti v krajini (zlasti upravljanje voda, pa tudi gozdarstvo, turizem in rekreacija), predvsem pa ekološka povezljivost in tudi prepoznavnost prostora, se udejanjajo na območjih, ki niso zamejena z administrativnimi mejami posameznih občin ali regij. Krajina je namreč naravni sistem, ki ga izrazito ni mogoče povezovati oz. omejevati na administrativne meje. Zato je treba prostorski razvoj vseh ter vsebin načrtovati z upoštevanjem značilnosti, omejitev in potencialov zunaj regije; glede na to, da večina regij leži ob državni meji, pa tudi zunaj države. Upoštevanje čezmejnih vplivov in povezav se nanaša tako na medregijske kot na meddržavne vidike. Pri tem je pomembno, da od dvanajstih statističnih regij samo dve (osrednjeslovenska in zasavska regija) ne mejita na državno mejo.

Priprava regionalnih prostorskih planov bo prinesla priložnost, da se nadgradi dosedanja praksa lokalnega prostorskega načrtovanja, zamejenega na občinske meje, in tudi dosedanjega državnega prostorskega načrtovanja, zamejenega na posamezne prostorske ureditve (ki sicer večinoma potekajo prek območij večjega števila občin). Poleg preseganja meja posameznih regij (ki zahteva medregijsko usklajevanje) bo ob pripravi regionalnih prostorskih planov treba zagotavljati tudi učinkovito čezmejno sodelovanje, saj kar 10 od 12 regij meji

na druge države. Posamezne regije imajo različne vrste obmejnih območij (npr. podeželska-gorska območja, urbana območja), ki se na različne načine prostorsko, funkcionalno in mentalno, povezujejo s sosednjimi regijami oz. državami.

V tem pogledu bo posebnega pomena opredelitev skupnih ciljev in načrtovanje skupnih oz. medsebojno usklajenih ukrepov na področjih, kot so:

- zagotavljanje prometnih in drugih funkcionalnih povezav, opremljenosti z infrastrukturnimi omrežji in drugih ukrepov, ki prispevajo k povečanju kakovosti bivanja na specifičnih obmejnih območjih,
- ohranjanje ekoloških koridorjev in drugih ukrepov na področju varstva narave,
- razvijanja turističnih potencialov, kmetijskih, gozdarskih idr. dobrih praks na področju različnih gospodarskih dejavnosti, ki prispevajo o ohranjenosti poseljenost in kulturne krajine,
- varstva kulturne dediščine ter ohranjanja ali celo nadgrajevanja prepoznavnosti prostora.

2.1.1 Kmetijstvo

Regionalno pomembne teme

- Območja, kjer se na širših mestnih območjih kmetijstvo usmerja v podporo oskrbi prebivalstva s kakovostno in lokalno pridelano hrano (usmeritev iz ReSPR50),
- vrste kmetijstva, ki jih je v regiji smotrno razvijati,
- trendi: širjenje ali zmanjševanje kmetijskih površin, spreminjanje vrste kmetijstva (panoge),
- medsebojni vplivi rabe kmetijskih zemljišč s preostalimi dejavnostmi v prostoru (poselitev, turizem, okolje, gozdarstvo ipd.),
- večja območja agrarnih operacij,
- kategorije podeželja, kot jih določa ReSPR50.

Izhodišča in podatki

- Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50) – usmeritve glede trajnostne rabe in varstva kmetijskih zemljišč,
- Uredba o območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo (Uradni list RS; št. 71/16),
- podatek o vinorodnih okoliših: spletna stran MKGP https://rkg.gov.si/vstop/ , 29. 9. 2019,
- podatek o agrarnih operacijah: spletna stran MKGP https://rkg.gov.si/vstop/ »Kataster melioracijskih sistemov in naprav«, 13. 8. 2020,
- Poročilo o uresničevanju samooskrbe in rabi kmetijskih zemljišč, MKGP, marec 2023,

- Razvojna strategija Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije za obdobje 2023 – 2027, Ljubljana, november 2023.

Problemi pri izdelavi analize

- Različne strategije razvoja kmetijstva, študije in podobna gradiva so velikokrat izdelana brez prostorske komponente, zato je njihove izsledke težko ali pa nemogoče grafično prikazati ali/in razporediti njihove izsledke med regijami,
- različni podatki so na voljo le v neaktivni obliki ali pa sploh niso na voljo (območja trajno varovanih kmetijskih zemljišč – če so sploh kje že opredeljena; območja agrarnih operacij – le za namakanje in osuševanje; posamezne kmetijske panoge – razen za vinorodne okoliše ni (grafičnega) podatka ipd.).

Ugotovitve

Slovenija je reliefno močno raznolika dežela, ki jo opredeljujejo trije podnebni pasovi, alpski, sredozemski in panonski. Med njimi je vrsta prehodnih območij. Razprostranjenost kmetijskih zemljišč je v vertikalnem smislu zelo velika, saj segajo od morja do nadmorske višine preko 1000 m. Sklenjenost kmetijskih zemljišč je velika predvsem v ravninskih predelih, dolinah in uravnavah, medtem ko se na višjih nadmorskih višinah in strminah kmetijske površine prepletajo z gozdnimi in tudi pozidanimi.

V nalogi Izhodišča za oblikovanje krajinske politike (2018) je podana ocena stanja kmetijstva v Sloveniji, v kateri je ugotovljeno, da kmetijske površine v Sloveniji poleg gozda obsegajo površinsko najobsežnejša območja. Kmetijstvo se je v preteklosti razvilo kot edina ali vsaj najpomembnejša gospodarska panoga za najštevilnejši del prebivalstva. Sodobno, tržno naravnano kmetijstvo se uveljavlja predvsem na ravninskih območjih, kjer postaja vse bolj samo gospodarski sistem. Druga skrajnost so hribovita območja, kjer se kmetijstvo opušča, kmetijska zemljišča pa zaraščajo. Oba trenda pa pomembno spreminjata podeželske oblike življenja in kulturno krajino, žal v smeri izgubljanja njene kulturnosti. Zaradi naraščajočega pomena varstva okolja danes sodobno kmetijstvo, ki je z obsežnimi kmetijskimi operacijami in intenziviranjem pridelave hrane v preteklosti povzročilo velike spremembe krajine ter onesnaženje okolja postavlja v ospredje zdravo življenjsko okolje, varstvo narave in ohranjanje naravnih virov, pretehtano uporabo novih tehnoloških dosežkov in zadržanost pri uvajanju novih tehnologij rabe tal in pridelovanja.

Kmetijstvo bistveno opredeljuje slovenski podeželski prostor, ta pa skupaj z urbanim prostorom sestavlja povezano celoto, v kateri se prepletajo in dopolnjujejo različne naloge obeh. Pomen kulturnih krajin, ki jih je v večini oblikovala kmetijska raba, je v vrednostnem sistemu evropskih držav v zadnjem času močno poudarjen, čeprav se pomen kmetijstva kot gospodarske dejavnosti zmanjšuje. Z obdelovalnimi postopki preteklih obdobij se je v določenih družbenih razmerah ustvarila kmetijska krajina, ki je pomembna nosilka prepoznavnosti slovenskega prostora. Dejstvo, da kmetijstvo ustvarja kulturno krajino, ponekod postaja celo pomembnejša od

temeljnega poslanstva kmetijstva - pridelave hrane, saj na slovenskem podeželju kmetijstvo vse bolj izgublja vlogo najpomembnejše gospodarske dejavnosti.

Med temeljne usmeritve kmetijskega sektorja sodi varstvo kmetijskih zemljišč. Ta sektor ima veliko mehanizmov, ki so pomembni za upravljanje krajine, predvsem spodbude za razvoj podeželja - subvencioniranje razlike v pridelovalnih stroških zaradi težkih pridelovalnih razmer (strmine, klima) ali varstvenih režimov so pomemben mehanizem oz. sistem ukrepov, ki prispevajo k urejanju kulturne krajine – bodisi vzdrževanju bodisi spreminjanju; spodbude za ekološko kmetovanje so predvsem povezane z varstvom narave.

V zadnjem času se na območjih, privlačnih za kmetijstvo, kmetijska pridelava intenzivira oz. specializira, kar prinaša tudi določene vplive na okolje (hrup, gnojenje, fitofarmacevtska sredstva). Izrazito se zmanjšuje število manjših kmetij, obenem pa narašča število večjih kmetij, ki prevzemajo v obdelavo zemljišča manjših oz. nekdanjih (opuščenih) kmetij, tudi zaradi dostopanja do subvencij. Velika kmetijska gospodarstva imajo povsem drugačne potrebe oz. nekdanjih majhnih kmetij – predvsem zelo velike kmetijske gospodarske objekte (hlevi, strojne lope), ki so praviloma v neskladju s podobo slovenskega podeželja. Praviloma se umeščajo na robove vasi, ki se s tem bistveni preoblikujejo, kar vpliva tudi na podobo kulturne krajine. Hkrati se kmetijska pridelava na odročnejših predelih opušča, kar vodi v zaraščanje kulturne krajine - spreminjanje njiv v travnike in travnikov v pašnike ter ogozdovanje. Oba procesa - intenziviranje in opuščanje kmetijske pridelave – praviloma vodita v izgubljanje značilnih krajnskih prvin in vzorcev in s tem v spremembo kulturnih krajin, posledično pa tudi v izgubo prepoznavnih in izjemnih krajin, ki so pomembne za prepoznavnost države in posameznih regij.

Z vidika urejanja krajine so pomembne dopolnilne dejavnosti na kmetiji, ki so z vidika prostorskega načrtovanja precej nedorečene – tako dejavnosti kot s tem povezani objekti/ureditve. Posebej je pomemben turizem na kmetiji/podeželju: kot dopolnilna dejavnost na kmetiji prispeva k ohranjanju poseljenosti podeželja, prinaša pa nove oblike bivanja in s tem povezanih objektov / ureditev. Te dejavnosti pomembno prispevajo k ohranjanju poseljenosti podeželja, k dopolnjevanju turistične ponudbe in v končni posledici tudi k spremembam tipologije gradenj in podobo ter urejenost podeželskih naselij in razpršene poselitve.

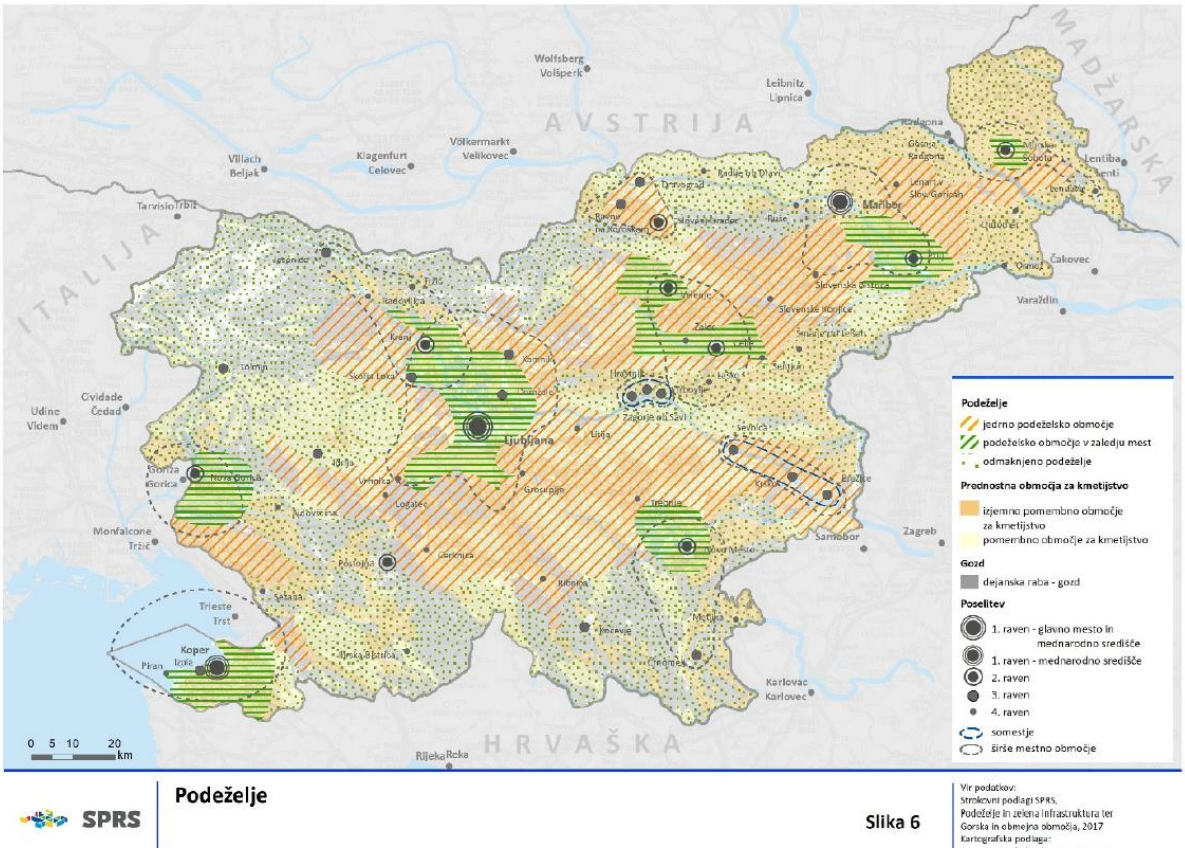
Z vidika razvoja poselitve in krajine poseben problem (s prostorskega – funkcionalnega in oblikovnega, pa tudi okoljskega vidika) predstavljajo kmetije, ki delujejo v utesnjenih razmerah v naseljih. Kadar kmetije presežejo obstoječe okvire, so zaradi pomanjkanja prostora v naselju in različnih drugih omejitev v prostoru zmanjšane možnosti za njihov nadaljnji razvoj, zato je nujno potrebna preselitev kmetij na območja zunaj naselij, v krajino. V zvezi s tem se pogosto pojavljajo problemi z umeščanjem v prostor glede na lastniško strukturo, odpiranjem novih razvojnih območij v prostoru, pritiskov na varovana območja in podobno.

Za usmerjanje razvoja kmetijstva je pomembna opredelitev podeželja v ReSPR50, ki določa tri kategorije podeželja:

- jedrno podeželsko območje,
- podeželsko območje v zaledju mest in
- odmaknjeno podeželje.

ReSPR50 opredeljuje tudi dve kategoriji prednostnih območij za kmetijstvo:

- izjemno pomembno območje za kmetijstvo in
- pomembno območje za kmetijstvo.

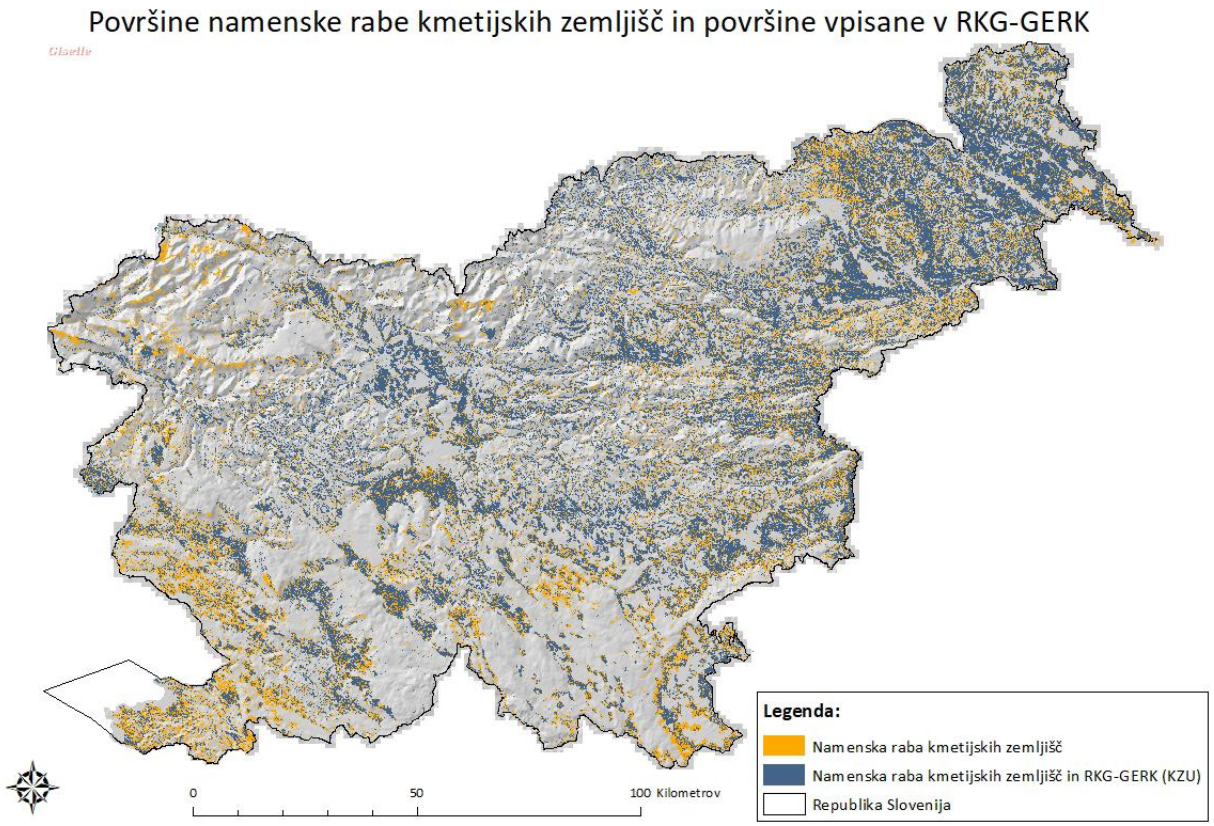
Slika 22: Prikaz podeželja in prednostnih območij za kmetijstvo (vir: ReSPR50. 2023).

Gibanje obsega kmetijskih zemljišč v Sloveniji

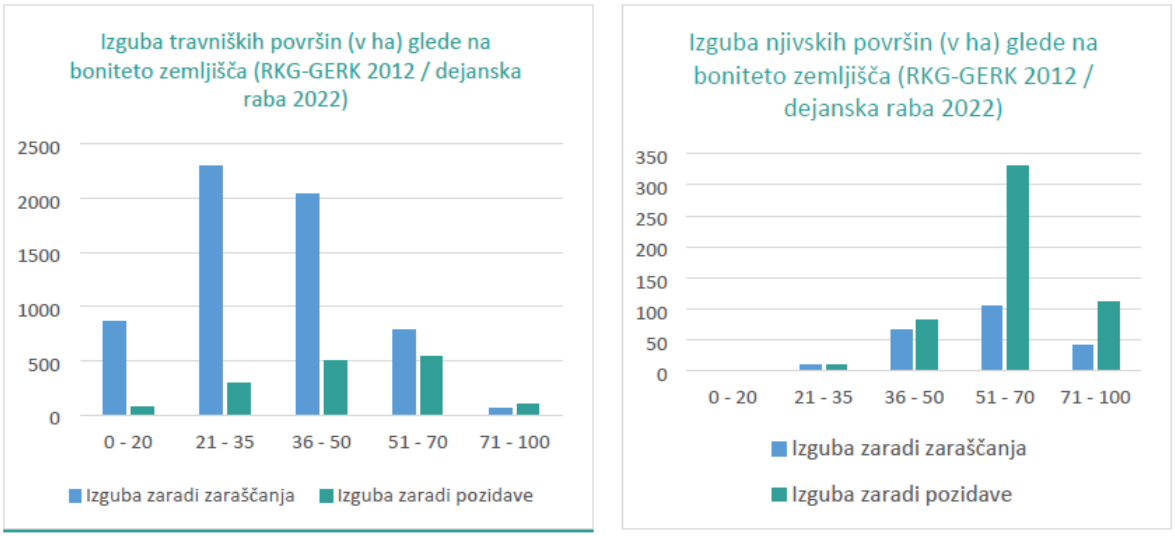
Po podatkih treh ključnih evidenc iz leta 2022 (OPN, GERK in dejanska raba tal) skupni obseg kmetijskih zemljišč znaša:

- po namenski rabi kmetijskih zemljišč (glede na prostorske načrte): nekaj več kot 681.000 ha kmetijskih zemljišč,
- po dejanski rabi (glede na letalske posnetke): dobrih 595.000 ha kmetijskih zemljišč v uporabi,

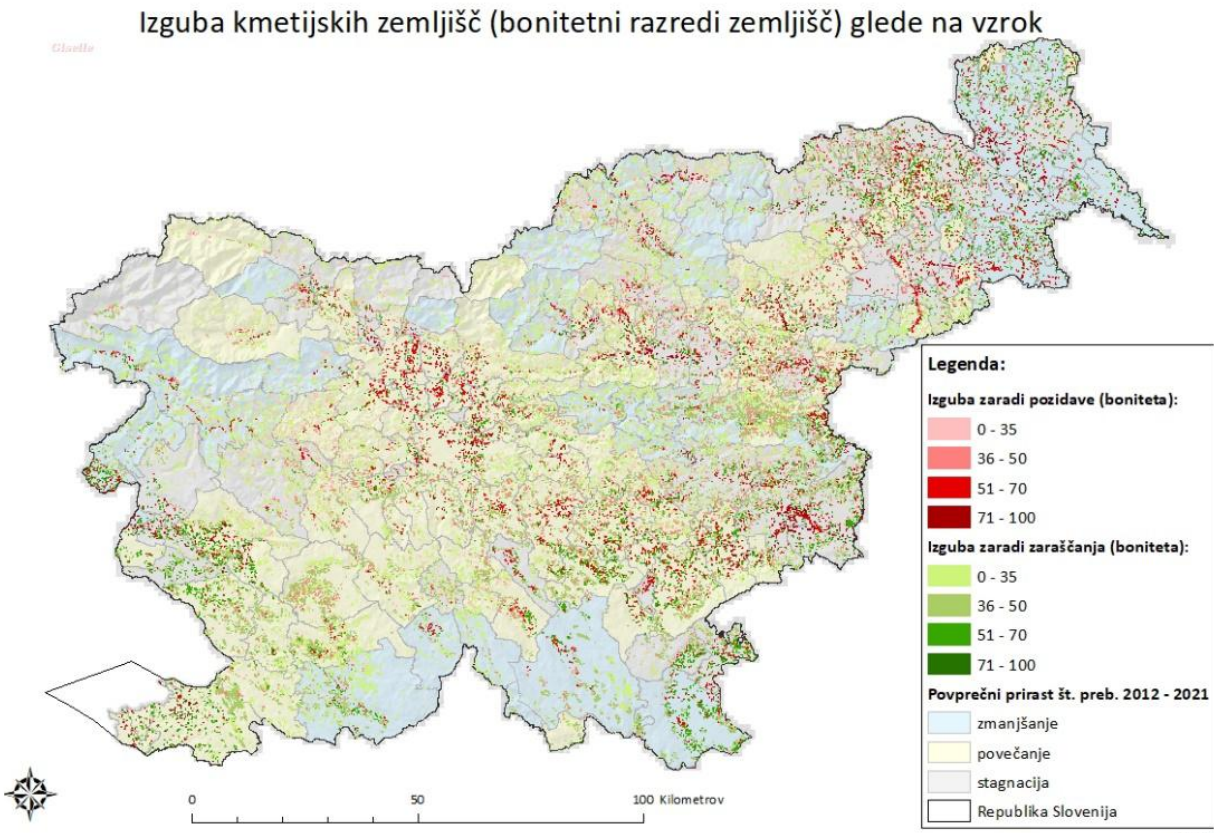
- glede na RKG-GERK (glede na površine, ki jih kmetijska gospodarstva prijavijo zaradi uveljavljanja ukrepov kmetijske politike ali zaradi zakonskih obvez): okrog 492.000 ha kmetijskih zemljišč v uporabi.

Slika 23: Primerjava namenske rabe kmetijskih zemljišč in RKG-GERK, 2022 (vir: Poročilo o uresničevanju samooskrbe in rabi kmetijskih zemljišč, MKGP, marec 2023).

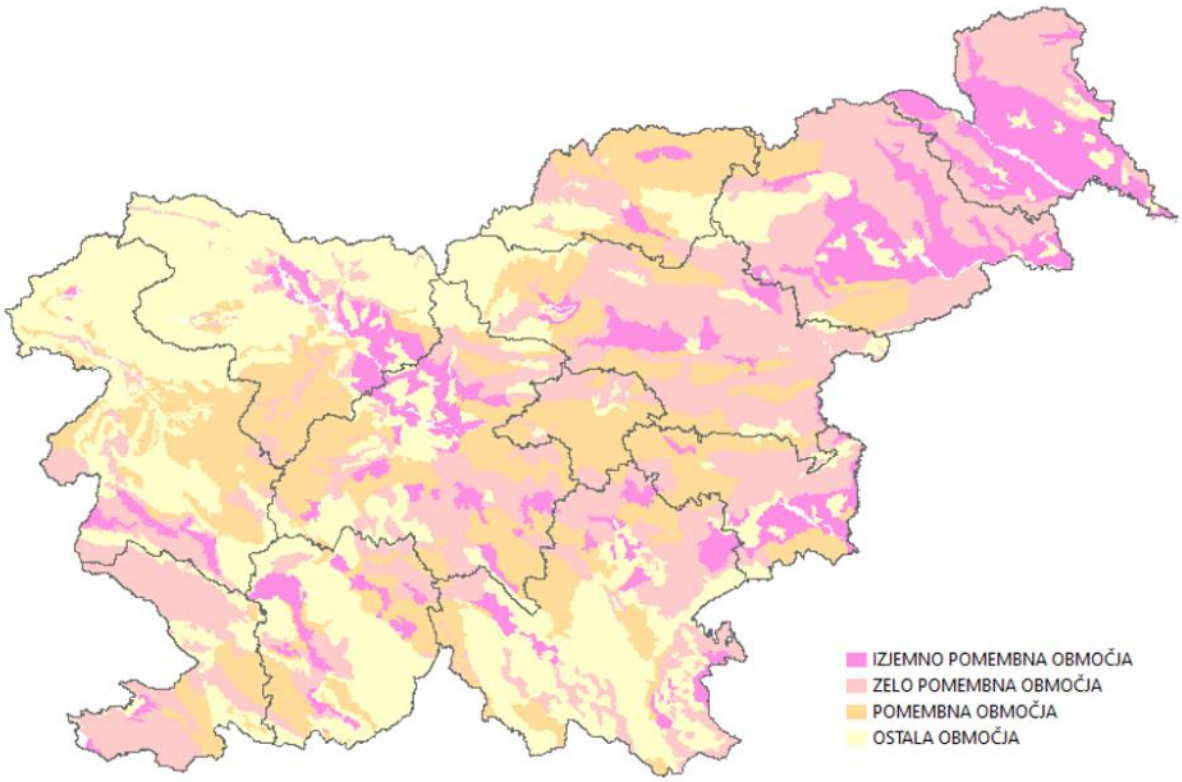
Slika 24: Izguba travniških in njivskih površin v obdobju 2012-2022 glede na boniteto zemljišča v ha, RKG-GERK (vir: Poročilo o uresničevanju samooskrbe in rabi kmetijskih zemljišč, MKGP, marec 2023).

Slika 25: Prikaz izgube kmetijskih površin zaradi zaraščanja ali pozidave – stanje v letu 2022 glede na stanje v letu 2010 v povezavi z območji priseljevanja, odseljevanja ali stagnacije števila prebivalcev (vir: Poročilo o uresničevanju samooskrbe in rabi kmetijskih zemljišč, MKGP, marec 2023).

Prednostna območja za kmetijstvo in trajno varovana kmetijska zemljišča

Prednostna območja za kmetijstvo so določena tudi v Uredbi o območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo (Uradni list RS; št. 71/16) je izdelana karta s tipi teh območij. Gre za podlago za opredeljevanje trajno varovanih kmetijskih zemljišč in drugih kmetijskih zemljišč v občinskih prostorskih aktih.

Slika 26: Območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za RS (vir: Uredba o območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo, 2016).

Največ izjemno pomembnih območij za kmetijstvo in pridelavo hrane je v pomurski in podravski regiji. Izjemno in zelo pomembna območja so še v savinjski in posavski regiji ter delno v osrednjeslovenski ter gorenjski. Najmanj pomembnih območij za kmetijstvo in pridelavo hrane je v goriški regiji, ter večjih območjih gorenjske in primorsko-notranjske regije ter jugovzhodne Slovenije. V spodnji preglednici so navedeni številčni podatki o obsegu površin pomembnih, zelo pomembnih in izjemno pomembnih o ter ostalih območij po posameznih regijah; ti podatki so zgolj ilustrativni, saj izhajajo iz grafičnih podatkov, ki so bili izdelani za merilo 1: 250.000.

Preglednica 42: Ravni kmetijskih območij po regijah

Statistična regija	Izjemno pomembna območja (ha)	Zelo pomembna območja (ha)	Pomembna območja (ha)	Ostala območja (ha)
Gorenjska	18.945	20.270	38.568	133.133
Goriška	8.674	33.655	60.069	129.009
Jugovzhodna Slovenija	21.972	76.929	50.997	117.490
Koroška	5.063	16.833	52.092	30.082
Obalno-kraška	1.712	61.920	18.496	21.336
Osrednjeslovenska	30.213	64.979	78.692	58.712
Podravska	54.392	108.506	24.676	27.870
Pomurska	68.810	53.375	/	8.826
Posavska	16.737	33.312	33.936	11.807
Primorsko-notranjska	16.445	24.898	32.359	71.855
Savinjska	18.286	118.194	53.989	39.451
Zasavska	/	14.795	31.218	2.507

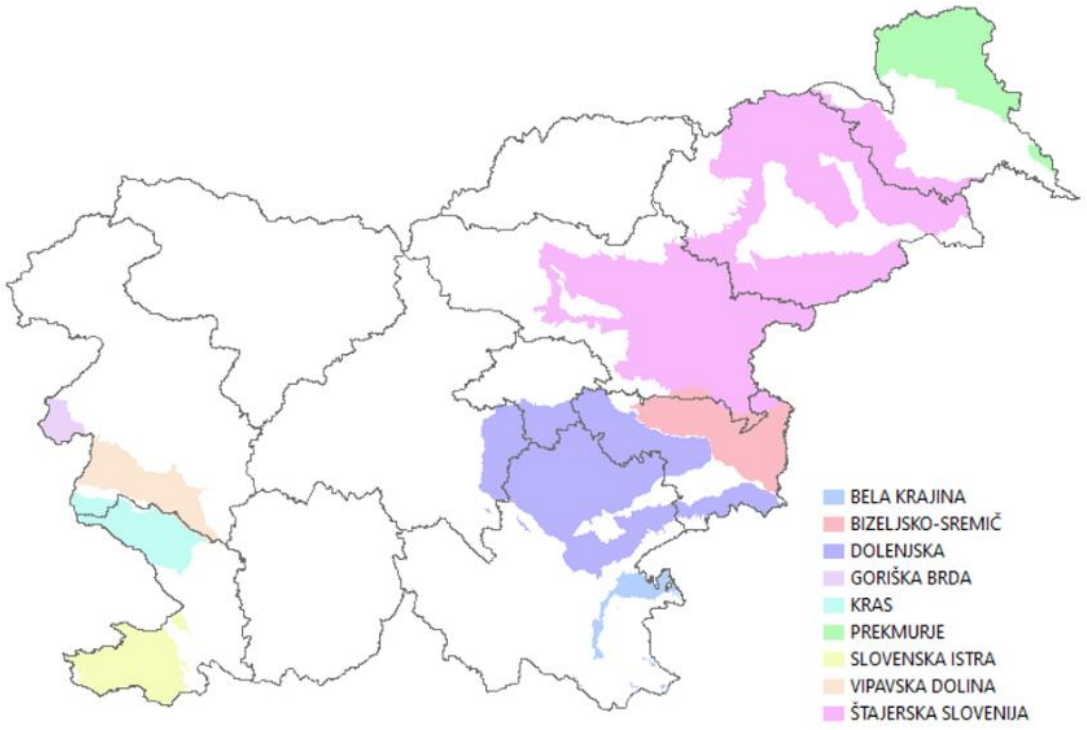
V sistemu varstva kmetijskih zemljišč ima poseben pomen določitev trajno varovanih kmetijskih zemljišč (TVKZ) Ki izhajajo iz zgoraj navedenih prednostnih območij za kmetijstvo.

TVKZ so zastavljena kot ukrep, ki bo prispeval k omejitvi pozidave kmetijskih zemljišč. Namenjen je trajnemu varovanju kmetijskih zemljišč pred spremembo namenske rabe prostora in s tem varovanju naravnega vira, ključnega za pridelavo hrane, razvoj podeželja in nadaljnji razvoj kmetijstva. Določitev TVKZ poteka v postopkih priprave občinskih prostorskih načrtov (OPN) na podlagi strokovne podlage, ki jo za vsako občino posebej zagotovi MKGP. ZKZ določa, da se območja TVKZ ne bodo smela spreminjati najmanj 10 let od uveljavitve v OPN. MKGP ocenjuje, da bo v Sloveniji določenih okoli 350.000 ha TVKZ. Glede na predlagano delitev strateških območij za kmetijstvo in pridelavo hrane bo bistveni delež TVKZ določen na izjemno pomembnih in zelo pomembnih območjih, pomemben delež TVKZ bo določen v pomembnih območjih, manjši delež pa v ostalih območjih.

V Poročilu o uresničevanju samooskrbe in rabi kmetijskih zemljišč (MKGP, marec 2023) je navedeno, da je bil koncept določanja TVKZ prvič določen v ZKZ v letu 2011, vendar pa zaradi različnih razlogov do danes še nobeno kmetijsko zemljišče v Sloveniji ni določeno kot trajno varovano. MKGP je proučeval več možnih rešitev za hitrejšo določitev predloga TVKZ na območju celotne države. Kot ena od možnosti se je presojala tudi rešitev, da bi se območja TVKZ določala ob sprejemanju regionalnih prostorskih planov, vendar je to možnost ocenilo kot neprimerno, saj je regionalni prostorski plan strateški akt, območja TVKZ pa morajo biti določena v merilu, ki omogoča izvedbeno raven. Zaradi dolgotrajnega postopka sprejemanja območij TVKZ v Poročilu MKGP kot enega od sklepov navaja, da bi morali spremeniti koncept določanja TVKZ - bodisi na način, da se z vladno uredbo za vse občine v Sloveniji naenkrat uvede režim trajno varovanih kmetijskih zemljišč bodisi da se obstoječe stanje kmetijskih zemljišč v prostorskih aktih »zamrzne« (gre za približno 681.000 ha zemljišč) in onemogoči nadaljnje spremembe namenske rabe kmetijskih zemljišč.

Vinorodni okoliši

V Sloveniji je devet vinorodnih okolišev, ki segajo v večino statističnih regij, razen v gorenjsko, koroško in primorsko-notranjsko regijo. Od preostalih so le manjša vinorodna območja v osrednjeslovenski, zasavski ter goriški regiji. Vinorodno najbolj močne regije so savinska, podravska, posavska, jugovzhodna Slovenija, obalno-kraška in pomurska regija.

Slika 27: Vinorodni okoliši po regijah (vir: Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, https://rkg.gov.si/vstop/, stanje podatkov 29. september 2019).

Preglednica 43: Vinorodni okoliši po regijah

Statistična regija	Vinorodni okoliši	Površina (ha)
Gorenjska	/	/
Goriška	Goriška brda, Kras, Vipavska dolina	37.181
Jugovzhodna Slovenija	Bela krajina, Dolenjska	84.514
Koroška	/	/
Obalno-kraška	Kras, Slovenska Istra, Vipavska dolina	56.025
Osrednjeslovenska	Dolenjska	15.880
Podravska	Štajerska Slovenija	134.730
Pomurska	Prekmurje, Štajerska Slovenija	70.492
Posavska	Bizeljsko-Sremič, Dolenjska, Štajerska Slovenija	80.025
Primorsko-notranjska	/	/
Savinjska	Bizeljsko-Sremič, Štajerska Slovenija	126.527
Zasavska	Dolenjska	9.978

Osuševanje in namakanje kmetijskih zemljišč

Melioracijski sistemi in naprave so v večini regij, razen v gorenjski, primorsko-notranjski ter zasavski regiji. V koroški, obalno-kraški, posavski, osrednjeslovenski regiji ter jugovzhodni Sloveniji so le manjše površine melioracijskih sistemov, najbolj so razširjeni v pomurski, podravski, savinjski in goriški regiji.

Slika 28: Prikaz obstoječih osuševalnih in namakalnih sistemov - namakalni sistemi so modri, osuševalni sistemi pa rjavi (vir: Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, https://rkg.gov.si/vstop/, stanje podatkov 13. avgust 2020).

Preglednica 44: Območja osuševalnih in namakalnih sistemov po regijah

Ime regije	Osuševalni sistem	Namakalni sistem	Skupaj
Gorenjska	/	/	/
Goriška	3.701	963	4.664
Jugovzhodna Slovenija	848	/	848
Koroška	87	/	87
Obalno-kraška	1.015	281	1.296
Osrednjeslovenska	1.704	/	1.704
Podravska	10.565	206	10.771
Pomurska	14.433	70	14.503
Posavska	1.340	33	1.373
Primorsko-notranjska	/	/	/
Savinjska	3.184	/	3.184
Zasavska	/	/	/

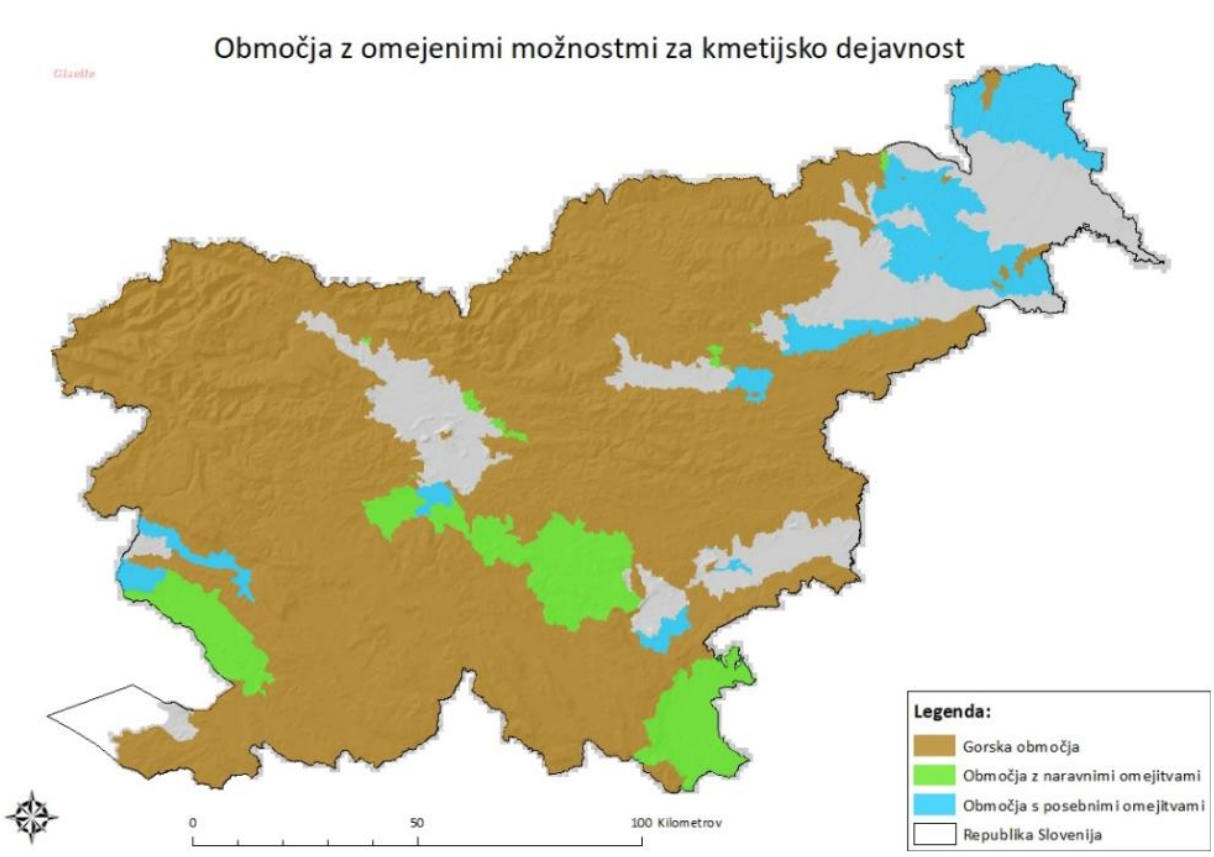
Razvojna strategija Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije za obdobje 2023 – 2027, Ljubljana, november 2023 navaja, da namakalni sistemi kot ukrep prilagajanja podnebnim spremembam lahko omogočijo učinkovito reševanje problemov suše, vendar je pri tem treba nameniti posebno pozornost racionalni uporabi vode. Potencial kmetijskih zemljišč v Sloveniji znaša 221.355 ha, od tega je 182.147 ha njiv. Raba vode iz površinskih voda v času rastne sezone je mogoča le iz približno polovice vodotokov, kar teoretično zadostuje za 52.330 ha. Ta potencial za rabo je dodatno omejen glede na količinsko stanje med posameznimi prispevnimi območji. Skupna količina za namakanje mikrobiološko in kemijsko ustrezne prečiščene odpadne vode iz komunalnih čistilnih naprav (POV) je 9,1 mio m3 vode/leto, vendar ta vodni vir večinoma ni razpoložljiv, ker predstavlja del pretoka vodotoka in zaradi pomanjkanje monitoringa kakovosti te vode za namakanje z vidika vsebnosti težkih kovin. Primernejši so mokri zadrževalniki, katerih skupni ocenjeni potencial (24 zadrževalnikov) znaša 16,9 mio m3, kar zadostuje za 6.770 ha kmetijskih zemljišč. Razpoložljive vode iz 21 vodnih teles podzemnih voda je dovolj za pokritje potreb 117.950 ha potencialno primernih kmetijskih zemljišč za namakanje. Na območjih, kjer ni mogoča raba nobenega od naštetih vodnih virov, se priporoča zbiranje površinskega odtoka v manjših akumulacijah. Glede na vse navedene možnosti in upoštevajoč možnosti tehnološkega napredka so možnosti za namakanje pri nas velike. Namakalni sistemi se bodo prednostno izvajali na komasiranih zemljiščih, sredstva za gradnje namakalnih sistemov bodo zagotovljena v proračunu Republike Slovenije v okviru pristojnega ministrstva. Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov bo sodeloval pri načrtovanju novih namakalnih sistemov in bo še naprej upravljal z obstoječimi namakalnimi sistemi.

Potenciali za namakanje zaenkrat ostajajo slabo izkoriščeni:

- potenciala za namakanje ob Dravskem kanalu je vsaj 40.000 ha, pripravljajo se projekti za namakanje v skupni površini okoli 2.000 ha (občine Kidričevo, Starše in Hajdina),
- na Spodnji Savi se pripravlja projekt namakanja v občini Krško, potencialna površina je 1.800 ha kmetijskih zemljišč,
- v jugozahodnem delu Slovenije (Vipava, Dragonja in Rižana) se prednostno načrtuje raba vode iz obstoječih vodnih virov, kot je na primer akumulacijsko jezero Vogršček, ki je bilo vzpostavljeno v 80. letih za namakanje kmetijskih zemljišč v Vipavski dolini v skupni površini okoli 3.500 ha. Trenutno je v Vipavski dolini zgrajen namakalni sistem na 980 ha kmetijskih zemljišč. Občini Ajdovščina in Vipava pripravljata projekt za izgradnjo lokalnega namakalnega sistema v skupni površini okoli 1.200 ha.

Območja z naravnimi omejitvenimi dejavniki za kmetijsko dejavnost

Pomemben delež kmetijskih zemljišč v uporabi se nahaja na območjih z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami (OMD). Največji delež teh območij je uvrščenih med gorska območja (55,8 % vseh KZU). Za ta območja je zaradi višje nadmorske višine značilna krajša vegetacijska doba. V kombinaciji s strmimi nagibi je na gorskih območjih omejena uporaba standardne mehanizacije in zožena možnost izbire primernih rastlin. Za ta območja je torej značilna precejšnja omejenost možnosti uporabe kmetijskih zemljišč in uporaba dražje specialne mehanizacije.

Slika 29: Prikaz območij z omejenimi dejavniki za kmetijsko dejavnost (vir: Poročilo o uresničevanju samooskrbe in rabi kmetijskih zemljišč, MKGP, marec 2023).

Območja	Površina (ha)	Delež skupne površine (%)	Kmetijska zemljišča v rabi (brez ostalih kmet. zemlj.)	
			Površina (ha)	Delež (%)
Gorska območja	1.470.914	72,4	330.700	55,6
Območja z naravnimi omejitvami	146.407	7,2	49.054	8,2
Območja s posebnimi omejitvami	143.941	7,1	72.874	12,2
Skupaj OMD	1.761.262	86,9	452.628	76,1
Območja izven OMD	265.826	13,1	142.492	23,9
Slovenija	2.027.100	100,0	595.120	100,0

Vir: RKG_GERK, MKGP, 2022.

Slika 30: Številčni prikaz obsega območij z omejenimi dejavniki za kmetijsko dejavnost (vir: Poročilo o uresničevanju samooskrbe in rabi kmetijskih zemljišč, MKGP, marec 2023)

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v Poročilu o uresničevanju samooskrbe in rabi kmetijskih zemljišč (marec 2023) glede stanja kmetijskih zemljišč skozi čas ter različnih omejitev uporabe kmetijskih zemljišč ugotavlja:

- da je kmetijska zemljišča nujno treba še bistveno bolj zaščititi pred nadaljnjo pozidavo, zlasti najboljša kmetijska zemljišča – njive,
- da na kmetijskih zemljiščih obstajajo različne omejitve – te so lahko naravne (nakloni, erozija, nadmorska višina, kakovost tal, lega itd.) ali pa zakonsko predpisane zaradi varovanja voda in ohranjanja narave.

2.1.2 Gozdarstvo

Regionalno pomembne teme

- V sklopu priprave regionalnih prostorskih planov se podeželska območja z večjim deležem gospodarskega gozda usmerjajo v razvoj gozdno-lesnih verig kot podporo trajnostni gradnji ter razvoju celovitih in visokokakovostnih lesnih proizvodov ob podpori zelenega javnega naročanja. (usmeritev iz ReSPR50),
- potencial za izrabo lesne biomase v regiji,
- funkcije gozdov, relevantne na regionalni ravni (ekološke, socialne in proizvodne),
- umeščanje in urejanje lesno predelovalnih centrov,
- gozdne prometnice (namenjene gospodarjenju z gozdovi; gradijo jih lastniki, za vzdrževanje so zadolžene občine, so na voljo tudi drugim uporabnikom, ki pa jih lahko uporabljajo na lastno odgovornost.

Izhodišča in podatki

- Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50) – usmeritve za razvoj podeželja ter trajnostno rabo in varstvo gozdov,
- Resolucija o nacionalnem gozdnem programu (ReNGP) http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESQ56,
- Gozdnogospodarski načrti (https://prostor.zgs.gov.si/pregledovalnik/),
- spletna stran ARSO (https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/pokrovnost-raba-tal-0),
- spletna stran MKGP https://rkg.gov.si/vstop/, stanje podatkov 31. avgust 2023 (dejanska raba tal),
- spletna stran Zavoda za gozdove Slovenije http://www.zgs.gov.si/, stanje podatkov 4. januar 2021 (podatki o varovalnih gozdovih in gozdnih rezervatih),
- Uredba o omogočanju dostopnosti nekaterih primarnih in drugih proizvodov, povezanih s krčenjem in degradacijo gozdov (Uradni list EU, št. L150, junij 2023).

Problemi

- Določitev funkcij gozdov, relevantnih na regionalni ravninova generacija gozdnogospodarskih načrtov še ni dokončana, a bodo po podatkih MKGP in ZGS na Vladi najverjetneje potrjeni v novembru 2023,

- podatki o lokacijah lesno predelovalnih centrov (obstoječih, načrtovanih) niso javno dostopni.

Ugotovitve

Za slovenski prostor je značilna velika gozdnatost, saj gozdovi pokrivajo že okoli 56 % površine. Spreminjanje kmetijske v gozdno krajino poteka zaradi opuščanja kmetijske rabe na površinah, kjer je obdelovanje tal zaradi naravne zgradbe prostora oteženo (predvsem kraški svet in razvojno odmaknjena območja).

V slovenskem prostoru je bilo načelo skrbnega gospodarjenja z gozdovi že v preteklosti vgrajeno v gospodarjenje z gozdom, zato je tudi dosežena trajnost gozdne proizvodnje. Pojem sonaravnosti je v strokovno delo in v prakso v gozdarstvu vgrajen že dlje časa. Tako so monokulturni nasadi v slovenskem prostoru redkost.

V Izhodiščih za oblikovanje krajinske politike (2018) je glede Stanja slovenske krajine podana ocena stanja gozdarstva v Sloveniji:

- glede na obseg gozdnih površin v Sloveniji gozdarstvo kot dejavnost, ki obsega načrtovanje gozda in gospodarjenje z njim, upravlja več kot polovico ozemlja države in to del, ki je v splošnem naravno najbolj ohranjen,
- v slovenskem prostoru je gozd zaradi velikega obsega in prostorske razporeditve pomemben nosilec prepoznavnosti prostora, zato stanje gozdov pomembno določa stanje celotne slovenske krajine. Glede na to, da največji delež slovenskih gozdov spada v kategorijo gospodarskih gozdov, s katerimi se gospodari skladno z veljavno zakonodajo s področja gozdarstva.je gozdarstvo vendarle gospodarska dejavnost, pri čemer pa gozdna območja štejemo med najbolj prepoznavne sestavine slovenskih krajin. Vendarle pa je ob tem treba poudariti, da so gozdovi najbolj ohranjeni ekosistemi in jih je zato mogoče obravnavati tudi kot naravne krajine (sklenjena gozdna območja) ali pa kot naravne člene v kulturni krajini.

Resolucija o nacionalnem gozdnem programu (ReNGP) v uvodu navaja:

- Gozd je v Sloveniji izrednega okoljskega, ekosistemskega, biotskega, kulturnega, zgodovinskega, asociativnega, krajinskega in zdravstvenega pomena. Ne gre torej samo za lesno bogastvo, za naravni vir, ki ga moramo trajnostno upravljati, ampak tudi za izredno bogastvo biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot, ki so osnova za ekološko ravnotežje v naravi, za ekosistem, ki prispeva k ohranjanju dobrega stanja nadzemnih in podzemnih voda, ohranjanju kvalitetnih virov pitne vode, ohranjanju zdravja prebivalcev in ohranjanju kulturne dediščine.
- Gozd v Republiki Sloveniji je, v nasprotju z gozdom v nekaterih drugih evropskih državah, med najpomembnejšimi ekosistemi, ki prispevajo k stabilnosti razmerja med antropogenim in naravnim okoljem v državi. S slabšanjem stabilnosti gozda se neposredno povečuje tudi nestabilnost v okolju,

življenje za človeka, rastline in živali postaja manj pestro in prijazno ter imka negativne učinke na mnogih področjih.

- Les je najpomembnejša obnovljiva surovina v naši državi. Čeprav so splošne koristi gozda pomembnejše, pa tudi njegov gospodarski pomen ni zanemarljiv. V prihodnosti bomo v slovenskem gozdu lahko posekali več ter hkrati zagotavljali njegovo trajno ohranitev in razvoj. Tradicija in znanje v našem gozdarstvu in lesni industriji lahko pomembno prispevata k oplemenitenju lesa iz našega gozda in trajno prispevata svoj delež k dodani vrednosti, ustvarjeni v državi. Gozd pomembno prispeva k socialni varnosti in kakovosti življenjske ravni podeželskega prebivalstva.

Upravljanje gozdov temelji na gozdnogospodarskih načrtih, ki so gozdnogospodarski in lovsko upravljavski načrti območij ter gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih enot. Gozdnogospodarski načrti se izdelajo kot skupni načrti za vse gozdove ne glede na lastništvo ob upoštevanju posebnosti na posameznih območjih. Skladno z Zakonom o gozdovih jih izdeluje Zavod za gozdove Slovenije za obdobje desetih let. Pri pripravi oz. v postopkih sprejemanja gozdnogospodarskih načrtov sodelujejo institucije s področja varstva narave, varstva kulturne dediščine, upravljanja z vodami in zainteresirane javnosti. V kontekstu krajine so vsebine, vezane na gozdarstvo, obravnavane v okviru:

- gozdnih površin,
- gospodarskih gozdov (teh je trenutno 1.068.288 ha),
- površin v zaraščanju (teh je trenutno 9.426 ha),
- varovalnih gozdov(teh je trenutno 98.828 ha),
- gozdnih rezervatov,
- funkcij gozdov.

Gozdne površine in površine v zaraščanju

Po podatkih, objavljenih na spletni strani ARSO (https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/pokrovnost-raba-tal-0), so v letu 2018 več kot polovico kopnega ozemlja Slovenije pokrivali gozdovi (56 %, skupaj z grmičastim gozdom 58 %), drugo - pretežno naravno rastje je zavzemalo dobre 3 %. 34 % površja je namenjenega pretežno kmetijstvu, slabi 4 % so umetne površine, manj kot 1 % pa vodna zemljišča. V obdobju med 1996 in 2012 so bile spremembe pokrovnosti in rabe tal razmeroma majhne; v obdobju med 2012 in 2018 je bilo sprememb nekoliko več (na 0,44 % površja) in so se večinoma nanašale na gospodarjenje z gozdovi, kot posledica žledoloma v letu 2014.

Na podlagi podatkov o gozdovih iz Generalizirane namenske rabe prostora (2023) in iz dejanske rabe tal (spletna stran MKGP, 2023) po regijah in deleži gozda glede na celotno državo se izkazuje, da so površine gozdov na ravni Slovenije po dejanski rabi tal za 2 % (to je 40,267 ha) večje od površine gozdov, ki so prikazani v namenski rabi prostora. Glede na to, da je podatek o dejanski rabi tal dokaj ažuren in sledi dejanskemu stanju v prostoru, je iz rezultatov te primerjave razumeti, da gre na teh oziroma tolikšnih površinah za zaraščanje kmetijskih površin z gozdom; precej indikativno je, da je največja površina zaraščenih površin v JV Sloveniji in na obalno-kraški regiji, torej na pretežno kraškem svetu z razmeroma velikim deležem površin z omejenimi dejavniki za obdelovanje.

Primerjava je razvidna iz spodnje preglednice.

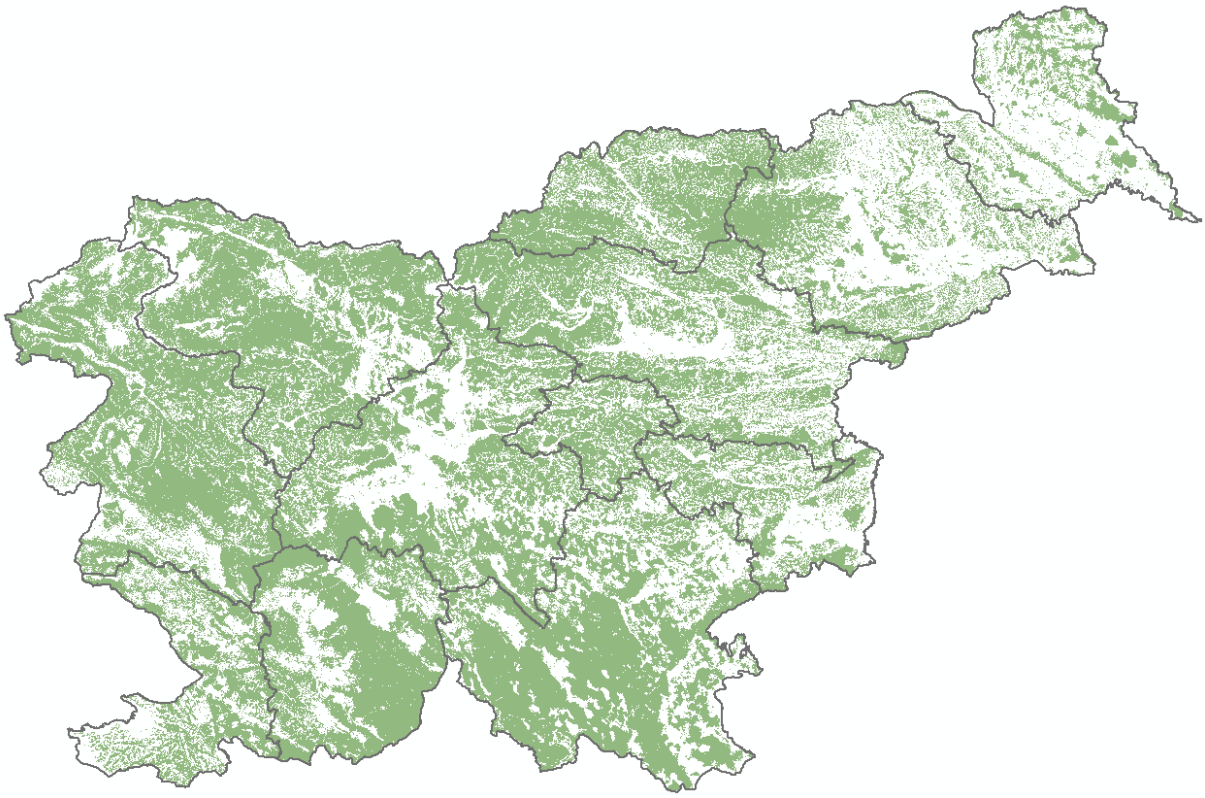
Preglednica 45: Primerjava gozdnih površin

Statistična regija	Generalizirana namenska raba, oznaka G – površina v ha	Dejanska raba, gozd (spletna stran MKGP) - površina v ha	Razlika v ha
Gorenjska	141.259,48	146.133,36	4.873,88
Goriška	156.592,27	159.094,55	2.502,28
Jugovzhodna Slovenija	171.954,07	184.898,63	12.944,56
Koroška	73.225,91	73.322,42	96,51
Obalno-kraška	53.947,42	59.692,44	5.745,02
Osrednjeslovenska	132.945,05	135.691,61	2.746,56
Podravska	83.727,32	85.590,76	1.863,44
Pomurska	38.688,94	41.141,58	2.452,64
Posavska	45.280,71	46.986,03	1.705,32
Primorsko-notranjska	100.325,36	102.845,87	2.520,51
Savinjska	127.411,00	129.718,63	2.307,63
Zasavska	31.645,90	32.154,79	508,89
Skupaj	1.157.003,43	1.197.270,67	40,267,24
Delež v SLO, v %	57	59	

Pregled podatkov o zaraščanju (na podlagi podatkov o dejanski rabi tal – MKGP) na ravni Slovenije v 10-letnem obdobju in sicer glede na stanje podatkov 31. avgust 2023 in 27. februar 2013 kaže, da so se v zadnjih desetih letih površine v zaraščanju sicer zmanjšale, vendar se je zmanjšala tudi površina gozda. Dejanskih razlogov in podrobnejših podatkov o vrstah sprememb in medsebojnih vzrokih v okviru te naloge ni mogoče ugotoviti.

Preglednica 46: Primerjava kmetijskih in gozdnih površin

	Površina leta 2013 v ha	Površina leta 2023 v ha	Razlika v ha
Kmetijsko zemljišče v zaraščanju (šifra 1410)	28.895,61	23.949,71	- 4.945,90
Gozd (šifra 2000)	1.210.916,24	1.197.270,67	- 13.645,57

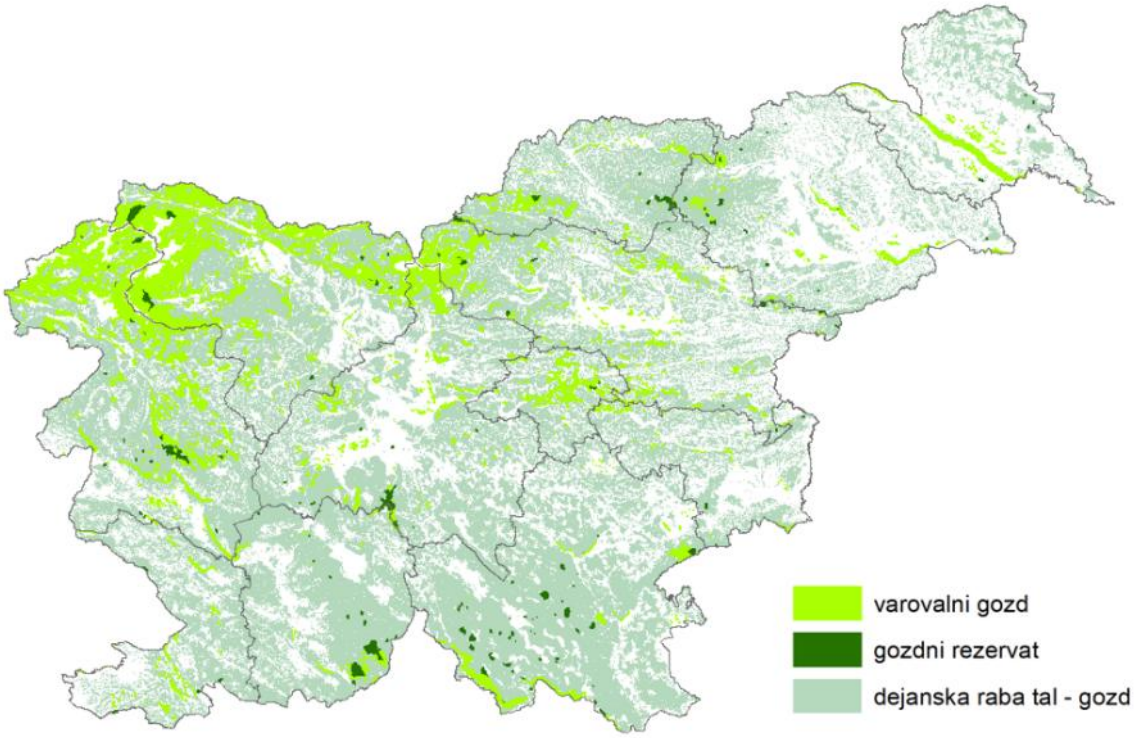
Slika 31: Prikaz namenske rabe z oznako G - gozdnih površin (vir: MNVP, 12. 6. 2023).

Gozdni rezervati in varovalni gozdovi

Gozdni rezervati in varovalni gozdovi so opredeljeni z Uredbo o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom (Uradni list RS, št. 88/05, 56/07, 29/09, 91/10, 1/13, 39/15 in 191/20).

Varovalni gozdovi so gozdovi, ki varujejo zemljišča usadov, izpiranja in krušenja, gozdovi na strmih obronkih ali bregovih voda, gozdovi, ki so izpostavljeni močnemu vetru, gozdovi, ki v hudourniških območjih zadržujejo prenaglo odtekanje vode in zato varujejo zemljišča pred erozijo in plazovi, gozdni pasovi, ki varujejo gozdove in zemljišča pred vetrom, vodo, zameti in plazovi, gozdovi v kmetijski in primestni krajini z izjemno poudarjeno funkcijo ohranjanja biotske raznovrstnosti ter gozdovi na zgornji meji gozdne vegetacije.

Gozdni rezervati so gozdovi s posebnim namenom z izjemno poudarjeno raziskovalno funkcijo. To so gozdovi, ki so zaradi svoje razvojne faze in dosedanjega razvoja izjemno pomembni za raziskovanje, proučevanje in spremljanje naravnega razvoja gozdov, biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot ter kulturne dediščine.

Slika 32: Tipologija gozdnih površin (vir: dejanska raba tal, spletni portal Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, https://rkg.gov.si/vstop/, stanje podatkov 30. junij 2023 in podatki o gozdovih, spletna stran Zavoda za gozdove Slovenije http://www.zgs.gov.si/, stanje podatkov 4. januar 2021).

2.1.3 Mineralne surovine

Regionalno pomembne teme

- Na regionalni ravni prostorskega načrtovanja se zagotavljata varstvo virov mineralnih surovin za prihodnje generacije in omejevanje drugih dejavnosti na teh območjih. Oblikujejo se lokalitete strateških, gospodarsko pomembnih in avtohtonih, pogostih oziroma drugih mineralnih surovin (usmeritev iz ReSPR50),
- medsebojni vplivi rabe mineralnih surovin s preostalimi dejavnostmi v prostoru (poselitev, promet, okolje, gozdarstvo ipd.).

Izhodišča in podatki

- Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50) – usmeritve glede trajnostne rabe mineralnih surovin,

- za potrebe te naloge so kot območja za pridobivanje mineralnih surovin obravnavana zemljišča z namensko rabo LN in LP iz generalizirane podrobne namenske rabe prostora: https://pis.eprostor-test.gov.si/pis/tematski-zbirni-sloji/podatki-prostorsko-nacrtovanje ,
- karta nahajališč mineralnih surovin s koncesijo v letu 2014 (vir: https://www.geo-zs.si/PDF/PeriodicnePublikacije/Karta_koncesije_2015.pdf).

Problemi

- Podatek iz generalizirane podrobne namenske rabe prostora je nezanesljiv, saj so v posameznih občinskih prostorskih načrtih območja za pridobivanje mineralnih surovin določena na različne načine in z različnimi oznakami namenskih rab. Poleg tega iz podatka o namenski rabi prostora ni mogoče razbrati dejanske rabe, torej ali na območju že poteka izkoriščanje mineralne surovine, ali je šele načrtovano,
- karta nahajališč mineralnih surovin s koncesijo je starejšega datuma (2014) in je na voljo le v neaktivni obliki, zato podatkov z nje ni mogoče prenesti in interpretirati po območjih posameznih regij.

Ugotovitve

V sklopu naloge »Varstvo in razvoj slovenske krajine: izhodišča za oblikovanje krajinske politike – Sklop 1: Analiza obstoječega sistema varstva, upravljanja in načrtovanja krajine v Sloveniji, 2018« je glede Stanja slovenske krajine podana ocena stanja mineralnih surovin v Sloveniji:

- pridobivanje mineralnih surovin sodi med dejavnosti, ki pomembno zaznamujejo podobo krajine in praviloma povzroča razvrednotenja prostora. Različne pojavne oblike pridobivanja v krajini predstavljajo pomembno in opazno prostorsko strukturo, ki se praviloma enači z razvrednotenjem prostora,
- nahajališče določene vrste mineralne surovine posredno vpliva tudi na podobo posameznih krajinskih območij (soline, naftna polja, ugrezninska jezera, kamnolomi, peskokopi, gramoznice),
- za pridobivanje mineralnih surovin je značilna točkovna razporeditev kopov mineralnih surovin, ki obsegajo razmeroma majhne površine, a imajo velik gospodarski pomen in hkrati pomembno zmanjšujejo vrednosti slovenskih krajin.

Pregled območij z namensko rabo LN in LP iz generalizirane namenske rabe prostora kaže na relativno enakomerno razporeditev območij za pridobivanje mineralnih surovin po vsej državi. Manjša koncentracija teh območij je v podravski in primorsko notranjski regiji ter v južnem delu obalno kraške regije.

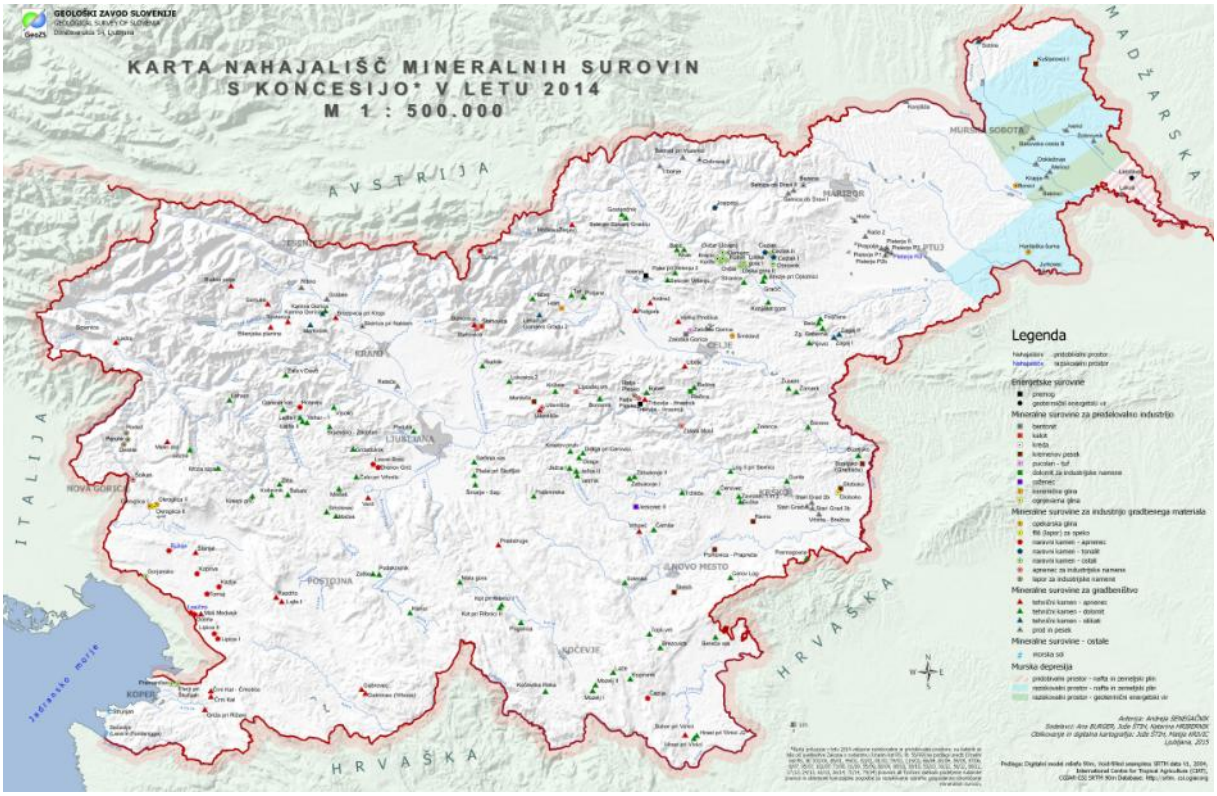

Slika 33: Območja pridobivanja mineralnih surovin (površinski in podzemni kopi) – namenska raba LN in LP (vir: MNVP, 12.6.2023).

Preglednica 47: Število lokacij z namensko rabo LN in LP

Statistična regija	Št. lokacij z namensko rabo LN	Št. lokacij z namensko rabo LP
Gorenjska	52	1
Goriška	25	/
Jugovzhodna Slovenija	66	/
Koroška	12	1
Obalno-kraška	13	/
Osrednjeslovenska	60	/
Podravska	26	1
Pomurska	17	1
Posavska	32	/
Primorsko-notranjska	6	/
Savinjska	52	10
Zasavska	11	/

Nahajališča mineralnih surovin s podeljeno koncesijo so prikazana na spodnji karti.

Slika 34: Karta nahajališč mineralnih surovin s koncesijo v letu 2014 (vir: https://www.geo-zs.si/PDF/PeriodicnePublikacije/Karta_koncesije_2015.pdf).

2.1.4 Upravljanje voda

Regionalno pomembne teme

- Celovita obravnava porečij – regionalno in medregionalno (meja občine, regije ali države ne sme biti meja obravnave, upravljanja nekega porečja),
- morje,
- vodovarstvena območja,
- erozijska in plazljiva območja,
- poplavna varnost,
- vodna infrastruktura (razbremenilni kanali, protipoplavni nasipi, zadrževalniki ipd.),
- večnamenskost voda (oskrba s pitno vodo, turizem in rekreacija, kmetijstvo/namakanje, promet/plovba ipd.)

Izhodišča in podatki

- Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50) – usmeritve glede trajnostne rabe in varstva voda,
- Portal eVode (http://www.evode.gov.si/),
- Potral Geohazard (https://geohazard.geo-zs.si/),
- Načrt zmanjševanja poplavne ogroženosti 2023 – 2027 (https://www.gov.si/teme/nacrt-zmanjsevanja-poplavne-ogrozenosti/).

Problemi

- V času izdelave te naloge so se v avgustu 2023 zgodile katastrofalne poplave v večjem delu države, zato so vsi doslej dostopni podatki nezanesljivi, potrebno bo pridobiti nove,
- v sprejemanju so državne uredbe o varstvu vodnih virov (po območjih), do sprejema teh veljajo občinski odloki, ki praviloma veljajo za drugačna območja, kot so predvidena za sprejem z državnimi uredbami,
- podatki iz portala eVode so glede na opozorilo na tem portalu primerni za uporabo v merilih 1:250.000 in manjših,
- podatki iz portala Geohazard niso dostopni v aktivni obliki in niso pripravljeni za območja vseh regij.

Ugotovitve

Cilj upravljanja z vodami ter vodnimi in priobalnimi zemljišči je doseganje dobrega stanja voda in drugih z vodami povezanih ekosistemov, zagotavljanje varstva pred škodljivim delovanjem voda, ohranjanje in uravnavanje vodnih količin in spodbujanje trajnostne rabe voda, ki omogoča različne vrste rabe voda ob upoštevanju dolgoročnega varstva razpoložljivih vodnih virov in njihove kakovosti. Učinkovito vzdrževanje vodotokov, vodnih objektov ter vodnih in priobalnih zemljišč je eden od ciljev urejanja voda.

V sklopu naloge »Varstvo in razvoj slovenske krajine: izhodišča za oblikovanje krajinske politike – Sklop 1: Analiza obstoječega sistema varstva, upravljanja in načrtovanja krajine v Sloveniji, 2018« je glede Stanja slovenske krajine podana ocena stanja upravljanja voda v Sloveniji:

Izhodišča vodnogospodarskega sektorja izhajajo iz upoštevanja dvojnosti vodnega sistema in iz tega izhajajoče dvojne vloge vodnega gospodarstva. V prvi vlogi vodno gospodarstvo skrbi za varovanje splošnega javnega interesa, to je varstva okolja, ki vključuje ohranjanje zdravega vodnega okolja, varstvo zdrave pitne vode, izboljšanje kvalitete površinskih in podzemnih voda, ohranjanje in povečevanje samočistilne sposobnosti vode, večjo biotsko raznovrstnost, ohranjanje krajinskih in naravnih vrednot ter urejanje in varstvo ustreznega vodnega režima.

V drugi vlogi gre za načrtovanje gospodarske rabe vode ter vodnega in obvodnega prostora, kjer pa je vodno gospodarstvo, razen vodooskrbe in odvoda odpadnih voda, v službi drugih sektorjev. S svojim delovanjem namreč zagotavlja varstvo pred visokimi vodami ter izvaja ukrepe za zmanjševanje posledic podnebnih sprememb, omogoča zbiranje voda za izrabo vodne sile ipd., obenem pa postavlja mejne pogoje za poseganje v vodni in obvodni prostor (prepovedi poseganja na poplavna območja zadrževanje voda ipd.).

V kontekstu krajine so vsebine, vezane na upravljanje voda obravnavane v okviru:

- vodnih zemljišč,
- poplavnih območij,
- erozijskih, plazljivih in plazovitih območij.

Vodno zemljišče je v Zakonu o vodah definirano kot zemljišče, na katerem je voda trajno ali občasno prisotna in se zato oblikujejo posebne hidrološke, geomorfološke in biološke razmere, ki določajo vodni in obvodni ekosistem (ZV-1, 11. člen). Vodno zemljišče morja je dno notranjih morskih voda in teritorialnega morja do zunanje meje obale (ZV-1, 28. člen). Tekoče in stoječe celinske vode, morje ter drugi prostorski objekti površinskih voda so zajeti v zbirki hidrografije, ki skupaj z zbirko vodnih zemljišč sestavlja Evidenco hidrografije in vodnih zemljišč (EHVZ) v upravljanju Direkcije RS za vode.

V Evidenci hidrografije in vodnih zemljišč je zajetih 67.549 vodotokov, ki skupaj merijo 41.071 km. Od teh je skoraj polovica, 19.706 km, manjših (ožjih od 2 m) in občasno brez vode. 4266 vodotokov ima določeno geografsko ime.

Po podatkih EHVZ ima najdaljši tok po slovenskem ozemlju reka Sava s Savo Dolinko - meri 221 km, več kot 100 kilometrov so dolge še Drava s 145 km, Kolpa s 118 km in Savinja s 103 km, le malo manj s 98 km Soča, Sotla - 96 km, Krka - 95 km in Mura - 94 km.

V Sloveniji je tudi več tisoč teles stoječih voda (jezera, bajerji, mrtvice, vodni zbiralniki idr.), ki skupaj merijo 24 km^2. 6 km^2 skupne površine zasedajo (občasno) zaliti vodni objekti kot so zbiralniki meteorne vode, bazeni, drugi objekti za posebno rabo vode. Akumulacijska jezera, ki jih kot dele rek prištevamo k tekočim vodam, obsegajo 31 km^2.

Slika 35: Vodne površine (vir: dejanska raba tal, spletni portal Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, https://rkg.gov.si/vstop/, stanje podatkov 30. junij 2023).

Za potrebe upravljanja z vodami so določena območja vodnih zemljišč. Vodna zemljišča tekočih voda poleg namočenega dela struge obsegajo tudi brežine vodotokov, skupaj pokrivajo 272 km^2. Vodnih zemljišč stoječih voda je precej manj, skupaj 28 km^2, drugih vrst celinskih vodnih zemljišč (mokrotne površine, površine nasipov ipd.) je 87 km^2. Skupaj vodna zemljišča tako pokrivajo 387 km^2 ali 1,9 % celinske površine Slovenije. Vodno zemljišče morja meri dobrih 214 km^2.

Evidenca hidrografije in vodnih zemljišč (EHVZ) je nastala z nadgradnjo predhodnih evidenc hidrografije s pomočjo daljinsko zajetih podatkov lidarskega snemanja reliefa in aerofoto posnetkov. DRSV (Direkcija Republike Slovenije za vode) jo redno nadgrajuje s pomočjo novih podatkovnih virov in terenskih ogledov. Z vzpostavitvijo evidence in določitvijo procesov njenega osveževanja je postavljena podatkovna osnova, potrebna za učinkovito upravljanje voda, okolja, prostora, premoženja idr.

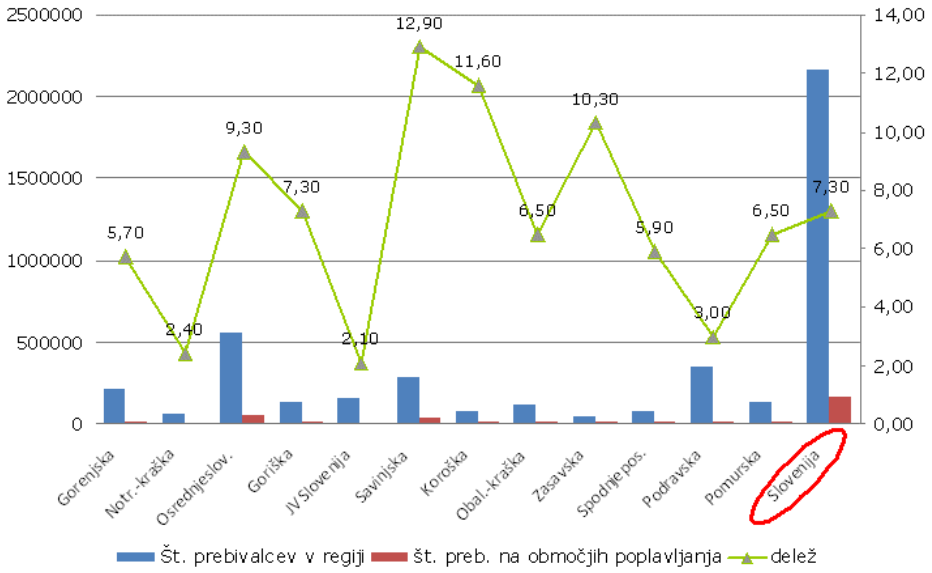
Za **poplavno območje** se določijo vodna, priobalna in druga zemljišča, kjer se voda zaradi naravnih dejavnikov občasno prelije izven vodnega zemljišča. Na poplavnem območju so prepovedane vse dejavnosti in vsi posegi v prostor, ki imajo lahko ob poplavi škodljiv vpliv na vode, vodna ali priobalna zemljišča ali povečujejo poplavno ogroženost območja, razen posegov, ki so namenjeni varstvu pred škodljivim delovanjem voda.

Slika 36: Območje zelo redkih (katastrofalnih) poplav (vir: eVode http://www.evode.gov.si/, datum objave 16. 12. 2020).

Preglednica 48: Površine katastrofalnih poplav po regijah

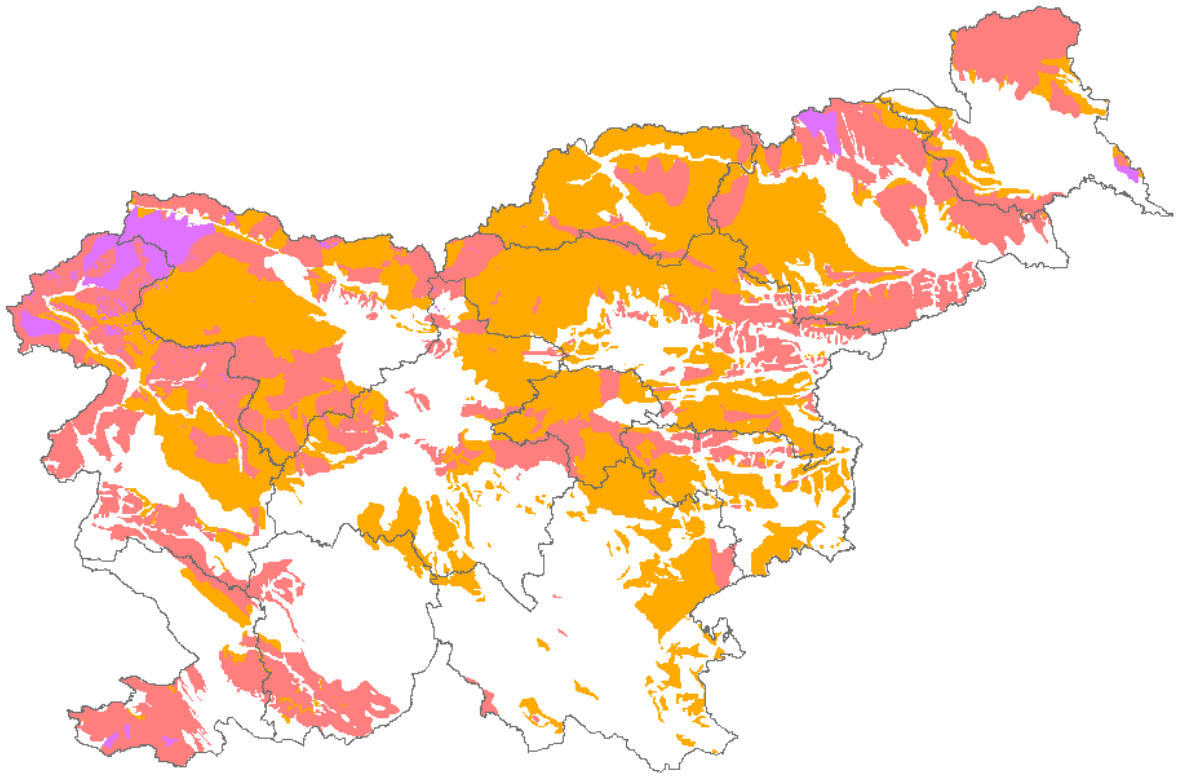
Statistična regija	Območja katastrofalnih poplav (ha)
Gorenjska	2.610
Goriška	3.181
Jugovzhodna Slovenija	4.734
Koroška	1.423
Obalno-kraška	2.817
Osrednjeslovenska	20.951
Podravska	23.452
Pomurska	22.780
Posavska	8.477
Primorsko-notranjska	6.621
Savinjska	6.270
Zasavska	1.049

Slika 37: Delež prebivalstva na območjih poplavljanja po statističnih regijah (vir: https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/delez-prebivalcev-ki-zivijo-na-poplavno-ogrozenih-obmocjih)

Za **erozijsko območje** se določijo zemljišča, ki so stalno ali občasno pod vplivom površinske, globinske ali bočne erozije vode in sicer zemljišča, ki so izvori plavin (erozijska žarišča), pod vplivom hudournih voda (povirja), sestavljena iz kamnin, podvrženih preperevanju in ki so pod vplivom valovanja morja (klifi). Na erozijskem območju je prepovedano:

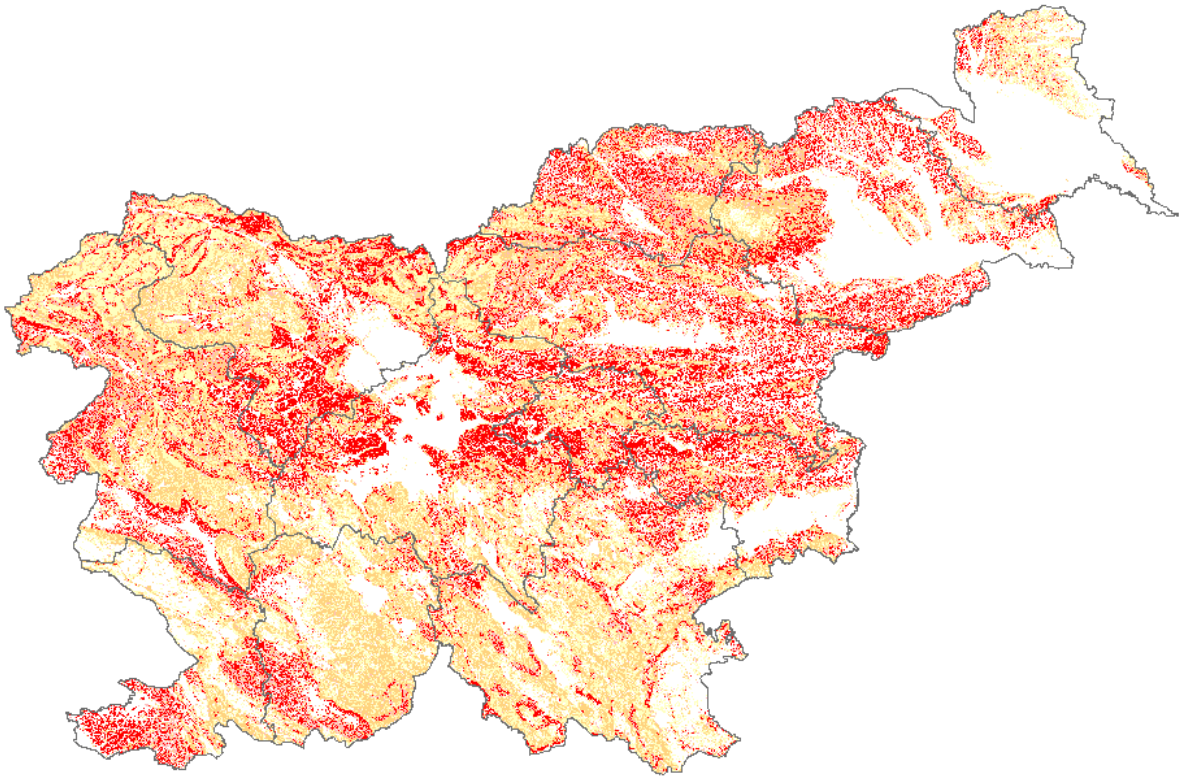
- poseganje v prostor na način, ki pospešuje erozijo in oblikovanje hudournikov,
- ogoljevanje površin,
- krčenje tistih gozdnih sestojev, ki preprečujejo plazenje zemljišč in snežne odeje, uravnavajo odtočne razmere ali kako drugače varujejo nižje ležeča območja pred škodljivimi vplivi erozije,
- zasipavanje izvirov,
- nenadzorovano zbiranje ali odvajanje zbranih voda po erozivnih ali plazljivih zemljiščih,
- omejevanje pretoka hudourniških voda, pospeševanje erozijske moči voda in slabšanje ravnovesnih razmer,
- odlaganje ali skladiščenje lesa in drugih materialov,
- zasipavanje z odkopnim ali odpadnim materialom,
- odvzemanje naplavin z dna in brežin, razen zaradi zagotavljanja pretočne sposobnosti hudourniške struge,
- vlačenje lesa.

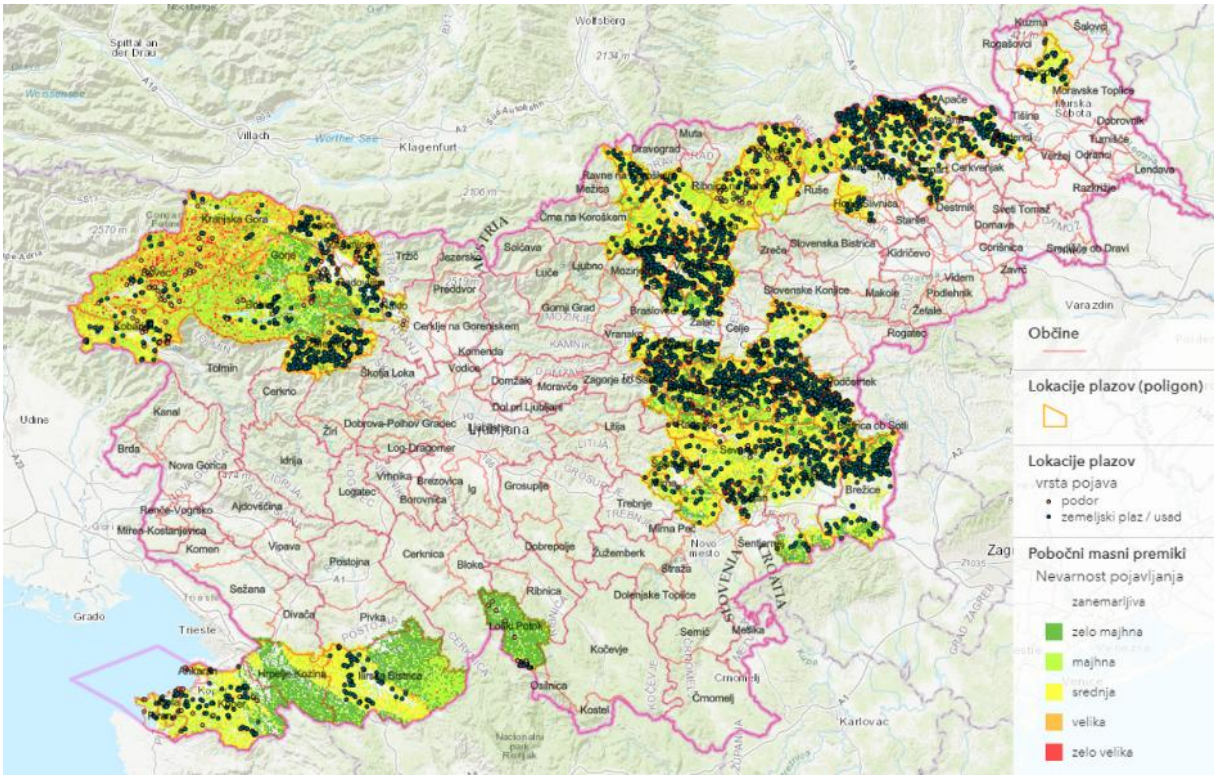
Slika 38: Erozijska območja (vir: Spletna stran eVode http://www.evode.gov.si/).

Za **plazljivo območje** se določijo zemljišča, kjer je zaradi pojava vode in geološke sestave tal ogrožena stabilnost zemeljskih ali hribinskih sestojev. Na plazljivem območju se ne sme posegati v zemljišče tako, da bi se zaradi tega sproščalo gibanje hribin ali bi se drugače ogrozila stabilnost zemljišča. Na plazljivem območju je prepovedano:

- zadrževanje voda, predvsem z gradnjo teras, in drugi posegi, ki bi lahko pospešili zamakanje zemljišč,
- poseganje, ki bi lahko povzročilo dodatno zamakanje zemljišča in dvig podzemne vode,
- izvajati zemeljska dela, ki dodatno obremenjujejo zemljišče ali razbremenjujejo podnožje zemljišča,
- krčenje in večja obnova gozdnih sestojev ter grmovne vegetacije, ki pospešuje plazenje zemljišč.

Slika 39: Plazljiva območja (vir: eVode http://www.evode.gov.si/).

Slika 40: Karta plazov iz portala Geohazard (vir: https://geohazard.geo-zs.si/).

2.1.5 Turizem in rekreacija v naravnem okolju

Regionalno pomembne teme

- Razvitost in razvojne možnosti turistične in rekreacijske infrastrukture,
- vrste turizma in rekreacije v naravnem okolju, ki jih je v regiji smotrno razvijati,
- turistične možnosti rek in jezer ter omejitve (se skladno z ReSPR50 opredelijo in uskladijo v okviru RPP),
- medsebojno povezovanje turističnih in rekreacijskih središč/lokacij/vrst na območju regije in s sosednjimi regijami,
- problemi, ki jih povzroča preveč intenziven, množičen obisk turističnih in rekreacijskih območij.

Izhodišča in podatki

- Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50) – usmeritve glede turističnih območij,
- podatki Statističnega urada RS s področja turizma (nastanitvene zmogljivosti, ki se pretežno pojavljajo izven naselij),
- podatki iz portala eVode (za kopalne vode) in na spletni strani NIJZ: https://www.gov.si/teme/kopalne-vode/ ,
- podatek o športnih letališčih in vzletiščih: https://www.sloveniacontrol.si ,
- za potrebe te naloge so kot območja za turizem in rekreacijo v naravnem okolju obravnavana zemljišča z namensko rabo BT, BC, BD in ZS iz generalizirane podrobne namenske rabe prostora 2023:https://pis.eprostor-test.gov.si/pis/tematski-zbirni-sloji/podatki-prostorsko-nacrtovanje),
- podatki o narodnem, regijskih in krajinskih parkih: https://www.gov.si/teme/naravni-parki-naravni-rezervati-in-naravni-spomeniki/ ,
- podatki o UNESCO območjih in območjih z znakom Evropske kulturne dediščine ter o območjih nesnovne kulturne dediščine, ki so prostorsko relevantna (Register nesnovne kulturne dediščine, Informacijski sistem kulturne dediščine: https://podatki.gov.si/dataset/register-zive-nesnovne-kulturne-dediscine .

Problemi

- Podatek iz generalizirane podrobne namenske rabe prostora je nezanesljiv, saj so v posameznih občinskih prostorskih načrtih območja za turizem in rekreacijo v naravnem okolju določena na različne načine in z različnimi namenskimi rabami. Poleg tega iz podatka o namenski rabi prostora ni mogoče razbrati dejanske rabe, torej ali je območje že urejeno, ali je šele načrtovano,

- različne študije, strokovne podlage, strategije razvoja turizma in podobna gradiva, pa tudi statistični podatki so praviloma izdelana brez prostorske komponente, zato je njihove izsledke zelo težko ali pa nemogoče grafično prikazati,
- različni podatki so na voljo le v neaktivni obliki ali pa sploh niso na voljo (plovne poti, kopališča v naravnem okolju, izletniške točke, pohodniške poti, kolesarske povezave ipd.).

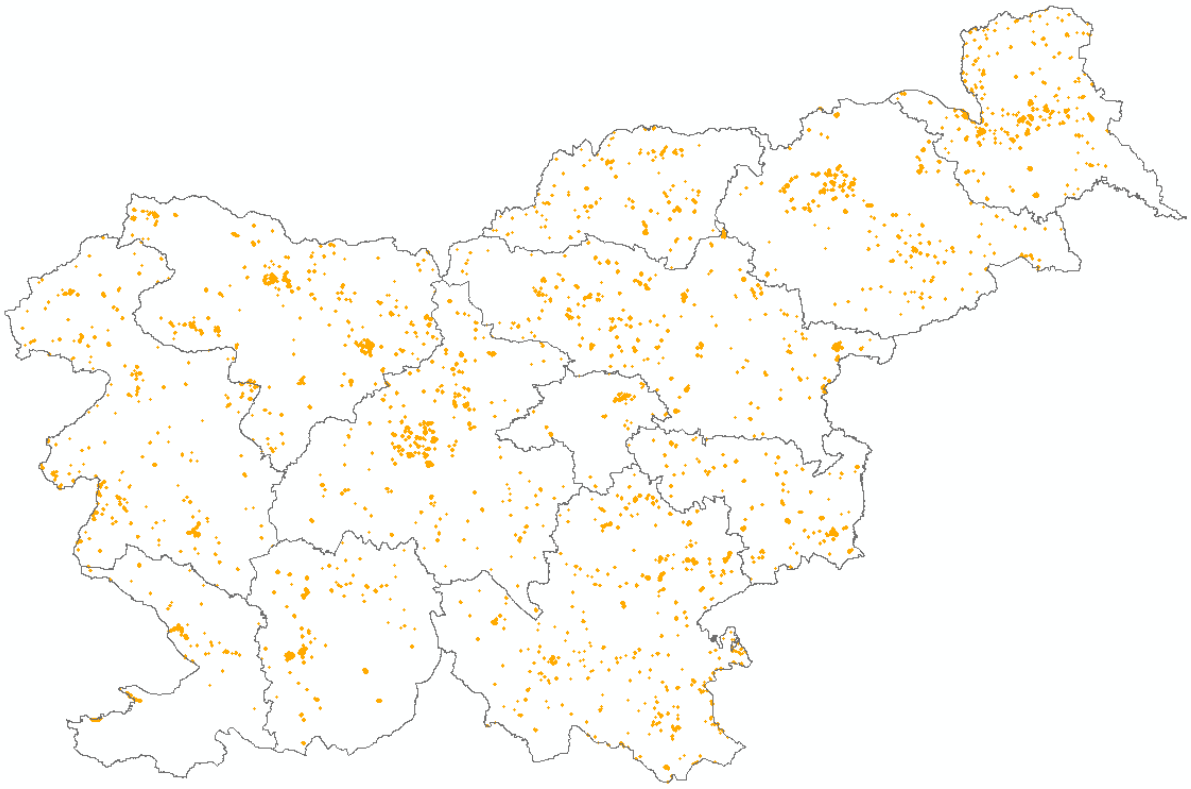
Ugotovitve

Ocena stanja turizma v Sloveniji je povsem relevantno povzeta v Izhodiščih za oblikovanje krajinske politike (2018).

- Turizem je ena ključnih razvojnih dejavnosti v državi in je pomembna vsebina občinskih prostorskih aktov, v katerih se načrtujejo območja za razvoj turizma in opredeljujejo prostorski pogoji. Vendar se ta sektor le redko vključuje v pripravo prostorskih aktov kot nosilec urejanja prostora.
- Krajina je ena najpomembnejših tržnih kategorij slovenskega turizma, pri tem je še posebej pomembna prepoznavnost na nacionalni in regionalni, pa tudi lokalni ravni.
- Turizem na kmetiji/podeželju se zelo povezuje s kmetijstvom, varstvom kulturne dediščin in ohranjanjem narave. Kot dopolnilna dejavnost na kmetiji prispeva k ohranjanju poseljenosti podeželja, prinaša pa nove oblike bivanja in s tem povezanih objektov /ureditev.
- Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021 (MGRT, 2017) med drugim navaja, da so turistične privlačnosti, ki se nanašajo na kulturne in naravne znamenitosti, ena izmed glavnih razlogov za obisk destinacije in v tem kontekstu navaja zavarovana območja narave in izjemne krajine. Predlagana je strateška vizija slovenskega turizma: »Slovenija je globalna zelena butična destinacija za zahtevnega obiskovalca, ki išče raznolika in aktivna doživetja, mir in osebne koristi«.
- Strategija obravnava turizem kot širok spekter gospodarskih dejavnosti, ki se precej navezujejo na urejanje prostora.

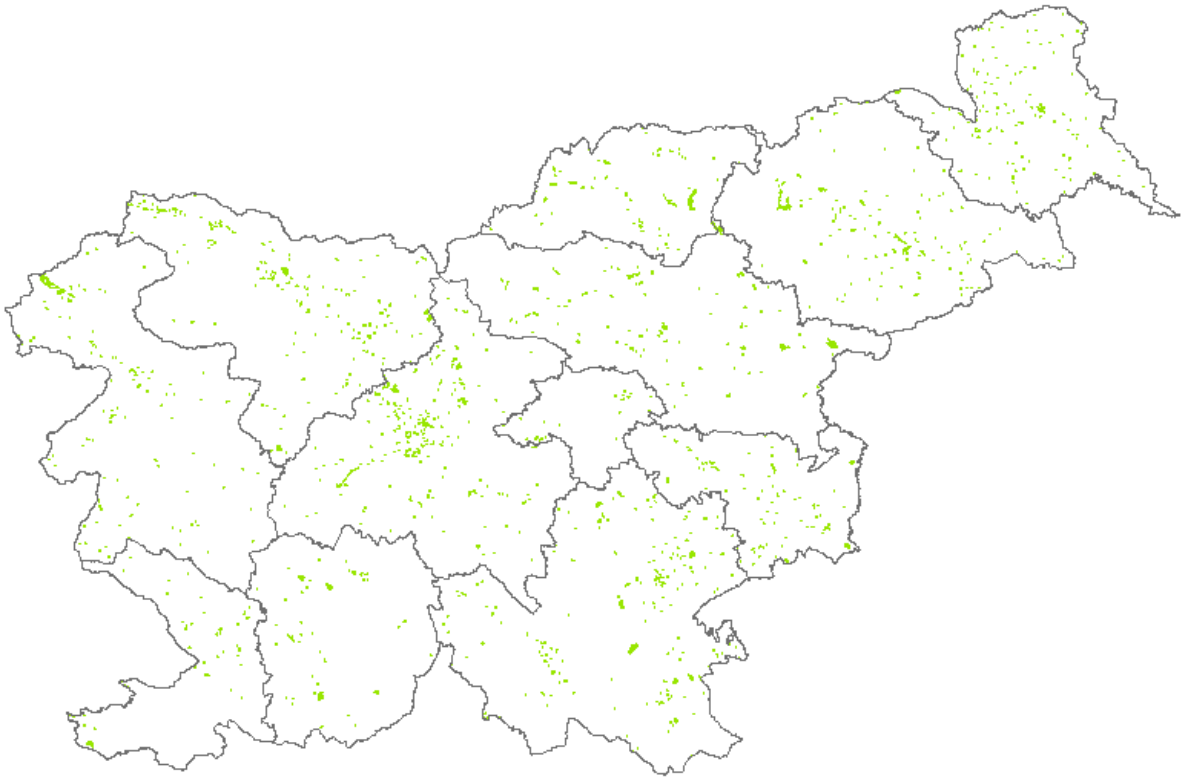
V kontekstu krajine so vsebine, vezane na turizem in rekreacijo v naravnem okolju obravnavane v okviru naslednjih vsebin:

- kampi in druge prenočitvene zmogljivosti, ki so pretežno izven naselij,
- rekreacijska območja,
- kopalne vode,
- športna letališča, vzletišča,
- plovbne poti, kopališča v naravnem okolju, izletniške točke, pohodniške poti, kolesarske povezave – podatki niso na voljo.

Slika 41: Območja za turizem – namenska raba BT, BD in BC (vir: MNVP, 12.6.2023).

Območja za turizem so v občinskih prostorskih načrtih opredeljena z različnimi namenskimi rabami. Pravilnik o vsebini, obliki in načinu priprave občinskega prostorskega načrta ter pogojih za določitev območij sanacij razpršene gradnje in območij za razvoj in širitev naselij (Uradni list RS, št. 99/07) namreč opredeljuje površine za turizem z namensko rabo BT, vendar so te namenjene predvsem nastanitvenim objektom (hoteli, bungalovi in drugi objekti za turistično ponudbo in nastanitev). Druge površine za razvoj turizma, ki se pojavljajo v krajini, so opredeljene z drugimi, različnimi namenskimi rabami: BD (površine drugih območij, ki so namenjene zlasti večjim nakupovalnim centrom, sejmiščem, zabaviščnim parkom, prireditvenim prostorom in drugim podobnim dejavnostim), BC (športni centri, površine in objekti, ki so namenjeni športnim aktivnostim in športnim prireditvam), ZS (površine za oddih, rekreacijo in šport) ipd.

Slika 42: Rekreacijska območja (vir: MNVP, 12.6.2023).

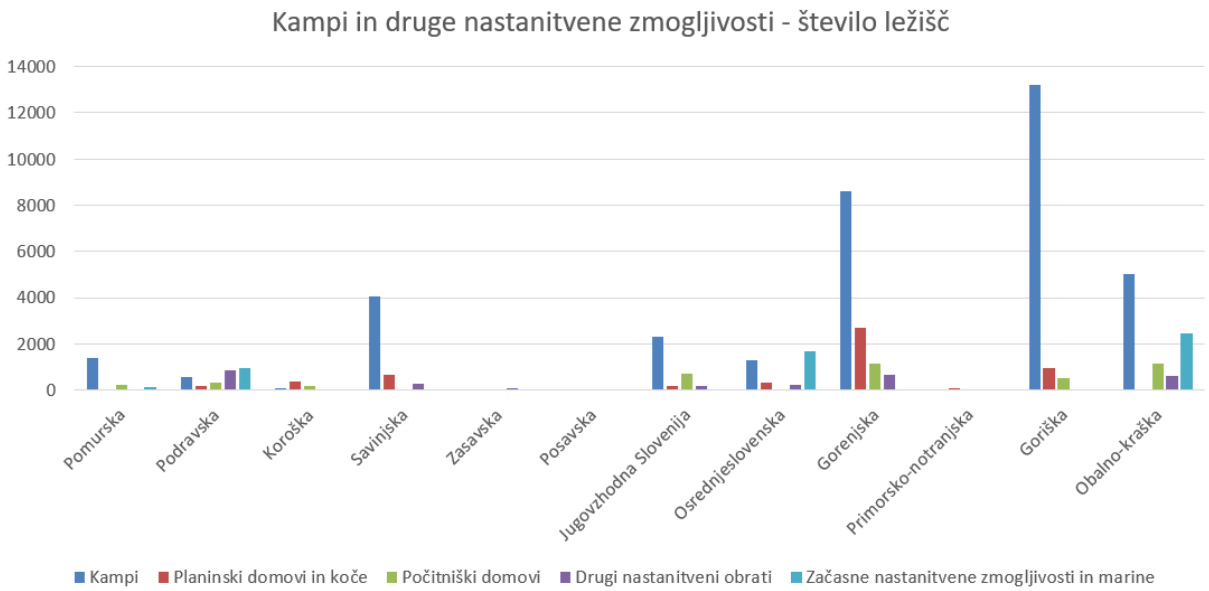
Kampi in druge prenočitvene zmogljivosti, ki so pretežno izven naselij

Statistični urad RS vodi številne podatke s področja turizma. Za potrebe regionalnega prostorskega planiranja so pomembni predvsem podatki o številu ležišč v nastanitvenih obratih. Za področje razvoja v krajini so relevantni predvsem tisti nastanitveni obrati, ki se najpogosteje pojavljajo (tudi) izven naselij: kampi, planinski domovi in koče, počitniški domovi, začasne nastanitvene zmogljivosti in marine ter drugi nastanitveni obrati.

Daleč največ ležišč v nastanitvenih obratih je v goriški (kjer prevladujejo kampi) in gorenjski regiji (kjer poleg kampov prevladujejo še planinske koče ter počitniški domovi), sledita obalno-kraška regija (z bolj mešano strukturo ležišč) ter savinjska regija, kjer spet prevladujejo kampi. Zelo malo ležišč je zasavski, primorsko-notranjski ter posavski regiji.

Preglednica 49: Število ležišč v nastanitvenih obratih (ki se pretežno pojavljajo v krajini) po regijah v letu 2022; »z« = zanemarljivo (vir: SURS, 2023).

Statistična regija	Kampi	Planinski domovi in koče	Počitniški domovi	Začasne nastanitvene zmogljivosti in marine	Drugi nastanitveni obrati	SKUPAJ
Pomurska	1.390	z	228	119	z	**1.737**
Podravska	578	172	338	942	835	**2.865**
Koroška	63	383	184	-	z	**630**
Savinjska	4.028	676	z	z	249	**4.953**
Zasavska	49	z	z	z	97	**146**
Posavska	z	z	-	z	53	**53**
Jugovzhodna Slovenija	2.303	169	694	z	161	**3.327**
Osrednjeslovenska	1.287	320	z	1.663	208	**3.478**
Gorenjska	8.591	2.675	1.125	z	670	**13.061**
Primorsko-notranjska	z	72	z	z	17	**89**
Goriška	13.206	930	498	z	z	**14.634**
Obalno-kraška	5.007	z	1.153	2.472	616	**9.248**

Slika 43: Kampi in druge nastanitvene zmogljivosti - število ležišč (vir: SURS, 2023).

Kopalne vode in kopališča v naravnem okolju

V Sloveniji je trenutno 48 območij kopalnih voda, opredeljenih na rekah, jezerih in morju. Na teh območjih zaradi zagotavljanja zdravja ljudi NIJZ redno spremlja kakovost vode in o tem obvešča javnost.

Preglednica 50: Število in nazivi lokacij kopalnih vod

Statistična regija	Št. lokacij kopalnih voda	Nazivi lokacij kopalnih voda
Gorenjska	8	Šobčev bajer, Hotel Vila Bled, Grand hotel Toplice, Grajsko kopališče, Mala Zaka, Velika Zaka, Fužinski zaliv, Ukanc
Goriška	7	Idrijca v Bači pri Modreju, Nadiža ter Soča pri Čezsoči, pri Tolminu I, pri Tolminu II, v Kanalu, pri Solkanu
Jugovzhodna Slovenija	12	Krka (Žužemberk in Straža) in Kolpa (Prelesje-Kot, Sodevci, Radenci, Damelj, Pobrežje – Fučkovci, Podzemelj, Primostek, Učakovci – Vinica, Adlešiči, Dragoši – Griblje,
Obalno-kraška	21	Lokacije na morski obali

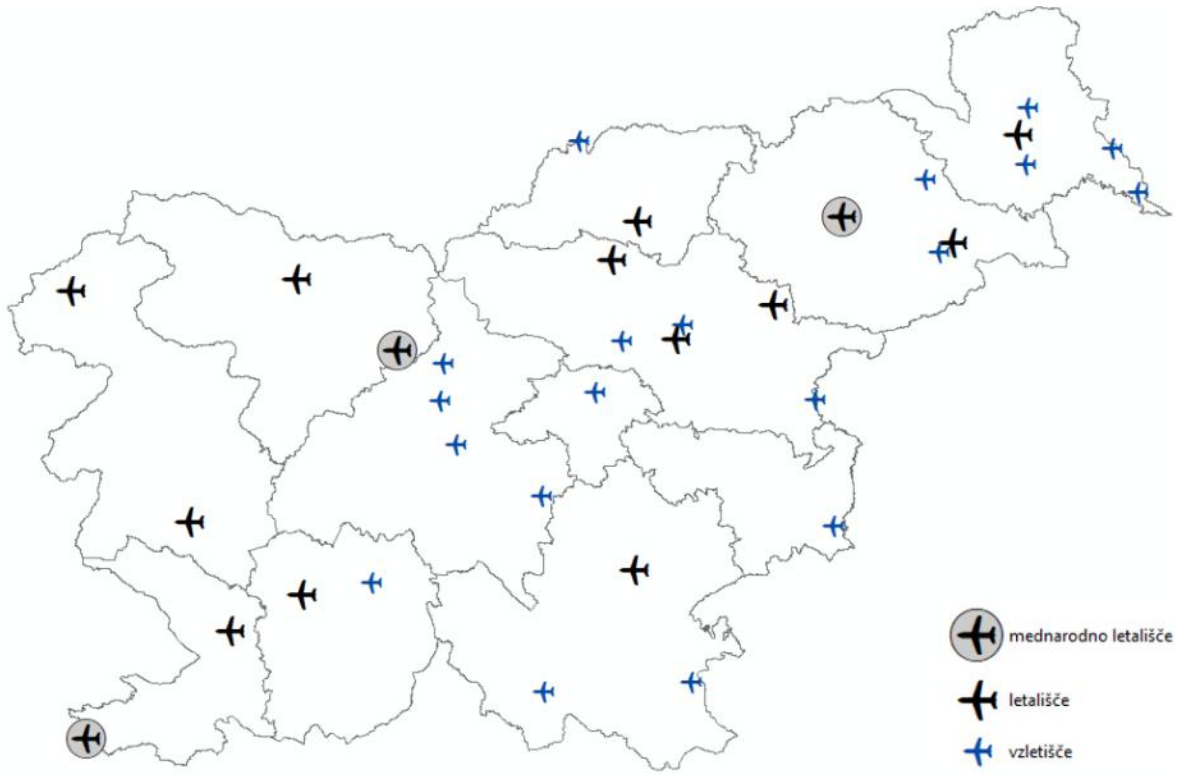
Slika 44: Kopalne vode (temno modra); s svetlo modro so prikazane vodne površine iz dejanske rabe tal (vir: eVode http://www.evode.gov.si/ , stanje podatkov 12. november 2020, dejanska raba tal, spletni portal Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, https://rkg.gov.si/vstop/ , stanje podatkov 30. junij 2023).

Kopalne vode so po evidenci eVode le v gorenjski, goriški in obalno-kraški regiji ter v jugovzhodni Sloveniji. Med te štejejo kopalne vode na Soči, zgornji Savi, Kolpi in delu Krke. Na spletni strani NIJZ (https://www.gov.si/teme/kopalne-vode/) je namreč navedeno, da kopanje v rekah, jezerih in morju ni omejeno le na območja s statusom kopalne vode, saj je dopustno povsod, kjer ni izrecno prepovedano.

Tako so kopališča v naravnem okolju urejena tudi na številnih drugih lokacija ob vodotokih in jezerih po Sloveniji, vendar zanesljivega podatka o tem ni. Eden od podatkov so sicer lahko grafični deli OPN-jev, vendar pa tu ni mogoče uporabiti podatka iz generalizirane namenske rabe. Za kopališča namreč Pravilnik, ki določa prikaz namenske rabe prostora, ne predvideva posebne kategorije. Morebitna uporaba strateških delov OPN bi lahko pripeljala do bolj uporabnega in kredibilnega podatka, vendar pa prikazi v strateških delih OPN niso predpisani in so zato v različnih OPN zelo različni.

Športna letališča, vzletišča

Mednarodna letališča kot element turizma so v gorenjski, podravski in obalno-kraški regiji. Letališča in vzletišča so razporejena po vseh regijah.

Slika 45: Letališča (vir: https://www.sloveniacontrol.si).

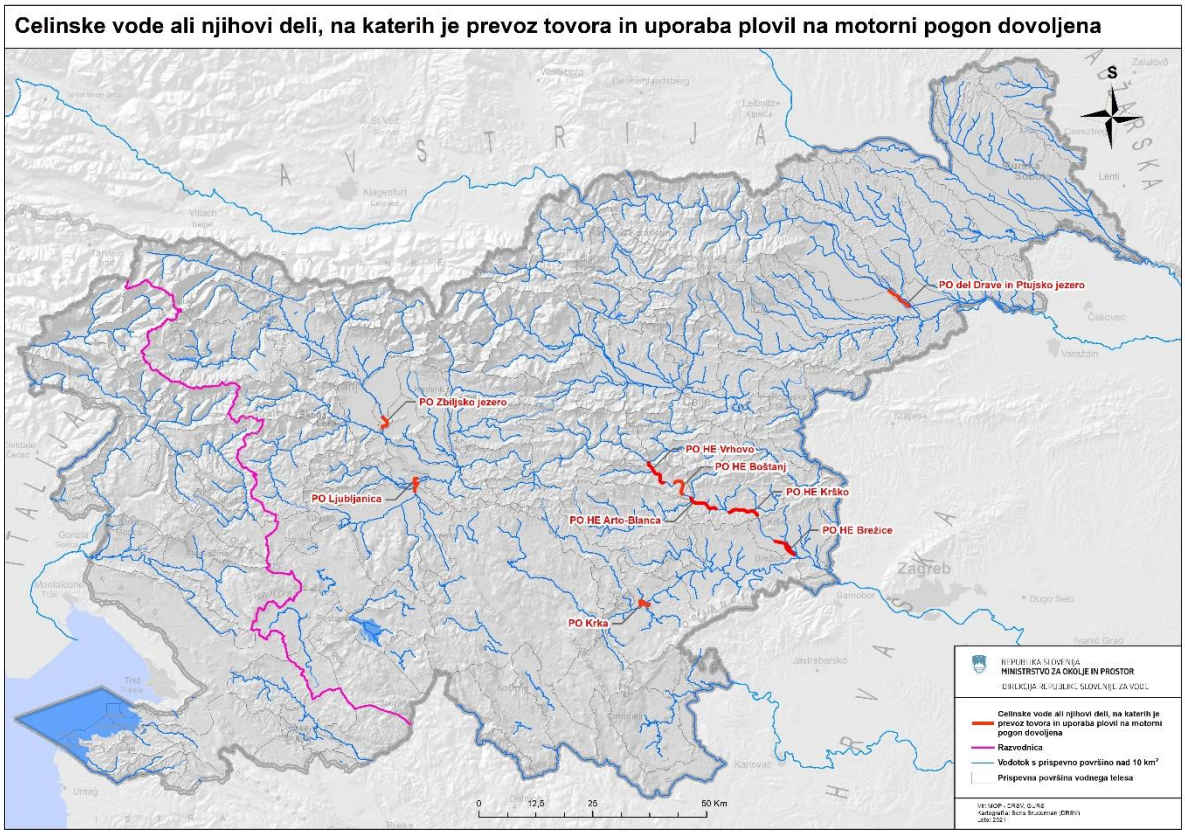
Plovbne poti

Plovbo po celinskih vodah, ki se deli na plovbo na motorni pogon in plovbo v okviru splošne rabe, urejata Zakon o vodah in Zakon o plovbi po celinskih vodah ter podzakonski akti. Plovbo na motorni pogon je treba zvajati

skladno z zakonskimi določili (66. člen Zakona o vodah) , pri čemer je treba upoštevati omogočanje splošne rabe voda, njihovo varstvo pred onesnaževanjem ter ohranjanje naravnega ravnovesja v vodnih in obvodnih ekosistemih.

Po podatkih Ministrstva za naravne vire in prostor je v Sloveniji sprejetih devet uredb o uporabi plovil na motorni pogon, vse se nahajajo na vodnem območju Donave, in sicer za območja:

- dela reke Drave in Ptujsko jezero,
- odseka reke Krke skozi Novo mesto,
- Zbiljskega jezera,
- reke Ljubljanice,
- akumulacijskega jezera HE Vrhovo na reki Savi,
- akumulacijskega jezera HE Boštanj na reki Savi,
- akumulacijskega jezera HE Arto-Blanca na reki Savi,
- akumulacijskega jezera HE Krško na reki Savi,
- akumulacijskega jezera HE Brežice na reki Savi.

Slika 46: Celinske vode ali njihovi deli, na katerih je prevoz tovora in uporaba plovil na motorni pogon dovoljena (vir: https://podatki.gov.si/dataset/celinske-vode-ali-njihovi-deli-na-katerih-je-prevoz-tovora-in-uporaba-plovil-na-motorni-pogon-dovolj).

Pri pripravi strokovnih podlag za plovbo na motorni pogon se upoštevajo okoljska izhodišča iz načrtov upravljanja za vodno telo, na katerem se nahaja predlagano plovbno območje in podatki o batimetriji. Analizirajo se posredni in neposredni vplivi možnih obremenitev zaradi plovbe na elemente kakovosti ekološkega in kemijskega stanja. Rezultat študije je določeno območje za plovbo na motorni pogon z ukrepi, prepovedmi, omejitvami in ekspertno določenimi robnimi pogoji za zmanjšanje vpliva plovbe na motorni pogon na vodne in obvodne ekosisteme. (vir: Pogoji za plovbo na motorni pogon na akumulacijskem jezeru HE Vrhovo. N. Smolar-Žvanut, M. Centa, I. Kavčič, DRSV, prispevek na Tretjem slovenskem kongresu o vodah, Ptuj, oktober 2023).

2.1.6 Posamična poselitev

Regionalno pomembne teme

- Razširjenost pojava posamične poselitve: ali je v regiji prisotna, v kolikšni meri,
- prostorske značilnosti: v kakšnih oblikah se pojavlja (posamično, v gručah, v linijah, v večjih sklenjenih območjih), kje se pojavlja (ob večjih naseljih, ob prometnicah, v gričevju/hribovju, v vinogradniških območjih ipd.),
- trendi: širjenje ali zmanjševanje površin, spreminjanje oblik in lokacij,
- problemi, ki izhajajo iz pojava posamične poselitve: oteženo komunalno opremljanje, oteženo načrtovanje in izvajanje javnih storitev in služb (šolstvo, zdravstvo, oskrba, javni prevoz, komunalne storitve), vizualna degradacija prostora, prevelika poraba prostora (neracionalna, redka poselitev), povečan (osebni motorni) promet ipd.

Izhodišča in podatki

- Opredelitev posamične poselitve skladno z Zakonom o urejanju prostora (ZUreP-3) in ReSPR50,
- za potrebe te naloge so kot posamična poselitev (oziroma razpršena poselitev) obravnavana zemljišča z namensko rabo A iz generalizirane podrobne namenske rabe prostora (2023): https://pis.eprostor-test.gov.si/pis/tematski-zbirni-sloji/podatki-prostorsko-nacrtovanje).

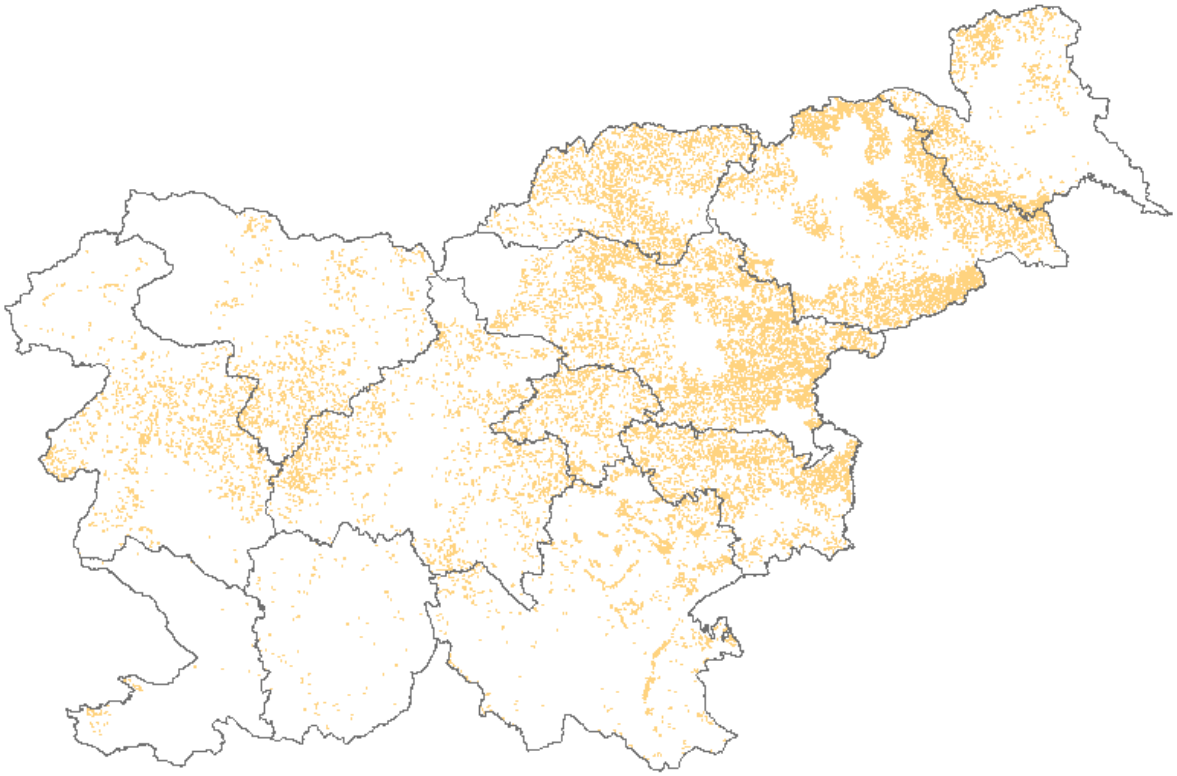
Problemi

- Podatek iz generalizirane podrobne namenske rabe prostora je nezanesljiv, saj je v posameznih občinskih prostorskih načrtih posamična poselitev določena na različne načine, skladno z različnimi zakoni, nekatere občine pa še nimajo sprejetih OPN, zato tudi nimajo določenih območij posamične poselitve, čeprav je v prostoru prisotna

Ugotovitve

Posamična poselitev je opredeljena v Zakonu o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 199/21, 18/23 – ZDU-1O in 78/23 – ZUNPEOVE). To je eno od poselitvenih območij, poleg ureditvenih območij naselij ter drugih ureditvenih območij. Posamična poselitev so zemljišča zunaj ureditvenega območja naselja ali drugega ureditvenega območja, pozidana s posamičnimi stavbami do največ devet stanovanjskih stavb, ali nepozidana tako, da skupaj s pozidanimi tvorijo zaključeno celoto. Obstoječa posamična poselitev se ohranja pod določenimi pogoji: z rekonstrukcijo, prizidavo in nadomestno gradnjo obstoječih objektov ter gradnjo pomožnih objektov, pogojno pa se dopušča tudi načrtovanje novih objektov za obstoječe dejavnosti. Nova posamična poselitev, ki ni funkcionalno povezana z obstoječo posamično poselitvijo, ni dopustna.

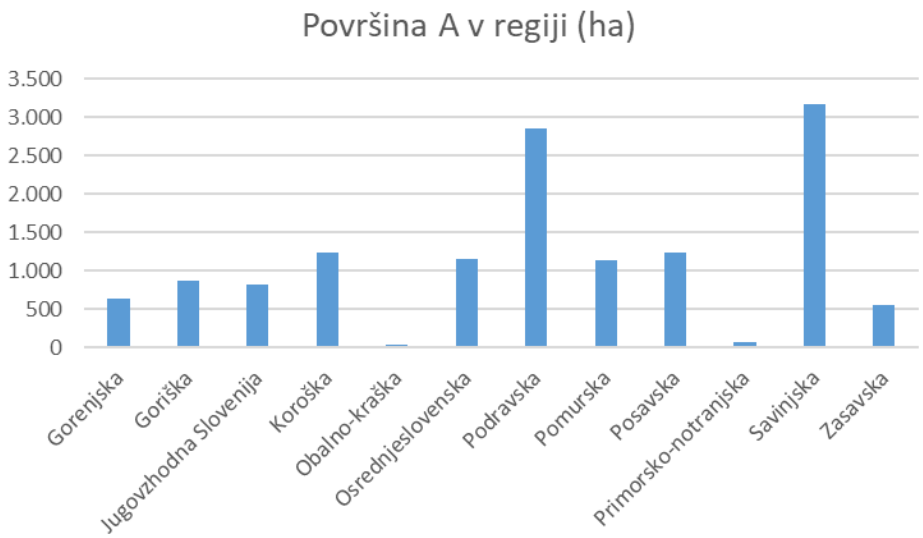
Kot območje stavbnih zemljišč na posamični poselitvi se štejejo površine razpršene poselitve in razpršene gradnje po določilih ZPNačrt (Zakon o prostorskem načrtovanju), skladno z 280. členom ZUreP-2 oz. 307. členom ZUreP-3. Te so v občinskih prostorskih načrtih prikazane kot zemljišča z namensko rabo A.

Slika 47: Območja posamične poselitve oz. razpršene poselitve – namenska raba A (vir: MNVP, 12.6.2023).

Preglednica 51: Površine in deleži območij z namensko rabo A (posamična poselitev oz. razpršena poselitev) po regijah

Statistična regija	Površina A v regiji (ha)	Delež A v regiji (%)
Gorenjska	645	0,30
Goriška	867	0,37
Jugovzhodna Slovenija	823	0,31
Koroška	1.237	1,19
Obalno-kraška	43	0,04
Osrednjeslovenska	1.160	0,50
Podravska	2.861	1,32
Pomurska	1.137	0,85
Posavska	1.240	1,28
Primorsko-notranjska	75	0,05
Savinjska	3.179	1,38
Zasavska	550	1,13

Slika 48: Površine območij z namensko rabo A (posamična poselitev oz. razpršena poselitev) po regijah.

Največ površin posamične poselitve je v podravski in savinjski regiji, najmanj pa v obalno-kraški in primorsko-notranjski. Med regije z večjim deležem posamične poselitve spadajo še koroška, osrednjeslovenska, pomurska in posavska regija.

Med regijami je opazen različen vzorec razporeditve posamične poselitve. V savinjski, podravski in posavski regiji so izrazite zgostitve teh območij na hribovitih območjih in bele lise na uravnanih terenih. V goriški, gorenjski in

osrednjeslovenski regiji je posamična poselitev bolj enakomerno razpršena, v jugovzhodni Sloveniji pa se pojavlja v izrazitih pasovih, na pobočjih večjih hribovitih masivov, ob prehodih na ravnice (večinoma so to vinogradniška območja).

Z vidika vpliva poselitve na dejavnosti v krajini, na njene ekosistemske vrednosti in na prepoznavnost velja izpostaviti tudi težnje, povezane s spremembami tipologije gradnje, ki so že opazne v prostoru in jih je še moč pričakovati glede na pobude za spremembe občinskih prostorskih načrtov. Razlogov za to je več:

- zaradi pomanjkanja stavbnih zemljišč, primernih za gradnjo, so v (večjih) naseljih zelo omejene možnosti za prostorski razvoj (manjka stavbnih, zlasti komunalno opremljenih zemljišč),
- na podeželju so vse večji pritiski v smeri dopuščanja nove razpršene oz. posamične poselitve, saj so tu zemljišča v primerjavi z urbanimi območji razmeroma poceni,
- nelegalne gradnje se pojavljajo v različnih oblikah (zidanice se spreminjajo v stanovanjske hiše, čebelnjaki in lope se spreminjajo v vikende, kozolci služijo le še oglaševanju s plakati), posledično se spreminja tudi pojavnost teh objektov,
- s povečevanjem obsega stavbnih zemljišč in novogradnjami se spreminja tipologija gradnje na podeželju, saj se pojavljajo suburbane stavbe, večstanovanjske stavbe, ravne strehe ter različni spremljajoči objekti (nadstreški, bazeni),
- posledično se spreminja način življenja na podeželju, pojavljajo tudi konflikti med kmetijstvom, ki ima kot proizvodna dejavnost določene zakonitosti in tudi vplive na okolje, in bivanjem (drugačne navade, potrebe novih prebivalcev).

2.1.7 Objekti/naprave za rabo OVE

Regionalno pomembne teme

- Potenciali za rabo obnovljivih virov energij se opredelijo v regionalnih in lokalnih energetskih konceptih kot strokovna podlaga za prostorske akte na regionalni in lokalni ravni (usmeritev iz ReSPR50),
- možnosti za hidroenergetsko rabo posameznih vodotokov ali njihovih delov z malimi hidroelektrarnami za lokalne/regionalne potrebe (usmeritev iz ReSPR50).

Izhodišča in podatki

- Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50) – usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za podnebno nevtralno družbo ter usmeritve za razvoj energetske infrastrukture,
- projekt RES Slovenija (https://www.energetika-portal.si/podrocja/energetika/projekt-res-slovenia) ,

- karta pričakovane globine do izoterme 90°C (https://egeologija.si/geonetwork/srv/slv/catalog.search#/metadata/C211EED2-54CA-4F43-8E85-EF59696A73CC),
- podatki o varstvu kulturne dediščine (kot omejitev za umeščanje objektov za rabo OVE (npr. sončnih elektrarn na stavbe, ki so objekti varstva kulturne dediščine ali v območja naselbinske dediščine ali v dediščinske krajine; umeščanje vetrnih elektrarn) z vidika ohranjanje identitete prostora, varstva kulturne dediščine.

Problemi

- Projekt RES Slovenija ni javno dostopen v uporabni obliki za potrebe priprave RPP,
- karte potencialov za izrabo geotermalne energije niso dostopne v aktivni obliki.

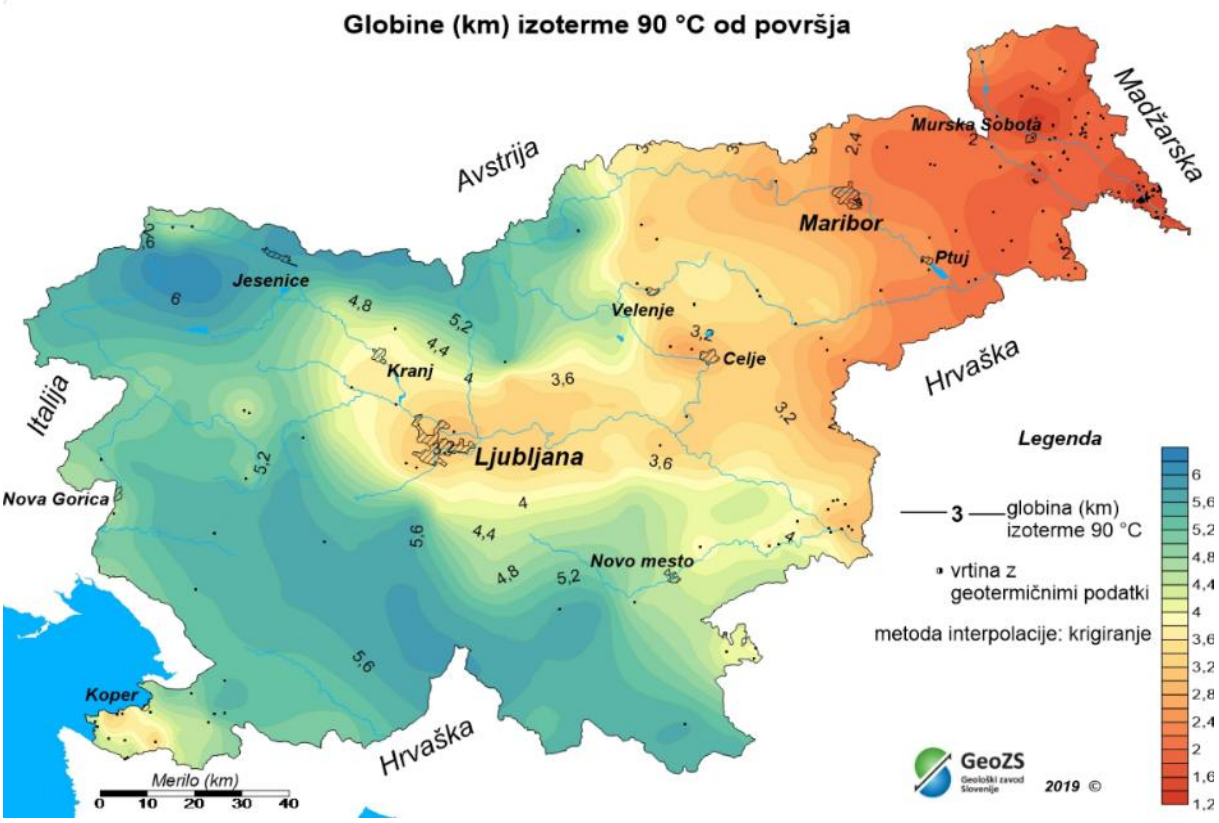
Ugotovitve

V kontekstu krajine bi se morale vsebine, vezane na rabo OVE, obravnavati v okviru:

- prednostnih območij za rabo sončne energije,
- prednostnih območij za rabo vodne energije,
- prednostnih območij za rabo geotermalne energije,
- prednostnih območij za rabo vetrne energije,
- prednostnih območij za rabo biomase.

Relevantni podatki za te vsebine (razen geotermalne energije) so zajeti in prikazani v okviru projekta RES Slovenija, ki pa ni javno dostopen. Za izdelavo RPP-jev bo treba pridobiti podatke (merila za umeščanje v prostor, grafični prikazi) v aktivni obliki.

Območja s potenciali za izrabo geotermalne energije so glede na spodnjo karto predvsem na severovzhodnem delu države, pri čemer izrazito prednjači pomurska regija.

Slika 49: Karta pričakovane globine do izoterme 90ºC (vir: https://egeologija.si/geonetwork/srv/slv/catalog.search#/metadata/C211EED2-54CA-4F43-8E85-EF59696A73CC)

2.1.8 Območja za obrambo

Regionalno pomembne teme

- Medsebojni vplivi območij za potrebe obrambe s preostalimi dejavnostmi v prostoru (poselitev, promet, turizem, kmetijstvo ipd.).

Izhodišča in podatki

- Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50) – usmeritve za potrebe obrambe,
- Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja slovenske vojske do leta 2040, marec 2023,
- Srednjeročni obrambni program RS 2023-2028, maj 2023,
- za potrebe te naloge so kot območja za potrebe obrambe obravnavana zemljišča, ki so bila posredovana z Ministrstva za obrambo dne 13.9.2023.

Problemi

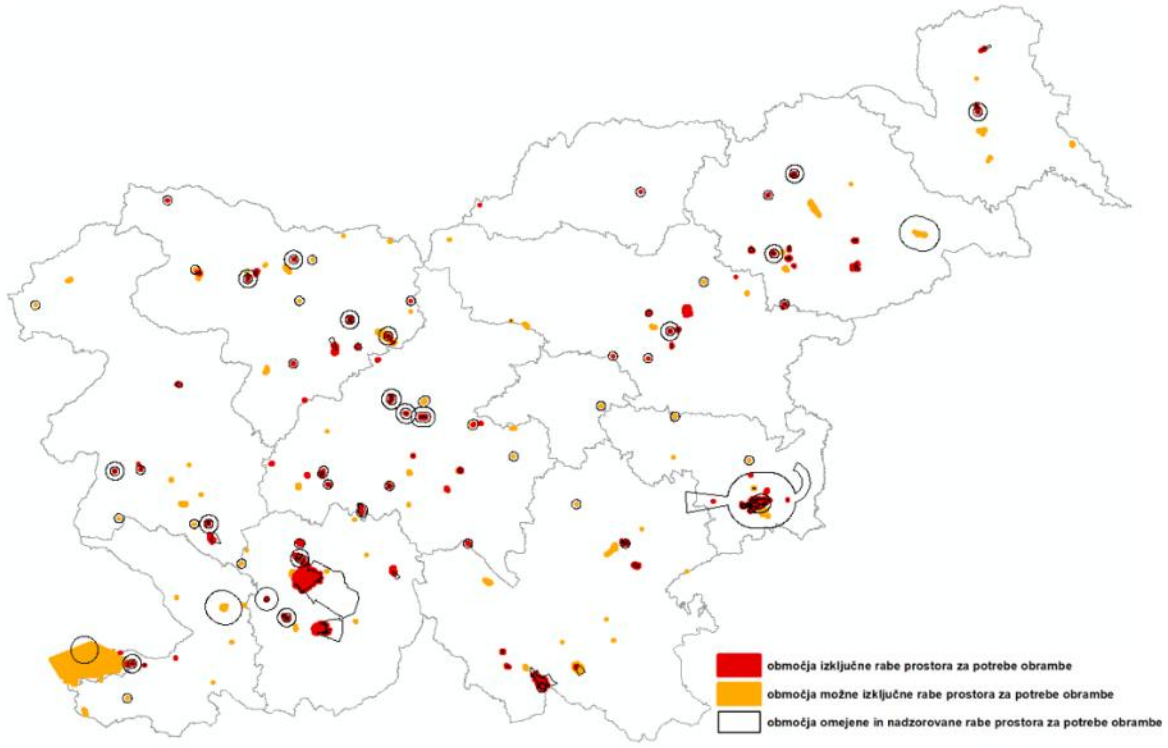
- Med izdelavo analize so bila preverjena tudi zemljišča z namensko rabo z oznakama F in f iz generalizirane podrobne namenske rabe prostora (2023): https://pis.eprostor-test.gov.si/pis/tematski-zbirni-sloji/podatki-prostorsko-nacrtovanje. Vendar pa se je izkazalo, da je podatek iz generalizirane podrobne namenske rabe prostora zelo nezanesljiv, saj iz podatka o namenski rabi prostora ni mogoče razbrati dejanske rabe, torej ali je območje že urejeno za potrebe obrambe, ali je šele načrtovano, poleg tega vse občine še nimajo sprejetega OPN in je zato generalizirana NRP precej nepopolna.
- Podatki Ministrstva za obrambo izkazujejo dejansko stanje, torej obstoječa zemljišča za potrebe obrambe, kar je zanesljiv podatek o stanju in planskih usmeritvah resorja.

Ugotovitve

Ministrstvo za obrambo je v teku te naloge posredovalo podatke o:

- območjih izključne rabe prostora za potrebe obrambe,
- območjih možne izključne rabe prostora za potrebe obrambe ter
- območjih omejene in nadzorovane rabe prostora za potrebe obrambe.

Ta območja so relativno enakomerno razporejena po državi, po vseh regijah. Izstopata pa območji osrednjega vojaškega letališča Slovenske vojske Cerklje ob Krki v posavski regiji ter osrednjega vadišča Slovenske vojske. Postojna (poligon Poček) v primorsko-notranjski regiji. Najmanj območij za potrebe obrambe je v koroški in zasavski regiji.

Slika 50: Območja za potrebe obrambe (vir: MORS, september 2023).

Preglednica 52: Območja za potrebe obrambe

Statistična regija	Število območij izključne rabe prostora za potrebe obrambe	Število območij možne izključne rabe prostora za potrebe obrambe	Število območij omejene in nadzorovane rabe prostora za potrebe obrambe
Gorenjska	22	16	14
Goriška	6	11	9
Jugovzhodna Slovenija	7	11	8
Koroška	2	0	1
Obalno-kraška (+ morje)	4(+1)	10(+2)	4(+1)
Osrednjeslovenska	27	11	12
Podravska	11	5	11
Pomurska	3	4	2
Posavska	6	16	3
Primorsko-notranjska	16	9	10
Savinjska	10	8	10
Zasavska	0	1	1

Načrtovanje ureditev za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami

Nosilec urejanja prostora za področje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in varstva pred požarom je Uprava RS za zaščito in reševanje.

V spodnji preglednici je podan seznam območij, ki se uporabljajo za potrebe varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in so določena na državni ravni in območja, ki so na podlagi dokumenta Predlog vsebin s področja zaščite, reševanja in pomoči za uvrstitev v EKP 2014 – 2020, VFO 2021 – 2027 in NG EU (Ministrstvo za obrambo, št. 024-8/2020-10 z dne 13. 8. 2020) predvidena za vzpostavitev območij varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Preglednica 53: Seznam območij, ki se uporabljajo za potrebe delovanja sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na državnem nivoju, ki so določena v smernicah za pripravo prostorskih aktov

razvojna regija	občina	območje VNDN in namembnost	opomba
Goriška	Ajdovščina	Kovk - (načrtovano) območje geo magnetnega monitoringa	
Goriška	Ajdovščina	logistični center - skladišče	
Goriška	MO Nova Gorica	Grgar - skladišče	
Gorenjska	MO Kranj	logistični center - skladišče v okviru Vojašnice Petra Petriča Kranj	območje se prikazuje kot območje za potrebe obrambe
Obalno-Kraška	Divača	Polhova jama - območje za uničevanje neeksplodiranih ubojnih sredstev	območje se prikazuje kot območje za potrebe obrambe
Obalno-Kraška	Sežana	Izobraževalni podcenter za zaščito in reševanje, Bazoviška cesta 13, Sežana - center za izobraževanje in usposabljanje	
Osrednjeslovenska	Ig	Izobraževalni center za zaščito in reševanje Ig, Zabrv 12, Ig -center za izobraževanje in usposabljanje	
Osrednjeslovenska	MO Ljubljana	državni logistični center Roje - skladišče	
Osrednjeslovenska	MO Ljubljana	Dovjež - skladišče	
Osrednjeslovenska	MO Ljubljana	Brod - zemljišče	
Osrednjeslovenska	Logatec	Center Logatec, Blekova vas 60, Logatec - center za izobraževanje in usposabljanje	
Podravska	MO Maribor	Pekre, Bezjakova 151 Limbuš - center za izobraževanje in usposabljanje, skladišče	
Podravska	Ptuj	Vičava - skladišče	

razvojna regija	občina	območje VNDN in namembnost	opomba
Jugovzhodna Slovenija	Črnomelj	Otovec - skladišče	
Jugovzhodna Slovenija	Ribnica	Grmada - telekomunikacijski objekt	
Primorsko-notranjska	Ilirska Bistrica	skladišče v nekdanji vojašnici Ilirska Bistrica - skladišče	
Primorsko-notranjska	Pivka	Polhova jama - območje za uničevanje neeksplodiranih ubojnih sredstev	območje se prikazuje kot območje za potrebe obrambe
Primorsko-notranjska	Postojna	Ljubljanska 60, Postojna - skladišče	
Primorsko-notranjska	Postojna	Polhova jama - območje za uničevanje neeksplodiranih ubojnih sredstev	območje se prikazuje kot območje za potrebe obrambe
Savinjska	Žalec	Mrzlica - telekomunikacijski objekt	
Savinjska	Laško	Malič - telekomunikacijski objekt	

Uprava RS za zaščito in reševanje ne vodi evidence območij varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na občinski ravni. Po podatkih NUP morajo občine za primer naravnih in drugih nesreč pri načrtovanju poselitvenega območja zagotoviti površine za pokop večjega števila ljudi, površine za pokop večjega števila živali, površine za deponijo ruševin, površine za evakuacijo in jih določijo v občinskih načrtih zaščite in reševanja. Te površine občine določajo v občinskih prostorskih načrtih.

2.2 Ekološka povezljivost

2.2.1 Regionalno pomembne teme

- Ekološki koridorji kot omejitveni dejavnik pri načrtovanju nove poselitve (širitve naselij in območij razpršene poselitve, gospodarskih con),
- ekološki koridorji kot izhodišče za prostorsko usmerjanje in omejevanje dejavnosti v krajini (večja turistična in športna infrastruktura, gozdarski ali kmetijski proizvodni obrati, površinski kopi, naprave za rabo OVE – sončni paneli, vetrne elektrarne),
- ekološki koridorji kot omejitveni dejavnik pri načrtovanju velikih linijskih infrastrukturnih objektov – koridorjev v prostor (večje cestne prometnice, novogradnje ali nadgradnja železniških prog ipd.).

2.2.2 Izhodišča in podatki

- Prikazi koridorjev za modelne vrste (velike zveri, parkljarje, za jastreba in vodne ptice) iz projekta Opredelitev ekoloških koridorjev na ravni Slovenije kot podpora načrtovanju prostorskega razvoja in upravljanja narave ter drugih virov (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo; Acer Novo mesto d.o.o., 2021).

2.2.3 Problemi

- Obstoječi podatki o ekoloških koridorjih so izdelani za celotno Slovenijo in le za modelne vrste, zato so precej okvirni,
- usmeritve za prostorsko načrtovanje oz. omejitve za prostorski razvoj v okviru posameznih ekoloških koridorjev (posameznih modelnih vrst) so zelo okvirne in niso povsem enoznačne, zato bo treba ob izdelavi RPP preverjati sprejemljivost posameznih predlaganih/načrtovanih prostorskih ureditev s strokovnjaki za posamezna področja (živalske vrste).

2.2.4 Ugotovitve

Ekološka povezljivost vstopa v prostorsko načrtovanje:

- kot načelo trajnostnega prostorskega razvoja,
- kot racionalna raba prostora,
- kot načelo zgoščevanja koridorjev GJI, poselitve in drugih posegov v prostor.

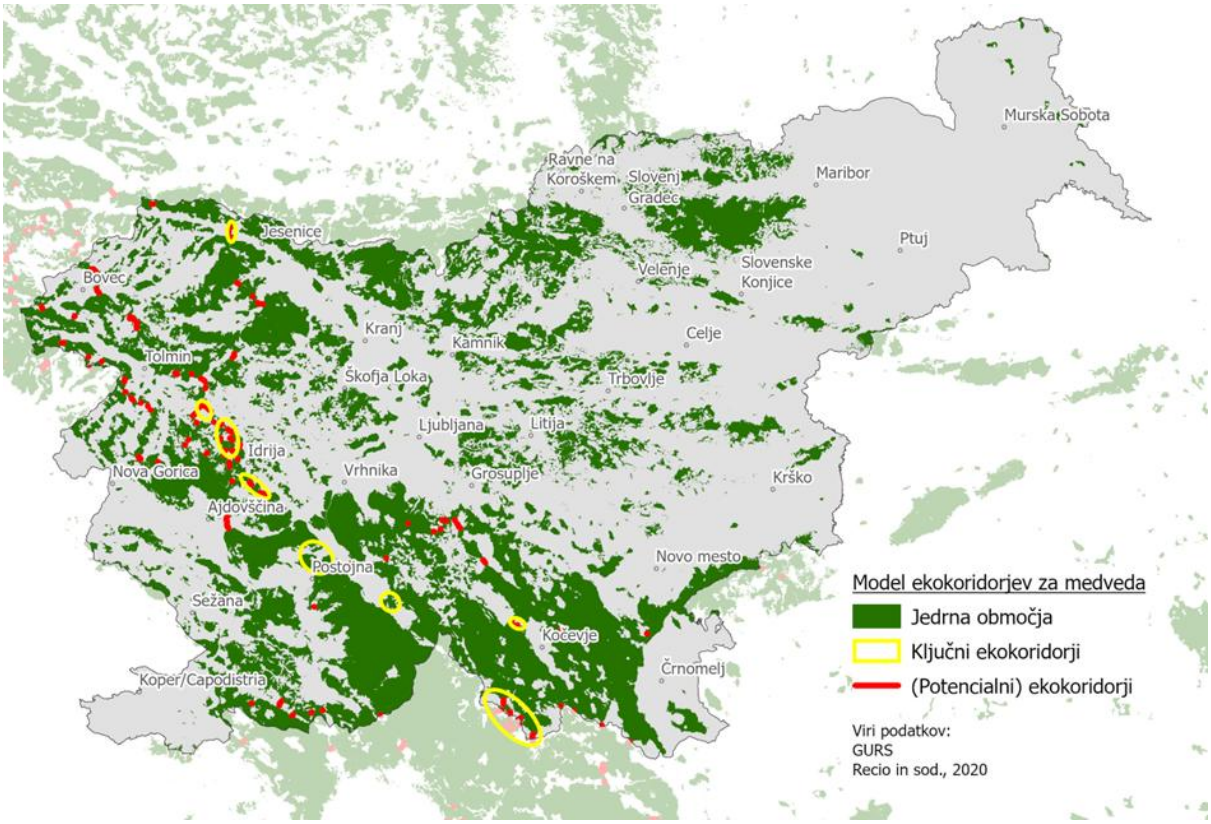
V CRP projektu Opredelitev ekoloških koridorjev na ravni Slovenije kot podpora načrtovanju prostorskega razvoja in upravljanja narave ter drugih virov (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo; Acer Novo mesto d.o.o., 2021) je bil opredeljen pojem **ekološka povezljivost** kot povezanost ekoloških procesov in struktur, ki omogoča pretok osebkov, snovi in energije. Opisuje, kako dobro ekološko omrežje deluje in jo lahko opredelimo na različnih ravneh – kot povezljivost med posameznimi zaplatami na lokalnem nivoju, pa do širše (makro)regionalne ravni Ekološka povezljivost ima izrazito funkcionalni značaj, saj vrstam omogoča premik med posameznimi deli habitata, ki pa med sabo niso nujno strukturno povezani. **Povezljivost** je **zmožnost/potencial**, da se sistem poveže z drugim sistemom, medtem ko povezanost odraža lastnost, značilnost povezanega, torej stanje.

Cilj tega projekta je bil zagotoviti ustreznejše vključevanje znanj in podatkov s področja ekološke povezljivosti v načrtovanje in upravljanje prostora. Glavni poudarek naloge je bil v sintezi obstoječih podatkov ter raziskovanju možnosti za njihov prenos v sistema načrtovanja in upravljanja pri nas.

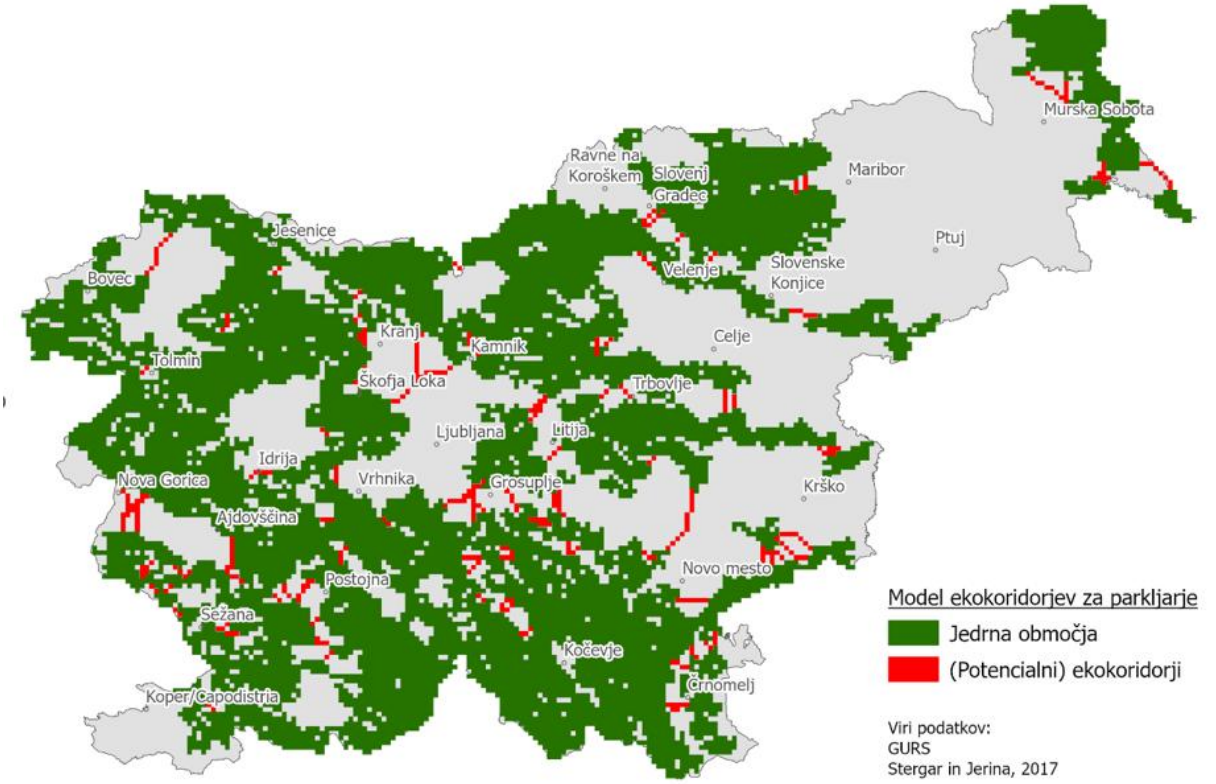
V okviru projekta so bili izdelani prikazi ekoloških koridorjev za nekatere modelne vrste.

Ekološki koridorji so opredeljeni predvsem na obstoječih zavarovanih območjih narave kot jedrna območja ohranjanja biotske raznovrstnosti.

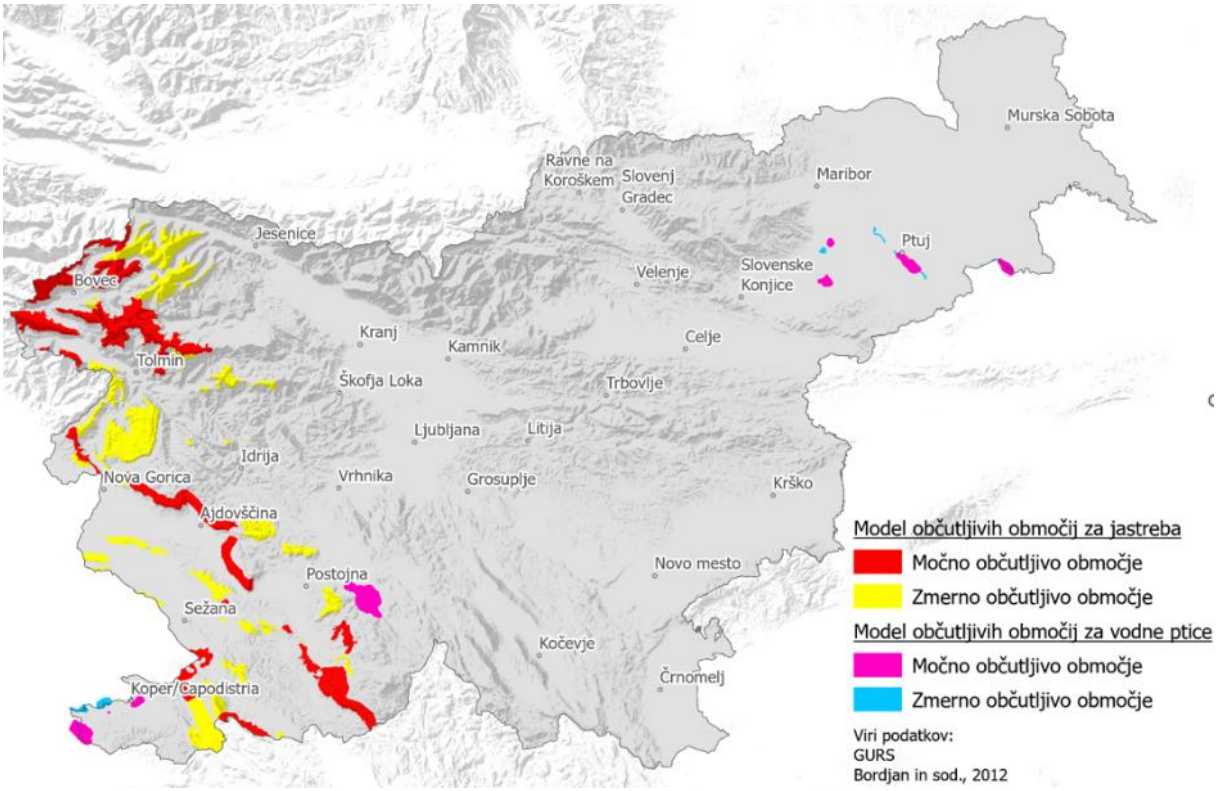
Izdelane so bile opozorilne karte, ki so javno dostopne. Te karte lahko služijo kot vstopni podatek, prva informacija za prostorske načrtovalce in pripravljavce PA in upravljavskih načrtov, da gre na določenem območju za pomemben ekološki koridor določenih vrst.

Slika 51: Potencialni habitat (zeleni poligoni) in koridorji (rdeče črte in rumeni krogi) za velike zveri v Sloveniji (vir: Opredelitev ekoloških koridorjev…. 2021).

Slika 52: Potencialni habitat (zeleni poligoni) in koridorji (rdeče črte) za parkljarje v Sloveniji (vir: Opredelitev ekoloških koridorjev…. 2021).

Slika 53: Karta najobčutljivejših območij za jastreba in vodne ptice (vir: Opredelitev ekoloških koridorjev…. 2021).

Po podatkih MKGP in ZGS bo v kratkem na Vladi potrjena nova generacija gozdnogospodarskih načrtov. V teh načrtih so prikazani tudi podobni koridorji, ki so po podatkih bolj konkretizirani oz. nedvoumno prostorsko opredeljeni in imajo opredeljene konkretne omejitve pri posegih v prostor. Predvsem pa je pomembno, da bo ta podatek javno dostopen na pregledovalniku ZGS.

2.3 Prepoznavnost krajine

2.3.1 Regionalno pomembne teme

- Območja nacionalne prepoznavnosti krajine,
- izjemne krajine (opredeljene na nacionalni ravni),
- dediščinske kulturne krajine,
- naravni parki (narodni, regijski in krajinski parki),
- območja sanacij razvrednotenih krajinskih območij regionalnega pomena.

2.3.2 Izhodišča in podatki

- Območja nacionalne prepoznavnosti iz SPRS 2004,
- CRP projekt Nadgradnja metodologije določanja območij nacionalne prepoznavnosti krajine (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo; Acer Novo mesto d.o.o. in ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika, marec 2020),
- CRP projekt Prenova regionalne razdelitve krajinskih tipov in izjemnih krajin v Sloveniji ter njihova digitalizacija (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo; Acer Novo mesto d.o.o. in ZRC SAZU – projekt v teku),
- Lampič, B., Rebernik, L., Bobovnik, N. in Kušar, S. (2021). Nacionalna evidenca funkcionalno degradiranih območij v Sloveniji, 2020 [Podatkovna datoteka]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Arhiv družboslovnih podatkov,
- spletna stran ARSO https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/funkcionalno-razvrednotena-obmocja .

2.3.3 Problemi

- Območja nacionalne prepoznavnosti iz SPRS 2004 so bila opredeljena na podlagi kulturno dediščinskih meril in zato niso povsem ustrezna,
- definicija, število in obseg območij nacionalne prepoznavnosti krajine na nacionalni ravni ter usmeritve za regionalno raven so trenutno še predmet CRP projekta ,
- izjemne krajine (opredeljene na nacionalni ravni) so trenutno še predmet CRP projekta,

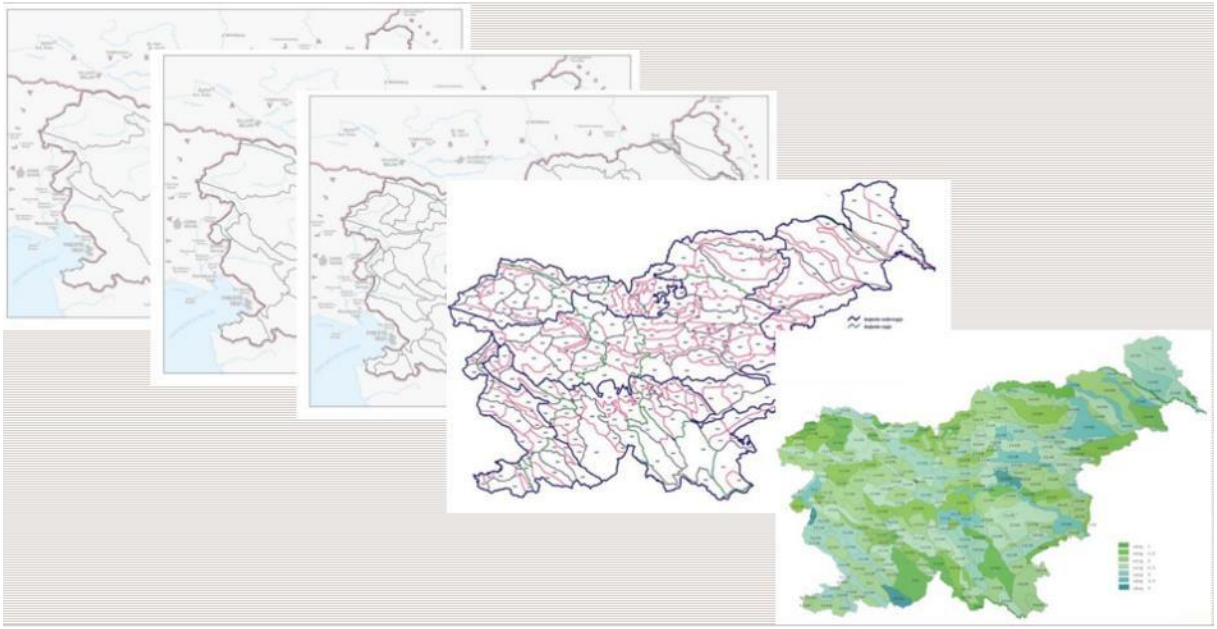
- podatki o dediščinskih kulturnih krajinah so dostopni, Ministrstvo za kulturo pa vstopa v proces določitve varstvenih območij dediščine, zaradi česar lahko pride v prihodnje do sprememb podatkov o dediščinskih kulturnih krajinah,
- naravni parki (narodni, regijski in krajinski parki) so praviloma dober pokazatelj značilnosti in kakovosti krajine; pridobiti je treba ažurne in zanesljive podatke o formalno razglašenih krajinskih parkih in tudi o njihovi upravljavski strukturi, ki bo lahko – če obstaja – dober sogovornik pri pripravi RPP,
- območja sanacij razvrednotenih krajinskih območij, kot so opredeljena v okviru funkcionalno degradiranih območij, niso končen oz. stalen podatek, treba ga je prevetriti ob vsakokratni izdelavi RPP.

2.3.4 Ugotovitve

Krajina je odraz svojevrstne naravne zgradbe, naravnih procesov in družbeno-političnega okolja. To se odraža v oblikah bivanja in človekovega delovanja, zlasti bivanja in pridelovanja hrane, pa tudi v kulturnih posebnostih, ki prispevajo k izjemnosti in prepoznavnosti slovenske krajine. Celo mnoge na videz naravne strukture so pogosto rezultat neke človekove odločitve in delovanja, ki je določeno krajino naredilo posebno – na primer pogozdovanje Krasa, kjer je nekoč prevladoval in bil izsekan hrast, s črnim borom, ki je danes najznačilnejša rastlinska vrsta tega območja. Številne slovenske kmetijske krajine so – neredko zaradi odmaknjenosti od glavnih razvojnih tokov – ohranile svojevrstno zgradbo (npr. obdelovalne terase ali parcelna struktura) tudi zato, ker so jih obšli procesi preobrazbe kmetijstva; v nekaterih je še zdaj jasno berljiva drobna parcelacija, ki izvira iz različnih zgodovinskih obdobij in nazorno odraža značilno ureditev dednega prava pri nas. Tudi poselitev se je skozi zgodovino prilagajala različnim naravnim razmeram, ki so ponekod pogojevale nastanek slikovitih podob naselij – bodisi naselij v celoti bodisi njihovih obrobij (stikov s krajinskim prostorom). Z vidika prepoznavnosti krajine in poselitve v okviru načrtovanja prostorskega razvoja regij so poleg naselij, ki so po svoji funkciji nacionalnega ali regionalnega pomena, za prepoznavnost regij ali njihovih območij - tako kot nekatera območja razpršene oz. posamične poselitve in nekatera turistična območja - pomembna tudi manjša (podeželska) naselja, ki so obenem mnogokrat pomembni nosilci vsebin na regionalni ravni (mobilnost, družbena infrastruktura in podobno). Za prepoznavnost prostora so pogosto pomembne posamične krajinske prvine, vključno z arhitekturnimi členi v krajini (npr. kozolci., gradovi, cerkvice na vrhovih in slemenih). Številne krajine, predvsem manjša krajinska območja, so – bodisi zaradi posebne naravne zgradbe bodisi zaradi ustvarjenih prvin - pridobile simbolno odražanje slovenskosti tudi skozi literaturo, slikarstvo in film.

Vrednotenje krajin in njihovo vključevanje v postopke prostorskega načrtovanja v Sloveniji že dolgoletno tradicijo. Eden pomembnejših projektov, ki dokazujejo visoko mesto krajine v sistemu vrednot v Sloveniji, je **Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji** (Marušič, I. in sod., 1998), ki je bila naročena zaradi zavedanja, da je Slovenija krajinsko izredno pester in bogat prostor in zato, ker do izdelave tega projekta nismo imeli toliko popolne oz. celostne slike o slovenskih krajinah. Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji je postala podlaga za nadaljnje vrednotenje krajin, predvsem pa za opredelitev izjemnih krajin v Sloveniji in za določitev območij

nacionalne prepoznavnosti ter prvin prepoznavnosti slovenskih krajin. V praksi se uporablja pri pripravi prostorskih aktov, projektne dokumentacije in drugih strokovnih podlag ter v presojanju vplivov na krajino, in sicer kot osnovna informacija o značilnostih in vrednostni opredelitvi posameznih krajinskih območij.

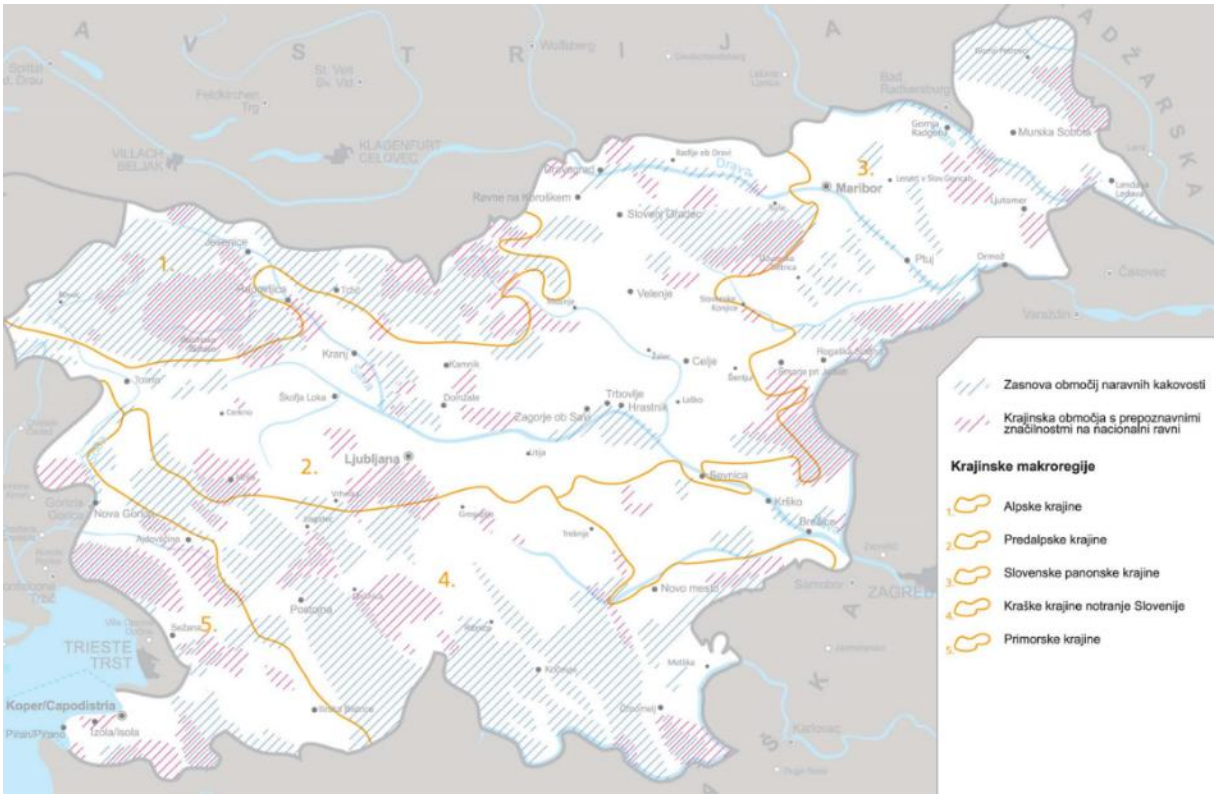
Slika 54: Prikaz štirih ravni razdelitve krajinskih tipov v Sloveniji in rezultat vrednotenja krajin po krajinskih enotah; na sličici spodaj desno je prikaz ocene krajinskih podenot od 1 (najbolje) do 5 (najslabše). (Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji, 1998).

Tipologija je oblikovana hierarhično, tako da je opredeljenih pet krajinskih regije, ki se delijo na krajinske širše enote, te na krajinske enote in slednje na krajinske podenote. Na ta način so zamejene prostorske enote, v katerih se pojavljajo relativno homogene krajinske značilnosti Za vsako krajinsko regijo, enoto in podenoto so opredeljeni značilni krajinski vzorci, ki se na posameznem območju pojavljajo. Sestavni del razdelitve je tudi vrednotenje enot na najnižji ravni, tako da so krajinske podenote glede na naravno ohranjenost, pestrost, prostorski red ter harmoničnost ovrednotene od 1 (najbolje) do 5 (najslabše).

Prostorski red Slovenije opredeljuje pojem prepoznavnosti krajine v 57., 58. in 59. členu in ga povezuje s pestro kulturno krajino, arheološko, stavbno in naselbinsko dediščino ter naravnimi vrednotami z izrazitimi in prepoznavnimi lastnostmi, ki tvorijo kulturni in simbolni pomen ter doživljajsko vrednost krajine. Določa, da se morajo prostorske značilnosti, ki tvorijo kulturno in simbolno prepoznavnost določenega območja, ohranjati in na novo vzpostavljati s prostorskim načrtovanjem. Omenjene prostorske značilnosti se določajo na osnovi analiz, pripravljenih v okviru strokovnih podlag pri pripravi prostorskih aktov lokalnih skupnosti, v katerih se natančneje prikažejo nacionalno pomembna krajinsko prepoznavna območja, določena v SPRS, lahko pa se tudi predlagajo lokalno pomembna krajinsko prepoznavna območja.

V SPRS (2004) so bila prikazana samo nacionalno prepoznavna območja (cca 60 območij), obenem pa je bilo predvideno, da bi območja oz. prvine prepoznavnosti krajine opredeljevali tudi na regionalni oz. lokalni ravni. V ta namen je bil leta 2005 izdelan predlog metodologije določanja prvin in območij prepoznavnosti krajine v okviru

CRP projekta Podrobnejša pravila za urejanje prostora - ohranjanje prepoznavnosti slovenskih krajin (Acer Novo mesto, 2005), ki je bil usmerjen predvsem na opredeljevanje območij prepoznavnosti krajine na nižjih načrtovalskih ravneh v postopkih priprave prostorskih planskih aktov. Vendar pa raziskavi ni sledila niti formalizacija meril oz. metodologije določanja območij in prvin prepoznavnosti prostora niti navodila, priporočila, izobraževanja ali drugi mehanizmi za razširitev v strokovni javnosti, npr. med izdelovalci prostorskih aktov in naročniki (občinami), kar je povzročilo zelo različno in neenotno obravnavo tematike prepoznavnosti v prostorskih aktih.

Slika 55: Prikaz krajinskih regij in krajnskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni (SPRS, 2004).

V **Poročilu o prostorskem razvoju (2016)** je izpostavljeno, da se kljub izpostavljenim smernicam za ohranjanje prepoznavnih značilnosti, ki jih opredeljujejo strateški prostorski dokumenti, spremembe v prostoru ne izvajajo vedno v skladu z upoštevanjem obstoječih prostorskih kakovosti in njihovo nadgradnjo. Predvsem imajo velik vpliv na prepoznavnost območij prostorska razmestitev in značilnosti poselitve ter tudi umeščanje infrastrukture in energetskih objektov (npr. avtoceste, vodi, viadukti, vetrne in sončne elektrarne ter hidroelektrarne). Prostorska podoba se v času spreminja, ustvarjajo se nove prvine, oblikujejo novi poselitveni vzorci in spreminjajo robovi naselij oz. stik naselij z okolico. Nova razmerja v prostoru ustvarjajo novo prepoznavnost, ki ni nujno sledenje osnovni prostorsko pogojeni morfološki zgradbi.

V ReSPR2050, ki je nadomestila SPRS 2004, ni grafičnega prikaza območij nacionalne prepoznavnosti, je pa v poglavju 5.4.1 ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine navedeno:

»1) V strokovnih podlagah se za potrebe prostorskega načrtovanja na regionalni in lokalni ravni posebej opredelijo elementi prepoznavnosti, ki se ohranijo, in tisti, ki so potrebni izboljšanja. Posebej se opredelijo prepoznavna krajinska in naselbinska območja ter izjemne krajine. Zanje se določijo usmeritve.

4) Pri umeščanju prostorskih ureditev, razmestitvi posameznih dejavnosti, zemljiških operacijah ali urejanju kmetijskega, gozdnega ali vodnega prostora se ohranjajo ali na novo vzpostavljajo elementi prepoznavnosti krajine. Na urbanih območjih se skrbi zlasti za morfološke elemente prepoznavnosti in strukturnega reda, na odmaknjenih in gorskih območjih pa se ohranjajo kmetijske površine kot pomemben element prepoznavnosti odprtega, svetlega prostora v krajini.

5) Pri načrtovanju prostorskih ureditev se upoštevajo krajinske ter arhitekturne in urbanistične značilnosti alpske, predalpske, subpanonske, kraške ali primorske krajinske regije, ki se zrcalijo v tipičnih ali enkratnih krajinskih vzorcih, ter značilnosti na območjih arhitekturnih regij: soško-vipavske, kraško-primorske, idrijsko-trnovske, notranjsko-brkinske, gorenjske, ljubljanske, ribniško kočevske, belokranjske, dolenjske, zasavske, savinjsko-kozjanske, koroške, dravske in pomurske. …

7) Regionalno specifične prepoznavne značilnosti se prepoznavajo in ohranjajo v okviru prostorskega načrtovanja in tudi v področnih politikah. Podrobnejše usmeritve za ohranjanje prepoznavnosti naselij in krajine se določijo v okviru načrtovanja na regionalni in lokalni ravni. Na regionalni ravni se določijo tudi območja prepoznavnosti, vključno na širših zavarovanih območjih, za katera se zagotavljajo integralna obravnava ter ohranjanje in razvoj v sklopu prostorskih aktov in razvojnih programov resorjev.«

V nadaljevanju so predstavljene ugotovitve glede krajinskih območij, ki jih je treba ob pripravi RPP-jev upoštevati in obravnavati na regionalni ravni (območja nacionalne prepoznavnosti krajine, izjemne krajine, dediščinske kulturne krajine, naravni parki in razvrednotena območja regionalnega pomena).

Območja nacionalne prepoznavnosti:

Prepoznavnost prostora je značilnost prostora, ki jo oblikujejo kakovostne grajene in krajinske prvine ter strukture. Prepoznavnost prostora je lahko opredeljena kot edinstvena oziroma neponovljiva lastnost (izjemna krajina) na ravni Slovenije ali kot značilna struktura oziroma vzorec na regionalni ali lokalni ravni (ReSPR2050).

Prepoznavnost naselij in krajine ter krepitev prostorske identitete sodita med ključne cilje prostorskega razvoja in je eden od pomembnejših konceptov, ki jih je uveljavila Evropska konvencija o krajini, katere podpisnica je od leta 2003 tudi Slovenija.

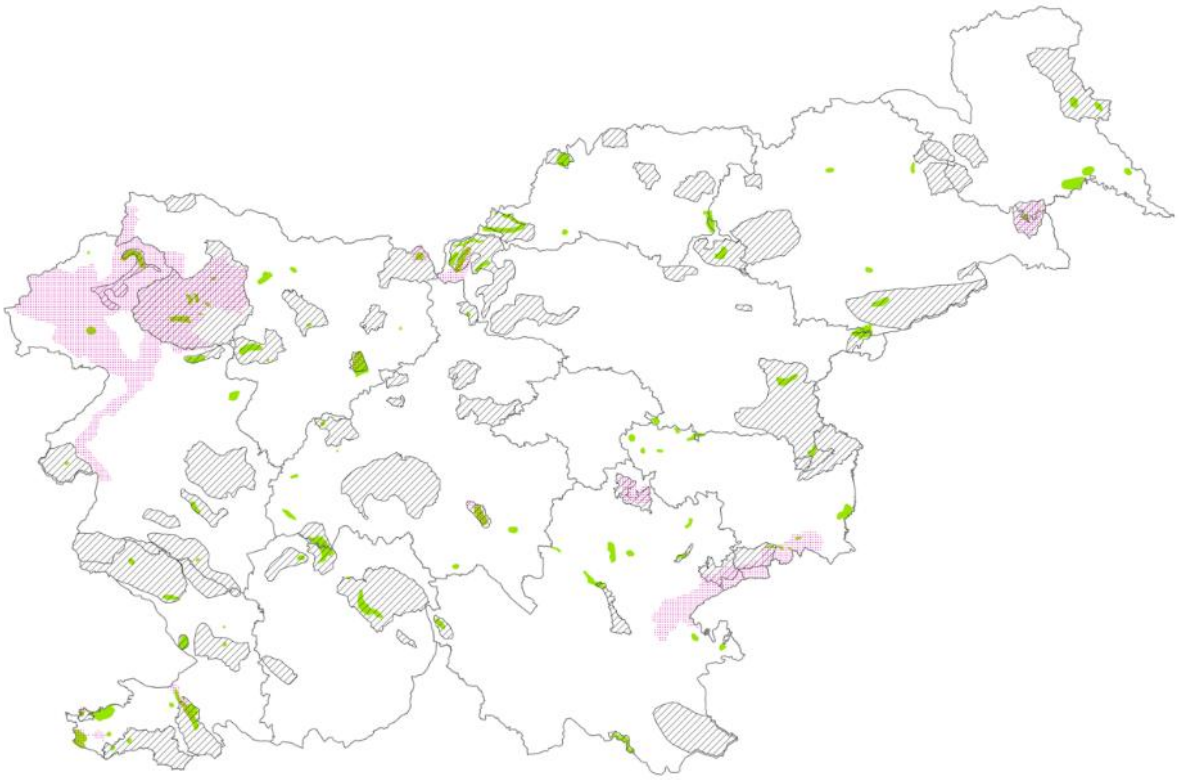
Pojem prepoznavnosti krajin se je v slovenskem prostoru prvič uveljavil s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije (SPRS, 2004) in Prostorskim redom Slovenije (PRS, 2004), podlaga za njihovo opredelitev pa so bile predvsem kulturno-dediščinske kakovosti prostora. V SPRS 2004, ki je opredelila dejavnike prepoznavnosti krajine in navedla, da se splošna kulturna in simbolna krajinska prepoznavnost Slovenije oblikuje na ravni alpske, predalpske, subpanonske, kraške in primorske krajinske regije, je bilo prikazanih in poimensko navedenih cca 60

krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni: Bohinj, Fužinarsko-Studorske planine, Bled, Lipica, Škocjanske jame, del Brkinov in Matarskega podolja, Cerkniško polje, Planinsko polje, grad Snežnik, Loški Potok, Ljubljansko barje, del Osrednjih Slovenskih Goric, Bitnje, Brdo pri Kranju; del Bržanije in Movraške doline; območje Ruta, Granta, Stržišča in Kala; Srednji vrh nad Gozdom Martuljkom, dolina Kolpe pod Starim trgom, območje Strmice – Predjame, Strojna, Kapelske gorice, območje Gore, območje Negove in Treh Kraljev; Polhov Gradec in Črni Vrh, Radensko polje, Prem in Suhorje, grad Borl, Jezersko, dolina Soteske, Starih Žag, območje Fale, del Goričkega, Gorjancev, Podgorja, območje Idrije, Jeruzalemske gorice, Kras, Lipniška dolina, Mirenska dolina, Otočec, območje Kozjanskega, Obsotelja, Bizeljskega, Ribniško Pohorje, območje Rogatca in Donačke gore, območje Strunjana, Šavrini, območje Šentjanža nad Dravčami, območje Smlednika in Šmarne gore, Trenta, območje vasi pod Čavnom, Velika Planina, Vipavska Brda, Paški Kozjak, širše območje Volčjega Potoka, Zgornja Mežiška dolina, Zgornja Selška dolina, območje Žičke kartuzije, Zadrečka dolina, območje Dolskega in Krumperka, južno Pohorje, Košenjak, Zgornja Savinjska dolina, del Belokranjskega ravnika, spodnji del Goriških Brd, del Haloz.

Poseben kulturni in simbolni pomen je SPRS 2004 pripisala Slovenskemu morju, v katerem je treba s prostorskim razvojem ohranjati njegov kulturni in simbolni pomen ter biotsko raznovrstnost.

V letu 2017 sprejeti Zakon o urejanju prostora (ZUreP-2) je načelo ohranjanja prepoznavnih značilnosti prostora postavil v širši kontekst urejanja prostora in tudi na tej podlagi je bil naročen CRP projekt Nadgradnja metodologije določanja območij nacionalne prepoznavnosti krajine (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo; Acer Novo mesto d.o.o. in ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika, marec 2020), katerega cilj je bil preveriti in dopolniti dotedanji koncept določanja območij prepoznavnosti krajine in metodo, da bodo območja in prvine prepoznavnosti krajine določeni na konsistenten in transparenten način.

V projektu je bilo na podlagi analize občinskih prostorskih načrtov (OPN) na dveh testnih območjih (Triglavski narodni park in Mirnska dolina) med drugim ugotovljeno, da je bila v teh OPN-jih prepoznavnost prostora/krajin obravnavana na različne načine in v različnem obsegu, saj ob njihovi izdelavi ni bilo nikakršnih navodil, priporočil, usmeritev v zvezi s tem. Tako sta bila način in obseg upoštevanja zakonskih določil v zvezi s prepoznavnostjo predvsem odvisna od usposobljenosti, znanj, obveščenosti in ozaveščenosti izdelovalcev OPN in naročnikov (občin). V praksi se je izkazalo, da so le redki poznali pojem izjemnih krajin in uporabili prikaz teh območij, ki je bil sicer na razpolago na MOP, ter upoštevali usmeritve za urejanje teh območij. Še manj prostorskih načrtovalcev je poznalo strokovne podlage, izdelane po naročilu MOP, v katerih so bile predlagane usmeritve za urejanje izjemnih krajin. Poleg tega ob pripravi pregledanih OPN v zvezi s prepoznavnostjo ni bilo konkretnejših zahtev in usmeritev v takrat veljavnem Zakonu o prostorskem načrtovanju (ZPNačrt in tudi nobenih smernic, zahtev, navodil oz. priporočil s strani nosilcev urejanja; navsezadnje obravnava krajin in tudi prepoznavnosti prostora ni bila obvezna vsebina OPN.

Slika 56: Prikaz krajinskih območij prepoznavnosti - šrafirano črno (SPRS 2004) in nekaterih novih oz. redefiniranih krajinskih območij prepoznavnosti - rožnato (CRP Nadgradnja metodologije določanja območij nacionalne prepoznavnosti krajine) ter izjemnih krajin - zeleno (Usmeritve za urejanje izjemnih krajin v Sloveniji. Hudoklin J., Ogrin D., 1998).

Je pa analiza tudi pokazala, da so se v nekaterih OPN vrednejša krajinska območja vendarle obravnavala, sicer na različne načine in z uporabo različne terminologije (prepoznavna značilnost, prepoznavna kulturna krajina; podeželska identiteta; prepoznaven videz, prepoznaven poselitveni vzorec; arhitekturna prepoznavnost, prvina prepoznavnosti; območje prepoznavnih ustvarjenih kvalitet, območja prepoznavnih naravnih vrednot; identiteta prostora, kraja, območja, kulturne krajine; prepoznavna identiteta, krajinska identiteta, arhitekturna identiteta idr.). Ponekod so v OPN-jih opredeljene celo še dodatne izjemne krajine lokalnega pomena, območja lokalne prepoznavnosti in podobno.

Trenutno je v pripravi CRP projekt Prenova regionalne razdelitve krajinskih tipov in izjemnih krajin v Sloveniji ter njihova digitalizacija (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo; Acer Novo mesto d.o.o. in ZRC SAZU). Regionalna razdelitev krajinskih tipov (Marušič in sod., 1998), ki je bila kot temeljno strokovno gradivo na področju analize in vrednotenja krajine v Sloveniji izdelana v letu 1998, se namreč od svojega nastanka ni posodabljala in je tako vsebinsko kot tudi metodološko potrebna prenove oz. posodobitve. Omenjeni CRP projekt je usmerjen v posodobitev regionalizacije krajinskih tipov Slovenije, obenem pa tudi v posodobitev nabora izjemnih krajin in posodobitev nabora območij prepoznavnosti na nacionalni ravni (z vsemi podatkovnimi sloji v vektorski obliki za vključitev v prostorski informacijski sistem). Rezultati projekta bodo usmerjeni tudi v

pripravo usmeritev za opredelitev območij/prvin prepoznavnosti krajin na regionalni ravni in predloga ukrepov za preprečitev neželenih sprememb v prihodnje ter usmeritev za varstvo in razvoj v okviru instrumentov ključnih javnih politik na področju varstva, upravljanja in načrtovanja krajin.

Nabor in obseg območij nacionalne prepoznavnosti krajine bo v okviru omenjenega projekta spremenjen, saj bodo kot osnovna enota za opredelitev teh območij opredeljene krajinske podenote, opredeljene v okviru Regionalna razdelitev krajinskih tipov. Te podenote bodo opredeljene na podlagi na novo postavljenih meril.

V okviru projekta, ki bo zaključen koncem leta 2024, bodo vse obravnavane vsebine pripravljene na način, da bo omogočen javni dostop do podatkov, med drugim tudi prek spletnega pregledovalnika.

Izjemne krajine

Izjemna krajina je naravna ali kulturna krajina, ki izkazuje visoko prizoriščno vrednost kot odraz ene ali več edinstvenih oziroma neponovljivih lastnosti: svojevrstne zgradbe, edinstvene rabe tal, posebnega naselbinskega vzorca ali izjemnih naravnih prvin in je kot taka prepoznavna na ravni Slovenije (ReSPR2050).

Seznam in prikaz izjemnih krajin (93 manjših območij za skupno 86 izjemnih krajin, od katerih so nekatere sestavljene iz več poligovov) izhajata iz študije Strategija varstva krajin v Sloveniji - Izjemne krajine (Ogrin, 1996).

Po dosedanjih opredelitvah najvrednejših krajinskih območij (Usmeritve za urejanje izjemnih krajin, 1998) se v kategorijo izjemnih krajin uvršča 89 krajin, razvrščenih v 6 tipoloških skupin:

a) njivske krajine:

- njivske krajine v ravnici: Bukovnica, Dolnja Bistrica - Hotiza, Globodol, del doline zgornje Kolpe, Lipica, Loški potok, Strmica pri Postojni in

- njivske krajine na gričevju v prepletu s travniki in gozdovi: Brunk, Osredek, Donačka gora, Draščički steljniki, Haloze, Izola, Labinje, Mali Vrh pri Mirni Peči, Otlica, Podsreda s Starimi gorami, Razbor pod Lisco, Sorica - Danje - Torka, Suhor pri Metliki, Svibno, Šmartno v Brdih, Šmihel ob Krki, Velika Slevica, Žirovnica;

b) krajine travnatega sveta:

- celki: Jekel, Jezersko, Macesnik in Klemenšek, Robanov in Matkov kot, Pik, Resnik - Skomarje, Rovte, Strojna, Topla,

- planine: Javornik, Uskovnica, Voje, Zajamniki, Velika planina in

- obvodne krajine in mokrotni svet: Jovsi, Dolinsko pri Polani, Radulja pri Klevevžu, Krka - izvir, Pleterje na Dravskem polju, dobrave pri Lescah in Radovljici;

c) krajine trajnih nasadov - vinogradniške krajine: Jeruzalemske gorice, Bočje, Gadova peč in Stankovo ter Šutenska gora, Dutovlje - Tomaj, Kalvarija - Piramida, Lendavske gorice, dolina Krke Dvor - Soteska, Sveto pri Komnu, Tinska gora - Babna gora;

d) poseljene krajine:

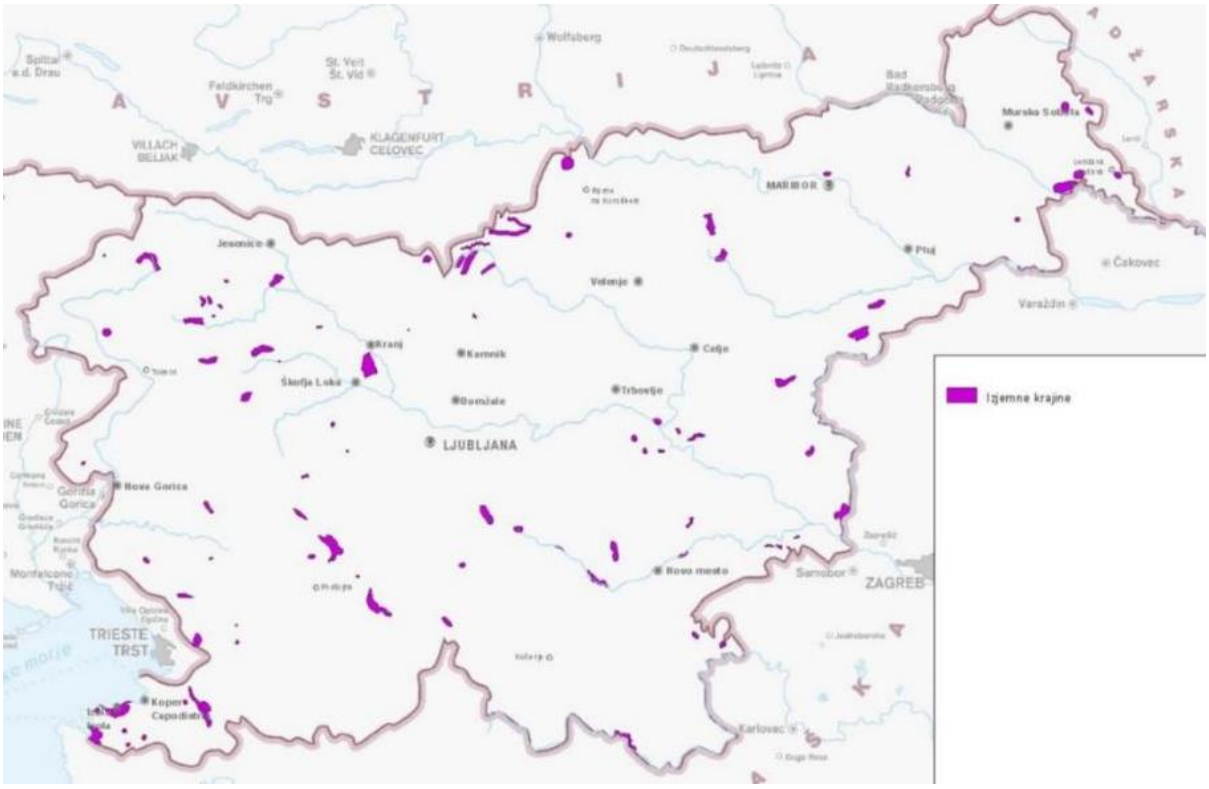
- kulturne krajine z izrazitimi poselitvenimi vzorci: Bitnje, Črni Kal - Hrastovlje, Drežnica, Koprsko in slemenska poselitev - Koštabona, Krkavče, Padna in Šmartno; Kobilje, Rožar pri Tinjanu, Rut, Grant, Stržišče, Zali Log in

- krajine z izstopajočimi arhitekturnimi členi**:** Adergas, Črni vrh, Gradišče, Jamnik, Koprivna, Koreno, Marija Snežna pri Gočah, Marija Snežna - Podgorski Kras, Otočec, Studor, Širje nad Zidanim Mostom;

e) solinske krajine: Sečoveljske in Strunjanske soline;

f) krajine z izjemno naravno zgradbo: Bled, Bohinj, Cerkniško jezero, Hotedršica, Log pod Mangartom, Logarska dolina, Planinsko polje, ovršje Pohorja, Radensko polje, Škocjanske jame, Trenta, Vrtača pod Čebulovico.

Za vse navedene tipološke skupine so v Usmeritvah za urejanje izjemnih krajin (1998) predlagane usmeritve za urejanje, ki naj bi se upoštevale v prostorskih aktih. Vendar pa praksa kaže (Izhodišča za krajinsko politiko, 2018), obravnava krajine v prostorskih aktih ni predpisana oz. strokovno posebej opredeljena (ni enotnih meril za vrednotenje krajine, usmeritev za opredelitev izjemnih krajin, usmeritev za urejanje izjemnih krajin ali razvrednotenih območij), način in poglobljenost obravnave krajinsko relevantnih vsebin v prostorskih aktih je v veliki meri odvisna od znanja naročnikov in posameznih izdelovalcev prostorskih aktov. Podatek o izjemnih krajinah (število, lokacije, obseg, omejitve/usmeritve za urejanje) še vedno ni javno dostopen v državnih podatkovnih bazah (npr. v Prostorskem informacijskem sistemu ali v Atlasu okolja). Posledično se izjemne krajine doslej večinoma sploh niso obravnavane v prostorskih aktih ali pa so se obravnavale na različne načine, z uporabo različnih pojmov za vrednejša krajinska območja, ponekod so bile celo določene izjemne krajine lokalnega pomena.

Slika 57: Izjemne krajine v Sloveniji (Ogrin, 1998; spletne strani MOP).

V spodnji preglednici so navedene izjemne krajine z gornjega prikaza izjemnih krajin, povzetega iz Strategije varstva krajine v Sloveniji (1996) in območja nacionalne prepoznavnosti (povzeta iz SPRS 2004) in sicer glede na njihovo lego v posameznih regijah. Ker meje teh območij ne sovpadajo z mejami statističnih regij, so nekatera območja nacionalne prepoznavnosti navedena v po dveh regijah.

Preglednica 54: Izjemne krajine in območja nacionalne prepoznavnosti

Statistična regija	Krajinska območja prepoznavnosti (SPRS 2004)	Izjemne krajine
Gorenjska	Bitnje, Bohinj, Brdo pri Kranju, Jezersko, Lipniška dolina, Srednji vrh nad Gozdom Martuljkom, Zgornja Selška dolina	Adergas, Bitnje, Bled, Bohinj, Dobrave, Jamnik, Javornik, Jezersko, Planina Voje, Sorica – Danje – Torka, Studor, Uskovnica, Zajamniki, Zali Log
Goriška	Goriška Brda, Idrija, Kras, Območje Gore, Rut – Grant – Stržišče – Kal, Trenta, Vasi pod Čavnom	Drežnica, Labinje, Log pod Mangartom, Marija Snežna pri Gočah, Otlica, Rut – Grant – Stržišče, Šmartno, Trenta
Jugovzhodna Slovenija	Bela krajina, Dolina Kolpe pod Starim trgom, Dolina Soteske – Stare Žage, Gorjanci –Podgorje, Loški Potok, Mirenska dolina, Otočec	Dolina Krke, Dvor – Soteska, Dolina zgornje Kolpe, Draščički steljniki, Globodol, Loški Potok, Mali Vrh, Otočec,

Statistična regija	Krajinska območja prepoznavnosti (SPRS 2004)	Izjemne krajine
		Radulja pri Klevevžu, Suhor – Jugorje, Šmihel ob Krki
Koroška	Košenjak, Ribniško Pohorje, Strojna, Zgornja Mežiška dolina, Šentjanž	Jekel, Koprivna, Ovršje Pohorja, Pik, Strojna, Topla
Obalno-kraška	Brkanija in Moravška dolina, Brkini – Zgornji del Vremske doline – Divaški Kras, Kras, Lipica, Strunjan, Vipavska Brda	Črni Kal – Hrastovlje, Dutovlje – Tomaj, Izola, Koštabona, Krkavče, Lipica, Marija Snežna – Podgorski kras, Padna, Rožar pri Tinjanu, Sečoveljske soline, Strunjanske soline, Sveto pri Komnu, Škocjanske jame – vas Škocjan, Vrtača pod Čebulovico
Osrednjeslovenska	Dolsko – Krumperk, Ljubljansko barje, Planinsko polje, Polhov Gradec – Črni Vrh, Radensko polje, Smlednik, Šmarna gora, Velika planina, Volčji Potok	Črni Vrh, Hotedršščica, Koreno, Krka – izvir, Planinsko polje, Radensko polje, Rovte, Velika Planina, Velika Slevica
Podravska	Borl, Fala, Haloze, Jeruzalemske gorice, Južno Pohorje, Negova – Trije Kralji, Osrednje Slovenske gorice	Donačka gora, Gradišče, Haloze, Kalvarija – Piramida, Ovršje Pohorja, Pleterje
Pomurska	Goričko, Jeruzalemske gorice, Kapelske gorice, Negova – Trije Kralji, Osrednje Slovenske gorice	Bukovnica, Dolinsko pri Polani, Dolnja Bistrica – Hotiza, Jeruzalemske gorice, Kobilje, Lendavske Gorice
Posavska	Gorjanci – Podgorje, Kozjansko – Obsotelje - Bizeljsko	Bočje, Stankovo, Šutenska gora, Brunk, Gadova Peč, Jovsi pri Brežicah, Osredek, Razbor – Lisca, Svibno, Žirovnica
Primorsko-notranjska	Cerkniško polje, Grad Snežnik, Planinsko polje, Prem – Suhorje, Strmica - Predjama	Cerkniško jezero, Planinsko polje, Strmica pri Postojni, Zelše
Savinjska	Južno Pohorje, Kozjansko – Obsotelje – Bizeljsko, Paški Kozjak, Rogatec – Donačka gora, Zadrečka dolina, Zgornja Savinjska dolina, Žička kartuzija	Donačka gora, Logarska dolina, Matkov Kot, Ovršje Pohorja, Podsreda s Starimi gorami, Razbor – Lisca, Resnik – Skomarje, Robanov Kot, Solčavska panoramska pot, Klemenšek, Širje nad Zidanim Mostom, Tinska gora – Babna gora
Zasavska	/	/

Ta seznam izjemnih krajin bo v okviru projekta CRP Prenova regionalne razdelitve krajinskih tipov in izjemnih krajin v Sloveniji ter njihova digitalizacija, ki bo zaključen koncem leta 2024, spremenjen. Na podlagi meril, na novo postavljenih v okviru omenjenega projekta, bodo namreč nekatere izjemne krajine zaradi ugotovljenega neizpolnjevanja meril (npr. zaraščena kulturna krajina, pozidane površine, neustrezna tipologija stavb ali drugi degradacijski elementi) črtane, nekatere pa dodane.

Tako kot to velja za območja nacionalne prepoznavnosti, bodo v projektu tudi vsebine v zvezi z izjemnimi krajinami (nabor in prikaz izjemnih krajin ter podatki o načinu izpolnjevanja meril za uvrstitev posameznih območij v to kategorijo), pripravljene na način, da bo omogočen javni dostop do podatkov, med drugim tudi prek spletnega pregledovalnika. Tako vzpostavljena digitalna podatkovna baza bo torej uporabna tudi v postopkih priprave prostorskih aktov. Pričakovati je, da bo upravljanje teh podatkov (in povezane smernice ter mnenja) prevzelo Ministrstvo za naravne vire in prostor, ki v postopkih prostorskega načrtovanja nastopa v vlogi nosilca urejanja prostora, pristojnega za krajino.

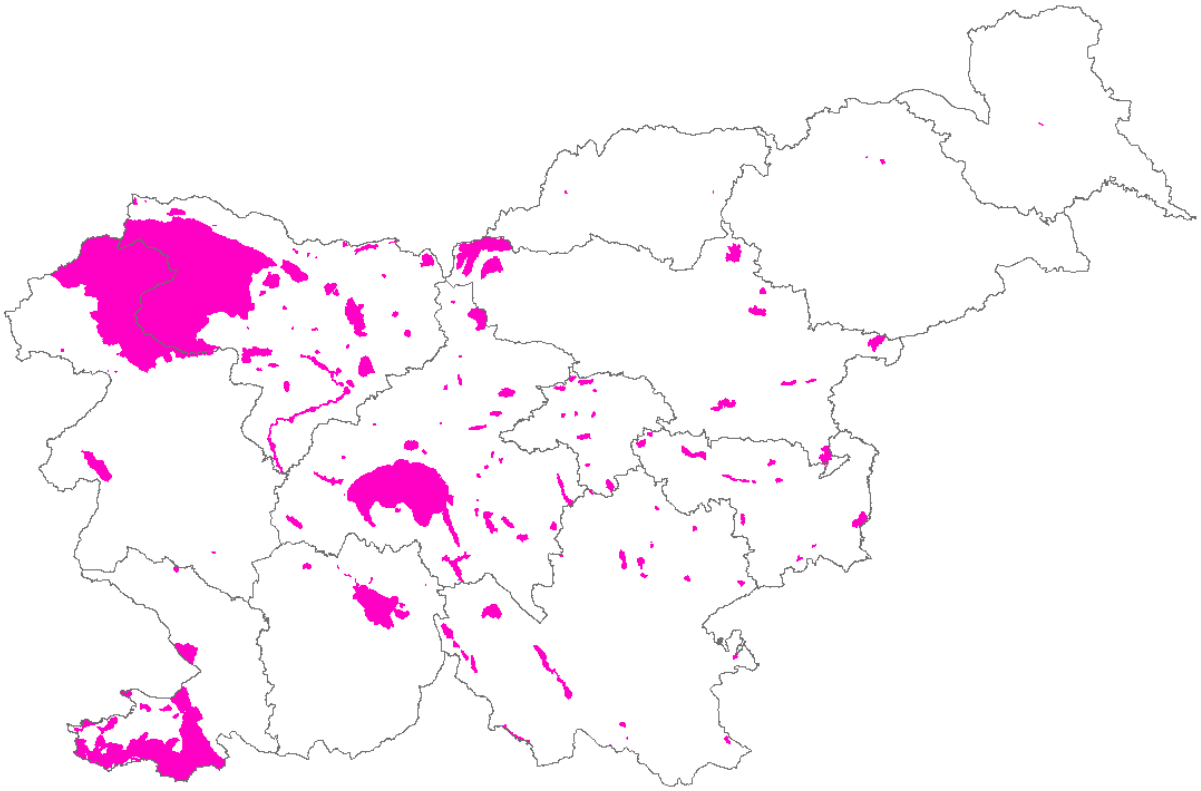
Dediščinske kulturne krajine

Dediščinske kulturne krajine so bile opredeljene na Ministrstvu za kulturo; gre za 219 krajinskih območij večjih ali manjših razsežnosti. Za vse velja splošni varstveni režim.

Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16, 21/18 – ZNOrg in 78/23 – ZUNPEOVE) določa, da je »kulturna krajina« »nepremična dediščina, ki je odprt prostor z naravnimi in ustvarjenimi sestavinami, katerega strukturo, razvoj in uporabo pretežno določajo človekovi posegi in dejavnost«.

Iz števila, obsega in razporeditve dediščinskih krajin je razvidno, da merila za njihovo opredelitev po območnih enotah ZVKDS niso bila povsem enaka. Tako npr. ni opredeljenih dediščinskih krajin na območju Idrijskega, Krasa in Brkinov ter Koroške, Štajerskega in Prekmurja, čeprav se tudi na teh območjih nahajajo krajine, ki bi sodile na seznam dediščinskih kulturnih krajin.

Številne dediščinske kulturne krajine se prekrivajo z izjemnimi krajinami ali pa z območji nacionalne prepoznavnosti, opredeljenimi v SPRS 2004.

Slika 58: Dediščinske kulturne krajine (vir: Varstveni režimi kulturne dediščine, portal OPSI, https://podatki.gov.si/dataset/varstveni-rezimi-kulturne-dediscine-evrd).

Preglednica 55: Dediščinske kulturne krajine

Statistična regija	Dediščinske kulturne krajine
Gorenjska	Adergas - Kulturna krajina, Begunje na Gorenjskem - Planina Planinca, Bled - Ambient Bleda, Bled - Ambient cerkve sv. Andreja nad Rečico, Bled - Parkovni gozd Straža, Davča - Kulturna krajina, Doslovče - Spodnja Smokuška planina, Dovje - Hruškov drevored, Gorenja vas - Kulturna krajina Poljanske Sore, Gorenja žetina - Kulturna krajina Gorenje in Dolenje žetine, Grahovše - Planina Javornik, Hudo pri Tržiču - Kulturna krajina, Jamnik - Kultura krajina, Jelendol - Planina Dolga njiva, Jelendol - Planina Pungrat, Jelendol - Planini Šija in Ilovica, Jelendol - Tegoška planina, Jelovica - Mošenjska planina, Jelovica - Planina Goška Ravan, Julijske Alpe - Triglavski narodni park, Križna gora nad Škofjo Loko - Kulturna krajina, Krnica - Planina Zgornja Krma, Kupljenik - Rovt Talež, Leše pri Tržiču - Kulturna krajina, Log pri Kranjski Gori - Skupina kozolcev med Logom in Gozd Martuljkom, Mežakla - Planina Spodnji Kozjek, Mojstrana - Vrtaška planina, Moste - Zabreška planina, Moste - Žirovniška planina, Nomenj - Bitenjska planina, Podkoren - Rovt Kramarjeva poljana, Podljubelj - Planina Kofce, Podljubelj - Planina Korošica, Pokljuka - Planina Četeže, Pokljuka - Planina Javornica, Polje v Bohinju - Planina Poljana, Polje v Bohinju - Planina Suha, Praprotno - Kulturna krajina Selške Sore, Preddvor - Ambient gradov Hrib in Turn, Rateče - Senožeti Trebiže, Ravne v Bohinju - Planina Za Liscem, Ravne v Bohinju - Ravenska planina in planina Za Črno goro, Ribčev Laz - Ambient cerkve sv. Janeza Krstnika, Spodnje Danje - Kulturna krajina Sorica-Danje-Torka, Srednje Bitnje - Kulturna krajina Bitnje, Srednji Vrh nad Martuljkom - Vas, Stara Fužina - Planina Jezerce, Stara Fužina - Planina Vodični vrh, Stara Fužina - Planina Vogar, Studenčice - Kulturna krajina,

Statistična regija	Dediščinske kulturne krajine
	Sveti Jošt nad Kranjem - Romarsko središče, Škofja Loka - Kulturna krajina Kamnitnik, Topolje - Kulturna krajina, Udin boršt - Spominski park Udin boršt, Visoko pri Poljanah - Ambient Visoške in Debeljakove domačije, Zali Log - Kulturna krajina, Zgornje Jezersko - Kulturna krajina, Žlan - Planina Osredki
Goriška	Drežniške Ravne - Planina Zaprikraj, Julijske Alpe - Triglavski narodni park, Krn - Planina Kašina, Krn - Planina Leskovca, Krn - Planina Slapnik, Ljubinj - Planina Lom, Lokovec - Ambient teras s kozolci pod domačijo Ivanček, Ravne v Bohinju - Ravenska planina in planina Za Črno goro, Sužid - Sužiška planina, Sveta Gora pri Gorici - Območje gore z Marijinim svetiščem, Tabor nad Črničami - Območje arheologije, tabora in soteske, Tolminske Ravne - Planina Kal, Volarje - Planina Lapač, Volče pri Tolminu - Kovačičeva planina, Volče pri Tolminu - Planina Bant, Zatolmin - Planina Laška seč, Zatolmin - Planina Sleme, Zatolmin - Planina Za Grmučem, Zemono - Območje ob dvorcu Zemono
Jugovzhodna Slovenija	Čatež - Območje Marijine romarske cerkve na Zaplazu, Čeplje pri Predgradu - Kulturna krajina, Draga - Kulturna krajina Resne njive, Drašiči - Steljniki, Globodol - Globodolsko polje, Grič pri Klevevžu - Območje gradu Klevevž, Hmeljčič - Kulturna krajina, Hmeljčič - Stiški sadovnjak, Javorovica - Kulturna krajina, Jelenja vas - Kulturna krajina, Jurjevica - Krajinsko območje Jurjevica-Breže, Kočevje - Kulturna krajina Rinže, Laze pri Predgradu - Kulturna krajina, Mali Vrh pri Mirni Peči - Kulturna krajina, Mokronog - Območje Žalostne gore, Petelinjek - Kulturna krajina, Prečna - Območje gradu Luknja, Retje v Loškem Potoku - Kulturna krajina, Retje v Loškem Potoku - Območje cerkve sv. Florijana, Ribjek - Kulturna krajina, Šmihel pri Žužemberku - Kulturne terase, Temenica - Kulturna krajina, Tihaboj - Kulturna krajina Mlaškega potoka, Travnik - Kulturna krajina Dolge njive, Travnik - Kulturna krajina Sodol, Vrhovci - Vrtače
Koroška	Josipdol - Lipov drevored, Leše pri Prevaljah - Ambient s cerkvama sv. Ane in sv. Volbenka, Podolševa - Kulturna krajina
Obalno-kraška	Ankaran - Kulturna krajina Ankaranska bonifika, Ankaran - Kulturna krajina Debeli rtič, Boršt nad Dragonjo - Kulturna krajina notranja Slovenska Istra, Brič - Območje drevoredov cipres, Čentur - Kulturna krajina, Izola - Kulturna krajina Izolski amfiteater, Korte - Kulturna krajina Cetore-Korte, Lipica - Kobilarna Lipica, Lipica - Kraška kulturna krajina, Movraž - Kulturna krajina Movraška vala, Podpeč pri Črnem Kalu - Kulturna krajina Kraški rob, Portorož - Kulturna krajina Šentjane, Puče - Kulturne terase med Krkavškim potokom in Supotom, Rožar - Kulturna krajina, Seča - Kulturna krajina Seča polotok, Sečovlje - Sečoveljske soline, Socerb - Območje gradu Socerb, Strunjan - Drevored pinij od Strunjana do Portoroža, Strunjan - Kulturna krajina Strunjan, Strunjan - Strunjanske soline, Sveti Peter - Kulturna krajina Sveti Peter-Padna-Nova vas, Štanjel - Kulturna krajina, Tinjan - Kulturna krajina
Osrednjeslovenska	Gabrje pri Jančah - Kulturna krajina, Gorenja Brezovica - Kulturna krajina, Grosuplje - Dvostrani drevored ob Kolodvorski cesti, Gumnišče - Kulturna krajina Rogoče, Hotedršica - Kulturna krajina, Hrastov Dol - Kulturna krajina, Javor - Kulturna krajina, Kamnik - Žalski hrib, Kamniška Bistrica - Ambient lovskih in planinskih objektov, Knej - Kulturna krajina reke Rašice in Mišje doline, Koreno nad Horjulom - Kulturna krajina, Ljubljana - Grajski grič, Ljubljana - Kulturna krajina Ljubljansko barje, Ljubljana - Kulturna krajina Rožnik in Šišenski hrib, Ljubljana - Skupina kozolcev pri Nadgorici, Luče - Kulturna krajina Lučki dol, Mengeš - Območje mengeških gradov, Podgora pri Dolskem - Kulturna krajina, Podlipa - Kulturna krajina, Radomlje - Radomeljska mlinščica, Selo pri Pancah - Kulturna krajina, Šentgotard - Kulturna krajina, Temenica - Kulturna krajina, Topol pri Medvodah - Kulturna krajina Katarina, Trebnja Gorica - Kulturna krajina Izvir Krke, Velika Planina - Pastirsko naselje, Vinje pri Moravčah - Kulturna krajina, Volavlje - Kulturna krajina, Vrhnika - Drevored platan ob Tržaški cesti, Zagradec pri

Statistična regija	Dediščinske kulturne krajine
	Grosupljem - Kulturna krajina Radensko polje, Zgornja Javoršica - Kulturna krajina, Želimlje - Kulturna krajina Želimeljska dolina
Podravska	Donačka Gora - Južno pobočje Donačke Gore, Vosek - Vrbov drevored, Vukovje - Vinogradniški zaselek Gradišče
Pomurska	Murska Sobota - Topolov drevored
Posavska	Blanca - Blanško polje, Brestanica - Kulturna krajina, Brezje pri Dovškem - Kulturna krajina, Brezovica v Podbočju - Vinske gorice, Čimerno - Kulturna krajina, Dolenja vas pri Raki - Kulturna krajina, Dolnje Brezovo - Dolnje Brezovško polje, Gornje Brezovo - Gornje Brezovško polje, Jovsi - Poplavna ravnica ob Sotli, Log - Loško polje, Loka pri Zidanem Mostu - Loško-Račiško polje, Podsreda - Kulturna krajina, Stankovo - Vinogradniško območje, Svibno - Kulturna krajina, Šentjur na Polju - Šentjursko polje, Šmarčna - Polje Šmarčna-Kompolje, Vrhovo - Kulturna krajina
Primorsko-notranjska	Bločice - Kulturna krajina Bločiško polje, Cerknica - Drevored, Cerknica - Drevored med Cerknico in Begunjami, Cerknica - Kulturna krajina Cerkniškega jezera, Dolenja vas pri Cerknici - Drevored med Podskrajnikom in Cerknico, Lahovo - Drevored, Martinjak - Drevored, Mramorovo pri Lužarjih - Drevored lip, Podskrajnik - Drevored med Rakekom in Podskrajnikom, Rakek - Drevored, Rakek - Drevored med Uncem in Rakekom, Rakek - Drevored v jedru naselja, Strmca pri Postojni - Kulturna krajina, Unec - Drevored
Savinjska	Babna Gora - Območje vinogradniškega slemena, Donačka Gora - Južno pobočje Donačke Gore, Logarska Dolina - Kulturna krajina Logarska dolina, Logarska Dolina - Kulturna krajina Matkov kot, Podolševa - Kulturna krajina, Podsreda - Kulturna krajina, Robanov Kot - Kulturna krajina Robanov kot, Skomarje - Kulturna krajina Resnik-Skomarje, Stare Slemene - Območje Žičke kartuzije, Škalce - Vinogradniško območje, Tinska gora - Območje vinogradniškega slemena, Velika Planina - Pastirsko naselje, Velike Grahovše - Kulturna krajina
Zasavska	Čemšenik - Kulturna krajina, Čolnišče - Kulturna krajina, Gamberk - Grič Gamberk, Golče - Kulturna krajina, Javorje pri Gabrovki - Kulturna krajina, Kolovrat - Kulturna krajina, Podbukovje pri Vačah - Kulturna krajina Podbukovje, Šentgotard - Kulturna krajina, Tepe - Kulturna krajina, Tihaboj - Kulturna krajina Mlaškega potoka

Naravni parki

V Sloveniji je cca 13 % ozemlja zavarovanega z različnimi varstvenimi kategorijami naravnih parkov (kategorizacija IUCN), med katerimi so:

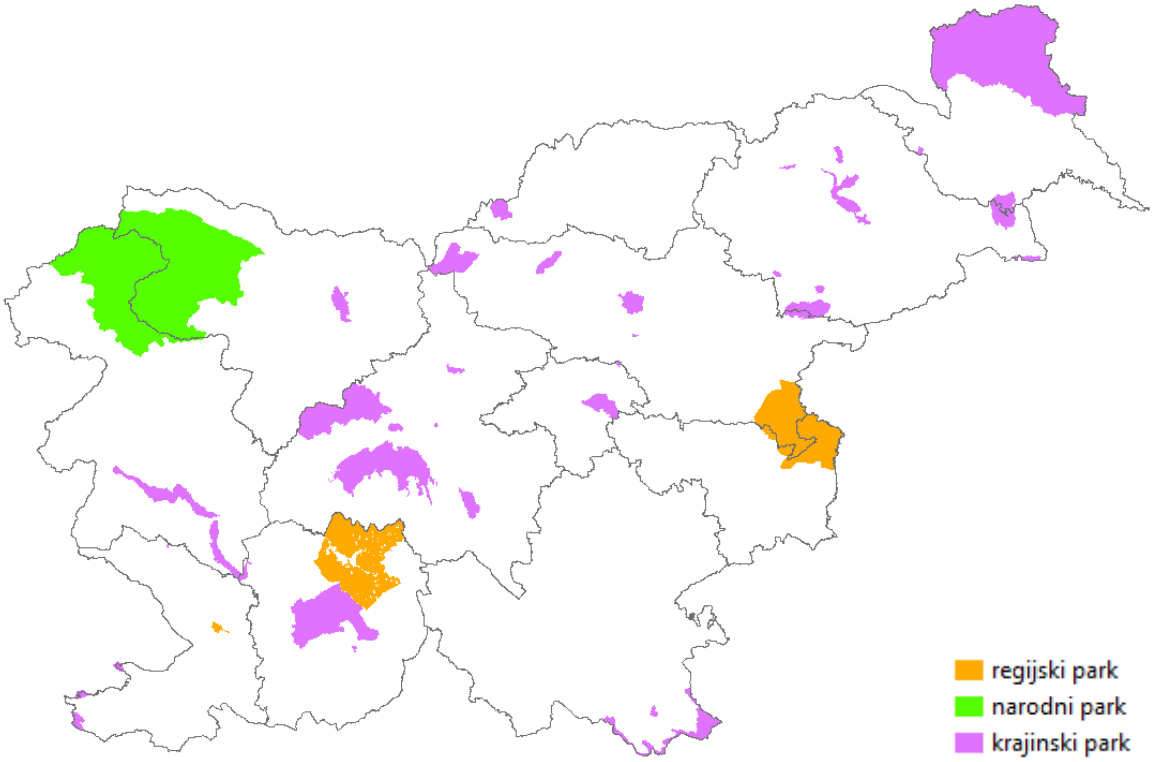
- En narodni park (Triglavski narodni park) – obširno območje (84.000 ha) s številnimi naravnimi vrednotami ter z veliko biotsko raznovrstnostjo. V pretežnem delu narodnega parka je prisotna prvobitna narava z ohranjenimi ekosistemi in naravnim procesi, v manjšem delu narodnega parka so lahko tudi območja večjega človekovega vpliva, ki pa je z naravo skladno povezan.
- Trije regijski parki (Kozjanski park, Notranjski regijski park in Regijski park Škocjanske jame) - obsežna območja regijsko značilnih ekosistemov in krajine z večjimi deli prvobitne narave in območji naravnih vrednot, ki se prepletajo z deli narave, kjer je človekov vpliv večji, vendarle pa z naravo uravnotežen
- Cca 47 krajinskih parkov - območij s poudarjenim kakovostnim in dolgotrajnim prepletom človeka z naravo, ki ima veliko ekološko, biotsko ali krajinsko vrednost.

V naravnih parkih krajina sicer ni osnovni predmet (vsebina, cilj) varstva, a se z različnimi ukrepi tudi varuje (npr. KP Logarska dolina, KP Kolpa, Triglavski narodni park) ali celo na novo vzpostavlja (npr. Naravni rezervat Škocjanski zatok).

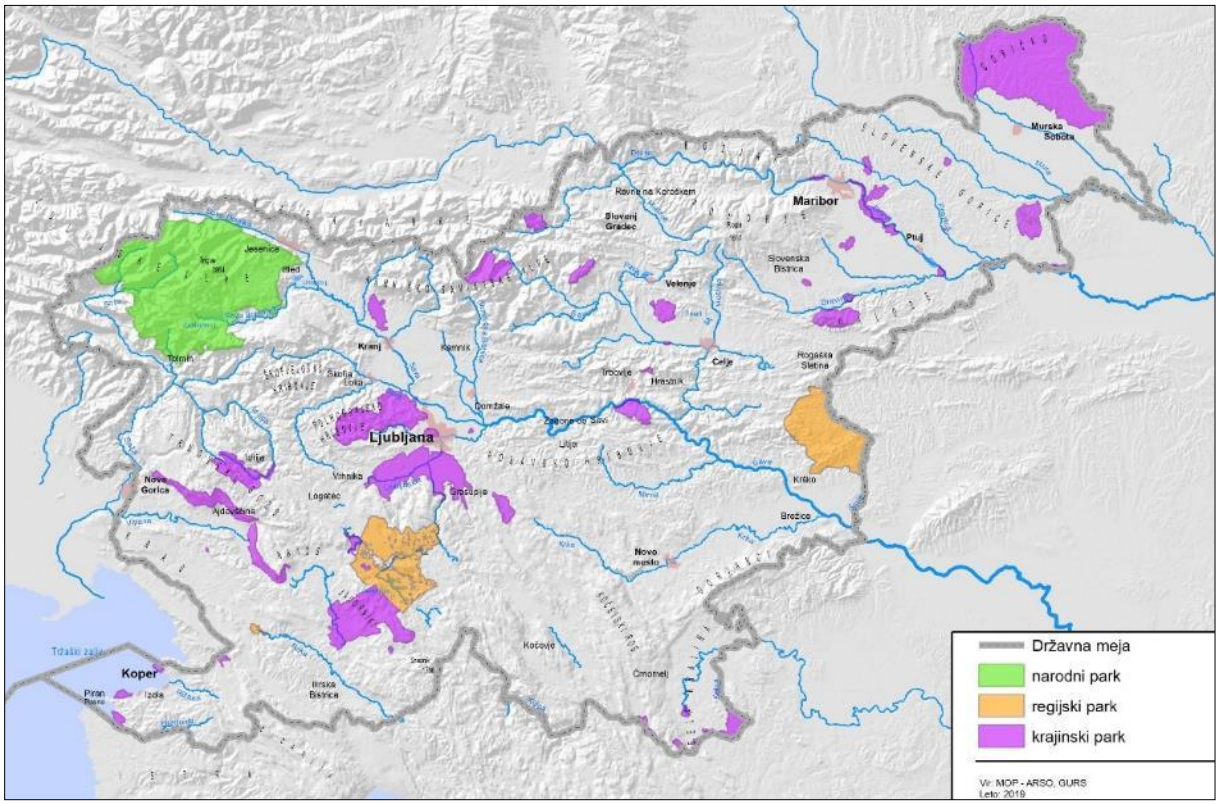
Zavarovana območja ustanovijo bodisi Vlada bodisi občine bodisi Vlada in občine skupaj. Nekatere krajinske parke je razglasila Vlada, druge pa občine.

Preglednica 56: Naravni parki

Statistična regija	Naravni parki
Gorenjska	Triglavski narodni park; Spominski park Udin boršt
Goriška	Triglavski narodni park; Južni obronki Trnovskega gozda; Južni in zahodni obronki Nanosa
Jugovzhodna Slovenija	Krajinski park Kolpa; Krajinski park Lahinja
Koroška	Krajinski park Topla
Obalno-kraška	Regijski park Škocjanske jame; Sečoveljske soline; Krajinski park Strunjan; Krajinski park Debeli Rtič
Osrednjeslovenska	Krajinski park Češeniške in Prevojske gmajne; Krajinski park Ljubljansko barje; Krajinski park Radensko polje; Polhograjski Dolomiti; Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib; Zajčja dobrava
Podravska	Krajinski park Boč-Donačka gora; Krajinski park Štatenberg; Krajinski park Žabljek; Krajinski park Mariborsko jezero; Krajinski park Jareninski dol; Krajinski park Drava; Krajinski park Kamenščak – Hrastovec; Krajinski park Središče ob Dravi; Krajinski park Jeruzalemsko - Ormoške gorice
Pomurska	Krajinski park Goričko; Krajinski park Ljutomerski ribniki in Jeruzalemske gorice; Krajinski park Negova in Negovsko jezero
Posavska	Regijski park - Kozjanski park
Primorsko-notranjska	Notranjski regijski park; Rakova kotlina pri Rakeku (Rakov Škocjan); Mašun; Krajinski park Pivška presihajoča jezera; Nanos - južna in zahodna pobočja z vrhovi Pleše, Grmade in Ture
Savinjska	Regijski park - Kozjanski park, Robanov kot; Logarska dolina; Golte; Krajinski park Ponikovski kras; Ribnik Vrbje z zaledjem; Boč, Plešivec;
Zasavska	Krajinski park Kum; Krajinski park Mrzlica

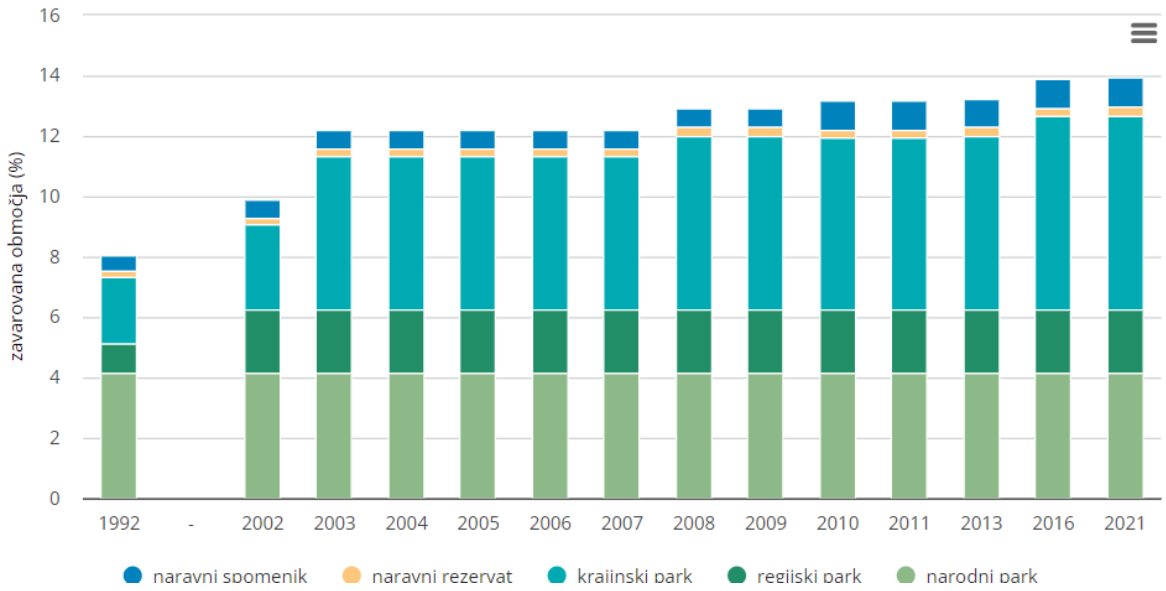

Slika 59: Prikaz območij naravnih parkov v Sloveniji (Vir: Atlas okolja, https://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso).

Slika 60: Prikaz območij naravnih parkov v Sloveniji (vir: https://www.gov.si/teme/naravni-parki-naravni-rezervati-in-naravni-spomeniki/).

Upravljanje zavarovanih območij se izvaja na podlagi načrtov upravljanja zavarovanih območij; tak načrt je obvezen za narodni in regijske parke, za krajinske parke pa le v primeru, če je v aktu o zavarovanju tako določeno. Narodni in vsi trije regijski parki imajo ustanovljene upravljavske zavode, izmed 47 krajinskih parkov pa jih ima zavod le 5 (KP Goričko, KP Ljubljansko barje, KP Strunjan, KP Pivška presihajoča jezera in KP Kolpa), dva (KP Sečoveljske soline in KP Logarska dolina) pa imata koncesionarja. Koncesionarja ima tudi naravni rezervat Škocjanski zatok. V praksi se izkazuje, da upravljavska struktura zagotavlja kakovostnejše upravljanje krajin.

Slika 61: Deleži zavarovanih površin po kategorijah v Sloveniji (Vir: https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/zavarovana-obmocja-5).

Kot to velja za številne dediščinske kulturne krajine, se tudi naravni parki ponekod prekrivajo z izjemnimi krajinami ali pa z območji nacionalne prepoznavnosti, opredeljenimi v SPRS 2004.

Za načrtovanje prostorskega razvoja regij je pomemben podatek, da je med cilji na spletni strani ARSO med drugim navedeno: »Širša zavarovana območja bodo prednostno ustanovljena na naslednjih naravovarstveno pomembnih območjih: Kočevsko, Planinsko polje, Pohorje, Dragonja in Mura, s čimer se bo površina zavarovanih območij v Sloveniji povečala za najmanj 2 %.«

Razvrednotena območja

Razvrednotena območja so opredeljena v Zakonu o urejanju prostora (ZUreP-3, Uradni list RS, št. 199/21, 18/23 – ZDU-1O, 78/23 – ZUNPEOVE in 95/23 – ZIUOPZP) kot območja ki jim »zaradi neprimerne ali opuščene rabe znižana gospodarska, socialna, okoljska ali vizualna vrednost ali vrednost po merilih varstva kulturne dediščine in je potrebno prenove; razvrednoteno območje lahko po fizičnih, funkcionalnih, okoljskih, socialnih merilih ter merilih varstva kulturne dediščine izkazuje različne vrste in stopnje razvrednotenja«. Zakon to kategorijo omenja

predvsem v zvezi s sanacijami in z usmerjanjem umeščanja naprav za rabo OVE ter z izdelavo urbanističnih in krajinskih zasnov.

Zakon o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 44/22, 18/23 – ZDU-1O in 78/23 – ZUNPEOVE) v 59. členu govori od degradiranem okolju in sicer navaja, da Vlada del okolja ali posamezno območje s predpisom določi kot degradirano okolje, če je na podlagi meril iz tega zakona razvrščeno v razred ali stopnjo največje obremenjenosti, ali kadar gre za določena okoljska bremena, ali kadar obstaja tveganje, da bo raven onesnaževal presegla eno ali več predpisanih alarmnih vrednosti; Vlada v sodelovanju z občinami, določi program ukrepov za izboljšanje kakovosti okolja ali njegovih delov na tem območju.

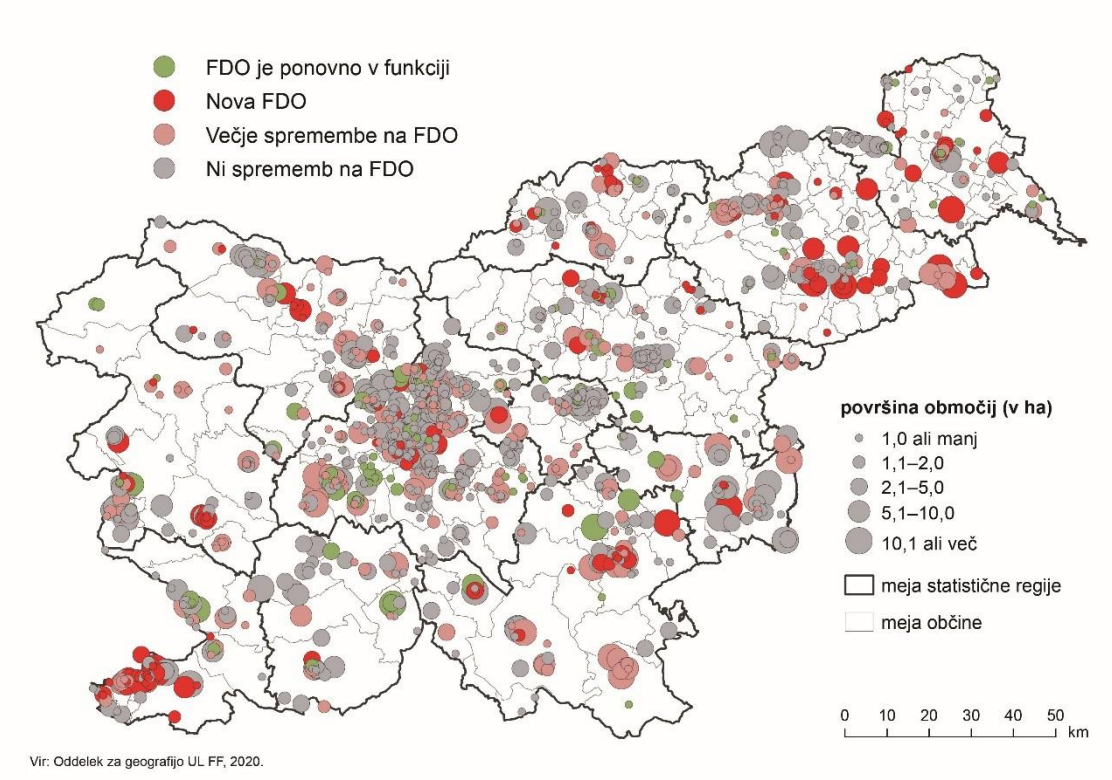
Na spletni strani ARSO https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/funkcionalno-razvrednotena-obmocja-0 je navedena definicija: »Funkcionalno razvrednoteno območje je opuščeno ali nezadostno izkoriščeno območje z vidnim vplivom predhodne rabe in zmanjšano uporabno vrednostjo. Razvrednoteno območje lahko po funkcionalnih, fizičnih, okoljskih, socialnih idr. merilih izkazuje različne vrste in stopnje razvrednotenja. Lahko predstavlja potencial za razvoj, vendar so za njegovo oživitev potrebni sektorsko usklajeni predpisi in ukrepi za prenovo.«

Evidenca funkcionalno razvrednotenih območij (FDO) v Sloveniji je bila metodološko in vsebinsko vzpostavljena v okviru projekta CRP »Celovita metodologija za popis in analizo degradiranih območij, izvedba pilotnega popisa in vzpostavitev ažurnega registra« (2015–2017). Po podatkih na spletni strani ARSO je trenutno je podatkovno-prostorska baza FDO 2017 dostopna na MGRT in UL FF, podatkovno-prostorsko bazo FDO 2020 pa vzdržuje FF UL. Sistem za spremljanje FDO v ospredje postavlja območja, ki so brez funkcije oziroma se določena funkcija (raba) na območju izvaja v omejenem obsegu. Zato je osnovni kriterij za njihovo opredelitev opuščenost oz. odsotnost izvajanja dejavnosti. Da je posamezno območje uvrščeno med FDO, mora biti vsaj delno opuščeno (vsaj 10 % območja je opuščenega). FDO morajo izkazovati tudi minimalno velikost, tako da imajo v mestih in mestnih minimalno površino 0,2 ha, na preostalih območjih pa najmanj 0,5 ha.

V bazo je vključenih devet tipov FDO, ki se delno nanašajo na poselitvena območja in delno na območje krajine. Po številu prevladujejo FDO industrijskih in obrtnih dejavnosti (skupaj 216 območij), FDO pridobivanja mineralnih surovin (skupaj 181 območij) in FDO storitvenih dejavnosti (skupaj 179 območij). Tudi po površini prevladujejo FDO industrijskih in obrtnih dejavnosti (1126 ha), FDO pridobivanja mineralnih surovin (811 ha) in FDO infrastrukture (465 ha).

Skupna površina FDO se je v treh letih povečala za 272,5 ha. Najbolj se je povečal skupen obseg FDO pridobivanja mineralnih surovin (za 161 ha) in FDO infrastrukture (47 ha), za 71 ha pa se je zmanjšal skupen obseg površin FDO industrijskih in obrtnih dejavnosti. Med območji so velike razlike v stopnji opuščenosti zemljišč (in objektov). Največ (512 od skupaj 1132) je povsem opuščenih območij, sledijo jim pretežno opuščena (364) in delno opuščena območja (256). Največja je skupna površina pretežno opuščenih FDO (1492 ha), skupna površina povsem opuščenih pa je nekoliko manjša (1128 ha).

Tudi **pregled regionalne zastopanosti** FDO in njihovo število v letih 2017 in 2020 kažejo na določene spremembe. Zastopanost FDO po številu in površini v obeh letih ostaja največja v osrednjeslovenski statistični regiji (384 FDO v obsegu 1103 ha leta 2017 in 363 FDO v obsegu 1086 leta 2020). Druga po obsegu FDO je savinjska statistična regija (419 ha), tretja pa jugovzhodna Slovenija (390 ha). Po številu in obsegu FDO so največje spremembe opazne prav v savinjski statistični regiji, kjer se je število FDO povečalo za 17, površina pa za 205 ha.

Slika 62: Prikaz funkcionalno degradiranih območij v Sloveniji glede na površino in spremembe v času 2017 - 2020 (vir: ARSO, 2023).

3 Gospodarska javna infrastruktura

Gospodarska javna infrastruktura (v nadaljevanju: GJI) je temeljni pogoj za življenje in delo v naseljih, zato je eden od ključnih državnih prostorskih sistemov. GJI ima izrazito oskrbno funkcijo, ki pa je zaradi razpršenosti naselij in oskrbnih potreb na eni strani (v Sloveniji imamo prek 6.000 predvsem majhnih naselij) ter virov in oskrbnih sposobnosti na drugi strani soočen z velikimi izzivi učinkovitega zagotavljanja oskrbnih funkcij posameznega infrastrukturnega sistema. Raba virov in energije ter s tem obremenjevanje okolja se nenehno povečujejo, infrastrukturni sistemi so s formiranjem 212 občin pogosto neracionalni in s tem neučinkoviti, pristojnosti pa so deljene med državi in lokalnimi skupnostmi in zato pogosto med sabo neusklajene.

GJI je glede na pristojnost načrtovanja, gradnje in upravljanja razdeljena na državne in lokalne sisteme, pri čemer se oba nivoja med sabo pogosto ne dopolnjujeta (npr. elektroenergetski sistem je popolnoma ločen od lokalnega nivoja, lokalna proizvodnja električne energije v malih napravah OVE je slabo povezana z državnim nivojem), še posebej pa je izrazita neusklajenost po subsidiarnem načelu, naj vsak nivo izvaja tiste naloge, ki jih bo dejansko najbolj učinkovito opravil. Tako se za načrtovanje objektov izrazito državne ali regionalne pristojnosti dogovarjajo lokalne skupnosti (npr. sežiganje odpadkov, regionalni centri za ravnanje z odpadki), umeščanje velikih infrastrukturnih objektov je v stalnem konfliktu med državnimi in lokalnimi deležniki in vse vodi v razmislek o vmesnem, regionalnem nivoju, na katerem se morajo izvajati določene naloge, ker je ta nivo za njihovo izvajanje glede na obseg, pomen, lokacijsko umeščenost… najprimernejši oz. najučinkovitejši.

V luči prostorskih ukrepov za blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje se sektor GJI zelo počasi odziva na problematiko podnebnih sprememb. Odsotnost močnega sistemskega razvoja GJI s ciljem izboljšanja trajnostne mobilnosti (na primer javni potniški promet, kolesarjenje in pešačenje), zmanjšanja odvisnosti od fosilnih goriv z učinkovitejšo rabo energije, povečanja deleža lastne proizvodnje energije (OVE in drugi nizkoogljični viri energije), okrepitvijo energetskih omrežij, učinkovito rabo virov, upravljanje z vodami itd., vse v sodelovanju med državnim in lokalnim nivojem, se odraža v bistvenem zaostajanju celotne države pri doseganju podnebnih ciljev in ciljev varstva okolja v primerjavo z EU.

Področje GJI je razdeljeno na (1) prometni ter (2) komunalni, energetski in elektronsko komunikacijski del, saj se podpodročji vsebinsko med sabo bistveno ne prekrivata.

3.1 Promet

Geografska lega in zgodovinske okoliščine zaznamujejo Slovenijo kot prometno živahno prehodno območje in križišče dveh največjih vseevropskih koridorjev (slika 1), in sicer V. in X., kot sta bila določena na konferenci ministrov za promet na Kreti 1994 in v Helsinkih leta 1997 (CEMT – Conférence Européenne des

Ministres de Transport). Delitev je v Sloveniji najbolj razširjena in poznana. Osnovni potek omenjenih koridorjev je: V. koridor: Benetke – Trst/Koper – Ljubljana – Maribor – Budimpešta – Uzhhorod – Lvov – Kijev; X. koridor: Salzburg – Ljubljana – Zagreb – Beograd – Niš – Skopje – Veles – Solun. Poleg tega poteka čez Slovenijo tudi koridor Xa Gradec–Maribor–Zagreb. V Sloveniji po istih poteh kot omenjeni vseevropski koridorji poteka tudi vseevropsko prometno omrežje ali skrajšano omrežje TEN-T, ki se deli na celovito in jedrno omrežje. v koridorjih tega omrežja je Slovenija zajeta v t. i. sredozemskem in baltsko-jadranskem koridorju. Oba potekata skozi Slovenijo v smeri JZ–SV, pri čemer se prvi na zahodni strani nadaljuje od Pragerskega na Madžarsko oziroma od Zidanega Mosta do Hrvaške in drugi skozi Šentilj v Avstrijo.

Našteto, poleg dinamike, ki jo poganja mobilnost prebivalstva in gospodarski razvoj Slovenije, močno vpliva na promet in prometne tokove ter posledično načrtovanje prometne mreže in mobilnosti v Sloveniji.

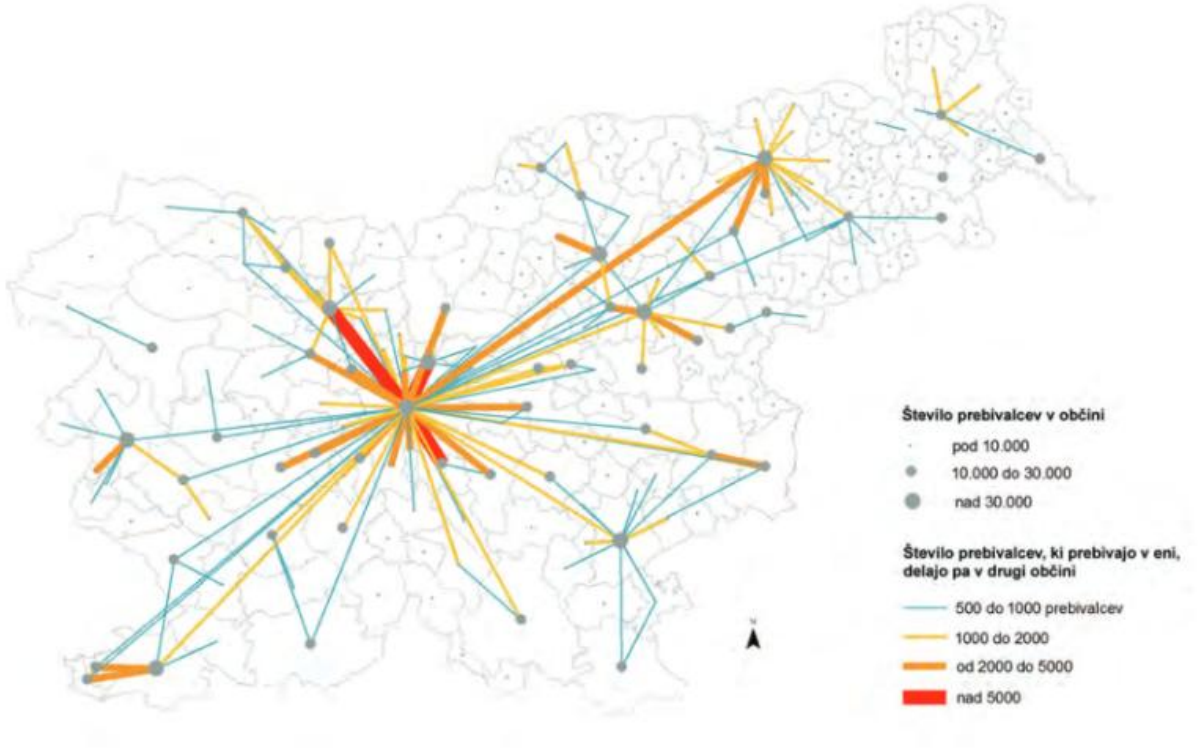
Prostorski razvoj Slovenije temelji na policentričnem urbanem sistemu, ki ga sestavlja dvostopenjsko strukturirano omrežje središč državnega (Ljubljana, Maribor, Koper, Celje, Murska Sobota, Velenje, Novo mesto, Kranj, Nova Gorica, Postojna, Ptuj in somestja Jesenice–Radovljica, Sevnica–Brežice–Krško, Dravograd–Ravne na Koroškem–Slovenj Gradec, Trbovlje–Zagorje–Hrastnik) in regionalnega pomena, na katera se, s primerno delitvijo funkcij, navezuje omrežje drugih središč (središča medobčinskega in lokalnega pomena). Ljubljana, Koper in Maribor so središča, pomembna tudi na mednarodni ravni, kar zahteva ustrezno prometno in infrastrukturno povezanost z mednarodnim prostorom.

Z razvojnega vidika Slovenije ima celovit prometni sistem ključno vlogo za gospodarsko vpetost v mednarodni prostor, za povezanost urbanih središč in drugih naselij ter območij med seboj ter tudi za zagotavljanje dostopnosti do delovnih mest in storitev za prebivalstvo in gospodarstvo na trajnosten in prostorsko gospodaren način. Prometna infrastruktura podpira in vzpostavlja možnosti za razvoj središč v opredeljenem policentričnem urbanem sistemu. Delovna mesta in storitve javnega pomena se večinoma zgoščajo v mestih, na podlagi česar se tudi utemeljuje potrebnost in rang načrtovane infrastrukture. Glavna poudarka prometne povezanosti sta dograditev infrastrukture in vzpostavitev ustreznih storitev na njej, da se tako med seboj povežejo različni prometni podsistemi (vozlišča oziroma terminali za potniški promet, prometni terminali za kombinirani promet oziroma logistične centre) ter tako omogoči učinkovita mobilnost prebivalstva in blaga.

Za mednarodni prostor in prometno vpetost vanj so pomembni razvoj oziroma dograditev prometne infrastrukture na V. in X. vseevropskem koridorju, vzpostavitev ustreznih povezav javnih letališč za mednarodni zračni promet, zlasti Letališča Jožeta Pučnika Ljubljana, pa tudi povezav pristanišča Koper z drugimi prometnimi podsistemi, ter izboljšanje čezmejnih prometnih povezav. Za regionalni razvoj je pomemben še sistem notranjih povezav, ki jih sestavljajo obmejne in obodne prometne povezave, s katerimi se izboljšuje tudi dostopnost do središč nižje ravni. Ciljna dostopnost z gravitacijskih območij do funkcij v urbanih središčih višje ravni (središča državnega pomena) je 45 minut, medtem ko je ciljna dostopnost gravitacijskih območij središč nižje ravni (središča regionalnega pomena) 30 minut. Če ne upoštevamo zamud zaradi zastojev v prometu so ciljne vrednosti

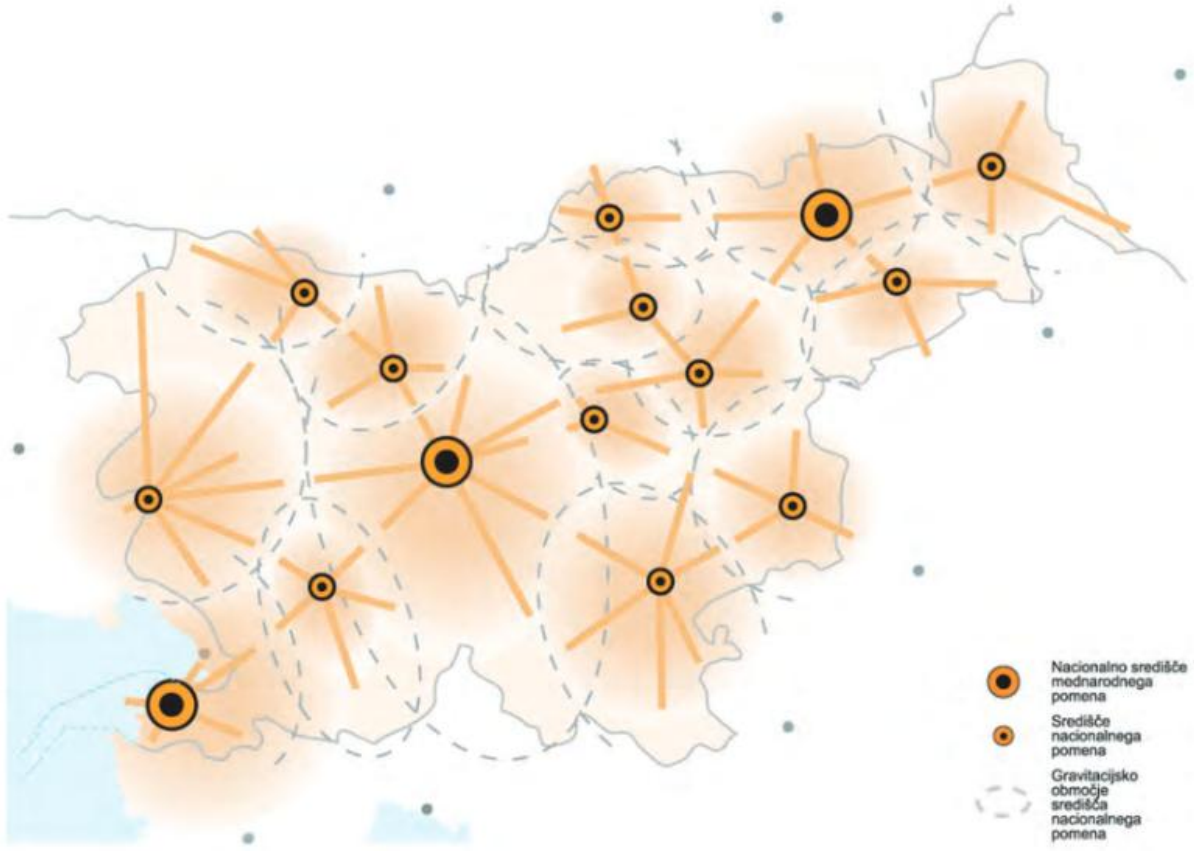
dosežene, vendar samo z osebnim motornim prometom. V prihodnje bo treba več pozornosti posvetiti dostopnosti z javnim potniškim prometom in zmanjševanju obremenjenosti okolja zaradi emisij in prašnih delcev v urbanih središčih.

Na območjih z največjo gostoto prebivalstva, dejavnosti in infrastrukture je tudi največ delovnih mest. Že od sedemdesetih let prejšnjega stoletja smo priča suburbanizaciji, ki jo je omogočila visoka stopnja motorizacije prebivalstva in dobra mobilnost po cestnem omrežju; ta se je v zadnjem desetletju še povečala. Za slovenski prostor so zato značilne dnevne delovne selitve s suburbaniziranih območij v večja mesta (zaposlitvena središča). V zadnjih desetih letih je mogoče razbrati izrazito povečanje števila teh selitev in tudi povečanje območij funkcionalnih regij večjih središč, pri čemer je najopaznejša vloga Ljubljane kot največjega zaposlitvenega središča v državi. Druga večja zaposlitvena središča, ki prav tako privabljajo številne delovne migrante, so še Maribor, Celje, Kranj, Novo mesto, Koper, Nova Gorica s Šempetrom, Velenje in Šoštanj ter Krško in Brežice. Tokovi dnevnih migrantov so se med letoma 1995 in 2005 ponekod več kot podvojili, v zadnjih desetih letih sicer zaznavamo manjšo rast, na katero neposredno vpliva gospodarska rast v obdobju 2021-2022 pa izrazito tudi Covid. Dnevne selitve so posebno izrazite v smereh avtocestnega križa. Opazna je tudi njihova krepitev v obratnih smereh – iz večjih središč proti okoliškim občinam, saj je nekaterim »podeželskim« občinam uspelo zagotoviti na svojih območjih več novih delovnih mest. Čeprav je bil cilj privabljanja vlagateljev in odpiranja delovnih mest predvsem zaposlovati prebivalce teh občin, so nova delovna mesta spodbudila dodatne dnevne selitve, prebivalstvo teh občin pa je še vedno zaposlitveno vezano na urbana središča zunaj svojih občin, kar ustvarja potrebo po mobilnosti. Razpršeni razvoj poselitve nizke gostote na mestnem obrobju je tesno povezan z vzorci dnevnih selitev, ki temeljijo na odvisnosti od avtomobila, s tem pa ustvarjajo večje izpuste snovi in hrupa v okolje ter povzročajo visoko energetsko odvisnost. Z vidika podražitve energije bo zagotavljanje učinkovitega javnega prometa na kompaktnih urbanih območjih v prihodnosti velika prednost oziroma prihranek.

Slika 63: Prikaz dnevnih selitev – število prebivalcev, ki prebivajo v eni, delajo pa v drugi občini/regiji (vir: SPRS do leta 2030).

V cestnem prometu se nadaljuje povečevanje prometnih tokov, ki je posledica suburbanizacije in razporeditve delovnih mest. Dodatna potovanja in prometne tokove povzroča tudi selitev storitvenih, trgovskih in poslovnih dejavnosti na obrobja mest. Gradnja avtocest, ki je v Sloveniji omogočila boljšo mobilnost ter s tem opazno večjo dnevno gibljivost delovne sile, študentov in dijakov, je vplivala tudi na gradnjo stanovanj, saj je ta veliko večja vzdolž avtocest, še zlasti ob primorskem in dolenjskem kraku.

Slika 64: Shema urbanih središč državnega, regionalnega in mednarodnega pomena z gravitacijskimi območji (vir: MzI, SPRS, Uradni list RS, št.76/04).

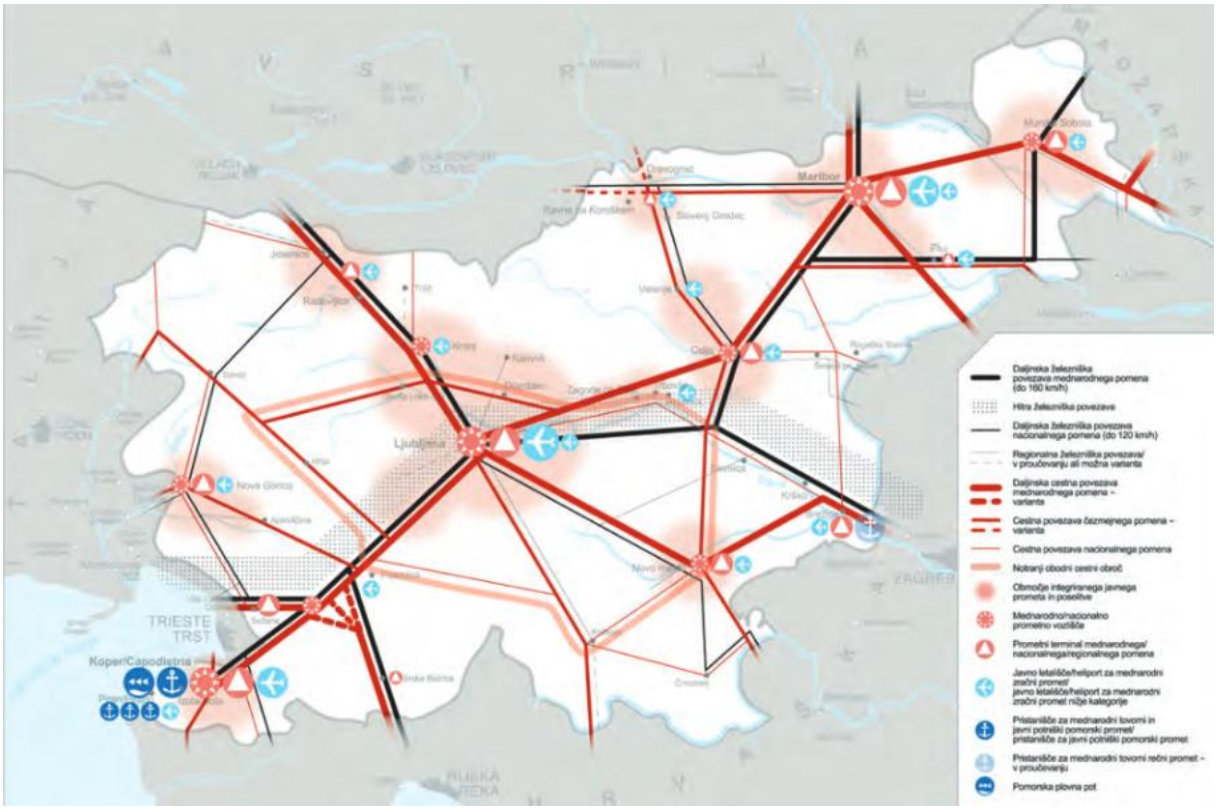
Promet znotraj države trenutno temelji na uporabi osebnih vozil, javni potniški promet pa je relativno slabo razvit in neprivlačen za uporabnika. Neučinkovitost javnega potniškega prometa deloma izhaja iz njegove slabe organiziranosti, predvsem pa iz poselitvene sestave, neugodne za organizacijo tega prometa, s številnimi majhnimi in prostorsko razpršenimi naselji. To pomeni, da se izboljšanja javnega potniškega prometa ne moremo lotevati z enakimi sredstvi po celotni državi, temveč bi bili potrebni različni ukrepi. Pri tem je treba poudariti problematiko pomanjkljive infrastrukture za trajnostno mobilnost – mreža kolesarskih poti (znotraj naselij in med njimi), pločniki, avtobusna postajališča, pasovi za JPP ipd., ki pa se v zadnjih letih pospešeno izboljšuje.

3.1.1 Razvoj prometa

Zgraditev avtocestnega omrežja in hitrih cest je poleg dobre cestnoprometne povezanosti s sosednjimi državami izboljšala povezanost regij in dostopnost z osebnim motornim prometom znotraj Slovenije. Dejavnosti splošnega pomena (šolstvo, zdravstvo, upravne funkcije) so zgoščene v večjih urbanih središčih, ki jih glede na njihovo opremljenost s funkcijami razvrščamo med središča najvišje in višje ravni. Ta središča so večini prebivalcev Slovenije dobro dostopna (ne velja nujno za dostopnost z javnim potniškim prometom), kar je poleg

razvitega cestnega omrežja in hkrati visoke stopnje motorizacije prebivalstva predvsem posledica dobre opremljenosti središč s tovrstnimi funkcijami. Slabšo dostopnost imajo le redkeje poseljena območja, predvsem Posočje in Cerkljansko, Kočevsko in Bela krajina. Čeprav je čas potovanj (oz. razdalja) po avtocesti ali hitri cesti pomemben podatek, je prav tako pomemben dostopni čas do najbližjega priključka na avtocesto ali hitro cesto. Ta »odpre« podeželje v širši slovenski prostor in s tem na trg dela, šolanja, nakupov itd. Posodobitev cest proti prometnim osem, delno pa tudi izboljšanje obstoječih železniških povezav bi izboljšala dostopnost navedenih območij. Razmisliti je treba tudi o možnosti drugih načinov dostopa, predvsem do zdravstvenih storitev (bolnišnice), srednješolskega izobraževanja in trgovskih središč. Problematiko dostopnosti do dejavnosti splošnega pomena je treba dodatno osvetliti s stališča socialne izključenosti ranljivih družbenih skupin, kot so mladi, starejši ali prebivalci z nizkimi dohodki. Zaradi geografskih značilnosti, različne prometne dostopnosti in posledično različne gospodarske rasti med posameznimi območji Slovenije se razlike med šibkejšimi in razvitejšimi območji še povečujejo. Kljub strateško ugodni prometni legi ni sodobnih terminalov za kombinirani tovorni promet. Pomanjkljivi sta tudi prometna oskrba gospodarstva ter povezava med središči in njihovim zaledjem. Več pozornosti je treba posvetiti zgraditvi intermodalnih potniških centrov, ki potnikom omogočajo učinkovito in varno prestopanje med različnimi prevoznimi načini. Prepočasno posodabljanje železniškega prometnega omrežja in stalno povečevanje cestnega prometa povzročata zahteve po novi infrastrukturi. Omrežje javnega potniškega prometa je v Sloveniji med seboj slabo povezano in nerazvito, zlasti kar zadeva intermodalnost in logistiko. Javni potniški promet v skupnem prometnem sistemu ima vse manjši delež ter na regionalni ravni še ne omogoča hitrega, udobnega in cenovno ugodnega premikanja. Razvoj železniškega omrežja je pomemben tudi zato, ker bo v prihodnosti železnica prevzemala večino daljinskega tovornega prometa kot tudi vlogo hrbtenice javnega potniškega prometa.

Pomemben je razvoj koprskega pristanišča v povezovanju z drugimi severnojadranskimi pristanišči ter s celinskim zaledjem oziroma v navezavi na baltsko-jadranski in sredozemski koridor. Za izboljšanje prometne povezanosti med mesti v Slovenski Istri in drugimi kraji v severnem Jadranu sta pomembna medcelinska pomorska povezava (potniško pristanišče) in pomorski javni potniški promet.

Slika 65: Usmeritve za razvoj (intermodalnega) prometnega omrežja v povezavi s poselitvijo (vir: MzI, SPRS, Uradni list RS, št.76/04).

3.1.2 Cestni promet

Regionalno pomembne teme

- Državne ceste regionalnega pomena (vse ureditve državnega pomena – AC, HC, DC I. in II. reda ter ostale kategorije),
- občinske ceste regionalnega pomena (vse ureditve, ki vplivajo na cestni promet na nivoju regije)

Izhodišča in podatki

- Resolucija o nacionalnem programu razvoja prometa v RS do leta 2030,
- Načrt vlaganj v promet in prometno infrastrukturo (za obdobje 2020-2025),
- Strategija razvoja prometa v RS do leta 2030,
- Zakon o cestah,
- Zakon o celostnem prometnem načrtovanju,
- Smernice za pripravo Celostnih prometnih strategij,
- Celostne prometne strategije (občinske in regijske),
- Regionalni razvojni programi.

Problemi

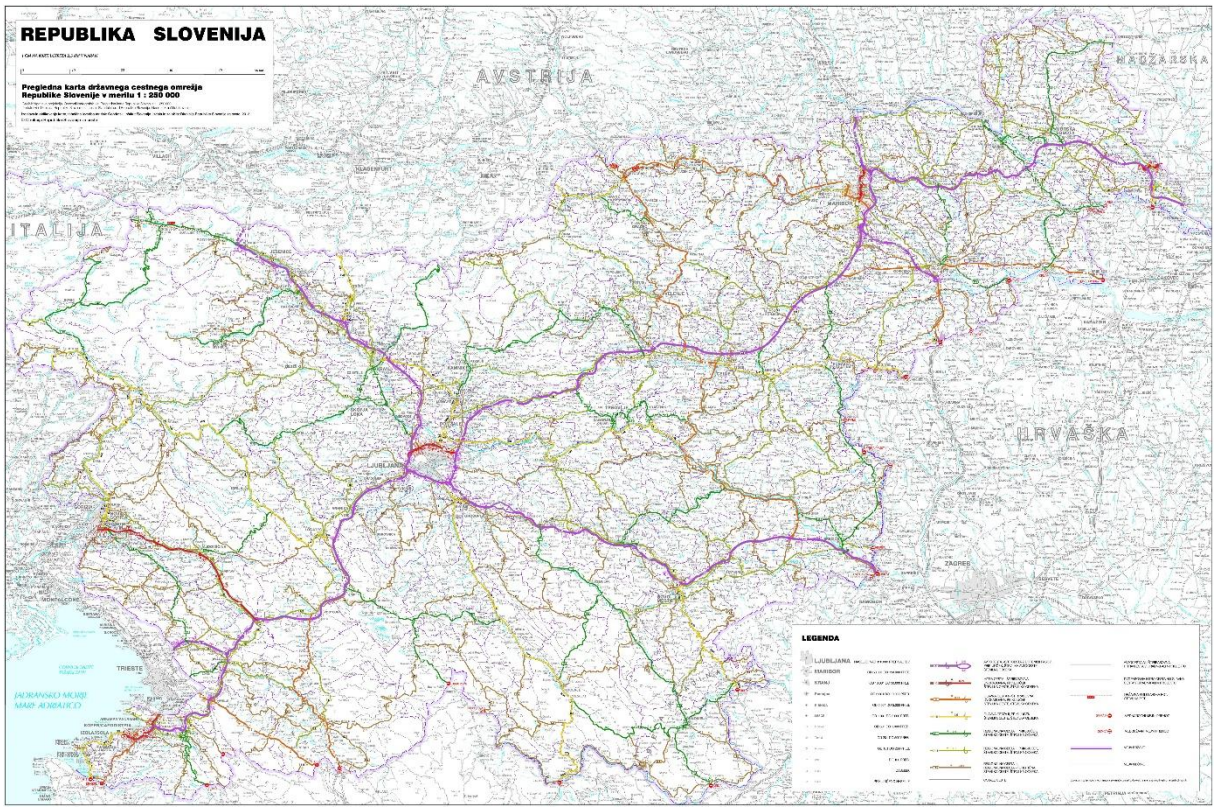
- Pomanjkanje podatkov o lokalnem (občinskem) omrežju ceste infrastrukture je pomanjkljivo. To velja tako za kategorizacijo posameznih obstoječih cest, kot podatke banke cestnih podatkov (BCP) in planiranje novih odsekov ter rekonstrukcij obstoječih. Podatki o državni cestni infrastrukturi kot tudi o prometu na njej pa so praviloma dobri, ažurni in enostavno dostopni.

Ugotovitve

Pri razvoju državnih cest v zadnjih dveh desetletjih je Slovenija na državnem nivoju dajala prednost predvsem dograjevanju cest za daljinski promet, to je avtocest na vseevropskem cestnem omrežju, in hitrih cest. Preostalo omrežje državnih cest se je vzdrževalo in ohranjalo; odpravljali so se slabše prepustni odseki s ciljem povečati prepustnost in varnost prometa. Večina teh izboljšav se je izvajalo kot vzdrževalna dela v javno korist brez strateškega planiranja in upoštevanja vplivov na druge dejavnike v prostoru. Razvoj državne cestne infrastrukture je omogočil pospešen razvoj območij ob avtocestnem križu, navezanost in prometna dostopnost preostalih območij pa se v tem obdobju nista pretirano izboljšali. To je omejitveni dejavnik skladnega regionalnega razvoja območij Slovenije, ki ne ležijo ob avtocestnem križu. Območja zaradi slabe dostopnosti in s tem višjih prevoznih stroškov postajajo lokacijsko nekonkurenčna, čeprav imajo druge, za razvoj potrebne dejavnike.

Omrežje lokalnih (občinskih) ceste je dobro razvejano in na lokalni ravni zagotavlja dobro dostopnost. Nove ceste na občinski ravni so na nivoju OPN načrtovane skladno s potrebami občin, čezobčinski vpliv prometa se v teh primerih redko presoja, še redkeje pa načrtuje kot medobčinski (regijski) projekt.

Načrtovanje in predvsem izvedba novih prometnih v prostoru je težavna, za občine kot tudi državno velikokrat prezahteven zalogaj, zato se problematika pogosto rešuje neskladno z razvojnimi in prostorskimi plani, na nivoju vzdrževalnih del v javno korist v varovalnih pasovih obstoječe prometne infrastrukture.

Slika 66: Omrežje državnih cest v RS (vir: DRSI).

Preglednica 57: Kategorizacija prometnic

IVRC	KATEGORIJA	Skupaj v km	Ceste 2020 skupaj v km	Razlika 2021-2020 v km
AC	Avtoceste	692	692	0
HC	Hitre ceste	87	86	1
Skupaj avtoceste in hitre ceste		**779**	**778**	**1**
R2	Regionalne ceste II	13		
Skupaj	**DARS**	**1.571**	**778**	**1**
G1	Glavne ceste I	341	346	-5
G2	Glavne ceste II	461	462	-1
Glavne ceste skupaj		**802**	**808**	**-6**
R1	Regionalne ceste I	948	948	0
R2	Regionalne ceste II	1.393	1.403	-10
R3	Regionalne ceste III	2.173	2.173	0
RT	Regionalne turist. ceste	612	612	0
Regionalne ceste + v upravljanju DARS skupaj		**5.139**	**5.136**	**-10**
Skupaj	**Kategorizirane ceste v upravljanju DRSI**	**5.928**	**5.944**	**-16**
G1-NK	Nekategorizirane ceste G1	6	0	6
G2-NK	Nekategorizirane ceste G2	1	0	1
R1-NK	Nekategorizirane ceste R1	0	0	0
R2-NK	Nekategorizirane ceste R2	11	0	11

IVRC	KATEGORIJA	Skupaj v km	Ceste 2020 skupaj v km	Razlika 2021-2020 v km
R3-NK	Nekategorizirane ceste R3	1	0	1
Skupaj	**Nekategorizirane ceste DRSI (v prometu)**	**19**	**0**	**19**
Skupaj	**DRSI**	**5.947**	**5.944**	**3**
Skupaj državne ceste z NK		**7.518**	**6.722**	**4**
LC	Lokalne ceste	11.334	11.342	-8
LG	Glavne mestne ceste	117	116	1
LZ	Zbirne mestne ceste	669	659	10
LK	Mestne (krajevne) ceste	1.208	1.204	4
Lokalne ceste skupaj		**13.328**	**13.321**	**7**
JP	Javne poti	18.974	18.822	152
KJ*	Javne poti za kolesarje	208	180	28
Javne poti skupaj		**19.182**	**19.002**	**180**
Skupaj občinske ceste		**32.510**	**32.323**	**187**
Skupaj vzdrževanje javnih cest		40.028	39.045	191
Skupaj javne ceste (država + občine)		**39.820**	**38.865**	**163**

Preglednica 58: Dolžine javnih cest po statističnih regijah, brez priključkov (km)

Zahodna kohezijska regija		**13.223**	
8	Osrednjeslovenska		5.209
9	Gorenjska		3.088
11	Goriška		3.237
12	Obalno-kraška		1.688
Vzhodna kohezijska regija		**25.637**	
1	Pomurska		3.123
2	Podravska		6.481
3	Koroška		1.641
4	Savinjska		5.675
5	Zasavska		1.240
6	Posavska		2.558
7	Jugovzhodna Slovenija		3.642
10	Primorsko-notranjska		1.276

3.1.3 Železniški promet

Regionalno pomembne teme

- Omrežje Glavnih in regionalnih železniških prog v RS,
- nadgradnje železniškega omrežja (2. tir, dvotirnost, elektrifikacija, povečanje osne obremenitve, povišanje potovalnih hitrosti, ureditve postaj in postajališč,…).

Izhodišča in podatki

- Resolucija o nacionalnem programu razvoja prometa v RS do leta 2030,
- Načrt vlaganj v železniško infrastrukturo,
- Strategija razvoja prometa v RS do leta 2030,
- Zakon o železniškem prometu (ZZelP, Ur.l.RS, št.99/15, 30/18, 82/21, 54/22-ZUJPP in 18/23-ZDU-10),
- Vizija 2050+, razvoj slovenskega železniškega omrežja (oktober 2021).

Problemi

- Železnice so v fazi velikega investicijskega in načrtovalskega ciklusa, kjer se definirajo rešitve za nadgradnjo železniškega prometa. To velja za večino železniških prog v osrednjeslovenski regiji. Podatki o načrtovanih rešitvah so težko dostopni ali pa niso več aktualni.
- Ostali podatki o obstoječem omrežju, kot tudi kapaciteta, prepeljan tovor, podatki o potniškem prometu so relativno enostavno dostopni in urejeni.

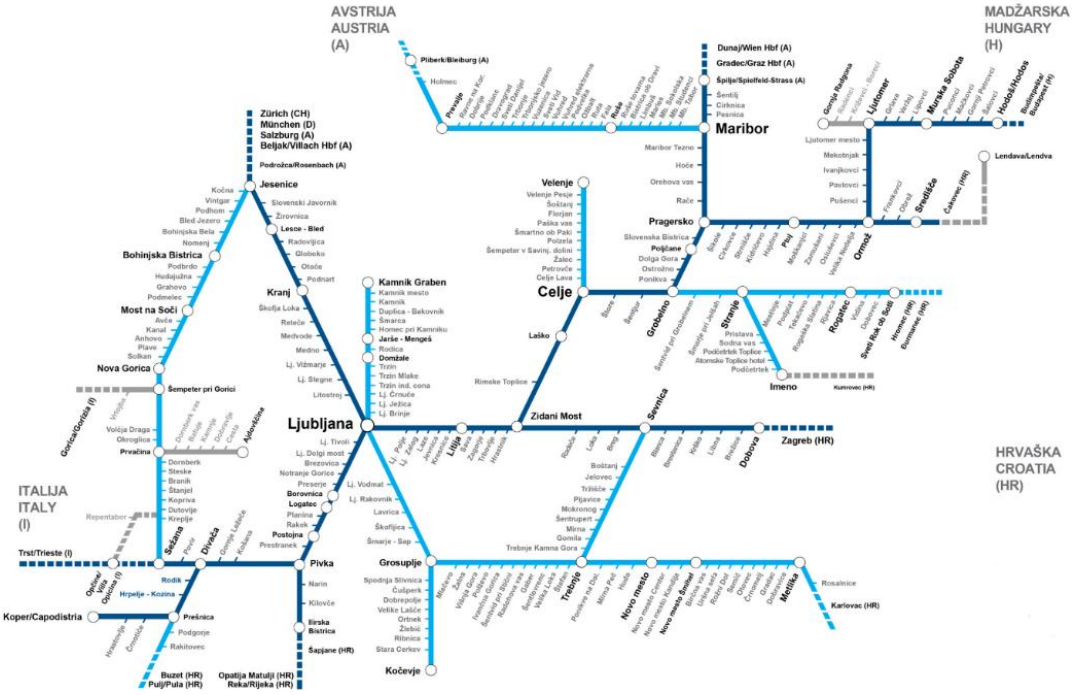
Ugotovitve

Stanje javne železniške infrastrukture je zaradi nezadostnih sredstev za njen razvoj v preteklosti, vzdrževanje in posodobitev relativno slabo. Nacionalni program razvoja slovenske železniške infrastrukture, ki ga je leta 1995 sprejel državni zbor, je (bil) do sedaj uresničen le okrog 25-odstotno. Slabo stanje je razvidno iz številnih poškodb in napak, ki nastajajo na tirih, voznem omrežju, signalnovarnostnih napravah in kretnicah, ter iz uvedenih počasnih voženj, pa tudi iz podatkov o stanju posameznih delov infrastrukture v, ki zahtevajo takojšnje ukrepanje.

Nezadostno vzdrževanje in počasno posodabljanje železniške infrastrukture ob povečani obremenitvi prog zaradi vse večjega obsega prometa dodatno vpliva na kakovost prevoznih storitev tako za tovorni kot potniški promet. Zato se že tako težko konkurenčne železniške storitve še bolj oddaljujejo od zahtev in potreb uporabnikov. Za dosego enega temeljnih ciljev prometne politike, povečanje deleža železniškega prevoza bodo potrebna velika vlaganja v železniško infrastrukturo. Zaradi nezadostnih dopustnih osnih obremenitev so posamezni tovori že preusmerjeni na obvozne poti mimo Slovenije, kar pomeni izgubo tovora.

V splošnem za JŽI in posledično železniškega tovornega ter potniškega prometa, velja:

- poznajo se premajhna vlaganja v obnovo in razvoj JŽI v zadnjih 15 letih,
- omrežje glavnih prog je amortizirano več kot 75-odstotno, regionalne proge še bistveno bolj,
- omrežje JŽI je iz leta v leto manj konkurenčno omrežju severnih in zahodnih sosedov,
- nezadostna vlaganja v tirna vozila (obnova in nabava novih vozil); motorizacija Slovencev je dosegla stopnjo, ko ima statistično vsak za vožnjo sposoben državljan osebni avtomobil (neizvajanje prometne politike),
- vinjetni sistem spodbuja osebni, ne pa javnega potniškega prometa (nepravilno izvajanje prometne politike),
- smo še daleč od učinkovitega integriranega JPP (prepočasno izvajanje prometne politike).

Slika 67: Shema glavnih in regionalnih železniških prog v RS (vir: SŽ).

Preglednica 59: Dolžina železniških prog

Dolžina prog	km
Skupna dolžina prog	1207,7
Dolžina dvotirnih prog	333,54
Dolžina enotirnih prog	874,16
Dolžina glavnih prog	607,79
Dolžina regionalnih prog	599,91
Dolžina elektrificiranih prog	609,7

Zaradi opisanega so v teku intenzivne priprave za izboljšanje železniške infrastrukture.

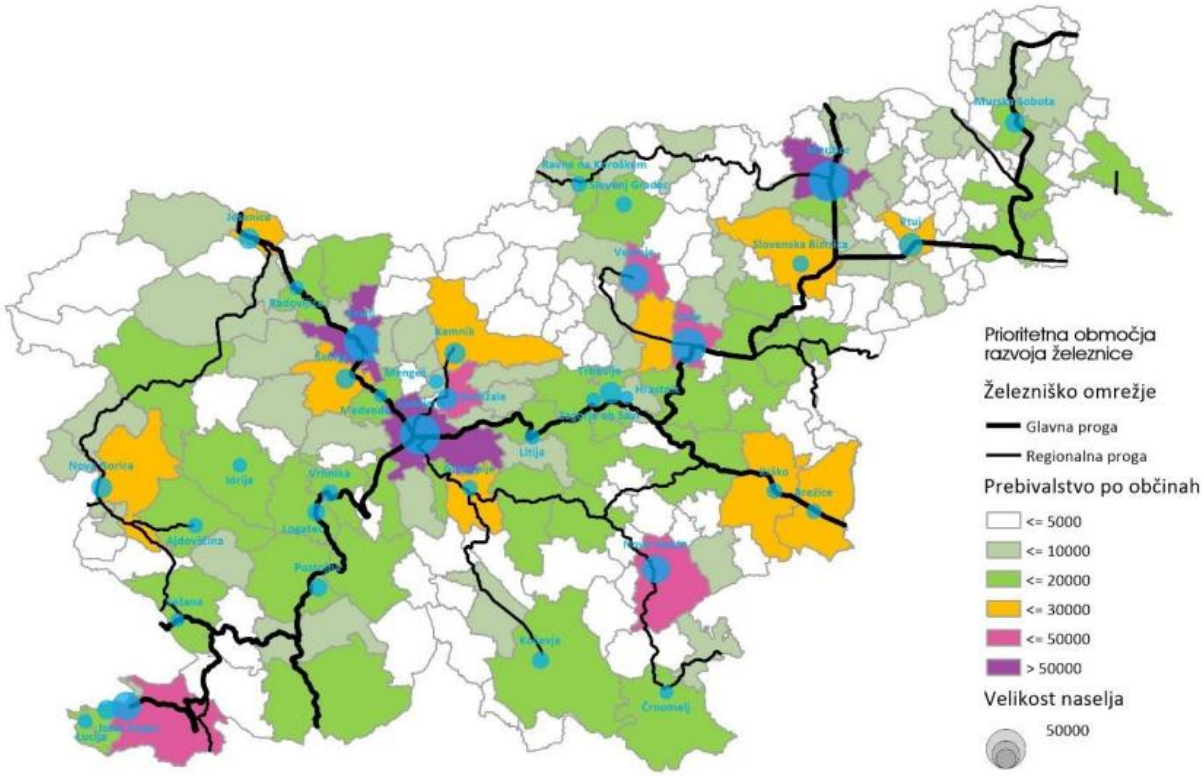
V začetni fazi gre predvsem za nadgradnjo železniških prog, ki je pogojena z zagotavljanjem propustnosti prog ter zagotavljanjem TEN-T standardov. Na sedanjem/obstoječem omrežju se bo zagotovilo nosilnost, kapacitete oz. zmogljivost za tovorni promet. Za potniški promet pa na sedanjem/obstoječem omrežju ne možno v celoti doseči standardov za potniški promet, kaj šele konkurenčnih potovalnih časov. Zato so predvidene nove konkurenčne proge (proge za visoke hitrosti po TSI), predvsem kot čezmejne povezave, tudi v smereh obstoječih prog.

Za obdobje do leta 2035 je nabor ukrepov že zelo dorečen. Gre za izvedbo projektov v teku (npr. nova povezava Divača-Koper, nadgradnja železniške proge Ljubljana–Kranj–Jesenice–državna meja), nadgradnja TEN-T omrežja (nosilnost, postaje za dolge vlake) in ukrepov za vzpostavitev taktnega prometa vlakov na območju Ljubljane (npr. nadgradnja kamniške in dolenjske železniške proge1) in Maribora (npr. nadgradnja železniške proge na odseku Maribor–Ruše) in ostalih nujnih ukrepov.

Čas do leta 2035 se izkoristi za umestitev novih povezav v prostor in določitev koncepta Ljubljanskega železniškega vozlišča, za razvoj železniškega omrežja ključnega in hkrati investicijsko ter gradbeno-tehnično verjetno najbolj zahtevnega ukrepa. Samo tako bo, skupaj z ustreznim obsegom in redno dinamiko financiranja, uspelo doseči cilj ogljične nevtralnosti. Ob tem bo treba sprejeti tudi ustrezne podporne ukrepe prometne politike (npr. integracija javnega potniškega prometa, destimulacija uporabe osebnega vozila).

Železnice so tako v večjem investicijskem ciklu, ki se deli na dva dela:

- Prvi investicijski cikel je v intenzivnem teku. Obsega nadgradnjo obstoječih prog prvenstveno odpravo ozkih grl in ukrepi, ki omogočajo zmogljivost za trenutni in pričakovani obseg prometa tovornih vlakov ter za doseganje TEN-T standardov – v smislu zaostanka glede parametrov, ki jih že imajo tuje železnice.
- Drugi investicijski cikel je v pripravi. Obsega nadgradnjo obstoječih prog za krajše potovalne čase potniških vlakov, za zagotovitev taktnega prometa v območju ter gradnjo novih prog – v smislu konkurenčnega železniškega prometa.

Slika 68: Prioritetna območja razvoja železnice (vir: Vizija 2050+).

3.1.4 Kolesarski promet

Regionalno pomembne teme

- Omrežje državnih kolesarskih povezav,
- omrežje medobčinskih kolesarskih povezav in navezava na državno omrežje kolesarskih povezav,
- območja za rekreacijsko in športno kolesarjenje.

Izhodišča in podatki

- Resolucija o nacionalnem programu razvoja prometa v RS do leta 2030,
- Pravilnik o kolesarskih povezavah,
- Celostne prometne strategije (občinske, regijske),
- Smernice za umeščanje kolesarske infrastrukture v urbanih območjih,
- DNP – Guidelines on how to set up a national cycling plan,
- Pravilnik o kolesarskih površinah,
- Zakon o celostnem prometnem načrtovanju.

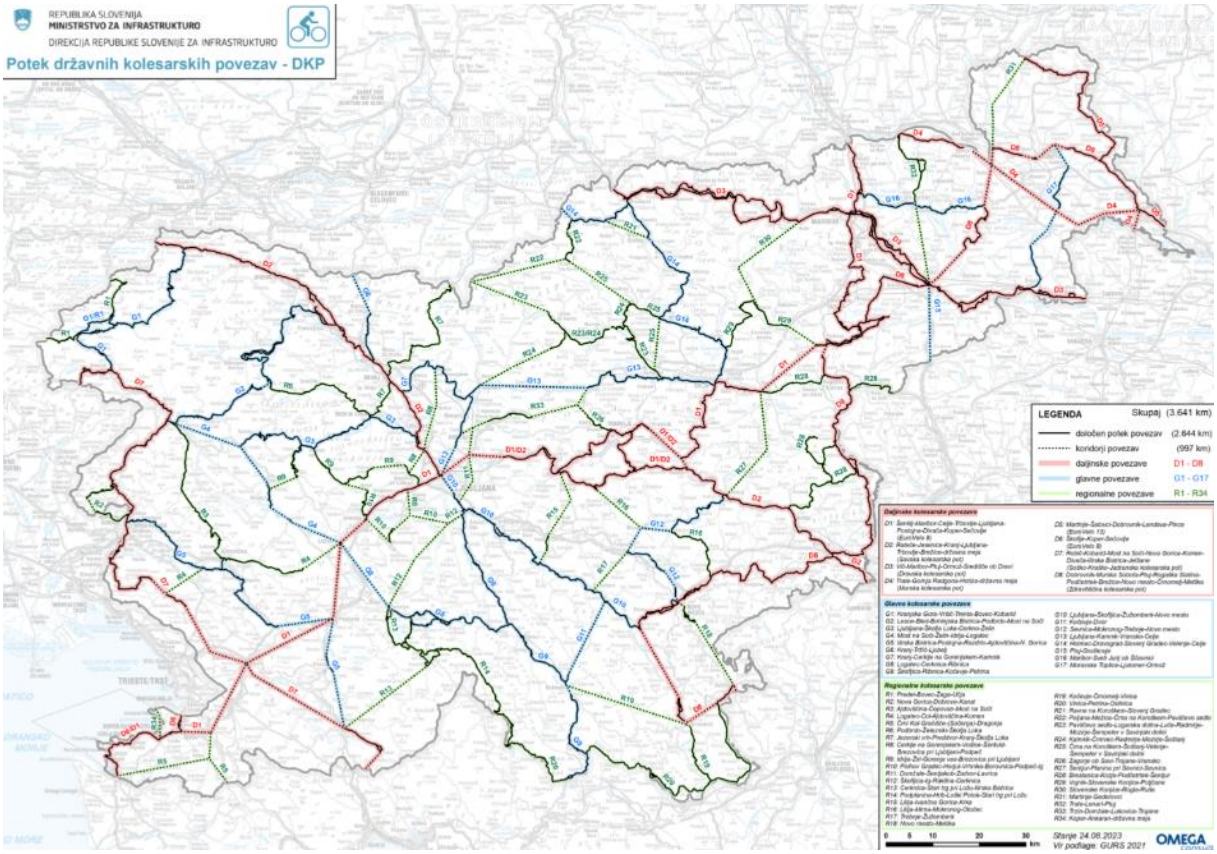
Problemi

- Državno kolesarsko omrežje se konstantno posodablja in dopolnjuje. Aktivni podatki o (zadnjem) stanju kolesarske infrastrukture niso na voljo oziroma niso aktualni.
- Podatki o občinskem kolesarskem omrežju niso na voljo. Vprašljiva je tudi točnost posameznih podatkov, ki izhaja iz občinskega poročanja BCP (Banka cestnih podatkov).
- Planiranje medobčinskih in regionalnih povezav ter navezave na druge pomembnejše prometne točke v prostoru je zaradi pomanjkljivih podatkov oteženo.

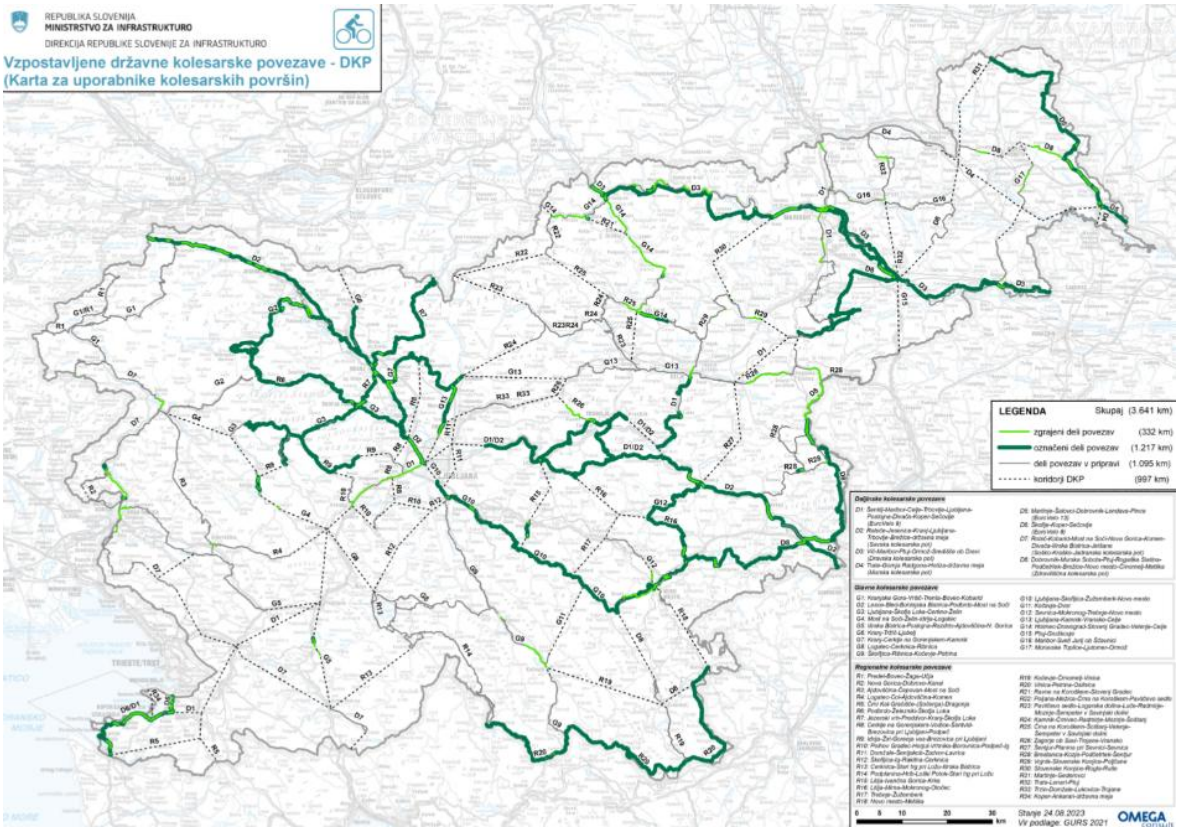
Ugotovitve

V veljavi je pravilnik o kolesarskih povezavah, ki določa koridorje državnih kolesarskih povezav. Nekatere so zgrajene, nekatere umeščene v prostor, nekatere označene s signalizacijo, nekateri koridorji pa so zaenkrat samo definirani s ključnimi izhodišči/točkami. Kolesarske povezave je v teh koridorjih potrebno še uskladiti z občinskimi in regijskimi interesi ter dokončno umestiti v prostor.

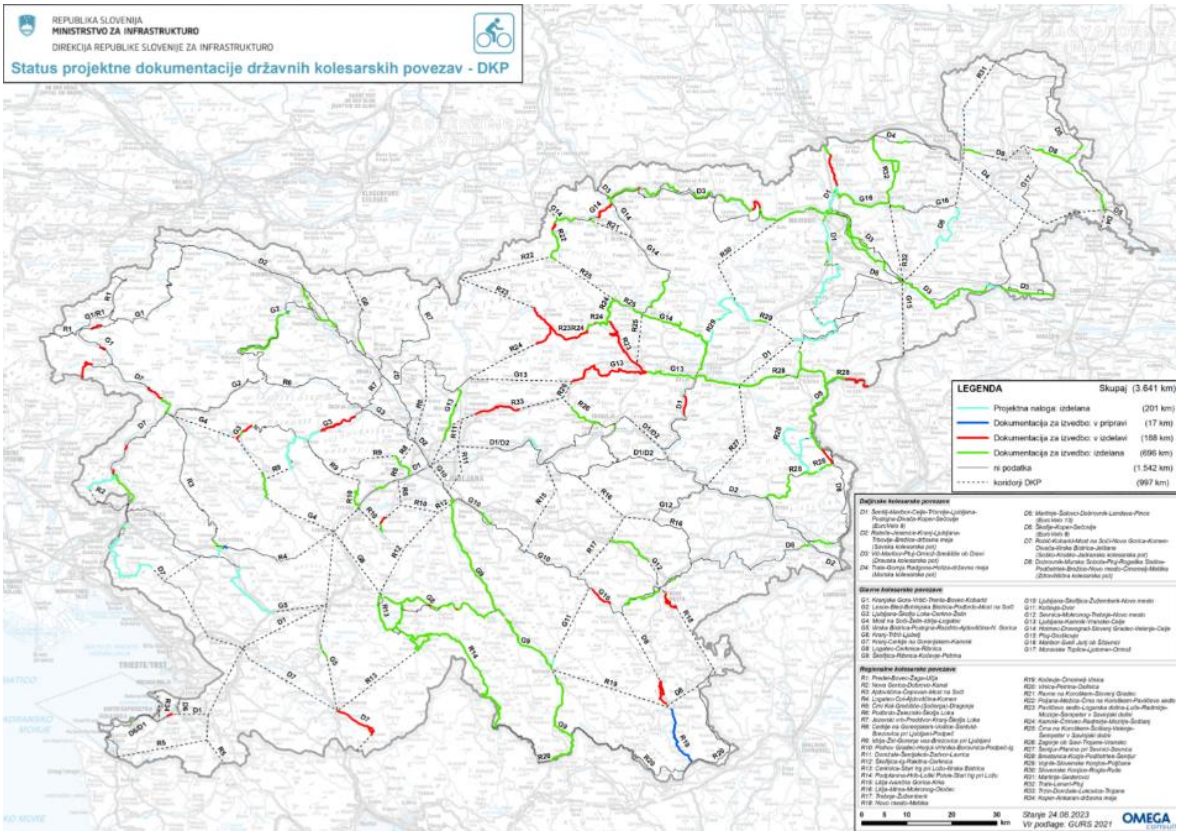
Obseg občinskega kolesarskega omrežja je težko definirati, saj ni točnih podatkov o vzpostavljenih kolesarskih povezava in njihovi ureditvi oziroma stanju.

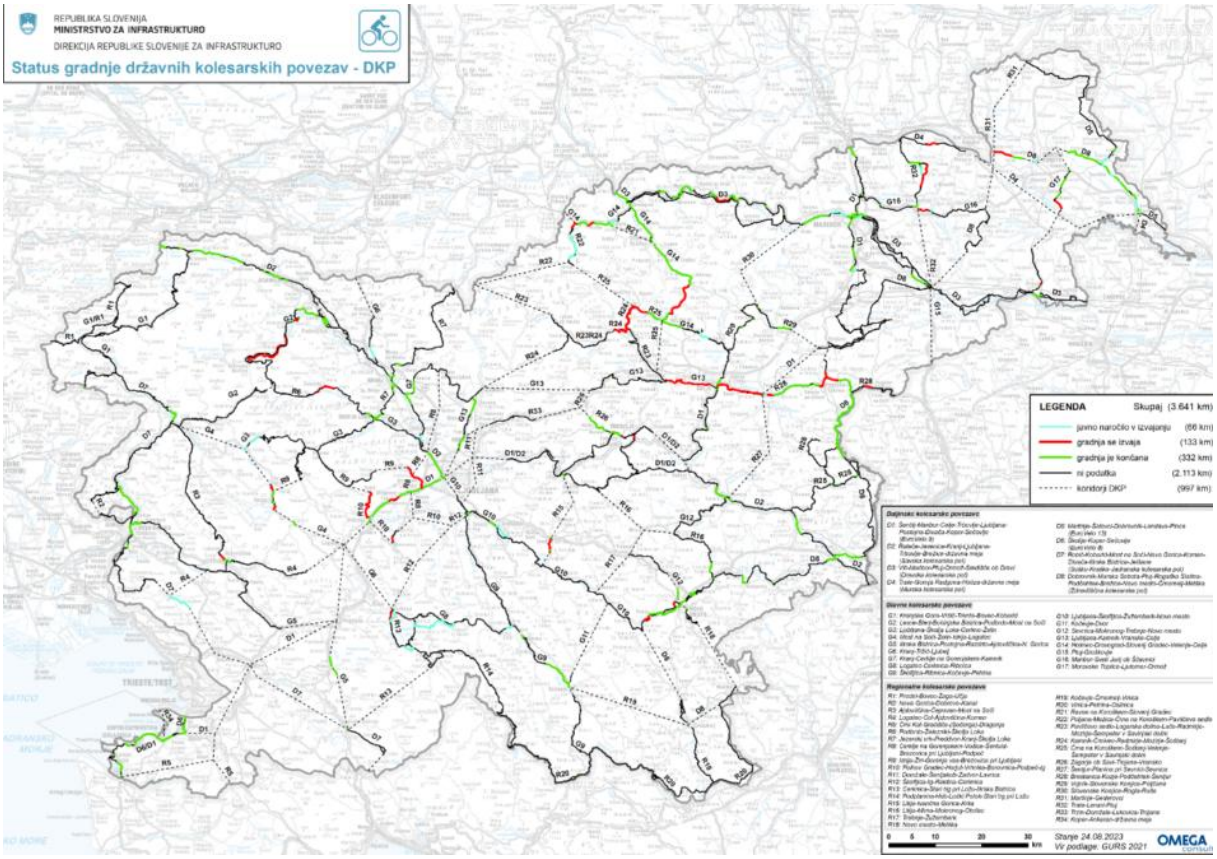
Slika 69: Državne kolesarske povezave (vir: DRSI, september 2023).

Slika 70: Vzpostavljene državne kolesarske povezave (vir: DRSI, september 2023).

Slika 71: Status projektne dokumentacije državnih kolesarskih povezav (vir: DRSI, september 2023).

Slika 72: Status gradnje državnih kolesarskih povezav (vir: DRSI, september 2023).

Preglednica 60: Seznam državnih kolesarskih povezav

	Potek kolesarske povezave	Evidenčna številka
1	Daljinske kolesarske povezave	
1.1	Šentilj-Maribor-Celje-Trbovlje-Ljubljana-Postojna-Divača-Koper-Sečovlje (EuroVelo 9)	**D1**
1.2	Rateče-Jesenice-Kranj-Ljubljana-Trbovlje-Brežice-državnameja(Savska kolesarska pot)	**D2**
1.3	Vič-Maribor-Ptuj-Ormož-Središče ob Dravi (Dravska kolesarska pot)	**D3**
1.4	Trate-Gornja Radgona-Hotiza-državna meja (Murska kolesarska pot)	**D4**
1.5	Martinje-Šalovci-Dobrovnik-Lendava-Pince (EuroVelo 13)	**D5**
1.6	Škofije-Koper-Sečovlje (EuroVelo 8)	**D6**
1.7	Robič-Kobarid-Most na Soči-Nova Gorica-Komen-Divača-Ilirska Bistrica- Jelšane (Soško-Kraško Jadranska kolesarska pot)	**D7**
1.8	Dobrovnik-MurskaSobota-Ptuj-RogaškaSlatina-Podčetrtek-Brežice-Novo mesto-Črnomelj-Metlika (Zdraviliščna kolesarska pot)	**D8**
2	Glavne kolesarske povezave	
2.1	Kranjska Gora-Vršič-Trenta-Bovec-Kobarid	**G1**
2.2	Lesce-Bled-Bohinjska Bistrica-Podbrdo-Most na Soči	**G2**
2.3	Ljubljana-ŠkofjaLoka-Cerkno-Želin	**G3**
2.4	Most na Soči-Želin-Idrija-Logatec	**G4**
2.5	Ilirska Bistrica-Postojna-Razdrto-Ajdovščina- Nova Gorica	**G5**
2.6	Kranj-Tržič-Ljubelj	**G6**
2.7	Kranj-Cerklje na Gorenjskem-Kamnik	**G7**
2.8	Logatec-Cerknica-Ribnica	**G8**
2.9	Škofljica-Ribnica-Kočevje-Petrina	**G9**

	Potek kolesarske povezave	Evidenčna številka
2.10	Ljubljana-Škofljica-Žužemberk-Novo mesto	**G10**
2.11	Kočevje-Dvor	**G11**
2.12	Sevnica-Mokronog-Trebnje-Novomesto	**G12**
2.13	Ljubljana-Kamnik-Vransko-Celje	**G13**
2.14	Holmec-Dravograd-Slovenj Gradec-Velenje-Celje	**G14**
2.15	Ptuj-Gruškovje	**G15**
2.16	Maribor-Sveti Jurij ob Ščavnici	**G16**
2.17	MoravskeToplice-Ljutomer-Ormož	**G17**
3	Regionalne kolesarske povezave	
3.1	Predel-Bovec-Žaga-Učja	**R1**
3.2	NovaGorica-Dobrovo-Kanal	**R2**
3.3	Ajdovščina-Čepovan-Most na Soči	**R3**
3.4	Logatec-Col-Ajdovščina-Komen	**R4**
3.5	ČrniKal-Gračišče-(Sočerga)-Dragonja	**R5**
3.6	Podbrdo-Železniki-ŠkofjaLoka	**R6**
3.7	Jezerski vrh-Preddvor-Kranj-Škofja Loka	**R7**
3.8	Cerklje na Gorenjskem-Vodice-Šentvid-Brezovica pri Ljubljani-Podpeč	**R8**
3.9	Idrija-Žiri-Gorenja vas-Brezovica pri Ljubljani	**R9**
3.10	Polhov Gradec-Horjul-Vrhnika-Borovnica-Podpeč-Ig	**R10**
3.11	Domžale-Šentjakob-Zadvor-Lavrica	**R11**
3.12	Škofljica-Ig-Rakitna-Cerknica	**R12**
3.13	Cerknica-Stari trg pri Ložu-Ilirska Bistrica	**R13**
3.14	Podplanina-Hrib-Loški Potok-Stari trg pri Ložu	**R14**
3.15	Litija-IvančnaGorica-Krka	**R15**
3.16	Litija-Mirna-Mokronog-Otočec	**R16**
3.17	Trebnje-Žužemberk	**R17**
3.18	Novo mesto-Metlika	**R18**
3.19	Kočevje-Črnomelj-Vinica	**R19**
3.20	Vinica-Petrina-Osilnica	**R20**
3.21	Ravne na Koroškem-Slovenj Gradec	**R21**
3.22	Poljana-Mežica-Črna na Koroškem-Pavličevo sedlo	**R22**
3.23	Pavličevo sedlo-Logarska dolina-Luče-Radmirje-Mozirje-Šempeter v Savinjski dolini	**R23**
3.24	Kamnik-Črnivec-Radmirje-Mozirje-Šoštanj	**R24**
3.25	Črna na Koroškem-Šoštanj-Velenje-Šempeter v Savinjski dolini	**R25**
3.26	Zagorje ob Savi-Trojane-Vransko	**R26**
3.27	Šentjur-Planina pri Sevnici-Sevnica	**R27**
3.28	Brestanica-Kozje-Podčetrtek-Šentjur	**R28**
3.29	Vojnik-SlovenskeKonjice-Poljčane	**R29**
3.30	SlovenskeKonjice-Rogla-Ruše	**R30**
3.31	Martinje-Gederovci	**R31**
3.32	Trate-Lenart-Ptuj	**R32**
3.33	Trzin-Domžale-Lukovica-Trojane	**R33**
3.34	**Koper-Ankaran-državna meja**	**R34**

3.1.5 Javni potniški promet

Regionalno pomembne teme

- Načrtovanje avtobusnega potniškega prometa in spremljajočih ureditev,
- načrtovanje železniškega potniškega prometa in spremljajočih ureditev,
- zagotavljanje multimodalnosti.

Izhodišča in podatki

- Resolucija o nacionalnem programu razvoja prometa v RS do leta 2030,
- Smernice za zagotavljanje JPP na podeželju (LIFE IP CARE4CLIMATE),
- Zakon o prevozih v cestnem prometu (ZPCP-2),
- Zakon o upravljanju javnega potniškega prometa (ZUJPP),
- Celostne prometne strategije (OCPS, RCPS),
- Zakon o celostnem prometnem načrtovanju.

Problemi

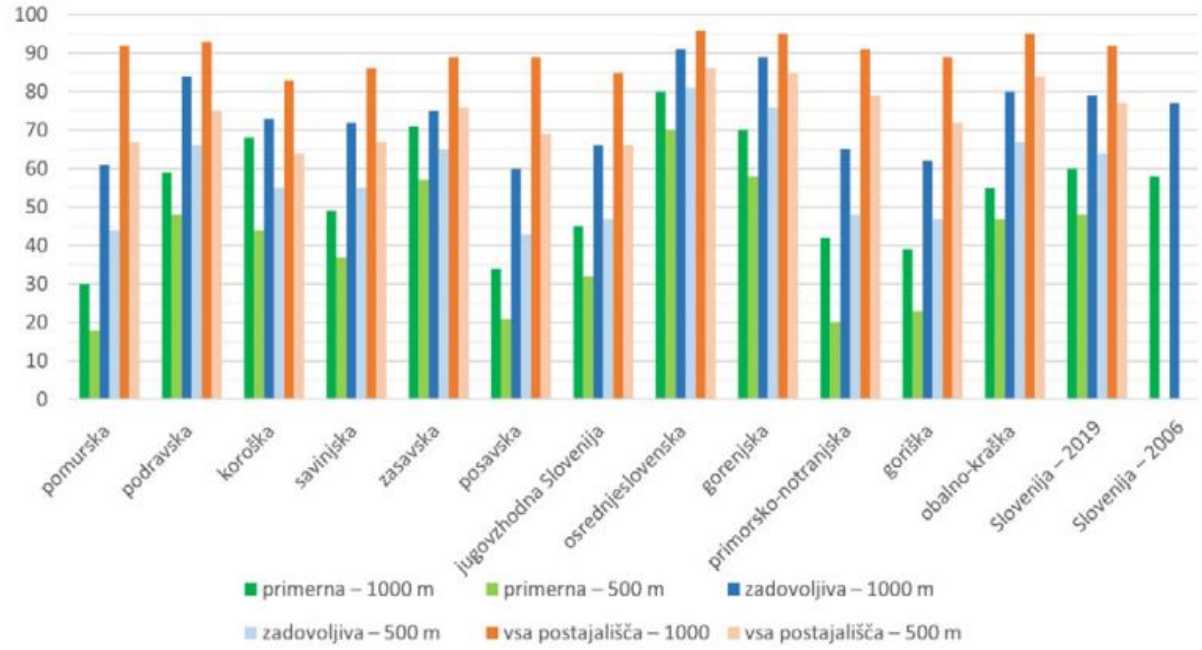
- Podatki o JPP in njegovi učinkovitosti so težko dostopni,
- podatki o linijah in frekvenci posameznih linij so v konsolidirani obliki težko dostopni.

Ugotovitve

V zadnjih letih se na področju prometa večja pozornost namenja trajnostni mobilnosti. Napredek je viden na načrtovalski in infrastrukturni ravni. Žal pa še ni vidnih sprememb v potovalnih navadah prebivalcev. Na področju infrastrukture so se povečale investicije v železniško infrastrukturo kar vpliva tudi na boljšo ponudbo JPP. V tem obdobju se je prenovilo nekaj odsekov, za promet se je odprla prenovljena Kočevska proga, začela so se dela na drugem tiru Koper–Divača.

Pri načrtovanju JPP se v osnovi sledi dvema ciljema, to sta povečanje števila potnikov in čim boljša dostopnosti JPP za vse prebivalce. Ukrepi za dosego teh dveh ciljev so različni in si deloma nasprotujejo, kar še zlasti pride do izraza na redkeje poseljenih, suburbaniziranih območjih. Z zmanjšanjem števila postajališč na določeni liniji sicer povečamo časovno konkurenčnost in pridobimo nove potnike, hkrati pa delu prebivalcev na ta račun omejimo ponudbo ali celo onemogočimo dostop do JPP.

Poleg hoje, kolesarjenja in drugih nemotoriziranih načinov mobilnosti je javni potniški promet (JPP) ključni del trajnostnih oblik mobilnosti, še posebej za potovanja na daljših razdaljah. Osnovni pogoj za uporabo JPP je ustrezna prostorska dostopnost avtobusnih in železniških postajališč in število dnevnih voženj.

Slika 73: Delež prebivalcev glede na pogostost voženj JPP in oddaljenost od postajališča (vir: Gabrovec idr., 2019).

Prostorska dostopnost do postajališč v Sloveniji je dobra, saj je 92 % prebivalcev od najbližje postaje JPP oddaljenih manj kot 1.000 m, kar kaže na dobro razvejanost omrežja JPP. Ob upoštevanju 500-metrske razdalje ta delež pade na 77 %. Za uporabo JPP pa je poleg bližine pomembna tudi pogostnost voženj. Delež prebivalcev s primerno in zadovoljivo pogostnostjo voženj v primerni razdalji je tako veliko manjši, pri tem je tudi večja variabilnost med regijami. Postajališče s primerno pogostnostjo voženj v razdalji 500 m ima 48 % prebivalcev, v razdalji 1.000 m pa 60 %.

Čeprav je trajnostni mobilnosti v zadnjih letih vsaj na deklarativni ravni namenjene veliko pozornosti, se dostopnost do postajališč med letoma 2006 in 2019 ni bistveno izboljšala. Na kazalnik sicer poleg razporeditve postajališč in pogostnosti voženj vpliva tudi razporeditev prebivalcev. Izboljšave so torej mogoče tako na področju prostorskega načrtovanja, ki bi dosledneje usmerjalo razvoj poselitve na območja z ustreznim dostopom do JPP, kot tudi v optimizaciji omrežja JPP. Pomemben korak v smeri umeščanja poselitve na območja z ustrezno dostopnostjo z JPP sta opredelitev in določitev prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo – PROSO (Pogačar idr., 2016).

3.1.6 Vodni promet

Regionalno pomembne teme

- Morski promet,
- celinske vode.

Izhodišča in podatki

- Resolucija o nacionalnem programu razvoja prometa v RS do leta 2030,
- Resolucija o nacionalnem programu razvoja pomorstva RS,
- Strategija razvoja prometa v RS do leta 2030,
- Zakon o plovbi po celinskih vodah,
- Pomorski zakonik,
- Zakon o upravljanju javnega potniškega prometa (ZUJPP),
- Zakon o celostnem prometnem načrtovanju.

Problemi

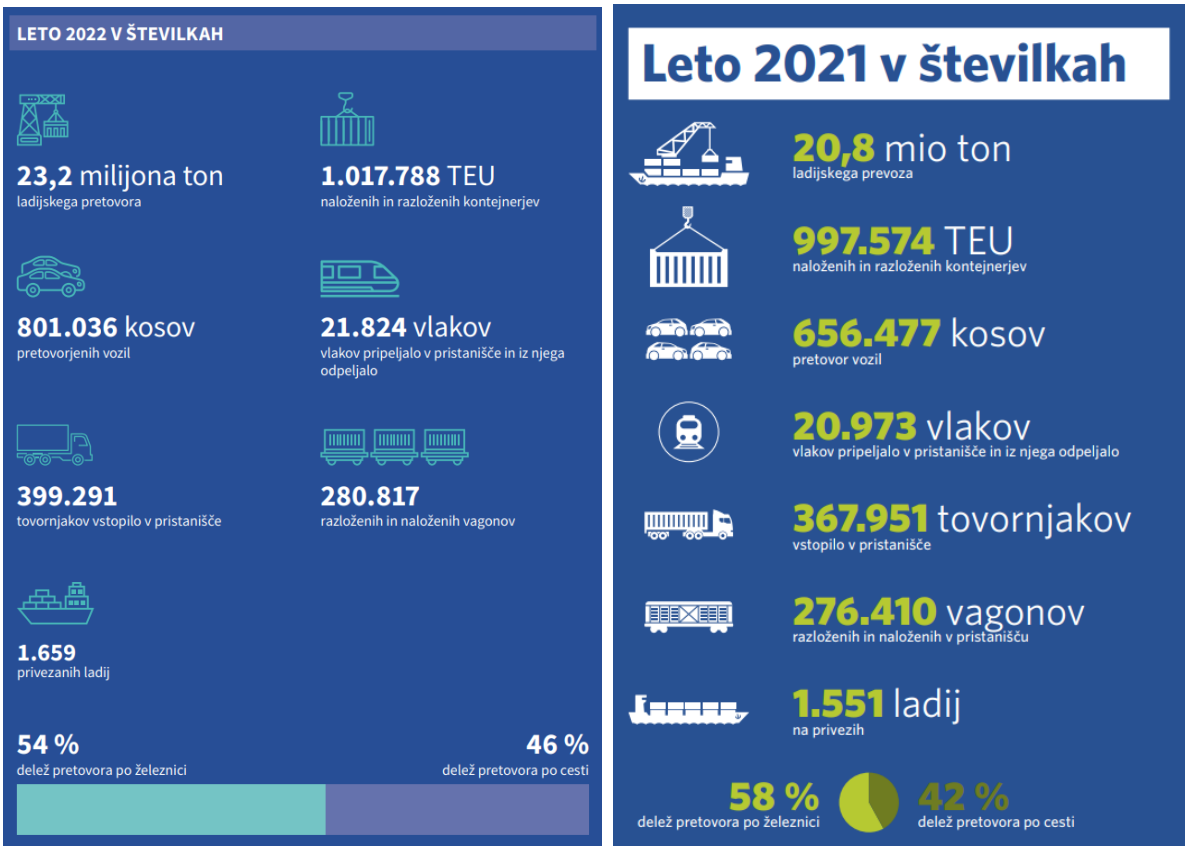
- Podatki o plovbi po celinskih vodah so težko dostopni. Na nivoju državnega načrtovanja vodnega prometa je velika glavnina načrtovanja in ukrepov predvidena na področju pomorskega prometa in Luke Koper.

Ugotovitve

V Sloveniji je plovba po celinskih vodah podrejena morskemu prometu in Luki Koper. Tako kar se tiče finančnih vlaganj kot (strateškega) načrtovanja. Plovbo na posamezni celinski vodi na svojem območju upoštevaje naravne danosti uredi lokalna skupnost s splošnim aktom o določitvi plovbnega režima zaradi varnosti plovbe ob izvajanju turističnih, športnih in rekreacijskih aktivnosti oziroma dejavnosti ter pospeševanja njihovega razvoja. Lokalna skupnost mora pri določitvi plovbnega režima upoštevati določbe zakona in na njegovi podlagi izdane predpise, predpise o varstvu okolja, ohranjanju narave in voda, sladkovodnega ribištva in urejanju prostora ter naravne danosti in druge pogoje, ki zagotavljajo varstvo človeškega življenja in okolja. Na rekah in naravnih ali umetnih jezerih se glede na dane plovne možnosti razvijajo pristaniška infrastruktura in regionalne plovne poti, na odsekih rek, kot so Mura, Drava, Kolpa in druge, ki potekajo po območju mej s sosednjimi državami, pa se skladno z mednarodnimi sporazumi lahko razvija pristaniška in ustrezna plovna infrastruktura za mednarodni rečni promet, predvsem potniških in turističnih plovil. V načrtih (resolucija o nacionalnem programu razvoja prometa v RS za

obdobje do leta 2030) je tako dogovor s Hrvaško za prekategorizacijo Save v mednarodno plovno pot (4. kategorija) in vzpostavitev plovne poti ob izgradnji HE na spodnji Savi ter rečno pristanišče pri Obrežju.

V primeru morskega prometa so glavni ukrepi države osredotočeni na razvoj Koprskega pristanišča, ki je eno najpomembnejših strateških platform ter ima ugodno geostrateško lego za oskrbovanje trgov srednje in vzhodne Evrope. V letu 2008 je Vlada Republike Slovenije sprejela Uredbo o upravljanju koprskega tovornega pristanišča, opravljanju pristaniške dejavnosti, podelitvi koncesije za upravljanje, vodenje, razvoj in redno vzdrževanje pristaniške infrastrukture v tem pristanišču. Med Republiko Slovenijo in Luko Koper, d.d. je bila za 35 let podpisana Koncesijska pogodba za opravljanje pristaniških dejavnosti, vodenje, razvoj in redno vzdrževanje pristaniške infrastrukture na območju koprskega tovornega pristanišča. V letu 2011 je bil sprejet nov državni prostorski načrt za celovito ureditev koprskega tovornega pristanišča, ki je omogoča nadaljnjo širitev pristaniških zmogljivosti in razvoj dejavnosti, ki predvidevajo predvsem širitve in podaljšanje posameznih pomolov ter nadgradnjo in preureditev priveznih mest.

Slika 74: Promet v Luki Koper (Vir: letno poročilo Luke Koper).

3.1.7 Zračni promet

Regionalno pomembne teme

- Javna letališča za mednarodni promet (Letališče Jožeta Pučnika Ljubljana, Letališče Edvarda Rusjana Maribor in Letališče Portorož),
- vojaška letališča (Cerklje ob Krki),
- letališča za športno in ljubiteljsko dejavnost,
- vzletišča.

Izhodišča in podatki

- Resolucija o nacionalnem programu razvoja prometa v RS do leta 2030,
- Strategija razvoja prometa v RS do leta 2030,
- Zakon o zagotavljanju navigacijskih služb zračnega prometa,
- Zakon o letalstvu,
- Resolucija o nacionalnem programu razvoja civilnega letalstva RS do leta 2020,
- Pravilnik o vzletiščih (Uradni list RS., št.67/21).

Problemi

- Podatki o športnih letališčih in predvsem vzletiščih so pomanjkljivi.

Ugotovitve

Mednarodna letališča

V RS imamo za zdaj tri javna letališča za mednarodni zračni promet, in sicer Letališče Jožeta Pučnika Ljubljana, Letališče Edvarda Rusjana Maribor in Letališče Portorož. Vsa tri javna letališča izpolnjujejo vse zahtevane pogoje glede predpisov o graditvi objektov, pa tudi druge pogoje, določene glede na referenčno kodo, kategorijo in namen letališča ter obseg zračnega prometa. Vsa tri imajo tudi veljavno obratovalno dovoljenje.

Letališče Jožeta Pučnika Ljubljana je osrednje slovensko mednarodno letališče preko katerega poteka 97 % celotnega letalskega potniškega prometa v Sloveniji in je edino poleg Mariborskega letališča primerno za mednarodni komercialni letalski promet opremljeno z ILS v Sloveniji. V zadnjih letih je bil potniški terminal razširjen na več kot 10.000 m2, urejeni so bili tudi novi prostori za letalske družbe, potovalne agencije, poslovne salone, restavracije, trgovine in dodatne servisne storitve za potnike. Kapaciteta letališča je s pomočjo novega terminala narastla s 500 na 1280 potnikov na uro.

	2022	2021	2020	2019	2018	2017
Skupno število potnikov	977.316	430.943	291.910	1.727.136	1.818.229	1.688.558
Skupno število premikov letal	21.571	17.461	12.980	31.489	35.512	34.444
Skupni tovor v tonah	29.573	28.383	23.154	24.875	25.907	24.314

Slika 75: Število potnikov in količina tovora na Letališču Jožeta Pučnika Ljubljana (vir: Fraport Slovenija).

Letališče Edvarda Rusjana Maribor je drugo največje mednarodno letališče v Sloveniji in je poleg Ljubljanskega letališča edino primerno za mednarodni komercialni letalski promet ter opremljeno z ILS. Na tej lokaciji je letališče od leta 1953, leta 1976 pa je bilo dograjeno za mednarodni promet. Rekordno število potnikov leta 1978 je znašalo: 187.516 potnikov. Ima dve vzporedni stezi: eno asfaltno dolgo 2500 metrov in drugo krajšo travnato dolgo 1200 metrov.

2005	16,046	▲ 158%	641
2006	12,452	▼ 22%	37
2007	25,000	▲ 101%	20
2008	17,000	▼ 32%	107
2009	5,000	▼ 70%	158
2010	9,000	▲ 80%	
2011	6,000	▼ 33%	
2012	6,500	▲ 8%	
2013	14,065	▲ 116%	
2014	17,568	▲ 25%	
2015	24,886	▲ 42%	
2016	8,890	▼ 64%	
2017	6,000	▼ 33%	
2018	2,435	▼ 61%	
2019	2,527	▲ 4%	
2020	3,069	▲ 18%	157
2021	4,956	▲ 38%	
2022	3,919	▼ 26%	

Slika 76: Promet Letališča Edvarda Rusjana Maribor od leta 2005 (Vir: Wikipedia).

Letališče Portorož je tretje mednarodno letališče v Sloveniji in ima asfaltno, 1200 metrov dolgo vzletno pristajalno stezo. Letališče lahko sprejme vse kategorije letal pod VFR in IFR pogoji, teže do 25 ton. Letališče uporabnikom nudi letalsko gorivo (letalski bencin in kerozin), hrambo letal v hangarjih, šolanje v letalski in padalski šoli, Pilot shop, restavracijo z zunanjo teraso ipd.

Vojaško letališče

Letališče Cerklje ob Krki (ICAO kratica LJCE) je edino vojaško-civilno letališče v Sloveniji. Na tej lokaciji je letališče od leta 1939. Ima dve vzporedni stezi: eno asfaltno, dolgo 3000 metrov in široko 45 metrov in drugo, krajšo travnato, dolgo 1100 metrov in široko 30 metrov. Leta 2006 se je pričela obnova letališča z sofinanciranjem iz strani NATO zaveznikov. Leta 2021 je na letališču pričel delovati ILS CAT I sistem za inštrumentalno pristajanje (111,10 MHz), kot tretji takšen sistem v državi poleg letališč Ljubljana in Maribor. Na letališču so bazirana slovenska vojaška letala.

Športna in rekreacijska letališča (javna letališča RS lokalnega pomena)

- letališče Ajdovščina (LJAJ)
- letališče Bovec (LJBO)
- letališče Celje (LJCL)
- letališče Divača (LJDI)
- letališče Lesce (LJBL)
- Letališče Maribor - Skoke (LJMB)
- letališče Murska Sobota (LJMS)
- letališče Novo mesto-Prečna (LJNM)
- letališče Postojna (LJPO)
- letališče Ptuj (LJPT)
- letališče Slovenj Gradec (LJSG)
- letališče Šoštanj (LJSO)
- letališče Slovenske Konjice (LJSK)

Vzletišča

Za vzletišča v Sloveniji ni popolne baze. Pojavljajo se različni seznami lokacij vzletišč, ki so težko preverljivi. Spodaj so našteta nekatera vzletišča:

- vzletišče »Stol« Kamnik
- vzletišče »Mostje« Lendava
- vzletišče »Požar« Kočevje
- vzletišče »Brezovica« Brezovica
- vzletišče »Metlika« Prilozje

- vzletišče »Zagorje« Zagorje ob Savi
- vzletišče »Marof« Cerknica
- vzletišče »Gorica« Murska Sobota
- vzletišče »Ul. Center Grosuplje« Grosuplje
- vzletišče »Kostrivnica« Kostrivnica
- vzletišče »Ajševica 1« Nova Gorica
- vzletišče »Veržej« Veržej
- vzletišče »Libeliče« Libeliče
- vzletišče »Kaplja vas« Prebold
- vzletišče »Podpeč« Podpeč
- vzletišče »Mihalovec« Dobova
- vzletišče »Hauptmanica« Ljubljana
- vzletišče »Podgorje« Kamnik
- vzletišče »Imeno« Podčetrtek
- vzletišče »Belinc« Kozje
- vzletišče »Šentvid« Šentvid pri Stični
- vzletišče »Novi Lazi« Kočevska Reka
- vzletišče »Dol« Dol pri Ljubljani
- vzletišče »Kalobje« Šentjur
- vzletišče »Požar 2« Kočevje
- vzletišče »Marič« Noršinci
- vzletišče »Litija« Zavrstnik
- vzletišče »Lastovka« Prvenci
- vzletišče »Jurkovič« Močna
- vzletišče »Ranč« Prekopa
- vzletišče »Cerkvenjak« Čagona
- vzletišče »Medno« Staneževič
- vzletišče »pobrežje« Zgornje Pobrežje
- vzletišče »Cugmajster« Loče
- vzletišče »Sostro« Sostro
- vzletišče »Rems« Zagorica
- vzletišče »Andoljšek« Ribnica
- vzletišče »Max« Teharje
- vzletišče Gre-Gorin« Šentjungert
- vzletišče »Bukovžlak« Celje
- vzletišče »Inox-Roto« Černelavci

3.2 Komunalna infrastruktura

3.2.1 Oskrba s pitno vodo

Regionalno pomembne teme

- Vodni viri, kapacitete vodnih virov, rezervni vodni viri,
- vodovarstvena območja,
- zajetja za pitno vodo s pripadajočimi objekti,
- objekti za distribucijo vode od zajetij do prevzemnih mest v posamezni občini (vodohrani, črpališča, transportni vodi, ipd.),
- oskrbna območja vodovodnih sistemov, povezave do rezervnih vodnih virov.

Izhodišča in podatki

- Nacionalni program upravljanja z vodami – sprejet je v sklopu Resolucije o nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030 (ReNPVO20-30),
- Načrt upravljanja voda na vodnem območju Donave za obdobje 2022–2027 in načrt upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2022–2027,
- Program ukrepov upravljanja voda 2012-2027,
- Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030,
- Operativni program oskrbe s pitno vodo za obdobje 2022 – 2027 (v Operativnem programu so določena območje poselitve (aglomeracije), znotraj katerih je obvezna oskrba z javnim vodovodnim sistemom - Uredba o oskrbi s pitno vodo določa, da mora biti z javnim vodovodom opremljeno območje poselitve s 50 ali več prebivalci s stalnim prebivališčem in z gostoto poselitve večjo od pet prebivalcev s stalnim prebivališčem na hektar,
- Pravilnik o določitvi vodne infrastrukture (Uradni list RS, št. 46/05),
- vodni kataster (atlas voda),
- kataster GJI,
- Atlas okolja,
- podatkovna baza SiStat, SURS.

Problemi

- Podatki o objektih GJI za oskrbo s pitno vodo iz vodnega katastra so enaki podatkom iz katastra GJI. Problem je, da iz vodnega katastra zato niso razvidni objekti, ki so v skladu s Pravilnikom o določitvi vodne

infrastrukture namenjeni izvajanju državne gospodarske javne službe ohranjanja in uravnavanja vodnih količin (zajetja, transportni vodovodi ipd.),

- podatki o vodnih zajetjih iz atlasa okolja se bistveno razlikujejo od podatkov o vodnih zajetjih iz katastra GJI, vprašljiva je točnost podatkov,
- podatki o vodnih virih ali zajetjih ne vključujejo podatka o razpoložljivih kapacitetah vodnega vira in trenutni porabi (podatki o predvidenem odvzemu vode so sicer razvidni iz vodnih dovoljenj, ki pa se ne skladajo s podatki o vodnih zajetjih iz atlasa okolja in katastra GJI),
- podatki iz vodnega katastra, katastra GJI in atlasa okolja ne vključujejo podatkov o oskrbnem območju posameznega vodnega vira in posameznega vodovodnega sistema, njihovih upravljavcih itd.
- podatki o magistralnih in primarnih vodovodih iz katastra GJI vsebinsko ne ustrezajo transportnim (povezovalnim) vodovodom, ki so pomembni za oskrbo države in regije,
- podatki niso prilagojeni območjem regij.

Ugotovitve

Rabo voda zagotavljamo na vodnem območju Donave (porečja Drave, Mure in Save) in na vodnem območju Jadranskega morja (porečje Soče in jadranskih rek s pripadajočimi podzemnimi vodami). Vodne vire se uporablja za oskrbo s pitno vodo in druge namene (za kmetijstvo, za proizvodnjo električne energije, za gospodarstvo, rekreacijo, turizem, promet), pri čemer ima raba za pitno vodo prioriteto pred rabo za druge namene. Vodni viri so v državni pristojnosti, za kakovostno in stalno oskrbo s pitno vodo pa so zaščiteni z državnimi uredbami o varstvu vodonosnikov (13 uredb) in lokalnimi (občinskimi) odloki (pri analizi podatkov za Operativni program oskrbe s pitno vodo za obdobje od 2022 – 2027 je bilo ugotovljeno, da je od 1791 zajetij, iz katerih se oskrba s pitno vodo izvaja v okviru gospodarske javne službe, za 309 zajetij izdana ena od državnih uredb o vodovarstvenih območjih). Glede na ranljivost vodonosnikov so kraški (razpoklinski) vodonosniki občutljivejši od medzrnskih (aluvialnih), zato je na območjih kraško-dinarskega sveta kvaliteta voda in njihova izdatnost pogosto problematična.

V RS se nahaja 2.423 zajetij pitne vode (ca 86 % predstavljajo izviri in vrtine), iz katerih se oskrba s pitno vodo izvaja v okviru gospodarske javne službe, izven institucionalnega sistema pa se nahaja tudi 20.899 zajetij za lastno oskrbo s pitno vodo.

Preglednica 61:Pregled zajetij, iz katerih se oskrba s pitno vodo izvaja v okviru gospodarske javne službe glede na vrsto zajetja na dan 10. februar 2020 (Vir: DRSV 1, 2020)

Vrsta zajetja	Število zajetij	Delež glede na število zajetij (%)	Predviden odvzem (m3/leto)	Delež glede na dovoljeno količino odvzema (%)
drenaža	253	10,44	17.823.606	2,81
drugo	18	0,74	4.728.836	0,75
izvir	1444	59,60	349.508.315	55,16
vodotok	54	2,23	27.620.864	4,36
vrtina / vodnjak	653	26,95	233.886.833	36,91
zadrževalnik	1	0,04	45.000	0,01
skupaj	2423	100,00	633.613.454	100,00

Po podatkih SURS je količina dobavljene vode prek javnega vodovodnega omrežja v RS v letu 2022 znašala skupno 179.351.000 m^3.

Preglednica 62: Količina vode dobavljene iz javnega vodovoda v letu 2022

Ime statistične regije	Količina vode dobavljene iz javnega vodovoda v letu 2022 (1000 m3)				
	Dobavljena voda - SKUPAJ	Voda dobavljena gospodinjstvom	Voda dobavljena dejavnostim	Dobavljena neobračunana voda	Izguba
Gorenjska	17.705	8.903	2.906	517	5.379
Goriška	13.264	4.916	2.737	163	5.448
Jugovzhodna Slovenija	16.633	7.941	4.103	652	3.937
Koroška	3.931	2.187	825	570	349
Obalno-kraška	11.874	4.772	4.029	417	2.656
Osrednjeslovenska	45.715	23.273	10.339	244	11.859
Podravska	22.871	12.641	4.209	544	5.477
Pomurska	9.580	4.287	2.298	447	2.548
Posavska	5.405	2.617	1.028	64	1.696
Primorsko-notranjska	7.491	2.016	1.125	168	4.182
Savinjska	21.938	10.126	3.892	559	7.361
Zasavska	2.944	1.877	469	19	579
Skupaj	179.351	85.556	37.960	4.364	51.471

Vir: Podatkovna baza SiStat

Vodooskrbne sisteme, ki povezujejo vodne vire s porabniki v naseljih, praviloma upravljajo lokalne skupnosti oziroma pooblaščeni izvajalci obveznih javnih služb oskrbe s pitno vodo. Povezave med vodooskrbnimi sistemi sicer obstajajo, vendar bolj v luči zagotavljanja osnovne oskrbe kot pa zagotavljanja dodatnih ali rezervnih kapacitet.

Na državni ravni ne obstaja soočenje podatkov med potrebami za oskrbo in razpoložljivimi kapacitetami, iz katerih bi bilo možno zagotoviti tudi ustrezne rezervne in nadomestne kapacitete oz. vodne vire ter zagotovili povezave med temi viri in/ali vodooskrbnimi sistemi. Na vodnem območju (v nadaljevanju: VO) Jadranskega morja je v skladu z načrtom upravljanja z vodami (v nadaljevanju: NUV) na osnovi podeljenih vodnih dovoljenj okoli 300 zajemov vode za oskrbo s pitno vodo, ki se izvaja kot gospodarska javna služba. Dovoljen je skupen odvzem vode v količini okoli 41 milijonov m^3/leto. Na VO Donave je v skladu z NUP na osnovi podeljenih vodnih dovoljenj okoli 1.880 zajemov vode za oskrbo s pitno vodo, ki se izvaja kot gospodarska javna služba. Dovoljen je skupen odvzem vode v količini okoli 307 milijonov m^3/leto, od tega 95,3 % iz podzemnih voda, ostalo predstavlja odvzem iz površinskih voda (3,2 %) in neopredeljenih vodnih virov (1,5 %).

Stopnjo porabe razpoložljive količine podzemne vode podaja razmerje med črpano količino podzemne vode in količino napajanja vodonosnikov zmanjšano za količino vode za ohranjanje dobrega ekološkega stanja površinskih voda in kopenskih ekosistemov, odvisnih od podzemnih voda. Delež povprečnih letnih črpanih količin podzemne vode je bil glede na rezultate modela napajanja vodonosnikov za obdobje 1991–2020 največji na območjih treh aluvialnih vodnih teles podzemne vode: Dravska kotlina (25,9 %) (Posavska regija), Savska kotlina in Ljubljansko Barje (22,4 %) (Osrednjeslovenska regija) in Murska kotlina (20,9 %) (Pomurska regija). Na teh območjih je bila presežena mejna vrednost 20 %, ki se jo uporablja kot začetno opozorilo količinskega pritiska na vodne vire.

Dovoljena količina vode za oskrbo s pitno vodo, vključno z rezervnimi zajetji, na površinskih in podzemnih vodah, znaša okoli 450 l/dan na prebivalca na VO Jadranskega morja in okoli 460 l/dan na prebivalca na VO Donave. Na osnovi poročanih količin rabljene vode iz evidence vodnih povračil za leto 2019 pa skupna količina rabljene vode v Sloveniji znaša 216 l/dan na prebivalca. Podatki izkazujejo, da je v vodnih dovoljenjih dovoljen precej velik odvzem vode, ki pa se dejansko ne rabi.

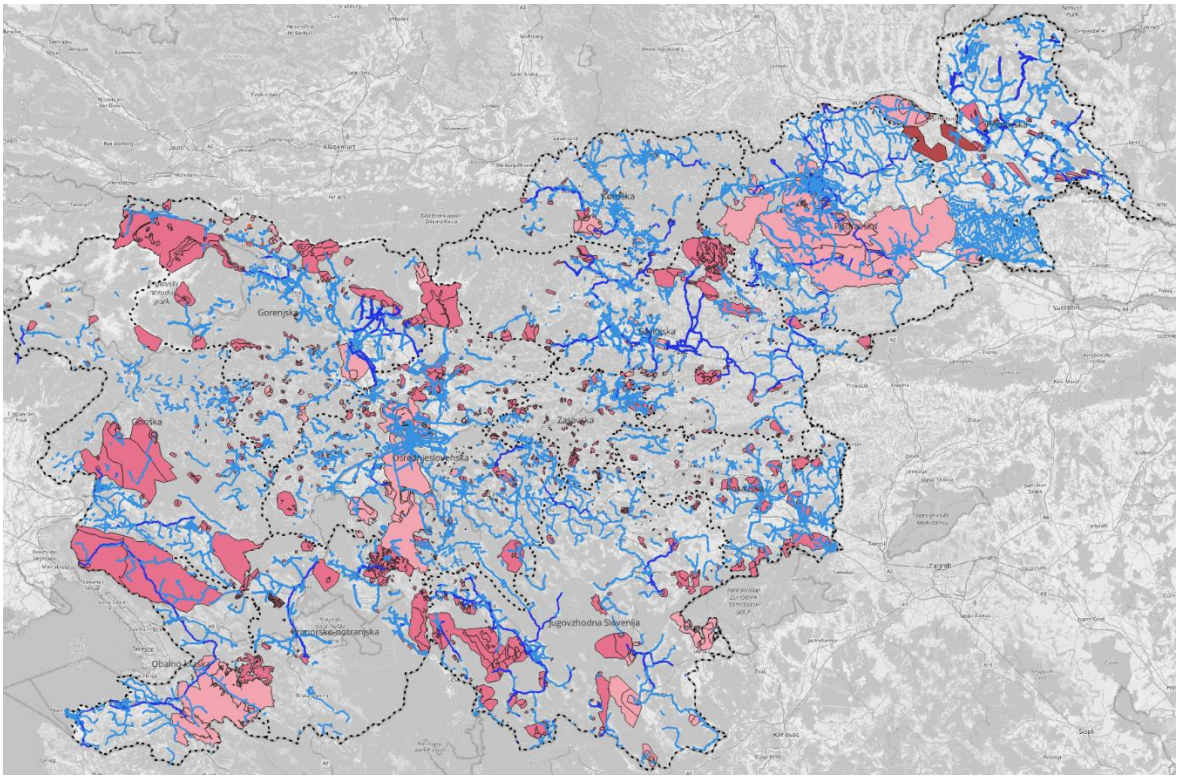
V Sloveniji je s podeljenimi vodnimi dovoljenji za oskrbo s pitno vodo zagotovljeno tudi precej rezervnih vodnih virov, ki so količinsko dvakrat večji od trenutne porabe vode, vendar so še vedno zaznana posamezna vododeficitarna območja. Slovenija ima namreč kljub razvejani hidrografski mreži celinskih voda območja, ki so izrazito vododeficitarna. Vododeficitarna območja obsegajo predvsem južno Slovenijo, slovenski dinarski svet, slovensko Istro in Slovenske gorice (Obalno-kraška, Primorsko -Notranjska, Jugovzhodna Slovenija in Podravska regija). Zajetja so bolj zgoščena v osrednjem in severnem delu države, regije na jugu (Obalno-Kraška, Primorsko-Notranjska in jugovzhodna Slovenija) in severovzhodu (Pomurska regija) pa je število zajetij bistveno manjše.

Skladno z operativnim programom za oskrbo s pitno vodo je dolžina javnega vodovodnega omrežja v RS 25.892 km. Javnih vodovodnih sistemov, ki oskrbujejo s pitno vodo vsaj 300 prebivalcev, je 268, od tega pa jih 157 nima zagotovljenih rezervnih zajetij za pitno vodo.

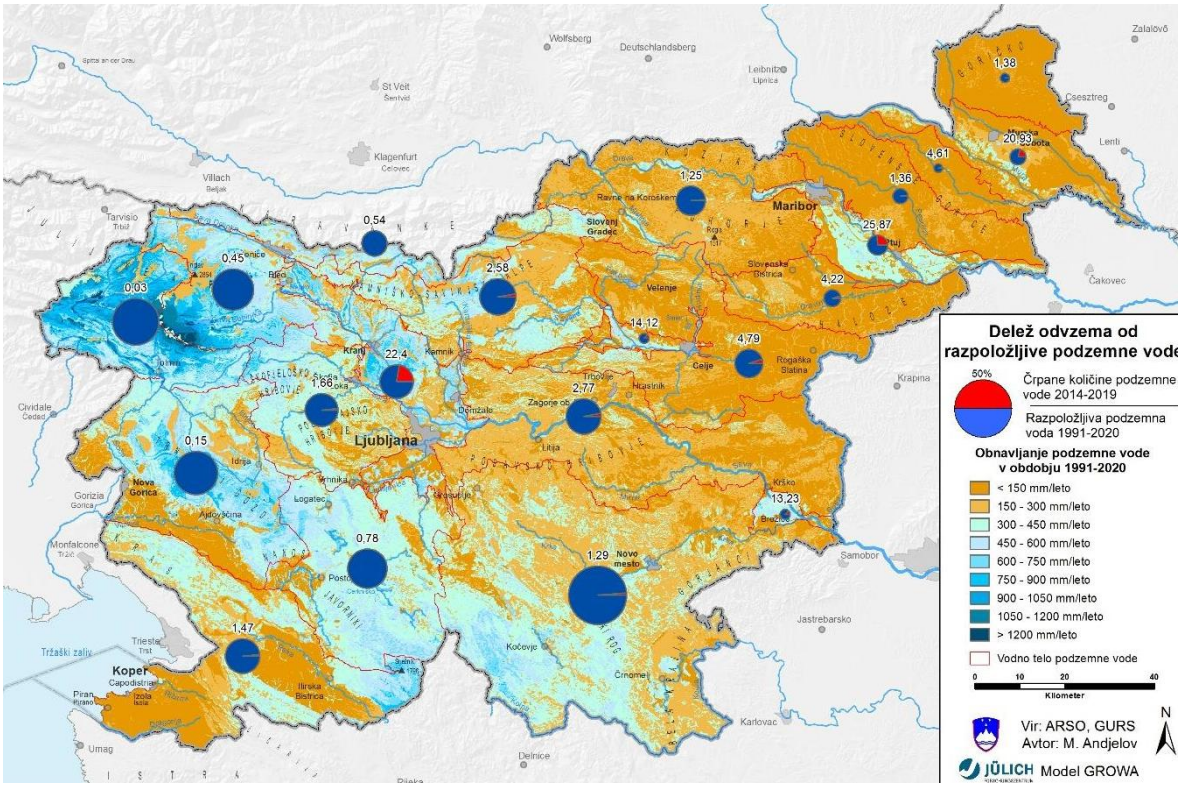
Skladno s podatki, ki so jih za leto 2018 občine poročale v informacijski sistem (IJSVO, 2021), se od 2.046.864 prebivalcev, za katere so bili poročani podatki, 1.895.294 oskrbuje iz javnega vodovoda, kar predstavlja 92,6 % vseh prebivalcev v RS, za katere je bilo poročano.

Skladno z operativnim programom je v RS 24 občin, v katerih se vsi prebivalci oskrbujejo iz javnega vodovoda, medtem ko ima 6 občin manj kot 50 % oskrbovanih prebivalcev iz javnega vodovoda – vse te občine so reliefno izjemno razgibane (Dravograd, Luče…), kar v veliki meri onemogoča oskrbo do vseh posameznih objektov z javnim vodovodom.

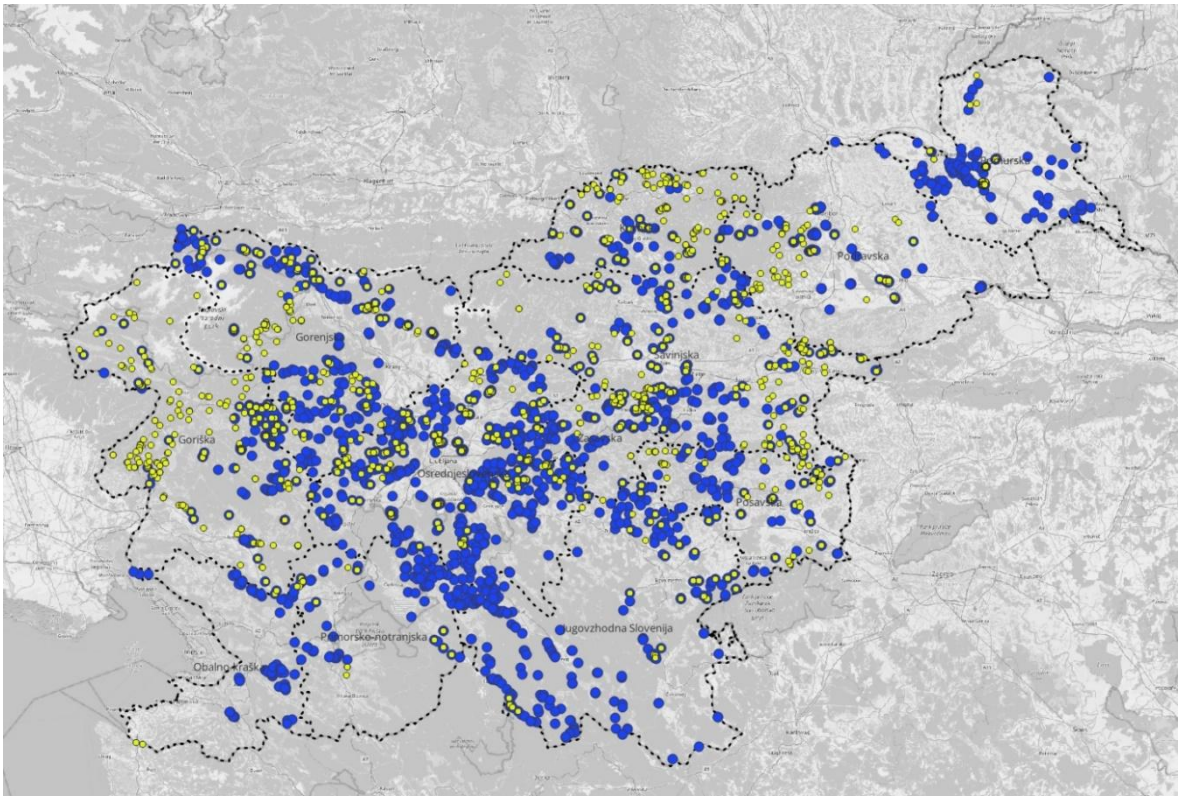
Pri analizi podatkov za Operativni program oskrbe s pitno vodo za obdobje od 2022 – 2027 je bilo ugotovljeno, da je bilo v letu 2018 v RS 89 izvajalcev javne službe oskrbe s pitno vodo, med njimi je devet izvajalcev oskrbovalo več kot 50.000 prebivalcev. Navedeni izvajalci so skupaj oskrbovali 937.663 prebivalcev, kar znaša skoraj polovico vseh oskrbovanih prebivalcev, ki se oskrbujejo iz javnih vodovodov (49,859 %).

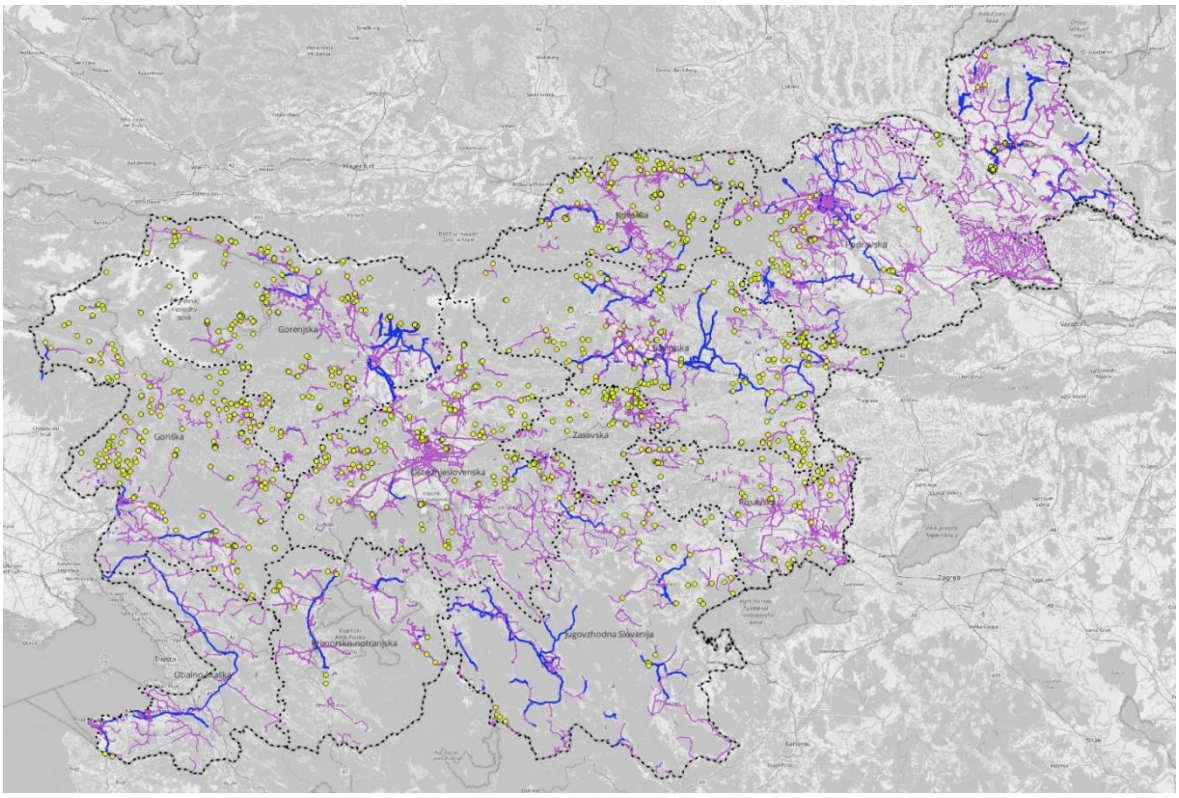
Slika 77: Vodovarstvena območja in glavno vodovodno omrežje (rdeča barva – vodovarstvena območja, temnomodra barva – magistralno omrežje, svetlomodra barva – primarno omrežje) (vir: Atlas okolja).

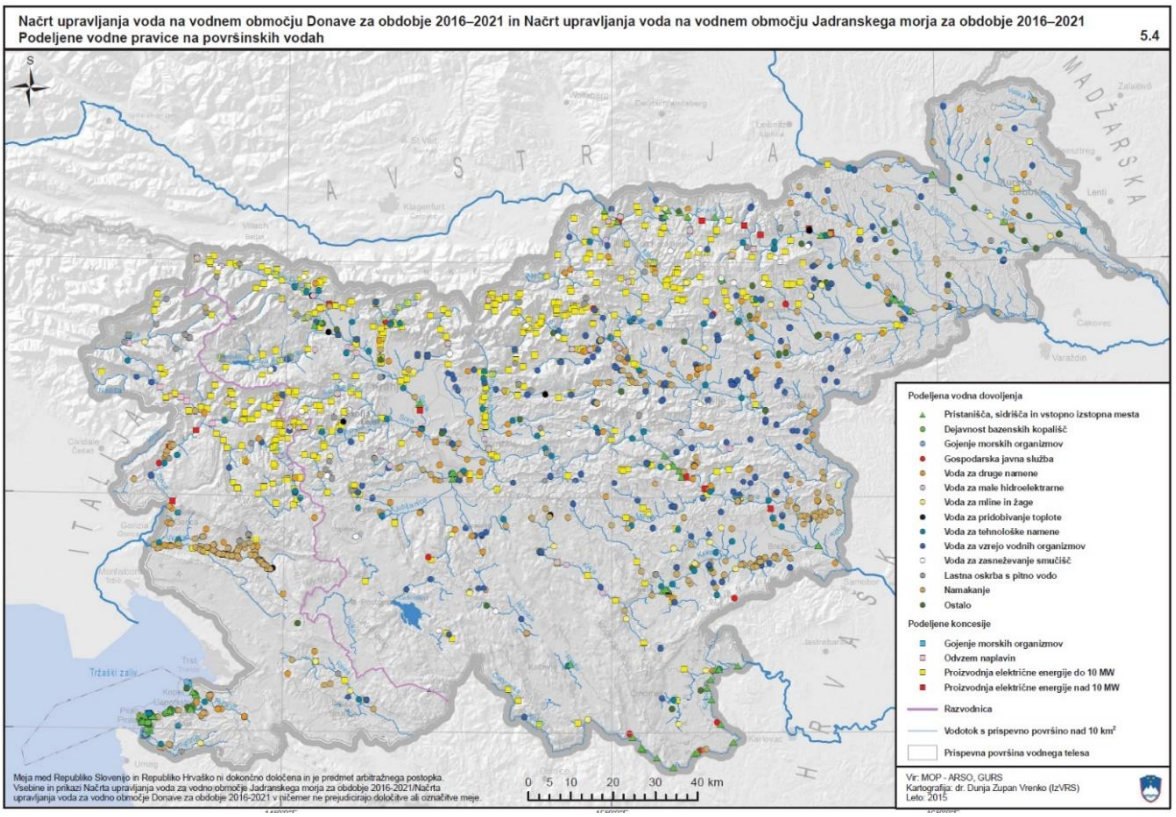
Slika 78: Razmerja med razpoložljivo količino podzemne vode (1991–2020) in črpanimi količinami podzemne vode (2014–2019) (vir: Količinsko stanje podzemnih voda v Sloveniji, ARSO, 2021).

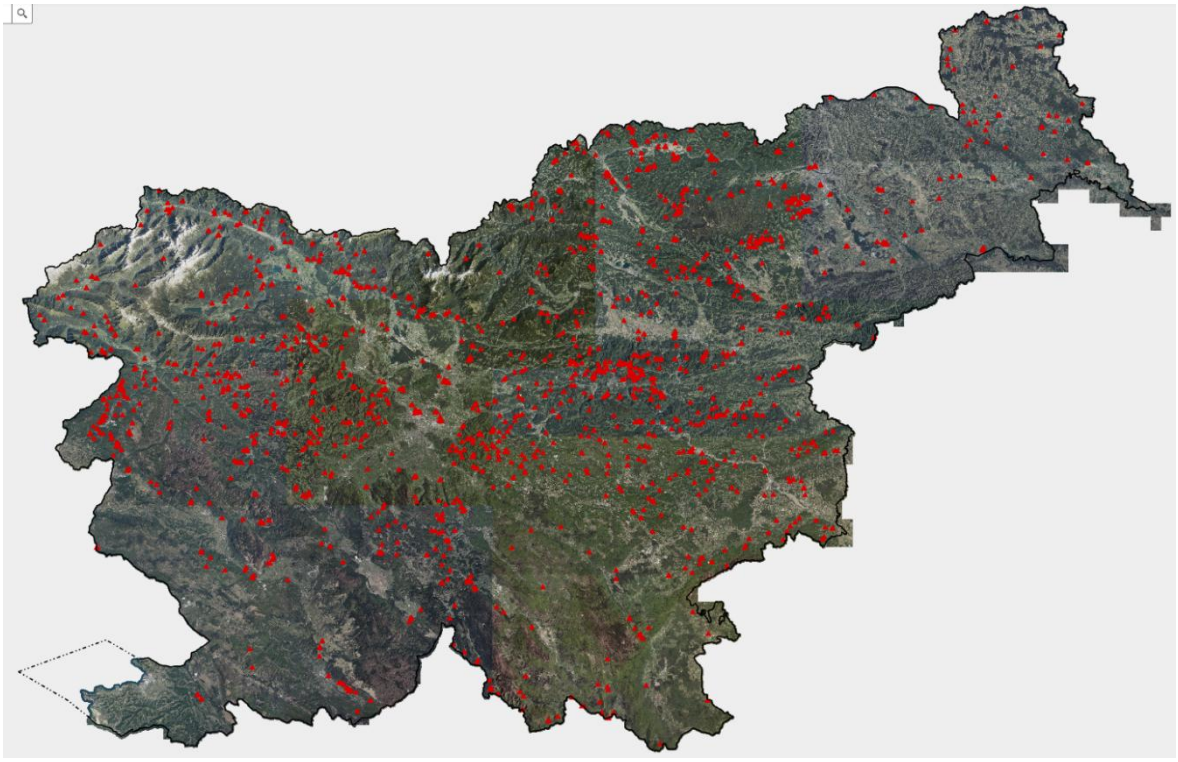
Slika 79: Vodno zajetje (vir: modra barva – podatek Atlas okolja, rumena barva – podatek kataster GJI).

Slika 80: Vodna zajetja (rumena barva), magistralno omrežje (modra barva), primarno omrežje (vijolična barva) (vir: Kataster GJI).

Slika 81: Podeljena vodna dovoljenja (vir: Načrt upravljanja voda na vodnem območju Donave za obdobje 2022–2027 in Načrt upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2022–2027).

Slika 82: Vodna dovoljenja za oskrbo s pitno vodo, ki se izvaja kot gospodarska javna služba (vir: Atlas voda).

Podatki iz sektorskih dokumentov, vodnega katastra, katastra GJI in atlasa okolja ne zadostujejo za pripravo analize stanja v prostoru za področje oskrbe s pitno vodo za potrebe izdelave RPP. Vprašljiva je tudi vsebinska točnost samih podatkov. Podatke iz obstoječih katastrov bi bilo treba spremeniti/popraviti/dopolniti tako, da bi enoznačno določali vodne vire vključno s podatki o njihovi kapaciteti (uporabljena in razpoložljiva količina pitne vode), oskrbnimi območji pripadajočih vodovodnih sistemov (vključno z upravljavci, načinom upravljanja itd…) in objekti za transport vode od vodnega vira do prevzemnim mest v posamezni občini (magistralno vodovodno omrežje). Na podlagi takšnih podatkov bi bilo mogoče v sklopu analize stanja prostora za vsako regijo ugotoviti, ali obstoječi vodni viri in obstoječa vodna infrastruktura zadoščajo za ustrezno oskrbo regije s pitno vodo oziroma njeno samooskrbnost ter v nadaljevanju načrtovati nove vodne vire in novo vodno infrastrukturo za izboljšanje oskrbe obstoječih porabnikov ter za oskrbo potencialnih novih uporabnikov zaradi načrtovanega prostorskega razvoja v regiji. Za vsak vodovodni sistem bi bilo potrebno zagotoviti tudi rezervni vodni vir ter zagotoviti povezavo nanj.

Na državni ravni trenutno ne obstaja dokument, ki bi obravnaval podatke o oskrbi z vodo na regionalnem nivoju. Ob tem bi se lahko določilo vodne vire, pomembne za regijo in velike oskrbne vodovodne sisteme za oskrbo večjega števila prebivalcev ter le-tem določilo rezervne vodne vire in magistralne povezave do oskrbnih sistemov, ob tem pa tem sistemom določili tudi kvalificirane (enotne) upravljavce.

3.2.2 Odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode

Regionalno pomembne teme

- Čistilne naprave, kapacitete čistilnih naprav,
- objekti za transport vode iz več občin do skupne čistilne naprave (črpališča, zadrževalniki, razbremenilniki, cevovodi ipd.),
- oskrbna območja kanalizacijskih sistemov.

Izhodišča in podatki

- Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030,
- Operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode (2019) (v Operativnem programu so določena območje poselitve (aglomeracije) znotraj katerih je obvezna oskrba javnim kanalizacijskim sistemom,
- Kataster GJI,
- Atlas okolja.

Problemi

- Podatki o čistilnih napravah iz atlasa okolja se bistveno razlikujejo od podatkov o čistilnih napravah iz katastra GJI,
- vprašljiva je tudi točnost podatka o kanalizacijskem omrežju v povezavi s čistilnimi napravami, saj so npr. v katastru GJI čistilne naprave na lokacijah, kjer ni omrežja oziroma omrežje na lokacijah, kjer ni čistilnih naprav,
- podatek o nazivnem populacijskem ekvivalentu, ki naj bi se vodil v katastru GJI, v nekaterih primerih manjka (podatek ni vpisan v atributno tabelo),
- podatki iz katastra GJI in atlasa okolja ne vključujejo podatkov o oskrbnem območju posamezne čistilne naprave oziroma kanalizacijskega sistema,
- podatki o kanalizacijskem omrežju iz katastra GJI ne vključujejo podatkov o funkciji omrežja. Na podlagi podatkov iz katastra GJI zato ni mogoče ugotoviti, kateri kanalizacijski vodi služijo za transport odpadne vode iz več občin do skupne čistilne naprave.

Ugotovitve

Kanalizacijsko omrežje je zaradi pretežne značilnosti poteka kot gravitacijsko omrežje v največji meri vezano na lokalno območje posameznih naselij ali skupine naselij v občini, zato večjih regionalnih sistemov, razen na ravninskih območjih, v Sloveniji ni. Prav tako vplivi kanalizacijskih sistemov praviloma ne segajo na območje več občin, zato se v regionalnem smislu obravnava samo kanalizacijske oskrbne sisteme, ki potekajo prek območja več občin in so s tem v interesu teh občin.

V skladu z oceno iz operativnega programa je z javnim kanalizacijskim omrežjem delno ali v celoti opremljenih:

- vseh 123 aglomeracij s skupno obremenitvijo, enako ali večjo od 2.000 PE,
- 650 aglomeracij s skupno obremenitvijo, manjšo od 2.000 PE, in
- približno 84 odstotkov vseh stalno prijavljenih prebivalcev, kar predstavlja 1.356.591 PE.

Ocene stopnje opremljenosti aglomeracij za javno kanalizacijo iz operativnega programa po velikostnih razredih aglomeracij so prikazane v spodnji preglednici.

Preglednica 63: Ocena stopnje opremljenosti aglomeracij za javno kanalizacijo glede na velikostni razred

Velikostni razredi aglomeracij	Obremenitev[1] [PE]	Opremljenost [PE]	Stopnja opremljenosti [%]
zunaj meja aglomeracij	442.799	25.193	5,7
v aglomeracijah	1.612.204	1.356.591	84,1
aglomeracije od 50 do 500 PE	202.752	78.364	38,7
aglomeracije od 500 do 2.000 PE	229.492	173.286	75,5
aglomeracije < 2.000 PE	432.244	251.650	58,2
aglomeracije od 2.000 do 10.000 PE	335.999	303.935	90,5
aglomeracije od 10.000 do 15.000 PE	97.637	94.936	97,2
aglomeracije ≥ 15.000 PE	746.324	706.070	94,6
aglomeracije ≥ 2.000 PE	1.179.960	1.104.941	93,6
SKUPAJ	2.055.003	1.381.784	67,2

[1] Obremenitev iz naslova stalno prijavljenih prebivalcev, izražena v PE.

Ocena stopnje priključenosti na javno kanalizacijsko omrežje in komunalno ali skupno čistilno napravo po velikostnih razredih aglomeracij v skladu z operativnim programom znaša:

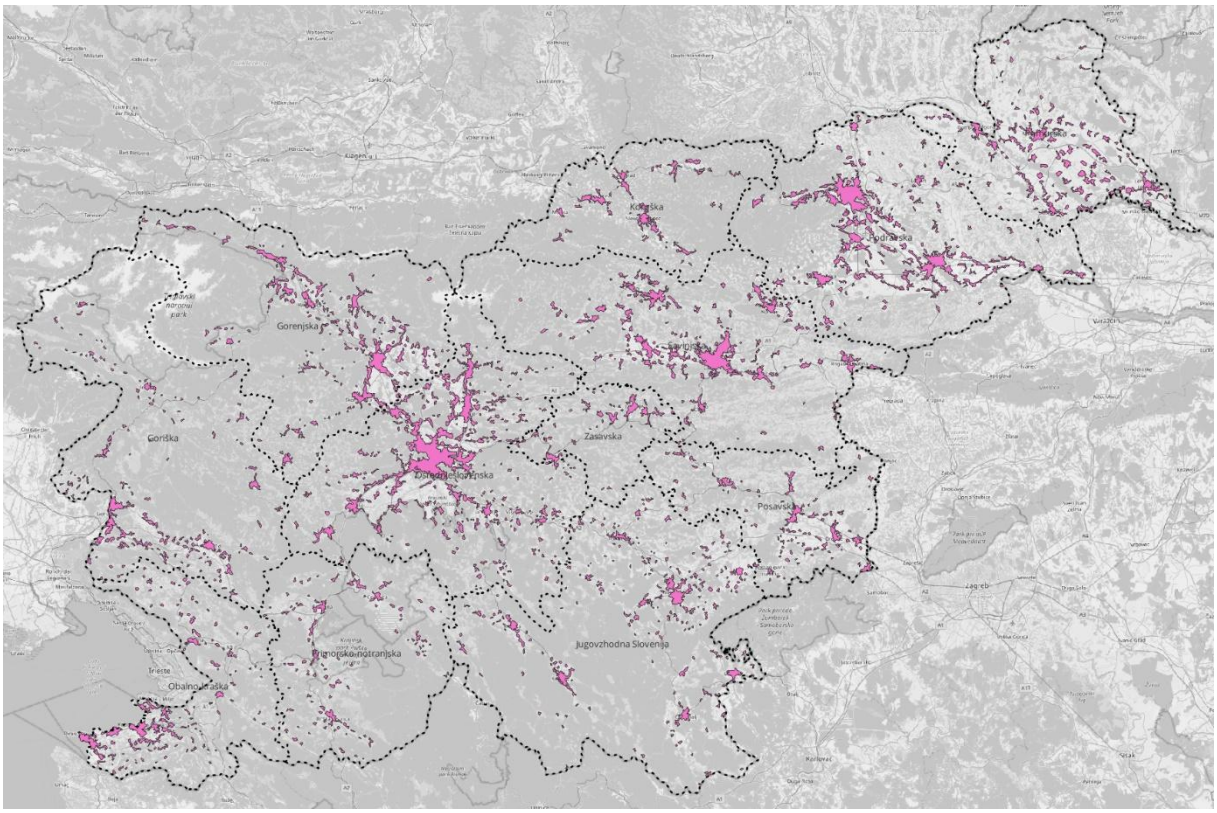
- skupno v vseh aglomeracijah:
  - 79,2 odstotka za priključenost na javno kanalizacijsko omrežje,
  - 77,3 odstotka za priključenost na komunalno ali skupno čistilno napravo,
- v aglomeracijah s skupno obremenitvijo, enako ali večjo od 2.000 PE:
  - 90,2 odstotka za priključenost na javno kanalizacijsko omrežje,
  - 88,6 odstotka za priključenost na komunalno ali skupno čistilno napravo,
- v aglomeracijah s skupno obremenitvijo, manjšo od 2.000 PE:
  - 49,0 odstotka za priključenost na javno kanalizacijsko omrežje,
  - 46,7 odstotka za priključenost na komunalno ali skupno čistilno napravo.

Ocena stopnje priključenosti na javno kanalizacijsko omrežje in komunalno čistilno napravo po velikostnih razredih aglomeracij glede na stalno prijavljene prebivalce iz operativnega programa je prikazana v spodnji tabeli.

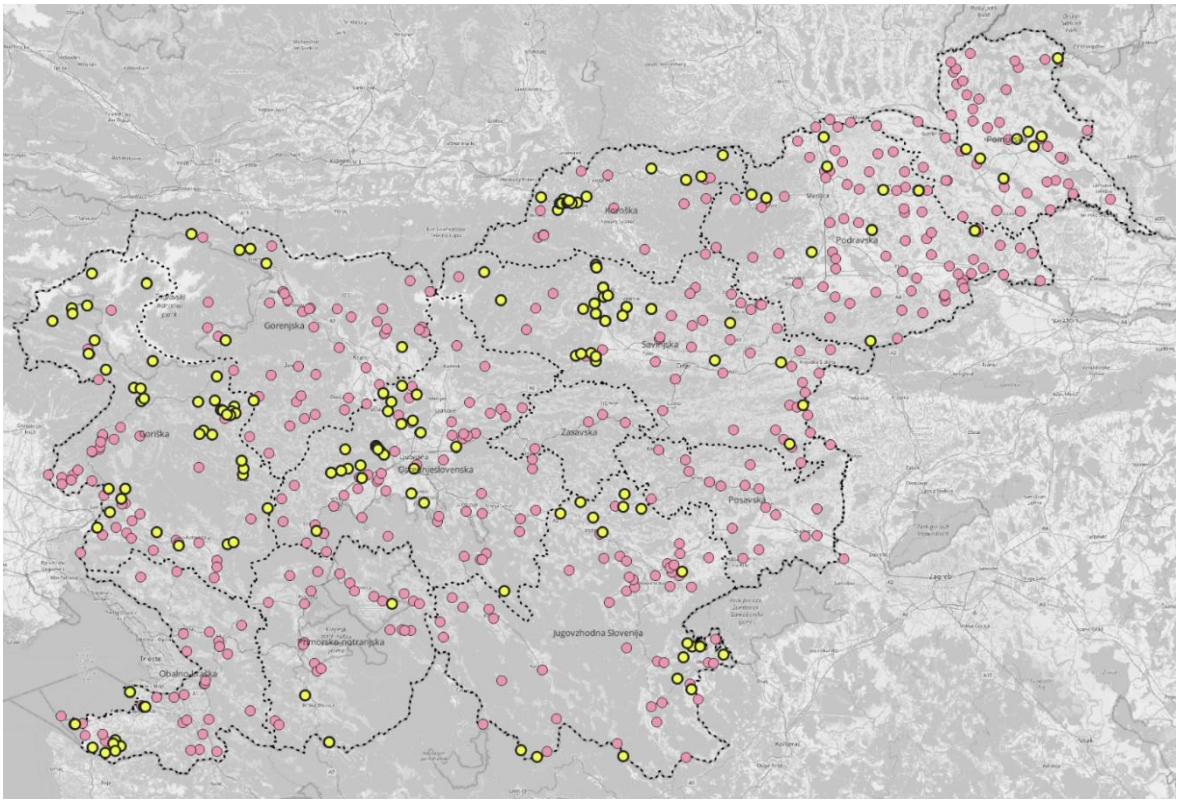
Preglednica 64: Ocena stopnje priključenosti na javno kanalizacijsko omrežje in komunalno čistilno napravo glede na velikost aglomeracij

Velikostni razredi aglomeracij	Obremenitev[(1)]	Priključenost			
	[PE]	JKO	JKO	ČN	ČN
		[PE]	[%]	[PE]	[%]
zunaj meja aglomeracij	442.799	21.963	5,0	20.478	4,6
v aglomeracijah	1.612.204	1.276.231	79,2	1.246.810	77,3
aglomeracije od 50 do 500 PE	202.752	63.165	31,2	57.551	28,4
aglomeracije od 500 do 2.000 PE	229.492	148.476	64,7	144.154	62,8
aglomeracije < 2.000 PE	432.244	211.641	49,0	201.705	46,7
aglomeracije od 2.000 do 10.000 PE	335.999	284.612	84,7	268.549	79,9
aglomeracije od 10.000 do 15.000 PE	97.637	89.885	92,1	89.885	92,1
aglomeracije ≥ 15.000 PE	746.324	690.093	92,5	686.671	92,0
aglomeracije ≥ 2.000 PE	1.179.960	1.064.590	90,2	1.045.105	88,6
SKUPAJ	2.055.003	1.298.194	63,2	1.267.288	61,7

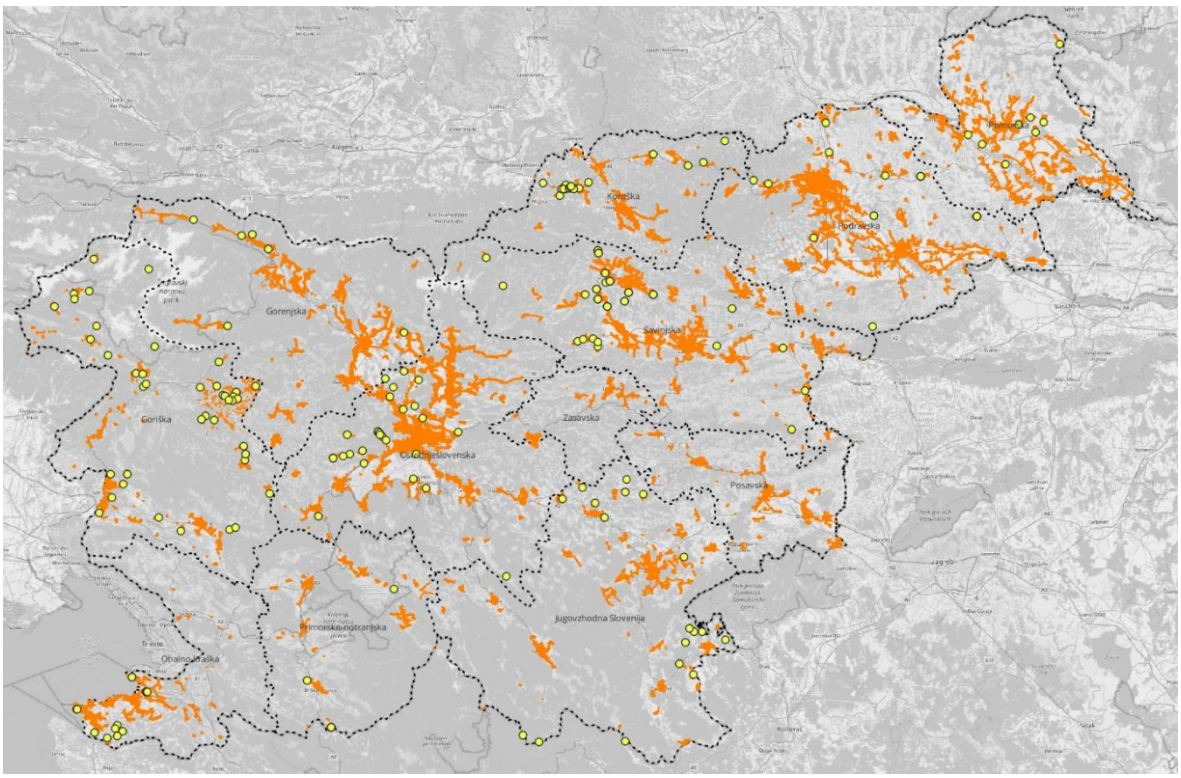
[(1)] Obremenitev iz naslova stalno prijavljenih prebivalcev, izražena v PE; JKO – javno kanalizacijsko omrežje; ČN – čistilna naprava, namenjena za izvajanje javne službe.

Slika 83: Aglomeracije (vir: Atlas okolja).

Slika 84: Čistilne naprave (vir: roza barva – podatek Atlas okolja, rumena barva – podatek kataster GJI).

Slika 85: Čistilne naprave in kanalizacijsko omrežje (vir: Kataster GJI).

Podatki iz sektorskih dokumentov, katastra GJI in atlasa okolja ne zadostujejo za pripravo analize stanja v prostoru za področje odvajanja in čiščenja odpadne vode za potrebe izdelave RPP. Točnost grafičnih podatkov iz katastra GJI in atlasa okolja je vprašljiva. Na podlagi ocen opremljenosti in priključenosti iz operativnega programa ni mogoče ugotoviti dejanskega stanja obstoječe infrastrukture za odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode na konkretnih lokacijah.

Podatke iz obstoječih katastrov bi bilo trebe spremeniti/popraviti/dopolniti tako, da bi enoznačno določali čistilne naprave s podatki o njihovi kapaciteti (obstoječa in projektirana obremenitev v PE), oskrbnimi območji in objekti za transport odpadne vode iz več občin do skupne čistilne naprave. Na podlagi takšnih podatkov bi bilo mogoče v sklopu analize stanja prostora za vsako regijo ugotoviti, ali obstoječe čistilne naprave in pripadajoča infrastruktura zadoščajo za ustrezno odvajanje in čiščenje odpadne vode v posamezni regiji ter v nadaljevanju načrtovati nove čistilne naprave in infrastrukturo za izboljšanje oskrbe obstoječih porabnikov ter za oskrbo potencialnih novih uporabnikov zaradi načrtovanega prostorskega razvoja v regiji.

Področje odvajanja padavinske odpadne vode bi bilo smiselno povezati s podatki o sposobnosti ponikanja na območjih, potrebah po potencialnem zadrževanju vode zaradi preprečevanja hipnega odtoka in morebitnega vplivanja na poplavne vode v širšem območju ali potrebah po ponovni uporabi vode v stavbah. Področje se v sistemu upravljanja voda prepleta s področjem upravljanja voda (poplavno ogrožena območja, vodna bilanca).

3.2.3 Ravnanje z odpadki

Regionalno pomembne teme

- Sežigalnice, kapacitete objektov,
- objekti za ravnanje z živalskimi odpadki, kapacitete objektov,
- odlagališča ostankov obdelanih komunalnih odpadkov za več občin, kapacitete objektov,
- centri za ravnanje za odpadki za več občin, kapacitete objektov,
- zbirni centri za odpadke za več občin, kapacitete objektov,
- objekti za ravnanje z radioaktivnimi odpadki, kapacitete objektov.

Izhodišča in podatki

- Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030,
- Program ravnanja z odpadki 2022,
- Resolucija o nacionalnem programu ravnanja z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim gorivom za obdobje 2023–2032,
- kataster GJI.

Problemi

- V katastru GJI se v sklopu atributnega podatka o vrsti odlagališča vodijo podatki: odlagališče za nevarne odpadke, odlagališče za nenenvarne odpadke, odlagališče za inertne odpadke in odlagališče za radioaktivne odpadke. Iz podatka o vrsti odlagališča iz GJI ni razvidno, katera so odlagališča komunalnih odpadkov,
- podatki o odlagališčih iz atlasa okolja se bistveno razlikujejo od podatkov o odlagališčih iz katastra GJI,
- podatki o odlagališčih iz atlasa okolja in katastra GJI ne vključujejo podatka o prostih kapacitetah za odlaganje,
- kataster GJI ne vključuje objektov za ravnanje z radioaktivnimi odpadki (kot npr. objekte za zbiranje, predelavo in skladiščenje pred odlaganjem),
- kataster GJI ne vključuje objektov za ravnanje z živalskimi odpadki,
- kataster GJI ne vključuje objektov centrov za ravnanje z odpadki (v sklopu katastra GJI se vodijo npr. podatki o napravah za mehansko – biološko obdelavo odpadkov, sortirnicah, območju objekta za ravnanje z odpadki, ipd., klasifikacija objekta centra za ravnanje z odpadki pa ne obstaja),
- v katastru GJI manjka podatek o sežigalnicah,
- v katastru GJI manjka del podatkov o zbirnih centrih, delno so podatki netočni (npr. kot zbirni centri so v katastru GJI prikazane zbiralnice odpadkov),
- kataster GJI in atlas okolja ne vključujeta oskrbnih območij objektov za ravnanje z odpadki.

Ugotovitve

Ravnanje z odpadki se v izvajalskem smislu odvija na lokalni ravni, pri čemer so za praktično vse vrste odpadkov določeni predpisi v zvezi z ravnanjem z njimi. V tem dokumentu je glavni poudarek dan ravnanju s komunalnimi odpadki, ki tvorijo večino odpadkov, ki jih je treba zbrati, odpeljati, predelati in energetsko izrabiti ali odložiti. Če je nivo zbiranja in odvoza odpadkov urejen na lokalni (občinski) ravni, se nivo predelave in obdelave odpadkov za nadaljnjo uporabo (recikliranje) ali odstranitev že danes izvaja na regionalni ravni. Glede na precejšnje zaplete pri ureditvi regionalnih centrov za ravnanje z odpadki lahko ugotovimo, da celoten postopek ni bil optimalno izpeljan, saj bi bila za umestitev regionalnih centrov za ravnanje z odpadki primerna uporaba instituta državnega prostorskega načrta, v tem sklopu pa izvedba študije variant, za vse (v regijah) manjkajoče regionalne centre, za katere bi bili potem izpeljani postopki državnega prostorskega načrtovanja. Zaradi odsotnosti takšnega pristopa danes razmestitev regionalnih centrov ni optimalna, še vedno de facto tudi nimamo objektov za termično obdelavo odpadkov (razen sežigalnice v Celju, ki pa nima nadregionalne zmogljivosti).

Program ravnanja z odpadki 2022

V Sloveniji je v letu 2022 nastalo 11,7 milijona ton vseh vrst odpadkov, kar je največ doslej v Sloveniji, vendar je tako velika količina posledica intenzivne gradbene dejavnosti in povečanja količine gradbenih odpadkov (izkopa).

Komunalnih odpadkov je bilo 1,05 milijona ton, kar predstavlja manj kot 10 % vseh zbranih odpadkov in znaša ca 500 kg na prebivalca. Ločeno zbranih je bilo 73,4 % komunalnih odpadkov.

Na odlagališča odpadkov je bilo leta 2019 odloženih 169.049 ton vseh vrst odpadkov, kar je skoraj 8 odstotkov več kot v prejšnjem letu in v primerjavi z letom 2002 več kot osemkrat manj. 92 odstotkov teh odpadkov je bilo odloženih na komunalnih odlagališčih odpadkov, 8 odstotkov na industrijskih, od teh 2 odstotka na odlagališču za nevarne odpadke. Med odloženimi odpadki so prevladovali obdelani mešani komunalni odpadki in ostanki po mehansko biološki obdelavi odpadkov (skupaj 68 odstotkov), sledili so gradbeni odpadki (13 odstotkov) ter odpadki iz proizvodnje in obdelave celuloze in papirja (11 odstotkov). Količine drugih vrst odpadkov med odloženimi odpadki so bile manjše. V Sloveniji se je odlaganje odpadkov od leta 2006 zmanjšalo za 89 odstotkov, in sicer na »komunalnih« odlagališčih za 82 odstotkov in na industrijskih za 98 odstotkov. Prav tako se je močno zmanjšalo tudi število odlagališč, na katerih so bili v posameznem letu odloženi odpadki – v obdobju 2006–2019 za 73 odstotkov (s 60 na 16), in sicer število »komunalnih« odlagališč za 74 odstotkov (s 43 na 11) in industrijskih za skoraj 71 odstotkov (s 17 na 5).

V okviru izračuna strukturnih indikatorjev je bilo ugotovljeno, da je bilo v letu 2019 od nastalih 1,05 milijona ton komunalnih odpadkov dejansko obdelanih 867.072 ton, od katerih je bilo 758.811 ton (87,5 odstotka) predelanih in 108.261 ton (12,5 odstotka) odstranjenih. Skupno je bilo recikliranih 59,2 odstotka nastalih komunalnih odpadkov, odloženih pa je bilo le 6 odstotkov nastalih komunalnih odpadkov (npr. v letu 2002 kar 84 odstotkov).

V izhodiščnem letu 2019 so izvajalci javne službe zbiranja komunalnih odpadkov pri povzročiteljih odpadkov (»od vrat do vrat«), v zbiralnicah ločenih frakcij in v zbirnih centrih prevzeli v povprečju tedensko okoli 23,34 litra komunalnih odpadkov/prebivalca, od tega 10,65 litra/prebivalca mešanih komunalnih odpadkov in 12,69 litra/prebivalca ločenih frakcij komunalnih odpadkov.

Izvajalci javne službe zbiranja komunalnih odpadkov morajo obvezno prevzemati biološke odpadke, odpadno embalažo in mešane komunalne odpadke, lahko tudi odpadni papir, od povzročiteljev odpadkov po sistemu »od vrat do vrat«. Odpadni papir in odpadno steklo zbirajo v zbiralnicah (7,6 zbiralnice na 1.000 prebivalcev).

Vse ločene frakcije komunalnih odpadkov, vključno z odpadki z vrtov in kosovnimi odpadki, izvajalci javne službe zbirajo v zbirnih centrih. Za 212 občin je bilo leta 2019 na voljo skupaj 159 zbirnih centrov.

Za spremljanje doseganja okoljskih ciljev ravnanja s komunalnimi odpadki (zbrani v okviru izvajanja javnih služb in zunaj njega) v Sloveniji so predvideni kazalniki, za katere so vrednosti za izhodiščno leto 2019 ter za ciljna leta 2025, 2030 in 2035 (za scenarija I in II) prikazane v spodnji tabeli.

Preglednica 65: Kazalniki za vrednotenje doseganja okoljskih ciljev v zvezi z ravnanjem s komunalnimi odpadki (Vir: Program ravnanja z odpadki 2022)

VRSTA ODPADKOV	2019	2025		2030		2035	
	Izhodiščno leto	Scenarij		Scenarij		Scenarij	
		I	II	I	II	I	II
Delež mešanih komunalnih odpadkov (%)	27	22	20	18	13	15	11
Delež vseh ločeno zbranih frakcij (%)	72	78	80	82	87	85	89
Delež ločeno zbranih bioloških odpadkov (%)	15	15	17	16	20	17	19
Delež zbranih komunalnih odpadkov, oddanih v predelavo (%)	71	75	78	80	85	82	86
Delež recikliranih komunalnih odpadkov (%)	55	60	63	64	70	67	73
Delež komunalnih odpadkov, predelanih v trdno gorivo (%)	13	11	11	9	8	8	6
Delež odloženih mešanih komunalnih odpadkov (%)	13	10	8	8	4	7	4
Nastajanje komunalnih odpadkov (kg/prebivalca)	509	528	528	544	544	561	561
Zbrani komunalni odpadki za predelavo (kg/prebivalca)	365	402	416	434	463	463	486
Priprava trdnega goriva iz mešanih komunalnih odpadkov (kg/prebivalca)	67	60	57	50	42	42	35
Priprava trdnega goriva iz ločeno zbranih frakcij (kg/prebivalca)	58	60	56	63	55	64	51
Odlaganje mešanih komunalnih odpadkov (kg/prebivalca)	65	53	40	43	21	37	21
Potrebna zmogljivost naprav za obdelavo ločeno zbranih bioloških odpadkov - aerobna in aerobna obdelava (t/leto)	155.211	168.392	189.918	180.343	224.834	193.271	225.961
Potrebna zmogljivost naprav za mehansko biološko obdelavo mešanih komunalnih odpadkov (t/leto)	289.318	246.965	215.338	206.269	146.357	179.724	131.830
Potrebna zmogljivost naprav za energetsko predelavo gorljivih frakcij iz mešanih komunalnih odpadkov (MW)	62,45	55,26	50,64	44,08	33,91	33,51	23,79
Potrebna zmogljivost odlagališč za odlaganje mehansko biološko obdelanih mešanih komunalnih odpadkov v obdobju 2020-2025/2030/2035 (t)*	61.968	359.617	342.207	628.178	568.891	879.656	779.011

** Količina vključuje tudi v MBO skladiščene mešane komunalne odpadke.*

Obstoječi sistem zbiranja komunalnih odpadkov je prilagojen za izvajanje ukrepov tega programa glede prevzemanja odpadkov po sistemu »od vrat do vrat«, pomanjkljiva pa je še opremljenost z zbirnimi centri in tudi število zbiralnic v nekaterih občinah ni zadostno.

V Sloveniji trenutno obratuje ena sežigalnica z letno zmogljivostjo sežiganja goriva iz komunalnih odpadkov in blata čistilnih naprav v skupni količini 30.000 ton, kar odgovarja povprečni letni vhodni toplotni moči goriva okoli 20 MW. Ta zmogljivost predstavlja rešitev za 17 odstotkov potreb po termični obdelavi količin gorljivih frakcij, izločenih iz mešanih komunalnih odpadkov v letu 2019.

Trdno gorivo iz komunalnih odpadkov se v Sloveniji sežiga tudi v industrijski peči, precej gorljivih frakcij komunalnih odpadkov za namen sosežiga pa se pošilja prek meja iz države, večinoma v sosežig v cementarnah.

Kljub postopkom ravnanja z odpadki, ki so skladni s hierarhijo, Slovenija nima zadostnih zmogljivosti za obdelavo gorljivega preostanka predelanih odpadkov. Do pred kratkim se je snovna zanka upravljanja s temi odpadki zapirala s pošiljanjem odpadkov v postopke predelave ali odstranjevanja izven Slovenije.

V Sloveniji so vsi prevzeti mešani komunalni odpadki od leta 2016 pred odlaganjem na odlagališču obdelani v skladu z zahtevami Direktive 1999/31/ES o odlagališčih odpadkov. V obdobju do konca leta 2015 je bila dograjena še manjkajoča zmogljivost naprav za mehansko biološko obdelavo mešanih komunalnih odpadkov, tako da potreb po novih zmogljivosti ni. V letu 2019 je nastalo 289.318 t mešanih komunalnih odpadkov, podatki po statističnih regijah (v t in v kg/prebivalca) so na prikazani na spodnji sliki.

Slika 86: Potrebna zmogljivost naprav za mehansko biološko obdelavo mešanih komunalnih odpadkov v letu 2019 v skupnih tonah / kg na prebivalca (vir: Program ravnanja z odpadki, 2022).

Mešani komunalni odpadki so bili v letu 2019 mehansko biološko obdelani v devetih napravah (MBO), navedenih v spodnji tabeli.

Preglednica 66: Naprave za mehansko biološko obdelavo mešanih komunalnih odpadkov (Vir: Program ravnanja z odpadki 2022)

LOKACIJA MBO NAPRAVE	Tehnologija biološke obdelave	ZMOGLJIVOST MBO NAPRAVE iz OVD (t/leto)	Obdelano v letu 2019 (t)	Zgrajeno v skladu z državnim programom (kohezijska sredstva)
Celje (SIMBIO)	Aerobna	61.500	45.533	DA
Ljubljana (SNAGA)	Anaerobna	175.500*	121.562	DA
Puconci (CEROP)	Aerobna	27.500	20.939	DA
Slovenj Gradec (KOCEROD)	Aerobna	16.600	10.538	DA
Hrastnik (CEROZ)	Aerobna	13.000	11.045	DA
Slovenska Bistrica	Aerobna	10.800	11.438	DA
Spodnji Stari Grad (KOSTAK)	Aerobna	120.410	26.691	NE
Laško	Aerobna	2.700	1.159	NE
Jesenice (EKOGOR)	Aerobna	40.000	20.851	NE
Skupaj (t)		**468.010**	**269.759**	**304.900**

Dodatno sta dva upravljavca naprav za mehansko biološko obdelavo (naprava MBO) okoljevarstveno dovoljenje za mehansko biološko obdelavo mešanih komunalnih odpadkov dobila pred gradnjo:

- Ptuj: 25.000 t/leto in
- Novo mesto: 34.750 t/leto.

Slovenija je s kohezijskimi sredstvi omogočila občinam sofinanciranje centrov za ravnanje s komunalnimi odpadki z namenom, da se v teh objektih zagotovi obdelava vseh nastalih mešanih komunalnih odpadkov pred odlaganjem na odlagališčih odpadkov. S kohezijskimi sredstvi je bilo tako sofinanciranih šest centrov (Celje, Ljubljana, Puconci, Slovenj Gradec, Hrastnik in Slovenska Bistrica) v skupni zmogljivosti obdelave ca 300.000 t/leto (v letu 2019 je dejansko nastalo 289.318 ton mešanih komunalnih odpadkov).

Vsi zadevni objekti (sežigalnica, regionalni centri za ravnanje z odapdki) so pomembni z vidika regionalnega razvoja, saj odgovarjajo na potrebe celotnih regij. Preseneča pa, da niso vsi sistemi izvedeni učinkovito, saj sta bili zgrajeni dve napravi MBO z zasebnim vlaganjem (Spodnji Stari Grad in Jesenice) in trenutno zagotavljata ugodnejše pogoje kot centri, zgrajeni s kohezijskimi sredstvi. Zato so se v nekaterih občinah odločili, da bodo obdelavo mešanih komunalnih odpadkov zagotovili v tej zasebni infrastrukturi, kar je razlog za manjšo izkoriščenost centrov, zgrajenih s kohezijskimi sredstvi v sklopu javnih sistemov. Dejstvo je namreč, da je obdelava mešanih komunalnih odpadkov obvezna občinska gospodarska javna služba in v skladu z zakonom občine samostojno odločajo, kako jo bodo zagotavljale, tudi katerega od centrov bodo izbrale. Takšna zakonska ureditev in dopuščanje stanje je sistemsko neprimerno in vodi v nadaljnji razkroj sistemskih ureditev na regionalni ravni.

Dodatno k manjši izkoriščenosti centrov, zgrajenih s kohezijskimi sredstvi, pripomore tudi dejstvo, da je vsako leto določen odstotek mešanih komunalnih odpadkov usmerjen v termično obdelavo ali v sežig v tujino in ne v odlaganje na odlagališča. Ti odpadki se ne obdelujejo v centrih za ravnanje s komunalnimi odpadki, ampak se za termično obdelavo/sežig pripravijo v drugih napravah.

Samozadostnost statističnih regij Slovenije glede obdelave bioloških odpadkov in mehansko biološke obdelave mešanih komunalnih odpadkov je smiselna zaradi zmanjšanja emisij toplogrednih plinov zaradi rabe fosilnih goriv za pogon vozil za zbiranje in prevoz komunalnih odpadkov. Za razliko od tega naj bi se odlaganje obdelanih mešanih komunalnih odpadkov iz istega razloga uredilo za eno ali več statističnih regij skupaj.

V Sloveniji za odlaganje ostankov obdelave komunalnih odpadkov uporabljamo obratujoča odlagališča, katerih upravljavci so si pridobili okoljevarstveno dovoljenje za obratovanje in ki v celoti izpolnjujejo predpisane pogoje za odlaganja ostankov obdelave komunalnih odpadkov.

Podatki o novih in obstoječih odlagališčih komunalnih odpadkov, ki bodo obratovala po letu 2020, ter podatki o odlagališčih komunalnih odpadkov, ki so v zapiranju ali že zaprta, so po posameznih regijah navedeni v spodnji tabeli.

Preseneča dejstvo, da v štirih statističnih regijah (Obalno-Kraška, Primorsko-Notranjska, Posavska in Goriška) ni objektov za (končno) obdelavo komunalnih odpadkov, kar je, kot je bilo že omenjeno, z regionalnega razvojnega vidika neustrezno.

Preglednica 67: *Seznam »komunalnih« odlagališč s statusom posameznega odlagališča*

Zap. štev.	Območje statistične regije	Naziv odlagališča	NND	PP	N	+	Status	Opomba VZ/Z od
1.	Pomurska	PUCONCI – novo			X		D1	
		DOLGA VAS		X			Z	od 18. 12. 2020
		LJUTOMER	X				Z	od 7. 6. 2017
		PUCONCI – staro	X				Z	od 20. 9. 2011
		HRASTJE – MOTA	X				Z	od 13. 4. 2011
2.	Koroška	ZMES			X		D1	
		LOKOVICA		X			Z	od 25. 8. 2017
		MISLINJSKA DOBRAVA		X			Z	od 1. 10. 2019
		GORTINA – MUTA		X			Z	od 11. 4. 2017
		ČRNEČE	X				Z	od 12. 12. 2016
3.	Savinjska	BUKOVŽLAK		X			D1	
		SLOVENSKE KONJICE		X			Z	od 25. 4. 2017
		BOČNA – PODHOM		X			Z	od 14.3.2018
		VELENJE		X			Z	od 13. 1. 2017
		TUNCOVEC		X			Z	od 1. 10. 2019
		STRENSKO		X			Z	od 22. 5. 2017
		GRAŠČAK	X				Z	od 13. 5. 2009
4.	JV Slovenija	LESKOVEC – novo			X		D1	
		GLOBOKO			X	X	D1	
		MOZELJ		X			Z	od 1. 10. 2019
		BOČKA	X				Z	od 6. 10. 2009
		CVIBLJE	X				Z	od 7. 7. 2009
		LESKOVEC – staro	X				Z	od 4. 7. 2012
		MALA GORA	X				Z	od 5. 10. 2017
		SPODNJI STARI GRAD	X				Z	od 6. 10. 2009
		VRANOVIČI	X				Z	od 15. 6. 2011
5.	Gorenjska	MALA MEŽAKLA		X			D1	
		KOVOR		X			VZ	v zapiranju, del že zaprt
		TENETIŠE		X			Z	od 2. 8. 2016
		DRAGA	X				Z	od 14. 9. 2016
6.	Podravska	PRAGERSKO		X			D1	
		GAJKE			X		D1	
		DOBRAVA		X			VZ	v zapiranju, del že zaprt
		DOGOŠE		X			Z	od 21. 3. 2018
		BRSTJE	X				Z	od 28. 5. 2009
		POBREŽJE	X				Z	od 22. 6. 2010
7.	Primorsko-notranjska	OSTRI VRH		X			Z	od 1. 10. 2019
		RAKEK – PRETRŽJE		X			Z	od 28. 8. 2017
		STARA VAS		X			Z	od 5. 11. 2020
8.	Osrednjeslovenska	BARJE (IV. IN V. POLJE)		X			D1	
		ŠPAJA DOLINA		X		X	D1	
		DOB		X			Z	od 5. 5. 2017
		BARJE (I–III. POLJE)	X				Z	od 25. 2. 2011
		TOJNICE	X				Z	od 22. 7. 2009
9.	Obalnokraška	IZOLA		X			Z	od 15. 1. 2020
		JELŠANE		X			Z	od 22. 5. 2020
		DRAGONJA		X			Z	od 1. 10. 2019
		DVORI		X			Z	od 18. 6. 2020
10.	Goriška	STARA GORA		X			Z	od 4. 12. 2020
		DOLGA POLJANA		X			Z	od 24. 12. 2019
		SEŽANA		X			VZ	v zapiranju
		VOLČE		X			Z	od 1. 10. 2019
		LJUBEVČ	X				Z	od 7. 6. 2017
		RASKOVEC	X				Z	od 22. 5. 2017
11.	Zasavska	UNIČNO – novo		X			D1	
		UNIČNO – staro	X				Z	od 9. 9. 2015
		KAMNOLOM ZAGORJE	X				Z	od 8. 4. 2011
		NEŽA	X				Z	od 9. 6. 2017
		ŠIRJAVA	X				Z	od 13. 6. 2017
12.	Posavska	DOBOVA	X				Z	od 7. 7. 2009
		HOTEMEŽ	X				Z	od 22. 5. 2009

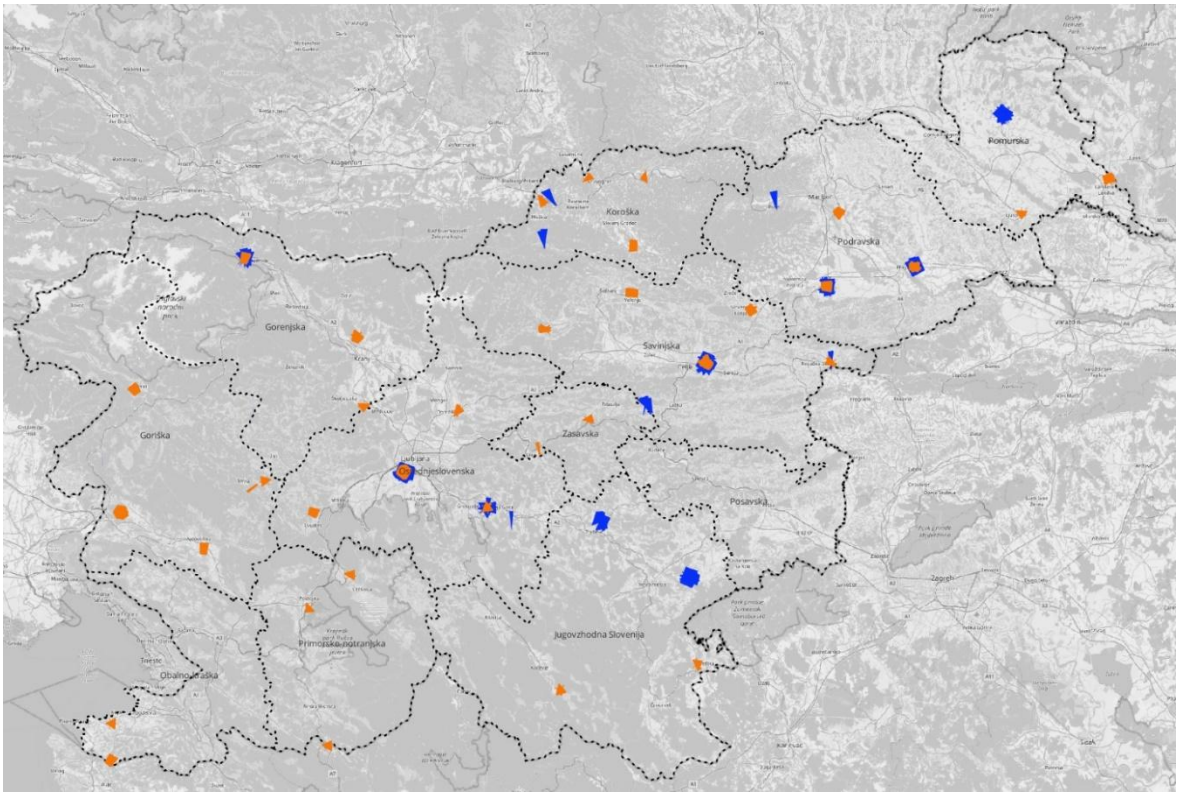
Pomen oznak:	
NND	*Načrt neizvedenih del v postopku zapiranja odlagališča*
PP	*Program prilagoditve in izdaja okoljevarstvenega dovoljenja*
N	*Novo odlagališče in izdaja okoljevarstvenega dovoljenja*
+	*Načrtovana dodatna zmogljivost odlagališča (pridobljeno okoljevarstveno soglasje/ dovoljenje ali vložena vloga)*
D1	*Odlaganje odpadkov (pridobljeno okoljevarstveno dovoljenje)*
VZ	*Odlagališče v postopku zapiranja*
Z	*Zaprto odlagališče*

vir: Program ravnanja z odpadki, 2022

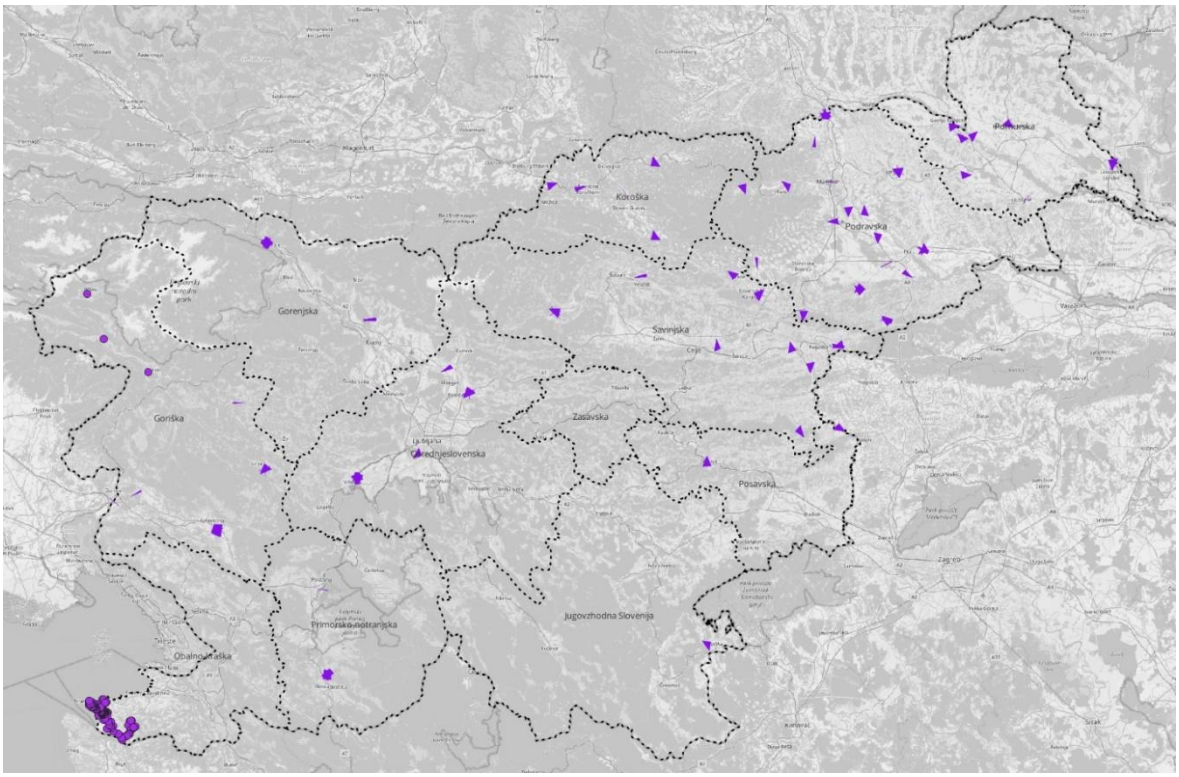
Po podatkih upravljavcev komunalnih odlagališč je bilo na lokacijah komunalnih odlagališč, ki obratujejo z okoljevarstvenimi dovoljenji za odlaganje odpadkov, konec leta 2019 prostora za odlaganje še za nekaj nad 3 milijone ton. Razpoložljivi prostor ni enakomerno razporejen po Sloveniji, vendar to ob enaki količini letnega odlaganja odpadkov na komunalnih odlagališčih, kot je bila odložena v letu 2019 (154.652 ton komunalnih odpadkov), zadošča za več kot 20 let. Poleg tega je za gradnjo novih odlagalnih polj z okoljevarstvenimi dovoljenji dovoljena izgradnja dodatnih zmogljivosti odlaganja 781.684 ton. Ob izpolnjevanju zastavljenih ciljev glede povečanega ločenega zbiranja komunalnih odpadkov na izvoru, doseganju ciljev priprave za ponovno uporabo in recikliranje komunalnih odpadkov, ustrezni obdelavi mešanih komunalnih odpadkov pred odlaganjem in predvsem novih ciljev glede zmanjšanja odložene količine komunalnih odpadkov pod 10 odstotkov (glede na nastale komunalne odpadke) pa je razpoložljivega odlagalnega prostora dejansko dovolj še za precej več let. V zadnjem času je sicer ugotovljeno, da se nekatera odlagališča polnijo hitreje od pričakovanj zaradi odlaganja gradbenih odpadkov, kar je neracionalno glede na vložena sredstva in tehnologijo.

Za obdobje 2020–2035 je treba zagotoviti odlagalni prostor na odlagališčih za komunalne odpadke za okoli 779.011 ton mehansko biološko obdelanih mešanih komunalnih odpadkov ter za okoli 615.412 ton ostankov predelave in energetske predelave trdnega goriva iz odpadkov, proizvedenega iz gorljivih frakcij mešanih komunalnih odpadkov.

Gledano po statističnih regijah bi bilo na primer zaradi manjših transportnih stroškov in večje zanesljivosti ravnanja s komunalnimi odpadki na območjih nekaterih statističnih regij zagotoviti dodatne zmogljivosti odlaganja (predvsem s širitvijo obstoječih odlagališč odpadkov). Smiselno bi bilo, da se odpadki iz statističnih regij, v katerih ni prostih zmogljivosti za odlaganje, odlagajo na najbližji lokaciji, kjer zmogljivosti odlagališč to dopuščajo.

Slika 87: Odlagališča (vir: modra barva – podatek Atlas okolja, oranžna barva – podatek kataster GJI).

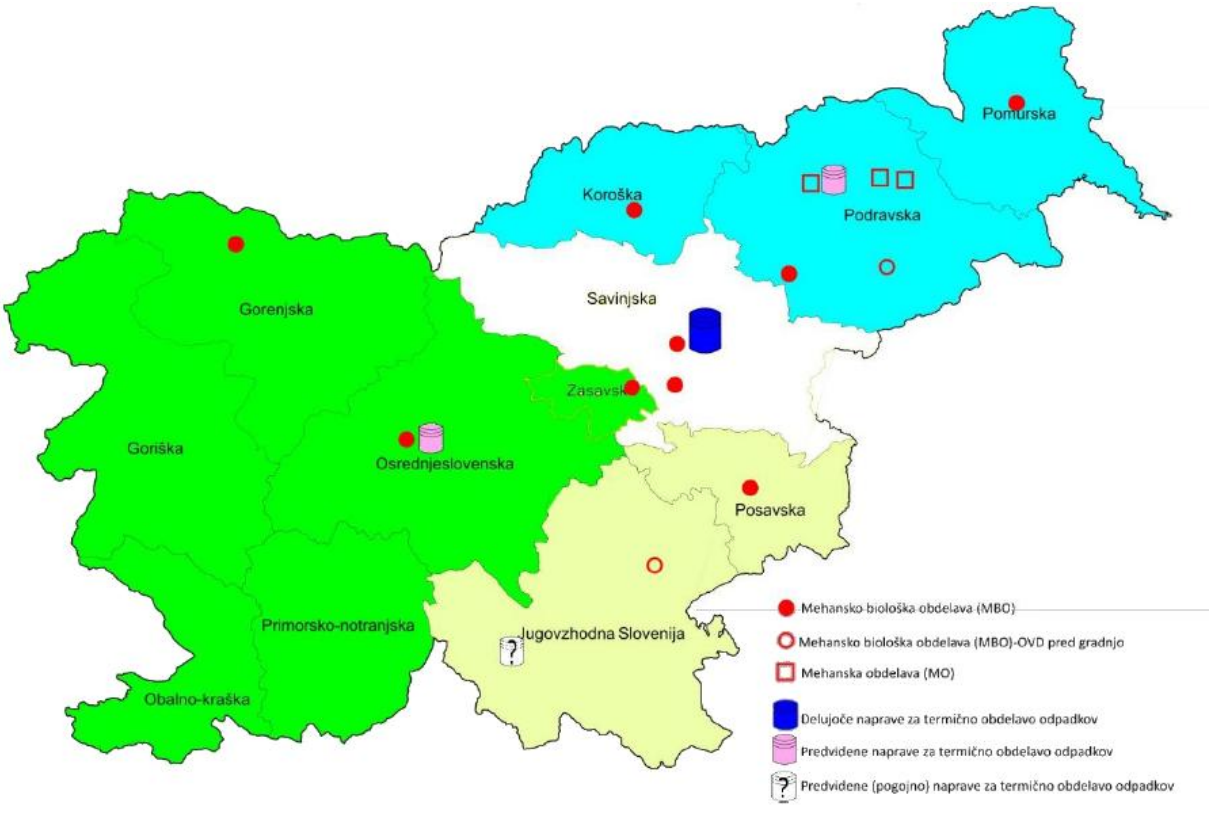

Slika 88: Zbirni centri (vir: Kataster GJI).

Republika Slovenija načrtuje dopolnitev potrebnih zmogljivosti z izgradnjo novih naprav za učinkovito soproizvodnjo toplote in električne energije za daljinsko ogrevanje in hlajenje z nizkimi emisijami v življenjskem ciklu za energetsko izrabo komunalnih odpadkov.

V odgovoru na pobudo ministrstva je pet slovenskih občin izrazilo interes za postavitev naprave v teh občinah. Na podlagi pregleda ustreznosti potencialnih lokacij za objekt termične obdelave odpadkov in/ali sosežiga alternativnega goriva iz ostanka komunalnih odpadkov je bilo ugotovljeno, da primerne pogoje za učinkovito energetsko predelavo odpadkov v celoti izpolnjujeta načrtovani napravi v Ljubljani in Mariboru. Mestna občina Ljubljana (MOL) in Mestna občina Maribor (MOM) sta posredovali pobudo za pripravo občinskega podrobnega prostorskega načrta za prostorske ureditve skupnega državnega in lokalnega pomena (v nadaljnjem besedilu: OPPN za PUSP), za umestitev objektov in ureditev za sežig komunalnih odpadkov v Ljubljani in Mariboru.

Z obema občinama je pristojno ministrstvo sklenilo dogovor o načrtovanju ureditev za sežig komunalnih odpadkov kot prostorske ureditve skupnega državnega in lokalnega pomena, na podlagi katerega bosta obe občini za umestitev naprav v prostor pripravili prostorski izvedbeni akt. Izvajanje obvezne državne gospodarske javne službe bo zagotovljeno s podelitvijo koncesije.

Slika 89: Predvidena umestitev dodatnih naprav za energetsko predelavo nereciklabilnih ostankov obdelave komunalnih odpadkov (vir: Program ravnanja z odpadki 2022).

Slovenski jedrski program obsega jedrsko elektrarno v obratovanju, raziskovalni reaktor v obratovanju, Centralno skladišče radioaktivnih odpadkov za skladiščenje institucionalnih radioaktivnih odpadkov, ki nastajajo v industriji,

raziskavah in medicini, v obratovanju ter odlagališče nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov v fazi gradnje na Vrbini pri Krškem. Poleg tega sta locirani še odlagališči rudarske in hidrometalurške jalovine na območju zaprtega rudnika urana na Žirovskem Vrhu. Nove aktivnosti bo treba izvesti predvsem za odlagališče izrabljenega goriva.

V Brinju, v neposredni bližini raziskovalnega reaktorja, je objekt, ki je namenjen skladiščenju institucionalnih trdnih NSRAO, ki ne izvirajo iz jedrskih objektov za proizvodnjo energije, ampak iz drugih dejavnosti. Glede na načrtovano obdobje mirovanja odlagališča NSRAO, ko se ne izvaja prevzem ali odlaganje NSRAO ali druga obsežnejša dela na odlagališču in glede na predvidene količine institucionalnih RAO, ki nastajajo v industriji, raziskavah in medicini v Republiki Sloveniji, je nadaljnje obratovanje objekta CSRAO nujno tudi po letu 2028.

V nekdanjem Rudniku urana Žirovski vrh so pridobivali uranovo rudo od leta 1982 do leta 1990. Po zaprtju rudnika so bili predelovalni obrat in drugi objekti rudnika razgrajeni in površine sanirane. Na območju rudnika sta ostali odlagališči rudarske in hidrometalurške jalovine Jazbec in Boršt. Na območju zaprtega odlagališča Jazbec, kjer je odložen material s povečano koncentracijo naravnih radionuklidov, se zaradi zagotavljanja sevalne varnosti od 2015 dalje izvaja dolgoročni nadzor in vzdrževanje odlagališča, kar kot obvezno državno gospodarsko javno službo za ravnanje z radioaktivnimi odpadki izvaja ARAO.

Na odlagališču hidrometalurške jalovine Boršt so bili v letu 2019 izvedeni dodatni sanacijski ukrepi za zagotavljanje nadzora dolgoročne stabilnosti odlagališča in za zaprtje odlagališča.

Ukrepi varstva pred sevanji na območju zaprtih odlagališč Jazbec in Boršt za prebivalstvo in zaposlene niso potrebni, saj sta odlagališči sanirani in zaprti.

Dolgoročno bo potrebna še umestitev objekta za skladiščenje visokoradioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva.

Zaključna ugotovitev

Za umestitev dejavnosti ravnanja z odpadki bo potrebna izdelava ustreznih strokovnih podlag glede načina izvajanja dejavnosti in samozadostnosti posameznih regij pri tem. Na podlagi tovrstnih podatkov bo možno pripraviti koncepte ravnanja z odpadki za potrebe izdelave RPP.

Podatki iz katastra GJI in atlasa okolja so pomanjkljivi in ne vključujejo vseh objektov, ki bi jih bilo treba obravnavati v sklopu priprave RPP. Problem predstavlja tudi točnost samih podatkov. Glavni problem pri analizah obstoječega stanja iz Programa ravnanja z odpadki predstavlja dejstvo, da analize ne vključujejo podatkov o oskrbnih območjih posameznih objektov za ravnanje z odpadki, zaradi česar ni mogoče vsebinsko analizirati ustreznosti prostorske razporeditve objektov za ravnanje z odpadki v posamezni regiji.

3.3 Energetska infrastruktura

3.3.1 Električna energija

Regionalno pomembne teme

- Objekti prenosnega sistema električne energije (električni vodi nazivne napetosti 110 kV in več, RTP in RP nazivne napetosti 110 kV in več, ipd.),
- objekti distribucijskega sistema električne energije (električni vodi nazivne napetosti 110 kV, RTP in RP nazivne napetosti 110 kV, ipd.),
- objekti za proizvodnjo električne energije (vir: OVE – voda, sonce, veter in geotermalna energija, jedrska elektrarna, termoelektrarna, hidroelektrarna, plinska elektrarna, nad 10 MW).

Izhodišča in podatki

- Celoviti nacionalni energetski in podnebni načrt (NEPN),
- Strokovne podlage za NEPN in druge energetske politike,
- Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50) – usmeritve za zagotavljanje prostroskih možnosti za podnebno nevtralno družbo ter usmeritve za razvoj energetske infrastrukture,
- Razvojni načrt prenosnega sistema RS za obdobje 2023 – 2032 (ELES d.o.o.),
- Razvojni načrt distribucijskega sistema električne energije v RS od leta 2023 do 2032 (SODO d.o.o.),
- kataster GJI,
- katastri upravljavcev sistemov za oskrbo z električno energijo.

Problemi

- Kompleksnost prepletanja oskrbnih, energetskih ter okoljskih ciljev in ukrepov,
- prostorizacija podatkov iz Razvojnih načrtov ELES in SODO,
- karte potencialov za izrabo geotermalne energije niso dostopne v aktivni obliki,
- podatki o linijah daljnovodov so v delu nenatačni in neopravilno evidentirani.

Ugotovitve

Področje oskrbe z električno energije je izjemno kompleksno, saj obravnava tako infrastrukturo za proizvodnjo in prenos električne energije kot tudi energetske vire za proizvodnjo in izvajanje dejavnosti oskrbe. Energetsko izhodišča postavlja Celoviti Nacionalni energetski in podnebni načrt (NEPN) (sprejet februarja 2020), ki kot

akcijsko strateški dokument za obdobje do leta 2030 (s pogledom do 2040) določa cilje, politike in ukrepe na petih temeljnih energetskih področjih:

- razogljičenje (emisije toplogrednih plinov in obnovljivi viri energije),
- energetska učinkovitost,
- energetska varnost,
- notranji trg ter
- raziskave, inovacije in konkurenčnost.

Prvi trije vidiki (razogličenje ter energetska učinkovitost in varnost) so izjemnega pomena za nadaljnji razvoj dejavnosti proizvodnje električne energije in toplote ter oskrbe z njima.

Usmeritve Resolucije o strategiji prostorskega razvoja 2050 navajajo, da mora proizvodnja energije temelji na obnovljivih in drugih nizkoogljičnih virih energije. Pri načrtovanju prostorskega razvoja se zagotavlja prednostna raba obnovljivih in nizkoogljičnih virov energije pred fosilnimi viri energije.

Današnje stanje proizvodnje električne energije zajema proizvodnjo iz naslednjih virov:

- voda: HE Moste, Mavčiče, Medvode, Vrhovo, Boštanj, Blanca, Krško, Brežice, Dravograd, Vuzenica, Vuhred, Ožbalt, Fala, Mariborski otok, Zlatoličje, Formin, Doblar, Plave in Solkan ter Avče (črpalna elektrarna),
- jedrsko gorivo: JE Krško,
- premog oz. kombinirani viri: TE Šoštanj, TE-TO Ljubljana,
- zemeljski plin: TE Brestanica (+ TE-TO Ljubljana),
- sonce: SE Brežice, Prapretno, Blate.

Slika 90: Elektrarne za proizvodnjo električne energije (vir: ZNC.si).

Vse elektrarne razen TE Šoštanj so tehnološko ali lokacijsko vezane na vodotoke Savo, Dravo in Sočo. Edino na Savi se trenutno načrtuje nove HE, pri čemer bo ključni element za izvedljivost projektov novih HE okoljska ustreznost teh objektov.

Objekti za proizvodnjo električne energije bodo poleg obstoječih sistemov in potencialno jedrskega goriva kot vir uporabljali samo obnovljive vire energije (področje obnovljivih virov je opisano v samostojnem poglavju).

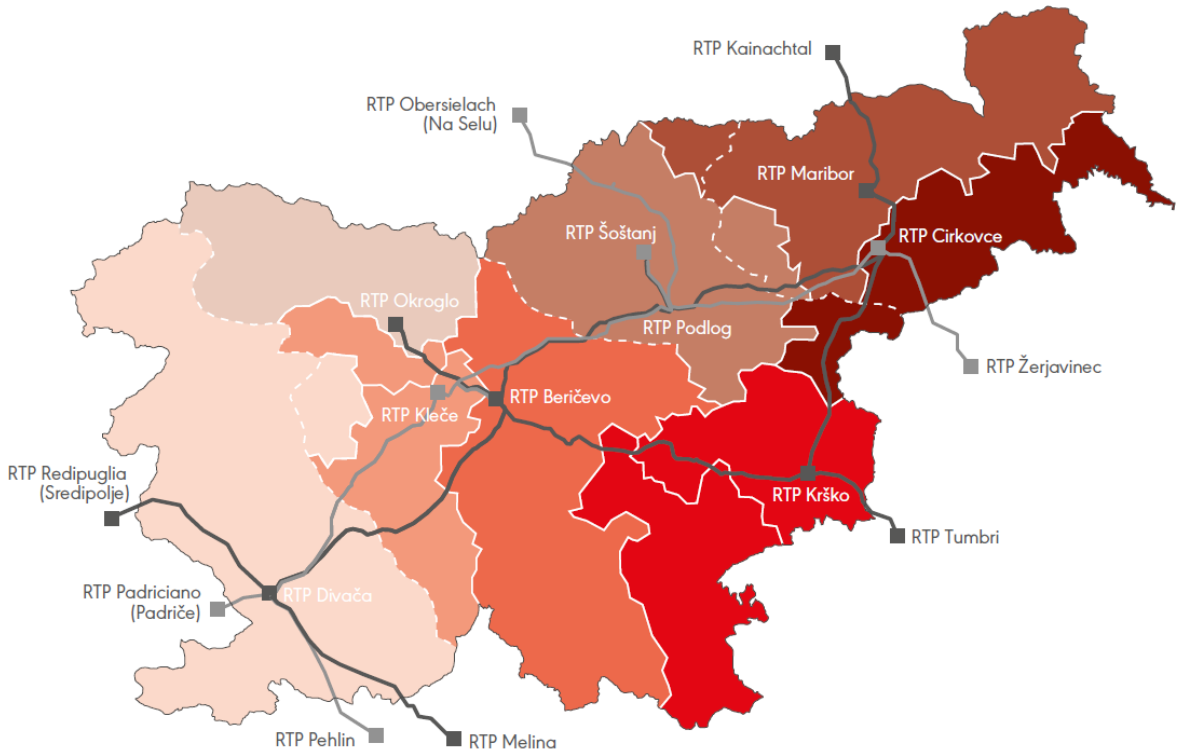
Prenosno elektroenergetsko omrežje zagotavlja prenos električne energije od proizvajalca do distribucijskega omrežja (in nato končnega porabnika); z njim upravlja ELES d.o.o.. Pri določitvi potrebnih razširitev omrežja in ukrepov se upoštevajo različni vplivni dejavniki, kot so:

- rast prevzema električne energije iz prenosnega omrežja,
- vpliv pretokov moči prek slovenskega visokonapetostnega prenosnega omrežja,
- rast in vključevanje novih (obnovljivih) virov električne energije,
- okoljske zahteve.

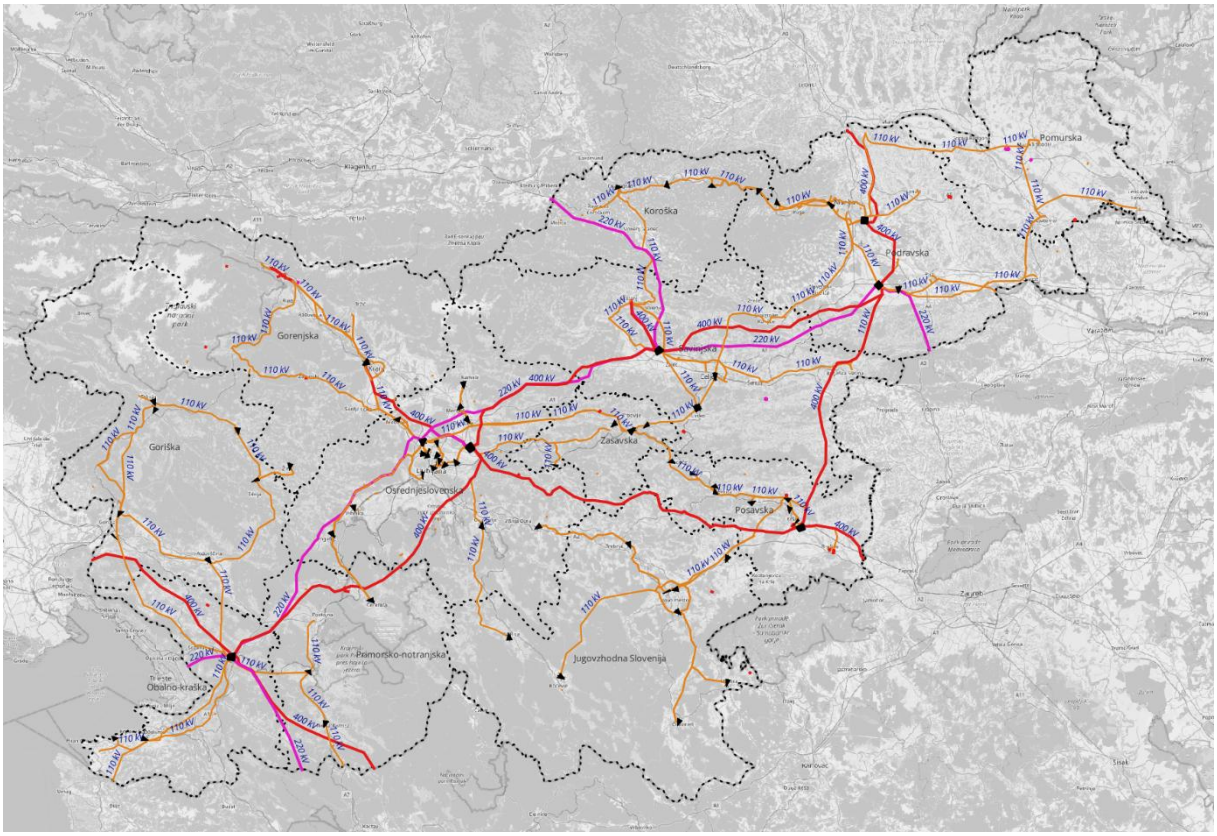
Prenosno omrežje je namenjeno prenosu električne energije od virov proizvodnje do distribucijskih omrežij in neposrednih odjemalcev, priključenih v prenosno omrežje, ter izmenjavi električne energije s sosednjimi operaterji. Prenosno omrežje je visokonapetostno elektroenergetsko omrežje, ki ga v Sloveniji sestavljajo trije napetostni nivoji, in sicer 400 kV, 220 kV in 110 kV.

Konec leta 2021 je skupna sistemska dolžina vodov prenosnega omrežja v lasti družbe ELES znašala 2.955,4 km, pri čemer je dolžina 400 kV daljnovodov znašala 669,9km, dolžina 220 kV daljnovodov 328,1 km in dolžina 110 kV daljnovodov 1.957,4 km, od tega 30,6 km kablovodov (1,56 %). Pregled starosti daljnovodov kaže, da je več kot 50 % daljnovodov na 110 kV in 400 kV napetostnem nivoju starejših od 40 let, medtem ko so na 220 kV napetostnem nivoju vsi daljnovodi starejši od 40 let.

Eles upravlja tudi naslednje razdelilne transformatorske postaje (RTP) na napetostnih nivojih 400/220/110 kV, 400/220 kV, 220/110 kV in 110/20 kV: RTP Maribor, RTP Krško, RTP Okroglo, RTP Divača, RTP Cirkovce, RTP Podlog, RTP Beričevo, RTP Kleče, RTP Divača, RTP Pekre in RP Hudo. Na naslednji sliki je prikazano tudi oskrbno območje posameznega RTP.

Slika 91: Območja napajanja 400, 220 in 110 kV prenosnega omrežja (vir: Razvojni načrt prenosnega sistema RS za obdobje 2023-2032).

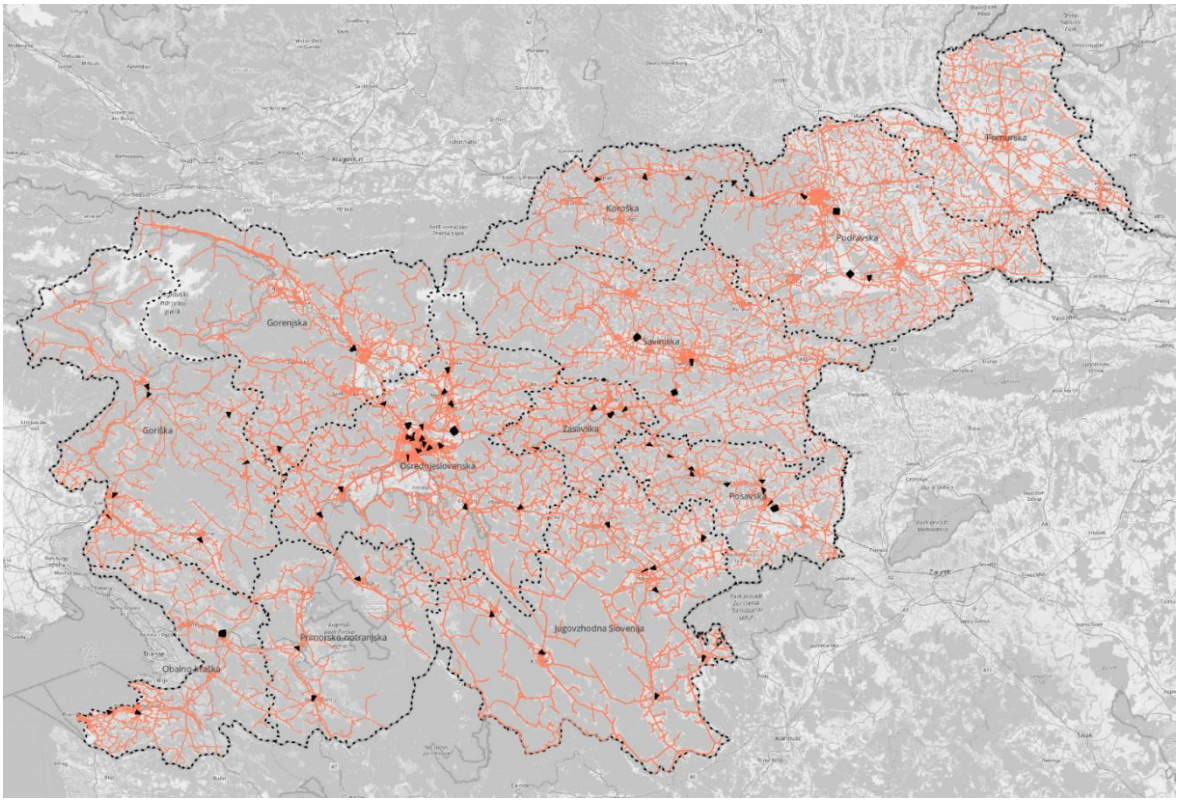

Slika 92: 400, 220 in 110 kV omrežje ter vsi objekti RTP (vir: Kataster GJI).

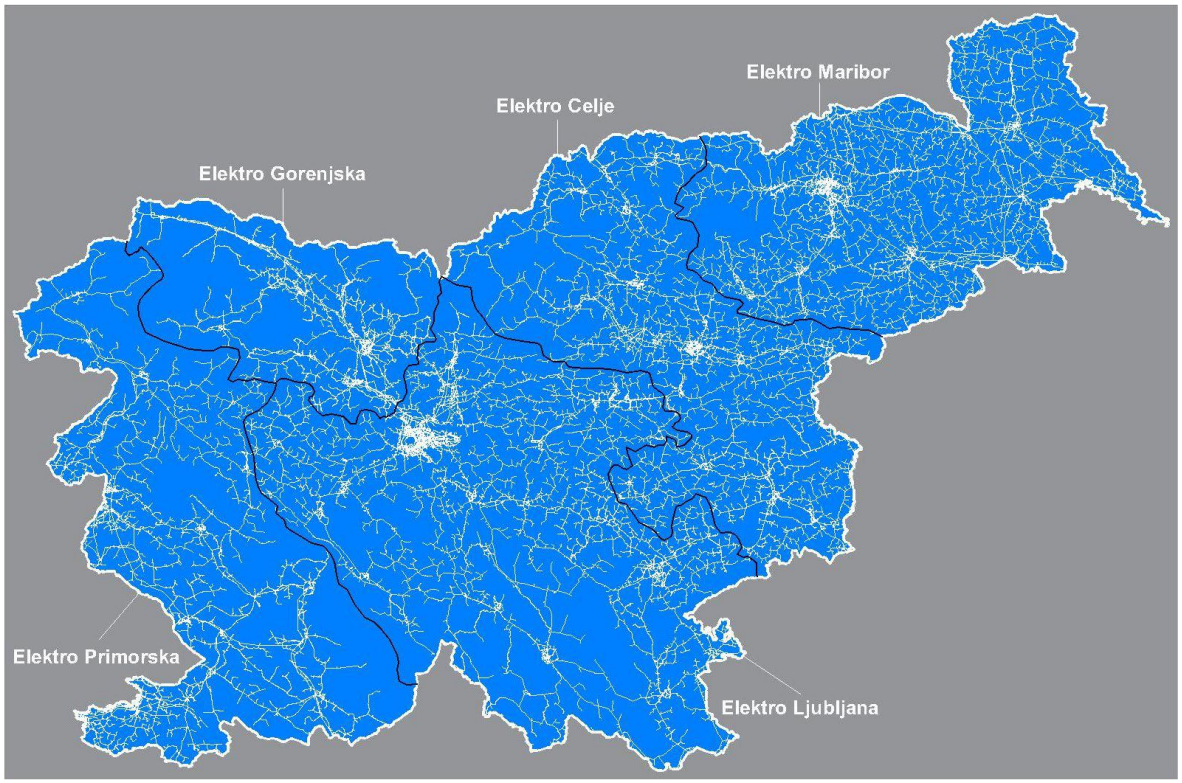
Za neposredno priključitev porabnikov na elektroenergetsko omrežje je izvedeno distribucijsko elektroenergetsko omrežje, ki je namenjeno distribuciji električne energije od prenosnega omrežja h končnemu odjemalcu ali proizvajalcu električne energije, ki je priključen na distribucijsko omrežje. Distribucijsko omrežje poteka na napetostnih nivojih: visokonapetostni nivo (VN; 110 kV), srednjenapetostni nivo (SN; 20 kV, 10 in 35 kV (oba v opuščanju)) in nizkonapetostni nivo (NN; 1 in 0,4 kV)

Najpomembnejši elementi distribucijskega omrežja so: 110/20 kV RTP, razdelilne postaje, transformatorske postaje 20/04 kV ter elektroenergetski vodi s pripadajočimi elementi.

Dolžina 110 kV omrežja znaša 919 km in je v večini v nadzemni izvedbi, v podzemni izvedbi je le 3 % 110 kV omrežja. V obratovanju je 95 RTP 110 kV/SN z 206 energetskimi transformatorji. Dolžina SN omrežja je 17.610 km, od tega je 38 % vodov položenih v zemljo, SN omrežje ima še 15.882 transformatorskih postaj. Dolžina NN omrežja je 44.726 km, od tega je 59 % vodov položenih v zemljo.

Slika 93: 20 in 10 kV distribucijsko omrežje in vsi objekti RTP (vir: Razvojni načrt prenosnega sistema RS za obdobje 2023-2032).

Slika 94: Oskrbna območja distribucijskega omrežja (vir: Razvojni načrt distribucijskega sistema električne energije v Republiki Sloveniji za desetletno obdobje od leta 2023 do leta 2032RS za obdobje 2023-2032).

Resolucija o strategiji prostorskega razvoja 2050 navaja, da se za prehod v podnebno nevtralno družbo usklajeno s povečevanjem deleža obnovljivih virov energije v energetski bilanci razvijajo prenosno in distribucijsko omrežje, pripadajoča vozlišča, objekti za pretvorbo energije in njeno hrambo ter storitve pametnih omrežij ob upoštevanju potreb različnih območij.

Prenosno in distribucijsko omrežje morata upoštevati nove paradigme razvoja elektroenergetskega omrežja, ki morajo upoštevati:

- razpršeno proizvodnjo zaradi OVE,
- prožnost pri odjemu, proizvodnji in hrambi električne energije
- elektrifikacijo prometa in
- elektrifikacijo ogrevanja.

Zaradi navedenega bo v prihodnji letih moralo priti do modernizacije in povečanja zmogljivosti prenosnega in distribucijskega omrežja (prenosnega na 110 kV napetostnem nivoju, distribucijskega pa praviloma na 20 kV napetostnem nivoju), kar bo zanesljivo ena od pomembnih prostorsko načrtovalskih nalog in izzivov v RPP. Javnosti v zadnjih letih stalno zahteva izvedbo daljnovodov v podzemni izvedbi ali drugače pogojuje gradnjo elektroenergetskih omrežij, zato bo umeščanje v prostor zahtevna naloga, ki pa jo bo treba zaradi nujnosti modernizacije in zahtev za vključevanje novih proizvodnih virov OVE izvesti kar se da hitro in učinkovito.

Zaradi vključevanja novih proizvodnih virov OVE v prenosno in distribucijsko omrežje ter zaradi gradnje električnih polnilnic z močjo 3MW in več bo prišlo do dodatnih gradenj daljnovodov na 110 in 20 kV nivoju za vključevanje razpršenih virov v 110 kV oz. 20 kV omrežje ter do umeščanja RTP 110/20 kV na lokacije električnih polnilnic za avtomobile (različne izhodne moči, najvišje ca 40-60 MW). Za umeščanje daljnovodov se lahko v RPP izdela pobudo za DPN za izvedljive variante vključitev.

V bližini urbanih območij bodo novi 110 kV daljnovodi in distribucijsko omrežje praviloma izvedeni v podzemni kabelski izvedbi, z umeščanjem znotraj obstoječih tras in infrastrukturnih koridorjev za večjo okoljsko sprejemljivost.

Za vse novogradnje, rekonstrukcije, vključitve in ureditve energetskih objektov bo treba izdelati strokovne podlage in tehnično dokumentacijo (npr. za polnilnice bo treba izvesti Državni načrt električnih polnilnic, ki bo osnova za izvedbo projektov na terenu) ter jih v RPP uskladiti z drugimi dejavnostmi v prostoru.

3.3.2 Zemeljski plin

Regionalno pomembne teme

- Objekti prenosnega sistema zemeljskega plina (kompresorske postaje, merilno-regulacijske postaje, regulacijske postaje, prenosno plinovodno omrežje, ipd.),

- oskrbna območja prenosnega sistema zemeljskega plina.

Izhodišča in podatki

- Celoviti nacionalni energetski in podnebni načrt (NEPN),
- Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50) – usmeritve za razvoj energetske infrastrukture,
- Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031,
- kataster GJI.

Problemi

- Podatki katastra GJI ne vključujejo podatkov o oskrbnem območju distribucijskega (in prenosnega) sistema zemeljskega plina.

Ugotovitve

Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031

Geografski položaj Slovenije je glede na tokove zemeljskega plina v Evropi dokaj ugoden zaradi neposredne bližine prenosnih poti iz severovzhodne Evrope (iz Rusije preko Slovaške in Avstrije naprej proti Italiji in Hrvaški) ter meje z Italijo, kamor se stekajo prenosne poti iz sredozemskega bazena ter severne Evrope. Slovenski sistem je v bližini obstoječih in novo načrtovanih terminalov za UZP (UZP – utekočinjen zemeljski plin oz. LNG – liquified natural gas) v Jadranskem morju ter skladišč zemeljskega plina v sosednjih sistemih.

Slovenski prenosni plinovodni sistem obsega 1.195 km plinovodov, kompresorski postaji v Kidričevem in Ajdovščini ter 251 merilno-regulacijskih oz. drugih postaj za prevzem zemeljskega plina. Prenosni plinovodni sistem povezuje večino slovenskih industrijskih in mestnih središč v regijah razen obalno-kraške regije, ter delov Primorsko Notranjske regije (Notranjska) in Jugovzhodne Slovenije (Bela krajina in del Dolenjske).

Preglednica 68: Poglavitna infrastruktura - plinovodi glede na premer cevi ter ostali objekti in naprave

Infrastruktura		Stanje na dan 1. 1. 2021
Plinovodno omrežje	Skupaj	1.195 km
	Plinovodi s premerom 800 mm	167 km
	Plinovodi s premerom 500 mm	162 km
	Plinovodi s premerom 400 mm	212 km
	Ostali plinovodi manjših premerov	654 km
Objekti in naprave	Kompresorske postaje, skupna moč	KP Kidričevo 10,5 MW, KP Ajdovščina 9 MW
	Mejne postaje	Ceršak, Rogatec, Šempeter pri Gorici

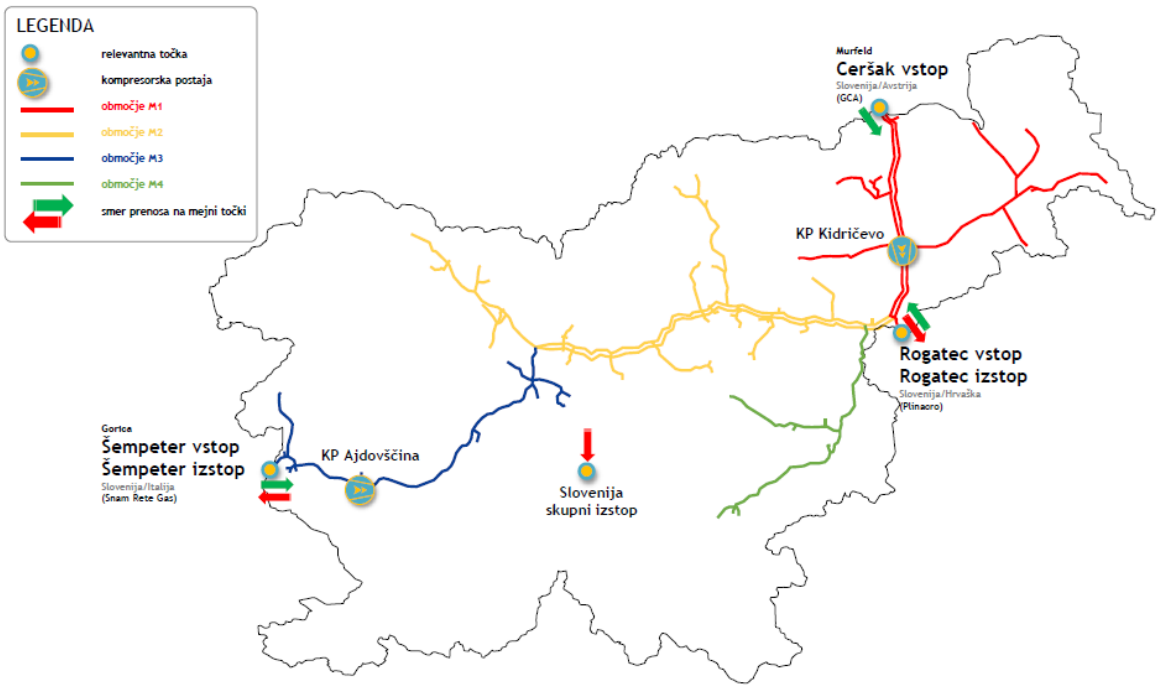
Vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031

Zaradi pomanjkanja lastnih virov je oskrba slovenskega trga z zemeljskim plinom v celoti odvisna od uvoza. Dobava zemeljskega plina v Slovenijo poteka pretežno iz Rusije in posameznih vozlišč evropskega plinskega trga. Iz Avstrije zemeljski plin fizično priteče preko vstopne točke Ceršak, iz Italije pa na vstopni točki Šempeter. Zemeljski plin, ki se nahaja na trgovalnih vozliščih evropskega trga in priteka k nam, je evropskega, severnoafriškega in ruskega izvora, od začetka leta 2021, z vzpostavitvijo terminala LNG Hrvaška na otoku Krku, pa lahko prihaja tudi iz katerekoli svetovne proizvajalke LNG.

Zaradi težav pri dobavi plina iz Rusije, ki je bil dosedanji glavni partner za zagotavljanje zadostnih količin zemeljskega plina je treba predvsem na državni ravni potrditi izhodišča za zmanjševanje odvisnosti od zemeljskega plina kot osnovnega energenta in zagotoviti večjo uporabo obnovljivih plinov v omrežju.

Prenosno plinovodno omrežje se načrtuje izključno z državnim prostorskim načrtovanjem, izkušnje kažejo, da je zaradi podzemnega poteka plinovodov umeščanje v prostor manj problematično kot to velja za npr. daljnovodno omrežje.

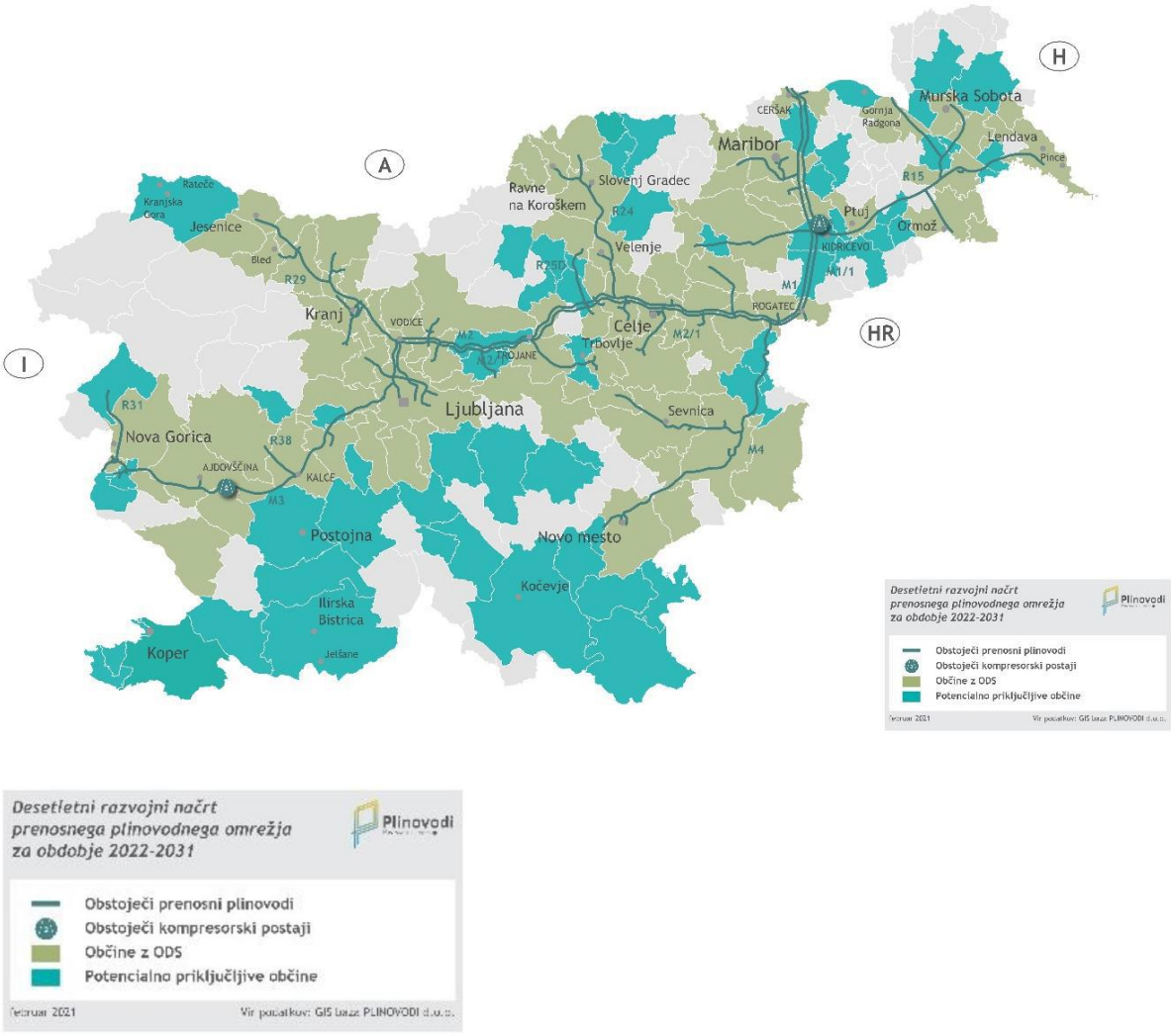
Zemeljski plin vstopa v prenosni sistem na vstopnih točkah (mejne postaje) in ga zapušča na izstopnih točkah (mejne postaje, poraba v Sloveniji).

Slika 95: Shematski prikaz prenosnega plinovodnega sistema z relevantnimi točkami (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031).

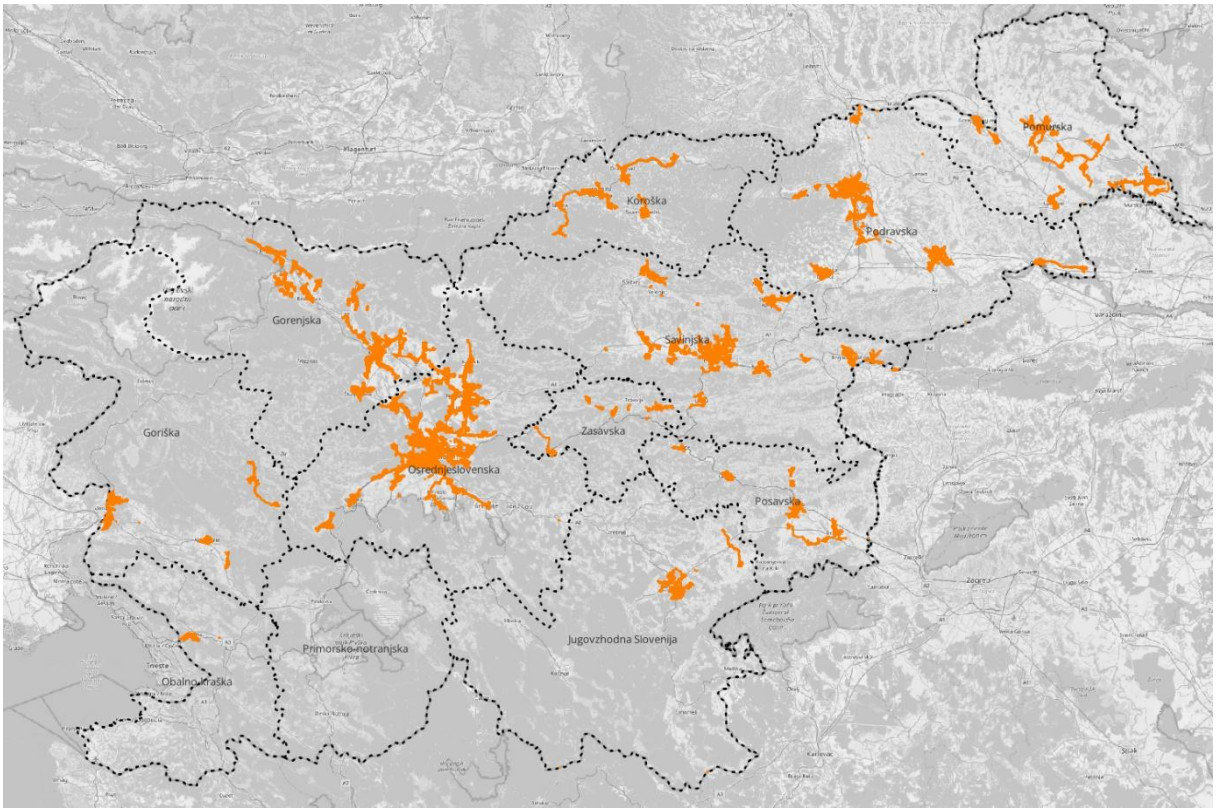
Operater prenosnega sistema (v nadaljnjem besedilu: OPS) je imel na dan 1. 1. 2021 sklenjene pogodbe o prenosu s 159 uporabniki sistema, od katerih je 12 operaterjev distribucijskega sistema (v nadaljnjem besedilu: ODS), ki so delovali v 84 občinah, 131 industrijskih oz. komercialnih odjemalcev, med katerimi je tudi 5 uporabnikov sistema s statusom zaprtega distribucijskega sistema, dve elektrarni in 14 domačih oziroma tujih dobaviteljev zemeljskega plina brez zakupa zmogljivosti na končni izstopni točki v Republiki Sloveniji.

Glede na zadnja dogajanja v energetskem sektorju na ravni EU, kjer se opušča raba zemeljskega plina za nove uporabnike, bo potreben premislek glede nadaljnje rabe zemeljskega plina. V kolikor bi prišlo do dolgoročne normalizacije razmer na energetskih trgih, je uporaba plina za ogrevanje pomembna v manj gosto naseljenih območjih, ki še nimajo daljinskih sistemov. V vsakem primeru pa se v daljinskih sistemih vsaj del plina nadomesti z obnovljivimi plini in tako izkoriščajo obstoječo infrastrukturo za oskrbo z obnovljivimi viri energije (biometan, sintetični plin in vodik). Vse to je skladno z umeritvami iz Resolucije o strategiji prostorskega razvoja 2050, ki upošteva usmeritve za prehod v nizkoogljično družbo, po katerem se zemeljski plin kot fosilno gorivo postopoma nadomešča z obnovljivimi viri energije, spodbujata pa se vključevanje obnovljivih plinov, sintetičnih in drugih nizkoogljičnih plinov v plinovodna omrežja ter njihova uporaba kot hranilnik presežne energije – upoštevajo se potrebe na regionalni in lokalni ravni ter usmeritve v strateških razvojnih dokumentih energetskega sektorja. Omogoči se širitev plinovodnega omrežja v regije, ki še niso pokrite s plinovodnim omrežjem. Omogoči se mednarodna prenosna plinska povezava z Madžarsko.

Slika 96: Regionalna razpoložljivost prenosnega plinovodnega sistema (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031).

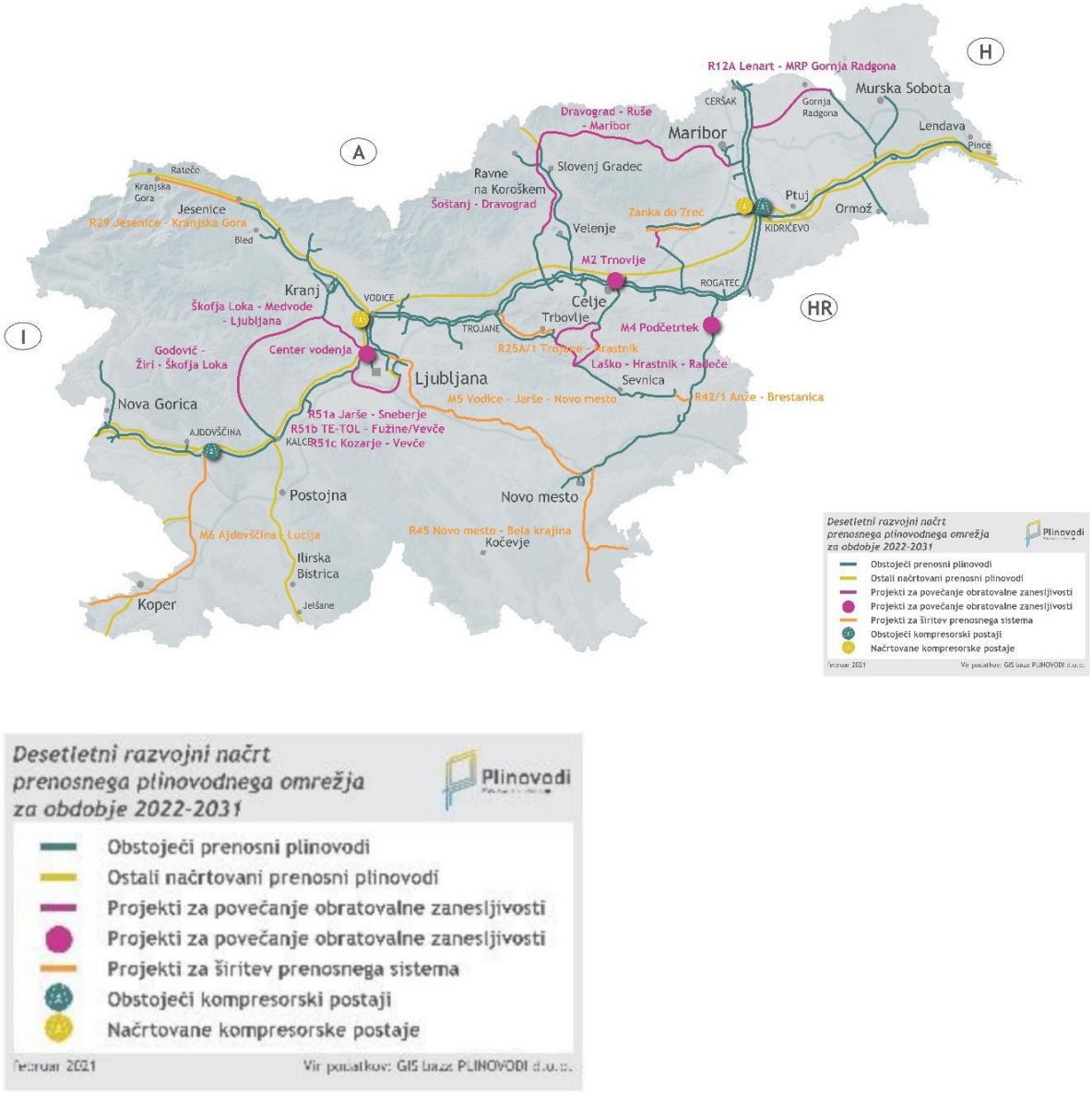
Oskrba z zemeljskim plinom preko distribucijskih sistemov za zemeljski plin je omogočena v 84 občinah v Republiki Sloveniji. V teh občinah je izvedeno omrežje za zemeljski plin (DS – distribucijski sistem za zemeljski plin) in je možna priključitev na ODS.

Slika 97: Distribucijski sistem zemeljskega plina (vir: kataster GJI).

Operater prenosnega sistema na podlagi predhodnih analiz v nadaljevanju opredeljuje infrastrukturo za prenos zemeljskega plina, ki jo je potrebno v naslednjih desetih letih zgraditi ali posodobiti za zanesljivo oskrbo z zemeljskim plinom.

Načrtovano infrastrukturo glede na namen ločimo na: projekte za povečanje obratovalne zanesljivosti in širitev prenosnega sistema, priključevanje novih odjemalcev zemeljskega plina oz. spremembe obratovalnih karakteristik plinovodne infrastrukture ter razvoj povezovalnih točk.

Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031
Plinovodi
Obstoječi prenosni plinovodi
Ostali načrtovani prenosni plinovodi
Projekti za povečanje obratovalne zanesljivosti
Projekti za povečanje obratovalne zanesljivosti
Projekti za širitev prenosnega sistema
Obstoječi kompresorski postaji
Načrtovane kompresorske postaje
Februar 2021
Vir podatkov: GIS baze PLINOVODI d.o.o.

Slika 98: Lokacije projektov za povečanje obratovalne zanesljivosti in širitev prenosnega sistema (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031).

V sklop projektov, ki omogočajo povečevanje obratovalne zanesljivosti in širitev prenosnega sistema, spadajo sistemski plinovodi, energetske zanke, prestavitve plinovodnih odsekov zaradi specifičnih poselitvenih prilagoditev in izogibanja zemeljskim plazovom. Sistemski plinovodi so namenjeni širitvi prenosnega sistema in priključitvi novih občin, v nekaterih primerih pa tudi povečanju obratovalne zanesljivosti obstoječega prenosnega sistema.

Skladno z določili NEPN mora Slovenija do leta 2030 doseči najmanj 27 % delež obnovljivih virov energije (OVE) v končni rabi energije ter za vsaj 20 % zmanjšati emisije toplogrednih plinov (TGP), od tega za vsaj 76 % v široki rabi, 43 % v industriji in 34 % v energetiki. V sektorju toplota in hlajenje je predvidenih vsaj 41 % OVE in v

sektorju prometa vsaj 11 %. Ta določila se bodo odražala tudi v bodoči vlogi zemeljskega plina. Za doseganje ciljev OVE v sektorju električna energija in toplota ter hlajenje in za cilje zmanjšanja emisij TGP je indikativno predvideno, da bo v letu 2030 najmanj 10 % plina v omrežju predstavljal vodik ali metan obnovljivega izvora. Ta delež bo v letu 2040 narastel na predvidoma 25 %. Glede na predvideno energetsko bilanco za leto 2030 bo potrebno zagotoviti 1.047 GWh sintetičnega plina ter 116 GWh vodika v oskrbi z energijo.

V sektorju električne energije je predvideno povišanje deleža OVE na vsaj 43 % ter vsaj 75 % oskrba z električno energijo iz virov v Sloveniji, pri čemer naj bi se ohranil vsaj obstoječi nivo zanesljivosti oskrbe. Za dosego navedenih ciljev bo nujna gradnja dodatnih proizvodnih zmogljivosti za proizvodnjo električne energije iz sončne energije. Sončna energija je nestanoviten vir energije, katerega profil razpoložljivosti ne sledi potrebam na trgu, zato bo ob dodatnih zmogljivostih sončnih elektrarn (SE) težko zagotavljati stabilnost elektroenergetskega sistema. V NEPN je predvideno reševanje takšne problematike z izrabo plinskega sistema kot hranilnika energije in hranjenje viškov električne energije v obliki sintetičnega plina in vodika. Predvideni so pilotni projekti proizvodnje in injiciranja obnovljivih plinov v prenosni plinski sistem.

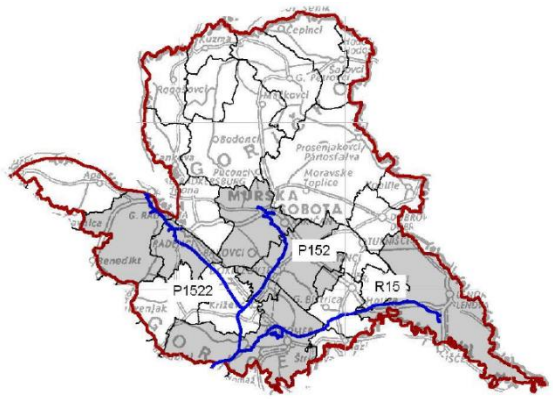
Preglednica 69: Razvoj povezovalnih točk s sosednjimi državami

C	Ime projekta	Namen	Predvideni začetek obratovanja	Status PCI 2019
C1	KP Ajdovščina razširitev			
	Druga etapa	Evakuacija ZP iz terminala UZP na Krku in iz projekta IAP (Ionian Adriatic Pipeline)	np	-
C2	Rekonstrukcija M3 na odseku KP Ajdovščina – Miren z odcepi			
	Prilagoditev obratovalnim parametrom prenosnega sistema italijanskega OPS (100 bar)		np	-
C3	R15/1 Pince - Lendava - Kidričevo			
	MMRP Pince	Dvosmerna povezava madžarskega in slovenskega prenosnega sistema	2023/2025	Status PCI 2019
	Prva etapa: Pince - Lendava		2023	
	Druga etapa: Lendava - Ljutomer		2023	
	Tretja etapa: Ljutomer - Kidričevo		2025	
	KP Kidričevo - 3. etapa razširitve		np	
C4	Nadgradnja interkonekcije Ceršak (M1/3 Interkonekcija Ceršak)	Prilagoditev obratovalnih parametrov avstrijskega in slovenskega prenosnega sistema in omogočanje povratnih tokov v okviru dvosmerne plinske poti Avstrija-Slovenija-Hrvaška	po letu 2024	Status PCI 2019
C5	KP Kidričevo - 2. etapa razširitve	Izboljšanje obratovalnih parametrov v M1/1 in M2/1 v okviru dvosmerne plinske poti Avstrija-Slovenija-Hrvaška	po letu 2024	Status PCI 2019

C6	KP Vodice II	Izboljšanje obratovalnih parametrov v M2, M2/1, M3, M3/1, M5, M10 v okviru dvosmerne plinske poti Italija-Slovenija-Madžarska in dvosmerne plinske poti Avstrija-Slovenija-Hrvaška	np	-
C7	M3/1a Šempeter – Ajdovščina	Prilagoditev obratovalnih parametrov italijanskega in slovenskega prenosnega sistema ter povečanje povratnih tokov zaradi evakuacije ZP iz terminala UZP na Krku in iz projekta IAP oziroma zaradi dvosmerne plinske poti Italija-Slovenija-Madžarska	np	-
C8	M3/1b Ajdovščina – Kalce	Prilagoditev obratovalnih parametrov italijanskega in slovenskega prenosnega sistema ter povečanje povratnih tokov zaradi evakuacije ZP iz terminala UZP na Krku in iz projekta IAP	np	-
C9	M3/1c Kalce – Vodice	Prilagoditev obratovalnih parametrov italijanskega in slovenskega prenosnega sistema ter povečanje povratnih tokov zaradi evakuacije ZP iz terminala UZP na Krku in iz projekta IAP	np	-
C10	M8 Kalce – Jelšane	Evakuacije ZP iz terminala UZP na Krku in iz projekta IAP ter priključitve novih občin v Sloveniji	np	-
C11	R67 Dragonja - Izola	Interkonektor s hrvaškim prenosnim sistemom	np	-
C12	Nadgradnja interkonekcije Rogatec (M1A/1 Interkonekcija Rogatec)	Interkonektor s hrvaškim prenosnim sistemom: izgradnja čezmejnega plinovoda in razširitev MMRP Rogatec	po letu 2024	Status PCI 2019
C13	M9a Lendava – Kidričevo (in razširitev KP Kidričevo)	Čezmejni prenos - razširitev dvosmerne plinske poti Italija-Slovenija-Madžarska	np	-
C14	M9b Kidričevo – Vodice in KP Vodice I	Čezmejni prenos - razširitev dvosmerne plinske poti Italija-Slovenija-Madžarska	np	-
C15	M10 Vodice – Rateče	Čezmejni prenos	np	-
C16	M6 Interkonekcija Osp	Interkonektor z italijanskim prenosnim sistemom	np	-

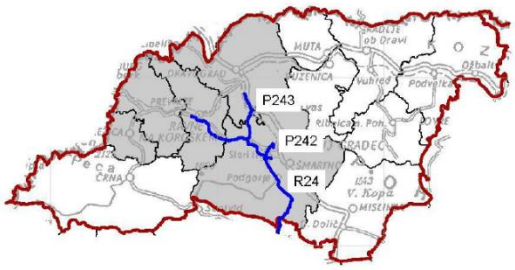
Vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031

Razpoložljivost prenosnega omrežja in distribucijskih omrežij po regijah in občinah je prikazana na spodnjih slikah.

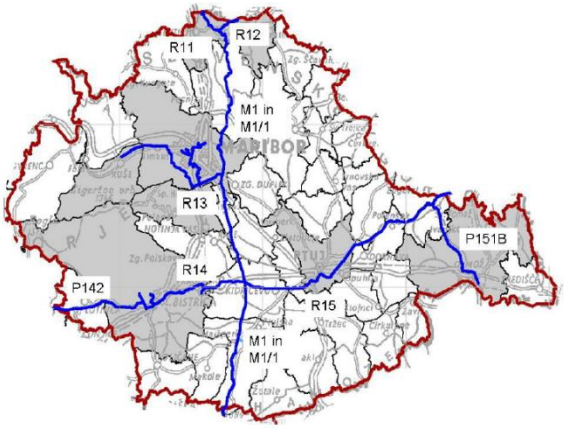
Občine z ODS		Občine s prenosnim sistemom brez ODS	Občine brez prenosnega sistema
Beltinci	Petrol	Črenšovci, Križevci, Razkrižje, Velika Polana, Veržej	Apače, Cankova, Gornji Petrovci, Grad, Hodoš/Hodos, Kobilje, Kuzma, Moravske Toplice, Puconci, Rogašovci, Sveti Jurij, Šalovci, Tišina
Dobrovnik	Petrol		
Gornja Radgona	Petrol		
Lendava/Lendava	Adriaplin		
Ljutomer	Adriaplin		
Murska Sobota	Adriaplin		
Odranci	Petrol		
Radenci	Adriaplin		
Turnišče	Petrol		

Slika 99: Pomurska regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031)

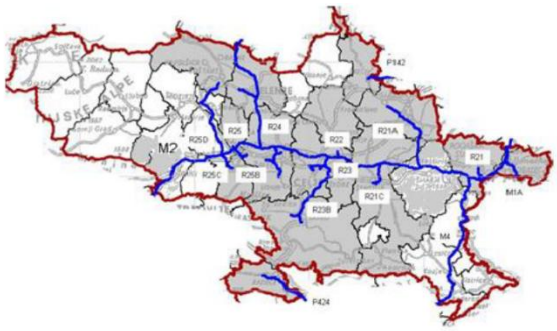
Občine z ODS		Občine s prenosnim sistemom brez ODS	Občine brez prenosnega sistema
Dravograd	Petrol		Črna na Koroškem, Mislinja, Podvelka, Radlje ob Dravi, Ribnica na Pohorju, Vuzenica
Mežica	Petrol		
Muta	Petrol		
Prevalje	Petrol		
Ravne na Koroškem	Petrol		
Slovenj Gradec	JKP Slovenj Gradec		

Slika 100: Koroška regija (Vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031)

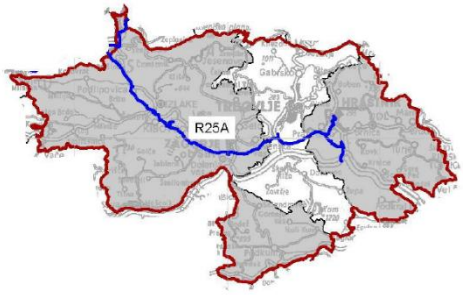
Občine z ODS		Občine s prenosnim sistemom brez ODS	Občine brez prenosnega sistema
Hoče – Slivnica	Plinarna MB	Dornava, Hajdina, Juršinci, Kidričevo, Majšperk, Oplotnica, Pesnica, Sveti Tomaž, Starše	Benedikt, Cerkvenjak, Cirkulane, Destrnik, Duplek, Gorišnica, Kungota, Lenart, Lovrenc na Pohorju, Makole, Markovci, Poljčane, Podlehnik, Selnica ob Dravi, Sveta Ana, Sveta Trojica v Slov. goricah, Sveti Andraž v Slov. goricah, Sveti Jurij v Slovenskih goricah, Trnovska vas, Videm, Zavrč, Žetale
Maribor	Plinarna MB		
Miklavž na Dravskem polju	Plinarna MB		
Ormož	Adriaplin		
Ptuj	Adriaplin		
Rače - Fram	Plinarna MB		
Ruše	Plinarna MB		
Slovenska Bistrica	Petrol		
Središče ob Dravi	Adriaplin		
Šentilj	Plinarna MB		

Slika 101: Podravska regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031)

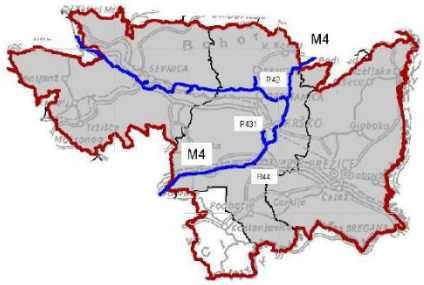
Občine z ODS		Občine s prenosnim sistemom brez ODS	Občine brez prenosnega sistema
Celje	Energetika Celje	Braslovče, Kozje, Podčetrtek, Šmartno ob Paki, Tabor	Bistrica ob Sotli, Dobje, Dobrna, Gornji Grad, Ljubno, Luče, Mozirje, Nazarje, Rečica ob Savinji, Solčava, Vitanje
Laško	Adriaplin		
Polzela	Adriaplin		
Prebold	Adriaplin		
Radeče	Adriaplin		
Rogaška Slatina	Adriaplin		
Rogatec	Petrol		
Slovenske Konjice	Petrol		
Šentjur	Adriaplin		
Šmarje pri Jelšah	Petrol		
Šoštanj	KP Velenje		
Štore	Adriaplin		
Velenje	KP Velenje		
Vojnik	Adriaplin		
Vransko	Petrol		
Zreče	Adriaplin		
Žalec	Adriaplin		

Slika 102: Savinjska regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031)

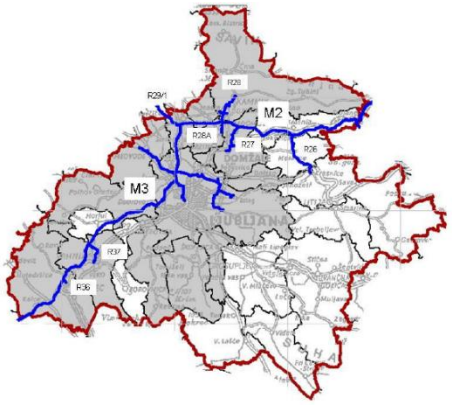
Občine z ODS		Občine s prenosnim sistemom brez ODS	Občine brez prenosnega sistema
Hrastnik	Adriaplin	Trbovlje	
Zagorje ob Savi	Adriaplin		

Slika 103: Zasavska regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031)

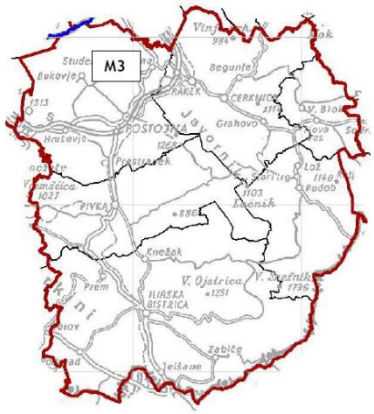
Občine z ODS		Občine s prenosnim sistemom brez ODS	Občine brez prenosnega sistema
Brežice	Adriaplin		Kostanjevica na Krki
Krško	Adriaplin		
Sevnica	Javno podjetje plinovod Sevnica		

Slika 104: Spodnje – posavska regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031)

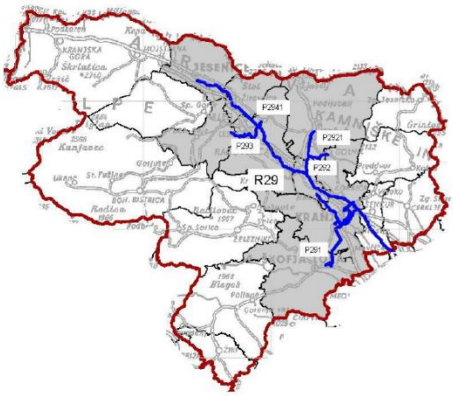
Občine z ODS		Občine s prenosnim sistemom brez ODS	Občine brez prenosnega sistema
Brezovica	Energetika Ljubljana	Horjul, Lukovica, Moravče	Borovnica, Dobrepolje, Grosuplje, Ivančna Gorica, Šmartno pri Litiji, Velike Lašče
Dobrova - Polhov Gradec	Energetika Ljubljana		
Dol pri Ljubljani	Energetika Ljubljana		
Domžale	Petrol		
Ig	Energetika Ljubljana		
Kamnik	Adriaplin		
Komenda	Petrol		
Litija	Istrabenz plini		
Ljubljana	Energetika Ljubljana		
Logatec	Adriaplin		
Log - Dragomer	Energetika Ljubljana		
Medvode	Energetika Ljubljana		
Mengeš	Petrol		
Škofljica	Energetika Ljubljana		
Trzin	Petrol		
Vodice	Petrol		
Vrhnika	KP Vrhnika		

Slika 105: Osrednjeslovenska regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031)

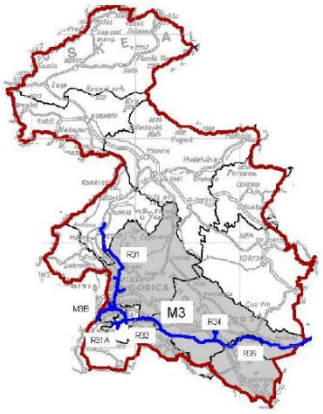
Občine z ODS		Občine s prenosnim sistemom brez ODS	Občine brez prenosnega sistema
-	-	Postojna	Bloke, Cerknica, Ilirska Bistrica, Loška dolina, Pivka

Slika 106: Primorsko - notranjska regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031)

Občine z ODS		Občine s prenosnim sistemom brez ODS	Občine brez prenosnega sistema
Bled	Adriaplin		Bohinj, Gorenja vas - Poljane, Jezersko, Kranjska Gora, Preddvor, Železniki, Žiri
Cerklje na Gorenjskem	Petrol		
Jesenice	JEKO-IN		
Kranj	Domplan		
Naklo	Domplan		
Gorje	Adriaplin		
Radovljica	Petrol		
Šenčur	Domplan Petrol		
Škofja Loka	Petrol		
Tržič	Petrol		
Žirovnica	Plinstal		

Slika 107: Gorenjska regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031)

Občine z ODS		Občine s prenosnim sistemom brez ODS	Občine brez prenosnega sistema
Ajdovščina	Adriaplin	Kanal, Miren - Kostanjevica, Renče - Vogrsko	Bovec, Brda, Cerkno, Kobarid, Tolmin
Nova Gorica	Adriaplin		
Šempeter – Vrtojba	Adriaplin		
Vipava	Adriaplin		
Idrija	Petrol		

Slika 108: Goriška regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031)

Občine z ODS		Občine s prenosnim sistemom brez ODS	Občine brez prenosnega sistema
Sežana*	Petrol		Divača, Hrpelje - Kozina, Izola/Isola, Komen, Piran/Pirano
Koper/Capodistria**	Istrabenz plini		
*priključen na italijanskega OPS **distribucijsko omrežje za naftni plin			

Slika 109: Obalno - kraška (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031)

Občine z ODS		Občine s prenosnim sistemom brez ODS	Občine brez prenosnega sistema
Novo mesto	Istrabenz plini	Straža, Škocjan, Šmarješke Toplice	Črnomelj, Dolenjske Toplice, Kočevje, Kostel, Loški Potok, Metlika, Mirna, Mirna Peč, Mokronog - Trebelno, Osilnica, Ribnica, Semič, Sodražica, Šentrupert, Trebnje, Žužemberk
Šentjernej	Petrol		
Škocjan	Petrol		

Slika 110: Jugovzhodna regija (vir: Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2022-2031)

Operater prenosnega omrežja je edini od upravljavcev ali investitorjev v komunalne ali energetske sisteme, ki ima svoj razvoj koncipiran po regijah. Predpostavlja se, da se bodo pobude za DPN izvajale v sklopu RPP, zato je takšen načrtovalski pristop izjemno primeren, saj prenaša načrtovanje na regionalni nivo.

3.3.3 Oskrba s toploto

Regionalno pomembne teme

- Vir toplotne energije,
- oskrbno območje vira toplotne energije.

Izhodišča in podatki

- Celoviti nacionalni energetski in podnebni načrt (NEPN),
- Celovita ocena možnosti za učinkoviti ogrevanje in hlajenje v Sloveniji,
- Razvoj trajnostnih sistemov daljinskega ogrevanja v Sloveniji s poudarkom na sistemu daljinskega ogrevanja v Šaleški dolini (Zavod Energetska agencija za Savinjsko, Šaleško in Koroško),
- kataster GJI.

Problemi

- Vprašljiva je točnost podatkov o kotlovnicah in omrežju za oskrbo s toploto iz katastra GJI, saj npr. na nekaterih območjih, kjer je v skladu s podatki GJI izvedeno omrežje za oskrbo s toploto, ni kotlovnic,
- podatki iz katastra GJI ne vključujejo podatkov o oskrbnem območju posameznega vira toplotne energije.

Ugotovitve

Ključni izzivi za Slovenijo na področju energetske in podnebne politike v skladu z NEPN je pospešeni razvoj sistemov daljinskega ogrevanja in hlajenja. Cilj je zagotoviti učinkovit sistem daljinskega ogrevanja z uporabo OVE, SPTE in odvečne toplote.

V Sloveniji je v letu 2021 oskrbo s toploto iz distribucijskih sistemov toplote zagotavljalo 54 distributerjev toplote. Distribucija se je izvajala v 69 občinah iz 112 distribucijskih sistemov. Distributerji toplote so za ogrevanje objektov, pripravo sanitarne tople vode in industrijske parne procese distribuirali 2448,4 GWh toplote in 109.792 odjemalcem dobavili 2080,6 GWh toplotne energije, izgube znašajo ca 15 %. Poraba toplote odjemalcev iz evidentiranih distribucijskih sistemov je bila 12,3 % večja kot leto prej, v primerjavi z letom 2019 pa večja za 10,4 % kljub povečanemu deležu toplotno saniranih ovojev eno- in večstanovanjskih stavb. Vzrok je predvsem v večjem letnem temperaturnem primanjkljaju v primerjavi s temperaturnimi primanjkljaji v zadnjih treh letih ter povečanem številu oskrbovanih gospodinjskih in poslovnih odjemalcev. Število odjemalcev toplote glede na leto prej je višje za 2,8 %.

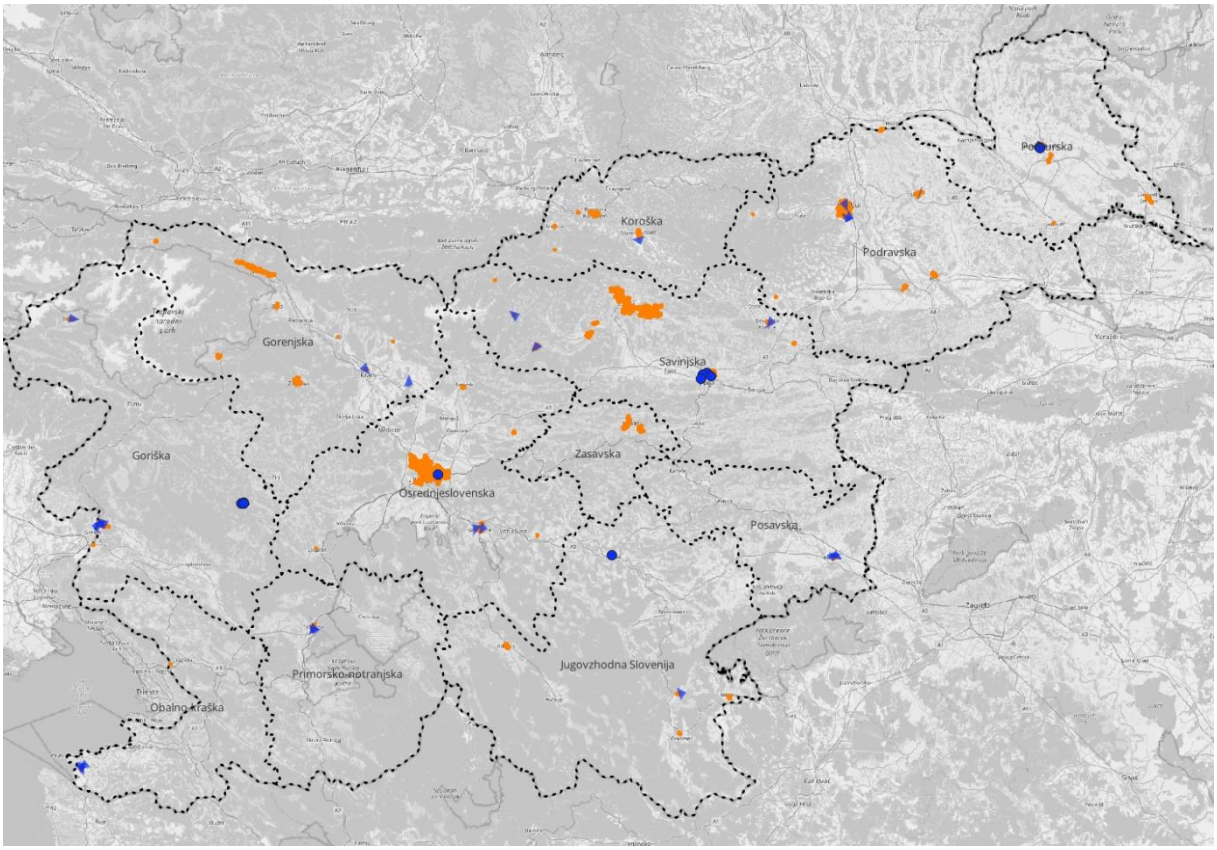
V letu 2021 sta obratovala dva večja distribucijska sistema daljinskega hlajenja s skupno inštalirano močjo hladilnih agregatov 3,88 MW, ki primarno oskrbujeta predvsem poslovne odjemalce v Velenju in industrijske odjemalce v Kranju.

Toplota iz biorazgradljivih odpadkov se je proizvajala le v sežigalnici komunalnih odpadkov občine Celje, toplota iz industrijskih procesov pa na območju železarne Ravne (SIJ Metal Ravne) in v tovarni Lek Ljubljana. Ob vse dražjih primarnih energentih postaja koriščenje odvečne toplote iz proizvodnih procesov za potrebe oskrbe distribucijskih sistemov toplote vse pomembnejši dejavnik cenovno sprejemljive oskrbe odjemalcev s toploto.

Oskrba s toploto iz distribucijskih sistemov toplote se je po evidencah agencije v letu 2021 izvajala iz 112 distribucijskih sistemov (63 kot GJS, 14 tržnih in 35 lastniških) v 69 slovenskih občinah. Skupna dolžina tras distribucijskih sistemov je znašala 924,1 kilometra. Kot izbirno lokalno GJS je oskrbo s toploto izvajalo 63 distribucijskih sistemov, ki jih je upravljalo 36 distributerjev v 52 slovenskih občinah. V 10 občinah se je oskrba s toploto izvajala kot tržna dejavnost in v 19 občinah kot oskrba iz lastniških distribucijskih sistemov. Lastniški distribucijski sistemi na območju občin Kranj, Koper, Maribor in Žalec sodijo med večje distribucijske sisteme za oskrbo gospodinjskih in poslovnih odjemalcev. V letu 2021 je v omenjenih občinah sedem lastniških distribucijskih sistemov oskrbovalo 10.052 odjemalcev, od tega kar 9931 gospodinjstev. Distribucijski sistemi, katerih dejavnost distribucije toplote se je izvajala kot izbirna lokalna GJS, so zagotavljali toploto 87,7 % odjemalcev toplote, delež predane toplote iz omenjenih sistemov pa je znašal 93,8 % vse predane toplote iz distribucijskih sistemov. Večja distribucijska sistema daljinskega hlajenja ostajata le v občinah Velenje in Kranj s skupno dolžino omrežja 1,5 kilometra.

Distribucijske sisteme glede na temperaturni režim obratovanja delimo na toplovodne, vročevodne in parovodne ter na distribucijske sisteme za prenos hladu. Dolžina toplovodnih in vročevodnih distribucijskih sistemov zajema 98,8 % celotne dolžine tras distribucijskih sistemov, parovodni 1 % in distribucijski sistemi hladu pa nekaj manj kot 0,2 % celotne dolžine distribucijskih sistemov. Najdaljša distribucijska sistema ostajata v Ljubljani (280,3 kilometra dolg toplovodni distribucijski sistem) in občini Velenje s Šoštanjem (180,5 kilometra dolg toplovodni distribucijski sistem). Povprečna dolžina distribucijskih sistemov toplote je znašala 8,2 kilometra, distribucijski sistemi pa so beležili povprečne letne distribucijske izgube toplote v višini 15 % vse distribuirane toplote.

Daljinski sistemi oskrbe s toploto so praviloma vezani na naselje, kik je porabnik toplote za ogrevanje. V prihodnje bo pomembna naloga zagotoviti uporaba OVE za vire za daljinske sisteme.

Slika 111: Omrežje za oskrbo s toploto (toplovod, vročevod, parovod) – oranžna barva, kotlovnica – modra barva (vir: kataster GJI)

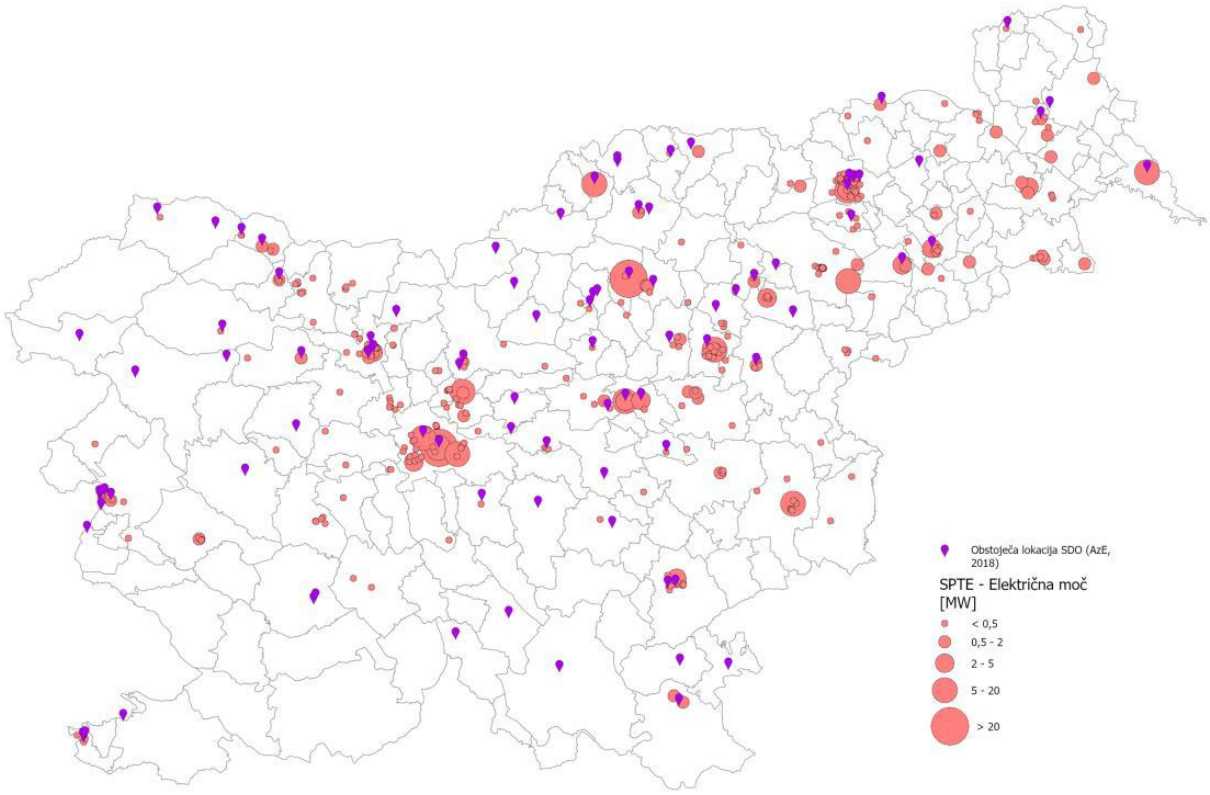
Celovita ocena možnosti za učinkoviti ogrevanje in hlajenje v Sloveniji

Ocenjeni dodatni trenutni potencial širitve obstoječih sistemov daljinskega ogrevanja (v nadaljnjem besedilu: SDO) s priključevanjem predvsem večjih stavb znaša 150 GWh na področjih z gostoto letnih potreb po toploti večjo kot 350 MWh/ha ter 500 GWh na območjih z gostoto nad 200 MWh/ha (območja primernejša predvsem za nizkotemperaturne sisteme 4. generacije). Realizacija širitve obstoječih SDO omogoča povečanje današnje prodaje toplote za ogrevanje stavb med 12 do 40 % na skupaj 1,4 do 1,8 TWh. Ocenjeni trenutni gospodarski potencial za postavitev novih manjših sistemov daljinskega ogrevanja je med 200 in 400 GWh (območja z večjo gostoto od 350 MWh/ha), za nove nizkotemperaturne mikro SDO, ki med seboj povezujejo le nekaj stavb na območjih z večjo gostoto odjema, pa med 400 in 600 GWh. Skupni trenutni ocenjeni gospodarski potencial oskrbe s toploto za ogrevanje stavb iz SDO je tako med 2 in 2,8 TWh toplote letno oz. 23 – 31 % trenutnih potreb po koristni toploti v stavbah. Oceno bo potrebno nadgraditi s podrobnejšimi analizami in načrtovanjem na lokalnem nivoju. Upoštevati je treba tudi načrtovano znižanje potreb po koristni toploti v stavbah za skoraj 40 % do leta 2050 zaradi povečanja učinkovitosti stavb.

Neizkoriščen potencial odvečne toplote (v nadaljnjem besedilu: OT) termoelektrarn v Sloveniji je specifičen: obe premogovni termoelektrarni že obratujeta kot soproizvodnja toplotne energije (SPTE13) in s toploto oskrbujeta večja SDO vendar zaradi postopnega opuščanja premoga na obeh lokacijah je potencial dodatnega izkoriščanja nizkotemperaturne OT časovno omejen. To dejstvo je potrebno ustrezno upoštevati pri razvoju alternativnih

proizvodnih objektov na teh lokacijah. Termoelektrarni za sistemske storitve zaradi izredno omejenega in nepredvidljivega delovanja nista ustrezen stabilen vir OT za ogrevanje in hlajenje. Velik in neizkoriščen potencial nizkotemperaturne OT predstavlja Nuklearna elektrarna Krško (NEK) – ocenjen obseg OT znaša 8 TWh, trenutno v bližini NEK ni večjega delujočega SDO, celotno bližnje območje pa je plinificirano.

V Sloveniji je v letu 2017 delovalo več kot 475 PN SPTE s skupno neto električno močjo okrog 400 MW in letno proizvodnjo več kot 1,2 TWh električne energije ter več kot 3 TWh koristne toplote. Prostorski prikaz enot SPTE glede na nazivno električno moč prikazuje spodnja slika.

Slika 112: Enote SPTE glede na nazivno električno moč (2017) (vir: Celovita ocena možnosti za učinkoviti ogrevanje in hlajenje v Sloveniji).

Glede na uporabljeni energent največji delež v proizvedeni električni energiji še vedno dosega premog (39 %), sledi pa mu zemeljski plin (38 %), lesna biomasa (11 %) ter bioplin (10 %), deleži ostali energentov pa so precej manjši, kot prikazuje spodnja tabela.

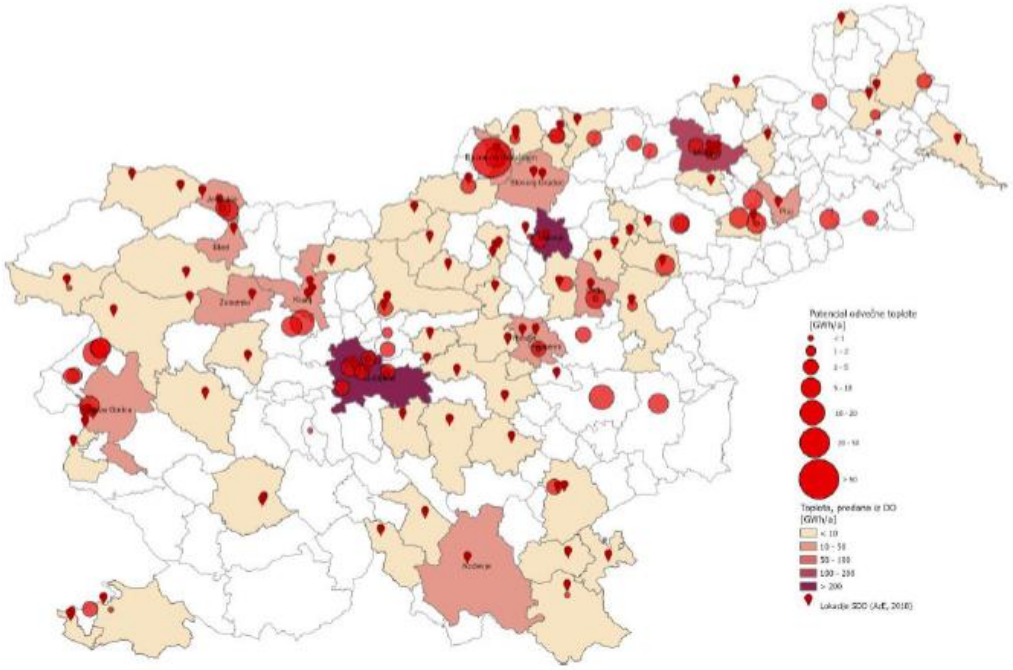
Preglednica 70: Enote SPTE v Sloveniji in proizvodnja v letu 2017

	El. moč -neto [MW]	Število enot	Proizv. el. en. [GWh]	Proizv. toplote [GWh]
SKUPAJ	**416**	**475**	**1.236**	**3.046**
Premog	219	7	482	1649
Zemeljski plin	134	348	471	973
Lesna biomasa	27	41	139	310
Bioplin	28	27	119	62
Odpadki	2	1	7	36
UNP	1,4	37,0	4,9	8,9
Odlagališčni plin	3,0	2,0	5,9	2,3
Biogoriva	0,9	1,0	5,0	3,5
Bioplin ČN	0,5	2,0	2,2	1,2
EL-KO	0,1	9	0,2	0,4
Enote z vhodno toplotno močjo >20 MW	**287**	**14**	**689**	**2.380**

Vir: Celovita ocena možnosti za učinkoviti ogrevanje in hlajenje v Sloveniji

V Sloveniji deluje le en objekt za termično obdelavo odpadkov in sicer v Celju. Proizvedena toplota v proizvodni napravi SPTE se uporablja za proizvodnjo električne energije (2 GWh letno), preostala toplota pa se koristno rabi za oskrbo SDO (36 GWh letno). Trenutni skupni izkoristek te proizvodne naprave SPTE je manjši od 50 %, kar kaže na potencial za dodatno koristno rabo razpoložljive toplote iz termične obdelave odpadkov, predvsem v poletnem času, saj SDO ne zagotavlja oskrbe s STV. V načrtu je izgradnja dodatne parne kondenzacijske turbine s katero se bo povečala proizvodnja električne energije, s prigradnjo hranilnika toplote pa je mogoče povečati tudi obseg koristne rabe toplote v zimskem času.

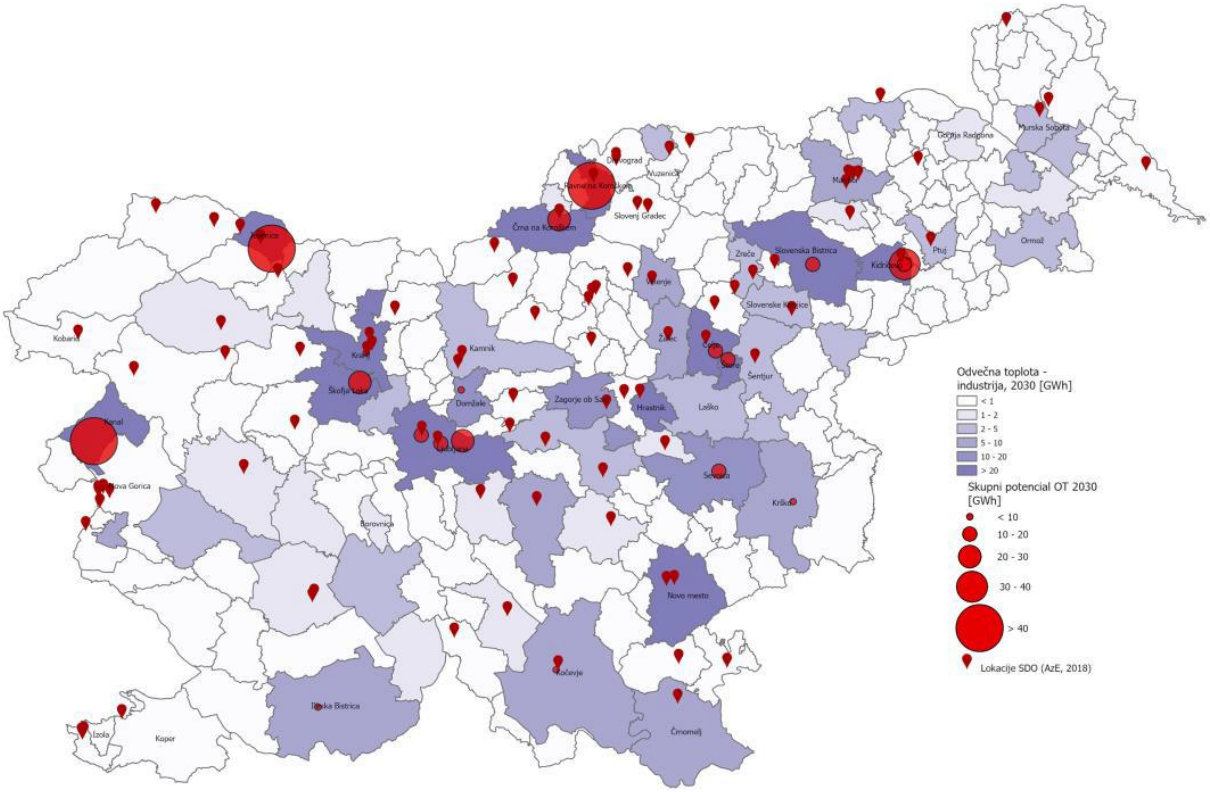
V sklopu priprave NEPN so analizirane možnosti rabe OT v energetsko intenzivih industrijskih panogah, podan je tudi skupni potencial OT v industrijskem sektorju do leta 2050.

Slika 113: Lokacije industrijskih obratov s potencialom energije odvečne toplote za referenčno leto 2017 (vir: Celovita ocena možnosti za učinkoviti ogrevanje in hlajenje v Sloveniji).

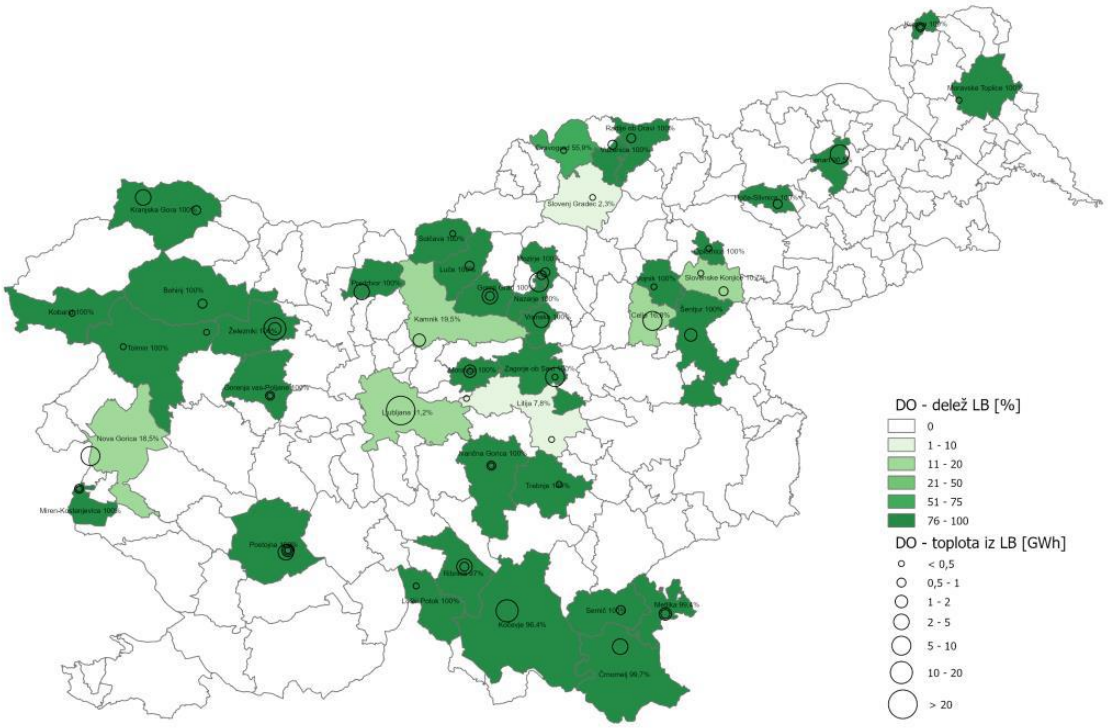
Skupni ocenjeni potencial OT je večji od 650 GWh, od tega več kot 60 % na temperaturnem nivoju 200°C do 500°C, 25 % na temperaturnem nivoju 100°C do 200°C ter 10 % na temperaturnem nivoju višjem od 500 C.

Dobrih 160 GWh potenciala bi podjetja lahko izkoristila interno za lastne potrebe, skoraj 500 GWh pa s prodajo drugim uporabnikom. Potencial presega trenutne potrebe obstoječih SDO v bližini identificiranih podjetij, pri veliko industrijskih lokacij v bližini ni SDO, zato podrobnejša ocena izkoristljivosti in gospodarskega potenciala zahteva individualno obravnavo in lokalno načrtovanje po posameznih industrijskih lokacijah in SDO.

Slika 114: Geografska porazdelitev potencialov energije odvečne toplote za referenčno leto 2030 (vir: Celovita ocena možnosti za učinkoviti ogrevanje in hlajenje v Sloveniji).

Raba lesne biomase za daljinsko ogrevanje se v Sloveniji kontinuirano povečuje od leta 2004, ko so obratovali le trije SDO na lesno biomaso (DOLB), v polni funkciji pa je bil le eden. Leta 2017 pa je delovalo že 42 SDO, ki so kot gorivo uporabljali lesno biomaso. V teh sistemih je bilo leta 2017 proizvedeno 17,3 % energije iz lesne biomase, pri čemer pa večina teh sistemov oz. 30 DOLB obratuje le na lesno biomaso. Daleč največ toplote za daljinsko ogrevanje iz lesne biomase se proizvede v TE-TOL Ljubljana s sosežigom premoga in lesnih sekancev, in sicer 142 GWh leta 2017 oziroma več kot polovico (52 %) vse daljinske toplote proizvedene iz lesne biomase.

Slika 115: Proizvedena toplota in delež toplote iz lesne biomase v sistemih daljinskega ogrevanja (2017) (vir: Celovita ocena možnosti za učinkoviti ogrevanje in hlajenje v Sloveniji).

Na regionalni ravni je pomembno opredeliti v regionalnem energetskem konceptu, kakšen potencial imajo proizvajalci toplote (ali kot osnovnega vira ali kot odpadne toplote) in glede na rezultate sisteme načrtovati na regionalni ravni, če segajo na območje več občin ali če so daljinski sistemi pomembna značilnost posamezne regije.

3.3.4 Raba obnovljivih virov energije

Regionalno pomembne teme

- Potencial in raba OVE (voda, sonce, veter, geotermalna energija, lesna biomasa),
- proizvodnja električne energije,
- prevladujoči način uporabe OVE v regiji
- polnilna infrastruktura večjega obsega (izhodna moč 3 MW in več).

Izhodišča in podatki

- Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50) – usmeritve za zagotavljanje prostroskih možnosti za podnebno nevtralno družbo ter usmeritve za razvoj energetske infrastrukture,
- Projekt RES: Omogočanje uvajanja obnovljivih virov v elektroenergetskem sektorju v Sloveniji (EY, EIMV),
- možni obseg priklopa in lokacije dodatnih proizvodnih virov v Elesove RTP (2021),
- potencial sončnih elektrarn na strehah objektov v Sloveniji do leta 2050 (2018),
- karta pričakovane globine do izoterme 90°C (https://egeologija.si/geonetwork/srv/slv/catalog.search#/metadata/C211EED2-54CA-4F43-8E85-EF59696A73CC),
- Analize potenciala plitve geotermalne energije v Sloveniji do leta 2050, za projekt LIFE ClimatePath2050 (2018),
- Akcijski program za alternativna goriva v prometu za leti 2022 in 2023.

Problemi

- Obnovljivi viri razen vode v Sloveniji še niso v aktivnejši uporabi,
- ni izdelan regionalni energetski koncept ali izhodišča za rabo posameznih OVE v regijah,
- potenciali niso regijsko obravnavani, ni podanih prioritet,
- projekt RES Slovenija ni javno dostopen,
- karte potencialov za izrabo geotermalne energije niso dostopne v aktivni obliki.

Ugotovitve

Med obnovljive vire energije uvrščamo vodni potencial, biomaso, energijo vetra, geotermalno energijo, sončno energijo, toploto okolja, bioplin, biometan, vodik (pridobljen iz obnovljivih virov energije), sintetična goriva iz lesne biomase in odpadno toploto ter energijo, ki se sprošča pri sežiganju gorljivih ostankov obdelanih komunalnih odpadkov, ki jih ni mogoče reciklirati. Trenutno se v večjem obsegu (npr. nad 10 MW) za proizvodnjo električne energije uporablja samo energija vode - površinska voda v vodotokih. Ostali OVE se uporabljajo v manjših okvirih in neorganizirano oz. sistemsko nepovezano.

Potenciali za rabo obnovljivih virov energij se opredelijo v regionalnih in lokalnih energetskih konceptih kot strokovna podlaga za prostorske akte na regionalni in lokalni ravni na podlagi izdelanih strokovnih podlag, ki jih je treba sistematično dopolnjevati in izboljševati.

Za potencial sončne, vetrne in vodne energije ter lesne biomase je bila izdelana naloga RES, kjer je bil s prekrivanjem analize občutljivosti in proizvodnega potenciala izračunan izkoristljiv potencial in možnost izkoriščanja tega potenciala na prednostnih in potencialnih območjih (projekt je določil tudi neprimerna območja

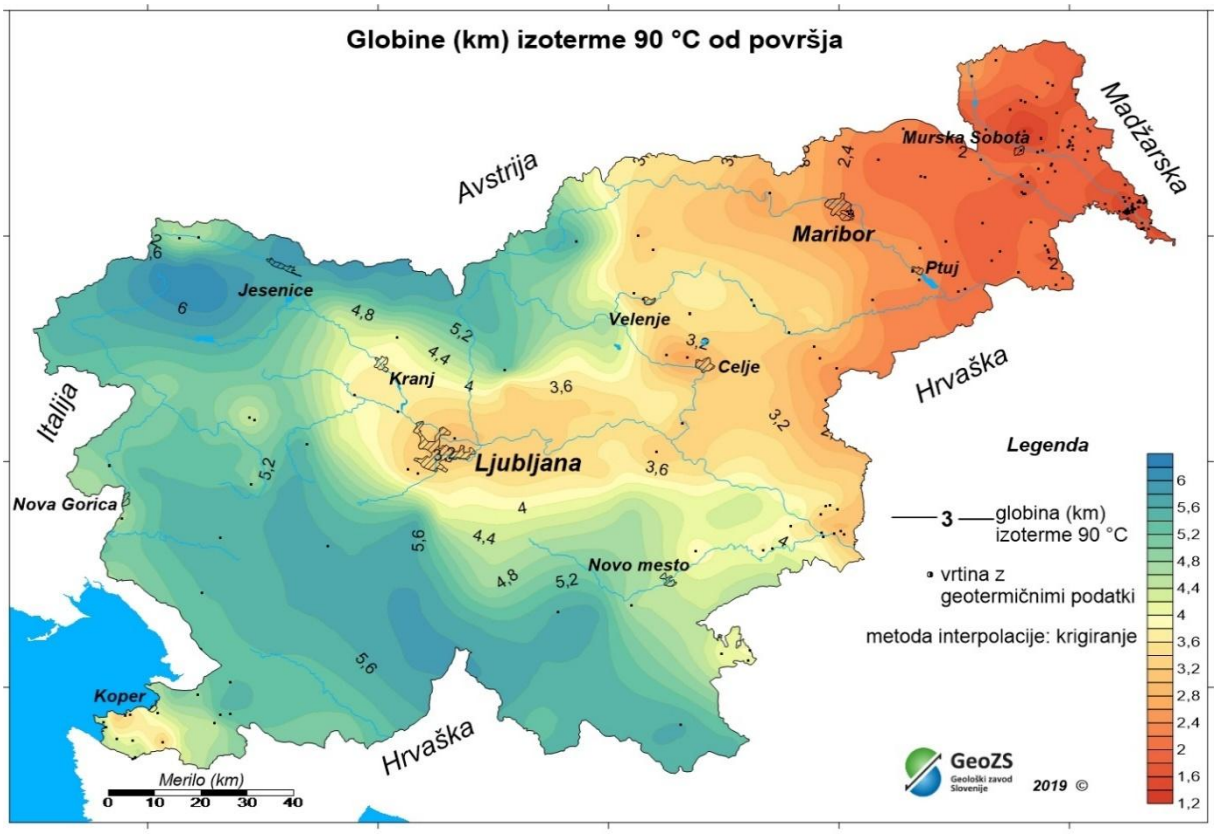
za uporabo OVE). Žal projekt še ni javno dostopen in ga tu ne prikazujemo, vendar ga je treba za pripravo RPP nujno pridobiti v aktivni digitalni obliki.

Usmeritve za izrabo hidroenergetskega potenciala rek so: Za rabo hidroenergetskega potenciala rek se omogočajo novogradnja ter prenova in tehnološka nadgradnja obstoječih hidroelektrarn. Hidroenergetski potencial rek se izkorišča na večjih (Drava, Sava) in manjših rekah (Kamniška Bistrica, Savinja), pri čemer imata prenova in tehnološka nadgradnja obstoječih hidroelektrarn prednost pred novogradnjami. Določijo se prednostna območja za postavitev novih hidroelektrarn z nazivno močjo nad 10 MW (projekt RES) ob uskladitvi z zahtevami za varstvo vodnih in obvodnih habitatov, voda ter ekološke povezljivosti. Pri hidroenergetski rabi voda se stremi k večfunkcionalnosti. V hidroenergetske rabe se optimizira raba, da omogoča tudi druge funkcije oziroma vrste rabe, poleg energetske še turistično, kmetijsko, prometno, pridobivanje mineralnih surovin, varstvo pred naravnimi nesrečami, prilagajanje na podnebne spremembe, ohranjanje ugodnega stanja habitatov in ekološke povezljivosti ter kulturne dediščine

Usmeritve za izrabo potenciala vetra: Prostorske možnosti in omejitve za postavitev vetrnih naprav se ob upoštevanju vetrnega potenciala ter pogojev in omejitev s področja varstva narave, kulturne dediščine, gozdnih in kmetijskih zemljišč, voda, zdravja, bivalnega okolja, prepoznavnosti krajine opredelijo v prostorskih aktih. V primeru umeščanja vetrnih elektrarn na gozdna ali kmetijska zemljišča se v največji možni meri upošteva kriterij slabšega pridelovalnega potenciala, bližino obstoječe prometne in energetske infrastrukture ter možnosti ohranitve rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč za kmetijsko oziroma gozdarsko dejavnost. Uporabi se najboljšo razpoložljivo tehnologijo s katero je mogoče izkoristiti vetrni potencial z najmanj vplivi na okolje, naravo in krajino ter na zdravje in bivalne kakovost prebivalcev.

Usmeritve za rabo geotermalne energije: Prednostni območji za soproizvodnjo toplote in energije v bližini večjih naselij in gospodarskih con sta predvsem območje geotermalnega sistema v severovzhodni Sloveniji – med Šentiljem in Šalovci ter med Ptujem in Lendavo – in območje paleozojskega geotermalnega sistema pri Benediktu v Slovenskih goricah. Območja ob sistemih rabe geotermalne energije so tudi območja za opredelitev prednostnih območij kaskadne rabe energije, vključno za kmetijske namene, ob upoštevanju drugih prostorskih omejitev.

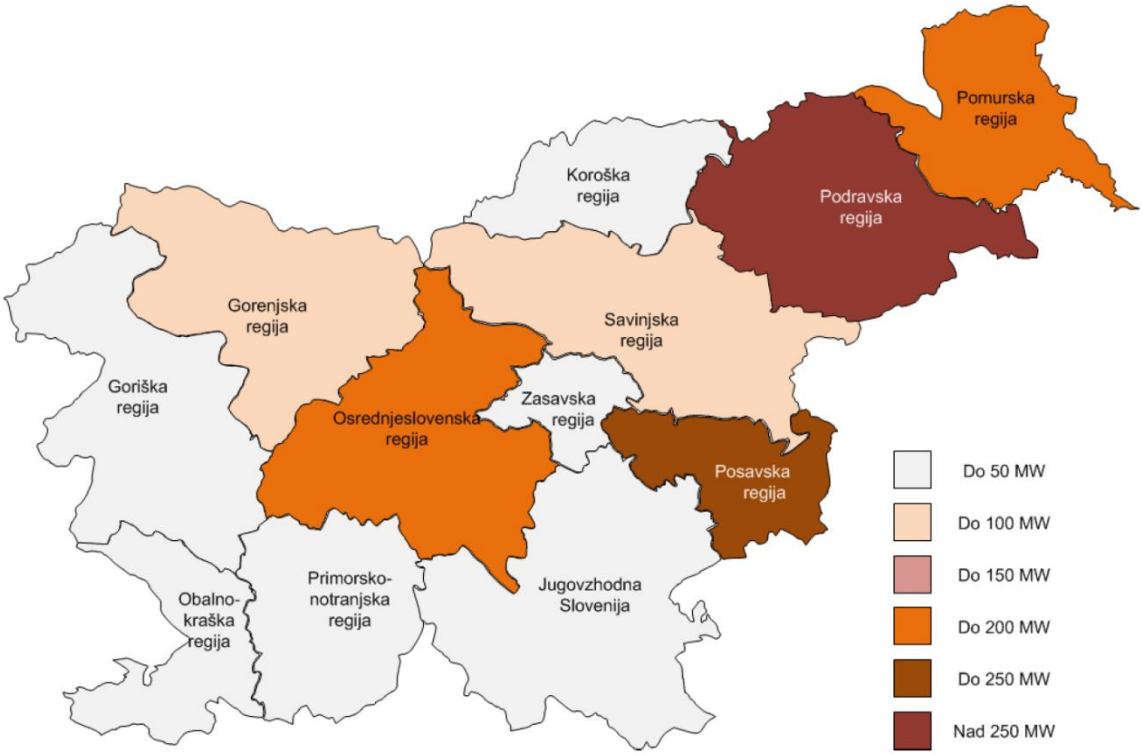
Izrazit potencial za ogrevanje in tudi proizvodnjo električne energije se izkazuje samo v Podravski in Pomurski regiji.

Slika 116: Globina izoterme s temperaturo 90º C od površja (vir: Geološki zavod Slovenije, 2019).

Usmeritve za izrabo lesne biomase: Raba biomase se prednostno spodbuja v daljinskih energetskih sistemih – in sicer na širših mestnih območjih, v večjih naseljih z razmeroma visoko gostoto poselitve (več kot 20 prebivalcev/ha) za daljinsko ogrevanje, in na območjih gospodarskih con z zagotovljenim odjemom toplotne energije ob zagotavljanju ustreznih filtrov za varstvo zraka.

Usmeritve za izrabo sončne energije: Prednostna območja in objekti za rabo sončne energije so obstoječi in novi objekti na stavbnih zemljiščih (razen zelenih površin), gradbeno-inženirski objekti ter razvrednotena območja v okviru njihove sanacije (npr. opuščena območja pridobivanja mineralnih surovin, pod določenimi pogoji tudi zaprta odlagališča odpadkov). Pri določitvi prednostnih območij za rabo sončne energije na stavbnih zemljiščih se upoštevajo usmeritve varstva kulturne dediščine ter varstvo naselbinske in arhitekturne ter krajinske prepoznavnosti. Upošteva se tudi načelo združljivosti z drugimi dejavnostmi.

Slika 117: Karta ocenjenega potenciala moči samostojnih sončnih elektrarn (vir: Pregled možnosti vključitve večjih polj sončnih elektrarn na elektroenergetsko omrežje Slovenije, 2022).

Usmeritve za rabo ogljično nevtralnih plinov: V okviru preučitve možnosti gradnje elektrarn na ogljično nevtralne sintetične pline se preučijo prostorske možnosti za umestitev novih plinsko parnih enot na obstoječih energetskih in industrijskih lokacijah ter možnosti zamenjave fosilnih ali manj ustreznih energentov.

3.3.5 Elektronske komunikacije

Regionalno pomembne teme

- Glavne elektronsko komunikacijske povezave (hrbtenično omrežje),
- glavni oddajniki za prenos signala na državni oziroma regionalni ravni.

Izhodišča in podatki

- Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50),
- Načrt razvoja gigabitne infrastrukture do leta 2030,
- kataster GJI.

Problemi pri izdelavi analize

- Iz katastra GJI niso razvidne glavne elektronsko komunikacijske povezave (hrbtenično omrežje),
- iz katastra niso razvidni glavni oddajniki za prenos signala.

Ugotovitve

Zagotavljanje elektronsko komunikacijskih omrežij ter izvajanje elektronske komunikacijskih storitev se za razliko od ostalih vrst GJI ne izvaja kot gospodarska javna služba, temveč elektronske komunikacije predstavljajo GJI, s katero se izvajajo tržne storitve v javnem interesu.

Elektronska komunikacijska omrežja in storitve lahko v skladu z Zakonom o elektronskih komunikacijah zagotavlja vsaka fizična ali pravna oseba. Zagotavljanje javnega interesa se izvaja z reguliranjem dejavnosti, regulativni organ pa je Agencija za komunikacijska omrežja in storitve.

Sektorsko načrtovanje elektronsko komunikacijskih omrežij ni vzpostavljeno niti na državni niti na lokalni ravni. Vsi objekti elektronsko komunikacijskih omrežij so v skladu z ZUreP-3 objekti lokalnega pomena, vendar imajo nekateri značaj regionalnih objektov in jih kot take obravnavamo.

V skladu s ReSPR50 bodo na vseh poseljenih območjih dostopne sodobne informacijske-komunikacijske tehnologije in infrastruktura elektronskih komunikacij, z njihovim načrtnim razvojem bomo podprli razvoj pametnih mest in vasi. Na področju infrastrukture elektronskih komunikacij, še posebej omrežij 5G, koncept predvideva integracijo s sistemi sosednjih držav, s čimer bo omogočena vključenost v enotni trg EU.

V skladu s ReSPR50 se zagotavlja pravična dostopnost do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena, med katere sodijo tudi zagotavljanje elektronskih komunikacij (fiksna in mobilna telefonija, širokopasovni internet) in oddajanja (televizija, radio). Pomembnejša infrastruktura se glede na zahtevano raven opremljenosti središč policentričnega urbanega sistema določi v regionalnih prostorskih planih.

Z vzpostavljanjem ustrezne digitalne infrastrukture in dostopnostjo informacijsko-komunikacijskih tehnologij se enakomerno vključijo vsi deli Slovenije v enotni slovenski in evropski digitalni prostor. Dostopna informacijsko-komunikacijska infrastruktura na celotnem ozemlju države omogoča enakomeren prostorski razvoj, zmanjšuje razvojne razlike med posameznimi območji in povečuje vključenost vsakega posameznika v sodobne družbene tokove.

Pospešeni razvoj informacijsko-komunikacijske infrastrukture se usmerja na območja (urbana in podeželska), na katerih je (tudi) zaradi neustrezne dostopnosti tovrstne infrastrukture in digitalnih storitev zaznano razvojno zaostajanje, ter na območja, kjer se pojavlja preobremenjenost informacijsko-komunikacijskih omrežij, kar se je kot posebej problematično pokazalo v času dela in šolanja na daljavo v obdobju epidemije covida-19 v letu 2020.

Pospešena digitalizacija se vzpostavlja v podporo razvoju pametnih mest in drugih skupnosti ter s tem za spreminjanje mest, urbanih območij in skupnosti na podeželju v vozlišča učinkovitega upravljanja virov in nudenja podpore prebivalstvu z digitalnimi storitvami.

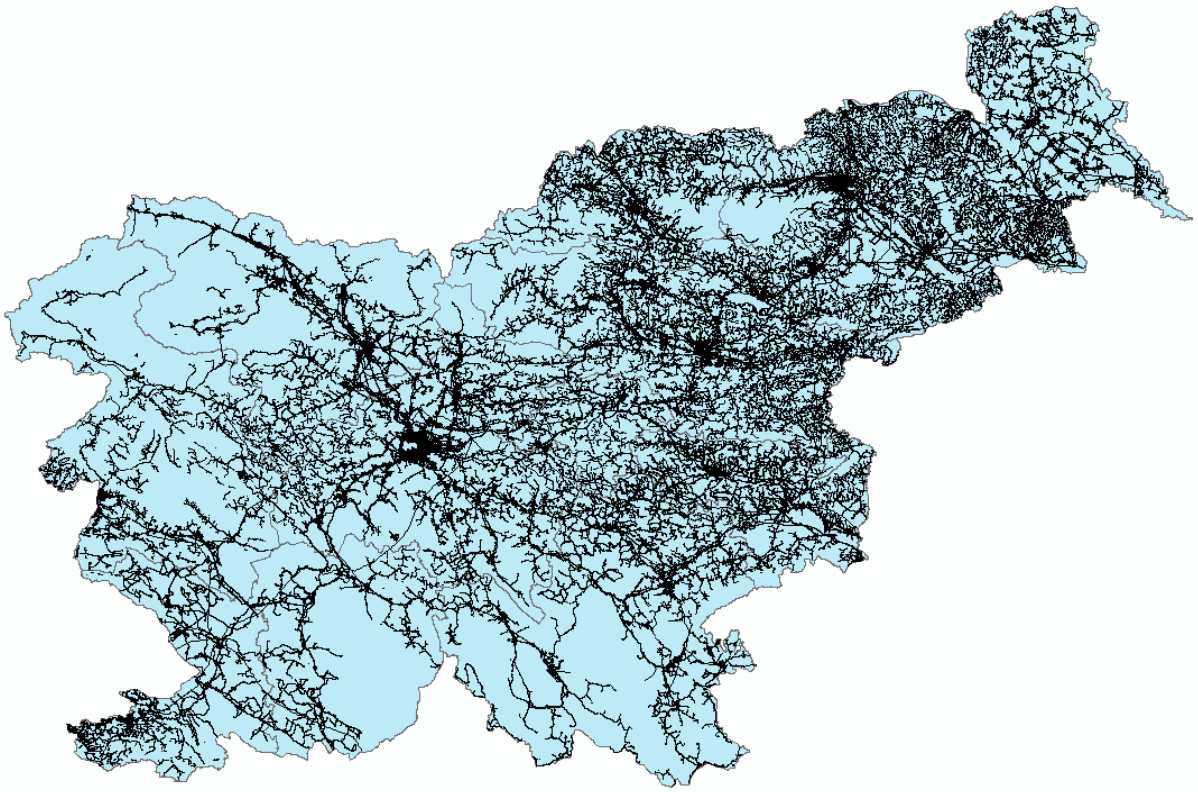
Informacijsko-komunikacijska infrastruktura (vodi) se prednostno umešča vzdolž že obstoječih infrastrukturnih koridorjev (glavne ceste, veliki linijski infrastrukturni objekti državnega pomena) in na višinsko izpostavljena območja (antene) za zagotavljanje dobre povezljivosti.- vi.

Eden pomembnejših kazalnikov razvitosti trga elektronskih komunikacij je penetracija širokopasovnega dostopa, ki je izračunana kot število širokopasovnih rezidenčnih in poslovnih priključkov na 100 prebivalcev oziroma gospodinjstev v Republiki Sloveniji.

V prvem četrtletju 2022 je imelo v Republiki Sloveniji fiksni širokopasovni dostop do interneta 34,07 % prebivalcev oziroma 87,06 % gospodinjstev, pri čemer prevladujejo tehnologije, ki omogočajo večje hitrosti dostopa do interneta.

Narašča delež optičnih priključkov »do doma« (angl. *Fiber to the Home*, FTTH) in uporaba tehnologije, ki na kabelskih omrežjih omogoča večje hitrosti dostopa (DOCSIS 3.0 in DOCSIS 3.1), saj navedeni tehnologiji postajata prevladujoči. Vse bolj narašča tudi število priključkov oziroma dostopov naslednje generacije, tako imenovani NGA priključki. Tako je že več kot 600.000 aktivnih dostopov do fiksnega širokopasovnega interneta, od tega je okoli 100.000 manj zmogljivih priključkov oziroma neNGA priključkov, pri čemer znaša penetracija NGA priključkov fiksnega širokopasovnega dostopa do interneta na gospodinjstva 70,72 %. Narašča tudi delež priključkov z večjimi hitrostmi dostopa, kar omogoča lažji dostop do zahtevnejših storitev elektronskih komunikacij. Na področju širokopasovnega dostopa do interneta je mogoče zaznati tudi izrazito rast prometa z mobilnim širokopasovnim dostopom.

V skladu z Načrt razvoja gigabitne infrastrukture do leta 2030 so zasebne investicije odvisne tudi od ukrepov in politike države na področju elektronskih komunikacij. V letih, ko država investira javna sredstva za območja belih lis, tj. območja, kjer ne obstaja ustrezna infrastruktura in za katera operaterji elektronskih komunikacij nimajo tržnega interesa za gradnjo v naslednjih treh letih, so tudi zasebne investicije višje, in sicer zaradi zaščite poslovnega interesa. Vloga države in javnih politik na področju spodbujanja povezljivosti je pomembna tako z vidika spodbujanja zasebnih investicij kot tudi z vidika zagotavljanja javnih sredstev za sofinanciranje vzpostavitve širokopasovnih omrežij na območjih, kjer ni izraženega tržnega interesa operaterjev za izgradnjo širokopasovnih priključkov. Pomemben delež zasebnih investicij z visokimi naložbenimi vložki bo v prihodnje usmerjen v gradnjo fiksnih in mobilnih omrežij. Da bi dosegli cilje razvoja širokopasovne infrastrukture, je treba celotni naložbeni trend okrepiti in nadaljevati v prihodnjih letih.

Slika 118: Elektronsko komunikacijski vodi (vir: Kataster GJI).

Oddajniki in zveze

V Slovenji delujeta dve omrežji prizemne digitalne video radiodifuzije DVB-T (ang. Digital Video Broadcating - Terrestrial). Za posamezno omrežje v strokovnem jeziku uporabljamo termin multipleks. V Sloveniji ju označujemo z Mux-A in Mux-C. Vsako omrežje (multipleks) vsebuje svoj nabor televizijskih programov. Omrežji Mux-A in Mux-C sta načrtovani za fiksni sprejem (z zunanjo strešno anteno) in imata nekoliko različno pokrivanje.

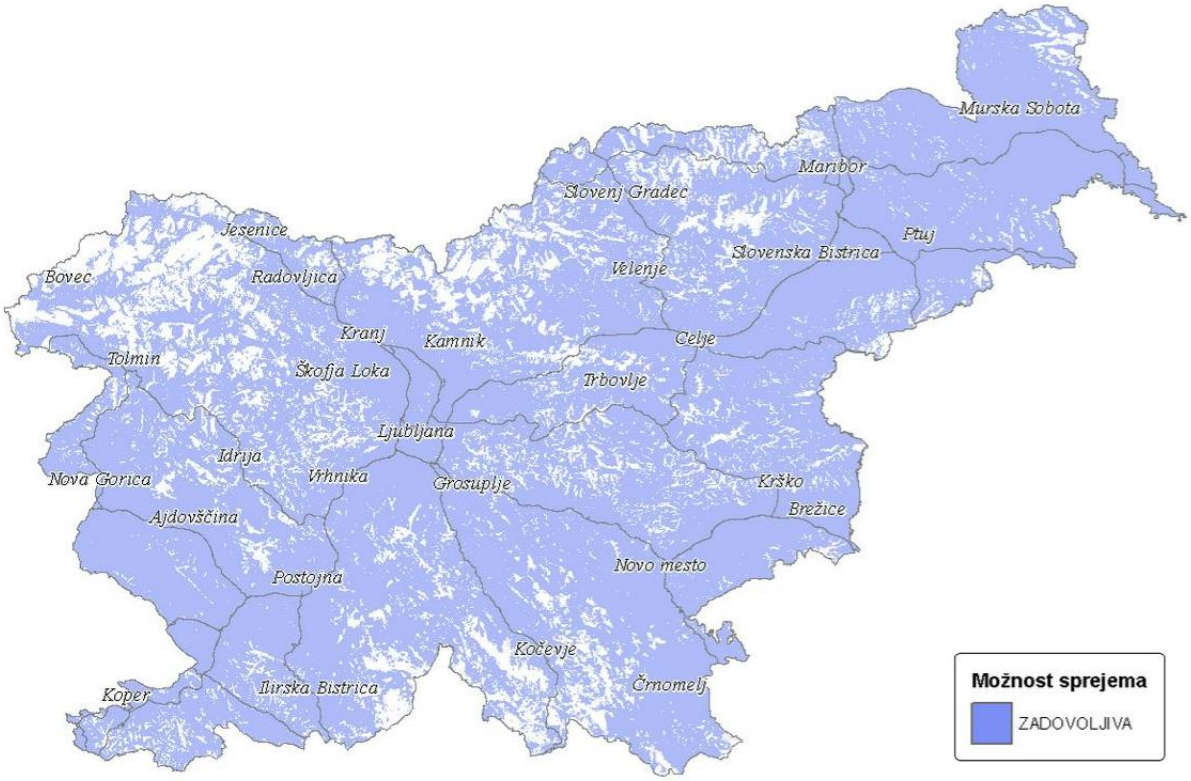
DVB-T Mux-A in Mux-C sta nacionalni omrežji. To pomeni, da sta namenjeni pokrivanju celotnega ozemlja Republike Slovenije. Vsako od njiju je razdeljeno na tri geografska območja: Zahod, Center in Vzhod.

Slika 119: Geografska razdelitev DVB-T omrežja (vir: spletna stran RTV SLO).

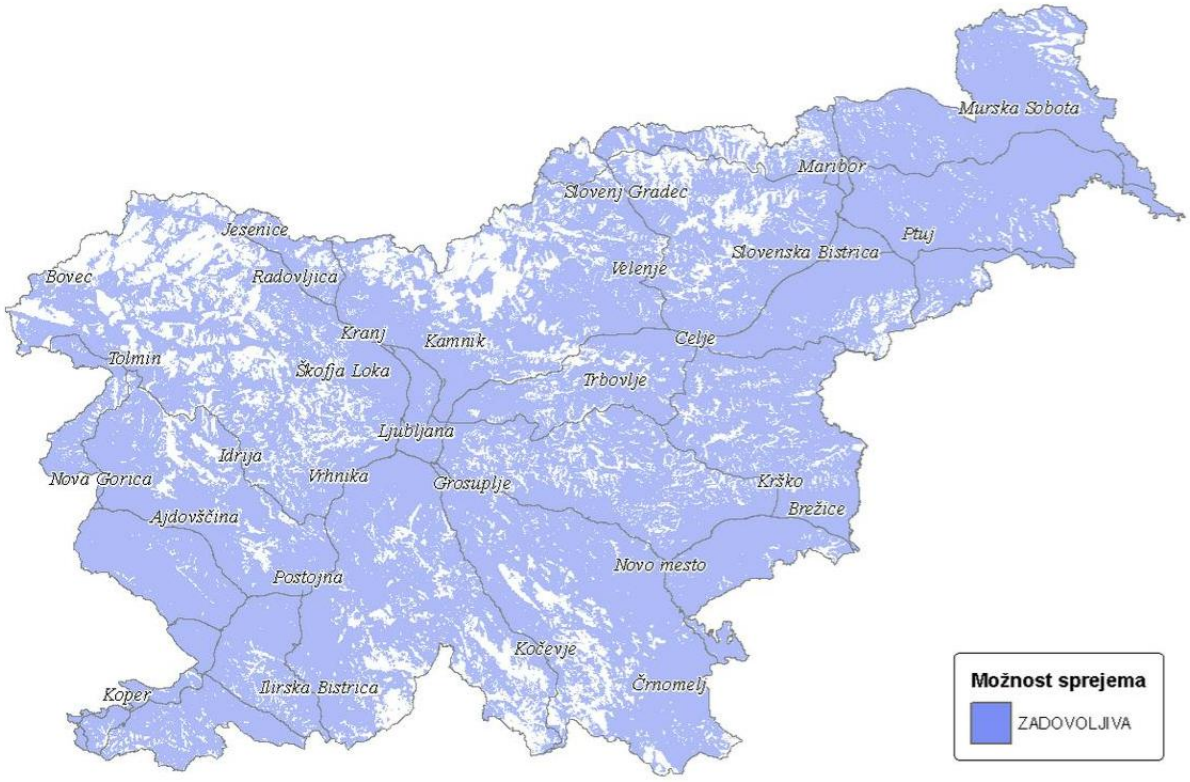
Posamezno geografsko območje predstavlja samostojno enofrekvenčno "podomrežje" znotraj celotnega nacionalnega omrežja. Vsakemu območju je dodeljena svoja frekvenca (televizijski kanal). Iz tehničnih razlogov pa so na nekaterih oddajniških lokacijah uporabljene tudi druge frekvence. V vsakem geografskem območju je lahko vsebina DVB-T signala drugačna. Posamezni programi so lahko prisotni znotraj enega, dveh ali vseh treh območij.

Mux-A zajema 162 oddajniških lokacij. Signal lahko sprejema 97 % gospodinjstev v Sloveniji.

Slika 120: Pokritost DVB-T Mux-A (vir: spletna stran RTV SLO).

Mux-C zajema 89 oddajniških lokacij. Signal lahko sprejema 94,2 % gospodinjstev v Sloveniji.

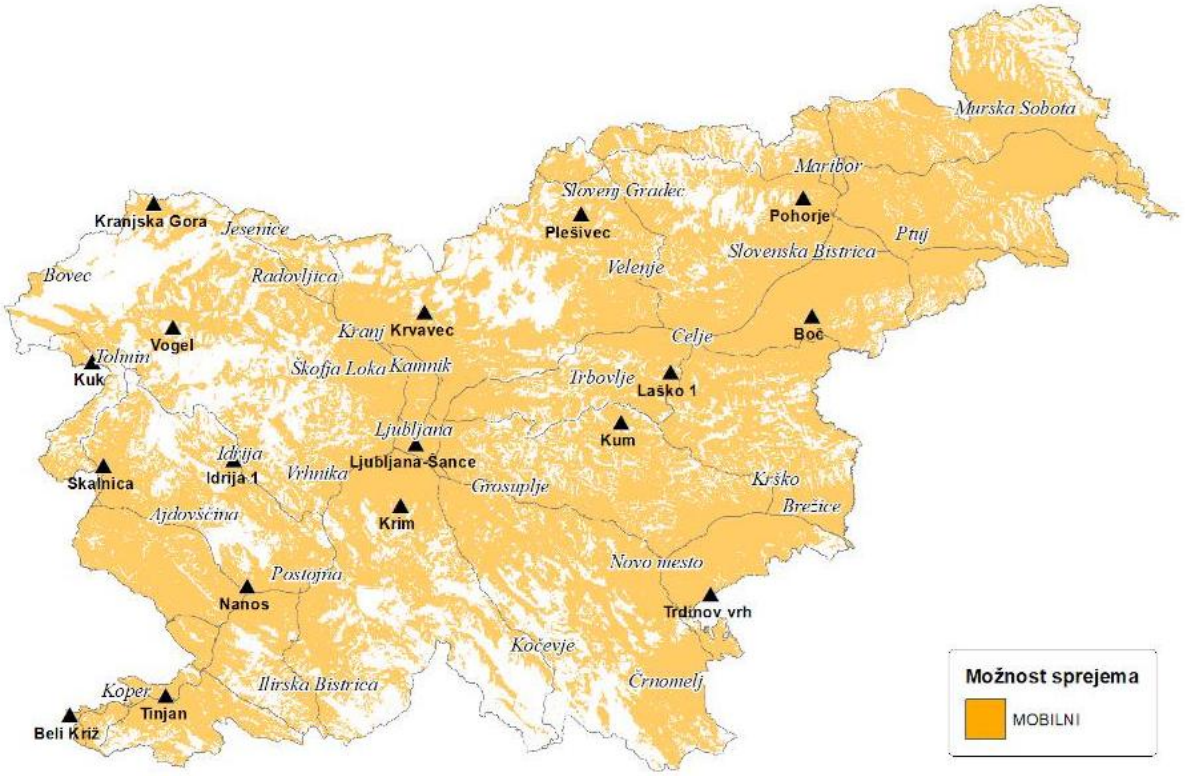
Slika 121: Pokritost DVB-T Mux-C (vir: spletna stran RTV SLO).

V Sloveniji trenutno delujejo tri omrežja prizemne digitalne audio radiodifuzije T-DAB+. Za posamezno omrežje v strokovnem jeziku uporabljamo termin multipleks. V Sloveniji jih označujemo z R1, R2 in R3. Vsako omrežje (multipleks) vsebuje svoj nabor radijskih programov. Vsa omrežja ne uporabljajo iste skupine oddajniških lokacij, zato tudi sprejem radijskih postaj ni povsod enak. Torej imajo različno pokrivanje.

DAB+ R1 in DAB+ R2 sta nacionalni omrežji. To pomeni, da sta namenjeni pokrivanju celotnega ozemlja Republike Slovenije.

DAB+ R3 je lokalno omrežje. Deluje le na področju Ljubljane.

DAB+ R1 je nacionalno omrežje. Deluje v enofrekvenčnem načinu na celotnem področju Republike Slovenije, na frekvenci 215.072 MHz (kanal 10D). Omrežje DAB+ R1 je postavljeno na 14 oddajnih lokacijah: Beli Križ, Kranjska Gora, Krim, Krvavec, Kuk, Kum, Laško 1, Ljubljana-Šance, Nanos, Plešivec, Pohorje, Skalnica, Tinjan, Trdinov vrh.

Slika 122: Pokritost DAB+ R1 (vir: spletna stran RTV SLO).

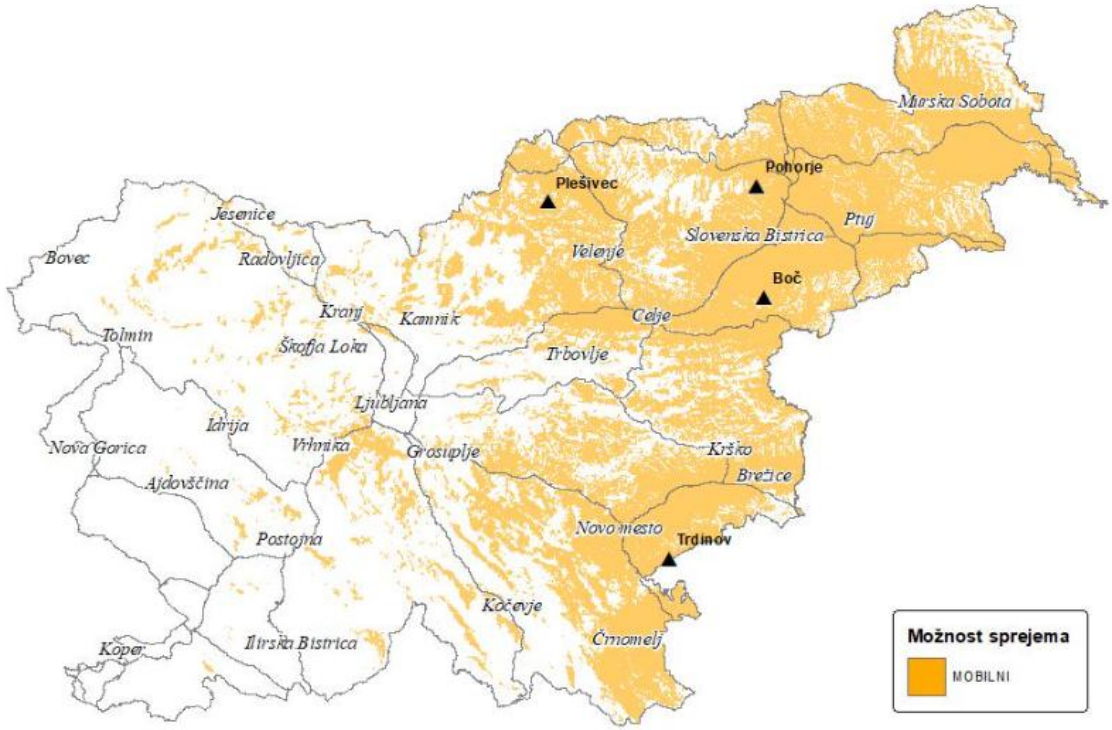
DAB+ R2 je nacionalno omrežje, namenjeno pokrivanju celotnega območja Republike Slovenije. Razdeljeno je na dve geografski območji z različnima frekvencama:

- VZHOD, s frekvenco 225.648 MHz (kanal 12B),
- ZAHOD, s frekvenco 227.360 MHz (kanal 12C).

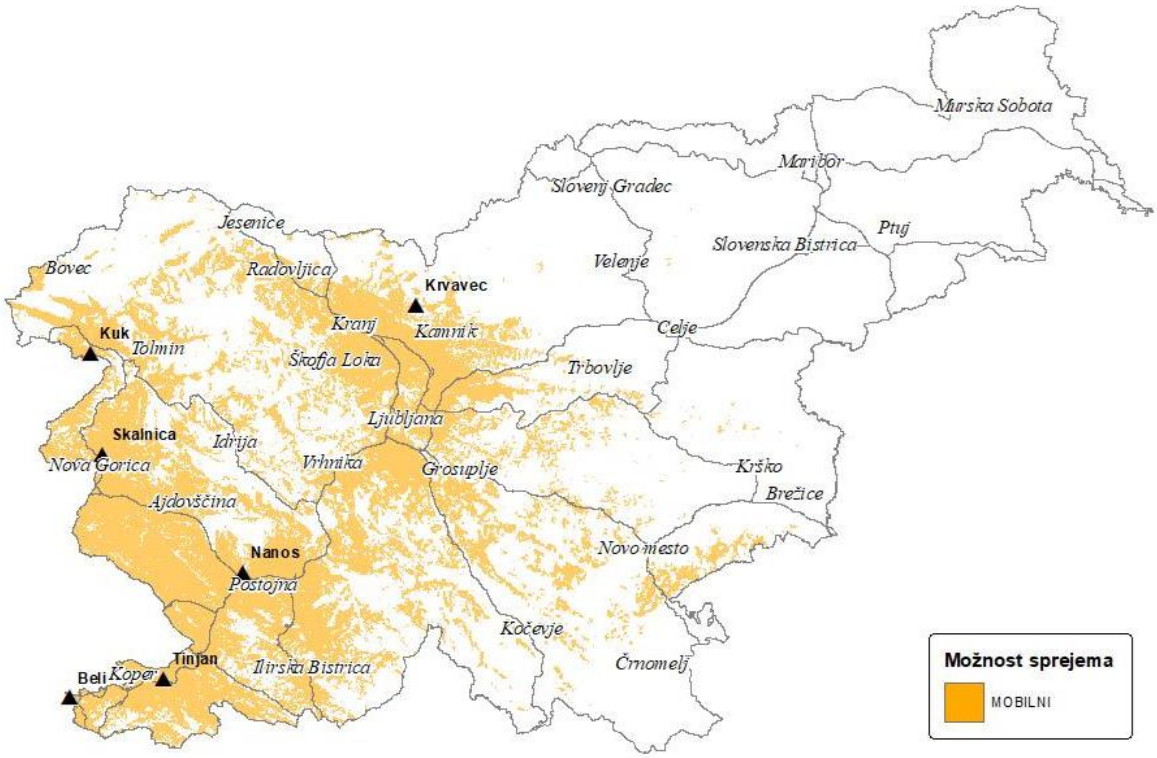
Ponudniki vsebin lahko najamejo celotno omrežje, lahko pa samo območje VZHOD ali samo območje ZAHOD.

Osnovno omrežje DAB+ R2 je postavljeno na 9 oddajnih lokacijah.

- VZHOD: Boč, Plešivec, Pohorje, Trdinov vrh,
- ZAHOD: Beli Križ, Krvavec, Kuk, Nanos, Skalnica, Tinjan.

Slika 123: Pokritost DAB+ R2/Vzhod (vir: spletna stran RTV SLO).

Slika 124: Pokritost DAB+ R2/Zahod (vir: spletna stran RTV SLO).

4 Tehnično poročilo podatkovne baze podatkov

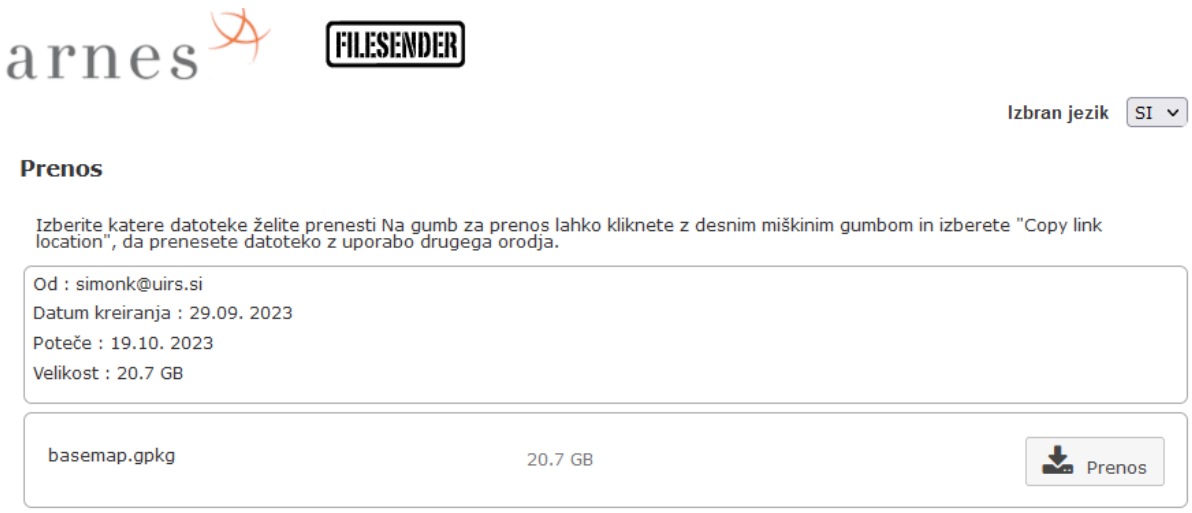
Ob pripravi strokovne podlage smo zbrali razpoložljive prostorske podatke, ki jih zagotavljajo državne institucije. Zbiranje podatkov je potekalo v obdobju od julija do septembra 2023. Podatke, ki se pogosto osvežujejo bomo naknadno posodobili.

Vsi podatki so shranjeni v Slovenskem koordinatnem sistemu D96, EPSG koda: 3794. Ker so imena stolpcev v izvornih bazah podatkov pogosto daljša od 10 znakov, kolikor je omejitev pri shapefile datotekah, smo izvoz podatkovne baze pripravili v formatu geopackage, kjer teh omejitev ni. Vsi zbrani podatki so shranjeni v eno datoteko, v kateri je več slojev. Zbrani podatki so v večini primerov denormalizirani – šifram so dodani opisi iz šifranta.

Z zbiranjem podatkov smo začeli široko – trenutno imamo zbranih 482 slojev. V naslednji fazi bomo izbor ožili na najbolj relevantne podatke. S tem bo tudi olajšano posodabljanje podatkov.

Podatki zbrani v tej fazi so na voljo na spletni povezavi:

https://filesender.arnes.si/?s=download&token=97f3934a-3980-4cc5-8c93-3d6d52954f2a

Ob pripravi naslednjega poročila bomo pripravili posodobljeno bazo podatkov z najnovejšimi podatki.

4.1 Metapodatkovni opis GIS baze

Za lažji pregled podatkov smo pripravili preglednico z metapodatkovnim opisom baze podatkov. V preglednici je opisana struktura priloge z metapodatkovnim opisom. Zaradi same dolžine in enostavnejšega filtriranja podatkov so sami metapodatki v prilogi v excel dokumentu.

Preglednica 71: Struktura metapodatkovnega opisa baze

ime stolpca	opis stolpca	primer
table_name	ime sloja	ao_gis_mas_zajem_linije_pv_16_150k
ime_tabele	daljše ime sloja - opis	Površinske vode - linije
tematika	tematika - opcijsko	Vode
podtematika	podtematika - opcijsko	
opomba	opomba	
naziv_ustanove	Ustanova, ki vodi podatek	Agencija Republike Slovenije za okolje
spletna_stran_ustanove	Spletna stran ustanove	http://www.arso.gov.si/
kontaktni_email_ustanove	kontaktni email ustanove	gp.arso@gov.si
avtor_ime	ime avtorja - opcijsko	
avtor_priimek	priimek avtorja - opcijsko	
avtor_email	e-naslov avtorja - opcijsko	
url_metapodatki	povezava do uradnih metapodatkov	http://gis.arso.gov.si/related/help/index4.htm
url_podatki	povezava do podatkov	http://gis.arso.gov.si/arcgis/rest/services/Atlasokolja_javni_D96_Pro/MapServer
geometry_type	tip geometrije	multilinestring
srid	koordinatni sistem	3794

III. Razvojne usmeritve

5. Pregled resornih strategij, dokumentov in strokovnih podlag za pripravo regionalnih razvojnih programov (RRP) 2021–2027
6. Pregled regionalnih razvojnih programov (RRP)
7. Analiza potreb na podlagi Dogovorov za razvoj regij
8. Analiza potreb za področje poselitve
9. Analiza razvojnih potreb za krajino
10. Analiza razvojnih potreb gospodarske javne infrastrukture

5 Pregled resornih strategij, dokumentov in strokovnih podlag za pripravo regionalnih razvojnih programov (RRP) 2021–2027

5.1 Ugotovitve

Po prvem pregledu dokumentov, pridobljenih od posameznih resorjev za potrebe naloge "Izdelava obveznih strokovnih podlag za regionalne prostorske plane", je bilo ugotovljeno, da posamezni resorji nimajo jasnih smernic glede tega, kaj nameravajo narediti na regionalni ravni oziroma, kako lahko vplivajo na regionalni razvoj glede na njihove razvojne cilje. Pri pregledu smo pregledali resolucije, načrte, strategije, programe in smernice.

Ministrstvo za naravne vire in prostor je v okviru izdelave obveznih strokovnih podlag za regionalne prostorske plane na delavnici, na kateri so bile predstavljene bistvene ugotovitve pri pripravi Regionalnih prostorskih planov iz osnutka Analize stanja v prostoru in Analize razvojnih potreb, ki je bila izvedena 31. 8. 2023, ponovno pozval posamezne resorje, da dopolnijo smernice za regionalni razvoj.

Po pregledu dokumentacije, pridobljene od posameznih resorjev in dokumentacije ki so jo poslali posamezni resorji po delavnici kot odgovor na poziv ministrstva je bilo ugotovljeno naslednje:

- Mnogi resorji niso poslali jasnih smernic glede njihovih načrtov na regionalni ravni in/ali kako bi ti načrti lahko vplivali na regionalni razvoj v skladu z njihovimi razvojnimi cilji.
- V dokumentih ni jasno izraženo, kako se resorji ukvarjajo z vsebinami, ki so ključne za regionalni razvoj.
- Pogosto je v dokumentih omenjeno, da so razvojni načrti pomembni na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, vendar brez konkretnih ciljev in usmeritev za regionalno raven.
- Dokumenti, kot so različne resolucije in strategije, vsebujejo le malo konkretnih informacij glede regionalnega razvoja.

Veliko resorjev v svojih dokumentih ne razmišlja o regionalnem prostorskem planiranju. Cilji in usmeritve, ki jih določajo pregledani dokumenti so v veliki meri usmerjeni na področje državnih prostorskih načrtov in občinskih prostorskih načrtov. V dokumentih je področje regij sicer pokrito s stališča regionalnih razvojnih programov, ne pa s stališča regionalnih prostorskih planov.

Za potrebe regionalnih prostorskih planov bodo morali resorji svoje smernice prilagoditi tudi na nivo regij in verjetno bodo nekateri resorji potrebovali malo več časa, da uskladijo svoje poglede iz državnega in občinskega nivoja na regionalni nivo. Ker regionalnih prostorskih planov v zadnjih letih ni bilo potrebno izdelovati, nekateri resorji tudi nimajo potrebnih podatkov na regionalni ravni, ki bi jim pomagali izdelati smernice za ta nivo. Zato se

bo potrebno pri izdelavi strokovnih podlag za regionalne prostorske plane opreti na dokumente, ki jih resorji imajo in iz njih izluščiti uporabne podatke za nivo regij. Resorje pa zaprositi, da v čim krajšem času pripravijo izhodišča za nivo regij.

5.2 Povzetki dokumentov posameznih resorjev

5.2.1 Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDDSZEM)

Izvedbeni načrt nacionalnega programa socialnega varstva za obdobje 2016 – 2018 na nacionalni ravni

Državni zbor RS je aprila 2013 sprejel Resolucijo o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013 – 2020 (v nadaljnjem besedilu: Resolucija), ki je temeljni programski dokument Slovenije na področju socialnega varstva za obdobje do leta 2020. Resolucija opredeljuje osnovna izhodišča za razvoj sistema, cilje in strategije razvoja socialnega varstva, določa mrežo javne službe socialnovarstvenih storitev in programov, opredeljuje način izvajanja in spremljanja programa ter odgovornost posameznih akterjev na različnih ravneh. Posebno pozornost namenja izvajanju in uresničevanju zastavljenih ciljev dokumenta; določa namreč, da morajo izvedbeno raven programa pristojni organi na nacionalni in regionalni ravni opredeliti v izvedbenih načrtih.

Tri glavne cilje Resolucije ter ključni izzivi za obdobje 2016 – 2018 so:

- Zmanjševanje tveganja revščine in povečevanje socialne vključenosti socialno ogroženih in ranljivih skupin prebivalstva
- Izboljšanje razpoložljivosti in pestrosti ter zagotavljanje dostopnosti in dosegljivosti storitev in programov
- Izboljševanje kakovosti storitev in programov ter drugih oblik pomoči s povečanjem učinkovitosti upravljanja in vodenja izvajalskih organizacij, povečanjem njihove avtonomije ter upravljanjem kakovosti in zagotavljanjem večjega vpliva uporabnikov in predstavnikov uporabnikov na načrtovanje in izvajanje storitev.

Za doseganje drugega cilja Resolucija določa dvanajst strategij. Med drugim tudi **zagotavljanje regionalne razpoložljivosti** in dostopnosti storitev in programov.

Pomemben izziv predstavlja izboljšanje kakovosti storitev. Razvoj kakovosti zajame različne deležnike in upošteva občutljiva razmerja med uporabniki, izvajalci (vodstvo in zaposlenimi, ki so v neposrednem stiku z uporabniki) in oblastnimi organi **na državni, regionalni ali lokalni ravni** (običajno so to financerji). Modeli upravljanja s

kakovostjo in ocenjevanja uspešnosti, učinkovitosti in gospodarnosti storitev in programov morajo omogočati primerljivost med različnimi izvajalci.

Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020 (RENPEMŽM15–20)

Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških je strateški dokument vlade, ki določa cilje in ukrepe ter ključne nosilce politik za uresničevanje enakosti spolov na posameznih področjih življenja žensk in moških v Republiki Sloveniji za obdobje od 2015 do 2020.

Poudarek je na osmih prednostnih področjih: enaka ekonomska neodvisnost, usklajevanje poklicnega in zasebnega oziroma družinskega življenja, družba znanja brez spolnih stereotipov, socialna vključenost, zdravje, uravnotežena zastopanost žensk in moških, nasilje nad ženskami ter enakost spolov v zunanji politiki in mednarodnem razvojnem sodelovanju. Na vseh teh področjih so predstavljene temeljne dejavnosti in statistični trendi v obdobju prejšnjega nacionalnega programa ter opredeljeni cilji in ukrepi, ki pomenijo ključne izzive tudi v prihodnje.

Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2022–2030 (RENPSV22–30)

ReNPSV22–30 določa usmeritve za delovanje in razvoj sistema socialnega varstva v navedenem obdobju. Opredeljuje osnovna izhodišča za delovanje in razvoj sistema, določa cilje in aktivnosti za dosego teh ciljev, določa razvoj storitev in programov socialnega varstva vključno s cilji do leta 2030, opredeljuje način izvajanja in spremljanja izvajanja resolucije in opredeljuje vire (kadrovske in finančne) za izvajanje ciljev resolucije ter načrtovan razvoj storitev in programov.

Splošni horizontalni cilj, ki ga resolucija zasleduje, izboljšanje kakovosti življenja posameznikov in družin ter krepitev družbene povezanosti (kohezije), medsebojne solidarnosti in socialne vključenosti vseh skupin prebivalstva. K temu splošnemu cilju težijo politike socialnega varstva, hkrati pa je za njegovo doseganje zelo pomembno usklajevanje in povezovanje vseh politik, ki posredno ali neposredno vplivajo na socialni položaj ljudi.

Za uspešno uresničevanje ciljev je nujno doseči njihovo usklajenost na nacionalni ravni in na lokalnih ravneh.

Razvoj storitev in programov na področju socialnega varstva so:

- storitve informiranja, svetovanja in podpore, ki jih izvaja CSD kot javno službo
- storitve za ohranjanje samostojnega, neodvisnega življenja doma in aktivno vključevanje v skupnost (skupnostne oblike storitev).

Znotraj storitve informiranj, svetovanja in podpore CSDja spada tudi **pomoč družini na domu**. Ključni izzivi na področju socialne oskrbe na domu je uvesti bolj poenoteno ceno za uporabnike na državni ravni; zagotoviti čim večjo časovno dostopnost storitve (dostopnost vse dni v tednu po celotni državi).

Pod storitve za ohranjanje samostojnega, neodvisnega življenja doma in aktivno vključevanje v skupnost spada tudi **vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji**, to je organizirana oblika varstva, s katero se izpolnjujejo temeljne človekove pravice odraslih invalidnih oseb do storitve, ki tem osebam v skladu z njihovimi sposobnostmi daje možnost aktivnega vključevanja v družbeno življenje in delovno okolje ter opravljanja koristnega, vendar njihovim zmožnostim primernega dela. Ključni izziv na tem področju je zagotovitev zadostnega števila primernih dislociranih prostorskih kapacitet za izvajanje storitve ter povečanje **regijske** pokritosti dislociranih enot za izvajanje specializiranih oblik storitve za nekatere ciljne skupine (osebe po pridobljeni možganski poškodbi, osebe z vedenjskimi motnjami in težavami v duševnem zdravju ter kombinacijo motenj v razvoju, osebe z avtizmom).

Razvoj socialnovarstvenih programov v obdobju 2022–2030 - posodobitve tega področja bodo tako usmerjene na:

- zagotavljanje celovite (usmerjene na celotno situacijo in položaj uporabnika z vključevanjem vseh relevantnih služb, ki so na voljo v lokalnem okolju) in kontinuirane pomoči in podpore uporabnikom ter
- zagotavljanje **regijske** dostopnosti programov (usklajene tudi s specifičnimi situacijami in potrebami v posameznih lokalnih – regionalnih okoljih).

Mrežo programov za preprečevanje in reševanje socialnih stisk ranljivih skupin prebivalstva sestavljajo naslednji tipi programov:

- **Nastanitveni programi** - cilj do leta 2030: povečanje števila programov, ki ponujajo nastanitve, za okvirno 25 %, zlasti za naslednje ciljne skupine: brezdomci (predvsem razvoj novih oblik nastanitvenih programov in programov namestitvene podpore), osebe s težavami v duševnem zdravju in uporabniki prepovedanih drog (predvsem programi reintegracije) ter razvijanje drugih nastanitvenih programov v skladu z izkazano potrebo na terenu (na primer za osebe z lažjo motnjo v duševnem razvoju).
- **Programi psihosocialne podpore** - cilj do leta 2030: povečanje števila programov in razširitev obstoječih programov za okvirno 40 % (kar pomeni okvirno 20 dodatnih programov), **zagotovitev enakomerne regijske dostopnosti programov** in razvijanje drugih programov v skladu z izkazano potrebo na terenu (na primer za osebe z lažjo motnjo v duševnem razvoju).
- **Programi za aktivno in kakovostno preživljanje (prostega) časa** - cilj do leta 2030: povečanje števila programov za približno 15 % (zlasti za Rome in brezdomce), **zagotovitev enakomerne regijske dostopnosti programov** in medresorskega povezovanja ter razvijanje drugih programov v skladu z izkazano potrebo na terenu.

- **Programi, ki delujejo po načelih samopomoči** - cilj do leta 2030: povečanje števila programov za približno 20 % in **zagotovitev enakomerne regijske dostopnosti programov** ter medresorskega povezovanja.
- **Programi preventive in drugi programi** - cilj do leta 2030: povečanje števila programov za približno 30 % ter **zagotovitev enakomerne regijske dostopnosti programov** in medresorskega povezovanja.

Za uspešno izvajanje zastavljenih ciljev ReNPSV22−30 je treba pospešiti sprejetje ukrepov in aktivnosti, s katerimi se bodo zagotovili ustrezne pogoje in okoliščine, da bodo cilji lahko doseženi. Omeniti velja zlasti ukrepe in aktivnosti na naslednjih področjih:

- spodbuditi večjo zainteresiranost lokalnih skupnosti za socialni razvoj in vlaganje vanj;
- znotraj izvedbenih načrtov zagotoviti stabilne vire financiranja za izvedbo načrtovanih ukrepov;
- okrepiti medresorsko sodelovanje na vseh ravneh in zagotoviti usklajenost politik na ravni države.

Strategija dolgožive družbe

Strategija dolgožive družbe je oblikovana na konceptu aktivnega staranja, ki poudarja aktivnost in ustvarjalnost v vseh življenjskih obdobjih, skrb za zdravje in medgeneracijsko sodelovanje ter solidarnost. To bo zagotovilo blaginjo in kakovostno življenje prebivalstva s poudarkom na medgeneracijskem sodelovanju ter zavedanju pomena kakovostnega staranja.

Usmeritve, ki kažejo smer potrebnih prilagoditev in sprememb, so razdeljene v štiri sklope (stebre):

- trg dela in izobraževanje,
- samostojno, zdravo in varno življenje vseh generacij,
- vključenost v družbo,
- oblikovanje okolja za aktivnost v celotnem življenjskem obdobju

Ker je **staranje po regijah neenakomerno**, strategija dolgožive družbe predlaga **krepitev regionalnih gospodarstev** v skladu z njihovimi razvojnimi prednostmi ob ohranjanju policentrične strukture urbanega sistema.

Potem ko bo Vlada RS sprejela Strategijo dolgožive družbe, bodo pristojna ministrstva pripravila akcijske načrte s konkretnimi predlogi rešitev za uresničitev začrtanih usmeritev. Akcijski načrti morajo biti dosledni, da omogočijo uresničevanje začrtanih ciljev. Njihova medsebojna usklajenost in skladnost z usmeritvami strategije bosta zagotovljeni na **državni, lokalni in regionalni ravni**. Ker se na nekaterih področjih prepletajo vsebine politik, ki so v pristojnosti različnih resorjev, bodo ukrepi oblikovani z medresorskim usklajevanjem in sodelovanjem.

5.2.2 Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport (MGRT)

Operativni načrt trženja kulturnega turizma Slovenije 2018–2020 (ONKULT)

V pričujočem dokumentu ONKULT se osredotočajo na dva gradnika: pozicioniranje in trženje. Za uspešen razvoj produkta kulturnega turizma bo v nadaljevanju ključno pripraviti tudi partnerski načrt razvoja produktov in povezovanja ter vzpostaviti ustrezno merjenje in analizo turističnega obiska kulturnih znamenitosti in dogodkov.

Temeljna strateška cilja sta:

- Tržno pozicionirati Slovenijo kot destinacijo kulturnega turizma s privlačno, raznoliko in kakovostno kulturno ponudbo.
- S promocijo produkta mesta in kultura doprinesti k povečanju števila turistov in njihovih prenočitev ter podaljšanju povprečne dolžine bivanja.

Na podlagi izsledkov delavnic, analize vprašalnikov, poglobljenih intervjujev in predlogov strokovne skupine so pripravili ožji izbor kulturno-turistične ponudbe po **štirih makroregijah**, ki bodo zaokrožena promocijska in vsebinska območja nove Strategije trajnostne rasti slovenskega turizma.

Za vsako regijo so pripravili izbor elementov kulturne ponudbe na osmih kulturnih področjih: kulturna in zgodovinska dediščina (kulturne znamenitosti, znamenite stavbe/arhitektura/gradovi/sakralni objekti/dvorci/spomeniki), muzeji, galerije, spominske hiše, zgodovinske ali umetniške zbirke, kulturne ustanove in programski izvajalci s kontinuirano ponudbo umetniških in zabavnih programov (glasba/opera/ples/gledališče/film), festivali (glasbeni/filmski/gledališki/literarni/zabavni/etnološka dediščina …) in tradicionalni dogodki ter prireditve (tudi kulinarične), kulturne poti, organizirana vodenja, kreativna doživetja, prikazi in delavnice (ustvarjalne, rokodelske …), kulturna krajina.

Ustvarjalni oz. kreativni turizem ima zelo velik potencial, zato so po makroregijah izbrali tudi tovrstno ponudbo. V razvojnem smislu vidimjo tu še veliko priložnosti za dvig kakovosti ponudbe. Med analizo so bili identificirani tudi povezovalni projekti, ki povezujejo celotno Slovenijo.

Za uspešno trženje kulturnega turizma je potrebno aktivno pristopiti k razvoju kulturnih turističnih produktov na nivoju **lokalnih, regionalnih ali nacionalnih** organizacij. Ključno pri razvoju turističnih produktov je, da jih povezuje nosilna tema (sodobna umetnost, srednjeveška arhitektura, običaji in umetnostne obrti, gastronomija), ki obiskovalcu ponudi celovito doživetje in razumevanje.

Slovenska industrijska strategija 2021–2030

Slovenska industrijska strategija za obdobje do leta 2030 pomeni nadgradnjo v skladu z aktualnimi evropskimi in domačimi strateškimi dokumenti ter usmeritvami pod skupnim imenovalcem »zeleni, ustvarjalni in pametni razvoj«.

Institucionalni okvir izvajanja SIS tvorijo vsi resorji, na katere se nanašajo usmeritve posameznih področij.

Pomembno vlogo na posameznih področjih pa imajo tudi naslednje institucije:

- Javna agencija Republike Slovenije za spodbujanje podjetništva, internacionalizacije, tujih investicij in tehnologije
- SPIRIT
- Slovenija javna agencija,
- Slovenski podjetniški sklad – SPS,
- **Slovenski regionalno razvojni sklad – SRRS,**
- Slovenska izvozna in razvojna banka - SID,
- Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije – ARRS,
- Ekosklad idr..

Evropski zeleni dogovor - (v nadaljevanju EZD), predstavljen konec leta 2019, služi kot kažipot ukrepov za EU, ki naslavljajo okoljske in podnebne izzive sodobne družbe skozi različne družbene sektorje s ciljem, da bi do leta 2050 Evropa postala prva podnebno nevtralna celina na svetu. Del EZD je tudi t. i.

»Mehanizem za pravični prehod«, ki bo spodbujal socialno pravičnost pri prehodu na podnebno

Nevtralno gospodarstvo v najbolj ranljivih premogovniških regijah in regijah z ogljično intenzivnim gospodarstvom.

Sklad za pravični prehod ki je del že omenjenega Mehanizma za pravični prehod, bo podpiral gospodarsko diverzifikacijo v najbolj ranljivih **premogovniških regijah**. Načrtovanje programov Sklada za pravični prehod za obdobje 2021–2027 bo Sloveniji pomagalo nasloviti nekatere izzive, ki jih prinaša prehod na podnebno nevtralno gospodarstvo. **V Sloveniji sta upravičeni Savinjsko-šaleška regija in Zasavje.**

Na področju infrastrukture se poudarjata čisti promet in logistika, vključno z namestitvijo polnilnih postaj za električna vozila, spodbudami za železniški promet ter čisto mobilnost v **mestih in regijah.**

Strategija slovenskega turizma 2022 -2028

(ponavlja se pri MK)

Za razvoj slovenskega turizma je pomembna tudi vpetost nacionalne strategije v širše čezmejne in makro regionalne procese. Slovenija je vključena v **tri makro regionalne strategije** (MRS) – Strategije EU za Podonavsko regijo (EUSDR), Strategije EU za Jadransko-jonsko regijo (EUSAIR) in Strategije EU za Alpsko regijo (EUSALP).

Analiza turizma Z vidika organizacijskega modela destinacijskega managementa (lokalni-regijski-nacionalni):

V trenutnem zakonodajnem in podpornem okviru Slovenija nima predvidenih spodbud in pogojev za vzpostavitev regionalne turistične povezanosti na področju skupnega razvoja, načrtovanja in oblikovanja skupnih turističnih

produktov ali vloge regionalnih turističnih organizacij v vertikalni povezavi do slovenske turistične organizacije. Poskusi v preteklosti (t. i. RDO), ki so bili v večini izpeljani preko regionalnih razvojnih agencij, niso bili uspešni. Obstajajo posamični primeri geografskega regionalnega povezovanja, kot so Julijske Alpe, v začetkih so Kamniško-Savinjske Alpe, Kras, Pohorje in Obala (love Istria), ki se povezujejo bolj ali manj izključno na področju skupnega trženja in snovanja skupnih krovnih produktov.

Za obvladovanje trenutnih/prihodnjih izzivov za turistično industrijo na regionalni/lokalni ravni (npr. digitalizacija, usklajen razvoj turističnih produktov, finančna sredstva za trženje/vzdrževanje obstoječe turistične infrastrukture) bo pomembno imeti vzpostavljeno ustrezno organizacijsko strukturo na regionalni/lokalni ravni, ter ustrezno financiranje teh regionalnih/lokalnih struktur za izvajanje potrebnih nalog, vključno z razvojem turističnih produktov, vzdrževanjem obstoječe turistične infrastrukture, vlaganji v nadgradnje in trženjem.

Za uresničevanje strategije razvoja turizma se vzpostavi trajno medsektorsko sodelovanje za spremljanje in usmerjanje uresničevanja strategije razvoja turizma tako na lokalni, regijski in nacionalni ravni. Na lokalni in regionalni ravni se le-to zagotavlja v okviru sodelovanja deležnikov v okviru destinacijskih in regionalnih turističnih organizacij. Na nacionalni ravni pa se vzpostavi stalna medresorska koordinacija in skupina za aktivno spremljanje in usmerjanje uresničevanja strateških ciljev in zadanih politik in ukrepov, ki jo imenuje in njeno delo spremlja Vlada RS.

Vzpostavitev programa »Avtentični okusi Slovenije« za povečanje verige vrednosti, skrajšanje dobavnih poti, dviga kakovosti in prepoznavnosti okusov slovenskega turizma

- Program se vzpostavi v sodelovanju med vladnima sektorjema turizma in kmetijstva, Slovensko turistično organizacijo in destinacijskimi/regionalnimi turističnimi organizacijami. Usklajeno ga vodita in usmerjata MGRT in MKGP.

Vzpostavitev programa »Slovenija, dežela športa, rekreacije in zdravja« za usmerjeno povečanje kakovosti in mednarodne prepoznavnosti storitev podjetnikov in Slovenije kot »naj« turistične destinacije na področju rekreacije, športa in zdravja:

- Vzpostavi se v sodelovanju med vladnimi sektorji turizma, športa in zdravja (MGRT, MOP, MIZŠ, MZ), Slovensko turistično organizacijo in destinacijskimi/regionalnimi turističnimi organizacijami.
- Oblikujejo se pogoji ter merila za tržno komunikacijsko podporo ponudbe slovenskega turizma na področju športa, rekreacije in zdravja, ki vključuje tudi turistične destinacije in regije (npr. delovno (ni kreativni, temveč zgolj vsebinski predlog za naziv). »Podčetrtek, naj destinacija zdravja Slovenije«, »Dolina Soče, naj destinacija aktivnosti v naravi in zdravja Slovenije« ipd.), ki jih STO in destinacijske/regionalne turistične organizacije vključujejo v promocijo in pozicioniranje turističnih destinacij/regij in Slovenije.

Vzpostavitev programa »Butična evropska kulturna identiteta in ustvarjalnost Slovenije bogati turizem in navdušuje naše goste«:

- Vzpostavi se v sodelovanju med vladnima sektorjema turizma in kulture, Slovensko turistično organizacijo in destinacijskimi/regionalnimi turističnimi organizacijami.

Vzpostavitev platforme za vzpostavljane verig vrednosti, kratkih dobavnih poti in medpanožno sodelovanje:

- Spodbujajo se aktivnosti in naložbe, ki vzpostavljajo pogoje in okvir za sodelovanje in povezovanje podjetnikov in tudi javnih institucij v dobavnih verigah ter oblikovanju skupnih produktov in doživetij večjega števila ponudnikov v verigi vrednosti na lokalnem, regionalnem in nacionalnem nivoju. Ukrep se pripravi in izvaja medresorsko v sodelovanju med MGRT, MKGP, MK, MOP in MI.

Pospešitev javno-zasebnih partnerstev pri izvedbi in upravljanju projektov/produktov na področju turizma:

- Pri oblikovanju integralne turistične ponudbe je javna in skupna infrastruktura nepogrešljiv člen. Z ukrepom se uredi sistem javno-zasebnega partnerstva in spodbudi podjetniško skupno vlaganje v turistično ponudbo in oblike upravljanja na lokalni in regionalni ravni.

Izdelava nacionalnega načrta upravljanja in trženja naravne, kulturne in tehnične dediščine z namenom vključevanja v turistično ponudbo(vključno z dediščino pod zaščito UNESCO):

- S ciljem izboljšanja varstva ter zaščite naravne in kulturne dediščine ter vključevanje le-te v turistično ponudbo ter večje strokovnosti je treba pripraviti celovit in transparenten načrt in standarde turistične rabe in trženja ter preučiti in po potrebi dopolniti zakonodajne podlage (oziroma predvsem politike upravljanja), ki bodo omogočale načrtovanje trajnostne, naravi prijazne turistične rabe na **lokalni, regionalni in državni ravni**, ob upoštevanju dejstva, da so varovani in zavarovani deli narave nacionalna dediščina.

Večletni celostni program KARIERA V TURIZMU z nacionalno kampanjo

Izmed ključnih aktivnosti ki ta ukrep vključuje spadata:

- Vzpostavitev ozaveščevalnih aktivnosti v **regijah** z aktivacijo obstoječe mreže ključnih regionalnih akterjev (pisarne za delodajalce in karierne svetovalce ZRSZ, šolski centri, RRA-ji, regionalne in območne zbornice, vodilne destinacije). Med regijskimi deležniki se opredeli povezovalec – regionalni promotor za kadre v turizmu;
- Izvedba **regionalnih strokovnih dogodkov** in usposabljanj za specifične ciljne skupine.

»Trajnost in zelena shema slovenskega turizma«

Namen je zagotavljanje ustreznega upravljanja Zelene sheme slovenskega turizma ter preko tega identificiranje ključnih izzivov, vključno z razvojem in implementacijo potrebnih podpornih orodij. Ob tem poteka strateško načrtovanje razvoja turizma na **lokalni, regionalni in nacionalni** ravni, preko oblikovanja ustreznih strateških razvojnih dokumentov, ki upoštevajo smernice krovne strategije slovenskega turizma kot tudi aktualne naravovarstvene smernice za posamezno območje.

5.2.3 Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ)

Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji (NPS)

Z nacionalnim programom športa država soustvarja pogoje za razvoj športa. Nacionalni program zajema celostno organizirano dejavnost športa, to je športno vzgojo, športno rekreacijo, kakovostni in vrhunski šport ter šport invalidov, ki je v javnem interesu in se sofinancira iz javnih sredstev.

Država uresničuje javni interes v športu z zagotavljanjem sredstev za izvajanje skupnih nalog javnega interesa, ki so opredeljene v poglavju "Vsebina in obseg nacionalnega programa", s spodbujanjem in zagotavljanjem pogojev za razvoj športne dejavnosti, sodelovanjem pri načrtovanju, gradnji in vzdrževanju javnih športnih objektov in vodenjem stimulativne davčne politike na področju športa v okviru davčnega sistema.

Lokalna skupnost uresničuje javni interes v športu z zagotavljanjem sredstev za realizacijo dela nacionalnega programa, opredeljenega v poglavju "Vsebina in obseg nacionalnega programa", ki se nanaša na lokalne skupnosti, s spodbujanjem in zagotavljanjem pogojev za opravljanje in razvoj športnih dejavnosti ter načrtovanjem, gradnjo in vzdrževanjem javnih športnih objektov.

Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva do 2030 (RENPVŠ30)

Ključni cilji so dvigniti raven in kakovost visokošolske izobrazbe v Sloveniji, ob skrbi za kakovost izobraževanja in odličnost v raziskovanju, povečati odzivnost, prožnost in privlačnost visokošolskega sistema glede na potrebe gospodarstva, negospodarstva in celotne družbe, okrepiti njegovo mednarodno vpetost, izboljšati dostopnost izobraževanja in možnosti za nenehno izobraževanje ter vseživljenjsko učenje v visokem šolstvu v vsej Sloveniji, povečati intenzivnost raziskav in inovacij, izboljšati prenos znanja v družbeno okolje.

Ukrepi za doseganje strateških ciljev na področju družbenega razvoja in visokošolskega:

- sistema Izdelava kakovostne in trajnostne strategije izboljševanja zaposljivosti diplomantk in diplomantov
- Spodbujanje visokega šolstva kot prostora raziskovanja, kjer se lahko varno preskuša ustrezne rešitve in modele za prihodnost
- Spodbujanje sistema aktivne mednarodno odprte kadrovske politike
- Spodbujanje sistemske kadrovske krepitve visokošolskih zavodov in zagotavljanje privlačnih raziskovalnih pogojev
- Spodbujanje sistema prehajanja med srednješolskim in visokošolskim sistemom
- Izboljšanje notranje organiziranosti univerz in visokošolskih zavodov z namenom spodbujanja medsebojnega sodelovanja
- Znanja financirana z javnimi sredstvi so odprto dostopna

- Vzpostavitev mehanizmov oziroma sistema obveščanja javnosti o pomenu visokega šolstva za družbo
- **U 1.9. Spodbujanje trajnostno naravnane in vzdržne regionalizacije visokega šolstva** Omogočana in vzpodbujana bo trajnostno naravnana in vzdržna regionalizacija slovenskega visokošolskega prostora 2 s ciljem zagotavljanja kakovostnega študija, dostopnega vsem, in pospeševanja razvoja regij, katerega nosilci so tudi visokošolski zavodi, ki izpolnjujejo standarde kakovosti in razpolagajo z zadostnimi kadrovskimi in infrastrukturnimi pogoji.
- Opredelitev pogojev za ustanavljanje in delovanje posameznih vrst visokošolskih institucij
- Podeljevanje koncesij
- Zagotovitev gibalno-športne dejavnosti za vse študente

Nacionalni okvir za ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti na področju vzgoje in izobraževanja

Temeljni namen razvoja in dograjevanja UZK na področju vzgoje in izobraževanja v Sloveniji je dinamično ohranjanje kakovosti, kjer je dosežena, njeno doseganje/izboljšanje, kjer je prenizka ali pa je na posameznih področjih odsotna. Sistem UZK se osredotoča na ugotavljanje in zagotavljanje kombinacije preverjanja dosežkov (standardov znanja), zagotavljanja pravičnosti, prehodnosti in finančnih, organizacijskih in drugih sistemskih pogojev za kakovost vzgoje in izobraževanja.

Načrt razvoja raziskovalne infrastrukture 2030 (NRRI 2030)

Raziskovalne infrastrukture (RI) so zmogljivosti, viri ali storitve posebne narave, ki podpirajo vrhunske raziskovalne dejavnosti na njihovih področjih. Raziskovalne infrastrukture so močno zakoreninjene v regijah in kritično vplivajo na regionalni razvoj.

Ključni cilj NRRI 2030 je posodobiti obstoječ prednostni seznam mednarodnih projektov in nacionalnih prednostnih področij, pri čemer se predpostavljajo identifikacija novih projektov oziroma področij, analiza dosedanjega napredka posameznih projektov oziroma področij, finančnih vložkov vanje in ocene njihovih učinkov ter določitev ciljev za naslednje strateško obdobje, vključno z načrtovanjem implementacije in postavitvijo ustreznih podlag za njihovo nadgradnjo ter za vzdržno delovanje in financiranje.

Največji sklop NRRI 2030 predstavlja prenovljen seznam prednostnih mednarodnih projektov in že implementiranih projektov. Med ključnimi vsebinskimi kriteriji za uvrstitev nekega novega mednarodnega projekta na prednostni seznam so poleg znanstvene relevantnosti še možnosti nadgradnje obstoječe raziskovalne infrastrukture in doseganje kritične mase na nacionalni ravni, vpliv raziskovalne infrastrukture na **regionalno sodelovanje**, primerljivost na evropski in globalni ravni ter njena umeščenost v ERA.

Predpogoj humanistične digitalne raziskovalne infrastrukture je digitalizacija gradiv, zato je najprej treba to nadaljevati na področju obširnega korpusa (tudi starejših) monografij, periodike, revij, pripomočkov in drugih virov ter dokumentacije na **nacionalni in regionalni ravni**.

Sofinanciranje nadgradnje in delovanja velike raziskovalne infrastrukture je najprej predvideno iz sredstev Evropske kohezijske politike, in sicer Evropskega sklada za regionalni razvoj v okviru kohezijske politike kot ključne in najobsežnejše evropske naložbene politike za rast in delovna mesta, in sicer v okviru prednostne naloge 1 »Pametnejša Evropa s spodbujanjem inovativne in pametne gospodarske preobrazbe« in tudi prednostne naloge 10 »Sklad za pravičen prehod v premogovno intenzivnih regijah«, ki pa se bo predvidoma nanašal le na **regiji Zasavje in Savinjsko – Šaleška**. Nadgradnja raziskovalne infrastrukture bo mogoča tudi prek regionalnih razvojnih programov oziroma procesov teritorialnega dialoga (dogovora za razvoj regij).

Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v republiki Sloveniji za obdobje 2022–2030 (RENPIO22–30)

ReNPIO 2022–2030 usmerja politiko izobraževanja odraslih na državni ravni in prispeva k načrtnemu urejanju področja, vključno s stalnim financiranjem in določanjem ukrepov oziroma vsebinskih nalog za razvoj izobraževanja odraslih v državi.

Med glavnimi ukrepi resolucije spada tudi: povezovanje med **državno, regionalno in lokalno ravnijo** s krepitvijo dialoga v procesu ugotavljanja izobraževalnih potreb, pri načrtovanju in izvajanju ukrepov ReNPIO 2022–2030 na področju razvoja človeških virov.

ReNPIO 2022–2030 opredeljuje pet prednostnih področij, ki so enakovredna in med seboj povezana.

Prednostna področja ReNPIO 2022–2030 so:

- splošno neformalno izobraževanje odraslih,
- izobraževanje za pridobitev izobrazbe,
- strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje za potrebe dela,
- raziskave in razvoj,
- dejavnosti na področju izobraževanju odraslih.

Pri neformalnem izobraževanju odraslih je zelo pomembno zagotoviti dostopnost do izobraževanja v vseh **statističnih regijah**.

Med glavnimi ukrepi na področju neformalnih programov usposabljanja in izpopolnjevanja je krepitev partnerstev na **državni in regionalni ravni** med socialnimi partnerji in drugimi odgovornimi deležniki s ponudniki izobraževanja za oblikovanje neformalnih programov izpopolnjevanja in usposabljanja v skladu s potrebami trga dela.

Na prednostnem področju »dejavnosti na področju izobraževanja odraslih« je pomembno zagotovitev partnerstva z različnimi deležniki na državni in lokalni oziroma **regionalni ravni** pri razvijanju in izvajanju dejavnosti vrednotenja neformalno pridobljenega znanja odraslih.

Resolucija o nacionalnem programu za mladino 2013–2022 (RENPM13–22)

Na podlagi Zakona o javnem interesu v mladinskem sektorju (Uradni list RS, št. 42/10; v nadaljevanju: ZJIMS) je nacionalni program temeljni programski dokument, ki opredeljuje prednostne naloge in ukrepe, ki so v javnem interesu v mladinskem sektorju. Kot določa ZJIMS, vsebuje nacionalni program: programe, finančni načrt s prikazom stroškov in virov, nosilce, pričakovane razvojne učinke in kazalnike merjenja učinkov, obdobja in roke uresničevanja tega programa.

Področja ki pokriva resolucija o nacionalnem programu za mladino 2013-2022 so:

- izobraževanje
- zaposlovanje in podjetništvo
- bivanjske razmere mladih
- zdravje in dobro počutje
- mladi in družba ter pomen mladinskega sektorja
- kultura, ustvarjalnost, dediščina in mediji

Vsako področje opisuje svojo pomembnost, cilje in podpodročja.

Eno izmed mnogih podpodročij je **»zagotavljanje geografsko usklajenega razvoja organizacij v mladinskem sektorju in delovanja neorganizirane mladine«.** Na podlagi analiz so ugotovili, da imamo v Sloveniji v določenih predelih visoko koncentracijo mladinskih centrov, v drugih predelih pa mladinskih centrov praktično ni. Pokazalo se je, da ima vzhodni del Slovenije namreč bistveno bolj razvit mladinski sektor, kadar govorimo o mladinskih centrih.

Podpodročje »spodbujanje mobilnosti v mladinskem sektorju« poudarja, da vključevanje mladinskih organizacij in drugih akterjev v mladinskem sektorju v mednarodne strukture predstavlja možnost sodelovanja pri oblikovanju politik na evropski in svetovni ravni v reprezentativnih telesih in vključevanja v institucionalizirane oblike oblikovanja politik (na primer v EU, Svetu Evrope in v sistemu OZN). Pri tem velja opozoriti tudi na pomen vključevanja lokalnih organizacij znotraj posameznih nacionalnih organizacij v mednarodno sodelovanje in partnerstva **z lokalnimi ali regionalnimi** »enotami« sestrskih organizacij v drugih državah.

Strategija Republike Slovenije za zdravje otrok in mladostnikov v povezavi z okoljem 2012–2020 (VRS, 1. december 2011) namenja posebno pozornost sodelovanju mladih. Ker se tudi mladi v Sloveniji zavedajo vpliva, ki ga ima okolje na njihovo zdravje, se v sodelovanju s političnimi odločevalci aktivno vključujejo v izvajanje Parmske deklaracije in bodo v ta namen pripravili Slovenski mladinski manifest o okolju in zdravju. Zavzemajo se za

oblikovanje dobrih politik v skladu s sprejeto deklaracijo na vseh ravneh (regionalni, nacionalni, evropski) ter izboljšanje tistih, ki niso dovolj učinkovite ali se izvajajo prepočasi.

Resolucija o znanstvenoraziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2030 (REZRIS30)

Znanstvenoraziskovalna in inovacijska strategija Slovenije 2030 (v nadaljevanju: ZRISS 2030) je ključni strateški dokument za področje raziskav, razvoja in inovacij, ki bo podlaga za oblikovanje politik, povezanih s področji družbenega, gospodarskega in trajnostnega razvoja ter družbenimi izzivi. Dodaten zagon in osredotočenost bodo ukrepi, opredeljeni v ZRISS 2030, dobili z izvajanjem Načrta za okrevanje in odpornost (NOO), ki v reformnem delu nadgrajuje in operacionalizira ZRISS 2030, ter Programom evropske kohezijske politike 2021–2027.

ZRISS 2030 se neločljivo vsebinsko prepleta z nacionalnim programom visokega šolstva, oba sta usklajena s Strategijo razvoja Slovenije 2030, komplementarno pa se povezuje tudi z drugimi področnimi strateškimi dokumenti na nacionalni ravni (npr. Slovensko industrijsko strategijo 2021–2030, Slovensko strategijo pametne specializacije, Nacionalnim energetskim in podnebnim načrtom, Nacionalnim programom varstva okolja 2030, Digitalno Slovenijo ter Nacionalnim programom spodbujanja razvoja in uporabe umetne inteligence v RS do leta 2025, Slovenija – dežela inovativnih zagonskih (startup) podjetij).

ZRISS 2030 temelji na izhodiščih in usmeritvah, ki jih je 20. januarja 2021 sprejel Svet za znanost in tehnologijo Republike Slovenije (v nadaljevanju: SZT) in obravnavajo ključne izzive, pred katerimi je Slovenija, tj. družbene izzive, izzive na mednarodni in državni ravni in navsezadnje na organizacijski ravni. Zaradi vsebinske prepletenosti izzivov se tematike pojavljajo v okviru različnih izzivov, krovni cilji pa vsebujejo vse bistvene poudarke SZT.

5.2.4 Ministrstvo za javno upravo (MJU)

Ni relevantnih dokumentov.

5.2.5 Ministrstvo za kulturo (MK)

Resolucija o dolgoročni podnebni strategiji Slovenije do leta 2050 (REDPS50)

(ponavlja se pri MOP)

Slovenija si z Resolucijo o Dolgoročni podnebni strategiji Slovenije 2050 (v nadaljnjem besedilu: podnebna strategija), zastavlja jasen cilj, in sicer da do leta 2050 doseže neto ničelne emisije oziroma podnebno nevtralnost. S postavljenim podnebnim ciljem podnebna strategija postavlja drugim sektorjem in njihovim sektorskim politikam cilj doseganja skupnih neto ničelnih emisij do leta 2050. Postavlja tudi strateške sektorske cilje za leti 2040 in 2050, ki jih morajo posamezni sektorji dosledno upoštevati ter vgraditi v svoje sektorske dokumente in načrte.

Cilj na področju prilagajanja podnebnim spremembam je zmanjšati izpostavljenost vplivom podnebnih sprememb, občutljivost in ranljivost Slovenije ter povečati odpornost in prilagoditvene sposobnosti družbe.

Za uspešno prilagajanje na podnebne spremembe je ključno intenzivnejše vključevanje varstva in trajnostnega upravljanja voda na področja drugih politik, kot so lokalni in **regionalni razvoj**, prostorsko načrtovanje, energetika, promet, kmetijstvo, ribištvo in turizem.

Lokalnim skupnostim bo Slovenija zagotavljala podporo in znanje za pripravo oziroma implementacijo ukrepov prilagajanja. V načrtu je vzpostavitev kontaktne točke za koordinacijo in spodbudo izvajanju ukrepov na **regionalni in lokalni ravni**.

Slovenija bo vzpostavila načrtovanje na **regionalni ravni**, saj je dosedanja praksa pokazala, da so slovenske občine pogosto za učinkovito izvajanje ukrepov premajhne, država pa preveč toga.

Na emisije TGP pomembno vpliva mestni promet. Občine lahko prek celostnih prometnih strategij močno zmanjšajo obremenitev zraka na občutljivih območjih z različnimi prometnimi ureditvami (območja umirjenega prometa, prepoved parkiranja, prepoved prometa za določena mestna območja, okoljske cone) in režimom prepovedi izvorno-ciljnega prometa. Zaradi navedenega bo Slovenija zagotovila ustrezno usposobljenost deležnikov na občinski in regionalni ravni. Povečala bo število oseb, ki delajo na področju celostnega prometnega načrtovanja.

Zeleno financiranje za prehod v nizkoogljično družbo - Slovenija bo skladno z EZD v regijah, ki jih bo prehod najbolj prizadel, podporo usmerjala v prestrukturiranje za nizkoogljično gospodarstvo in na nizkoogljične dejavnosti, ki bodo odporne na podnebne spremembe ter omogočala ustvarjanje novih in stabilnih delovnih mest z višjo dodano vrednostjo. V ta namen bo pripravila območne načrte za pravični prehod za dve regiji, ki bosta najbolj prizadeti z izgubo delovnih mest v proizvodnji in rabi fosilnih goriv, ter predvidoma tudi za tri regije zaradi potreb po preoblikovanju proizvodnih procesov industrijskih obratov z največjo intenzivnostjo TGP. Enega od stebrov mehanizma za pravičen prehod predstavljajo nepovratna sredstva Sklada za pravičen prehod, pogoji črpanja pa bodo določeni v predlogu Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o ustanovitvi Sklada za pravični prehod (COM/2020/22).

Lokalne politike in področja ukrepanja - Slovenija uradne regionalne delitve nima, se pa občine za potrebe različnih projektov in druge namene med seboj že povezujejo.

Mnoge slovenske občine so pristopile k različnim pobudam za zmanjševanje emisij TGP na občinski ali celo regijski ravni; ravno tako se na področju prilagajanja podnebnim spremembam izvajajo različni občinski projekti. Na nekaterih področjih so občine pri svojem izvajanju ukrepov korak pred državo.

Na **lokalni in regionalni ravni** so podnebni ukrepi hitro vidni. Slovenija bo zato krepila dobro in vključujoče načrtovanje ukrepov na lokalni ravni, saj to omogoča integracijo podnebnih ciljev v različne sektorske cilje, hkrati

pa omogoča nova delovna mesta in daje nove inovativne rešitve. Potreben je celovit regijski prehod; od podnebnih, socialnih do gospodarskih ukrepov, kar prinaša gospodarske in družbene posledice prehoda.

Zaradi odsotnosti delitve na regije bo Slovenija na področju podnebnih sprememb usmeritve načrtovala na ravni t. i. funkcionalnih regij, saj so občine velikokrat premajhne za načrtovanje oziroma oblikovanje določenih ukrepov (npr. načrtovanje trajnostnega prometa, ki sega prek meja občin), soočajo pa se tudi s pomanjkanjem človeških virov in znanja.

Država bo občinam za potrebe načrtovanja oziroma izvajanja lokalnih podnebnih ukrepov zagotovila dostop do vseh javnih podatkov (študij, podlag), zbranih na enem mestu.

Resolucija o izvajanju nove agende za kulturo in strategije EU za mednarodne kulturne povezave (2022/2047(INI))

Splošni cilji evropskega leta kulturne dediščine 2018 so bili: „spodbujati in podpirati prizadevanja Unije, držav članic ter regionalnih in lokalnih organov, v sodelovanju s sektorjem kulturne dediščine in širšo civilno družbo, za zaščito, varstvo, ponovno uporabo, krepitev, vrednotenje in promocijo evropske kulturne dediščine“.

Resolucija o nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030 (RENPVO20-30)

(ponavlja se pri MOP)

NPVO 2020–2030 je krovni strateški dokument varstva okolja, ohranjanja narave in urejanja voda v Sloveniji.

Pri njegovi izdelavi je upoštevano, da nekatere okoljske vsebine podrobneje urejajo že sprejeti programi s področja varstva okolja (npr. ravnanje z odpadki, zmanjševanje emisij toplogrednih plinov) in da je podrobna obravnava nekaterih okoljskih vsebin (kakovost zraka, varstvo pred hrupom, blaženje podnebnih sprememb, prilagajanje na podnebne spremembe) že predvidena z drugimi dokumenti.

Biotska raznovrstnost in naravne vrednote - Eden najpomembnejših izzivov je vključevanje ciljev ohranjanja biotske raznovrstnosti v politike ključnih sektorjev. Zlasti je treba usmerjati prostorski razvoj tako, da se z usklajevanjem gospodarskih, družbenih in okoljevarstvenih vidikov zagotavlja ohranjanje biotske raznovrstnosti pri načrtovanju zelenega sistema urbanih območij in zelene infrastrukture na **državni, regionalni in občinski** ravni. Bolje je treba uporabiti instrumente, kot so na primer presoje načrtov in programov za izvajanje politik drugih resorjev, ter doseči, da se ukrepi ohranjanja biotske raznovrstnosti, opredeljeni v načrtih in programih, v praksi tudi izvedejo.

Zrak - V Sloveniji bodo za zmanjšanje regionalne onesnaženosti in onesnaževanja preko meja izvedeni ukrepi za znižanje izpustov onesnaževal zunanjega zraka skladno z mednarodnimi obvezami iz revidiranega protokola, ki ureja zmanjševanje zakisljevanja, evtrofikacije in prizemnega ozona h Konvenciji iz leta 1979 o onesnaževanju zraka na velike razdalje preko meja (v nadaljnjem besedilu: Göteborški protokol) in nove direktive, ki ureja zmanjšanje nacionalnih izpustov za nekatera onesnaževala zraka (v nadaljnjem besedilu: direktiva NEC).

Vode - Za doseganje ciljev upravljanja z vodami bo ključno intenzivnejše vključevanje varstva in trajnostnega upravljanja voda v področja drugih politik, kot so: lokalni in regionalni razvoj, energetika, promet, kmetijstvo, ribištvo in turizem.

Med **ukrepov za zmanjšanje izpustov TGP,** učinkovito ravnanje z viri ter preprečevanje odpadkov in učinkovito ravnanje z njimi spadata tudi:

- Ozelenitev politik ključnih resorjev - prizadevanja resorjev za skladnost strateških in operativnih dokumentov njihovih politik (kmetijska, gozdarska, prehranska, energetska, prometna, prostorska, graditvena, gospodarska, finančna, regionalno- in lokalno razvojna) s konceptom učinkovite rabe virov in nizkoogljičnosti.
- Regionalni in lokalni razvoj - usklajeno usmerjanje regionalnega in lokalnega razvoja, da bodo razvojni ukrepi sinergijsko prispevali k ciljem varstva okolja.

Podporni ukrepi – Vzgoja in izobraževanje za varstvo okolja je del širšega koncepta vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj (VITR).

- Zagotoviti bo treba tudi, da vsi okviri politik, načrti, strategije, programi in procesi na državni, regionalni in lokalni ravni vključujejo VITR kot orodje za implementacijo teh politik in da VITR postane tudi del dvostranskih in večstranskih okvirov za razvojno sodelovanje.

Resolucija o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih od 2016 do 2022 (RenPVNDN16–22)

Nacionalni program varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami upošteva vse nevarnosti naravnih in drugih nesreč, ki ogrožajo ljudi, živali, premoženje, kulturno dediščino in okolje. Upošteva tudi naravne in druge danosti, ki vplivajo na nesreče in varstvo pred njimi, ter človeške in materialne vire, ki jih je mogoče uporabiti pri obvladovanju nevarnosti in varstvu ogroženih.

Program poleg nacionalnih interesov upošteva tudi obveznosti Slovenije, ki izhajajo iz sprejetih mednarodnih in regionalnih pogodb, konvencij in sporazumov ter sklenjenih dvostranskih sporazumov s področja varstva pred nesrečami.

Stanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami

Sile za zaščito, reševanje in pomoč so pretežno organizirane v lokalnih skupnostih, le manjši del je organiziran v gospodarskih družbah, zavodih in drugih organizacijah ter na ravni regij in države.

Nekatere priprave za ZRP (zaščito, reševanje in pomoč) se izvajajo tudi na ravni regij (13), torej geografsko zaključenih območij, ki jim je prilagojena upravna, strokovna in operativna organiziranost zmogljivosti ter sil za učinkovito ZRP.

Temeljni cilji varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami

Na podlagi ocen ogroženosti (tveganja), ocene stanja na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter glede na človeške in materialne vire so med temeljni cilji v srednjeročnem obdobju do leta 2022, ki ga zajema ta program:

nadaljevanje reorganizacije sil za ZRP na državni, regijski in lokalni ravni ter v gospodarskih družbah, zavodih in drugih organizacijah glede na sprejete in načrtovane nove normativne in druge rešitve, še posebej zmanjšanje sestave Civilne zaščite in povečanje njene specializacije, povečanje sposobnosti za posebno zahtevne intervencije in za odzivanje na sodobne vire ogrožanja. Stalnica bodo prizadevanja za ustreznejšo ureditev statusa prostovoljnih reševalcev;

reorganiziranje službe nujne medicinske pomoči, vključno s helikoptersko nujno medicinsko pomočjo, in sicer z uvedbo dispečerskih centrov ter urgentnih centrov pri regijskih bolnišnicah, ki bodo skupaj z bolnišnicami sposobni v kratkem času sprejeti povečano število obolelih ali poškodovanih oseb;

Razvoj opazovalnih, informacijskih, komunikacijskih, logističnih in drugih sistemov za zaščito, reševanje in pomoč

Razvojni cilji na področju informacijsko-komunikacijskih sistemov so: nadaljnji razvoj enotnega informacijsko-komunikacijskega sistema na področju sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, prenova sistema javnega alarmiranja na način, da bo v državno pristojnost v tem srednjeročnem obdobju prevzetih še 699 siren, posodabljanje opreme, zmogljivosti in storitev regijskih centrov za obveščanje, razvoj aplikacij za področje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, tudi za uporabo v informacijskih oblakih, nadaljnji razvoj osnovnih storitev klica v sili na številki 112 v obliki besedilnih klicev (SMS), videoklicev in samodejnih klicev v sili iz vozil (eKlic).

Razvoj zmogljivosti ter sil za zaščito, reševanje in pomoč

Občine in regije bodo svoje načrte čim bolj uskladile s temeljnimi načrti zaščite in reševanja, ki so pripravljeni za določene nesreče na ravni države. Prednostno bodo občine dopolnile svoje načrte zaščite in reševanja za nesreče, ki lahko nastanejo pri zavezancih direktive Seveso III, ki delujejo na njihovem območju. Občine in regije bodo svoje načrte zaščite in reševanja usklajevale tudi z občinami in regijami v sosednjih državah, če gre za območja, ki jih ogrožajo enake ali podobne vrste nesreč. Načrte zaščite in reševanja bodo pripravili tudi v pokrajinah, ko bodo ustanovljene.

Reorganizacija sil za ZRP se bo, skladno z novimi ali dopolnjenimi normativnimi in organizacijskimi rešitvami, nadaljevala na državni in regijski ravni ter spodbujala na lokalni ravni.

V vseh regijah (13) bodo načrtovane organizacijske in druge rešitve za začasno nastanitev določenega števila (okoli 1000) ogroženih oseb v stacionarnih objektih.

Usmeritve za izobraževanje in usposabljanje

V prihodnjem obdobju bomo spodbujali pripravo in organizacijo teoretičnih vaj na lokalni, regijski in državni ravni. Organizirane bodo vaje regijskega in državnega pomena.

Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2022–2029 (RENPK22–29)

Nacionalni progam za kulturo je strategija kulturne politike, ki izhaja iz zgodovinsko doseženega položaja kulture, s katero se ugotovi vlogo kulture v razvoju Slovenije in slovenskega naroda ter javni interes zanjo, opredeli področja kulture, na katerih se zagotavljajo kulturne dobrine kot javne dobrine, in predvidi usmeritve na področju investicij v javno kulturno infrastrukturo. Sprejme se za obdobje najmanj osmih let. Na podlagi nacionalnega programa sprejme vlada akcijski načrt, s katerim za obdobje štirih let določi ukrepe (obseg in vrsto kulturnih dejavnosti), cilje, obseg sredstev in čas za njihovo uresničitev ter kazalce, po katerih se bo merilo njihovo doseganje.«

ReNPK 2022–2029 celostno obravnava in povezuje vrsto različnih področij, njen cilj pa je oblikovanje celovite in heterogene strategije na področju kulture ter določitev prioritet. K vsakemu izmed področij pristopa posamično, a hkrati z zavedanjem, da je o sistemskih predlogih treba razmišljati celostno in povezovalno. Temelji na ugotovitvah o razvojnem potencialu in družbenih prispevkih kulture, hkrati pa izhaja iz temeljnega razumevanja, da sta kultura in umetnost vrednoti sami po sebi. Strategija ima ambicijo utemeljiti in podpreti skupno zavezo deležnikov področja, da se kulturo, umetnost in ustvarjalnost v Republiki Sloveniji umesti v središče družbe.

En izmed prednostnih ciljev ReNPK je:

- decentralizirati slovenski kulturni prostor in povečati dostopnost kulture na celotnem ozemlju Republike Slovenije in širše znotraj enotnega slovenskega kulturnega prostora – doseči večjo zastopanost kulture na regionalni in lokalni ravni,

Razvojni cilji po področjih kulture

- **Intermedijske umetnosti** - S pomočjo evropskih kohezijskih sredstev se želi doseči vzpostavitev pogojev za delo r**egionalnih središč**, ki bodo po načelu soustvarjanja in mreženja tvorila celovito in mednarodno privlačno platformo za razvoj sodobnih raziskovalnih umetnosti v Sloveniji.
- **Kulturna dediščina** - Kulturna dediščina je vrednota v vseh svojih pojavnih oblikah in pomemben, nedeljiv del lokalne, regionalne, nacionalne in evropske identitete. Vpliva na kakovost življenjskega okolja in je dejavnik uravnoteženega razvoja regij ter Republike Slovenije.

Resolucija o strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (RESPR50)

Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050 (v nadaljnjem besedilu: strategija) je temeljni strateški prostorski akt Republike Slovenije, ki na podlagi Zakona o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 199/21 in 18/23 – ZDU-1O; v nadaljnjem besedilu: zakon) in v povezavi s Strategijo razvoja Slovenije 2030 ter drugimi državnimi razvojnimi akti in razvojnimi cilji EU določa dolgoročne strateške cilje države in usmeritve razvoja dejavnosti v prostoru. Strategija vsebuje vizijo prostorskega razvoja države, dolgoročne cilje in koncept prostorskega razvoja s prednostnimi nalogami ter usmeritve za doseganje ciljev. Temeljne usmeritve so pripravljene za dolgoročno obdobje do leta 2050, za izvajanje ciljev strategije v srednjeročnem obdobju pa bo pripravljen načrt, v katerem se opredelijo prednostne naloge in odgovorni organi za posamezna območja in dejavnosti.

Strategija opredeljuje dolgoročni strateški okvir prostorskega razvoja države do leta 2050 za vse razvojne in področne politike na državni, regionalni in lokalni ravni ter izhodišča za vključevanje prostorskih vidikov za doseganje načel trajnostnega prostorskega razvoja na različnih območjih.

Cilji prostorskega razvoja Slovenije:

- vzpostaviti ustrezne razmere za prehod v podnebno nevtralno družbo
- doseči mednarodno konkurenčnost slovenskih mest
- zagotoviti kakovost življenja na urbanih in podeželskih območjih
- okrepiti prostorsko identiteto
- izboljšati odpornost in prilagodljivost prostora na spremembe

Policentrični urbani sistem

V skladu s konceptom prostorskega razvoja bodo zeleni sistemi mest in regij zagotavljali kakovost bivanja v urbanem prostoru ter prostorsko zaokroženost naselij z ločitvenimi zelenimi pasovi med njimi.

Širša mestna območja

So nadgradnja policentričnega urbanega sistema z jedri urbanega razvoja, ki podpirajo konkurenčnost Slovenije. Glede na značilnosti imajo lahko širša mestna območja eno večje središče ali strnjena območja okrog večjega števila središč. Za razvoj takšnega območja se bo skrbelo z usklajenim oziroma skupnim regionalnim in prostorskim načrtovanjem.

V skladu s strategijo razvoja so opredeljena naslednja širša mestna območja nacionalnega pomena, ki imajo tudi funkcijo širšega mestnega območja regionalnega pomena: osrednjeslovensko širše mestno območje, podravsko širše mestno območje, širše mestno območje slovenske Istre.

V skladu s strategijo so opredeljena naslednja širša mestna območja regionalnega pomena: savinjsko-šaleško širše mestno območje, dolenjsko-belokranjsko širše mestno območje, gorenjsko širše mestno območje, pomursko

širše mestno območje, goriško širše mestno območje, koroško širše mestno območje, posavsko širše mestno območje, zasavsko širše mestno območje.

Zelena infrastruktura - v okviru postopkov prostorskega načrtovanja bomo razvoj zelene infrastrukture načrtovali z zelenimi sistemi regij, zelenimi sistemi območij in zelenimi sistemi naselij. Z zeleno infrastrukturo bomo podeželje povezovali z urbanimi območji in tako izboljšali kakovost življenja.

Strateške usmeritve prostorskega razvoja

Urejanje in razvoj naselja se načrtujeta v skladu z njegovo vlogo v policentričnem urbanem sistemu – mesta in druga urbana naselja, ki svojo vlogo izvajajo za širše (gravitacijsko) območje, so na podlagi meril iz strategije opredeljena kot središča.

Druga naselja, pomembna za razvoj regije, se ob upoštevanju meril iz strategije določijo v regionalnem prostorskem planu.

Območja za dolgoročni razvoj – določijo se središčem policentričnega urbanega sistema (ali drugim naseljem, pomembnim za razvoj regije) v regionalnem prostorskem planu za izvajanje njihove razvojne vloge in vloge skladnega regionalnega razvoja.

Prednostna območja za **stanovanjsko oskrbo** (v nadaljnjem besedilu: PROSO) se načrtujejo v regionalnem prostorskem planu na območjih z najboljšo dostopnostjo do sistema javnega potniškega prometa, v bližini prometnih vozlišč in prestopnih točk javnega potniškega prometa ter, predvsem železnice usklajeno s celostno prometno strategijo ob upoštevanju regionalnih demografskih projekcij

Zagotavlja se pravična dostopnost storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena – pomembnejša **družbena infrastruktura** se glede na zahtevano raven opremljenosti središč policentričnega urbanega sistema določi v regionalnih prostorskih planih.

Gospodarske cone, ki lahko vključujejo logistične centre, se umeščajo ob vozliščnih lokacijah tako, da so dobro povezane z javnim potniškim prometom z vseh območij regije in sosednjih regij – pri izbiri lokacije se upošteva možnosti prenove in sanacije opuščenih in razvrednotenih območij. Prednostna območja za gospodarski razvoj se določajo v okviru regionalnih prostorskih planov v skladu z usmeritvami strategije.

Vsakodnevna preskrba prebivalcev v urbanih in podeželskih naseljih se zagotavlja na stanovanjskih območjih – zmogljivost storitev se dimenzionira glede na peš dostop za neposredne dnevne uporabnike na teh območjih. Središča, kjer se predvidijo **nakupovalna središča** s površino več kot 5.000 m², se opredelijo v regionalnih prostorskih planih.

V sklopu priprave regionalnih prostorskih planov se na širših mestnih območjih kmetijstvo usmerja v podporo oskrbi prebivalstva s kakovostno in lokalno pridelano hrano. **Podeželska območja z večjim deležem**

gospodarskega gozda se usmerjajo v razvoj gozdno-lesnih verig kot podporo trajnostni gradnji ter razvoju celovitih in visokokakovostnih lesnih proizvodov ob podpori zelenega javnega naročanja.

Trajnostna raba mineralnih surovin - Na regionalni ravni prostorskega načrtovanja se zagotavljata varstvo virov mineralnih surovin za prihodnje generacije in omejevanje drugih dejavnosti na teh območjih.

Načrtovanje zelene infrastrukture na regionalni in lokalni ravni - Zeleni sistem regije se načrtuje v okviru regionalnega prostorskega plana.

Z zelenim sistemom regije se zagotavljajo večfunkcionalnost prostora, zlasti ekološke in okoljske funkcije ter s tem združljive rabe prostora, ohranjanje oziroma izboljšanje ugodnega stanja habitatov na območjih Natura 2000, prilagajanje na podnebne spremembe, zlasti z ohranjanjem razlivnih površin voda, naravno obnavljanje naravnih ekosistemov, tal in gozda, prepoznavnost krajine ter rekreacija v krajini. Zagotovi se povezanost zelenega sistema regije z drugimi (sosednjimi) regionalnimi zelenimi sistemi in z zelenimi sistemi naselij.

Turistična območja - Razvoj turizma se načrtuje na strateški ravni in prilagaja zmogljivostim in naravni obnovljivosti prostora ter družbeni sprejemljivosti na posameznih območjih.

V akcijskem programu za izvajanje strategije se opredelijo posebna območja za turizem, ki so podlaga za strateške opredelitve v prostorskih planih na regionalni in v prostorskih načrtih na lokalni ravni.

Turistične možnosti rek in jezer ter omejitve se opredelijo in uskladijo v okviru regionalnega prostorskega plana.

Ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine - v strokovnih podlagah se za potrebe prostorskega načrtovanja na regionalni in lokalni ravni posebej opredelijo elementi prepoznavnosti, ki se ohranijo, in tisti, ki so potrebni izboljšanja.

Regionalno specifične prepoznavne značilnosti se prepoznavajo in ohranjajo v okviru prostorskega načrtovanja in tudi v področnih politikah. Podrobnejše usmeritve za ohranjanje prepoznavnosti naselij in krajine se določijo v okviru načrtovanja na regionalni in lokalni ravni. Na regionalni ravni se določijo tudi območja prepoznavnosti, vključno na širših zavarovanih območjih, za katera se zagotavljajo integralna obravnava ter ohranjanje in razvoj v sklopu prostorskih aktov in razvojnih programov resorjev.

Zavarovana in varovana območja narave ter območja kulturne dediščine so vir za regionalni in lokalni razvoj, zlasti ekosistemske storitve in koristi, ki jih nudijo (na primer ohranjenost življenjskih prostorov rastlinskih in živalskih vrst, obnavljanje vodnih virov, zagotavljanje čistega zraka, omogočanje telesne in duhovne sprostitve ljudi v naravnem okolju).

Usmeritve za oblikovanje politik

Prometna infrastruktura - se načrtuje integralno – celovito se razrešujejo vprašanja dostopnosti, povezanosti in oskrbe z gorivom ter izberejo take kombinacije prometnih podsistemov, ki omogočajo varno, cenovno dostopno, okoljsko nevtralno obliko mobilnosti in povezanost/dostopnost med stanovanji, delovnimi mesti ter storitvami.

Pri tem se rešitve prilagajajo problematiki dostopnosti in povezanosti glede na značilnosti in potrebe raznovrstnih območij – na širših mestnih in podeželskih območjih, vključno z odmaknjenimi in gorskimi območji.

Dogradijo se regionalne železniške povezave znotraj širših mestnih območij.

Ključna cestna infrastruktura so cestna infrastruktura najvišjega ranga in nanj navezujoče se regionalne povezave s središči v policentričnem urbanem sistemu.

Potenciali za rabo **obnovljivih virov energij** se opredelijo v regionalnih in lokalnih energetskih konceptih kot strokovna podlaga za prostorske akte na regionalni in lokalni ravni.

Hidroenergija - male hidroelektrarne lahko omogočajo trajnostno rabo obnovljivega vira energije v sklopu regionalne energetske oskrbe. Možnosti za hidroenergetsko rabo posameznih vodotokov ali njihovih delov z malimi hidroelektrarnami za lokalne/regionalne potrebe se obravnavajo v okviru regionalnih ali občinskih prostorskih aktov ob upoštevanju izkoristljivega hidroenergetskega potenciala, prostorskih možnosti za rabo obstoječih pregrad, zahtev za varstvo vodnih in obvodnih habitatov, varstvo voda, ekološko povezljivost in ohranjanje prepoznavnosti krajine.

Energetska omrežja - Spodbujata se vključevanje obnovljivih plinov, sintetičnih in drugih nizkoogljičnih plinov v plinovodna omrežja ter njihova uporaba kot hranilnik presežne energije – upoštevajo se potrebe na regionalni in lokalni ravni ter usmeritve v strateških razvojnih dokumentih energetskega sektorja. Omogoči se širitev plinovodnega omrežja v regije, ki še niso pokrite s plinovodnim omrežjem. Omogoči se mednarodna prenosna plinska povezava z Madžarsko.

Usmeritve za razvoj turizma - Za makroregije, ki so določene z državno strategijo razvoja turizma, se upoštevajo usmeritve za turistična območja – pri oblikovanju razvojnih dokumentov in akcijskih načrtov za vzpostavitev in uskladitev razvojnih ciljev za razvoj turizma z opredelitvijo naložb v nastanitev, infrastrukturo in znamenitosti za makroregije mediteranska in kraška Slovenija, alpska Slovenija, termalna panonska Slovenija, osrednja Slovenija in Ljubljana.

Pri oblikovanju usmeritev za razvoj turizma v regionalnih prostorskih planih se smiselno upoštevajo usmeritve iz prejšnjega odstavka ter prouči in vključi čezmejno povezovanje turističnih proizvodov.

Ravnanje z odpadki - Ravnanje s komunalnimi odpadki se zagotavlja na treh ravneh, in sicer na lokalni, regijski oziroma medobčinski in državni. V okviru obveznih gospodarskih javnih služb varstva okolja se na regijski oziroma medobčinski ravni zbrani odpadki naknadno sortirajo, zagotovijo se njihova obdelava in predelava, recikliranje in ponovna uporaba ločeno zbranih frakcij odpadkov, trženje sekundarnih surovin, za zbrane mešane komunalne odpadke zagotovi mehansko biološko obdelavo v centrih za ravnaje s komunalnimi odpadki, oddajo nereciklabilnih odpadkov, priprava odpadkov za v termično obdelavo ter odlaganje ostankov obdelave komunalnih odpadkov na odlagališč odpadkov.

Pri **izvajanju strategije** medsebojno tesno sodelujejo vsi sistemi – prostorski, gospodarski, družbeni in okoljski. Doseganje sinergijskih in presečnih rezultatov v prostoru na ravni države, regij ali lokalnih skupnosti se dosega s povezovanjem med sektorji in njihovimi ukrepi, pa tudi z aktivnim meddržavnim usklajevanjem razvojnih politik.

Strategija kulturne dediščine 2020–2023

Strategija uveljavlja celostno ohranjanje dediščine v treh družbenih podsistemih, v besedilu imenovanih trije nosilni stebri: družba (v ožjem pomenu), razvoj in znanje.

Namen strategije je spodbuditi in podpreti vlogo dediščine pri doseganju splošnih strateških ciljev, kot so vključujoča družba, uravnotežen – pametni razvoj in nenehno prenašanje znanj.

Glavni izziv strategije je ustvariti sinergijo med obstoječimi sektorskimi cilji, usmeritvami in ukrepi na področjih, pomembnih za ohranjanje dediščine, ter jih izboljšati ali dopolniti, kjer je to potrebno.

Med ukrepi strategije spada tudi: **vključevanje dediščine v razvojne in sektorske politike, zakonske in razvojne dokumente ter prostorske akte na državni, regionalni in občinski ravni**.

Pri ukrepu »vključevanje dediščine v formalnem in neformalnem izobraževanju« se poudari možen ukrep dopolnjevanje učnih gradiv na temo dediščine za formalno in neformalno izobraževanje s posebnim poudarkom na **regionalnih in lokalnih temah**.

Strategija razvoja Slovenije 2030

Strategija razvoja Slovenije 2030 pomeni krovni razvojni okvir, ki temelji na usmeritvah Vizije Slovenije 2050, razvojnem izhodišču in mednarodnih zavezah Slovenije ter trendih in izzivih na regionalni, nacionalni, evropski in globalni ravni. Za doseganje ciljev strategije je potrebno njeno aktivno uresničevanje.

Osrednji cilj Strategije razvoja Slovenije 2030 je zagotoviti **kakovostno življenje za vse**.

Strateške usmeritve države za doseganje kakovostnega življenja so:

- vključujoča, zdrava, varna in odgovorna družba,
- učenje za in skozi vse življenje,
- visoko produktivno gospodarstvo, ki ustvarja dodano vrednost za vse,
- ohranjeno zdravo naravno okolje,
- visoka stopnja sodelovanja, usposobljenosti in učinkovitosti upravljanja.

Pet strateških usmeritev za dosego osrednjega cilja strategije bomo uresničevali z delovanjem na različnih medsebojno povezanih in soodvisnih področjih, ki so zaokrožena v **dvanajstih razvojnih ciljih strategije:**

- **Cilj 1: Zdravo in aktivno življenje**- Zmanjšanje neenakosti v zdravju je med ključnimi izzivi pri ustvarjanju razmer za kakovostno življenje, pri čemer je treba izboljšati zdravstveno stanje prebivalstva v vseh regijah, zlasti med starejšimi, socialno šibkejšimi in manj izobraženimi.
- **Cilj 2: Znanje in spretnosti za kakovostno življenje in delo** – cilj se bo lahko dosegal s spodbujanjem razvoja znanosti in raziskav ter povezovanjem izobraževalnega sistema z gospodarstvom v skladu s potrebami trga dela in razvojnimi zmožnostmi regij.
- **Cilj 3: Dostojno življenje za vse** – da, bi lahko uživali koristi družbenega razvoja ne glede na osebne okoliščine je treba hkrati obravnavati družbene, gospodarske, okoljske, regionalne in kulturne vzroke, ki lahko povzročajo neenakosti in poglabljajo revščino.
- **Cilj 4: Kultura in jezik kot temeljna dejavnika nacionalne identitete** – kultura je pomemben dejavnik gospodarskega in regionalnega razvoja.
- **Cilj 5: Gospodarska stabilnost** - rast gospodarstva mora biti vključujoča in zelena ter mora temeljiti na visoki konkurenčnosti in inovativnosti. Vključujoča rast predvideva tudi regionalno enakomernost razvoja. Ta cilj lahko dosežemo s krepitvijo funkcionalnih regij kot razvojnih in gospodarskih celot ter s spodbujanjem razvoja, ki bo temeljil na izkoriščanju razvojnih zmožnosti, prometni povezanosti ter izboljšanju funkcionalnih povezav med mesti kot razvojnimi poli;
- **Cilj 6: Konkurenčen in družbeno odgovoren podjetniški in raziskovalni sektor** - država raziskave in inovacije umestiti v središče razvojnih politik za doseganje bolj konkurenčnega in odgovornega podjetniškega in raziskovalnega sektorja.
- **Cilj 7: Vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta** - da bi vzpostavili vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta, je treba izboljšati sisteme varne prožnosti, kar bi lahko povečalo zaposlenost, zmanjšalo segmentacijo in omogočilo učinkovitejšo alokacijo delovne sile.
- **Cilj 8: Nizkoogljično krožno gospodarstvo** – cilj se med drugim lahko doseže z uporabo prostorskega načrtovanja za oblikovanje vozlišč nizkoogljičnega krožnega gospodarstva in razvojnih rešitev na regionalni in lokalni ravni.
- **Cilj 9: Trajnostno upravljanje naravnih virov** - cilj se med drugim lahko doseže z zagotavljanjem kakovostnega bivalnega okolja ob odgovornem in učinkovitem ravnanju s prostorom, s prednostno rabo funkcionalno degradiranih območij, na podlagi usklajenih prednostnih in uravnoteženih nalog, tudi v luči skladnejšega regionalnega razvoja.
- **Cilj 10: Zaupanja vreden pravni sistem** – cilji bomo dosegli z varovanjem vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin, odpravljanjem diskriminacije in zagotavljanjem enakih možnosti na nacionalni, regionalni in globalni ravni;
- **Cilj 11: Varna in globalno odgovorna Slovenija** - cilji bomo dosegli med drugim z zagotavljanjem zaščite pred terorističnimi in drugimi nadnacionalnimi grožnjami, z zagotavljanjem visoke ravni varnosti ljudi, njihovega premoženja in nemotenega delovanja kritične infrastrukture.
- **Cilj 12: Učinkovito upravljanje in kakovostne javne storitve** - Da bi izkoristili razvojne potenciale na regionalni in lokalni ravni, pa je ključno ustrezno spodbujanje uravnoteženega gospodarskega,

družbenega in prostorskega razvoja, ki zahteva tudi primerno upravno organiziranost in večnivojski razvojni dialog.

Za izvajanje in spremljanje strategije bo treba krepiti tudi večnivojske mehanizme upravljanja za **zagotavljanje skladnejšega regionalnega razvoja**, kjer je prostorsko načrtovanje eden od pomembnih vzvodov za doseganje razvojnih sinergij.

Urad RS za makroekonomske analize in razvoj v vsakoletnem poročilu o razvoju spremlja izvajanje ciljev strategije razvoja Slovenije, ki za potrebe analize poleg v strategiji določenih kazalnikov vključuje tudi širši nabor drugih razvojnih kazalnikov. Kjer je to smiselno in podatki omogočajo, se kazalniki spremljajo in analizirajo ločeno po spolu, starostnih skupinah in **statističnih regijah**.

5.2.6 Ministrstvo za okolje in prostor (MOP)

Resolucija o dolgoročni podnebni strategiji Slovenije do leta 2050 (REDPS50)

(ponavlja se pri MK)

Slovenija si z Resolucijo o Dolgoročni podnebni strategiji Slovenije 2050 (v nadaljnjem besedilu: podnebna strategija), zastavlja jasen cilj, in sicer da do leta 2050 doseže neto ničelne emisije oziroma podnebno nevtralnost. S postavljenim podnebnim ciljem podnebna strategija postavlja drugim sektorjem in njihovim sektorskim politikam cilj doseganja skupnih neto ničelnih emisij do leta 2050. Postavlja tudi strateške sektorske cilje za leti 2040 in 2050, ki jih morajo posamezni sektorji dosledno upoštevati ter vgraditi v svoje sektorske dokumente in načrte.

Cilj na področju prilagajanja podnebnim spremembam je zmanjšati izpostavljenost vplivom podnebnih sprememb, občutljivost in ranljivost Slovenije ter povečati odpornost in prilagoditvene sposobnosti družbe.

Za uspešno prilagajanje na podnebne spremembe je ključno intenzivnejše vključevanje varstva in trajnostnega upravljanja voda na področja drugih politik, kot so lokalni in **regionalni razvoj**, prostorsko načrtovanje, energetika, promet, kmetijstvo, ribištvo in turizem.

Lokalnim skupnostim bo Slovenija zagotavljala podporo in znanje za pripravo oziroma implementacijo ukrepov prilagajanja. V načrtu je vzpostavitev kontaktne točke za koordinacijo in spodbudo izvajanju ukrepov na **regionalni in lokalni ravni.**

Slovenija bo vzpostavila načrtovanje na **regionalni ravni**, saj je dosedanja praksa pokazala, da so slovenske občine pogosto za učinkovito izvajanje ukrepov premajhne, država pa preveč toga.

Na emisije TGP pomembno vpliva mestni promet. Občine lahko prek celostnih prometnih strategij močno zmanjšajo obremenitev zraka na občutljivih območjih z različnimi prometnimi ureditvami (območja umirjenega prometa, prepoved parkiranja, prepoved prometa za določena mestna območja, okoljske cone) in režimom

prepovedi izvorno-ciljnega prometa. Zaradi navedenega bo Slovenija zagotovila ustrezno usposobljenost deležnikov na občinski in regionalni ravni. Povečala bo število oseb, ki delajo na področju celostnega prometnega načrtovanja.

Zeleno financiranje za prehod v nizkoogljično družbo - Slovenija bo skladno z EZD v regijah, ki jih bo prehod najbolj prizadel, podporo usmerjala v prestrukturiranje za nizkoogljično gospodarstvo in na nizkoogljične dejavnosti, ki bodo odporne na podnebne spremembe ter omogočala ustvarjanje novih in stabilnih delovnih mest z višjo dodano vrednostjo. V ta namen bo pripravila območne načrte za pravični prehod za dve regiji, ki bosta najbolj prizadeti z izgubo delovnih mest v proizvodnji in rabi fosilnih goriv, ter predvidoma tudi za tri regije zaradi potreb po preoblikovanju proizvodnih procesov industrijskih obratov z največjo intenzivnostjo TGP. Enega od stebrov mehanizma za pravičen prehod predstavljajo nepovratna sredstva Sklada za pravičen prehod, pogoji črpanja pa bodo določeni v predlogu Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o ustanovitvi Sklada za pravični prehod (COM/2020/22).

Lokalne politike in področja ukrepanja - Slovenija uradne regionalne delitve nima, se pa občine za potrebe različnih projektov in druge namene med seboj že povezujejo.

Mnoge slovenske občine so pristopile k različnim pobudam za zmanjševanje emisij TGP na občinski ali celo regijski ravni; ravno tako se na področju prilagajanja podnebnim spremembam izvajajo različni občinski projekti. Na nekaterih področjih so občine pri svojem izvajanju ukrepov korak pred državo.

Na **lokalni in regionalni ravni** so podnebni ukrepi hitro vidni. Slovenija bo zato krepila dobro in vključujoče načrtovanje ukrepov na lokalni ravni, saj to omogoča integracijo podnebnih ciljev v različne sektorske cilje, hkrati pa omogoča nova delovna mesta in daje nove inovativne rešitve. Potreben je celovit regijski prehod; od podnebnih, socialnih do gospodarskih ukrepov, kar prinaša gospodarske in družbene posledice prehoda.

Zaradi odsotnosti delitve na regije bo Slovenija na področju podnebnih sprememb usmeritve načrtovala na ravni t. i. funkcionalnih regij, saj so občine velikokrat premajhne za načrtovanje oziroma oblikovanje določenih ukrepov (npr. načrtovanje trajnostnega prometa, ki sega prek meja občin), soočajo pa se tudi s pomanjkanjem človeških virov in znanja.

Država bo občinam za potrebe načrtovanja oziroma izvajanja lokalnih podnebnih ukrepov zagotovila dostop do vseh javnih podatkov (študij, podlag), zbranih na enem mestu.

Resolucija o nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030 (RENPVO20-30)

(ponavlja se pri MK)

NPVO 2020–2030 je krovni strateški dokument varstva okolja, ohranjanja narave in urejanja voda v Sloveniji.

Pri njegovi izdelavi je upoštevano, da nekatere okoljske vsebine podrobneje urejajo že sprejeti programi s področja varstva okolja (npr. ravnanje z odpadki, zmanjševanje emisij toplogrednih plinov) in da je podrobna

obravnava nekaterih okoljskih vsebin (kakovost zraka, varstvo pred hrupom, blaženje podnebnih sprememb, prilagajanje na podnebne spremembe) že predvidena z drugimi dokumenti.

Biotska raznovrstnost in naravne vrednote - Eden najpomembnejših izzivov je vključevanje ciljev ohranjanja biotske raznovrstnosti v politike ključnih sektorjev. Zlasti je treba usmerjati prostorski razvoj tako, da se z usklajevanjem gospodarskih, družbenih in okoljevarstvenih vidikov zagotavlja ohranjanje biotske raznovrstnosti pri načrtovanju zelenega sistema urbanih območij in zelene infrastrukture na državni, regionalni in občinski ravni. Bolje je treba uporabiti instrumente, kot so na primer presoje načrtov in programov za izvajanje politik drugih resorjev, ter doseči, da se ukrepi ohranjanja biotske raznovrstnosti, opredeljeni v načrtih in programih, v praksi tudi izvedejo.

Zrak - V Sloveniji bodo za zmanjšanje regionalne onesnaženosti in onesnaževanja preko meja izvedeni ukrepi za znižanje izpustov onesnaževal zunanjega zraka skladno z mednarodnimi obvezami iz revidiranega protokola, ki ureja zmanjševanje zakisljevanja, evtrofikacije in prizemnega ozona h Konvenciji iz leta 1979 o onesnaževanju zraka na velike razdalje preko meja (v nadaljnjem besedilu: Göteborški protokol) in nove direktive, ki ureja zmanjšanje nacionalnih izpustov za nekatera onesnaževala zraka (v nadaljnjem besedilu: direktiva NEC).

Vode - Za doseganje ciljev upravljanja z vodami bo ključno intenzivnejše vključevanje varstva in trajnostnega upravljanja voda v področja drugih politik, kot so: lokalni in regionalni razvoj, energetika, promet, kmetijstvo, ribištvo in turizem.

Med **ukrepov za zmanjšanje izpustov TGP,** učinkovito ravnanje z viri ter preprečevanje odpadkov in učinkovito ravnanje z njimi spadata tudi:

- Ozelenitev politik ključnih resorjev - prizadevanja resorjev za skladnost strateških in operativnih dokumentov njihovih politik (kmetijska, gozdarska, prehranska, energetska, prometna, prostorska, graditvena, gospodarska, finančna, regionalno- in lokalno razvojna) s konceptom učinkovite rabe virov in nizkoogljičnosti.
- Regionalni in lokalni razvoj - usklajeno usmerjanje regionalnega in lokalnega razvoja, da bodo razvojni ukrepi sinergijsko prispevali k ciljem varstva okolja.

Podporni ukrepi – Vzgoja in izobraževanje za varstvo okolja je del širšega koncepta vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj (VITR).

- Zagotoviti bo treba tudi, da vsi okviri politik, načrti, strategije, programi in procesi na državni, regionalni in lokalni ravni vključujejo VITR kot orodje za implementacijo teh politik in da VITR postane tudi del dvostranskih in večstranskih okvirov za razvojno sodelovanje.

Resolucija o programu varstva in razvoja parka škocjanske jame za obdobje 2019–2023 (REPVRPŠJ19–23)

PVR je podlaga za letne programe dela upravljavca parka – javnega zavoda Park Škocjanske jame, Slovenija.

PVR je temelj za usmerjanje razvoja na zavarovanem območju, ki v največji meri upošteva cilje varstva narave in možnosti za razvoj lokalnih skupnosti. Hkrati je tudi **podlaga za regionalne in lokalne dokumente** s področja gospodarskega, družbenega, kulturnega, okoljskega in prostorskega razvoja.

Cilji:

- ohranjanje Škocjanskih jam in drugega podzemnega sveta
- ohranjanje ugodnega stanja naravnih vrednot, živalskih in rastlinskih vrst ter habitatnih tipov
- sodelovanje pri varstvu kulturne dediščine
- razvijanje okolju prijaznega obiskovanja in širjenje zavesti o parku
- krepitev vključevanja lokalnega prebivalstva v razvoj dejavnosti in aktivnosti v parku
- krepitev vloge upravljavca parka na vplivnem in prehodnem območju
- **učinkovitejše delovanje upravljavca in mednarodno sodelovanje**

V parku bi z ustreznim občinskim prostorskim načrtom Občine Divača zagotovili učinkovitejše doseganje ciljev parka. Pri tem bi bilo treba posebno pozornost nameniti reševanju izzivov, povezanih z infrastrukturo na območju občine Divača, ki bi se morala prilagoditi povečanemu številu obiskovalcev Škocjanskih jam v zadnjih letih. Poleg tega je ključnega pomena sodelovanje zavoda pri načrtovanju regionalnih in državnih posegov v vplivnem in prehodnem območju.

Usmeritve za upravljanje:

- aktivno sodelovati v **regionalnih in globalnih mrežah** lokacij svetovne dediščine in mednarodno pomembnih mokrišč ter delovnih skupinah (CEPA, STRP, EuroMAB, WLI ipd.) s ciljem izmenjave in razvoja znanj ter primerov dobrih praks,
- spodbujati integracijo ekosistemskega pristopa v vse ravni izvajanja in načrtovanja dejavnosti ter upravljanja lokacije svetovne dediščine in mednarodno pomembnih mokrišč,
- izvajati strategije in načrte relevantnih mednarodnih sporazumov in programov,
- krepiti sodelovanje z različnimi institucijami, ki imajo podoben interes pri upravljanju zavarovanega območja kot zavod,
- pri izvajanju splošnih aktivnosti velja načelo dobrega in gospodarnega poslovanja in upravljanja,
- spodbujati prostorski razvoj, ki ohranja prostorska razmerja med obdelovalnimi in poseljenimi površinami ter ohranja značilni vzorec poselitve,
- pri prenovah in morebitnih novogradnjah v Matavunu upoštevati urbanistične in arhitekturne značilnosti obstoječe poselitve.

5.2.7 Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo (MOPE)

Večina dokumentov je narejenih v sklopu LIFE IP CARE4CLIMATE (LIFE17 IPC/SI/000007), ki je integralni projekt, sofinanciran s sredstvi evropskega programa LIFE, sredstvi Sklada za podnebne spremembe in sredstvi partnerjev projekta.

Analiza kakovosti storitve in konkurenčnosti jpp ter predlogi možnih izboljšav

Namen tega dokumenta je analizirati kakovost storitve in konkurenčnost JPP v Sloveniji in podati predloge njunih izboljšav, ki bi pripomogle k večjemu zadovoljstvu uporabnikov, boljši kakovosti sistema in njegove bolj množične uporabe.

Naredili so raziskavo o kakovosti javnega potniškega prometa po mednarodnem standardu, na državni ravni – ločeno za medkrajevni avtobusni promet in železniški promet.

Pomembna prvina JPP je tudi konkurenčnost sploh ko imajo ljudje na razpolago več potovalnih načinov, na primer osebni avtomobil.

Predlogi izboljšav:

- Povečati pogostnost voženj, zlasti na linijah z največjim številom dnevnih vozačev, in uvesti (omrežni) taktni vozni red.
- Pospešiti proces integracije medkrajevnega prometa s sistemi mestnega prometa.
- Označiti vsa postajališča v državi, olajšati dostop do njih in jih opremiti s čakalnicami, nadstrešnicami in voznimi red.
- Vzpostaviti državni spletni informacijski portal o JPP.
- Povečati časovno konkurenčnost JPP s hitrimi linijami in infrastrukturnimi izboljšavami.
- Vzpostaviti sistem rednega in objektivnega spremljanja kakovosti in v ospredje delovanja postaviti skrb za uporabnika.
- Ozavestiti potnike, da ima vožnja z vlakom ali avtobusom pozitivne učinke na okolje.

Dokument govori o JPP na državni ravni, analizira kakovost in konkurenčnost JPP v Sloveniji, vendar ne poda nobene usmeritve na regionalni ravni.

Analiza dnevne mobilnosti in ugotavljanje glavnih koridorjev javnega potniškega prometa

V tem dokumentu so na podlagi statističnih podatkov (dnevno mobilnost dijakov, študentov in delavcev) napisali in kartografsko prikazali glavne koridorje na katerih je mogoče organizirati učinkovit javni potniški promet. V okviru teh koridorjev bodo v naslednjih fazah projekta pripravljeni ukrepi za izboljšanje javnega potniškega prometa.

Nič konkretnega o regionalni ravni.

Analiza dostopnosti javnega potniškega prometa s prepoznavanjem glavnih vrzeli v njegovi ponudbi

Dokument vsebuje analize dostopnosti postajališč javnega potniškega prometa v Sloveniji. S povezovanjem Centralnega registra prebivalcev in podatkov o ponudbi javnega potniškega prometa so izračunali delež prebivalcev, ki živijo v 500- in 1000-metrski oddaljenosti od postajališč s primernim številom dnevnih povezav. Primerjali so stanje med letoma 2006 in 2019, analizirali regionalne razlike v dostopnosti in prepoznali glavne vrzeli v ponudbi. Glavna ugotovitev je, da za izboljšanje dostopnosti ni treba zelo spreminjati omrežja javnega potniškega prometa, ampak je treba predvsem večati pogostost voženj v obstoječem omrežju. Regionalne razlike v dostopnosti javnega potniškega prometa V Sloveniji so precejšnje regionalne razlike v ponudbi javnega potniškega prometa, posledično pa se po regijah precej razlikuje tudi delež prebivalcev v ustrezni oddaljenosti postajališč s primerno ali vsaj zadovoljivo pogostostjo voženj.

V Sloveniji ima 92 odstotkov prebivalcev najbližje postajališče v oddaljenosti en kilometer ali manj. Zanimivo je, da v tem pogledu ni velike razlike med regijami, saj se deleži gibljejo med 89 in 96 odstotki. Veliko večjo variabilnost pa nam kažejo podatki o deležih prebivalcev, ki imajo ustrezen dostop do postajališč z zadovoljivo in primerno pogostostjo. Že ob zadovoljivi pogostosti voženj je razpon veliko večji, to je med 60 in 91 odstotki, pri primerni dostopnosti pa je še večji, to je med 30 in 80 odstotki.

Razlike so deloma povezane z različnimi poselitvenimi vzorci, gostoto prebivalstva in deleži mestnega prebivalstva, deloma pa tudi z razvitostjo regij.

Shema izboljšanega javnega potniškega prometa v izbranih koridorjih

Shema JPP je pripravljena na dveh primerih. Prvi je koroška statistična regija, drugi pa dolenjski koridor, ki v več krakih poteka med Ljubljano ter Trebnjim, Žužemberkom in Kočevjem.

Shema je pripravljena na podlagi analiz in smernic, ki so jih pripravili v preteklih izročkih v okviru projekta LIFE IP CARE4CLIMATE. Pripravljena shema je le strokovna podlaga za morebitno reorganizacijo JPP v obravnavanih koridorjih. Pred morebitno uvedbo sprememb je nujno posvetovanje z vsemi vpletenimi oziroma vzpostavitev ustreznega sodelovanja. Konkretno samo za JPP koroške regije in dolenjskem koridorju.

Predlog novega modela povračila stroškov prevoza na delo

Dokument predlaga spremembo modela povračila stroškov prevoza na delo, po katerem delavci še vedno dobijo povrnjene celotne stroške, vendar le v primeru potovanj z javnim prometom. Predlagani model je ne le okoljsko,

temveč tudi družbeno pravičnejši, kajti delavec za enako dolžino poti na delo ne more dobiti močno različnega povračila stroškov.

Uvedba predlaganega modela ni mogoča, če javni promet ne izpolnjuje minimalnih standardov kakovosti. Ključni sta ustrezna časovna konkurenčnost in dostopnost do postajališča z ustreznimi povezavami v primerni oddaljenosti. Ker časovne konkurenčnosti ni mogoče vzpostaviti do vsakega bivališča, predlagajo, da se zanjo poskrbi v glavnih koridorjih. V teh mora biti frekventen in časovno konkurenčen JPP, prebivalci pa do postajališč v teh koridorjih ne smejo biti oddaljeni več kot 10 kilometrov.

Celostna prometna strategija koroške regije

Celostna prometna strategija koroške regije je dokument, ki na podlagi občinskih celostnih prometnih strategij skuša celotno prometno načrtovanje prenesti in prilagoditi tudi na regionalno raven načrtovanja, Strategija poleg skupne vizije in ciljev vključuje akcijski načrt skupnih aktivnosti za naslednjih deset let. Koroška regija je bila izbrana kot pilotno izvedbo regionalne CSP, in vključuje vse 12 občin te regije.

Vizija CPS koroške regije je »Koroška je regija z visoko kakovostjo bivanja, prebivalcem in drugim enostavno dostopna ter dobro povezana s sosednjimi regijami v Sloveniji in Avstriji«. Dokument poleg drugih vsebin ima razdelan tudi »Akcijski načrt«, ki vsebuje pregled vseh aktivnosti, predvidenih za uresničitev izhodišč in zastavljenih ciljev na področjih: načrtovanja, hoje in kolesarjenja, JPP in motornega prometa.

Celostna prometna strategija ljubljanske urbane regije

Priprava celostne prometne strategije regije je vključevala različne deležnike in javnosti v vseh fazah priprave. V okviru analize stanja sta bili izvedeni delavnici za deležnike in predstavnike občin. Opravljeni so bili intervjuji z vsemi 26 župani LUR. Za širšo javnost je bila pripravljena spletna anketa o potovalnih navadah, izzivih na področju mobilnosti v regiji in pogledih o prioritetah za razvoj trajnostne mobilnosti, v kateri je sodelovalo skoraj 2000 posameznikov. Analiza stanja je tako postavila temelje za opredelitev vizije regije in ciljev, ki jih želijo doseči, kar je bilo preverjeno na petih delavnicah, izvedenih na različnih prometno povezanih delih regije in na spletnem GIS portalu, na katerem so prebivalci regije, deležniki in odločevalci v regiji lahko tudi grafično podajali svoje pobude za prioritetne ukrepe, ki bodo pripomogli k doseganju ciljev. Prioritetni ukrepi, ki so sestavni del akcijskega načrta, so bili preverjeni na delavnicah s predstavniki občin in ključnimi deležniki ter dodatno s pomočjo intervjujev s ključnimi deležniki, ki bodo v prihodnje tudi nosilci izvedbe teh ukrepov. V strategiji navedejo pet ključnih stebrov trajnostne mobilnosti in sicer:

- hoja in kolesarjenje,
- javni potniški promet,
- motorni promet,
- tovorni promet in logistika,

- celostno prometno načrtovanje

Za vsak steber so postavili tudi strateške in operativne cilje.

Dokument poleg drugih vsebin ima razdelan tudi »Akcijski načrt«, ki vsebuje pregled vseh aktivnosti, predvidenih za uresničitev izhodišč in zastavljenih ciljev za vsak steber trajnostne mobilnosti posebej.

Regijska celostna prometna strategija za širše območje julijskih Alp

Celostno prometno načrtovanje se izvaja s celostnimi prometnimi strategijami na različnih ravneh. V Sloveniji so postale občinske celostne prometne strategije že uveljavljena praksa v načrtovanju prometa v naših občinah in se pripravljajo skladno z nacionalnimi smernicami. Na regionalni ravni so izvedeni posamezni pilotni projekti, ki bodo služili kot podlaga za izdelavo nacionalnih smernic za pripravo regionalnih celostnih prometnih strategij. Regijska celostna prometna strategija za širše območje Julijskih Alp je pilotni projekt problemske regije, ki bo skupaj z drugimi podobnimi projekti omogočil pripravo v praksi preizkušenih nacionalnih smernic za pripravo regijskih celostnih prometnih strategij. Postopek priprave pričujočega dokumenta je sledil osnovnim korakom za pripravo občinskih celostnih prometnih strategij, vendar ima regijska raven svoje posebnosti, tako vsebinske kot postopkovne, ki jih je treba ovrednotiti in skladno z izkušnjami pilotnih projektov postaviti jasne usmeritve za pripravo prometnih strategij na regionalni ravni.

Regijska celostna prometna strategija za širše območje Julijskih Alp (RCPS JA) vključuje štirinajst občin: Bled, Bohinj, Bovec, Brda, Cerkno, Gorje, Idrija, Jesenice, Kanal ob Soči, Kobarid, Kranjska Gora, Radovljica, Tolmin in Žirovnica. Predstavlja pilotni primer izdelave celostne prometne strategije za problemsko regijo, torej regijo, ki kot taka ni opredeljena v administrativnem smislu, saj se deli med dve statistični regiji: Goriško in Gorenjsko. Odločitev za izdelavo strategije izhaja iz vedno bolj prisotne potrebe po celoviti obravnavi prometnega načrtovanja na tem območju, ki se v zadnjih letih uveljavlja kot ena vodilnih turističnih destinacij v Sloveniji. RCPS vključuje analizo prometnih izzivov in priložnosti, vizijo razvoja prometa v prihodnosti, strateške cilje ter prioritetne stebre. Ti določajo ključna področja ukrepanja in konkretne ukrepe. Pomemben del strategije je akcijski načrt do leta 2O28, v katerem so opredeljeni ukrepi z vidika potrebnih sredstev, terminskega načrta izvedbe in odgovornosti za izvajanje. Vključuje merljive cilje in kazalnike, ki bodo omogočili spremljanje uspešnosti izvajanja strategije v prihodnosti.

V strategiji navedejo pet ključnih stebrov trajnostne mobilnosti in sicer:

- hoja in kolesarjenje,
- javni potniški promet,
- motorni promet,
- prometno načrtovanje, upravljanje in digitalizacija
- prometno načrtovanje, upravljanje in digitalizacija

Za vsak steber so predstavili trenutno stanje v regiji, izzive, dosežke in akcijski načrt z vsemi aktivnostmi na določenem področju.

Pred Regijska celostna prometna strategija za širše območje Julijskih Alp | Publikacije | Posoški razvojni center (prc.si) je bila pripravljena tudi RCPS za LUR, ki pa ni povsem skladna s predvideno vsebino in metodami, zato je kvečjemu pogojno primerna podlaga:

CPS-LUR_november2018_0_0-1.pdf (rralur.si)

Informacije s strain MOPE: "Žal ažurnih podatkov o JPP, oziroma podatkov o JPP, ki bo aktualen po uveljavitvi novih koncesijskih pogodb, najkasneje v prvi polovici 2024, nimamo Podatki naj bi bili pripravljeni v dveh do treh mesecih. Ker gre za znatno povečanje prevoženih kilometrov in posledično tudi števila navezav po postajališčih, bi bilo nujno upoštevati te nove podatke, ko bodo na voljo."

Izhodišče za načrtovanje JPP je v Uredba o načinu izvajanja gospodarske javne službe javni linijski prevoz potnikov v notranjem cestnem prometu, o koncesiji te javne službe in o ureditvi sistema enotne vozovnice (pisrs.si), ki razvršča občinska središča in druga naselja v razrede navezanosti od A do E, glede na število potencialnih potnikov.

Preglednica 72: Naselja glede na razrede

Razvrstitev naselij v razred navezanosti:

Razred navezanosti	***Opis***
A	Občinska središča z več kot 1 000 potencialnimi potniki.
B	Občinska središča z več kot 500 do vključno 1 000 potencialnimi potniki.
C	Občinska središča z več kot 200 do vključno 500 potencialnimi potniki ali naselja, ki niso občinska središča, z več kot 200 potencialnimi potniki.
D	Občinska središča z več kot 100 do vključno 200 potencialnimi potniki ali naselja, ki niso občinska središča, z več kot 100 do vključno 200 potencialnimi potniki.
E	Občinska središča z manj kot 100 potencialnimi potniki ali naselja, ki niso občinska središča, z več kot 50 do vključno 100 potencialnimi potniki.

Za vsak razred navezanosti je predpisano število navezav (prihod + odhod) na določeno vrsto dneva – npr. na delovni dan v šolskem letu od 5 (E) do 38 (A) navezav.

Karta postajališč JPP s standardom dostopnosti bi morala biti ključna strokovna podlaga na področju JPP za RPP. Pripravljena bo lahko, ko bodo usklajeni vozni redi po novih koncesijskih pogodbah za JPP, predvidoma v dveh do treh mesecih.

Vsi podatki, ki so že na razpolago (postajališča, obstoječi vozni redi po iztekajočih se koncesijah) so dostopni preko NAP- Nacionalna točka dostopa.

5.2.8 Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP)

Nacionalni strateški načrt za razvoj akvakulture v republiki Sloveniji za obdobje 2021–2030

Nacionalni strateški načrt za razvoj akvakulture v Republiki Sloveniji za obdobje 2021–2030 (v nadaljnjem besedilu: načrt) postavlja okvir in prednostne naloge za razvoj akvakulture kot gospodarske dejavnosti v Republiki Sloveniji v obdobju 2021–2030.

Vključevanje akvakulture v lokalno gospodarstvo

Širše gledano strategija za obdobje 2021–2030 sledi dvema splošnima ciljema, in sicer:

- zagotoviti dober prehranski sistem z večjo porabo proizvodov iz akvakulture na prebivalca in
- prehod na trajnostni sistem z večjo samooskrbo s proizvodi iz akvakulture ob ohranjanju biotske raznovrstnosti ter zmanjševanju izgub in odpadkov hrane iz akvakulture.

V obeh segmentih je Slovenija daleč pod povprečjem EU, zato ima za proizvode iz akvakulture še dovolj tržnih priložnosti. Ključno je zagotoviti lokalno oskrbo z ribiškimi proizvodi in proizvodi iz akvakulture ter ohranjati kratke verige z namenom zmanjševanja ogljičnega odtisa. Strateške smernice za razvoj EU akvakulture ugotavljajo velik potencial za ustvarjanje lokalnih vrednostnih verig in kratkih verig preskrbe s hrano, kar bi moralo prispevati k okoljsko, gospodarsko in družbeno trajnostni proizvodnji hrane. Ena od ključnih prednosti majhnih podjetij je zagotovo prispevanje h kratkim lokalnim verigam, s katerimi pokrijejo potrebe lokalnega trga.

Resolucija: »Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021«, Strateški okvir razvoja slovenskega kmetijstva, predelave hrane in podeželja

Namen tega dokumenta je opredeliti temeljni strateški okvir delovanja kmetijstva, živilstva in podeželja ter je podlaga za novo strateško načrtovanje po letu 2021.

Specifične cilje, ki jih podrobneje opisuje v nadaljnjih poglavjih, so združili v štiri skupine ciljev:

- Odporna in konkurenčna pridelava in predelava hrane
- Trajnostno upravljanje z naravnimi viri in zagotavljanje javnih dobrin
- Dvig kakovosti življenja in gospodarske aktivnosti na podeželju
- Horizontalni cilj: krepitev oblikovanja in prenosa znanja

Odporna in konkurenčna pridelava in predelava hrane - glede na možnosti, ki jih ponuja SKP v prihodnje, bodo k ciljem prispevali predvsem **osnovna dohodkovna podpora** preko neposrednih plačil, sektorske intervencije, plačila za območja z naravnimi omejitvami, podpora naložbam, ki zagotavljajo dvig dohodka iz naslova pridelave, predelave, prireje in trženja in regulatorni mehanizmi, predvsem na davčnem področju. Na drugi strani pa bodo morale biti kmetije podprte pri njihovih vlaganjih v znanje za doseganje večje ekonomske učinkovitosti.

Osnovna dohodkovna podpora bo nadomestila sedanje osnovno plačilo. Zgodovinsko vezane podpore bodo ukinjene, saj v pomembnem delu ne odražajo več sedanjih proizvodnih usmeritev. V smislu zagotavljanja osnovnega dohodka, ki ima tudi pomembno stabilizacijsko vlogo, se predvideva postopen prehod na čisti **regionalni model** brez plačilnih pravic. Slednje pomeni tudi bistveno poenostavitev izvajanja tega ukrepa.

Resolucija o nacionalnem gozdnem programu (RENGP)

Nacionalni gozdni program (NGP) je temeljni strateški dokument, namenjen določitvi nacionalne politike trajnostnega razvoja gospodarjenja z gozdovi. Glavna načela NGP so usmerjena v ohranitev gozda ter zagotavljanje večnamenske vloge, ki vključuje okoljski, socialni in gospodarski vidik.

Nacionalni gozdni program pomeni tudi izvajanje Okoljskega akcijskega programa na nacionalni ravni, ki opredeljuje štiri prednostne naloge: podnebne spremembe, naravo in biotsko raznovrstnost, okolje in zdravje ter kakovost življenja, naravne vire in odpadke. Evropska tematska strategija trajnostne rabe in upravljanja naravnih virov prav tako predstavlja **izhodišče** za Nacionalni gozdni program, ki **temelji na regionalnih značilnostih in ekosistemskem pristopu.**

Temeljni cilji nacionalnega gozdnega programa:

- trajnostni razvoj gozda kot ekosistema v smislu njegove biotske raznovrstnosti ter vseh njegovih ekoloških, gospodarskih in socialnih funkcij.
- ohranitev in razvoj populacij prostoživečih živali in njihovega okolja.
- trajnostna raba vseh materialnih danosti gozda za lastnika, razvoj podeželja in vso družbo.
- trajnostno upravljanje z divjadjo.
- učinkovit sistem komuniciranja z lastniki gozdov in javnostmi, ki zagotavlja uspešno usmerjanje razvoja gozdov.
- ugodno javnopolitično, zakonodajno in institucionalno okolje, ki bo podprlo trajnostno gospodarjenje z gozdovi in njihovo večnamensko rabo.

Resolucija o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020 – »Zagotovimo.si hrano za jutri« (ResURSKŽ)

Resolucija opredeljuje vizijo in cilje razvoja kmetijstva v Sloveniji v naslednjem srednjeročnem obdobju do leta 2020. Predstavlja odgovor na izzive, s katerimi se sooča kmetijstvo v 21. stoletju. V svojih usmeritvah resolucija izhaja iz omenjene Strategije razvoja slovenskega kmetijstva in drugih strateških in zakonskih dokumentov, ki so začrtali oblikovanje kmetijske politike po osamosvojitvi.

Resolucija predstavlja skupen dokument vseh nosilcev razvoja agroživilstva. Vzpostavlja partnerski odnos, v katerem odgovornost za razvoj skupaj prevzemajo kmetijska in živilska podjetja in kmetje, njihove stanovske

organizacije, lokalne skupnosti, izobraževalne ustanove in raziskovalne institucije, civilna družba ter Vlada Republike Slovenije.

Trajnostno kmetijstvo - V skladu z načeli trajnostnega razvoja kmetijstva so strateški cilji kmetijske politike naslednji:

- zagotavljanje prehranske varnosti s stabilno pridelavo varne, kakovostne in potrošniku dostopne hrane.
- povečevanje konkurenčne sposobnosti kmetijstva in živilstva.
- trajnostna raba proizvodnih potencialov in zagotavljanje s kmetijstvom povezanih javnih dobrin.
- zagotavljanje skladnega in socialno vzdržnega razvoja podeželja (v sodelovanju z drugimi politikami).

Eden pomembnih pogojev za to je učinkovita usklajenost z drugimi politikami (regionalni razvoj, šolstvo, infrastruktura ipd.), ki odločilno vplivajo na skladen.

Področja ukrepanja po prednostnih usmeritvah - Cilje je mogoče dosegati z različnimi politikami in instrumenti, kot so neposredna plačila, ukrepi za stabiliziranje cen, ukrepi upravljanja s tveganji in davčna politika.

Neposredna plačila bodo oblikovana tako, da bodo v največji možni meri upoštevane nacionalne in regionalne naravne in strukturne značilnosti kmetijstva. Preverjene bodo možnosti nove regionalizacije kmetijskih območij kot dodatnega kriterija za določitev višine plačil.

Strategija za izvajanje resolucije o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020

Osnovni namen strategije je opredelitev ključnih ukrepov in aktivnosti, ki bodo omogočili uresničitev z resolucijo postavljenih ciljev.

Strategija obsega v prvem delu analizo stanja, cilje in ukrepe, ki so po svoji vsebini horizontalne narave, in v drugem delu analizo stanja, cilje in ukrepe po posameznih kmetijskih panogah. V zaključnem delu pa je podano okvirno finančno ovrednotenje ukrepov po strukturi virov sredstev ter način spremljanja izvajanja.

Strateški cilji in prednostne programske usmeritve resolucije so podlaga za umeščanje kmetijske politike pri razvojnem strateškem načrtovanju Republike Slovenije v obdobju do leta 2020.

Smernice s področja varstva kmetijskih zemljišč za pripravo državnih prostorskih načrtov

Ministrstvo, pristojno za kmetijstvo (v nadaljnjem besedilu: ministrstvo), na podlagi prvega odstavka 16. člena Zakona o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 199/21; v nadaljnjem besedilu: ZUreP-3) izdaja **smernice s področja varstva kmetijskih zemljišč za pripravo državnih prostorskih načrtov**.

V dokumentu so najprej naštete 18 splošnih usmeritve, ki jih je treba upoštevati pri načrtovanju DPN . Potem so dodatne usmeritve na bolj specifičnih področij, kot so:

- načrtovane DPN, ko strokovna podlaga s področja kmetijstva, v okviru katere se določi predlog trajno varovanih in ostalih kmetijskih zemljišč, še ni izdelana
- načrtovane DPN, ko trajno varovana in ostala kmetijska zemljišča še niso določena, izdelana pa je strokovna podlaga s področja kmetijstva, v okviru katere je določen predlog trajno varovanih in ostalih kmetijskih zemljišč
- načrtovane DPN, ko so trajno varovana in ostala kmetijska zemljišča določena.

Smernice s področja varstva kmetijskih zemljišč za pripravo občinskih prostorskih načrtov

Ministrstvo, pristojno za kmetijstvo (v nadaljnjem besedilu: ministrstvo), na podlagi prvega odstavka 16. člena Zakona o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 199/21 in 18/23 – ZDU-1O; v nadaljnjem besedilu: ZUreP-3) izdaja smernice s področja varstva kmetijskih zemljišč (v nadaljnjem besedilu: smernice).

Smernice se uporablja za pripravo in sprejem občinskih prostorskih načrtov (v nadaljnjem besedilu: OPN), v katerih se:

- določa oziroma spreminja območja trajno varovanih in ostalih kmetijskih zemljišč,
- ne določa območij trajno varovanih in ostalih kmetijskih zemljišč.

Pri pripravi **OPN, v katerih se ne določa območij trajno varovanih in ostalih kmetijskih zemljišč** mora občina upoštevati splošne usmeritve tega dokumenta in usmeritve pri poglavju » podatki in predpisi za pripravo OPN.

Pri pripravi **OPN, v katerih se določa oziroma spreminja območja trajno varovanih in ostalih kmetijskih zemljišč** mora občina upoštevati usmeritve poglavja:

- splošne usmeritve, razen točk 3., 6., 10.2., 17.2. In 19.2.,
- ii. Določitev območij trajno varovanih kmetijskih zemljišč in območij ostalih kmetijskih zemljišč,
- iii. Spreminjanje območij trajno varovanih kmetijskih zemljišč in območij ostalih kmetijskih zemljišč in
- iv. Podatki in predpisi za pripravo OPN.

Smernice s področja varstva kmetijskih zemljišč za pripravo lokacijskih preveritev, v okviru katerih se preoblikuje ali spremeni obseg stavbnih zemljišč, kot so določena v občinskem prostorskem načrtu

Ministrstvo, pristojno za kmetijstvo (v nadaljnjem besedilu: ministrstvo), na podlagi prvega odstavka 16. člena Zakona o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 199/21; v nadaljnjem besedilu: ZUreP-3) izdaja smernice s področja

varstva kmetijskih zemljišč za pripravo lokacijskih preveritev, v okviru katerih se preoblikuje ali spremeni obseg stavbnih zemljišč, kot so določena v občinskem prostorskem načrtu.

Občina mora pri pripravi LP upoštevati naslednje usmeritve:

- skrbeti za varovanje kmetijskih zemljišč, ohranjati in izboljševati pridelovalni potencial ter povečevati obseg kmetijskih zemljišč,
- pri pripravi LP je treba upoštevati načela prostorske zakonodaje in gradnjo načrtovati najprej na zemljiščih nekmetijske namenske rabe,
- za potrebe izvajanja kmetijske dejavnosti je treba omogočiti neoviran dostop kmetijski in drugi mehanizaciji do kmetijskih zemljišč,
- za poseg za potrebe kmetijskega gospodarstva je treba priložiti obrazec »Utemeljenost posega na kmetijsko zemljišče za potrebe kmetijskega gospodarstva«,

Smernice bo ministrstvo upoštevalo pri izdaji mnenja o ustreznosti elaborata LP.

5.2.9 Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ)

Resolucija o nacionalnem programu varnosti cestnega prometa za obdobje od 2013 do 2022 (RenPVCP13-22)

Strategija nacionalnega programa zagotavlja načrtno približevanje zastavljenim ciljem in njihovo doseganje. Ustvarja podlago za skupno načrtovanje, izvajanje nacionalnega programa in vključitev vseh možnih dejavnosti in subjektov, ki so dolžni ali želijo kakor koli prispevati k varnosti v cestnem prometu.

Za uveljavitev strategije nacionalni program v splošnem predvideva uresničitev naslednjih osnovnih strateških nalog na državni in lokalni ravni.

Na državni ravni je potrebno:

- vzpostaviti in zagotoviti kar najboljšo organizacijsko in funkcionalno sestavo,
- zagotoviti horizontalno in vertikalno usklajevanje,
- opredeliti finančno strategijo in zagotoviti sistemske vire,
- zagotoviti programu družbeno-politično podporo.

Na lokalni ravni je potrebno:

- sprejeti program varnosti cestnega prometa z opredeljenimi cilji, nosilci in nalogami,
- izvajati naloge, ki se nanašajo na varen in nemoten promet na občinskih cestah,
- zagotoviti sistemski vir financiranja,
- podpirati dejavnosti svetov za preventivno delovanje na področju cestnoprometne varnosti,

- sodelovati z nosilci programa varnosti cestnega prometa na svojem območju.

Področja varnosti cestnega prometa so:

- cestna infrastruktura - Najpomembneje pri vsem tem je, da se v tem programu prepoznajo tudi občine. Prometna varnost na njihovih cestah je pomemben generator prometnih nesreč, zato je zagotavljanje varnih rešitev cestne infrastrukture tudi na lokalnem cestnem omrežju zelo pomemben dejavnik k skupnemu cilju
- vozila - zagotavljanje varnih vozil v cestnem prometu
- prometna vzgoja in vseživljenjsko učenje
- zdravstvena oskrba ponesrečencem
- nadzor
- varnost in zdravje pri delu
- pomoč žrtvam in svojcem žrtev prometnih nesreč

Vsako področje ima napisano razlago, glavne cilje, ki jim sledijo manjši cilji in ukrepi.

Revizijsko poročilo - zagotavljanje poslovnih prostorov za potrebe ministrstva za notranje zadeve

Računsko sodišče je izvedlo revizijo pravilnosti in smotrnosti zagotavljanja poslovnih prostorov za potrebe Ministrstva za notranje zadeve (v nadaljevanju: ministrstvo) v obdobju od 1. 1. 2007 do 30. 6. 2010 v delu, ki se nanaša na najem stavbe na Litostrojski cesti v Ljubljani in najem stavbe na Dimičevi ulici 16 v Ljubljani.

Cilj revizije je bil izrek mnenja o pravilnosti zagotavljanja poslovnih prostorov in izrek mnenja o smotrnosti zagotavljanja poslovnih prostorov za potrebe ministrstva.

Resolucija o dolgoročnem razvojnem programu policije do leta 2025 – »Kakovostna policija za varno Slovenijo« (RedRPPOL)

Policija, organ v sestavi Ministrstva za notranje zadeve, je največji državni upravni organ v Republiki Sloveniji.

Resolucija je najvišji ključni razvojno usmerjevalni dokument, namenjen policiji, in hkrati dolgoročni planski dokument, ki zagotavlja platformo in okvir za dolgoročni razvoj policije in je hkrati temelj srednjeročnih načrtov dela policije. Gre za strateški dokument, ki odgovarja na ključna vprašanja dolgoročnega razvoja policije in zagotavlja konstantnost prioritet in vlaganje v varnost.

Resolucijo morata Ministrstvo za notranje zadeve in policija upoštevati pri pripravi:

- srednjeročnih načrtov razvoja in dela policije za petletna obdobja,
- letnih načrtov dela policije,

- pripravi predlogov proračuna Republike Slovenije in
- pripravi internih finančnih načrtov.

Vzpostavitev sistema upravljanja kakovosti

Dolgoročen sistemski cilj projekta uvajanja kakovosti v policijo je podpora vodenju in upravljanju, posamični cilji pa so:

- uporaba modelov poslovne odličnosti,
- razvoj in nadgradnja relevantnih kazalnikov učinkovitosti in uspešnosti policije,
- vzpostavitev kroga PDCA 4 pri vodenju policijskih enot,
- medinstitucionalne primerjave učinkovitosti in uspešnosti ter pridobivanje certifikatov kakovosti,
- večja kakovost in količina opravljenega dela,
- povečanje zadovoljstva odjemalcev storitev in zaposlenih,
- optimizacija delovnih procesov in
- racionalizacija porabe virov.

Policija bo pri upravljanju enot zagotovila širšo uporabo metodoloških orodij za zagotavljanje kakovosti opravljenega dela. Razširila bo uporabo kroga PDCA oziroma »kroga nenehnih izboljšav« pri vodenju policijskih enot. V ta namen bo razširila in prilagodila uporabo modelov poslovne odličnosti (CAF,5 EFQM, 6 BSC 7 ipd). Vodstvenim in vodilnim uslužbencem na državni in regionalni ravni bo omogočila uporabo orodij za optimiziranje obstoječih omejenih virov za uspešno in učinkovito delo, uvedla pa bo tudi primerjavo policijskih enot.

Srednjeročni načrt razvoja in dela policije za 2018–2022

Načrt je oblikovan na podlagi temeljnih usmeritev, ki določajo poslanstvo, vizijo in vrednote slovenske policije, strateške cilje z usmeritvami in posamičnimi prednostnimi nalogami, pomembnimi za načrtovanje razvoja in dela policije v tem obdobju ter kazalnike uspešnosti uresničevanja ciljev.

Srednjeročni načrt razvoja in dela policije je podlaga za pripravo letnih načrtov dela policije.

Strateški cilji:

- preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj
- vzdrževanje javnega reda,
- zagotavljanje varnosti v cestnem prometu
- vzdrževanje varnosti državne in zunanje meje evropske unije ter preprečevanje nezakonitih migracij
- utrjevanje povezanosti z lokalnimi skupnostmi in drugimi subjekti pri zagotavljanju varnosti
- optimizacija delovanja policije glede na razpoložljive vire
- krepitev ugleda policije

Dodatne smernice, ki so posredovane po delavnici, ki je izvedena 31.8.2023:

Trenutno se ukvarjajo z aktivnosti na področju nekdanji mejnih prehodov. Nimajo informacij o spreminjanju št. policijskih uprav na področju države.

Naloga medresorske delovne skupine bo določitev strateških mejnih točk na celotni kopenski meji Slovenije s sosednjimi državami. Navedeni seznam določenih strateških mejnih točk bo v nadaljevanju posredovan v potrditev na VRS, s čimer bodo nadomeščeni stari sklepi VRS o določitvi strateških mejnih prehodov, saj so z vstopom RH v schengensko območje zunanje meje Slovenije postale notranje.

5.2.10 Ministrstvo za obrambo RS (MORS)

Resolucija o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih od 2016 do 2022 (RenPVNDN16–22)

(ponavlja se pri MK)

Nacionalni program varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami upošteva vse nevarnosti naravnih in drugih nesreč, ki ogrožajo ljudi, živali, premoženje, kulturno dediščino in okolje. Upošteva tudi naravne in druge danosti, ki vplivajo na nesreče in varstvo pred njimi, ter človeške in materialne vire, ki jih je mogoče uporabiti pri obvladovanju nevarnosti in varstvu ogroženih.

Program poleg nacionalnih interesov upošteva tudi obveznosti Slovenije, ki izhajajo iz sprejetih mednarodnih in regionalnih pogodb, konvencij in sporazumov ter sklenjenih dvostranskih sporazumov s področja varstva pred nesrečami.

Stanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami

Sile za zaščito, reševanje in pomoč so pretežno organizirane v lokalnih skupnostih, le manjši del je organiziran v gospodarskih družbah, zavodih in drugih organizacijah ter na ravni regij in države.

Nekatere priprave za ZRP (zaščito, reševanje in pomoč) se izvajajo tudi na ravni regij (13), torej geografsko zaključenih območij, ki jim je prilagojena upravna, strokovna in operativna organiziranost zmogljivosti ter sil za učinkovito ZRP.

Temeljni cilji varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami

Na podlagi ocen ogroženosti (tveganja), ocene stanja na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter glede na človeške in materialne vire so med temeljni cilji v srednjeročnem obdobju do leta 2022, ki ga zajema ta program:

- nadaljevanje reorganizacije sil za ZRP na državni, regijski in lokalni ravni ter v gospodarskih družbah, zavodih in drugih organizacijah glede na sprejete in načrtovane nove normativne in druge rešitve, še posebej zmanjšanje sestave Civilne zaščite in povečanje njene specializacije, povečanje sposobnosti za posebno zahtevne intervencije in za odzivanje na sodobne vire ogrožanja. Stalnica bodo prizadevanja za ustreznejšo ureditev statusa prostovoljnih reševalcev;
- reorganiziranje službe nujne medicinske pomoči, vključno s helikoptersko nujno medicinsko pomočjo, in sicer z uvedbo dispečerskih centrov ter urgentnih centrov pri regijskih bolnišnicah, ki bodo skupaj z bolnišnicami sposobni v kratkem času sprejeti povečano število obolelih ali poškodovanih oseb;

Razvoj opazovalnih, informacijskih, komunikacijskih, logističnih in drugih sistemov za zaščito, reševanje in pomoč

Razvojni cilji na področju informacijsko-komunikacijskih sistemov so: nadaljnji razvoj enotnega informacijsko-komunikacijskega sistema na področju sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, prenova sistema javnega alarmiranja na način, da bo v državno pristojnost v tem srednjeročnem obdobju prevzetih še 699 siren, posodabljanje opreme, zmogljivosti in storitev regijskih centrov za obveščanje, razvoj aplikacij za področje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, tudi za uporabo v informacijskih oblakih, nadaljnji razvoj osnovnih storitev klica v sili na številki 112 v obliki besedilnih klicev (SMS), videoklicev in samodejnih klicev v sili iz vozil (eKlic).

Razvoj zmogljivosti ter sil za zaščito, reševanje in pomoč

Občine in regije bodo svoje načrte čim bolj uskladile s temeljnimi načrti zaščite in reševanja, ki so pripravljeni za določene nesreče na ravni države. Prednostno bodo občine dopolnile svoje načrte zaščite in reševanja za nesreče, ki lahko nastanejo pri zavezancih direktive Seveso III, ki delujejo na njihovem območju. Občine in regije bodo svoje načrte zaščite in reševanja usklajevale tudi z občinami in regijami v sosednjih državah, če gre za območja, ki jih ogrožajo enake ali podobne vrste nesreč. Načrte zaščite in reševanja bodo pripravili tudi v pokrajinah, ko bodo ustanovljene.

Reorganizacija sil za ZRP se bo, skladno z novimi ali dopolnjenimi normativnimi in organizacijskimi rešitvami, nadaljevala na državni in regijski ravni ter spodbujala na lokalni ravni.

V vseh regijah (13) bodo načrtovane organizacijske in druge rešitve za začasno nastanitev določenega števila (okoli 1000) ogroženih oseb v stacionarnih objektih.

Usmeritve za izobraževanje in usposabljanje

V prihodnjem obdobju bomo spodbujali pripravo in organizacijo teoretičnih vaj na lokalni, regijski in državni ravni. Organizirane bodo vaje regijskega in državnega pomena.

Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja slovenske vojske do leta 2035 (ReDPROSV35)

Resolucija je najvišji razvojno-usmerjevalni dokument, s katerim se načrtuje dolgoročno doseganje potrebne stopnje razvoja organizacije in modernizacije sil ter zmogljivosti in povezljivosti Slovenske vojske za uresničevanje nacionalnih interesov ter ciljev na obrambnem področju v sodobnem varnostnem okolju.

Razvoj Slovenske vojske do leta 2035 bo potekal **v treh fazah**. V prvi do vključno leta 2026, v drugi med letoma 2027 in 2030 ter v tretji med letoma 2031 in 2035. Izboljšanje pripravljenosti za vojaško obrambo bo stalnica celotnega razvoja.

Slovenska vojska bo organizirana na strateški, operativni in taktični ravni. Slovenska vojska bo na podlagi ravni ambicij razvijala zmogljivosti za bojevanje, bojno podporo, zagotovitev delovanja, podporo poveljevanja ter sistem vojaškega izobraževanja in usposabljanja.

Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2035 se bo uresničevala s srednjeročnimi obrambnimi programi, ki jih bo sprejemala Vlada Republike Slovenije, z njimi pa bo seznanjala tudi delovno telo Državnega zbora Republike Slovenije, pristojno za obrambo.

Srednjeročni obrambni programi se bodo praviloma pripravljali vsaki dve leti za desetletno plansko obdobje oziroma ob večjih spremembah varnostnega okolja in razpoložljivosti obrambnih virov, spremembah zavez do Nata in EU ter v podobnih primerih.

Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV-2)

Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije je temeljni razvojnousmerjevalni dokument na področju nacionalne varnosti. Zato se z resolucijo opredeljujejo nacionalni interesi in nacionalnovarnostni cilji Republike Slovenije, viri ogrožanja varnosti in varnostna tveganja države, analizira varnostno okolje, določa izhodišča politike odzivanja Republike Slovenije na posamezne varnostne grožnje in tveganja ter določa najširše sistemskoorganizacijske rešitve celovitega delovanja države pri zagotavljanju nacionalne varnosti.

Resolucija predstavlja podlago za pripravo in dopolnjevanje posebnih strateških ter drugih razvojnih in doktrinarnih dokumentov na področju nacionalne varnosti ter za normativno, organizacijsko in vsebinsko urejanje vprašanj v zvezi z zagotavljanjem nacionalne varnosti Republike Slovenije.

Nacionalnovarnostna politika - Nacionalnovarnostna politika Republike Slovenije je uravnotežena celota vizije, strategij, programov, načrtov in dejavnosti države, potrebnih za načrtovano odzivanje na vse vrste kriz in vire ogrožanja in tveganja njene nacionalne varnosti ter s tem za uresničevanje njenih nacionalnovarnostnih ciljev, usmerjenih k zaščiti slovenskih nacionalnih interesov.

Sestavljajo jo predvsem zunanja politika, obrambna politika, politika zagotavljanja notranje varnosti, migracijska politika ter politika varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Okrepljena bo povezanost in usklajenost med vsemi sektorskimi politikami in nosilci področij, ki so neposredno ali posredno vključeni v zagotavljanje nacionalne varnosti Republike Slovenije. Krovna nacionalnovarnostna politika poleg ključnih področnih politik zajema tudi vse druge sektorske politike, ki prispevajo k nacionalni varnosti.

Srednjeročni obrambni program Republike Slovenije 2018–2023

S Srednjeročnim obrambnim programom Republike Slovenije 2018–2023 (SOPR 2018–2023) se določajo cilji ter najpomembnejše usmeritve delovanja in razvoja obrambnega sistema v obdobju 2018–2023. Pri tem se upoštevajo Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2025, finančne zmožnosti Republike Slovenije (RS) v obravnavanem srednjeročnem obdobju, sprejeti sklepi Vlade RS o povečanju sredstev za obrambo in sprejeti Cilji zmogljivosti Nata 2017 za RS.

Glavni **srednjeročni razvojni cilji** v obdobju do leta 2023 so:

- razvijati in povečati obseg obrambnih zmogljivosti;–
- usmerjeno uresničevati interese RS na obrambnem področju in povečati javno prepoznavnost ter podporo MO in SV;
- postopno povečevati vzdržljivost sil ter zahtevnost delovanja obrambnih zmogljivost;–
- zagotavljati modernizacijo opreme, oborožitve in nepremičnin za razvoj in delovanje – obrambnih zmogljivosti;
- zagotavljati visoko stopnjo pripravljenosti in odpornosti za obrambo ter odzivanja na krize;–povečati učinkovitost delovanja MO.

Ukrepi za izboljšanje kadrovske sestave Slovenske Vojske in povečanje njenega obsega bodo usmerjeni v zmanjšanje nenačrtovanih odhodov iz vojske ter v povečanje zanimanja za zaposlitev v vojski.

SOPR 2018–2023 je izrazito razvojno naravnan. Obrambnemu sistemu omogoča dejanski izhod iz krize ter ponoven zagon nujne modernizacije in razvoja SV.

Splošne smernice s področja obrambe za pripravo prostorskih aktov

Dokument se razdeli na dve glavnih poglavij in sicer na smernice s področja obrambe za pripravo občinskih in medobčinskih prostorskih načrtov in smernice za potrebe obrambe pri pripravi državnih prostorskih načrtov.

Splošne smernice s področja obrambe za pripravo občinskih in medobčinskih prostorskih načrtov

V občinskih in medobčinskih prostorskih načrtih je treba upoštevati smernice s področja obrambe, ki se nanašajo na:

- območja izključne rabe za potrebe obrambe,
- območja možne izključne rabe za potrebe obrambe ter
- območja omejene in nadzorovane rabe za potrebe obrambe.

Območja izključne rabe za potrebe obrambe so obstoječa in načrtovana območja, namenjena izključno obrambnim potrebam, na katerih potekajo stalne aktivnosti, zlasti za razmestitev, usposabljanje in delovanje vojske. Skladno s prostorskimi akti na teh območij so dovoljene prostorske ureditve ter gradnja objektov za potrebe obrambe.

Območja možne izključne rabe za potrebe obrambe so območja, ki so primarno namenjena drugim potrebam. V izrednem ali vojnem stanju in krizi ter v miru za usposabljanje pa se jih lahko uporabi za obrambne potrebe, oziroma so za obrambne potrebe v souporabi.

Območja omejene in nadzorovane rabe obsegajo območja, na katerih so nujne omejitve iz varnostnih in tehničnih vzrokov.

Splošne smernice s področja obrambe za pripravo državnih prostorskih načrtov

Smernice za potrebe obrambe pri pripravi državnih prostorskih načrtov predstavljajo prilagoditve državne infrastrukture potrebam obrambe. Glede na znane podatke iz osnutka državnega prostorskega načrta se prilagoditve določijo s posredovanjem projektnih pogojev. ki jih je treba upoštevati pri pripravi projektne dokumentacije.

Smernice s področja obrambe se nanašajo predvsem na področja:

- državnih cest in spremljajočih objektov na njih,
- železniških prog prvega in drugega reda ter regionalnih železniških prog,
- daljnovodov za napetost 110 kV in več,
- cevovodov in pripadajočih objektov ter naprav za transport naftnih derivatov, plina in kemikalij s premerom 300 mm in več,
- javnega telekomunikacijskega omrežja,
- ureditve državnega pomena za radiodifuzne in televizijske sisteme,
- letališč in vzletišč s pripadajočimi objekti in
- pristanišč globokih nad 2 m.

Dokument razdeli občine v treh skupinah in sicer:

- občine, ki morajo pri pripravi prostorskih aktov pridobiti posebne smernice za potrebe obrambe

- občine ki morajo ministrstvo obvestiti o pripravi prostorskih aktov
- občine, ki morajo pri pripravi prostorskih aktov pridobiti posebne smernice za potrebe obrambe

Dodatne smernice, ki so posredovane po delavnici, ki je izvedena 31.8.2023:

Ministrstvo za naravne vire in prostor je v okviru izdelave obveznih strokovnih podlag za regionalne prostorske plan 31. 8. 2023 organiziral delavnico, na kateri so bili predstavljene bistvene ugotovitve pri pripravi Regionalnih prostorskih planov iz osnutka Analize stanja v prostoru in Analize razvojnih potreb. V okviru delavnice so bile predstavljene tudi ugotovitve za področje obrambe, katerih bistvo je, da Ministrstvo za obrambo (v nadaljevanju: MO) s področja obrambe posreduje območja namenske rabe (izključna raba za potrebe obrambe) in območja varstvenih režimov (možna izključna raba ter omejena in nadzorovana raba za potrebe obrambe).

Ministrstvo za obrambo RS je posredovalo digitalne podatke za vsa obrambna območja na parcelo oz. del parcele natančno. Digitalnim podatkom so priloženi metapodatki. Za format digitalnih podatkov so izbrali gml/xml, saj shp format po mnenju Arhiva Slovenije ni primeren za dolgotrajno hrambo prostorskih podatkov. Podatki se nahajajo v treh različnih skupinah datotek glede na rabo:

- območja izključne rabe prostora za potrebe obrambe v datotekah z imeni **obramba_IR**, ki
- predstavljajo namensko rabo prostora,
- območja možne izključne rabe prostora za potrebe obrambe v datotekah z imeni **obramba_MIR**, ki predstavljajo varstveni režim v prostoru,
- območja omejene in nadzorovane prostora za potrebe obrambe v datotekah z imeni **obramba_ONR**, ki tudi predstavljajo varstveni režim v prostoru.

Območja izključne rabe za potrebe obrambe so območja, ki so namenjena izključno za obrambne potrebe. V območjih izključne rabe prostora za potrebe obrambe so skladno s prostorsko zakonodajo in zakonodajo na področju graditve dovoljene prostorske ureditve ter gradnja objektov za potrebe obrambe (gradnja novih objektov, rekonstrukcije objektov in odstranitev objektov, vzdrževalna dela (redna, investicijska in vzdrževalna dela v javno korist), spremembe namembnosti objektov, odstranitev objektov ter dela v zvezi z urejanjem javnih in drugih zunanjih površin, namenjenih za razmestitev in delo obrambnih sil) ne glede na vrsto objektov glede na zahtevnost.

Območja možne izključne rabe so območja, ki so primarno namenjena za druge potrebe, in se jih v primeru izrednega stanja, vojnega stanja ali krize, lahko uporabi za obrambne potrebe ter v miru za usposabljanje oziroma so za obrambne potrebe v souporabi. Na območjih možne izključne rabe posegi ne smejo onemogočati uporabe območja za potrebe obrambe v primeru vojnega in izrednega stanja, krize, ob naravnih in drugih nesrečah ter za usposabljanje, oziroma so posegi lahko takšni, da je mogoče izključno rabo za potrebe obrambe v zgoraj navedenih primerih takoj vzpostaviti. Za vse posege v območjih možne izključne rabe za potrebe obrambe je treba pridobiti soglasje ministrstva pristojnega za obrambo. Območja omejene in nadzorovane rabe obsegajo območja, na katerih so potrebne omejitve iz varnostnih in tehničnih razlogov. Za vse posege v območjih omejene

in nadzorovane rabe za potrebe obrambe je treba pridobiti soglasje ministrstva pristojnega za obrambo. Glede na režim območja delimo v:

- območja prepovedanih in nadzorovanih posegov, ter območja v oddaljenosti 4 m od določenih
- območij izključne rabe v katerih je dovoljena obstoječa primarna (kmetijska ali gozdna) raba
- ter uporaba komunikacij. Na območju niso dopustne gradnje in rekonstrukcije objektov, ki so
- namenjeni stalnim delovnim mestom, nastanitvi, prireditvam ter zadrževanju večjega števila
- ljudi. Uporaba objektov ne sme omejevati funkcionalnosti območja za potrebe obrambe,
- območja bližine obrambne telekomunikacijske infrastrukture, v katerih so posegi dovoljeni
- glede na njihovo višino nad terenom – v ožjem pasu (1 km) so potrebne prilagoditve pri
- objektih, ki so višji od 18 m nad terenom, v širšem pasu (2 km) pa so prilagoditve potrebne za
- objekte, ki so vsaj 25 m nad terenom.

5.2.11 Ministrstvo za pravosodje (MP)

Strategija pravosodje 2020

Namen tega dokumenta je pripraviti strateške podlage za vključitev v nastajajočo strategijo razvoja Slovenije 2014–2020, analizirati dejansko stanje in vzroke zanj ter na novo opredeliti razvojne zmožnosti v celotnem pravosodju. Delujoče, neodvisno, učinkovito in pravično pravosodje, ki mu državljani zaupajo, je eden od bistvenih dejavnikov in porokov družbenega razvoja.

Pri pripravi dokumenta so se osredotočili na dve ravni razvoja: na izvajanje ukrepov, institucionalnih in strukturnih sprememb ter na oblikovanje novih družbenih vrednot kot podlago za dolgoročni razvoj Slovenije.

Cilji na področju pravosodja do leta 2020 so razdeljeni po področjih:

- **Varnost -** najvišji interes Republike Slovenije je zagotavljanje visoke stopnje varnosti za vse pravosodne organe in druge akterje v pravosodju ter nemoteno poslovanje celotnega pravosodnega sistema in s tem delovanja pravne države. Vzpostaviti je treba strateško, organizacijsko in operativno raven varnosti.
- **Pravosodna uprava** - z zvišanjem ravni zagotavljanja splošnih možnosti za uspešno izvajanje sodne oblasti bo dosežena večja učinkovitost poslovanja vseh deležnikov v pravosodju, s tem pa povečano zaupanje javnosti v delo pravosodnih organov.
- **Slovensko sodstvo** – glavni cilj pravosodne uprave je zagotavljanje enakega dostopa za vse državljane.
- **Državno tožilstvo** – ustrezen in učinkovit kazenski pregon vseh kaznivih dejanj bo mogoče doseči le s smotrno uporabo vseh razpoložljivih virov. Zaradi tega bo treba določiti prednostne naloge pri kazenskem pregonu in temu prilagoditi obravnavo posameznih vrst kriminalitete, da bo najnevarnejšim oblikam kriminalitete namenjenih največ razpoložljivih virov.

- **Državnotožilska uprava** – izmed glavnih strateških ciljev na tem področju je zvišanje ravni kadrovskih ter tehničnih pogojev za izvajanje državnotožilske službe;
- **Državno pravobranilstvo** – izmed glavnih strateških ciljev na tem področju je krepitev vloge Državnega pravobranilstva in njegove samostojnosti pri odločanju pred mednarodnimi sodišči in v predhodnih postopkih;
- **Inteligentno in vključujoče izvrševanje kazenskih sankcij** – izmed glavnih strateških ciljev na tem področju je uvedba službe za probacijo kot novega instrumenta celostne resocializacije storilcev kaznivih dejanj;
- **Informatizacija pravosodnega sistema, pomožnih podsistemov ter povezav z drugimi deležniki in akterji v pravosodju** – z informatizacijo postopkov in uvedbo elektronskega poslovanja se zagotavljajo učinkovitost, gospodarnost in racionalnost poslovanja, s čimer se med posameznimi deli širšega pravosodja dodatno krepita kohezija in boljše sodelovanje. Hitrejši in cenejši postopki komuniciranja ter uveljavljanja pravic in pravnih koristi tudi navzven kažejo učinkovitost in povezanost pravosodnih organov.
- **Povečanje okoljske ozaveščenosti v celotnem pravosodnem sistemu ter drugih ustreznih izvedbenih in podpornih sistemih** - s povečevanjem učinkovitosti pri izvajanju ustreznih norm varstva okolja bo država prispevala k zagotavljanju ene od temeljenjih človekovih pravic – pravice do zdravega življenjskega okolja. Z uvajanjem inteligentnih okoljskih rešitev pri zagotavljanju prostorskih možnosti za delo pravosodnih organov bo zagotovljen vpliv na okoljsko ozaveščenost vseh uporabnikov storitev pravosodja in posredno vseh državljanov.

Dodatne smernice, ki so posredovane po delavnici, ki je izvedena 31.8.2023:

Word dokument – kot odgovor na poziv predstavijo področja pravosodnih organov skupaj s tabelo kjer navajajo »večje« projekte investicijskega vzdrževanja, ki jih je ministrstvo izvedlo oziroma jih še izvaja, ločeno po statističnih regijah. Predstavijo tudi področja kazenski sankcij ter v tabeli navajajo oba projekta za izgradnje zaporov.

5.2.12 Ministrstvo za zdravje (MZ)

Akcijski načrt za izvajanje strategije republike Slovenije za zdravje otrok in mladostnikov v povezavi z okoljem 2012–2020

Vlada Republike Slovenije sprejela Strategijo za zdravje otrok in mladostnikov v povezavi z okoljem 2012–2020. Na podlagi te strategije je bil izdelan akcijski načrt, ki opredeljuje konkretne naloge resorjev in deležnikov do leta 2020.

V akcijskem načrtu so zajete aktivnosti, ki bodo lahko pripomogle k zmanjšanju pomembnih javnozdravstvenih problemov otrok in mladostnikov.

Prednostni cilJI:

- Zagotavljanje zdravja prebivalcev z izboljšanjem dostopa do varne pitne vode ter ustreznega ravnanja s komunalnimi odpadnimi vodami.
- Zmanjševanje problema poškodb in debelosti prek varnega okolja, s telesno dejavnostjo in zdravo prehrano.
- Preprečevanje bolezni z izboljšanjem kakovosti zraka zunaj in v zaprtih prostorih.
- Preprečevanje bolezni zaradi kemičnih, bioloških in fizikalnih dejavnikov tveganj.

Strategija obvladovanja demence v Slovenijo do leta 2030 (predlog)

Strategija je temeljni dokument, ki omogoča usklajen in celostni pristop vseh deležnikov pri reševanju problema demence in podobnih stanj. Namen Strategije je zagotovitev preventivnih ukrepov (izobraževanje in spodbujanje prebivalstva k zdravemu načinu življenja, uravnoteženi prehrani, redni fizični in mentalni dejavnosti), zgodnjega odkrivanja bolezni, ustrezne celostne postdiagnostične obravnave oseb z demenco (pri čemer se spoštujejo osnovne človekove pravice v skladu z Glasgowsko deklaracijo), podpore svojcem in neformalnim skrbnikom, destigmatizacije bolezni, razvoj demenci prijaznega okolja in spodbujanje raziskovalne dejavnosti.

Strategija določa ukrepe, ki bodo zagotavljali dostopnost do informiranosti prebivalstva o demenci, kar najbolje zadovoljevali potrebe oseb z demenco, njihovih svojcev ter zagotovili zadostno podporo v vseh okoljih. Posebna pozornost je namenjena ženskam in drugim ranljivim skupinam prebivalstva.

V Sloveniji obstajajo velike regijske razlike v dostopnosti do zdravstvenih storitev za osebe z demenco, primarna zdravstvena raven je podhranjena.

Centri za duševno zdravje odraslih (v nadaljnjem besedilu: CDZO) kot nova organizacijska struktura na primarni ravni predstavljajo nadgradnjo Centrov za mentalno zdravje. CDZO bodo organizirani regijsko in multidisciplinarno in bodo izboljšali dostopnost do psihiatričnih storitev.

Cilj ReNPSV 22 - 30 je zagotoviti okvirno 1.300 mest v dnevnem varstvu starejših. V okviru teh mest bodo prilagojene tudi oblike **dnevnega varstva** za osebe z demenco, storitev bo na voljo v vseh slovenskih regijah vse dni v tednu, zagotovljen bo tudi prevoz uporabnikov.

Kot osredna nacionalna institucija se bo vzpostavil **Center za demenco**. Delo Nacionalnega centra za demenco bo podpirala mreža tako imenovanih regijskih spominskih centrov, ki bodo delovali v različnih zdravstvenih regijah ter tako omogočili prebivalcem ustrezno diagnostiko in obravnavo v bližini njihovega doma.

Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2016–2025 »Skupaj za družbo zdravja« (ReNPZV16–25)

Resolucija je dokument, s katerim naslavljamo ključne probleme zdravja in sistema zdravstvenega varstva v Sloveniji in postavljamo temelje za zdravje v vseh politikah. Z vlaganji v zdravje in zdravstvo, ki jih predvideva Resolucija, naj bi v prihodnje tudi bolj učinkovito prispevali k trajnostnemu razvoju Slovenije.

Resolucija predstavlja podlago za razvoj zdravstva v Sloveniji v naslednjih desetih letih in za pripravo in sprejem ustreznih zakonov s področja zdravstvenega zavarovanja in zdravstvene dejavnosti ter ohranja vizijo kakovostnega in vsem dostopnega javnega zdravstva. V središče postavlja uporabnika in izvajalca in si v predvidenih ukrepih prizadeva za:

- krepitev in varovanje zdravja ter preprečevanje bolezni;
- optimizacijo zdravstvene oskrbe;
- povečanje uspešnosti sistema zdravstvenega varstva;
- pravično, solidarno in vzdržno financiranje zdravstvenega varstva.

Vse to zahteva nadgradnjo obstoječih in izgradnjo novih kapacitet za medsektorsko delovanje za zdravje in zmanjševanje neenakosti na vseh ravneh (lokalni, **regionalni**, nacionalni in mednarodni), in v različnih okoljih (SZO, 2015).

Kljub temu, da je v Sloveniji že dolgo časa prisotno zavedanje o pomenu skladnega razvoja celotne države, vseeno obstajajo razlike v zdravju prebivalstva po regijah in tudi med različnimi socialnimi skupinami. Zato en izmed ciljev resolucije je uveljavitev zdravja kot vrednote in cilja v vseh nacionalnih, regionalnih in lokalnih politikah.

Resolucija o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018–2028 (RENPDZ18–28)

Z RNPZD se uvajajo regionalne centre za duševno zdravje, ki bodo kadrovsko in vsebinsko nadgradili službe za duševno zdravje. Namen je, da bi se skrb in obravnava ljudi s težavami v duševnem zdravju v vseh življenjskih obdobjih čim bolj oblikovala v skupnosti, to je tam, kjer ljudje živijo.

RNPDZ določa strategijo na področju duševnega zdravja do leta 2028. Sestavni del dokumenta so tudi akcijski načrti, ki bodo določali dejavnosti za krajša časovna obdobja. Prvi akcijski načrt določa dejavnosti do leta 2020, naslednji akcijski načrti pa bodo okvirno narejeni za tri leta.

Glavni poudarek RNPDZ je preoblikovanje in prilagajanje delovanja na področju duševnega zdravja, in sicer povezujemo obstoječe in dodajamo nujno potrebne nove strukture v organizacijo preventive, promocije, zdravljenja in rehabilitacije. RNPDZ predvideva oblikovanje regionalnih centrov za duševno zdravje, ki so sestavljeni iz **centrov za duševno zdrav**je odraslih (CDZO) ter **centrov za duševno zdravje za otroke in mladostnike** (CDZOM).

Temeljna platforma uresničevanja RNPDZ je vključevanje, povezovanje in sodelovanje vseh služb in vseh deležnikov v skrbi za duševno zdravje posameznika in skupin prebivalcev v lokalni skupnosti ter na vseh ravneh obravnave.

Vzpostavljena bo **upravljavska struktura RNPDZ**, ki bo vključevala strokovno vodenje, interdisciplinarno ter medinstitucionalno koordinacijo implementacije, spremljanje in evalvacijo RNPDZ. Za strokovnost implementacije RNPDZ bodo skrbeli Programski svet in strokovne delovne skupine. Vzpostavile se bodo centralna (svet za duševno zdravje), regionalne in lokalne strukture (regijski sveti za zdravje/duševno zdravje in lokalne skupine za zdravje/duševno zdravje), ki bodo podpirale implementacijo RNPDZ na ravni odločevalcev in deležnikov državne in lokalne ravni.

Prednostna področja RNPDZ:

- zagotavljanje skupnostnega pristopa pri krepitvi duševnega zdravja ter obravnavi oseb s težavami v duševnem zdravju v skupnosti
- prednostno področje: promocija duševnega zdravja, preventiva in destigmatizacija na področju duševnih motenj
- prednostno področje: mreža služb za duševno zdravje
- prednostno področje: alkohol in duševno zdravje
- prednostno področje: preprečevanje samomora
- prednostno področje: izobraževanje, raziskovanje, spremljanje in evalvacija

Specifičen cilj: Usklajeno medresorsko sodelovanje in vključevanje civilne družbe na področju duševnega zdravja na državni, regionalni in lokalni ravni.

Mreža služb za duševno zdravje - Enakopravna, dostopna in celostna obravnava na področjih duševnega zdravja se z RNPDZ dosega z organiziranjem regionalnih centrov za duševno zdravje, ki bodo zagotovili preventivo in celostno multidisciplinarno obravnavo v skupnosti. Dopolnjujemo obstoječo mrežo regijskih služb za duševno zdravje z **novimi 25 regijskimi CDZ.**

Nove strukture v zdravstvenem sistemu na področju duševnega zdravja - z RNPDZ prilagajajo in dopolnjujejo delovanje služb in storitev na področju duševnega zdravja. Kot je opredeljeno v programu z namenom boljše dostopnosti in učinkovitosti, uvaja:

- Regionalne centre za zgodnjo obravnavo
- Regionalne centre za duševno zdravje otrok in mladostnikov
- Regionalne centre za duševno zdravje odraslih
- Subspecialistične time na državni oziroma regijski ravni za obravnavo otrok in mladostnikov s kompleksnejšimi motnjami in komorbidnimi stanji.

Resolucija o nacionalnem programu o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015–2025 (ReNPPTDZ)

Z nacionalnim programom 2015–2025 želimo izboljšati prehranske in gibalne navade prebivalcev od zgodnjega obdobja življenja do pozne starosti.

Pomembna kakovost nacionalnega programa 2015–2025 je povezovanje in doseganje sinergij med že sprejetimi usmeritvami in ukrepi številnih resorjev, ki podpirajo strateške cilje nacionalnega programa.

Glede na razsežnosti globalne trgovine je pri razvoju in ohranjanju kmetijstva ter pri zagotavljanju trajnostne oskrbe s hrano posebej poudarjen pomen lokalno pridelane hrane. V pričakovanju večjih težav z oskrbo s hrano v svetovnem merilu in tudi zaradi spoznanj o negativnih okoljskih učinkih daljšega transporta hrane postaja **lokalna in regionalna samooskrba s hrano** ponovno pomemben del celotne ponudbe hrane.

Za uspešno delo in razvoj na področju, na katerega posega nacionalni program 2015–2025, je treba zagotoviti ustrezno prilagojeno in med-sektorsko usklajeno raziskovalno dejavnost. Treba je zagotoviti raziskovanje in spremljanje stanja ter iskanje inovativnih rešitev tudi v nacionalnem okviru, po potrebi tudi v regionalnih.

5.2.13 Ministrstvo za infrastrukturo (MZI)

Resolucija o nacionalnem programu razvoja civilnega letalstva Republike Slovenije do leta 2020 (ReNPRCL)

Nacionalni program razvoja civilnega letalstva določa smernice razvoja civilnega letalstva in ukrepe za uresničevanje ciljev razvoja civilnega letalstva v Republiki Sloveniji. Razvojne priložnosti in predvsem vpliv na širše gospodarstvo, ki ga civilno letalstvo ima, je treba izkoristiti in temu nameniti ustrezno pomoč. **Bistvene razvojne naloge so**:

- zagotavljanje varnosti in trajnostnega razvoja civilnega letalstva z ustreznim zagotavljanjem učinkovitega in strokovnega nadzora;
- razvoj letališke infrastrukture in letališke dejavnosti, ki bo letališča postavila v ospredje prometne, logistične in splošne gospodarske dejavnosti;
- razvoj infrastrukture izvajalcev navigacijskih služb zračnega prometa;
- intenzivna povezava civilnega letalstva z drugimi gospodarskimi panogami.

Navedene cilje bo mogoče doseči le ob usklajenem delovanju države, izvajalcev dejavnosti civilnega letalstva in gospodarstva kot celote.

Treba je spodbujati povezovanje širšega gospodarskega okolja in predvsem turizma s civilnim letalstvom, v katerem lahko sinergijski učinki pozitivno vplivajo na gospodarski razvoj ter hkrati zagotovijo obstoj in **rast regionalne letalske dejavnosti**.

Ministrstvo, pristojno za promet, bo kot nosilec in glavni izvajalec prometne politike, ki vključuje tudi civilno letalstvo, pripravilo navedene pravne podlage in v skladu z zakonsko pristojnostjo sodelovalo pri postopkih priprave ustreznih prostorskih aktov.

Razvoj letališč - Javna letališča v Republiki Sloveniji so eden izmed temeljev civilnega letalstva in so zelo pomembna za obstoj in nadaljnji razvoj civilnega letalstva. So eden pomembnejših dejavnikov za **gospodarski razvoj države, regij in lokalnih skupnosti**. Njihova povezanost s svetom privablja številne vlagatelje, ki so prvi pogoj za komercialni in industrijski razvoj območja, h katerim se nagibajo, ter posledično za naraščanje števila zaposlenih.

Vlada Republike Slovenije je jasno določila sistem javnih letališč, namenjenih za javni zračni promet, ki naj bi zagotavljal enakomeren regionalni razvoj civilnega letalstva in povezanost z drugimi prometnimi sistemi.

Za notranji in šengenski zračni promet, predvsem pa za športno letenje, šolanje pilotov in turistične dejavnosti letalskih prevozov se na državni ravni razvijajo **javna letališča za notranji zračni promet**, pri čemer se upoštevajo tudi potrebe služb nujne zdravniške pomoči. Osnovo tega omrežja sestavljajo javna letališča lokalnega pomena. Republika Slovenija bo podpirala razvoj sedanjih in prihodnjih javnih letališč za domači zračni promet, saj so lahko ob dobrem sodelovanju z okoliškim prebivalstvom in predvsem turističnimi organizacijami velika **gospodarska razvojna možnost za posamezne regije**.

Ob upoštevanju razvojnih možnosti obstoječih slovenskih letališč bo Republika Slovenija določila **vplivna območja letališč**.

Civilno letalstvo, predvsem letališča, je eno pomembnejših dejavnikov za ekonomski razvoj države, regij in lokalnih skupnosti. Letališča postajajo pomembna prometna središča in vozlišča za logistične storitve. Poleg temeljnih dejavnosti so v neposredni bližini letališč tudi številne druge spremljajoče dejavnosti. Poleg možnosti, ki jih nudijo ožja območja letališč, so letališča neposredno povezana s širšo gospodarsko dejavnostjo v zaledju.

Pomembna panoga, ki je tesno povezana z letalsko industrijo, je **turizem**. Treba je zagotoviti močnejše sodelovanje med turistično dejavnostjo in civilnim letalstvom ter na podlagi narave in vrste turistične dejavnosti na posameznih območjih Republike Slovenije razvijati projekte sodelovanja. Pri tem bosta potrebni sodelovanje in usklajeno nastopanje državne in regionalnih turističnih organizacij z upravljavci letališč in zainteresiranimi letalskimi prevozniki.

Resolucija o nacionalnem programu razvoja pomorstva Republike Slovenije (ReNPRP)

Nacionalni program je strateški dokument, ki z opredelitvijo stanja, ciljev in ukrepov zagotavlja možnosti za trajnostni in celostni razvoj predvsem na področju varnosti pomorskega prometa.

Hkrati pomeni vizijo in soustvarja razmere za razvoj pomorstva ter s tem učinkovitejšo uporabo prednosti, kot so izhod na Jadransko morje, sodobno tovorno in potniško pristanišče ter v pomorske dejavnosti usmerjeno gospodarstvo in šolstvo.

Pomorsko pravno ureditev v Republiki Sloveniji sestavljajo: notranjepravni viri (Pomorski zakonik), pravni viri Evropske unije in mednarodnopravni viri.

Prostorsko načrtovanje (predlogi ukrepov)

Na ključnih načelih CPP (celostna pomorska strategija za EU) temelji tudi pomorsko prostorsko načrtovanje (PPN) v Republiki Sloveniji, ki ob strateških aktih, kot je Resolucija o strategiji za Jadran, obsega predvsem pripravo prostorskih načrtov za pomorske prometne ureditve (pristanišča, plovne poti, objekti za varnost plovbe) državnega in lokalnega pomena.

Ukrep prostorskega načrtovanja na področju pomorstva v Republiki Sloveniji je **prostorska ureditev pristanišča** za mednarodni javni promet v Kopru, kar zahteva sprejetje državnega prostorskega načrta **(DPN)** za celovito prostorsko ureditev pristanišča za mednarodni javni promet v Kopru, v katerem se medsebojno uskladijo različne vrste in oblike pretovora ter glede na prostorske možnosti in mogoče škodljive vplive na okolje določijo skrajne meje nadaljnjega prostorskega razvoja pristaniških zmogljivosti.

Nadaljnji prostorski razvoj operativne obale v pristanišču Koper je mogoče usmeriti predvsem v podaljšanje operativne obale prvega in drugega pomola v morje proti zahodu in v **gradnjo tretjega pomola** v obsegu, ki vključuje tudi mejno območje med pristaniščem in ankaransko obalo z zeleno in vodno mejo ter območje vojaškega pristanišča.

Prostorska **širitev skladiščnih površin** v neposrednem zaledju pristanišča ima še precejšnje razvojne možnosti, še posebej z jasno opredelitvijo prednostne rabe prostora na območju pristanišča v Kopru za izvajanje prometno-prevoznih nalog.

Treba je zagotoviti usklajeno delovanje **cestnega in železniškega omrežja v pristanišču.**

Določiti je treba **sisteme za vodno in energetsko oskrbo pristanišča** ter vsaj delno samooskrbo pristanišča z električno energijo.

Za uspešen razvoj pomorskega potniškega prometa v Republiki Sloveniji je treba zgraditi **objekt mednarodnega pomorskega potniškega terminala – PPT v Kopru** za promet velikih potniških ladij na mednarodnih potniških linijah in turističnih križarjenjih.

Jahte in plovila za rekreacijo zavzemajo široko področje primarnih in sekundarnih gospodarskih dejavnosti. Ukrepi, ki jih je treba upoštevati za dosego večje konkurenčnosti pri izdelavi plovil v Sloveniji, vključujejo dve medsebojno povezani področji, ki ju ni mogoče obravnavati ločeno. Prvo je usmerjeno v tehnološki razvoj in spodbujanje inovativnosti, drugo pa v izobraževanje in prenos znanja in inovacij v proizvodnjo plovil.

Z vzpostavitvijo **pomorskih avtocest** bo novo razvojno priložnost dobilo tudi koprsko pristanišče, vendar le če bo primerno povezano z evropsko prometno infrastrukturo. Odločilna pri tem bo pravočasna **gradnja drugega železniškega tira Koper–Divača**.

Resolucija o nacionalnem programu razvoja prometa v Republiki Sloveniji za obdobje do leta 2030 (ReNPRP30)

Sprejeta Strategija razvoja prometa v RS (v nadaljevanju Strategija), ki jo je sprejela Vlada RS na seji 29. julija 2015 (sklep št. 37000-3/2015/8), prvič celovito obravnava prometni sistem. Resolucija o nacionalnem programu razvoja prometa v Republiki Sloveniji je dokument, ki predstavlja prehod med splošnimi ukrepi iz Strategije na konkretne aktivnosti v pripravi in izvedbi.

Temeljni **namen** priprave Nacionalnega programa je:

- na podlagi ukrepov iz Strategije določiti konkretnejše aktivnosti za celovit razvoj prometa in prometne infrastrukture ter njihove nosilce,
- izvedbo konkretnih aktivnosti pregledno časovno opredeliti v odvisnosti od zagotovitve rednega in enakomernega financiranja.

V Nacionalnem programu je podana dinamika vlaganj po posameznih **področjih prometa**, in sicer za: **cestni promet, železniški promet, trajnostno mobilnost, vodni promet in zračni promet**.

Cestni promet

Nacionalni program predvideva izvajanje aktivnosti, povezanih z vzdrževanjem cest, posodobitvami in tudi razvojem infrastrukture. Na področju avtocest so prioritete predvsem izgradnja manjkajočega odseka med Draženci in Gruškovjem, priprava in izvedba projekta druge cevi predora Karavanke ter priprava ustrezne rešitve za prometno ureditev slovenske Istre.

Nacionalni progam zajema tudi pripravo projekta širitve ljubljanskega obroča, pred samo pripravo pa predvideva uvajanje sistemov ITS in javnega potniškega prometa.

Predvideva še uvedbo novega cestninskega sistema v prostem prometnem toku za tovorna vozila. Zajema pa tudi aktivnosti investicijskega vzdrževanja obstoječega avtocestnega sistema, ki je na planski ravni podprt z ustreznimi modeli gospodarjenja.

Na t. i. razvojnih oseh Nacionalni program predvideva pripravo projektov, upoštevajoč dinamiko glede na realne prometne potrebe, opredeljene v Strategiji. Dinamika za posamezno aktivnost izhaja neposredno iz ugotovljenih problemov in je utemeljena glede na realne potrebe (prometne probleme, obremenitve) ter zagotavlja doseganje splošnih in specifičnih ciljev v obdobjih 2014–2020 in do 2030.

Železniški promet

Direkcija RS za infrastrukturo je na osnovi sprejetih strateških dokumentov že pripravila nekatere pomembne strokovne podlage za razvoj glavnih in regionalnih prog. Strokovne podlage so pokazale, da je cilje trajnostne mobilnosti mogoče doseči na način, da je železnica konkurenčen način prevoza blaga in potnikov.

Povečanje števila potnikov na železnici, posebej dnevnih migrantov, je pomemben cilj trajnostne mobilnosti in zmanjševanja emisij toplogrednih plinov zaradi prometa. Pomemben del prihodnjega omrežja javne železniške infrastrukture v državi so tudi konkurenčne povezave. Te so časovno primerljive prevozu po cesti. V Sloveniji so to predvsem povezave med:

- Ljubljano in Mariborom oziroma Mursko Soboto ter v smeri proti Avstriji in Madžarski;
- Ljubljano in Koprom oziroma Sežano in naprej proti Italiji.

Tudi v teh primerih je treba zagotoviti prednostno načrtovanje in pospešeno umeščanje v prostor. Izvedba teh projektov je pomembna v širšem regijskem povezovanju Slovenije ter tudi pri vzpostavljanju povezav prog za visoke hitrosti, namenjene potniškemu prometu v mednarodnem merilu.

Letni načrt investicij na področju železniškega prometa pripravi DRSI, potrdi pa minister pristojen za promet, 6-letni načrt izvajanja aktivnosti pa se združi in uskladi z ostalimi področji prometne infrastrukture in se ga posreduje v potrditev Vladi RS.

Trajnostno mobilnost

Na področju trajnostne mobilnosti Nacionalni program predvideva vrsto ukrepov, s katerimi se poveča **vloga javnega prometa v dnevnih migracijah**. Del ukrepov je možno pripraviti samostojno, del pa v povezavi z ukrepi na drugih podsistemih (ceste, železnice).

Pri zagotavljanju trajnostne mobilnosti je **pomemben steber železnica**. Ustrezno razvito omrežje javne železniške infrastrukture, povezano s preostalimi načini prometa, lahko pomembno prispeva k ciljem trajnostne mobilnosti.

Na področju trajnostne mobilnosti je treba prednostno načrtovati infrastrukturne ureditve, ki bodo prispevale k zagotavljanju pogojev za večjo uporabo vseh oblik trajnostne mobilnosti in da se okrepi razvoj javnega potniškega prometa ter da se spodbujajo rešitve za oblike mobilnosti, ki bi nadomestile osebna vozila in rešitve za preostale oblike mobilnosti.

Vodni promet

Za dosego ciljev so v Nacionalnem programu določeni ukrepi, ki se nanašajo na vodni promet in zadevajo javno prometno infrastrukturo v pomorskem prometu

- koprsko pristanišče, predvsem naslednje: podaljšanje pomolov, preureditve pomolov, preurejanja obstoječe infrastrukture za zagotavljanje razvoja pristaniških dejavnosti in povečevanja obsega pretovora, poglabljanje v plovnih kanalov in pristaniških bazenov, in izgradnja potniškega terminala,
- vzpostavitev celinske plovne poti v mednarodni kategoriji po reki Savi med Brežicami in Obrežjem, če je (bo) ta utemeljena,
- določitev plovnih kategorij celinskih vodnih poti v Sloveniji v regionalnih kategorijah (I–III) na območjih rek in jezer z ustreznimi pogoji ter prenovo zakonodaje o plovbi po celinskih vodah (izdelava strokovnih podlag),
- izboljšanje varnosti prometnega sistema, ki predvideva nadgradnjo VTS opreme (sistem za spremljanje pomorskega prometa), vzpostavitev enotnega okna za pomorski promet, vzpostavitev celostnega pomorskega nadzora,
- vzdrževanje objektov za varnost plovbe,
- hidrografske meritve slovenskega morja,
- čiščenje morja s prevzemom službe SVOM,
- povečanje administrativne zmogljivosti in usposabljanje – vzpostavitev novih poslovnih prostorov URSP in izpostav URSP za celinsko plovbo.

Zračni promet

Temeljni cilji razvoja civilnega letalstva so varnost in zmanjšanje tveganj v civilnem letalstvu ter trajnostni razvoj in konkurenčnost.

Za doseganje ciljev so določeni ukrepi, ki se nanašajo na prometno infrastrukturo v zračnem prometu in omogočajo tudi izvajanje komercialnih aktivnosti. Za vsa tri letališča (Jožeta Pučnika Ljubljana, Edvarda Rusjana Maribor in Portorož) je predvidena **priprava državnega prostorskega načrta**, ki bo glede na potrebe omogočil razvoj infrastrukture in dejavnosti, povezanih z zračnim prometom.

Med ukrepi so predvidene tudi gradnje, rekonstrukcije oziroma postavitve infrastrukturnih objektov, naprav in sistemov navigacijskih služb. Dodatno pa tudi polnilne postaje za alternativna goriva in napajanja letal z elektriko.

Resolucija o prometni politiki Republike Slovenije (RePPRS) (Intermodalnost: čas za sinergijo)

Z opredelitvijo **regionalnih središč** in njihovega gravitacijskega zaledja kot nosilcev skladnejšega regionalnega razvoja moramo med državo in lokalnimi oblastmi razmejiti pristojnosti, pogoje in kriterije za zagotavljanje

mobilnosti prebivalstva. V regionalnih središčih se bo vzpodbujal razvoj **intermodalnih potniških terminalov**, kjer se bodo srečevali različni sistemi javnega potniškega prometa in osebna transportna sredstva. Kjer bo mogoče, bo na vhodih v večja urbana središča treba urediti parkirišča v bližini železniških in avtobusnih postaj, ki zagotavljajo povezave z osnovnimi nosilci javnega mestnega prevoza.

Cestni transportni sistem mora povečati svojo vlogo pri prevozih na srednje in kratke razdalje, pri čemer je treba poudariti pomen razvoja intermodalnih vozlišč tako na regijski kot na medregijski ravni.

Za učinkovito spremljanje in usmerjanje migracijskih tokov prebivalstva je v okviru ministrstva, pristojnega za promet, treba vzpostaviti **model zbiranja podatkov o prometnih tokovih** v vseh transportnih sistemih. Tako bo mogoča kakovostnejša primerjava potniških prevozov med različnimi prometnimi sistemi in načrtovanje prometnih poti, ki imajo pri mobilnosti in razvoju regije odločujoč vpliv. Nepokritost posameznih območij z ustreznimi prometnimi potmi in prevozi onemogoča skladen gospodarski in socialni razvoj.

Splošni **ukrepi** prometne politike so:

- izdelava celovitega prometnega modela z ustreznim izračunom virov in intermodalnosti povezav in virov,
- izdelava državnega razvojnega načrta o optimalni usklajenosti prometnega sistema ob spoštovanju mednarodnih obveznosti Slovenije,
- razvoj prometne infrastrukture, ki je pogoj za enotno in sinhrono delovanje sistema,
- vključevanje zasebnega kapitala v razvoj prometne infrastrukture in prevoznih storitev povsod tam, kjer je z zasebno pobudo mogoče doseči želene rezultate in tako razbremeniti javne finance,
- razvoj novih transportnih tehnik in tehnologij, ki bodo za okolje manj obremenjujoče,
- vzgoja in izobraževanje, obveščanje in trženje, s čimer bi pri ljudeh vzbudili zavest o pomenu transportnega sistema, njegovem delovanju in optimalni uporabi transportne infrastrukture,
- fiskalni ukrepi, s katerimi bo država spodbujala nastajanje celovitih logističnih rešitev in enotnega sistema javnega potniškega prometa,
- predpisi in drugi akti, s katerimi je potrebno urediti predvsem pogoje za razvoj kakovostne tržne strukture ter podpreti celovite logistične storitve in enotno delovanje javnega potniškega prometa,
- spodbujanje uporabe varčnejših in ekološko sprejemljivejših vozil.

5.2.14 Ministrstvo za finance (MF)

Dodatne smernice, ki so posredovane po delavnici, ki je izvedena 31.8.2023: Ministrstvo za finance ne razpolaga s podatki, ki bi lahko doprinesli k izdelavi strokovnih podlag.

5.2.15 Ministrstvo za solidarno prihodnost (MSP)

Kot odgovor na poziv so poslali dokument ki je poročilo o zaključku Ankete SSRS 2023 o ugotavljanju potreb po vrstah stanovanjskega fonda v občinah - javna najemna stanovanja, bivalne enote, druga najemna stanovanja in oskrbovana stanovanja (Priloga). Koristne informacije za občine in regije glede stanovanj.

5.2.16 Regionalna razvojna agencija, RRA – Novo Mesto

Po sodelovanju na dogodku 31.08.2023 in na posredovano zabeležko imajo en komentar in sicer se sprašujejo če bi bilo mogoče smiselno pri storitvah v zdravstvu vključiti tudi zdravstvene postaje in ne samo UKC, SB in ZD.

6 Pregled regionalnih razvojnih programov (RRP)

Za izdelavo Regionalnih razvojnih programov za obdobje od 2021 do 2027 je Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo leta 2019 izdalo dokument, ki opredeljuje cilje, usmeritve in instrumente regionalne politike ter strateška izhodišča prostorskega razvoja.

V dokumentu je bil predstavljen tudi nabor kazalnikov za spremljanje regionalnega razvoja. Izbor kazalnikov pa je bil pripravljen na podlagi strateških usmeritev regionalne politike, Strategije razvoja Slovenije 2030 (SRS 2030), Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 (SPRS 2050), Ciljev kohezijske politike 2021-2027 ter strateških usmeritev sektorjev.

6.1 Strateška izhodišča SRS 2030

SRS 2030 je nov krovni razvojni okvir, ki ga določa Vizija Slovenije. V njej sta predstavljena pregled svetovnih gibanj, trendov in predvidevanj, analiza razvojnih izhodišč Slovenije in v njem so opredeljeni tudi osrednji cilj razvoja Slovenije s strateškimi usmeritvami za njegovo doseganje.

Strateške usmeritve Slovenije za doseganje »kakovostnega življenja za vse« so:

- vključujoča, zdrava, varna in odgovorna družba,
- učenje za in skozi vse življenje,
- visoko produktivno gospodarstvo, ki ustvarja dodano vrednost za vse,
- ohranjeno zdravo naravno okolje,
- visoka stopnja sodelovanja, usposobljenosti in učinkovitosti upravljanja.

Cilji strategije razvoja:

- Cilj 1: Zdravo in aktivno življenje,
- Cilj 2: Znanje in spretnosti za kakovostno življenje in delo,
- Cilj 3: Dostojno življenje za vse,
- Cilj 4: Kultura in jezik kot temeljna dejavnika nacionalne identitete,
- Cilj 5: Gospodarska stabilnost,
- Cilj 6: Konkurenčen in družbeno odgovoren podjetniški in raziskovalni sektor,
- Cilj 7: Vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta,
- Cilj 8: Nizkoogljično krožno gospodarstvo,
- Cilj 9: Trajnostno upravljanje naravnih virov,
- Cilj 10: Zaupanja vreden pravni sistem,

- Cilj 11: Varna in globalno odgovorna Slovenija ter
- Cilj 12: Učinkovito upravljanje in kakovostne javne storitve.

Preglednica 73: Povezovanje razvojnih ciljev s strateškimi usmeritvami

Kakovost življenja za vse	Vključujoča, zdrava, varna in odgovorna družba	Visoko produktivno gospodarstvo, ki ustvarja d	Učenje za in skozi vse življenje	Ohranjeno zdravo naravno okolje	Visoka stopnja sodelovanja, usposobljenosti in
Cilj 1: Zdravo in aktivno življenje	☀		●	●	
Cilj 2: Znanje in spretnosti za kakovostno življenje in delo	● ☀	●	☀		
Cilj 3: Dostojno življenje za vse					●
Cilj 4: Kultura in jezik kot temeljna dejavnika nacionalne identitete	●	☀	☀		
Cilj 5: Gospodarska stabilnost					●
Cilj 6: Konkurenčen ter družbeno odgovoren podjetniški in raziskovalni sektor		☀	●		●
Cilj 7: Vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta	☀	●	●		
Cilj 8: Nizkoogljično krožno gospodarstvo	●	●	●	☀	
Cilj 9: Trajnostno in učinkovito upravljanje z naravnimi viri	●	●		☀	
Cilj 10: Zaupanja vreden pravni sistem	●	●			☀
Cilj 11: Varna in globalno odgovorna Slovenija	●	●		●	☀
Cilj 12: Učinkovito upravljanje in kakovostne javne storitve		●	●		☀

Vir: SRS 2030, SVRK; Poročilo o razvoju 2018,UMAR

Legenda:

☀ vsebina razvojnega cilja se najbolj povezuje s strateškimi usmeritvami,

● razvojni cilj prispeva k uresničevanju več strateških usmeritev

6.1.1 Strateška izhodišča prostorskega razvoja

Prepoznani izzivi, ki imajo regionalne in prostorske učinke tako na ravni EU kot v Sloveniji, in zahtevajo integralne in prostorsko prilagojene odzive, so:

- demografske spremembe,

- zmanjševanje energetske odvisnosti Slovenije od fosilnih gorivi in prehod v nizkoogljično družbo,
- globalizacija gospodarstva,
- podnebne spremembe,
- zmanjševanje tveganj naravnih in drugih nesreč ter ublažitev njihovih posledic,
- nova vloga mest,
- večja vloga povezovanja v čezmejnem in širšem makroregionalnem prostoru.

Prostorska politika zasleduje dve dolgoročni razvojni prioriteti – izboljšanje prostorske kohezije in konkurenčnost Slovenije. Za doseganje teh dveh prioritet je treba izboljšati funkcionalnosti prostora, zmanjšati ranljivosti in okrepiti njegovo odpornost, povečati prostorski red in identiteto ter okrepiti sodelovanje med različnimi akterji in na različnih ravneh.

Vizija prostorskega razvoja je ohraniti raznolik, kakovosten, varnejši, več-funkcionalen, učinkovito povezan in privlačen prostor, kot našo ključno razvojno prednost in prostorsko identiteto v širšem okviru/evropskem prostoru, ki omogoča kakovostno življenje za vse.

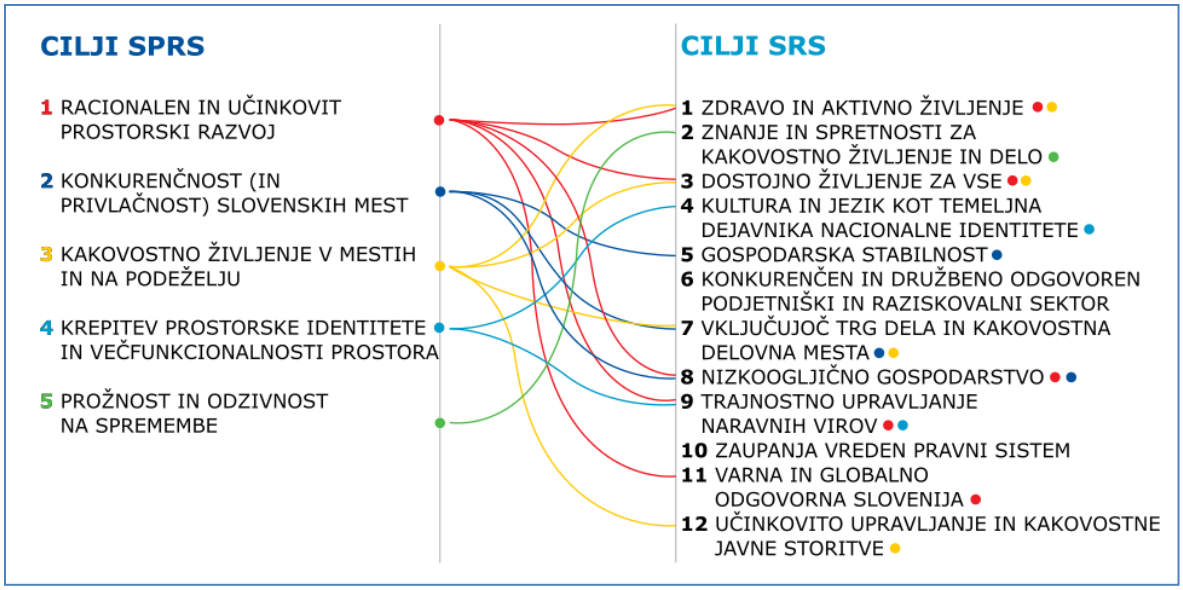
Za doseganje vizije opredeljuje predlog SPRS 2050 pet strateških ciljev prostorskega razvoja:

- Strateški cilj 1: Racionalen in učinkovit prostorski razvoj,
- Strateški cilj 2: Konkurenčnost (in privlačnost) slovenskih mest,
- Strateški cilj 3: Kakovostno življenje v mestih in na podeželju,
- Strateški cilj 4: Krepitev prostorske identitete,
- Strateški cilj 5: Prožnost in odzivnost na spremembe.

Odnos med cilji SPRS in SRS 2030

Doseganje ciljev prostorskega razvoja je v javnem interesu in se izvaja z uresničevanjem koncepta prostorskega razvoja v postopkih planiranja, načrtovanja in programiranja na državni, regionalni in lokalni ravni ob integralnem povezovanju prostorske in drugih javnih politik, ki vplivajo na prostorski razvoj.

Preglednica 74: Interakcija med cilji SPRS in SRS 2030

Vir: MOP, Preliminarni osnutek Strategije prostorskega razvoja Slovenije, 14. 1. 2019

6.1.2 Strateška izhodišča evropske kohezijske politike 2021–2027

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi skupnih določb o Evropskem skladu za regionalni razvoj (v nadaljnjem besedilu: uredba o skupnih določbah) v členu 4(1) opredeljuje, da Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR), Evropski socialni sklad + (ESS+), Kohezijski sklad (KS) in Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo (ESPR) podpirajo naslednje cilje politike (v nadaljnjem besedilu: CP):

- pametnejša Evropa s spodbujanjem inovativne in pametne gospodarske preobrazbe,
- bolj zelena, nizkoogljična Evropa s spodbujanjem prehoda na čisto in pravično energijo, zelene in modre naložbe, krožno gospodarstvo, prilagajanje podnebnim spremembam ter preprečevanje in upravljanje tveganj,
- bolj povezana Evropa z izboljšanjem mobilnosti in regionalne povezljivosti IKT,
- bolj socialna Evropa za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic,
- Evropa, ki je bliže državljanom, in sicer s spodbujanjem trajnostnega in celostnega razvoja mest, podeželja in obalnih območij ter lokalnih pobud.

6.1.3 Vizija in načela regionalnega razvoja

Vizija in načela regionalnega razvoja so smiselno povzeta po obrazložitvah Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (v nadaljnjem besedilu: ZSRR-2) in vizijah razvojnih regij iz RRP 2014–2020.

Splošna načela regionalnega razvoja, ki sledijo načelom ZSRR-2:

- teritorialno zgrajena več ravneh regionalne politike (lokalne skupnosti, območna razvojna partnerstva, razvojne regije, kohezijski regiji, državna raven, raven EU);
- trajnostni sonaravni razvoj kot obveznost nosilcev odločanja na vseh teritorialnih ravneh;
- usmerjenost na celotno ozemlje, vendar prilagojenost ukrepov posebnostim posameznih območij;
- prilagodljivost in hitra odzivnost regionalne politike na razvojne probleme;
- usklajevanje med nosilci odločanja na vseh teritorialnih ravneh;
- partnerstvo med lokalnimi skupnostmi, združenji gospodarstva in nevladnim sektorjem;
- partnerstvo med javnim in zasebnim sektorjem;
- osredotočenost in programsko usmerjanje razvojnih spodbud na podlagi usklajenih nacionalnih/sektorskih usmeritev in prioritet ter regionalnih razvojnih programov – doseganje sinergije (dogovori za razvoj regij);
- subsidiarnost: v največji možni meri, ki jo omogoča ZSRR-2, samostojnost regij pri odločanju o projektih in njihovem financiranju;
- povezovanje (mreženje) znotraj in zunaj regije (zlasti s sosednjimi regijami in v širšem evropskem prostoru);
- odgovornost za izvajanje na nacionalni in regionalni ravni: delitev funkcij in poudarek na usklajevalni vlogi nacionalne ravni ter v čim večji možni meri prenos načrtovalskih in izvedbenih funkcij na nižje teritorialne ravni;
- spremljanje in vrednotenje politike, programov in projektov.

Načela pri pripravi RRP:

- temelji na razvojnih potrebah, ugotovljenih z analizo razvojnih ovir in prednosti regije,
- identificira pričakovan razvoj in spremembe,
- upošteva in opredeli položaj regije v mednarodnem prostoru in v odnosu do sosednjih regij,
- določa dolgoročno vizijo regije,
- vključuje interese ključnih razvojnih partnerjev v regiji in jasno pokaže, kako bodo prebivalci, civilna družba in drugi razvojni partnerji v regiji vključeni v njeno izvajanje,
- vključuje sistem medsebojno povezanih ukrepov, ki so namenjeni trajnemu izboljšanju demografskih, gospodarskih, okoljskih in družbenih razmer v regiji,
- opredeli celostno opredeljene strateške razvojne poudarke in cilje, vključno z razvojnimi prioritetami s sklicevanjem na izzive. Cilji so specifični, merljivi, dosegljivi, realistični in časovno opredeljeni,
- je realističen v smislu zmogljivosti za izvajanje in sorazmeren s predvidenimi zneski financiranja,
- povzame iz strategij, ki so sprejete na ravni države in iz prispevkov ministrstev, ključne projekte države,
- poveže razvojne koncepte, ki so oblikovani na ravni občin (npr. lokalni energetski koncepti, lokalne prometne strategije,…) in določi kaj je mogoče izvesti na regionalni ravni,

- RRP je strateško izhodišče za druge relevantne strategije, načrte in razvojne dokumente za del ozemlja regije (funkcionalna območja) in mehanizme za usklajevanje ukrepov in zagotovitev sinergij (npr. CLLD, CTN …) na teh območjih, ki so vključeni v RRP,
- za vključene regijske projekte zagotavlja povezanost s cilji SRS 2030, SPRS 2050 in cilji dokumentov iz katerih izhajajo predvidena sredstva,
- sistematično poveže nosilce projektov v regiji in resornih ministrstvih z namenom izvajati regijske projekte,
- na strateški ravni zagotavlja usklajen prostorski razvoj regije in medsebojno dopolnjujoče se prostorske ukrepe,
- v programskem delu vsebuje operacionalizacijo ukrepov in zasnov regijskih projektov za doseganje ciljev regije z navedbo predvidenih prioritetnih regijskih projektov, pri čemer mora biti vsak projekt okvirno predstavljen.

6.1.4 Cilji regionalne politike

Štirje splošni cilji regionalne politike do leta 2030 so usmerjeni v krepitev razvojne moči regij na podlagi lastnih razvojnih potencialov in globalnih priložnosti:

- Cilj 1: Dvig kakovosti življenja v vseh regijah z uravnoteženim gospodarskim, družbenim in okoljskim razvojem, ki temelji na načelih trajnostnega razvoja,
- Cilj 2: Razvojno dohitevanje evropskih regij,
- Cilj 3: Zmanjšanje regionalnih razvojnih razlik,
- Cilj 4: Uresničevanje razvojnih potencialov in izkoriščanje globalnih priložnosti z mednarodnim medregionalnim povezovanjem in sodelovanjem.

6.2 Izhodišča RRP za obdobje 2021-2027

Regije so se pri pripravi RRP držale navodil, ki izhajajo iz dokumenta »Cilji, usmeritve in instrumenti regionalne politike ter strateška izhodišča prostorskega razvoja za pripravo regionalnih razvojnih programov 2021–2027«. Pri tem so bolj ali manj uspešno vse regije v svoje programe prenesle tako strateške razvojne cilje kot tudi razvojne smernice iz katerih so razvile razvojne prioritete in ukrepe za izvajanje le-teh.

Regionalni razvojni programi imajo v začetku dokumenta analizo razvojnih potencialov regije, ki temelji na podatkih iz let 2019, 2020 in 2021. Sledijo jim vizija razvoja regije, strateški razvojni cilji in razvojne smernice. Iz teh so izpeljane razvojne prioritete in ukrepi. Ukrepi so podprti s projekti, za katere je naveden tudi možen vir financiranja.

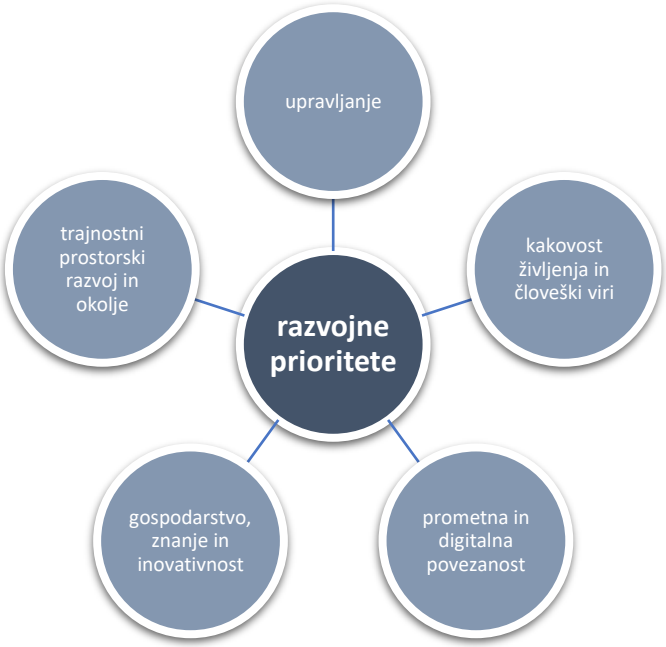
Pri pregledu programov smo se osredotočili na prioritete in ukrepe, ki jih lahko umestimo v prostor oziroma uplivajo na poselitev, krajino in gospodarsko javno infrastrukturo regije, ki je pripravila program.

Vsi programi zagovarjajo, da je potrebno regionalne razvojne projekte uskladiti z regionalnimi prostorskimi plani in da je pri izvedbi projektov, ki so izpeljani iz ukrepov upoštevati načela trajnostnega razvoja, ter racionalno rabo prostora in virov. Vsi programi vsebujejo tudi ukrepe na področju uvajanja krožnega gospodarstva in digitalizacije. Regije, ki so že imele težave z naravnimi nestrečami se zavedajo, da morajo določene ukrepe usmeriti tudi na področje prilagajanja podnebnim spremembam.

6.2.1 Razvojne prioritete

Razvojne prioritete so pri skoraj vseh regijah razdeljene na pet področij:

- področje upravljanja,
- področje kakovosti življenja in človeških virov,
- področje povezanosti – prometne in digitalne,
- področje gospodarstva, znanja in inovativnosti,
- področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja.

Slika 125: Razvojne prioritete

V povzetkih so zaradi lažjega pregleda pri vseh regijah navedene razvojne prioritete v vrstnem redu zgoraj omenjenih področij.

6.2.2 Povzetek izhodišč RPP

V poglavju je predstavljen povzetek izhodišč RPP za področja poselitve, krajine in gospodarske javne infrastrukture. Podrobnejša izhodišča so v prilogi poročila.

Gorenjska regija

Poselitev: Razvoj Kranja kot osrednega regijskega centra, umestitev regijske bolnišnice, investicije v infrastrukturo za šport in rekreacijo, v oskrbovana stanovanja in druge oblike bivanja starejših ter v stanovanja za mlade, revitalizacija degradiranih območij, ohranjanje značilne morfologije naselij in kulturne dediščine, upoštevanje policentričnega urbanega sistema ter kompaktnega mesta.

Krajina: Varovanje področij Natura 2000, varovanje vodnih virov – zajetij, varovanje gozda, prilagajanje podnebnim spremembam, ohranjanje narave (Triglavski narodni park) ter investicije v turistično dejavnost.

Gospodarska javna infrastruktura: Investicije v prometno infrastrukturo, v kolesarske poti, v razvoj železnice, v javni potniški promet (JPP).

Goriška regija

Poselitev: Investicije v stanovanja za mlade ter večja dostopnost storitev splošnega pomena.

Krajina: Prilagajanje podnebnim spremembam, investicije v turizem (inovativni produkti), investicije v kmetijstvo in samooskrbo.

Gospodarska javna infrastruktura: Investicije v prometno infrastrukturo za razvoj poselitve (nacionalna, regijska in čezmejna mobilnost), JPP in kolesarske poti.

Jugovzhodna Slovenija

Poselitev: Investicije v poslovne cone, revitalizacija degradiranih območij, investicije v vzgojno-izobraževalno in zdravstveno infrastrukturo.

Krajina: Prilagajanje podnebnim spremembam in investicije v turizem.

Gospodarska javna infrastruktura: Investicije v cestne povezave (tretja razvojna os), nadgradnja železnice, razvoj letališča in rečnega prometa in v vodovod in kanalizacijo in predelavo odpadkov.

Koroška regija

Poselitev: Trajnostni razvoj mest in širših mestnih območij ter privlačno bivalno okolje.

Krajina: Poplavna varnost – prilagajanje na podnebne spremembe.

Gospodarska javna infrastruktura: Investicije v cestno omrežje (3 razvojna os), železniško omrežje, povezava na Avstrijo.

Obalno kraška regija

Poselitev: Trajnostni urbani razvoj Kopra, obalnega pasu, Krasa in Kraškega roba in Brkinov, razvoj podeželja, obnova in izgradnja novih kulturnih objektov, objektov za vzgojo in izobraževanje, športne in zdravstvene infrastrukture, varovanih stanovanj in drugih oblik bivanja za starejše, stanovanj za mlade in razvoj pristanišča Koper

Krajina: Investicije v turizem ter prilagajanje podnebnim spremembam.

Gospodarska javna infrastruktura: Razvoj železniške infrastrukture (tudi povezava Koper - Trst), ceste za tranzitni promet v zaledju, letališča, JPP, P+R, kolesarske mreže in peš koridorjev, čiščenje odpadnih voda, oskrba z vodo in sanacija vodovodnih sistemov in ureditev problematike komunalnih odpadkov.

Osrednjeslovenska regija

Poselitev: Izgradnja družbene infrastrukture (vrtci, šole, zdravstvo, kultura, šport).

Krajina: Uvajanje zelene infrastrukture in prilagajanje podnebnim spremembam.

Gospodarska javna infrastruktura: Investicije v regionalni energetski koncept, posodobitev železniškega omrežja, JPP in investicije v trajnostno mobilnost, okoljska infrastruktura, ravnanje z odpadki ter investicije v sisteme daljinskega ogrevanja.

Podravska regija

Poselitev: Urbani razvoj mestnih občin in regionalni urbani razvoj mest, prednostna območja za stanovanjsko gradnjo, naložbe v izobraževalno infrastrukturo, investicije v zdravstveno, socialno, turistično in športno infrastrukturo ter v razvojno raziskovalno in inovacijsko infrastrukturo.

Krajina: Prilagajanje podnebnim spremembam, varovanje vodnih virov in implementacija zelene infrastrukture v urbana okolja.

Gospodarska javna infrastruktura: Izvajanje celostne regijske prometne strategije, izboljšanje cestne in železniške infrastrukture, investicije v letališče, žičnice na Pohorju in plovnost po Dravi.

Pomurska regija

Poselitev: Revitalizacija degradiranih območij (Radenci), razvoj športno rekreacijskih centrov (Fazanerija), dodatne kapacitete za domove za starejše, razvoj izobraževalne infrastrukture, investicije v poslovne cone in logistične centre (Beltinci).

Krajina: Investicije v odvodnjo zalednih in hudourniških vod in ureditev vodotokov.

Gospodarska javna infrastruktura: Razvoj regijskega letališča, investicije v železnico in kolesarsko omrežje, rešitve ravnanja in upravljanja z odpadnimi vodami na podeželju z razpršeno poselitvijo, sončne elektrarne, geotermalne elektrarne, investicije v vodovodno omrežje in namakalne sisteme.

Posavska regija

Poselitev: Trajnostni razvoj urbanih naselij, prenova razvrednotenih površin, investicije v gospodarsko poslovno infrastrukturo.

Krajina: Prilagajanje podnebnim spremembam, upravljanje z vodotoki in oskrba z vodo.

Gospodarska javna infrastruktura: Investicije v prometno infrastrukturo, razvoj rečnega prometa, investicije v trajnostno ravnanje z odpadnimi vodami in odpadki, investicije v obnovljive vire energije.

Primorsko notranjska regija

Poselitev: Racionalen in dolgoročno vzdržen prostorski razvoj, revitalizacija degradiranih območij in investicije v zdravstveno infrastrukturo.

Krajina: Prilagajanje podnebnim spremembam in razvoj zelene infrastrukture v urbanem okolju.

Gospodarska javna infrastruktura: Investicije v prometno infrastrukturo, JPP, letališče in športno infrastrukturo.

Savinjska regija

Poselitev: Revitaliacija degradiranih območij (še posebno premogovnih), vlaganje v obmejna območja in vlaganja v družbeno infrastrukturo.

Krajina: Prilagajanje podnebnim spremembam in investicije v gospodarjenje z vodnimi viri.

Gospodarska javna infrastruktura: Vlaganja v prometno, železniško in kolesarsko infrastrukturo.

Zasavska regija

Poselitev: Revitalizacija degradiranih območij, investicije v turistično infrastrukturo, urejanje mestnih središč in vaških trgov, investicije v zdravstveno infrastrukturo, stanovanja ter v različne oblike bivanja za starejše, ter investicije v obnovitev in širitev poslovnih con.

Krajina: Prilagajanje podnebnim spremembam in investicije v gospodarjenje z vodnimi viri.

Gospodarska javna infrastruktura: Posodobitev cestnega omrežja, kolesarskih poti, pešpoti, izgradnja P&R sistemov in postajališč za avtodome, investicije v hidroelektrarne in sončne elektrarne, vročevodno omrežje in v urejanje vodooskrbe.

Bolj podroben pregled vizije in ukrepov iz RRP je predstavljen v nadaljevanju. Vsaka regija je predstavljena z vizijo, kratkim opisom (strateških) razvojnih ciljev ter razvojnimi prioritetami regije z naštetimi ukrepi.

7 Analiza potreb na podlagi Dogovorov za razvoj regij

7.1 Obdobje 2014-2020

Dogovor za razvoj regije je „dvostranski izvedbeni akt, s katerim se uresničuje regionalni razvojni program tako, da se določijo ključni regijski in sektorski projekti za premagovanje razvojnih ovir ter viri financiranja, pri čemer imajo prednost pri uvrščanju v dogovor projekti za doseganje razvojne specializacije razvojne regije“(3. člen ZSRR-2).

Skladno z notranjo zakonodajo se Regijski razvojni programi torej uresničujejo z dogovori za razvoj regij (vir: Partnerski sporazum med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2014–2020).

V okviru priprave naloge Strokovne podlage za Regijske prostorske plane (RPP) smo analizirali projekte, ki so bili izbrani v okviru Dogovorov za razvoj regij. V vsaki od 12 razvojnih regij so v prejšnji finančni perspektivi (2014-2020) sklenili dogovore o razvoju regije. Za pospešitev izvajanja podpisanih dogovorov za razvoj regij (DRR) in njihovih dopolnitev Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (MGRT) izvaja t.i. teritorialni razvojni dialog z ministrstvi in regijami. Na podlagi tege so imeli (RDD) tudi več naknadnih dopolnitev prvotnih dogovorov.

Preglednica 75: Število dopolnitev prvotnega dogovora o razvoju regij

Statistična regija	Število dopolnitev prvotnega dogovora o razvoju regije
Gorenjska	3
Goriška	4
Jugovzhodna Slovenija	4 (plus dodatek 1 k dopolnitvi 1)
Koroška	4
Obalno-Kraška	3
Osrednjeslovenska	7
Podravska	6
Pomurje	2
Posavje	3 (plus dopolnitev 2 dopolnitve)
Primorsko-Notranjska	5
Savinjska	3
Zasavje	4

Projekti ki so bili potrjeni v okviru dogovorov o razvoju regije so se lahko neposredno uvrstili v načrte razvojnih programov državnega in občinskih proračunov ter neposredno potrjevali v okviru kohezijske politike EU.

V obdobju 2014–2020, so se potrjevali in so-financirali projekti v naslednjih prednostnih naložbah:

- prednostna naložba 3.1: Spodbujanje podjetništva, zlasti z omogočanjem lažje gospodarske izrabe novih idej in spodbujanjem ustanavljanja novih podjetij, vključno s podjetniškimi inkubatorji,
- prednostna naložba 4.4: Spodbujanje nizkoogljičnih strategij za vse vrste območij, zlasti za urbana območja, vključno s spodbujanjem trajnostne multimodalne urbane mobilnosti in ustreznimi omilitvenimi prilagoditvenimi ukrepi,
- prednostna naložba 5.1: Podpora naložbam za prilagajanje podnebnim spremembam, vključno s pristopi, ki temeljijo na ekosistemu,
- prednostna naložba 6.1: Vlaganje v vodni sektor za izpolnitev zahtev pravnega reda Unije na področju okolja ter zadovoljitev potreb po naložbah, ki jih opredelijo države članice in ki presegajo te zahteve,
- prednostna naložba 6.2: Varstvo in obnova biotske raznovrstnosti in tal ter spodbujanje ekosistemskih storitev, vključno z omrežjem NATURA 2000 in zelenimi infrastrukturami,
- prednostna naložba 7.2: Izboljšanje regionalne mobilnosti s povezovanjem sekundarnih in terciarnih prometnih vozlišč z infrastrukturo TEN-T, vključno prek multimodalnih vozlišč.

Skupno število vseh projektov v podpisanih dogovorih v vseh 12 razvojnih regijah je 241. Skupna vrednost sofinanciranja s strani države v podpisanih dogovorih znaša **479,7 milijonov evrov.**

V procesu analize odobrenih projektov v okviro podpisanih dogovorov, smo le-te ločili na t.i. mehke ukrepe, ki nimajo vpliva na prostor, oziroma ne vplivajo na načrtovanje in urejanje prostora, kot so npr. Regijske štipendijske sheme, projekt Podjetno nad izzive (PONI) in podobno. Tem projektov torej niso sledili posegi v prostor. Vezano na analizo razvojnih potreb v procesu priprave strokovnih podlag za Regionalne prostorske akte, so bili torej pomembni projekti, ki so zahtevali posege v prostor. Analiza tovrstnih potrjenih projektov kaže, da so se v okviru DRR 2014-2020 izvajali pretežno naslednji tipi projektov:

- oskrba s pitno vodo,
- čiščenje in odvajanje odpadnih voda,
- komunalno opremljanje gospodarskih in poslovnih con,
- prometna infrastruktura (pretežno v gospodarskih in poslovnih conah), v manjšem delu tudi vezano na 3. in 4. razvojno os,
- gradnja novih kolesarskih stez.

Seznam vseh potrjenih projektov iz DRR v obdobju 2014-2020 je v Prilogi 1: Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij (DRR) v obdobju 2014-2020

7.2 Obdobje 2021-2027

Dogovori za razvoj regij tudi v novi finančni perspektivi **2021-2027** ostajajo glavni inštrument za uresničevanje regionalnih razvojnih programov. V okviru dokumenta »Program evropske kohezijske politike v obdobju 2021-2027 v Sloveniji« (potrjen decembra 2022 s strani Evropske komisije) je določeno, da se bodo za regionalni razvoj še vedno uporabljali dogovori za razvoj regij in sicer kot eden izmer treh pristopov za spodbujanje povezovanja urbanega in podeželskega območja ter zmanjšanje razvojnih razlik. Poleg DRR so to še celostne teritorialne naložbe (CTN) ter lokalni razvoj s pristopom »lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost« (CLLD). Program evropske kohezijske politike v obdobju 2021-2027 v Sloveniji določa, da se bodo dogovori za razvoj regij izvajali na naslednjih štirih specifičnih ciljih

- RSO1.3. Krepitev trajnostne rasti in konkurenčnosti MSP ter ustvarjanje delovnih mest v MSP, med drugim s produktivnimi naložbami (financirano s strani Evropskega sklada za regionalni razvoj))
- RSO2.5. Spodbujanje dostopa do vode in trajnostnega gospodarjenja z vodnimi viri (ESRR)
- RSO2.7. Izboljšanje varstva in ohranjanja narave ter biotske raznovrstnosti in zelene infrastrukture, tudi v mestnem okolju, in zmanjšanje vseh oblik onesnaževanja (ESRR)
- RSO3.2. Razvoj in krepitev trajnostne, pametne in intermodalne nacionalne, regionalne in lokalne mobilnosti, odporne proti podnebnim spremembam, vključno z boljšim dostopom do omrežja TEN-T in čezmejno mobilnostjo (ESRR)

Povabilo razvojnim svetom regij za pripravo in podpis dogovorov za razvoj regij za programsko obdobje 2021−2027, je bilo objavljeno 30.6.2023 s strani Ministrstva za kohezijo in regionalni razvoj. Rok za prijavo je 30. 10. 2023,torej v okviru te finančne perspektive še nimamo nobenih dogovorov za razvoj regij.

Preglednica 76: Sredstva po vsebinah in zneskih za DRR v mio EUR

	EU del			EU +SLO				Overcomittment	DRR
CP1	V	Z	KS	V	Z	KS	SUM		
PONI, overcommitment za pod. Inkubatorje	10,47	2,46		12,32	6,15		18,47	10,00	28,47
CP2									
Odvajanje in čiščenje		13,31	76,92		26,612096	90,49	117,11	100	217,11
Pitna voda								85	85
Zelena infrastruktura	13,42	6,97		15,79	13,94		29,73	10	39,73
CP3									
Spodbujanje trajnostne mobilnosti na horizontalni ravni			5,5			6,47	6,47		6,47
Zagotavljanje povezljivosti kolesarske infrastrukture na državni ravni			61			71,76	71,76	10	81,76
	23,891699	22,74	143,4	28,1	46,7	168,7	243,5	215,00	458,53

Vir:
https://gradiva.vlada.si/mandat22/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/1f0eb841e9f143f5c12588ca001f27f7/$FILE/VGProgram4_1del.doc

V tokratni finančni perspektivi bo torej za DRR namenjeno 458,54 milijona EUR, kar je 4,4 % manj kot v prejšnji perspektivi, kjer je bilo na voljo 479,7 milijona EUR. Iz tabele je razvidno, da bo glavnina sredstev tudi v nadaljevanju namenjena podobnih projektov kot v prejšnji finančni perspektivi (projekt PONI, odvajanje in čiščenje voda, oskrba s pitno vodo, trajnostna mobilnost, e.g. kolesarske steze).

8 Analiza potreb za področje poselitve

8.1 Uvodne ugotovitve

Analiza razvojnih potreb predstavlja eno od temeljnih vsebinskih korakov v procesu priprave obveznih strokovnih podlag za regionalne prostorske plane in poleg analize stanja v prostoru predstavlja osnovo za pripravo usmeritev za razvoj poselitve, razvoj v krajini in gospodarsko javno infrastrukturo. Pri tem se nam pojavlja vprašanje kako vsebinsko osmisliti pojem razvojne potrebe, ki se precej pogosto pojavlja pri pripravi in udejanjanju strategij, programov in projektov na področju razvojnega in prostorskega načrtovanja. Poleg omenjenega pojma se v načrtovalskem diskurzu pogosto pojavlja tudi pojem razvojni interes ter tudi pojma varstvena potreba in varstveni interes kot njuna kontrapunkta. Na kakšen način omenjene pojme razumejo in uporabljajo tako razvojni in prostorski načrtovalci kot tudi drugi razvojni deležniki in nosilci urejanja prostora? Avtorju tega besedila ni znano ali je morda do zdaj bila narejena analiza načinov razumevanja obravnavanih pojmov.

Zanimalo nas je ali so pojmi razvojna potreba, razvojni interes, varstvena potreba in varstveni interes opredeljeni v ključnih strateških dokumentih in zakonskih aktih, ki zadevajo področje prostorskega načrtovanja ter področja varstva okolja in ohranjanja narave, ki so s področjem prostorskega razvoja in načrtovanja tesno povezana. Na naše presenečenje smo ugotovili, da nobeden od teh pojmov, ki se številnim predstavnikom državne uprave v vsakdanji rabi zdijo nekako samoumevni in samorazumevajoči, ni opredeljen v ključnih strateških in zakonodajnih aktih, ki (ne)posredno zadevajo področje prostorskega razvoja: Strategiji prostorskega razvoja 2050 (SPRS 2050), Zakonu o urejanju prostora (ZUreP-3), Zakonu o varstvu okolja (ZVO-2) in Zakonu o ohranjanju narave (ZON). To dejstvo nam je uvodoma objektivno otežilo prizadevanje, da bi učinkovito opredelili razvojne potrebe na področju poselitve na ravni države in posameznih razvojnih regij.

Poleg tega v omenjenih dokumentih kot tudi v Strategiji razvoja Slovenije (SRS 2030), ki je strateški razvojni dokument tesno vsebinsko povezan s SPRS 2050, ni zaslediti poskusa opredelitve pojma razvoj. V naslednjem poglavju smo poskusili to umanjkanje nadomestiti s predlogi lastnih opredelitev pojmov razvoj, razvojne potrebe in poselitev.

8.2 Pojmovne opredelitve

Pojmovni sklop razvojne potrebe za področje poselitve vsebuje tri medsebojno povezane pojme: razvoj, potrebe in poselitev. Od treh pojmov je zakonsko opredeljen le pojem poselitev.

Pojem poselitev je opredeljen v ZUreP-3. "Poselitev je sestav fizičnih struktur za človekovo bivanje ter izvajanje družbenih, storitvenih, proizvodnih ter prostočasnih dejavnosti v poselitvenih območjih" (ZUreP-3, 3. člen). Pojem ima pleonastične lastnosti saj se delno opisuje s sorodnim izrazom. "Poselitev ... v poselitvenih območjih"? Poleg tega v ospredje izpostavlja pomen fizičnih lastnosti (fizičnih struktur) kot osnove za "človekovo bivanje ter izvajanje družbenih, storitvenih, proizvodnih ter prostočasnih dejavnosti". Za omenjeni pojem je značilen fizično prostorsko deterministični pristop. Upoštevanje te opredelitve še dodatno otežuje možnosti za povezovanje s pojmom razvojne potrebe. Razvojne potrebe poselitve oz. razvojne potrebe sestava fizičnih struktur za človekovo bivanje ...? Kaj naj bi to pomenilo? Kakšne razvojne potrebe lahko ima / izraža "sestav fizičnih struktur"? Po našem mnenju gre za pomenski nesmisel. Potrebe lahko imajo in izražajo le ljudje kot tudi druga živa bitja.

V ZUreP-3 in v SPRS 2050 je opredeljen tudi soroden pojem naselje. "Naselje je območje obstoječega naselja, ki obsega zemljišča, pozidana s stanovanjskimi in drugimi stavbami ter gradbeno-inženirskimi objekti in pripadajočimi površinami, potrebnimi za njihovo uporabo, ter javne površine; naselje tvori skupina najmanj desetih stanovanjskih stavb; naselja se med seboj razlikujejo po funkciji in vlogi v omrežju naselij ter velikosti, urbanistični ureditvi in arhitekturi; naselja se razvrščajo na mesta, druga urbana naselja in druga naselja" (ZUreP-3, 3. člen). Tudi ta pojem podobno kot pojem poselitev ima pleonastične lastnosti saj se delno opisuje s sorodnim izrazom. "Naselje je območje obstoječega naselja …"? Ravno tako ta pojem izpostavlja predvsem fizične lastnosti opredeljenega pojava kot so zemljišča, stavbe in gradbeno-inženirski objekti.

Oba pojma se smiselno navezujeta na opredelitev pojma prostor v ZUreP-3. Pojem prostor je izhodiščni in temeljni pojem v ZUreP-3 na katerem vsebinsko temeljijo ostali v zakonu opredeljeni pojmi med njimi tudi pojma poselitev in naselje. "Prostor je skupek fizičnih struktur na zemeljskem površju in pod njim, ki ga tvorijo poselitvena območja in krajina v medsebojnem prepletanju, ter morje" (ZUreP-3, 3. člen). Gre za metafizično opredelitev prostora, ki je stalen oz. le polagoma spremenljiv pojav, ki ga je moč razumeti kot da bi bil od boga dan oz. vnaprej določen s strani višje sile. Ne vsebuje dinamične oz. procesne razsežnosti. Vsebuje le fizični ne pa tudi funkcionalni vidik, ki ga udejanjajo gospodarske, oskrbne, storitvene in druge dejavnosti.

Zaradi omenjene pojmovne nedorečenosti predlagamo drugačno opredelitev pojma poselitev. **Poselitev** je območje kjer ljudje stalno prebivajo v organizirani skupnosti v kateri so povezani s seboj in z zunanjem okoljem z izvajanjem različnih gospodarskih, oskrbnih in storitvenih dejavnosti s katerimi zadovoljujejo večino svojih vsakdanjih življenjskih potreb.

Poleg tega v nadaljevanju predlagamo lastne opredelitve pojmov razvoja in razvojnih potreb.

Razvoj je proces dolgotrajne optimizacije gospodarskih, socialnih in prostorskih zmogljivosti določenega območja ter sinergičnega povezovanja njegovih ključnih deležnikov z namenom izvajanja aktivnosti, ki ustvarjajo pozitivne spremembe, ki zvišujejo raven ter kakovost življenja njenih prebivalcev ob hkratni trajnostni rabi razpoložljivih naravnih virov in varstva okolja.

Razvojna potreba na področju poselitve je ozaveščeno in javno izraženo pomanjkanje virov, infrastrukture, dejavnosti, organizacije in upravljanja s katerimi bi se lahko pospešil vsestranski razvoj določenega območja in dvignila kakovost življenja njegovih prebivalcev. Razvojne potrebe na področju poselitve lahko – upoštevaje vsebinsko prirejeno hierarhijo potreb po Maslowu (1987) – razdelimo na naslednje skupine potreb:

- **Fizične potrebe** - pomanjkanje ustreznih stanovanj, kakovostnih storitev gospodarske javne infrastrukture, zdravega bivalnega okolja ipd. (Povpraševanje / prizadevanje po življenju v kakovostnem bivalnem okolju v katerem prebivalci lahko pijejo zdravo pitno vodo, dihajo neonesnaženi zrak, uživajo hrano pridelano na zdravih tleh, dostopajo do različnih lokacij in storitev na trajnostni način ipd.).
- **Potrebe po varnosti** - življenje v varnem okolju v katerem so življenjske razmere prebivalcev urejene in predvidljive ter v katerem prebivalci imajo občutek da nadzirajo svoje življenje. (Prebivalci so npr. varni pred naravnimi in drugimi nesrečami, za starejše občane je primerno poskrbljeno).
- **Potrebe po ljubezni** in pripadnosti - življenje v okolju v katerem prebivalci doživljajo občutek povezanosti in pripadnosti in v katerem se s skupnimi močmi soočajo z izzivi, ki se pojavljajo na ravni skupnosti. (Prebivalci se skupno zavzemajo za napredek območja na gospodarskem, kulturnem, športnem in drugih področjih ter se zavzemajo za skupnostno soočanje z morebitnimi težavami kot npr. z odpravljanjem posledic morebitnih naravnih in drugih nesreč).
- **Potrebe po spoštovanju** - življenje v bivalnem okolju kjer prebivalci na individualni in skupinski ravni lahko doživljajo občutek lastne vrednosti, kjer se njihovi dosežki cenijo in spoštujejo (Ustvarjanje možnosti za prebivalce, da prevzamejo vodilne vloge v svojih skupnostih in njihovo opolnomočenje za sodelovanje pri odločanju in pobudah za razvoj skupnosti. Priznani in čaščeni prebivalci skupnosti, krajevni dogodki in prazniki ipd.).
- **Potrebe po samoaktualizaciji** - nanašajo se na uresničitev človeškega potenciala prebivalcev, njihovo samoizpolnitev ter prizadevanja po osebni in skupni rasti (Vzpostavitev platforme za sodelovanje prebivalcev pri projektih, izmenjavo idej in skupno delo pri skupnih ciljih. Vzpostavitev skupnih vrtov, delavnic in klubov za spodbujanje kolektivne ustvarjalnosti ipd.).

8.3 Analiza ciljev in strateških prioritet za področje poselitve

8.3.1 Analiza ciljev in strateških prioritet na ravni države

Analiza ciljev in strateških prioritet Strategije razvoja Slovenije (SRS 2030)

Osrednji cilj SRS je zagotoviti kakovostno življenje za vse, ki ga je mogoče uresničiti z uravnoteženim gospodarskim, družbenim in okoljskim razvojem (SVRK, 2017: 17). Strateške usmeritve države za doseganje kakovostnega življenja so: vključujoča, zdrava, varna in odgovorna družba, učenje za in skozi vse življenje, visoko produktivno

gospodarstvo, ki ustvarja dodano vrednost za vse, ohranjeno zdravo naravno okolje, visoka stopnja sodelovanja, usposobljenosti in učinkovitosti upravljanja (SVRK, 2017: 18). Pet strateških usmeritev za dosego osrednjega cilja strategije se bodo uresničevali z delovanjem na različnih medsebojno povezanih in soodvisnih področjih, ki so zaokrožena v dvanajstih razvojnih ciljih strategije.

Zanimalo nas je ali so med opredeljenimi cilji (ne)posredno vključeni tudi kakšni podcilji, usmeritve ali ukrepi, ki bi se vsebinsko nanašali na področje poselitve oz. naselij. Ugotavljamo, da je tematika poselitve v celoti izpuščena iz besedila SRS 2030. Obrobno je omenjena le v prilogi D v kateri so prikazane povezave med cilji trajnostnega razvoja in cilji SRS 2030. V preglednici omenjene priloge je nakazana povezava med ciljem 11 - poskrbeti za odprta, varna, vzdržljiva in trajnostna mesta in naselja ter ciljem SRS 2030 - zdravo in aktivno življenje. Ta povezava ni podrobneje razdelana tako, da ne vpliva na splošno oceno, ki je da je SRS 2030 odmislila pomen in vlogo poselitve oz. naselij kot pomembno tematiko prihodnjega razvoja Slovenije.

In za zaključek tega podpoglavja, tudi SRS 2030 v svojem besedilu ne uporablja pojma razvojna potreba.

Analiza ciljev in strateških prioritet Strategije prostorskega razvoja Slovenije (SPRS 2050)

SPRS 2050 opredeljuje vizijo in pet strateških ciljev prostorskega razvoja Slovenije, ki so: vzpostaviti ustrezne razmere za prehod v podnebno nevtralno družbo, doseči mednarodno konkurenčnost slovenskih mest, zagotoviti kakovost življenja na urbanih in podeželskih območjih, okrepiti prostorsko identiteto, izboljšati odpornost in prilagodljivost prostora na spremembe.

Vizija v obširnem besedilu na dvanajstih tematskih področjih ponuja zelo optimistično videnje prihodnosti, ki prihaja. Na področju poselitve vizija ponuja dolgoročno videnje, da "bomo v poselitveni strukturi ohranili sestavo naselij po meri človeka …, policentrični in prostorsko uravnoteženi sistem središč različnih ravni bo vsem prebivalcem omogočal ustrezno in enakopravno dostopnost storitev splošnega pomena, a odmaknjenih in redko poseljenih območjih bodo na voljo lokalnim potrebam prilagojene oblike oskrbe …, slovenska naselja bodo prijetna za bivanje in delo, uspešna, okoljsko vzdržna in podnebno nevtralna …, zaustavljen bo proces suburbanizacije …" (MNVP, 2023: 6338). Podobno optimistično in bralcem privlačno videnje ponuja tudi na preostalih tematskih področjih.

Zanimalo nas je v kakšnem razmerju so optimistična videnja iz vizije SPRS 2050 do ugotovitev v uvodnih analitičnih poglavjih dokumenta v katerih bi pričakovali, da so predstavljeni rezultati kritične analize stanja in aktualnih procesov v prostorskem razvoju Slovenije. Namesto pričakovane kritične analize stanja in procesov rezultat katere bi bila opredelitev nabora ključnih razvojnih problemov ter vzrokov zanje, dokument v dveh poglavjih ponuja umirjen splošen opis značilnosti prostora in trendov v prostorskem razvoju Slovenije ter opis ključnih prostorsko razvojnih izzivov. Obenem so vizionarske opredelitve skoraj povsem nasprotne opisom v poglavjih, ki obravnavajo trende v prostorskem razvoju Slovenije in ključne prostorsko razvojne izzive.

8.3.2 Analiza razvojnih projektov ter razvojnih prioritet in ukrepov, ki se nanašajo na področje poselitve na ravni statističnih / razvojnih regij

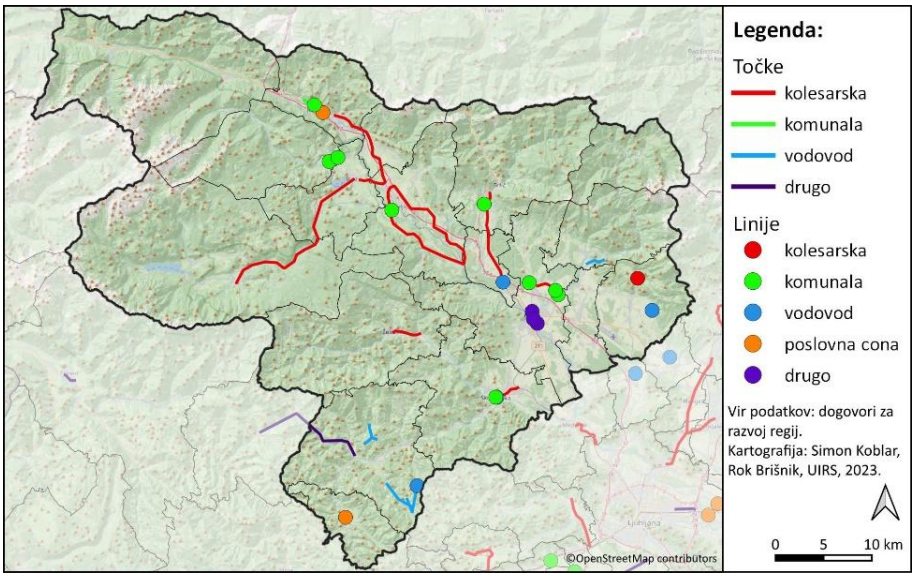
V tem poglavju predstavljamo rezultate analize nabora potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij (v nadaljevanju DRR) v obdobju 2014-2020, ki se izvajajo tudi v programskem obdobju 2021-2027. Zanimalo nas je katere razvojne potrebe na področju poselitve aktualni projekti pretežno naslavljajo / zadovoljujejo po posameznih regijah. Pri tem smo se oprli na pojem razvojne potrebe na področju poselitve, ki smo ga opredelili v poglavju 8.2.

Gorenjska regija

Preglednica 77: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Gorenjska regija

Projekti, ki naslavljajo razvojne potrebe na področju poselitve po opredeljenih kategorijah	Fizične potrebe	Potrebe po varnosti	Potrebe po ljubezni in pripadnosti	Potrebe po spoštovanju	Potrebe po samoaktualizaciji
Število projektov	25	1	0	0	0

V Gorenjski regiji močno prevladujejo projekti, ki naslavljajo fizične potrebe na področju poselitve: izgradnja kolesarskih povezav, odvajanje in čiščenje odpadne vode, izgradnja vodovodov ipd. Le eden izmed projektov naslavlja potrebe po varnosti s prizadevanjem za zagotovitev dnevnega varstva starejših v naselju Planina. Spodnja shematizirana karta (Slika 126) prikazuje aktualne projekte Gorenjske regije.

Slika 126: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Gorenjske regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020).

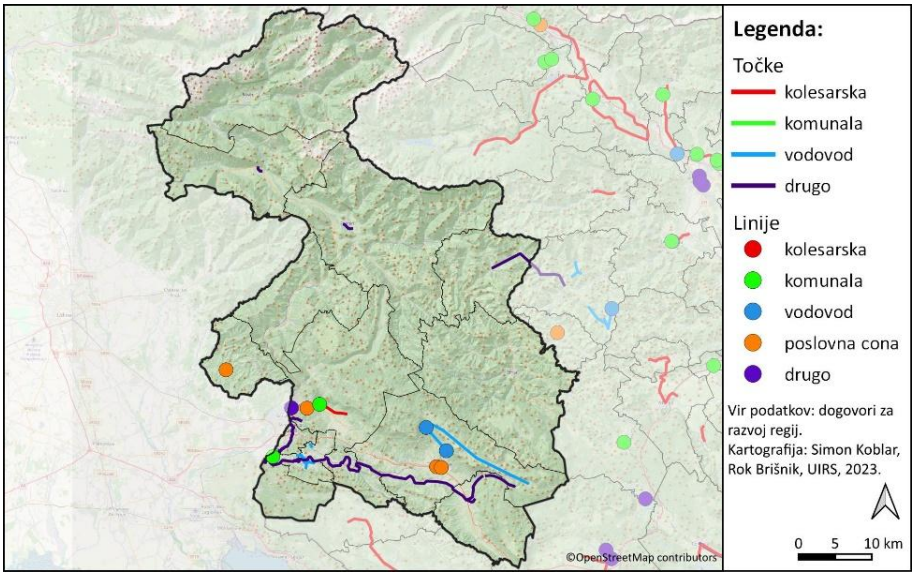
V programskem delu Regionalnega razvojnega programa Gorenjske 2021-2027 so v okviru razvojne prioritete "Gorenjska – enakomerno razvita in poseljena regija" opredeljeni projekti, ki se neposredno nanašajo na spodbujanje trajnostne poselitve v regiji. Naj izpostavimo predvsem naslednje: Urbano središče regije – Kranj; Urbana središča regije – razvoj funkcionalnih območij; Vzpostavitev pilotnih pametnih skupnosti; Naseljeno pametno podeželje; Obmejna problemska območja. Nobeden od omenjenih projektov ni bil vključen v DDR, kljub njihovim kakovostnim in strokovno opredeljenim opisom. To predstavlja pomanjkljivost nabora potrjenih projektov za območje Gorenjske regije.

Goriška regija

Preglednica 78: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Goriška regija

Projekti, ki naslavljajo razvojne potrebe na področju poselitve po opredeljenih kategorijah	Fizične potrebe	Potrebe po varnosti	Potrebe po ljubezni in pripadnosti	Potrebe po spoštovanju	Potrebe po samoaktualizaciji
Število projektov	13	1	0	0	1

Tudi v Goriški regiji prevladujejo projekti, ki naslavljajo fizične potrebe na področju poselitve: izgradnja kolesarskih povezav, odvajanje in čiščenje odpadne vode, izgradnja vodovodov in novih cestnih povezav. En projekt naslavlja potrebe po varnosti – poplavna varnost na območju porečja reke Vipave. En projekt pa naslavlja potrebe po samoaktualizaciji – izgradnja 2. faze Skupnostnega centra Nova Gorica. Spodnja shematizirana karta (Slika 127) prikazuje aktualne projekte Goriške regije.

Slika 127: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Goriške regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020).

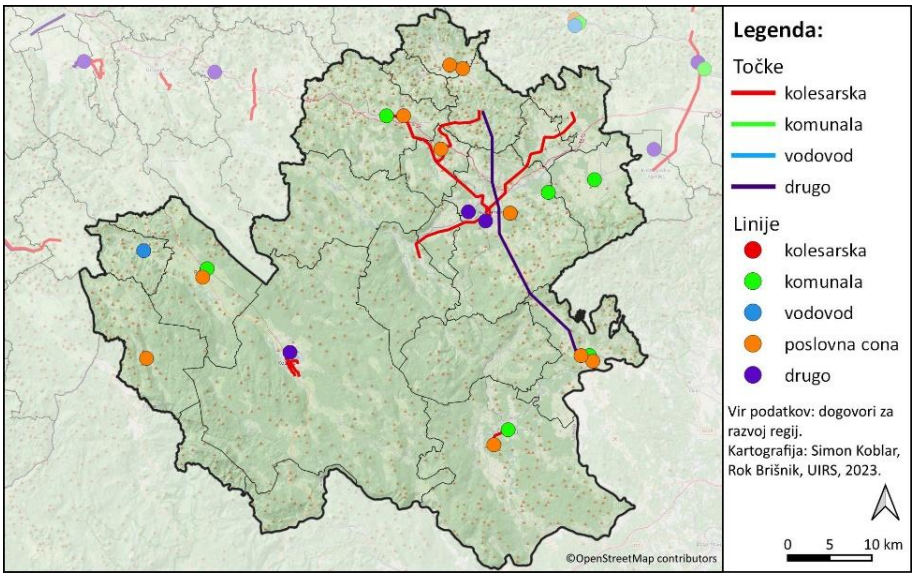
V programskem delu Regionalnega razvojnega programa Goriške regije 2021-2027 so opredeljeni številni ukrepi, ki (ne)posredno zadevajo področje razvoja poselitve. Gre npr. Za naslednje ukrepe oz. projekte: Večja dostopnost storitev splošnega pomena (Kulturni center Nova Gorica); Zagotavljanje razpoložljivih, dostopnih in primernih stanovanj; Ohranjanje vitalnosti obmejnih problemskih območij. Nobeden od omenjenih projektov ni bil vključen v nabor ključnih regijskih razvojnih projektov ter v DDR.

Regija Jugovzhodna Slovenija

Preglednica 79: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve – Regija Jugovzhodna Slovenija

Projekti, ki naslavljajo razvojne potrebe na področju poselitve po opredeljenih kategorijah	Fizične potrebe	Potrebe po varnosti	Potrebe po ljubezni in pripadnosti	Potrebe po spoštovanju	Potrebe po samoaktualizaciji
Število projektov	1	1	0	0	1

V regiji Jugovzhodna Slovenija prevladujejo projekti, ki naslavljajo fizične potrebe na področju poselitve: izgradnja in opremljanje poslovnih con, izgradnja kolesarskih povezav, urejanje oskrbe s pitno vodo ter izgradnja kanalizacijskih omrežij. En projekt naslavlja potrebe po varnosti - vzpostavitev ustreznih pogojev za aktivno udeležbo in nastanitve ranljivih skupin. En projekt pa delno naslavlja potrebe po samoaktualizaciji - Projekt UrbaNMakerspace. Spodnja shematizirana karta (Slika 128) prikazuje aktualne projekte regije Jugovzhodna Slovenija.

Slika 128: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje regije Jugovzhodna Slovenija (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020).

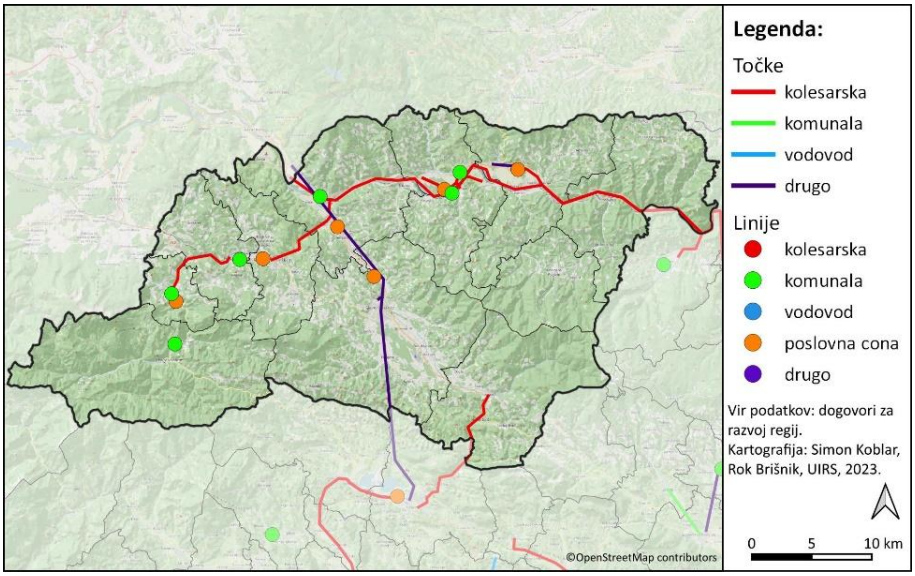
V programskem delu Regionalnega razvojnega programa regije Jugovzhodna Slovenija 2021-2027 so opredeljni številni ukrepi, ki zadevajo področje razvoja poselitve. Gre za naslednje ukrepe: Trajnostni razvoj mest, mestnih naselij in naselij mestnih območij; Zeleno, podjetno in radoživo podeželje; Razvoj problemskih območij ter Revitalizacija razvrednotenih/degradiranih območij. Nobeden od omenjenih projektov ni bil vključen v DDR.

Koroška regija

Preglednica 80: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Koroška regija

Projekti, ki naslavljajo razvojne potrebe na področju poselitve po opredeljenih kategorijah	Fizične potrebe	Potrebe po varnosti	Potrebe po ljubezni in pripadnosti	Potrebe po spoštovanju	Potrebe po samoaktualizaciji
Število projektov	26	0	0	0	0

V Koroški regiji prevladujejo projekti, ki naslavljajo fizične potrebe na področju poselitve: odvajanje in čiščenje odpadnih voda, izgradnja kolesarskih povezav, izgradnja poslovnih con, urejanje vodooskrbe ipd. Spodnja shematizirana karta (Slika 129) prikazuje aktualne projekte Koroške regije.

Slika 129: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Koroške regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020).

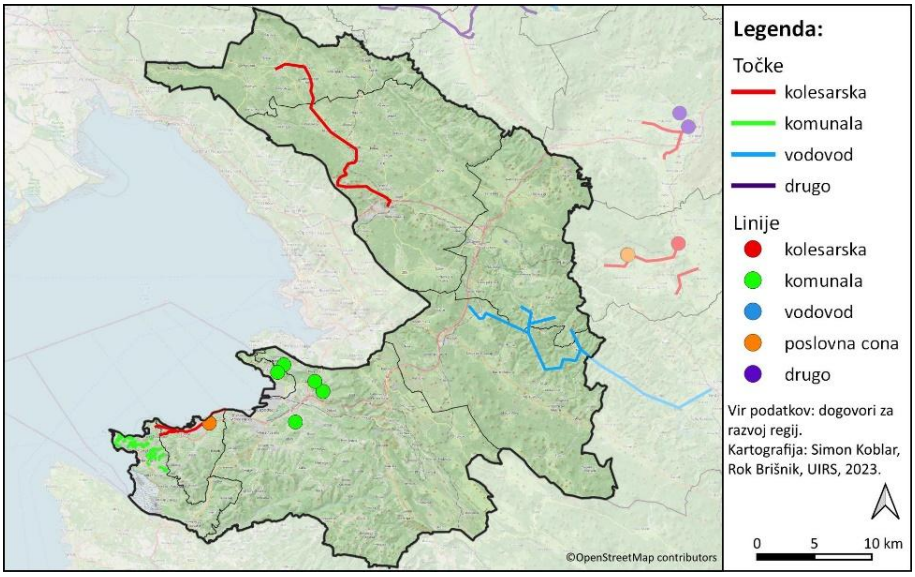
V programskem delu Regionalnega razvojnega programa Koroške regije 2021-2027 so predvsem v okviru razvojne prioritete 5 - Bolj trajnostni razvoj mest in podeželja opredeljeni pomembni ukrepi: Trajnostni razvoj mest in širših mestnih območij; Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost; Obmejna problemska območja ter Teritorialno sodelovanje. Nobeden od omenjenih ukrepov na projektni ravni ni bil vključen v DDR.

Obalno-kraška regija

Preglednica 81: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Obalno-kraška regija

Projekti, ki naslavljajo razvojne potrebe na področju poselitve po opredeljenih kategorijah	Fizične potrebe	Potrebe po varnosti	Potrebe po ljubezni in pripadnosti	Potrebe po spoštovanju	Potrebe po samoaktualizaciji
Število projektov	13	0	0	0	0

V Obalno-kraški regiji prevladujejo projekti, ki naslavljajo fizične potrebe na področju poselitve. Poudarek je na projektih odvajanja in čiščenja odpadnih voda, izboljšanju kakovosti vodooskrbe z izgradnjo povezovalnega vodovoda Ilirska Bistrica – Rodik ter na izgradnji kolesarskih povezav. Spodnja shematizirana karta (Slika 130) prikazuje aktualne projekte Obalno-kraške regije.

Slika 130: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Obalno-kraške regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020).

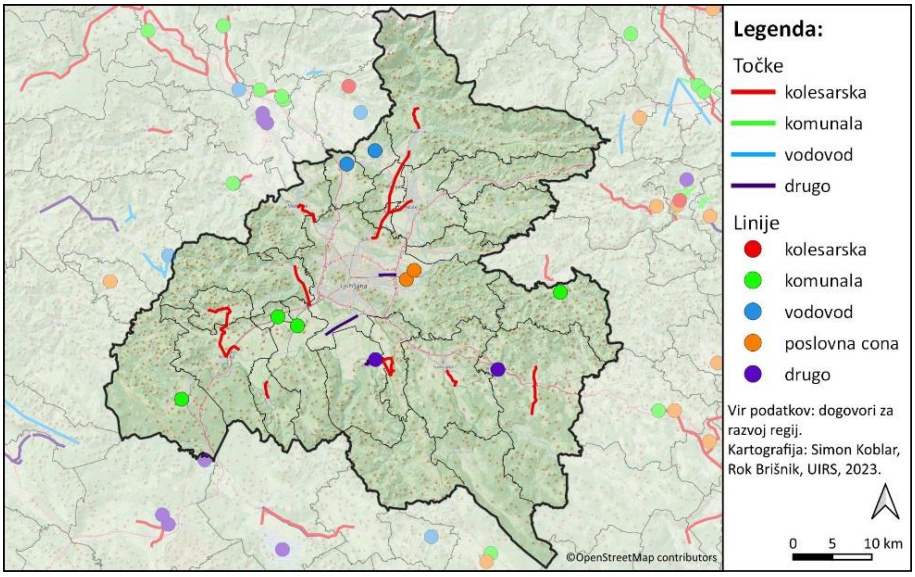
V programskem delu Regionalnega razvojnega programa Obalno-kraške regije 2021-2027 so predvsem v okviru razvojne prioritete 6 - Prostorski razvoj in regija bližje prebivalcem opredeljeni naslednji ukrepi: Trajnostni urbani razvoj Kopra; Trajnostni prostorski razvoj obalnega pasu ter Trajnostni prostorski razvoj Krasa, Kraškega roba in Brkinov. Nobeden od omenjenih ukrepov na projektni ravni ni bil vključen v DDR.

Osrednjeslovenska regija

Preglednica 82: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Osrednjeslovenska regija

Projekti, ki naslavljajo razvojne potrebe na področju poselitve po opredeljenih kategorijah	Fizične potrebe	Potrebe po varnosti	Potrebe po ljubezni in pripadnosti	Potrebe po spoštovanju	Potrebe po samoaktualizaciji
Število projektov	22	0	0	0	0

Tudi v Osrednjeslovenski regiji prevladujejo projekti, ki naslavljajo fizične potrebe na področju poselitve. Močan poudarek je na izgradnji kolesarskih povezav, na posodabljanju komunalne in vodovodne infrastrukture ter izgradnji poslovnih con. Spodnja shematizirana karta (Slika 131) prikazuje aktualne projekte Osrednjeslovenske regije.

Slika 131: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Osrednjeslovenske regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020).

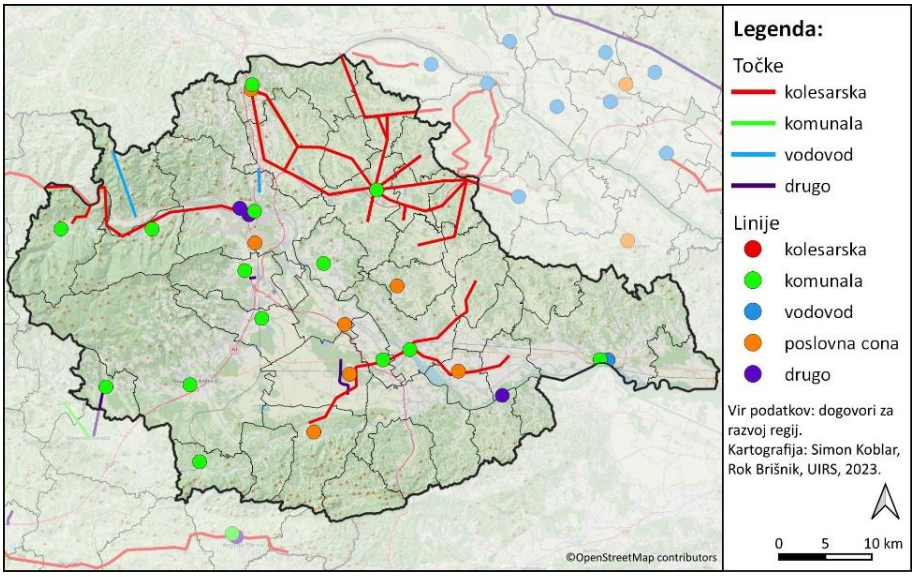
V programskem delu Regionalnega razvojnega programa Osrednjeslovenske regije 2021-2027 niso nedvoumno opredeljeni ukrepi, ki bi se nanašali na problematiko razvoja poselitve. Na problematiko razvoja poselitve pa se posredno navezujejo nekateri prioritetni regijski projekti kot npr.: Infrastruktura za oskrbo starejših v LUR; Izgradnja družbene infrastrukture v LUR; Mreža medgeneracijskih centrov LUR; Analiza tveganja in ranljivosti na podnebne spremembe LUR ter Razvoj samooskrbnih skupnosti v LUR. Nobeden od omenjenih projektov ni bil vključen v DDR.

Podravska regija

Preglednica 83: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Podravska regija

Projekti, ki naslavljajo razvojne potrebe na področju poselitve po opredeljenih kategorijah	Fizične potrebe	Potrebe po varnosti	Potrebe po ljubezni in pripadnosti	Potrebe po spoštovanju	Potrebe po samoaktualizaciji
Število projektov	35	0	0	0	0

V Podravski regiji prevladujejo projekti, ki naslavljajo fizične potrebe na področju poselitve. Poudarek je na odvajanju in čiščenju odpadnih vode v porečjih glavnih vodotokov regije, na izgradnji in komunalnem opremljanju poslovnih con tern a posodabljanju prometne infrastrukture. Spodnja shematizirana karta (Slika 132) prikazuje aktualne projekte Podravske regije.

Slika 132: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Podravske regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020).

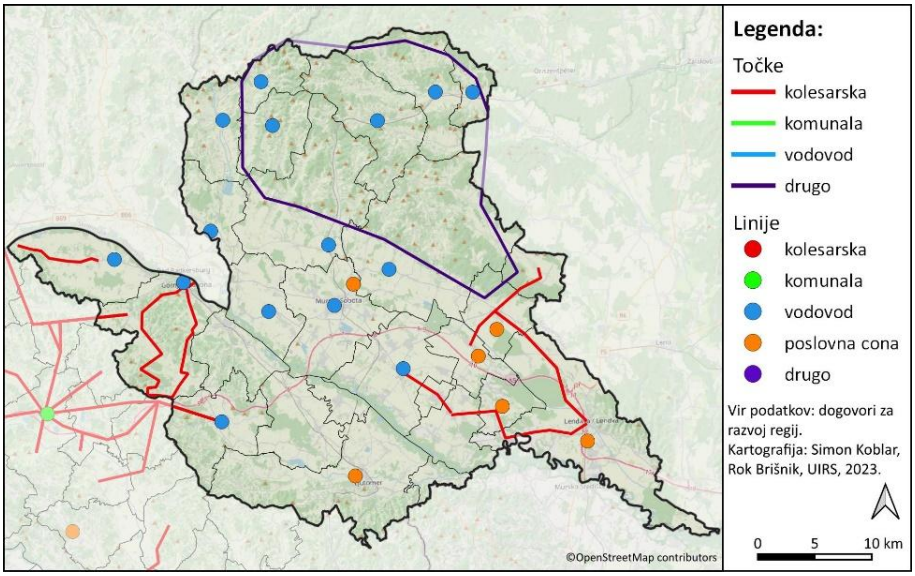
V programskem delu Regionalnega razvojnega programa Podravske regije 2021-2027, v okviru razvojne prioritete 5.1 Urbani razvoj sta opredeljena dva ukrepa, ki se nanašata na problematiko poselitve in sicer Urbani razvoj mestnih občin in Regionalno-urbani razvoj mest. V okviru razvojne prioritete 5.2 Razvoj podeželja je vključen ukrep Ljudem prijazno podeželje. Nobeden od omenjenih projektov ni bil vključen v DDR.

Pomurska regija

Preglednica 84: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Pomurska regija

Projekti, ki naslavljajo razvojne potrebe na področju poselitve po opredeljenih kategorijah	Fizične potrebe	Potrebe po varnosti	Potrebe po ljubezni in pripadnosti	Potrebe po spoštovanju	Potrebe po samoaktualizaciji
Število projektov	16	0	0	0	0

V Pomurski regiji prevladujejo projekti, ki naslavljajo fizične potrebe na področju poselitve: razširjanje, opremljanje in izgradnja poslovnih con, izgradnja kolesarskih povezav ter nadgradnja vodovodnih sistemov. Spodnja shematizirana karta št. 8 prikazuje aktualne projekte Pomurske regije.

Slika 133: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Pomurske regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020).

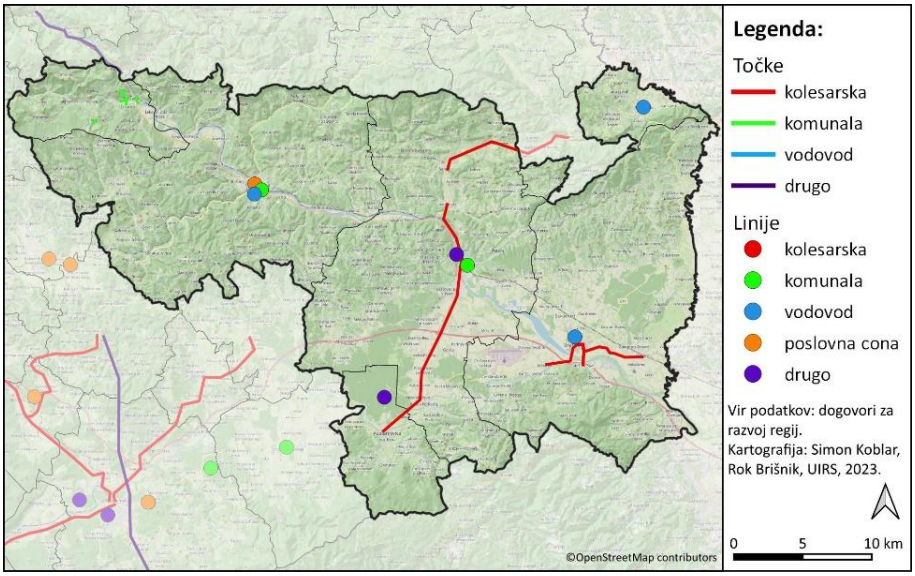
V programskem delu Regionalnega razvojnega programa Pomurske regije 2021-2027 niso opredeljene razvojne prioritete in ukrepi, ki bi neposredno naslavljali problematiko razvoja poselitve v regiji. To povezavo je moč posredno zaslediti v okviru razvojne prioritete 8.5. Privlačna regija v okviru ukrepa Oživljanje mestnih in vaških središč, kulturna infrastruktura ter razvoj kreativnega sektorja. Nobeden od omenjenih projektov ni bil vključen v DDR.

Posavska regija

Preglednica 85: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Posavska regija

Projekti, ki naslavljajo razvojne potrebe na področju poselitve po opredeljenih kategorijah	Fizične potrebe	Potrebe po varnosti	Potrebe po ljubezni in pripadnosti	Potrebe po spoštovanju	Potrebe po samoaktualizaciji
Število projektov	14	0	0	0	1

V Posavski regiji prevladujejo projekti, ki naslavljajo fizične potrebe na področju poselitve: izgradnja kolesarskih povezav, izboljšanje obsega in kakovosti komunalne infrastrukture ter hidravlične izboljšave vodovodnih sistemov v nekaterih občinah. Poleg tega je v naboru projektov tudi projekt, ki naslavlja potrebe po samoaktualizaciji – oblikovanje mreže socialnih storitev in medgeneracijskega sodelovanja. Spodnja shematizirana karta št. 9 prikazuje aktualne projekte Posavske regije.

Slika 134: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Posavske regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020).

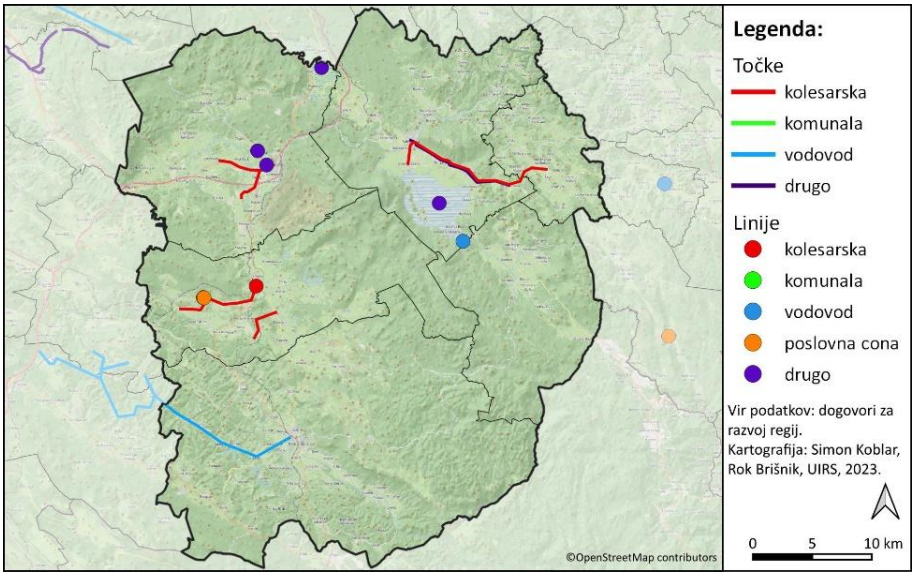
V programskem delu Regionalnega razvojnega programa Posavske regije 2021-2027 so v okviru razvojne prioritete 8.5 Skladen prostorski razvoj – povezana mesta in podeželje opredeljena dva ukrepa Trajnostni razvoj urbanih naselij ter Trajnostni razvoj podeželja, ki se nanašata na problematiko poselitve v regiji. Nobeden od omenjenih projektov ni bil vključen v DDR.

Primorsko – Notranjska regija

Preglednica 86: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve – Primorsko-Notranjska regija

Projekti, ki naslavljajo razvojne potrebe na področju poselitve po opredeljenih kategorijah	Fizične potrebe	Potrebe po varnosti	Potrebe po ljubezni in pripadnosti	Potrebe po spoštovanju	Potrebe po samoaktualizaciji
Število projektov	12	0	0	0	0

V Primorsko – Notranjski regiji prevladujejo projekti, ki naslavljajo fizične potrebe na področju poselitve: izgradnja kolesarskih povezav, izboljšanje obsega in kakovosti komunalne infrastrukture ter rekonstrukcija cest. Spodnja shematizirana karta (Slika 135) prikazuje aktualne projekte Primorsko – Notranjske regije.

Slika 135: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Primorsko – Notranjske regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020).

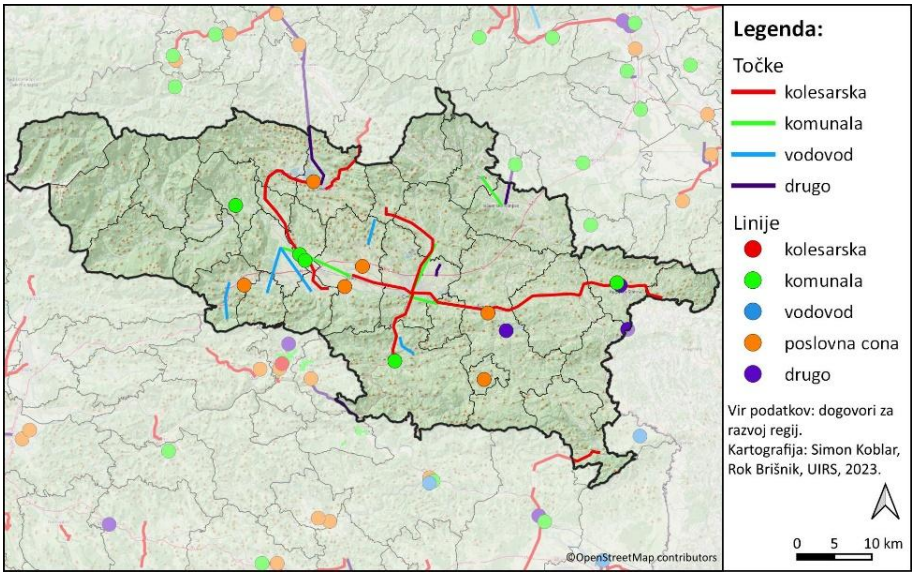
V programskem delu Regionalnega razvojnega programa Primorsko – Notranjske regije 2021-2027 so v okviru razvojne prioritete 7. Skladen razvoj mestnih naselij, naselij mestnih območij in podeželja sta opredeljena dva ukrepa Trajnostni razvoj mest, mestnih naselij in naselij mestnih območij ter Trajnostni razvoj podeželja, ki se nanašata na problematiko razvoja poselitve v regiji. Nobeden od omenjenih projektov ni bil vključen v DDR.

Savinjska regija

Preglednica 87: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Savinjska regija

Projekti, ki naslavljajo razvojne potrebe na področju poselitve po opredeljenih kategorijah	Fizične potrebe	Potrebe po varnosti	Potrebe po ljubezni in pripadnosti	Potrebe po spoštovanju	Potrebe po samoaktualizaciji
Število projektov	33	0	0	0	0

Tudi v Savinjski regiji prevladujejo projekti, ki naslavljajo fizične potrebe na področju poselitve. Močan poudarek je na odvajanju in čiščenju odpadnih voda v porečju glavnih vodotokov, na izgradnji kolesarskih povezav, izgradnji infrastrukture za kvalitetno vodooskrbo ter na izgradnji in opremljanju poslovnih con. Spodnja shematizirana karta (Slika 136) prikazuje aktualne projekte Savinjske regije.

Slika 136: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Savinjske regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020).

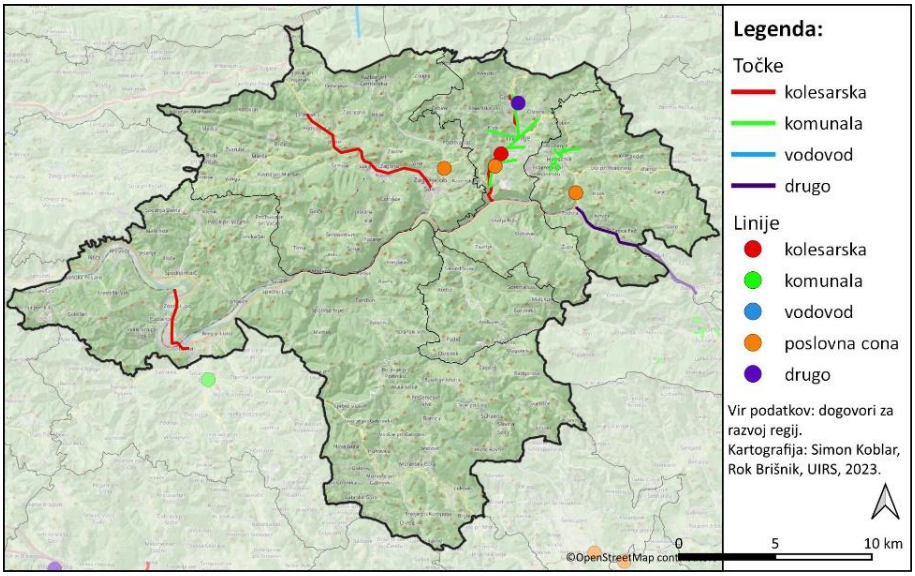
V programskem delu Regionalnega razvojnega programa Savinjske regije 2021-2027 sta v okviru cilja 5. Celostni razvoj in upravljanje Savinjske regije opredeljena ukrepa priprave Celostne trajnostne strategije za razvoj mestnih naselij in naselij mestnih območij ter za razvoj širšega podeželskega območja. Nobeden od predlaganih ukrepov ni bil vključen v DDR.

Zasavska regija

Preglednica 88: Projekti z razvojnimi potrebami na področju poselitve - Zasavska regija

Projekti, ki naslavljajo razvojne potrebe na področju poselitve po opredeljenih kategorijah	Fizične potrebe	Potrebe po varnosti	Potrebe po ljubezni in pripadnosti	Potrebe po spoštovanju	Potrebe po samoaktualizaciji
Število projektov	9	0	0	0	0

V Zasavski regiji prevladujejo projekti, ki naslavljajo fizične potrebe na področju poselitve: odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Save, posodabljanje in izgradnja poslovnih con ter izgradnja kolesarskih povezav. Spodnja shematizirana karta (Slika 137) prikazuje aktualne projekte Zasavske regije.

Slika 137: Prostorski prikaz potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij v obdobju 2014-2020 za območje Zasavske regije (vir: Dogovor za razvoj regij v obdobju 2014-2020).

V programskem delu Regionalnega razvojnega programa Zasavske regije 2021-2027 je v okviru razvojne prioritete 8.5 Trajnostni in celostni razvoj mesta in podeželja opredeljen ukrep Mehanizem CTN za trajnostni razvoj mestnih naselij in naselij mestnih območij. Predlagani ukrep ni bil vključen v DDR.

8.4 Zaključne ugotovitve

V analizi razvojnih potreb za področje poselitve je bilo ugotovljeno, da v Dogovorih za razvoj regij – DRR v vseh regijah izrazito prevladujejo projekti, ki so usmerjeni v zadovoljevanje tim. fizičnih potreb na področju poselitve. Gre za projekte katerih namen je izgradnja kolesarskih povezav, odvajanje in čiščenje odpadne vode, urejanje oskrbe s pitno vodo ter izgradnja kanalizacijskih omrežij, obnova in izgradnja novih cestnih povezav, širjenje in posodabljanje poslovnih con. Le v nekaterih regijah so bili potrjeni projekti, ki zadovoljujejo tim. potrebe po varnosti in samoaktualizaciji.

Obenem nobeden od predlaganih ukrepov iz programskih delov regionalnih razvojnih programov, ki se (ne)posredno nanašajo na področje razvoja poselitve ni bil vključen v DDR.

Pričakujemo, da bo v kontekstu odpravljanja posledic katastrofalnih poplav in plazov, ki so prizadele dele Slovenije v mesecu avgustu 2023, prišlo do vnovičnega opredeljevanja ključnih razvojnih projektov na državni in regionalni ravni, ki bodo še bolj izrazito usmerjeni v zadovoljevanje tim. fizičnih potreb na področju poselitve. Pričakovati je, da bodo potrebe po: varnosti, ljubezni in pripadnosti, spoštovanju in samoaktualizaciji na področju poselitve udejanjane s pomočjo drugih razpoložljivih finančnih mehanizmov.

9 Analiza razvojnih potreb za krajino

9.1 Analiza ciljev in strateških usmeritev

Cilji in strateške usmeritve za krajino so povzeti iz dokumentov Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50, 2023), Strategija razvoja Slovenije 2030 (SRS, 2017) in Celoviti nacionalni energetski in podnebni načrt Republike Slovenije (NEPN, 2020) Za seznanitev z delovanjem regij in njihovih razvojnih programov je bila izdelana tudi analiza regionalnih razvojnih programov (RRP) za vsebinska področja povezana z razvojem (in varstvom) krajine.

9.1.1 Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50): razvojne potrebe in cilji s področja krajine

SPRS 2050 navaja splošna, t.i. temeljna načela prostorskega načrtovanja in upravljanja, katerim naj sledi bodoči prostorski razvoj, predvsem je to prostorska kohezija in premišljena in varčna raba virov in prostora (učinkovite prostorske organizacije).

V viziji prostorskega razvoja je poudarjeno premišljeno upravljanje s prostorom, pomembnost prostorskih potencialov, prepoznavnosti in identitete, varovanja narave in naravnih virov, ustvarjanje prepoznavnega reda v prostoru s premišljenimi prostorskimi rešitvami itd. V viziji je navedeno, da bodo slovenska naselja prijetna za bivanje in delo, uspešna, okoljsko vzdržna in podnebno nevtralna, podeželje pa bo kljub modernizaciji obdržalo prepoznavno krajinsko podobo. Pomembno vlogo bosta imela kmetijstvo in gozdarstvo, proizvodnja bo oprta na lokalne vire. Obdelana kmetijska zemljišča bodo zagotavljala večjo prehransko samooskrbo države, kratke preskrbne verige in ohranjanje krajinskih značilnosti. Posamično poselitev bomo oblikovno in komunalno sanirali ter tako ohranjali tradicionalni vzorec poselitve. Opuščali bomo poselitev na območjih, najbolj ogroženih zaradi poplav in plazov. Ohranjena neposeljena območja in zeleni sistemi bodo medsebojno povezani. Zagotavljali bodo življenjski prostor za vsa živa bitja, kot tudi kakovost bivanja, druženje in rekreacijo na prostem, izboljševali odpornost prostora ter prispevali k lajšanju posledic podnebnih sprememb itd. Glede na izzive, razvojne in varstvene potrebe ter vizijo o znižanju rasti površin pozidanih zemljišč naj bi bil dolgoročno zaustavljen proces suburbanizacije, velik pomen pa bo imela prenova razvrednotenih območij ter usmerjanje razvoja v območja obstoječih naselij ter v prenovo in prilagajanje stavbnega in dediščinskinskega fonda.

Prostorskorazvojni trendi spreminjanja krajine in naselij, ki je potrebno nasloviti po ReSPRS v okviru prostorskega načrtovanja so predvsem: suburbanizacija, periurbanizacija, razpršena gradnja zunaj strnjenih naselij, razvrednotenje kulturne krajine in naselbinske dediščine, preobrazba prostora zaradi zaraščanja kmetijskih

zemljišč na odmaknjenih gorskih in obmejnih območjih in preobrazba prostora zaradi gradnje prometne in energetske infrastrukture in gospodarskih con.

Strategija (ReSPR50) navaja cilje prostorskega razvoja, prednostne naloge, koncept prostorskega razvoja in strateške usmeritve po posameznih področjih. Za področje razvoja v krajini se izpostavlja predvsem naslednje:

Cilji prostorskega razvoja Slovenije: vsebine za prenos strateških ciljev v izvedbene dokumente (pomembne z vidika krajine):

- varovanje narave in naravnih virov,
- ohranjane identitete in raznolikosti (krajinska prepoznavnost, arhitekturna tipologija),
- ohranjanje prepoznavnosti podeželja (prepoznavna krajinska podoba in preprečevanje vnosa neavtohtonih oblik, zgradb neznačilnih za podeželje)
- pomembna vloga kmetijstva in gozdarstva na podeželju, povečanje samooskrbe, stremljenje k kratkim proizvodnim verigam,
- opuščanje poselitve na območjih ogroženih zaradi plazov in poplav,
- ohranjanje naravnih neposeljenih območij in zelenih sistemov ter medsebojne povezave med njimi (ekološka povezljivost), ohranjanje in dobro upravljanje naravne in kulturne krajine,
- pomembnost morja in obale kot dela nacionalne identitete – ohranjanje tradicionalnih in razvoj novih trajnostno
- povečanje deleža lastne energetske oskrbe iz obnovljivih in nizkoogljičnih energetskih virov,
- učinkovito povezovanje središč s prometno energetsko infrastrukturo in infrastrukturo elektronskih komunikacij; razvoj železnice, ki prevzame daljinski tovorni promet; razvoj koprskega pristanišča in povezav med Sredozemljem in Baltikom.

Prednostne naloge, povezane s področji v krajini:

- ustvarjanje ustreznih razmer za prehod v podnebno nevtralno družbo (prenova razvrednotenih urbanih in krajinskih območij);
- kakovost življenja na urbanih in podeželskih območjih (kompaktna, privlačna, zelena, okoljsko kakovostna, zdrava in varna mesta in druga naselja, vključno s poudarjeno mejitvijo suburbanizacije v okolici večjih mest in periurbanizacije podeželja), celovita prenova vseh naselij v državi, izboljšanje odpornost naselij na podnebne spremembe, varnost naselij pred poplavami, ohranjanje in vzpostavljanje večfunkcionalnih razlivnih območij v okviru regionalnih in lokalnih zelenih sistemov in z ukrepi za zmanjševanje poplavne ogroženosti;
- okrepitev prostorske identitete – ki jo ustvarjajo biotska raznovrstnost, naravne vrednote, KD, krajinske, naselbinske, arhitekturne značilnosti, ki izstopajo zaradi prepoznavne strukture, lege, kulturnega, zgodovinskega ali simbolnega pomena

- izboljšati odpornost in prilagodljivost prostora na spremembe (omilitev škodljivih posledic naravnih nesreč), skrb za umestitev prost. ureditev, ki spreminjajo prostorska razmerja in ohranjanje ekološke povezljivosti.

Koncept prostorskega razvoja in strateške usmeritve po področjih (za razvoj v krajini)

- Koncept prostorskega razvoja se usmerja v policentričen razvoj ter dopolnjevanja funkcij med središči in drugimi naselji. Na podeželju se osredotoča na spodbujanje sodelovanja prek upravnih meja in razvoj vezan na prostorske potenciale. Podeželje se razvojno deli na jedrno podeželje (razvojno vitalno), podeželje v zaledju mest in urbanih naselij in odmaknjeno podeželje (obmejna lega, goratost; demografija), pri čemer se strmi k ohranitvi vitalnega podeželja in ohranjanje vloge primarnih dejavnosti. V okviru zelene infrastrukture se načrtuje sistem funkcionalno povezanih in raznovrstnih krajinskih območij, vključno z najpomembnejšimi naravovarstvenimi območji, povezanost z zelenimi sistemi regij, zelenimi sistemi območij in zelenimi sistemi naselij.
- Glede na posamezna področja v krajini so pomembnejše strateške usmeritve naštete v nadaljevanju:
    - Poselitev na podeželju: Poselitev na podeželju se umika iz ogroženih območij (poplavna, erozijska, plazovita, plazljiva), vzpostavljajo se naravni blažilci ekstremnih vremenskih dogodkov (ohranitev in vzpostavitev razlivnih območij). Med naselji se vzpostavljajo ločitveni zeleni pasovi (izboljševanje prepoznavnosti naselij in krajine, izboljšanje ekološke povezljivosti; preprečevanje zlivanja naselij). Za sama naselja je ključna prenova in vzdrževanje, urejanje odprtega prostora, zgoščevanje, ohranjenost kakovostnih naselbinskih jeder in prepoznavnih silhuet. Na podeželju se omejuje širjenje posamične poselitve, razen na območjih ogroženih zaradi nar. nesreč se posamična poselitev lahko ohrani. Obstoječ stavbni fond se obnavlja, izjemoma so posamične novogradnje vezane na perspektivno kmet. gospodarstvo.
    - Kmetijstvo in kmetijska zemljišča: Usmeritve so vezane predvsem v varstvo kmetijskih zemljišč, dolgoročno ohranjanje trajne rodovitnosti za pridelavo hrane; preprečevanje zaraščanja, ohranjanje zaplat gozdnih zemljišč in drugih krajinskih elementov.
    - Gozdarstvo in gozd: Gozd se vključuje v zelene sisteme regij in mest (ekološki koridorji, varovanje virov pitne vode, uravnavanje odtoka vode ...); gozdni kompleksi za varovanje pred erozijo itd.
    - Voda in vodni viri: Usmeritve se vežejo prednostno na oskrbo s pitno vodo, sledijo ostale funkcije.
    - Mineralne surovine: Usmeritve so povezane z optimizacijo pridobivanja, postopnega zapiranja manjših pridobivalnih prostorov, sanacije ... (ureditev v naravno stanje, sekundarni biotop); varstvo virov mineralnih surovin, omejevanje drugih dejavnosti na teh območjih.
    - Zeleni sistem regije: Splošne usmeritve glede načrtovanja zelenega sistema v okviru RPP; upoštevanje večfunkcionalnosti prostora, zlasti ekološke in okoljske funkcije; izboljšanje stanja

prostora, izboljšanje stanja habitatov, naslavljanje rekreacije v krajini. Na zeleni sistem regij se navezujejo zeleni sistemi naselij (in ZI na lokalni ravni), ki vključujejo naravne in urejene zelene površine.

- Turizem: Na odmaknjenih podeželskih območjih se turizem usmerja v pohodništvo, opazovanje naravne in kulturne dediščine; nastanitvene možnosti se zagotovi s prenovo objektov; na območjih varstva narave in KD se turizem razvija usklajeno z varstvenimi programi; razvoj turizma s prilagaja zmogljivostim in naravni obnovljivosti prostora. Turistične možnosti rek in jezer se opredelijo v okviru RPP.
- Prepoznavnost naselij in krajine: Usmeritve določajo opredelitev prepoznavnih naselbinskih in krajinskih območij in izjemnih krajin v strokovnih podlagah za načrtovanje in določitev podrobnejših usmeritev za njihov razvoj.
- Zavarovana in varovana območja: Usmeritve spodbujanja aktivnejše rabe kulturne dediščine kot razvojnega vira; zavarovana območja so vir za regionalni in lokalni razvoj. Širša zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine se razvijajo kot integralne prostorske kategorije. Zanje se lahko pripravijo ustrezne strokovne podlage s katerimi se prostorsko uskladita izvajanje varstvenih ciljev narave in varstvenih ciljev kulturne dediščine ter zadovoljevanje potreb lokalnega razvoja in drugih dejavnosti.

9.1.2 Celoviti nacionalni energetski in podnebni načrt Republike Slovenije (NEPN, 2020)

NEPN je strateški dokument, ki za obdobje do leta 2030 (s pogledom do leta 2040) določa cilje, politike in ukrepe za pet razsežnosti energetske unije (razogljičenje (emisije toplogrednih plinov (TGP) in obnovljivi viri energije (OVE), energetska učinkovitost, energetska varnost, notranji trg energije ter raziskave, inovacije in konkurenčnost).

Med ključnimi nacionalnimi cilji je med drugim navedeni tudi učinkovito umeščanje v prostor za pospešeno rabo OVE, doseči vsaj 27-odstotni delež OVE v končni rabi energije do leta 2030, na področju prilagajanja zmanjšati izpostavljenost vplivom podnebnih sprememb, občutljivost in ranljivost Slovenije zanje ter povečevati odpornost in prilagoditvene sposobnosti družbe ipd. Večkrat se poudarja, da bo pri sprejemanju ukrepov na področju OVE posebna pozornost namenjena debirokratizaciji in ustrezni integraciji OVE v stavbe, prostor in energetski sistem ter postopkom umeščanja vseh potrebnih objektov v prostor – kar pomeni med drugim manjše in večje spremembe v krajini.

V načrtu je navedeno, da med pomembnejše naravne vire v Sloveniji spadajo tudi kmetijska zemljišča, ki skupaj zavzemajo 33 % površin. Kmetijska zemljišča visoke kakovosti so v Sloveniji omejena, zato je njihovo ohranjanje izjemnega pomena. Pri zmanjševanju emisij TGP ima pomembno vlogo tudi kmetijstvo, zato so smiselni ukrepi, s katerimi bomo zagotovili manjšo obremenjenost okolja z emisijami in porabo naravnih virov. Oblikovan naj bi bil

akcijski načrt prilagajanja podnebnim spremembam z jasnimi ukrepi za vsa področja (npr. povečanje odpornosti proti skrajnim vremenskim pojavom v kmetijstvu, gozdarstvu idr.). Za doseganje določenega cilja po NEPN je treba npr. zagotoviti skrbno upravljanje gozdov in izboljšati trajnostno rabo lesa. Odpadna lesna biomasa ima velik pomen, a jo bo v energetske namene mogoče izrabljati le nadzorovano in okolju prijazno (nevarnost prekomernih emisij prašnih delcev in lahko hlapljivih snovi), znane so ocene zavoda za gozdove glede količin. Možnosti za izrabo vetrne energije so opredeljene kot omejene in precej manjše kakor v drugih državah EU, saj ima Slovenija velika zavarovana območja, dodatno možnosti za izrabo vetrne energije zmanjšuje zelo razpršena poselitev (malo lokacij z ustrezno hitrostjo vetra izpolnjuje zahteve za potreben odmik od naselij zaradi varstva pred hrupom).

V NEPN je navedeno: »Poleg zahtevnih postopkov umeščanja v prostor se nasprotovanje nadaljnji izrabi hidroenergije in vetrne energije v Sloveniji krepi tudi v nekaterih lokalnih skupnosti, splošni javnosti in delih nevladnega sektorja. Zastavljeni cilj 27-odstotni delež OVE v letu 2030 samo z izvedbo projektov izven Nature 2000 oziroma projektov, katerih vpliv na okolje bo verjetno ocenjen kot nebistven, ne bo dosežen. Da bi dosegli ta cilj, bo treba izvesti tudi projekte izgradnje HE in vetrnih elektrarn (VE), za katere je verjetno, da bo njihov vpliv na naravo ocenjen kot bistven in bo zato potreben postopek prevlade drugega javnega interesa nad javnim interesom ohranjanja narave.«

Politike in ukrepi NEPN za doseganje zastavljenih ciljev naj bi se vključevali med drugim v akcijske načrte kot npr. Operativni program za izvajanje Nacionalnega gozdnega programa, Program razvoja podeželja, Strategija prostorskega razvoja. Pri izvajanju ukrepov NEPN je pomembno upoštevanje okoljske zakonodaje, varstvene režime in varovana ter zavarovana območja. Med predlogi instrumentov se naslavlja tudi načrt predčasnega zapiranja premogovnikov in opustitev rabe premoga ter za prestrukturiranje in razvojni prehod premogovnih regij. Scenariji rabe OVE so opredeljeni med drugim tudi glede na stopnje izkoriščenosti okoljsko sprejemljivih lokacij in drugih lokacij.

Med omilitvenimi ukrepi je med drugim navedeno, da se prostostoječe sončne elektrarne umeščajo na degradirana območja in industrijske lokacije le, če gradnja stavb in renaturacija nista smiselni ali mogoči. Poleg tega naj se sončne elektrarne umeščajo tudi ob linijske objekte prometne infrastrukture (avtoceste in hitre ceste), kjer je to okoljsko in z vidika energetske infrastrukture sprejemljivo.

9.1.3 Strategija razvoja Slovenije 2030 (SRS, 2017)

Strategija razvoja Slovenije 2030 je krovni razvojni okvir države, ki v ospredje postavlja kakovost življenja za vse. S petimi strateškimi usmeritvami in dvanajstimi medsebojno povezanimi razvojnimi cilji postavlja nove dolgoročne razvojne temelje. SRS opredeljuje pet strateških usmeritev, med katerimi je tudi (4) Ohranjeno zdravo naravno okolje. S to strateško usmeritvijo so povezani cilji:

- (1) zdravo in aktivno življenje,
- (8) nizkoogljično krožno gospodarstvo,

- (9) trajnostno upravljanje naravnih virov in
- (11) varna in globalno odgovorna slovenija.

Doseganje teh ciljev je povezano z (navedeni so le ukrepi, ki so povezani z načrtovanjem oz. razvojem v krajini):

- zmanjševanjem tveganja za zdravje ljudi, ki izhajajo iz onesnaženosti okolja in podnebnih sprememb, ter s spremembo potrošniških vzorcev, ki vplivajo na zagotavljanje kakovosti življenja za vse generacije in zmanjšujejo obremenjevanje okolja;
- z nadomestitvijo fosilnih goriv s spodbujanjem URE in rabe OVE na vseh področjih rabe energije, ob usklajevanju interesov na presečnih področjih: voda – hrana – energija – ekosistemi;
- z zagotavljanjem, da infrastruktura in raba energije v prometu podpirata prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo ter omogočata trajnostno mobilnost, tudi z uvajanjem novih konceptov mobilnosti in povečanjem deleža javnega potniškega prometa;
- z uporabo prostorskega načrtovanja za oblikovanje vozlišč nizkoogljičnega krožnega gospodarstva in razvojnih rešitev na regionalni in lokalni ravni.
- z uvajanjem ekosistemskega načina upravljanja naravnih virov in s preseganjem sektorskega načina razmišljanja, med drugim s pravočasnim usklajevanjem nacionalnih in čezmejnih interesov na presečnih področjih voda – hrana energija – ekosistemi, ki se bodo v prihodnosti spreminjali in prilagajali tudi zaradi posledic podnebnih sprememb; b) z učinkovitim upravljanjem površinskih in podzemnih voda, obalnih in morskih virov ter z doseganjem njihovega dobrega stanja;
- z zagotavljanjem trajnostnega razvoja gozda kot ekosistema z vidika njegovih ekoloških, gospodarskih in socialnih funkcij;
- s preprečevanjem čezmernega onesnaževanja vseh sestavin okolja; e) z ohranjanjem visoke stopnje biotske raznovrstnosti in kakovosti naravnih vrednot ter s krepitvijo ekosistemskih storitev;
- s trajnostnim upravljanjem tal in ohranjanjem ekosistemskih storitev tal, preprečevanjem nadaljnje degradacije in sanacijo degradiranih tal; g) s trajnim varovanjem in ohranjanjem kakovostnih kmetijskih zemljišč ter s spodbujanjem kmetijske prakse za povečanje samooskrbe z lokalno trajnostno, predvsem ekološko pridelavo živil, ki pozitivno vplivajo na zdravje ljudi;
- z zagotavljanjem kakovostnega bivalnega okolja ob odgovornem in učinkovitem ravnanju s prostorom, s prednostno rabo funkcionalno degradiranih območij, na podlagi usklajenih prednostnih in uravnoteženih nalog, tudi v luči skladnejšega regionalnega razvoja;
- z zagotavljanjem sistema upravljanja na vseh ravneh za čim učinkovitejše prilagajanje na podnebne spremembe in čim boljši izkoristek priložnosti, ki jih te prinašajo.
- s spodbujanjem preventive in krepitvijo zmogljivosti za celovito obvladovanje naravnih in drugih nesreč.

9.1.4 Vsebine regionalnega pomena za področje krajine iz Regionalnih razvojnih programov (2021-2027)

Del analize razvojnih potreb je bil pregled vseh dvanajstih regionalnih razvojnih programov za obdobje 2021-2027. Regionalni razvojni programi vsebujejo SWOT analizo, ki vsebinsko naslavlja različna področja in pomaga pri določitvi prioritet razvoja v določeni regiji. Sicer obstoječi RRP vsebujejo nabor konkretnih projektov (programski del). Pregledali smo nabor projektov, ki so relevantni za razvoj oziroma načrtovanje v krajini. Regije so vključile raznolike projekte, ki se navezujejo na različne ravni prostorskega načrtovanja in so tako regionalnega kot občinskega oziroma lokalnega značaja. Pregled po posameznih regijah vključno z naborom projektov vezanih na razvoj v krajini je v prilogi.

V nadaljevanju povzemamo nekatere primere projektov za posamezna področja razvoja dejavnosti v krajini glede na določila usmeritve ReSPR50 in nekaterih drugih dokumentov.

Preglednica 89: Projekti RRP povezani s področjem krajine

Dejavnosti v krajini / področja	Primeri razvojnih pobud oz. načrtovanih projektov iz RRP
Poselitev na podeželju (ReSPR50) Prenova podeželskih naselij, ureditev jeder naselij Ohranjanje identitete podeželskih naselij in krajine Zaokroženost naselij (preprečevanje zlivanja naselij)	Ureditev in oživljanje vaških jeder in mestnih središč (občine Ajdovščina, Bovec, Cerkno, Kanal ob Soči, Idrija; Goriška) Razvoj osnovnih storitev na podeželju (npr. JV Slovenija) Urejanje romskih naselij (JV Slovenija)
Turizem (ReSPR50) Posebna območja za širitev se opredelijo v akcijskem programu za izvajanje strategije Nastanitvene možnosti se zagotovi s prenovo objektov Razvoj turizma prilagojen zmogljivostim prostora	Trajnostna turistična destinacija Unesco biosferno območje Julijske Alpe (Julijana, kolesarjenje, bela in zelena zima, ribištvo, top dogodki; Gorenjska) Razvoj in posodabljanje smučišč (žičniške naprave, zasneževanje, bike parki ...; Gorenjska) Turistične kolesarske poti (občine Bovec, Kobarid, Renče-Vogrsko)
Rekreacija in prostočasne dejavnosti – oddih, rekreacija in šport, možnosti aktivnega preživljanja prostega časa (ne nujno v povezavi s turizmom) Raznolike dejavnosti, rekreacijska območja v okolici naselij itd. Zdrav življenjski slog	Regijski športno-rekreacijski center Ajševica (Goriška) Zagotavljanje varnih pešpovezav (Goriška) Medgeneracijski mestni park v Cerknici (Prim. Notr.) Krepitev zdravega načina življenja za podporo ZELENI EU (Savinjska; O. Solčava)
Kmetijstvo Obdelana kmetijska zemljišča in večja prehranska samooskrba (ReSPR50) Ohranjanje trajne rodovitnosti, preprečevanje zaraščanja Prehranska varnost in stabilna pridelava hrane, trajnostna raba proizvodnih potencialov (ReSURSKŽ) Trajno varovana in ostala kmetijska zemljišča (določanje v DPN, občinskih načrtih)	Namakalni sistemi (Gorenjska) Gradnja namakalnega Sistema Vipavske doline (Goriška) Spodbujanje kmetijstva in trajnostni razvoj podeželja (MONG, Ajdovščina, Tolmin; Goriška) Ekološka pridelava hmelja kot tržna niša (Savinjska, O. Žalec)
Gozdarstvo (ReSPR50) Gozdni kompleksi za varovanje pred erozijo Nacionalni gozdni program temelji na regionalnih značilnostih in ekosistemskem pristopu (RENGP)	Ureditev gozdnih poti za gospodarjenje z gozdovi (Bovec, Čezsoča) Upravljanje z gozdno infrastrukturo za zagotavljanje poplavne varnosti Zgornje Savinjske doline in Šaleške kotline (ZGS, OE Nazarje; Savinjska)
Vode, upravljanje z vodami - Zagotavljanje čiste pitne vode - Razvoj trajnostno naravnanih pomorskih dejavnosti - Turistične možnosti voda se opredelijo v okviru RRP Varstvo in obramba pred nesrečami - Zmanjšanje nevarnosti zaradi poplav (ReSPR50)	Blažitev posledic klim. sprememb: protipoplavne zaščite, sanacija plazov (Javornik, Koroška Bela) (Gorenjska) Protipoplavna varnost v Goriški r. (Ajdovščina, Idrija, MONG, Šemp.-Vrtojba) Poplavna varnost ob Boljski (Savinjska) Poplavna varnost subregije (Savinjska; spodnja)

Dejavnosti v krajini / področja	Primeri razvojnih pobud oz. načrtovanih projektov iz RRP
	Izgradnja nujno potrebnih protipoplavnih ukrepov za območje Celja in Laškega (nosilec RS iz RRP Savinjska) Sanacija plazov po neurjih (O. Mozirje, Savinjska) Poplavna varnost (O. Nazarje, Savinjska) Protipoplavni ukrepi – suhi zadrževalnik Črnolica (faza D) (O. Šentjur, Savinjska)
Izkoriščanje mineralnih surovin /sanacije Optimizacija pridobivanja Sanacija	Obnova podjetja IAK – optimizacija proizvodnje, obnova inf. v kamnolomu .... (Industrija apna Kresnice, Zasavska) Naložba v obnovo območja in sanacije tal zaradi ugreznin premogovnika (Šoštanj)
Energetika Povečanje deleža energetske oskrbe iz OVE in nizkoogljičnih virov (ReSPR50) Potenciali za OVE se opredelijo v regionalnih energetskih konceptih kot SP (ReSPR50) Hidroenergija – izraba hidroenergetskega potenciala in zahtev (ekosistemi, ekološka povezljivost, prepoznavnost krajine itd.) (ReSPR50)	Povečanje deleža obnovljivih virov energije (izven območij neokrnjene narave in NV območij) sočasno z revitalizacijo lesne industrije (Gorenjska) Izgradnja sončnih elektrarn na območju občine Kanal ob Soči (Goriška)
Razvoj zelenih sistemov na ravni regije in zelena infrastruktura (ReSPR50) Povezanost zelenih sistemov na ravni regije (se opredeli v RPP) in lokalne ravni – zeleni sistemi naselij Z zeleno infrastrukturo se podeželje povezuje z urbanimi območji Z zelenim sistemom se zagotavlja večfunkcionalnost prostora, zlati ekološke in okoljske funkcije, prilagajanje na podnebne spremembe, vključno z razlivnimi površinami voda, ekosistemi, tla in gozd, prepoznavnost krajine in rekreacija v krajini, zagotovi se povezanost zelenega sistema regije z drugimi in zelenimi sistemi naselij Ekološka povezljivost: povezljivost ekoloških procesov in struktur, ekološki koridorji Biotska raznovrstnost (RENPVO 2030)	Center za prilagajanje na podnebne spremembe (Ajdovščina) Zelena infrastruktura okoli mesta Postojne (Prim. – Notranjska regija) Regionalni prostorski plan LUR (Osrednjeslovenska) Izdelava regionalnega prostorskega plana (JV Slovenija)
Prepoznavnost (identiteta) na regionalni ravni Kulturne in naravne vrednote (razvoj sektorjev varstvo kulturne dediščine; ohranjanje narave) (ReSPR50) Pomembnost območij prepoznavnosti, izjemnih krajin, dediščinskih krajin, naravnih parkov itd. Razvoj in obnova izjemnih krajin in območij prepoznavnosti Razvoj posebnih območij: prenova krajinskih razvrednotenih območij KD kot razvojni vir	Unesco biosferno območje Julijske Alpe (Julijana, kolesarjenje, bela in zelena zima, ribištvo, top dogodki) (Gorenjska) mreža varovanih in zavarovanih območij (projekt) TNP, mokrišča, Udin boršt, Dovžanova soteska (vzpostavitev formalnega upravljanja) Izgradnja, obnova, ureditev in dostop do kulturne in naravne dediščine (Ajdovščina, Bovec, Brda, Cerkno, Idrija, MONG, Brda, Soča) Izraba degradiranega območja odlagališča Graščak (Savinjska; O. Sl. Konjice)

9.1.5 Ugotovitve analize razvojnih potreb za področje krajine

Pregled strateških dokumentov kaže, da večina resorjev nima konkretnih ciljev za regionalno raven. Nekoliko konkretnejši dokument je ReSPR50. RRP vsebujejo projekte, ki so različno prostorsko opredeljeni - lokalni, občinski, regionalni; nekateri projekti so splošni za določeno območje oz. kraj, v nekaterih regijah je med projekte vključen tudi RPP oziroma finančno ovrednotenje njegove priprave.

Na področju poselitve na podeželju je pomemben poudarek ReSPR50 glede krajinske identitete, identitete podeželja ter upoštevanja arhitekturne tipologije na ravni regij; pri čemer je potrebno upoštevati pojavljanje arhitekturnih tipologij (arhitekturnih regij in krajin) v različnih statističnih regijah (statistične regije so prostorski okvir za pripravo RPP). Za področje poselitve so ključnega pomena tudi SP glede območij poplavne ogroženosti (prostorske opredelitve strateške usmeritve "umikanje poselitve in infrastrukture iz ogroženih območij (poplavna, erozijska, plazovita, plazljiva), vzpostavljanje naravnih blažilcev ekstremnih vremenskih dogodkov (ohranitev in vzpostavitev razlivnih območij)", saj je smiselno načrtovanje ukrepov na ravni regije oz. medregijsko (povodja).

Na področju turizma je ključna pridobitev podlag glede prednostnega razvoja območij v krajini glede na vizijo uravnoteženosti med varstvenimi in razvojnimi cilji (npr. razvoj nastanitvenih kapacitet, pa tudi območij za kampe, kopališča, športne dej. povezane z razvojem izletniških točk, pohodniških poti, kolesarskih povezav itd.), krajina je namreč ena od najpomembnejših tržnih kategorij slovenskega turizma in prepoznavnosti Slovenije oziroma posameznih območij kot destinacije. Na področju rekreacije in prostočasnih dejavnosti pa razvoj možnosti aktivnega preživljanja prostega časa v okolici bivališč (in ne nujno v povezavi s turizmom), npr. razvoj rekreacijskih območij v okolici naselij.

Na področju kmetijstva so potrebna razvojna izhodišča glede kmetijskih operacij in intenzivnosti pridelave, uvajanja novih tehnologij rabe tal, pridelovanja ter kultur; prostorski vpliv razvoja (prednostna območja za razvoj kmetijstva, zadržani razvoj kmetijstva, območja za agrarne operacije npr. namakanje itd., revitalizacije kmetijske dejavnosti na določenih območjih in opuščanje kmetijske dejavnosti na določenih območjih itd.). Potrebne so tudi usmeritve za posamezne regije glede na cilj prehranske varnosti in stabilne pridelave hrane ter trajnostne rabe proizvodnih potencialov. Glede razvoja gozdov (gozdnih območij) so pomembni gozdnogospodarski načrti, ki določajo prioritetne funkcije (varovalne, pridelovalna, rekreacijska itd.) na določenih območjih in intenziteto rabe, z upoštevanjem naravnih značilnosti in ekosistemskega pristopa. Glede dejavnosti izkoriščanja mineralnih surovin se na regijski ravni opredeljuje do posameznih pomembnejših nahajišč in presoja prihodnje izkoriščanja (potreb), opredeli strateško pomembna območja mineralnih surovin. Poleg tega se posveti tudi nahajališčem in sanacijam v povezavi s prostorsko razsežnostjo in vplivi na prostor (npr. površinski kopi kot vpliv na prepoznavnost v krajini).

Na področju upravljanja z vodami se razvojni in varstveni ukrepi v regijah določajo v povezavi z vodnim režimom in rabo vode za gospodarske in druge namene, razvoj z upoštevanjem podnebnih izzivov; glede na okvir že obstoječe rabe vode ter območja in porečja omejenega razvoja ipd. Pri tem se vključuje tudi ukrepe zmanjšanja nevarnosti zaradi poplav in vzpostavljanje ureditev v okviru zelenih sistemov (npr. večnamenska razlivna območja ipd.).

Področje energetike (glej tudi poglavje GJI) in razvoja energetike je bistvenega pomena v krajini. Pri tem se obravnava razvoj prednostnih območij za rabo OVE (SE, VE, GE, HE, BM), pri čemer so glede prostorskih preveritev potrebni aktualni podatki projekta RES Slovenija (potenciali za povečanje deleža OVE, preveritve hidroenergetskega potenciala in zahtev – ekosistemi, ekološka povezljivost, prepoznavnost krajine itd).

Razvoj zelenih sistemov na ravni regije (in zelene infrastrukture) je usmerjen v povezljivost, zagotavljanje večfunkcionalnosti in raznolikih funkcij v krajini, prilagajanje podnebnim spremembam, upoštevanje ureditev upravljanja voda in varstvenih zahtev, ekosistemov in ekološke povezljivosti, naslavljanje rekreacije in prepoznavnosti prostora.

Med izpostavljenimi strateškimi cilji je opredelitev območij in elementov prepoznavnosti na regionalni ravni ter njihovo ohranjanje in razvoj. SP za krajino na ravni regije opredeljuje kakšen je bodoči pomen kulturnih in naravnih vrednot ter razvoj krajine v smislu morfoloških značilnosti - pomembnost območij prepoznavnosti, izjemnih krajin, dediščinskih krajin, naravnih parkov itd., razvoj in obnova izjemnih krajin in območij prepoznavnosti, prenova krajinskih razvrednotenih območij ipd. Razvoj območij dediščine se obravnava kot integralna prostorska kategorija. Določijo se območja za izdelavo krajinskih zasnov na ravni regij, medregijsko in usmeritve za KZ v regiji.

Končni cilj strokovne podlage za področje razvoja v krajini je razdelava usmeritev v regiji za posamezne dejavnosti. Glede na ustreznosti za določene dejavnosti je cilj opredelitev območij prednostnega razvoja dejavnosti (intenziviranje posameznega področja), razvoja ob hkratnem varstvu naravnih vrednot, in območja prednostnega varstva vrednot (intenziviranje varstva). Cilj usmeritev je trajnostna raba naravnih virov ter prostora, usklajevanje interesov in zmanjšanje degradacije okolja, vključno z ohranjanjem in izboljšanjem vidne kakovosti prostora.

10 Analiza razvojnih potreb gospodarske javne infrastrukture

10.1 Promet in mobilnost

10.1.1 Analiza ciljev in strateških usmeritev

SRS 2030 na področju prometa izpostavlja dva ključna izziva: okoljsko problematičnost povečevanja tranzitnega cestnega prometa in splošne netrajnostne mobilnosti. Med cilji se področje prometa pojavlja večkrat v okviru različnih ciljev v različnih kontekstih:

- Cilj 1: Zdravo in aktivno življenje s prilagajanjem družbenih podsistemov spremenjeni starostni strukturi prebivalstva na različnih področjih, vključno s prilagajanjem prometnih struktur.
- Cilj 3: Dostojno življenje za vse z omogočanjem prometne povezanosti.
- Cilj 5: Gospodarska stabilnost s krepitvijo funkcionalnih regij kot razvojnih in gospodarskih celot ter s spodbujanjem razvoja, ki bo temeljil na prometni povezanosti ter izboljšanju funkcionalnih povezav med mesti kot razvojnimi poli.
- Cilj 8: Nizkoogljično krožno gospodarstvo, kjer je kot pomemben vir TGP prepoznano področje prometa, zato bo Slovenija izkoristila potenciale inovacij na področju novih konceptov mobilnosti, razvoj javnega potniškega prometa in optimiziranje tranzitnega prometa. Z zagotavljanjem, da infrastruktura in raba energije v prometu podpirata prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo ter omogočata trajnostno mobilnost, tudi z uvajanjem novih konceptov mobilnosti in povečanjem deleža javnega potniškega prometa.
- Cilj 11: Varna in globalno odgovorna Slovenija, na katero vpliva dejstvo, da razvoj prometa prinaša nove izzive pri oblikovanju ukrepov za vzdrževanje varnosti v cestnem prometu po načelu nič mrtvih.

Regionalni nivo je posebej izpostavljen v okviru cilja 5, ki neposredno govori o krepitvi funkcionalnih regij ter spodbujanju gospodarstva, ki temelji na dobri prometni povezanosti teh območij. Posredno je na regionalnem nivoju pomemben tudi cilj 8, saj izpostavlja uporabo novih konceptov mobilnosti in povečanje deleža javnega prometa, za katerega je dobro delovanje na regionalnem nivoju izjemnega pomena.

V SPRS 2050 so med značilnostmi prostora in trendi v prostorskem razvoju Slovenije na področju prometa ključni naslednji:

- (7) Prostorskorazvojni trendi v zadnjih desetletjih so suburbanizacija in periurbanizacija, razpršena gradnja zunaj strjenih naselij ter razvrednotenje kulturne krajine in naselbinske dediščine. K vidni

preobrazbi slovenskega prostora prispevata tudi proces zaraščanja kmetijskih zemljišč, ki prevladuje na odmaknjenih gorskih in obmejnih območjih, ter gradnja prometne in energetske infrastrukture in gospodarskih con.

- (11) Na obrobje mest in v prometno dobro povezano zaledje se poleg prebivalcev selijo tudi oskrbne (predvsem trgovske) in storitvene dejavnosti. V zadnjem desetletju smo bili priča gradnji številnih nakupovalnih in poslovnih središč na mestnih obrobjih. To povzroča razvrednotenje mestnih jeder, zniževanje ravni oskrbe v mestnih jedrih za njihove prebivalce, spodbuja nove prometne tokove zlasti z osebnim motornim prometom, povzroča zgostitve prometa in prometne zastoje ter izgubo predvsem kmetijskih zemljišč na robu naselij.
- (14) Prometni podsistemi se v preteklosti niso razvijali usklajeno. Uspešno je bilo dograjeno avtocestno omrežje, modernizirane so bile nekatere regionalne prometnice. Vlaganj v železniško infrastrukturo je bilo premalo. Železniška infrastruktura je zastarela, del prog se vedno neelektrificiran, ni zadostnih zmogljivosti ne za tovorni ne za potniški promet, prevozni časi niso konkurenčni cestnemu prometu. Nerešena ostaja težava ljubljanskega železniškega vozlišča, ki je ključni projekt za zagotavljanje pretočnosti omrežja in za rešitev problematike dnevne mobilnosti v ljubljanski urbani regiji. Javni potniški promet - tako cestni kot železniški - ne ustreza potrebam potnikov. Osebni potniški promet je prevladujoči način mobilnosti, ki povzroča velike prometne obremenitve, potrebe po dodatnih investicijah v cestno infrastrukturo, visoke stroške njenega vzdrževanja, okoljske obremenitve (emisije onesnaževal, hrupa, svetlobne onesnaženosti), zastoje, izgubo kmetijskih zemljišč.

Med ključnimi prostorsko razvojnimi izzivi je izpostavljeno izboljšanje trajnostne mobilnosti (na primer javni potniški promet, kolesarjenje in pešačenje), ki bo omogočila dostojno življenje za vse generacije prebivalcev.

Vizija prostorskega razvoja predvideva, da bo središča povezoval udoben, učinkovit in cenovno dostopen javni potniški promet. Zasnovan bo na železniškem omrežju, ki ga bo dopolnjeval sistem avtobusnega prevoza, z mikromobilnostjo bo povezan v celovito, integrirano in več modalno omrežje. Središča in okolico bodo dodatno povezovale kakovostne daljinske kolesarske poti. Prometna in druge infrastrukture bodo učinkovito povezovale središča. Sodobno železniško omrežje bo povezano s sosednjimi državami in evropskim omrežjem hitrih železniških povezav. Razvoj železniškega omrežja je pomemben tudi zato, ker bo v prihodnosti železnica prevzemala večino daljinskega tovornega prometa.

Za regionalni nivo načrtovanja bodo ključne usmeritve, podane za širša mestna območja. Ta obsegajo ožja gravitacijska zaledja mestnih občin, znotraj katerih so stanovanjska območja povezana z učinkovitim javnim prometom in širša mestna območja, so tudi območja integriranega javnega potniškega prometa z vozlišči javnega potniškega prometa, s katerimi so središča povezana s svojim funkcionalnim zaledjem in središča med seboj. Razvija se oblike trajnostne mobilnosti, ki slonijo na več modalnosti, povezovanju tirnega in cestnega javnega potniškega prometa, kolesarjenja in osebnega motornega prometa. Prednostno bomo razvijali železniško

infrastrukturo, ostale oblike prometa pa prednostno za omogočanje prvega in zadnjega kilometra več modalnih poti. Na širšem mestnem območju se zagotavlja usklajenost prometnega in prostorskega načrtovanja, se zlasti v primeru širitev in prenove naselij ali umeščanja večjih generatorjev prometa (kot je poslovna cona, nakupovalno središče ali bolnišnica). Znotraj območij medsebojno funkcijsko povezanih občin z vsaj 30.000 prebivalci je predvideno, da se v regionalnem prostorskem planu načrtujejo usklajeni razvoj stanovanj, javnega potniškega prometa, delovnih mest, družbene infrastrukture, itd.

Glede stanovanjske oskrbe je predvideno, da se ta se načrtujejo v regionalnem prostorskem planu na območjih z najboljšo dostopnostjo do sistema javnega potniškega prometa, v bližini prometnih vozlišč in prestopnih točk javnega potniškega prometa ter, predvsem železnice usklajeno s celostno prometno strategijo ob upoštevanju regionalnih demografskih projekcij.

Za območja za gospodarski razvoj je predvidena optimalna povezava s prometnim infrastrukturnim omrežjem - prednostno z železnico. Gospodarske cone, ki lahko vključujejo logistične centre, se tako naj umeščajo ob vozliščnih lokacijah tako, da so dobro povezane z javnim potniškim prometom z vseh območij regije in sosednjih regij.

Pomembna usmeritev, ki bo v prihodnje vplivala na prostorski razvoj je, da se morajo nakupovalna središča večja od 5000 m2 navezovati na več modalna vozlišča za potniški promet, praviloma v središčih policentričnega urbanega sistema prve in druge ravni, s povezavo najmanj javnega železniškega in avtobusnega prevoza. Spodbuja se dostop z javnimi prevoznimi sredstvi. Pri prestrukturiranju obstoječih nakupovalnih območij se prednostno zagotavljajo dostopnost s trajnostno mobilnostjo.

Usklajeno in sočasno z načrtovanjem prostorskega in urbanega razvoja se načrtuje razvoj prometnih sistemov - potrebe po mobilnosti prebivalstva se zadovoljijo z dobro prometno povezanostjo in organizacijo prometa tako na ravni naselij kot na regionalni ravni ter znotraj širših mestnih območij, podprto z ustrezno polnilno infrastrukturo (e-polnilnice in vodik). Pri načrtovanju prometnih sistemov se prednostno obravnava železniška infrastruktura, ki mora zagotavljati ustrezen standard glede na TEN-T uredbo, cestni sistem pa ga dopolnjuje in se mu prilagaja. Zgoščajo se urbane strukture v bližini prometnih vozlišč ter terminalov in postajališč javnega potniškega prometa. V vozlišča javnega potniškega prometa in njihovo neposredno bližino se umeščajo tudi oskrbne in druge poslovne dejavnosti.

Glede urbanega razvoja je podana še usmeritev, da se z razvojem širših mestnih območij krepi vloga središč oziroma oblikovanih sugestij in njihovih funkcionalnih območij in zagotavlja dostop do storitev splošnega pomena vsem prebivalcem v razumnih časovnih okvirih (časovna dostopnost pod 45 minut). Podpira se izboljšanje javnega potniškega prometa s krepitvijo linijskih povezav znotraj širših mestnih območij in navezavo sosednjih redkeje poseljenih podeželskih območij z alternativnimi načini javnega potniškega prometa (na primer prevozi na klic) na prestopne točke oziroma vozlišča na robu širših mestnih območij.

Glede razvoja podeželja je podana usmeritev, da se zagotavlja ustrezna raven prometne povezanosti naselij na podeželju s središči policentričnega urbanega sistema in izboljšuje dostopnost s trajnostno mobilnostjo. Zagotavlja se dobro povezanost do vozlišč javnega potniškega prometa in omogočanje več modalnih potovanj.

V ločenem poglavju so podane podrobne usmeritve za razvoj prometne infrastrukture, kjer so že v izhodiščih poudarjene usmeritve v drugačno načrtovanje prometa, kot smo mu bili priča v zadnjih desetletjih. Prometni sistem se načrtuje celovito in usklajeno z načrtovanim prostorskim razvojem. Načrtovanje, prenova in nadgradnja prometnega sistema morajo odgovoriti na potrebe posameznega območja: prvenstveno z ukrepi, ki omogočajo izboljšanje dostopnosti delovnih mest in storitev z javnim prometom ali drugimi oblikami trajnostne mobilnosti. Pred novimi posegi v prostor s prometno infrastrukturo se prednostno izkoristijo vse možnosti za prenovo prometnega sistema z obnovo, dograditvijo in posodobitvijo obstoječe infrastrukture.

Posebej so obravnavani elementi prometnega sistema kot so koridorji in vstopne točke, trajnostna mobilnost, javni potniški promet lan prometna vozlišča za javni potniški promet, kolesarska omrežja, omrežje pešpot, vozlišča, prometni terminal za tovorni promet in transportna logistika in ostala prometna infrastruktura.

10.1.2 Pregled predvidenih aktivnosti v okviru RRP-jev

Pregled razvojnih potreb regij na podlagi projektov RRP-jev kaže, da se večina regij sooča s podobnimi izzivi na področju prometa in mobilnosti. Izkazuje se, da zaradi delitev pristojnosti med državo in občine, ostajajo nekatere težave, ki nastajajo v sklopu medobčinskega in regionalnega prometa in mobilnosti, nenaslovljene.

Splošne ugotovitve:

- Regije predvidevajo vzpostavitev regijskega prometnega načrtovanja v okviru RCPS in krepitev trajnostne mobilnosti.
- Izpostavljena gradnja regionalnih kolesarskih povezav, tako za dnevno mobilnost, kot del turistične ponudbe.
- Krepitev regionalnih turističnih produktov vezanih na kolesarjenje in hojo oz. pohodništvo.
- Načrtovanje krepitve ponudbe JPP na regionalnem nivoju. Vzpostavitev prestopnih (multimodalnih) točk za bolj učinkovito prestopanje.
- Uvajanje alternativnih virov energije predvideno, a obstaja velika negotovost glede vloge regij na tem področju.
- Predvidene posodobitve železnic s poudarkom na potniškem prometu in posodobitev postajališč.
- Predvidena izgradnja obvoznic in drugih cest.
- Drugi integralni ukrepi na področju prometa, kot so ureditev mirujočega prometa, parkirni prostori, preusmerjanje prometa iz centra mest, urejene cone za pešce.
- Razvoj letalskega in rečnega prometa (v regijah, kjer je to mogoče in kjer delujejo pristanišča in letališča).

V mnogih primerih so v RRP-jih prometne teme naslovljene v okviru dveh poglavij: trajnostna mobilnost v okviru poglavja, ki naslavlja trajnostni razvoj regije, cestna in železniška infrastruktura pa v okviru poglavja, ki naslavlja dobro povezljivost regij. To kaže na to, da je razumevanje celostnega prometnega načrtovanja v nekaterih regijah še vedno šibko. Precej redko je med RRP-ji omenjena povezava med ključnima strategijama Regionalnim prostorskim planom in Regionalno celostno prometno strategijo. Povezava med njima je ključna za doseganje ciljev, ki so si jih regije zastavile, kakor tudi za doseganje nacionalnih ciljev na področju zmanjševanja emisij CO2, ustavljanja trendov suburbanizacije itd.

Regionalni razvojni program Gorenjske 2021-27

Regijsko prometno načrtovanje

Projekt vzpostavitve regijskega centra mobilnosti je projekt z vizijo pokrivanja potreb javne uprave in zasebnih vlagateljev za izboljšanje trajnostne mobilnosti, vključno s transportom na alternativne vire goriv, v zadovoljstvo uporabnikov.

Uvajanje mobilnosti na alternativne vire

Mobilnost na alternativne vire temelji na zeleni energiji, zmanjševanju ogljičnega odtisa in emisij trdih delcev v prometu. Zaradi navedenih dejstev predstavlja učinkovito in družbeno sprejemljivo obliko rabe vozil. Pomembna je, ker predstavlja koncept trajnostne in okolju prijazne mobilnosti. Na osnovi evropskih, nacionalnih in lokalnih politik se v obdobju 2021–2027 načrtuje spodbujanje uvajanja mobilnosti na alternativne vire goriv. Analiza lokalnih potreb na Gorenjskem je leta 2020 identificirala potrebe po vzpostavljanju polnilnic za električna vozila in vozila na stisnjen zemeljski plin ter za zamenjavo vozil na fosilna goriva z električnimi baterijskimi vozili in vozili na stisnjen zemeljski plin.

Urejanje državnih in regionalnih kolesarskih povezav

Projekt izgradnje kolesarskih poti na območju Gorenjske je projekt državnega in regijskega pomena, saj je del državnih kolesarskih povezav oz. Gorenjskega kolesarskega omrežja. Kolesarji se danes vozijo večinoma po prometno zelo obremenjenih cestah, na večini odsekov ni urejenih kolesarskih poti. Namen projekta je urediti 200 km varnih kolesarskih povezav na območju Gorenjske, s katerimi bodo na kolesarjem privlačen in varen način povezana večja urbana središča med seboj in z zalednimi naselji.

Gorsko kolesarjenje in ostale alternativne oblike kolesarjenja

Gorsko kolesarjenje z ostalimi alternativnimi oblikami kolesarstva predstavlja velik potencial za razvoj regije. Gorenjska ima idealne pogoje za razvoj tovrstnega kolesarstva, predvsem zaradi geografske danosti, ustreznosti terena ter množice različnih makadamskih in gozdnih cest ter poti. Kolesarji predstavljajo pomemben segment turističnega gospodarstva, zato lahko kolesarska ponudba bistveno pripomore k izboljšanju privlačnosti območja.

Namen je ureditev mreže in poligonov za turno in gorsko kolesarjenje v skladu z naravnimi možnostmi in omejitvami.

Posodobitev cestne infrastrukture

Med ključnimi investicijami v posodobitev cestne infrastrukture so: - Južna obvoznica mimo Bleda in širitev ceste med krožiščem v Lescah in Bledom - Severna Škofjeloška obvoznica - Izboljšanje cestnih povezav letališča z avtocestnim sistemom, Kranjem (štiripasovnica) in Ljubljano - Vzpostavitev povezave prometnega obroča gorenjskih občin do letališča JP in Ljubljane vključno z železniško povezavo - 4. razvojna os in navezava Škofje Loke na avtocestno omrežje - 4a razvojna os (Kranj – Preddvor – Jezersko) - Mestne in vaške obvoznice - Ureditev panoramsko-turističnih cest - Ureditev mirujočega prometa, parkirni prostori, preusmerjanje prometa iz centra mest, urejene cone za pešce

Železniška infrastruktura

Ključni investiciji v železniško infrastrukturo sta vlaganje v posodobitev gorenjske in bohinjske železniške proge in kompozicij (npr. nadgradnja avtovlaka, kolesarski vagon …): - hitra železniška povezava Ljubljana – Jesenice z navezavo na letališče, - Bohinjska proga, ki zagotavlja povezavo Gorenjske z Goriško regijo oziroma Soško dolino. Posodobitev in vzpostavitev kakovostne prevozne ponudbe z namenom, da železnica postane hrbtenica trajnostno naravnanega prometnega sistema regije.

Bohinjska proga

- nadgradnja Bohinjske proge,
- hidrološka sanacija Bohinjskega predora in vzpostavitev kolesarske poti skozi predor,
- strategija upravljanja s kulturno dediščino Bohinjske železnice,
- nabava namenski voznih sredstev za regionalni železniški potniški promet,
- vzpostavitev posebnih turističnih prevoznih produktov na Bohinjski progi.

IKT infrastruktura

Ministrstvo za javno upravo pripravlja novo digitalno strategijo za Slovenijo in vedno več občin pripravlja svoje občinske digitalne strategije. Osnovna infrastruktura je internet, osnovni element je podatek. Če so podatki odprti, dostopni in urejeni, se da iz njih marsikaj narediti. Dostopna in zmogljiva širokopasovna infrastruktura pa je bistvena za zmanjševanje t. i. digitalne ločnice. Zagotovitev dostopa do širokopasovnih elektronskih komunikacijskih storitev na območjih, na katerih širokopasovna infrastruktura še ni zgrajena in hkrati na tržnega zanimanja za njeno gradnjo.

Regionalni razvojni program Severne Primorske (Goriške) razvojne regije 2021–2027

Povečanje obsega, kakovosti in dostopnosti do storitev JPP

Namen ukrepa je ohraniti in izboljšati dostopnost do storitev JPP za prebivalce v regiji ter zmanjšanje števila osebnih avtomobilov na prebivalca regije. Z izboljšanjem dostopnosti do storitev JPP se prebivalcem omogoča tudi boljša dostopnost do storitev splošnega pomena, predvsem za tiste iz odročnejših krajev in za ranljive skupine ljudi.

Izboljšanje cestne, železniške ter komunikacijske infrastrukture

Namen ukrepa je izboljšanje cestne, železniške in druge infrastrukture, ki bo zagotavljala boljšo povezljivost znotraj regije in navzven ter povečala odpornost na podnebne spremembe. Izboljšanje povezljivosti ima velik pomen prav zaradi zagotavljanja dostopnosti za vsa področja v regiji oz. zaradi zagotavljanja drugih oblik povezljivosti. Z vključitvijo projektov v nacionalne strateške načrte (Resolucijo nacionalnega programa razvoja prometa ipd.) je treba zagotoviti možnost pridobivanja različnih virov za gradnjo in posodabljanje infrastrukture.

Uvajanje novih storitev, povezanega načrtovanja in upravljanja prometa ter krepitve trajnostne mobilnosti

Namen ukrepa je zmanjšanje števila avtomobilov na prebivalca regije ter uporaba avtomobila za vsakodnevno mobilnost in s tem manjše obremenjevanje okolja. Hkrati se s trajnostno mobilnostjo spodbuja tudi bolj zdrav način življenja, izboljša se dostopnost do storitev splošnega pomena ter izboljša dostopnost za ranljive skupine.

Regionalni razvojni program za Koroško razvojno regijo 2021–2027

Ukrep 3.1: Molj trajnostna mobilnost

Namen ukrepa je izboljšati kakovost povezav med naselji znotraj regije in navzven ter izboljšati usposobljenost akterjev za skupno načrtovanje in povečanje bolj trajnostnih oblik mobilnosti v mestih in na podeželju:

- cestna infrastruktura,
- javni potniški promet,
- multimodalne prestopne točke,
- nadgradnja mreže daljinskih in regionalnih kolesarskih poti,
- razvoj trajnostnih oblik mobilnosti,
- urbana multimodalna mobilnost.

Ukrep bodo podpirale aktivnosti, vezane na organizirano regijsko celostno prometno načrtovanje, vključno s kontinuiranim izboljševanjem kompetenc ključnih deležnikov ter izboljšanjem načrtovalskih praks.

Regionalni razvojni program Obalno-Kraške regije za obdobje 2021-2027

Prioriteta 4: Prometno povezana regija

Ukrep 1: Razvoj avtocestnega omrežja in omrežja hitrih cest (v pristojnosti države)

V interesu regije je dokončanje AC/HC omrežja na njenem območju: HC Koper–Dragonja in navezava Lucije-Portoroža na omrežje HC.

V interesu regije je, da se del denarja iz razlike v ceni med rešitvijo iz DLN in alternativno rešitvijo preusmeri v izgradnjo infrastrukture za trajnostno mobilnost v somestju.

Ukrep 2: Razvoj železniškega omrežja (v pristojnosti države)

Gradnja dvotirne železniške proge je ključna za hitrejšo rast pretovora v koprskem pristanišču in širitev logističnih dejavnosti v celotni Sloveniji. S pravočasno izgradnjo dvotirne železniške proge se bo povečala konkurenčna prednost Luke Koper, s tem pa tudi regije. Regija potrebuje dolgoročni pogled na razvoj železniškega omrežja oz. povezav tudi v drugih smereh (npr. lahka mestna železnica med obalnimi mesti z navezavami proti hrvaški Istri in Trstu).

Ukrep 3: Razvoj pristaniške infrastrukture

Ukrep je namenjen razvoju pristaniške infrastrukture, ki bo omogočila optimalen razvoj in ohranjanje konkurenčnih prednosti trgovskega pristanišča v Kopru.

Ukrep 4: Vzpostavitev trajnostne mobilnosti

Ukrep Vzpostavitev trajnostne mobilnosti se bo izvajal s spodbujanjem upravljavskih, strokovnotehničnih, organizacijskih, infrastrukturnih, promocijskih in ostalih aktivnosti za krepitev trajnostne mobilnosti – predvsem spodbujanje hoje, kolesarjenja, javnega prometa. Del aktivnosti bo namenjeno tudi spodbujanju uporabe alternativnih goriv v mestih (vozila JPP in polnilna infrastruktura).

Ukrep 5: Razvoj letališča Portorož

Letališče Portorož je pomembno za okoliško gospodarstvo, ki temelji predvsem na turistični dejavnosti, ki se obenem nahaja na zelo občutljivem območju iz vidika varstva narave.

Regionalni razvojni program Ljubljanske urbane regije 2021–2027

6.3.1 Trajnostna mobilnost

6.3.1.1 Posodobitev in nadgradnja železniškega omrežja Ljubljanske urbane regije

Za nadaljnji razvoj LUR je nujno zagotoviti kakovostne regijske in državne povezave Ljubljane kot glavnega mesta ter gospodarskega središča Slovenije z ostalimi okoliškimi regijami ter celotno državo. Potrebna je vzpostavitev privlačnega železniškega potniškega prometa, ki bo po hitrosti in udobju konkurenčen prevozu z osebnim avtomobilom, kar bo doseženo z različnimi ukrepi investicije v železniško infrastrukturo.

6.3.1.2 Okrepitev in integracija sistemov javnega prometa

Večji premik k povečanju javnega prevoza v regiji je moč doseči le z izboljšanjem upravljanja celotnega sistema javnega prevoza. Ta je soodvisen tako od nadgradnje infrastrukture ter voznega parka, kot tudi od enotnega sistema upravljanja. Ukrep predlaga usklajevanje voznih redov ter storitev različnih javnih prometnih sredstev po meri uporabnika ter hkrati povezljivost javnega prevoza z ostalimi prometnimi načini po načinu »mobilnost kot storitev«.

6.3.1.3 Spodbujanje nadaljnjega razvoja nemotorizirane mobilnosti

V urbanih središčih regije je opaziti izboljšanje razvoja hoje ter kolesarjenja, medtem ko so med naselji ter občinami v regiji še možnosti za izboljšave. Ukrepi na ravni regije bodo usmerjeni k dokončanju omrežja kolesarskih poti ter ostalih mobilnostnih storitev, ki izkoriščajo potenciale ohranjene narave, spodbujajo brezogljično mobilnost in vzdrževanje kakovosti bivanja v regiji. Pomembno vodilo ukrepa je univerzalna dostopnost za vse. Ta poleg izboljšanja dostopnosti za ranljivejše skupine uporabnikov izboljšuje tudi pogoje za splošno dostopnost do intermodalnih točk ter raznolike sisteme souporabe električnih koles.

Regionalni razvojni program Podravja 2021–2027

Razvojna prioriteta 2.6: Trajnostna mobilnost

2.6.1: Spodbujanje uporabe in razvoj vseh oblik trajnostnega prometa

Javni promet je najbolj trajnostni način mobilnosti v večjih urbanih okoljih in na večjih razdaljah, kjer ni na voljo drugih oblik javnega potniškega prometa. Ukrep naslavlja izboljšanje kvalitete storitev medkrajevnega linijskega prevoza potnikov z avtobusi.

Ureditev varnih kolesarskih in peš površin je osnova za izboljšanje dnevne mobilnosti v urbanih in podeželskih okoljih, na daljših relacijah pa ureditev sklenjenih in varnih kolesarskih povezav. Ukrep ob regijski koordinaciji načrtovanja, vzpostavljanja, upravljanja in vzdrževanja kolesarskih povezav s pomočjo pametnih tehnologij naslavlja tudi nadaljevanje vzpostavljanja državnih kolesarskih povezav s poudarkom na izgradnji daljinskih

kolesarskih povezav kot hrbtenice kolesarskega omrežja ter vzpostavljanje celovitih kolesarskih omrežij in spremljajoče infrastrukture.

2.6.2: Načrtovanje in upravljanje multimodalne mobilnosti

Največjo izkoriščenost infrastrukture bomo dosegli z vzpostavitvijo urbane in regionalne multimodalne mobilnosti. Kažejo se potrebe po medsektorskem horizontalnem (promet, prostorsko načrtovanje, turizem) in vertikalnem sodelovanju (občine, regije, država).

Razvojna prioriteta 3.2: Prometna infrastruktura

3.2.1: Izboljšanje cestne infrastrukture

Ukrepi zajemajo modernizacijo, rekonstrukcijo, gradnjo/novogradnjo in obnovo državnih in lokalnih cest ter uvajanje pametnih tehnologij za optimizacijo procesov v cestnem prometu.

3.2.2: Posodobitev železniškega prometa

Ukrepi naslavljajo izboljšanje medregionalne in čezmejne povezljivosti, izboljšanja garnitur vlakov z avtomatizacija in elektrifikacija regionalnih železniških prog ter prenova železniških postajališč.

3.2.3: Naložbe v letališko infrastrukturo

Ukrepi naložb v letališko infrastrukturo so usmerjeni v podaljšanje letališče steze, sprejem DPN za letališče ter navezava letališča na železniško progo. Potrebna so vlaganja v lokalna letališča in narediti nove načrte upravljanja (Maribor in Ptuj).

3.2.5: Razvoj plovnosti

Namen ukrepa je vzpostavitev ustreznih pogojev za zagotavljanje različnih dejavnosti na rekah, kar zahteva ureditev brežin ob rekah. Previdene aktivnosti so sprejetje Uredb oz. Odlokov o plovnosti, povečanje izrabe obrečnega prostora ter določitev in ureditev vstopno/izstopnih točk ob rekah.

Regionalni razvojni program Pomurske regije 2021–2027

8.3. Povezana regija

8.3.1. Razvoj in zagotavljanje mobilnosti

8.3.1.1. Železnica Koper–Lendava

Izgrajenih bo novih 32 km železniške proge, od Bratonec do Lendave in od Lendave do madžarske meje. To je možno izgraditi le s polnim sodelovanjem pomurskih občin in pristojnih ministrstev za okolje in prostor ter infrastrukturo.

8.3.1.2. Vzpostavitev pomurskega kolesarskega omrežja

V okviru projekta bodo izvedene naslednje aktivnosti:

- Izdelava strategije pomurskega kolesarskega omrežja;
- Vzpostavitev, evidentiranje in ažuriranje baze podatkov kolesarskih povezav;
- Priprava akcijskega načrta vzpostavitve pomurskega kolesarskega omrežja;
- Koordinacija, motiviranje in usklajevanje daljinskih kolesarskih poti;
- Izdelava Regijske celostne prometne strategije.

Regionalni razvojni program regije Posavje za obdobje 2021–2027

8.4 Mobilno in dostopno Posavje

Ukrep 4.1: Bolj trajnostna mobilnost

Namen ukrepa izboljšati pogoje v regiji za prehod na bolj trajnostne oblike mobilnosti.

Predvidene aktivnosti:

- ozaveščanje javnosti o trajnostni mobilnosti in spodbujanje bolj trajnostnih oblik mobilnosti;
- uresničevanje ukrepov CPS;
- ureditev parkirišč ob vstopu v mesta;
- spodbujanje, stimuliranje uporabe JPP – izboljšanje povezav znotraj regije in navzven;
- izgradnja in razširitev kolesarskega omrežja – regionalna mreža;
- širitev mreže e-polnilnic za avtomobile in kolesa;
- optimizacija prometa in povečanje pretočnosti prometa v urbanih središčih;
- optimiziranje voznih redov za večje koriščenje javnega prometa – medkrajevne povezave, povečanje javnih linij čez dan;
- razvoj urbane multimodalne mobilnosti;
- spodbujanje alternativne (bolj trajnostne) mobilnosti v turizmu;
- zagotavljanje alternativnih možnosti mobilnosti na podeželju;
- razvoj novih učinkovitih oblik prevozov za vse starostne skupine, še posebej mlade in starejše predvsem na odročnih delih podeželja;
- ureditev dnevne sobe kraja, še posebej na podeželju;
- upravljanje mobilnosti.

Ukrep 4.2: Razvoj prometne infrastrukture v regiji

Namen ukrepa je povečati kakovost, varnost in dostopnost prometne infrastrukture v regiji ter spodbuditi razvoj prometne infrastrukture v regiji. Predvidene aktivnosti:

- posodabljanje cestne infrastrukture (državne, lokalne);
- izgradnja 3. razvojne osi;
- dejavnosti za povečanje učinkovitosti obstoječih železniških povezav, modernizacija železniških prog, urejanje železniških prehodov;
- izkoriščanje potencialov vojaško-civilnega letališča Cerklje ob Krki;
- uvajanje pametnih tehnologij za optimizacijo procesov;
- izboljšanje čezmejne povezljivosti.

Ukrep 4.3: Razvoj rečnega prometa

Namen ukrepa je spodbuditi razvoj rečnega prometa na Savi ter boljše izkoriščenosti akumulacij za razvoj turizma in rekreacije. Predvidene aktivnosti:

- povečanje večfunkcionanosti prostora izrabe hidroenergetskega potenciala – urejanje območij in povečanje dostopnosti do reke Save, urejanje športno-rekreativnih površin, intervencijskih poti, ...;
- možnosti ureditve rečnega pristanišča Brežice v povezavi z intermodalnim tovornim in mednarodnim JPP;
- plovni režimi za namene turizma;
- spodbujanje turizma ob in na akumulacijah ter rečnega prometa (spodbude za nabavo ustreznih plovil za turistične namene, izposoja plovil, uvajanje turističnih plovil, urejanje vodnih parkov, območja namenjena veslanju, splavarjenju idr.);
- ureditev rekreacijske vodne plovbe po Savi.

Regionalni razvojni program Primorsko-Notranjske regije za obdobje 2021-2027

5. Izboljšana mobilnost in povezanost regije

5.1. Ukrep: Razvoj prometne infrastrukture

Ukrep vključuje projekte, ki zajemajo izgradnje pločnikov, kjer le-teh še ni, ter izgradnje in sanacije cest:

- Izgradnje in sanacije cest

5.2. Ukrep: Ureditev javnega prometa – vzpostavitev zelene in trajnostne mobilnosti

Aktivnosti projekta:

- Izdelava celostne prometne strategije (CPS) regije.
- Vzpostavitev regijskega mobilnostnega centra.
- Izvajanje ukrepov na področju trajnostne mobilnosti v regiji.
- Promocija trajnostnih oblik mobilnosti.

Trajnostna mobilnost v Primorsko-Notranjski regiji

Za povečanje trajnostne mobilnosti in alternativnih oblik mobilnosti so v regiji načrtovani naslednji projekti, ki zajemajo nove kolesarske povezave in ostalo infrastrukturo:

- Ureditev okolice Tabora in Gerbičeve hiše, Cerknica (O. Cerknica)
- Ureditev centra Nove vasi z novo infrastrukturo (O. Bloke)
- Kolesarske poti Postojna – Razdrto – Zagon – Predjama - Planina (O. Postojna)
- Kolo/skil park in skatepark Postojna (O. Postojna)
- Označitev kolesarske daljinske povezave D7, odsek Ilirska Bistrica - MMP Novokračine, odsek Rjavče - Ilirska Bistrica, označitev kolesarske daljinske povezave G5, Odsek Bač – Ilirska Bistrica (O. Ilirska Bistrica)
- Izgradnja kolesarske povezave in površin za pešce Koseze Ilirska Bistrica ob G1-6 in povezave D7, odsek Ilirska Bistrica – Zabiče (O. Ilirska Bistrica)
- Ureditev kolesarske povezave G5 Železni most – Ilirska Bistrica, ureditev kolesarskega pasu na Vilharjevi cesti (O. Ilirska Bistrica)
- Kolesarska steza Unec – Grahovo (O. Cerknica)
- Izgradnja pločnika in prehoda za pešce Jasen - Ilirska Bistrica, izgradnja pločnika Hofer – Železni most, izgradnja pločnika Ilirska Bistrica – Črne njive (O. Ilirska Bistrica)

Ureditev parkirišč:

- Ureditev parkirišč v centru Pivke (O. Pivka)

Regijsko prometno načrtovanje je projekt, ki se bo izvajal na slovenski ravni in bo zajemal povezovanje občinskih načrtov v regijske in tako lažji pregled nad zastavljenim in izvajanje po prioritetah.

5.4. Ukrep: Nadgradnja športno-rekreativne letališke infrastrukture in storitev

Ukrep v okviru RPP nima dodatnega opisa aktivnosti.

5.5. Ukrep: Ureditev trajnostne mobilnosti na jezerih in rekah v turistično rekreacijske namene

Ukrep v okviru RPP nima dodatnega opisa aktivnosti.

Regionalni razvojni program regije Jugovzhodna Slovenija za obdobje 2021-2027

2. Zelena in nizkoogljična JV Slovenija

Ukrep 2.6.: Trajnostna mobilnost

Namen ukrepa je spodbujanje trajnostne mobilnosti v regiji z vzpostavitvijo infrastrukture in spremembo načina potovalnih navad prebivalstva. Predvidene aktivnosti v okviru ukrepa so:

- mehki ukrepi trajnostne mobilnosti, ozaveščanje javnosti o trajnostni mobilnosti in spodbujanje bolj trajnostnih oblik mobilnosti,
- upravljanje mobilnosti (npr. mobilnostni načrti za ustanove in dogodke, parkirna politika in upravljanje mirujočega prometa, mestna logistika, digitalizacija upravljanja, digitalizacija informiranja – Mobility as a Service),
- celostno prometno načrtovanje (uresničevanje ukrepov celotnih prometnih strategij, novelacije in izdelave lokalnih celostnih prometnih strategij, priprava regionalnih celostnih prometnih strategij),
- infrastruktura za trajnostno mobilnost, kar vključuje hojo, kolesarjenje, uporabo javnega potniškega prometa in alternativne oblike mobilnosti ter njihovo povezovanje,
- ureditev (vzpostavite7dopolnitev) kolesarskih površin in spremljajoče infrastrukture,
- zagotavljanje infrastrukture za spodbujanje multimodalnih načinov potovanj (npr. združevanje infrastrukture za prestopanje med različnimi potovalnimi načini javnega potniškega in drugega prometa, pokrite kolesarnice, varne pešpoti, parkirišča za P&R in sopotništvo),
- izvajanje ukrepov Strategije za alternativna goriva, kjer so predvideni ukrepi za zagotovitev ustrezne polnilne infrastrukture za vozila na električni pogon, na stisnjen in utekočinjen zemeljski plin ter drugi ukrepi, s katerimi se bo spodbujalo povečanje števila vozil na alternativna goriva,
- izboljšanje sistema javnega potniškega prometa in integrirane vozovnice,
- izboljšanje kakovosti storitev mestnih in medkrajevnih linijskih prevozov potnikov v avtobusnem prometu,
- vzpostavitve in/ali nadgradnja oblik mobilnosti na podeželju (npr. prevozi na klic),
- pametno upravljanje mest – vzpostavitev IT platform za upravljanje procesov v mestih na podlagi zajema in obdelave realnih podatkov

3. Mobilna in bolj povezana JV Slovenija

Ukrep 3.1.: Razvoj cestne infrastrukture

Namen ukrepa je povečati kakovost in varnost prometne infrastrukture ter s tem dostopnost do vseh območjih v regiji. Predvidene aktivnosti v okviru ukrepa so:

- projektiranje in izgradnja hitre ceste na odseku A2-Novo mesto-Metlika-Črnomelj-Vinica (3. razvojna os – južni del),
- priprava prostorsko-planskih dokumentov za 3. razvojno os na osrednjem delu (Novo mesto–Celje),
- projektiranje in izgradnja povezav na 3. A razvojni osi (Ljubljana–Kočevje –Petrina),
- projektiranje in izgradnja mestnih obvoznic (Mirna, Ribnica, Kočevje, Žužemberk, Birčna vas …),
- posodobitev in izgradnja objektov na cestni infrastrukturi,
- modernizacija in rekonstrukcija obmejnih in čezmejnih cest in objektov za razvoj gospodarstva in turizma (npr. Petrina – Stari trg, Kočevje – Črnomelj, Vinica…),
- uvajanje pametnih tehnologij za optimizacijo procesov v cestnem prometu,
- ozaveščanje o varnosti v cestnem prometu.

Ukrep 3.2.: Razvoj železniške infrastrukture

Namen ukrepa je spodbuditi vlaganje v modernizacijo regionalnih železniških prog, ki se navezujejo na jedrno TEN-T omrežje, s ciljem doseganja boljših in hitrejših povezav za regijo. Ob tem je potrebno izboljšati storitve za prevoz potnikov in tovora.

Predvidene aktivnosti v okviru ukrepa so:

- modernizacija in nadgradnja čezmejne regionalne železniške povezave Zagreb-Karlovec-Metlika-Novo mesto-Trebnje-Ljubljana,
- modernizacija železniške povezave Kočevje–Ljubljana,
- obnova voznega parka za potniški promet,
- povečanje zmogljivosti in nosilnosti železniških tirov,
- obnova in izgradnja železniških postaj in postajališč,
- ureditve ali ukinitve nivojskih prehodov med železnico in cestami,
- obnova in izgradnja premostitvenih objektov, opornih in podpornih zidov,
- nadgradnja signalno varnostnih naprav (SV in TK naprave),
- aktivnosti in projekti za elektrifikacijo železniškega prometa,
- vgradnja sistema ERTMS (European Rail Traffic Management System),
- optimizacija voznih redov potniškega prometa,
- digitalizacija prometa z vozovnicami, vključno z uvedbo IJPP,
- ureditev in vzpostavitev multimodalnih točk ob postajah in postajališčih (zagotavljanje pogojev za kolesarnice, kartomate, parkirišča P+R, sisteme za izposojo koles),
- spodbujanje tovornega prometa iz cest na železnico.

Ukrep 3.3.: Razvoj letališke infrastrukture in storitev

Namen ukrepa je vzpostaviti konkurenčne pogoje za razvoj letališč in njihove infrastrukture za povečanje zmogljivosti večmodalnega omrežja. Predvidene aktivnosti v okviru ukrepa so:

- podpora izvajanju dejavnosti letališč, predvsem letališču Novo mesto, ki ima status letališča lokalnega pomena,
- za letališča državnega in lokalnega pomena in tista izven sistema javnih letališč je potrebno pripraviti oz. novelirati načrte upravljanja,
- uvajanje pametnih tehnologij za optimizacijo procesov v letalskem prometu.

Ukrep 3.4.: Razvoj rečnega prometa

Namen ukrepa je vzpostaviti ustrezne pogoje za izvajanje različnih dejavnosti na rekah, kar zahteva ureditev režima ob rekah. Predvidene aktivnosti v okviru ukrepa so:

- povečanje večfunkcionalnosti izrabe obrečnega prostora,
- priprava plovnih režimov in določitev največje možne obremenitve rek,
- definiranje vstopno-izstopnih točk na rekah s površinsko vodo.

Regionalni razvojni program Savinjske Razvojne regije 2021-2027

Cilj 2 – Zelena Savinjska regija

Ukrep 2.8 – Spodbujanje trajnostne večmodalne mobilnosti

Cilj 3 – Povezana Savinjska regija

Ukrep 3.2 – Razvoj trajnostne, pametne in intermodalne nacionalne, regionalne in lokalne mobilnosti, vključno z boljšim dostopom do omrežja TEN-T in čezmejno mobilnostjo.

Podukrep 3.2.1 – Infrastruktura za regionalno trajnostno mobilnost, kar vključuje kolesarjenje, uporabo javnega potniškega prometa in alternativne oblike mobilnosti ter njihovo povezovanje

Podukrep 3.2.2 – Spodbude za izdelavo načrtov parkirne politike na ravni mest in regij in njihovo izvedbo

Regionalni razvojni program Zasavske regije 2021–2027

Razvojna prioriteta 3 (CP 3): Mobilno in regionalno povezano Zasavje

Ukrep 1: Bolj trajnostna mobilnost

Ukrep 2: Dostopnost in povezljivost regije

Ukrep 4: Pametne rešitve za trajnostno mobilnost.

Posodobitev cestnega omrežja

Regijski projekt Posodobitev cestnega omrežja vsebuje 16 lokalnih oziroma medobčinskih projektov.

Vzpostavitev, obnova in dograditev kolesarskih povezav

Regijski projekt Vzpostavitev, obnova in dograditev kolesarskih povezav vsebuje pet lokalnih projektov.

Posodobitve oziroma širitve kolesarske infrastrukture se načrtujejo v vseh štirih občinah zasavske regije.

Gradnja in ureditev postajališč za avtodome ter gradnja P & R

Projekt obsega dva projekta Občine Litija: Ureditev parkirišča »Park and ride« na železniški postaji Litija ter Ureditev postajališč in počivališč za avtodome.

Ureditev pešpoti v mestu in podeželskih naseljih

Projekt obsega dva projekta Občine Hrastnik (Ureditev pešpoti in površin za rekreacijo iz Resnice do Leše in projekt Ureditev pešpoti Hrastnik–Dol) in en projekt Občine Litija (Ureditev vaškega jedra na Vačah).

Trbovlje Smart City

Trbovlje Smart City je kartica oziroma aplikacija, ki jo bodo občani lahko uporabljali za različne namene uporabe javnih storitev, kot so: javni avtobusni prevoz, izposoja koles, uporaba kapacitet in storitev javnih zavodov v občini.

10.1.3 Priporočila

Usmeritve podane v SPRS o močnejšem povezovanju prostorskega in prometnega načrtovanja bodo na regionalnem nivoju igrale izredno pomembno vlogo. Za to bo za kakovostno pripravo RPP izjemnega pomena dobra povezanost z RCPS. Pri sprejemanju odločitev o umeščanju v prostor novih programov regionalnega pomena naj se kot eden od ključnih elementov presoje primernosti dosledno uporablja dostopnost območja z javnim prevozom.

Na področju prometa bo ključno preseganje ločenega načrtovanja prometne infrastrukture in ukrepov trajnostne mobilnosti. Obe področji morata biti obravnavani skupno. Taka obravnava je že predvidena v okviru RCPS, ki

celostno obravnava prometni sistem v regiji. Smiselno je potrebno prenesti elemente teh rešitev, ki imajo velike vplive na prostorski razvoj, v RPP.

Pred vključitvijo v RPP je je potrebno doseči skladnost projektov z doseganjem zastavljenih ciljev. V RRP-jih se regije namreč pogosto sklicujejo na gradnjo in nadgradnjo cestne infrastrukture, ki bi lahko imela negativne vplive na razvoj in doseganje regionalnih, kakor tudi nacionalnih ciljev.

Na regionalnem nivoju naj med prometnimi vsebinami poudarjeno vlogo dobi razvoj učinkovitega Sistema JPP, ki bo povezoval regionalna središča z njihovim zaledjem. Ta naj izkorišča tako potenciale železnice, kakor tudi primestnih in mestnih avtobusnih linij. S prostorskega vidika je ključen element pri načrtovanju vzpostavitev omrežja prestopnih točk med različnimi oblikami javnega prevoza, kakor tudi med avtomobilom in javnim prevozom.

Pri načrtovanju regionalnih kolesarskih povezav, ki so bile v preteklosti izpostavljena tema RRP-jev, naj se upošteva tako turistični vidik, kakor tudi vidik dnevne mobilnosti. Kolesarsko omrežje naj se v prostor umešča tako, da se navezuje na večja območja delovnih mest, kakor tudi območja gostejše stanovanjske gradnje.

Odprto ostaja pomembno področje pristojnosti in upravljanja, tako RCPS kot RPP, ki bo igralo odločilno vlogo pri uspešnosti njunega uresničevanja. Nekatere pristojnosti koordinacije na področju prometa s prvimi finančnimi sredstvi za razvoj kadrov na tem področju bodo dobile razvojne regije oziroma regionalne razvojne agencije, ki bodo koordinirale te aktivnosti.

10.2 Ostala gospodarska javna infrastruktura

10.2.1 Analiza ciljev in strateških usmeritev

Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50)

Resolucija oskrbo z energijo uvršča med enega izmed **prostorsko razvojnih izzivov**, ki temelji na težnji po zmanjšanju energetske odvisnosti od fosilnih goriv in jo usmerja v rabo energije, ki bo učinkovita, povečevala bo delež lastne proizvodnje energije predvsem iz OVE in drugih nizkoogljičnih virov energije, okrepitvijo energetskih omrežij ter prestrukturiranjem premogovnih regij.

Prednosti prostorskega in urbanističnega načrtovanja prepoznava v vzpostavljanju sinergij med prostorskimi in sektorskimi ukrepi, ki bodo prispevali k povečanju energetske učinkovitosti, doseganje podnebnih ciljev in ciljev varstva okolja.

Premišljena in varčna raba virov in prostora je eden izmed temeljnih načel prostorskega načrtovanja in upravljanja. Iz tega vidika racionalno organizacijo dejavnosti v prostoru prepoznava kot ključno pri zmanjševanju družbenih stroškov tudi z vidika rabe energije.

Vizija razvoja prostorska temelji na energetskem sistemu, ki bo oskrboval gospodinjstva in gospodarstva z energijo. Z energijo se bo ravnalo varčno, uvajalo se bo energetsko najbolj učinkovite tehnologije ter poveča se bo delež lastne energetske oskrbe iz OVE in nizkoogljičnih energetskih virov. Energetsko omrežje prepoznava kot enega izmed povezovalnih členov središč.

Za izvajanje prednostnih nalog povezanih s izboljšanjem odpornosti naselij na podnebne spremembe za zagotavljanje cilja, zagotoviti kakovost življenja na urbanih in podeželskih območjih, razvoj mest kot največjih porabnikov energije in naravnih virov bo temeljil na konceptu krožnega gospodarstva, ki bo usmerjen v celovito prenovo in trajnostno gradnjo stavb in delov mest in naselij.

Kakovost življenja v naseljih se bo zagotavljala skozi energetsko učinkovito prenovo in gradnjo energetsko učinkovitih objektov, kaskadno rabo energije na ravni stavb in naselij.

Sprememba namenske rabe objektov je pogojena z ustrezno komunalno oskrbo, ki bo vključevala tudi energetsko oskrbo. Načrtuje se energetska oskrba, ki bo učinkovita. V širših mestnih območjih območjih in v naseljih z večjo gostoto poselitve se prednostno načrtujejo sistemi za daljinsko ogrevanje in hlajenje stavb z obnovljivimi oziroma sintetičnimi in drugimi nizkoogljičnimi plini s ciljem zmanjšati stroške ter izboljšati kakovost zraka v naseljih. Spodbuja se gradnja sistemov daljinskega ogrevanja, ki upo¬rabljajo toploto iz soproizvodnje toplote in električne energije, prednostno iz obnovljivih in nizkoogljičnih virov energije. Prednostno se načrtujejo na območjih strnjene poselitve (več kot 20 preb/ha), na območjih z večjo gostoto porabnikov (šole, večstanovanjske stavbe, dijaški domovi, domovi za starejše, nakupovalna središča in drugo) ali na območjih gospodarskih con z zagotovljenim odje¬mom toplotne energije. Na območjih, ki so povezana s plinovodnim omrežjem ali jih je ob razumnih vlaganjih še mogoče povezati, se energetska oskrba, ob vključevanju obnovljivih plinov ter sintetičnih in drugih nizkoogljičnih plinov lahko opre na ta omrežja.

Nakupovalna središča s površino, večjo od 5.000 m², se ne umeščajo na pretežno stanovanjska območja, temveč na območja z mešano rabo z možnostjo kaskadne rabe energije.

Posebne usmeritve: Murska Sobota in urbana središča Lendava, Gornja Radgona in Ljutomer se lahko oskrbujejo z geotermalno energijo in drugimi OVE, tako v kmetijstvu, turizmu in drugih dejavnosti.

Dolgoročno se varujejo energetski mineralni viri, tudi če niso v rabi oz. se raba zmanjšuje zaradi izrabe OVE.

Usmeritve za posebna področja

Razvoj morja in slovenske Istre

Ob morju in Istri se nadgradi in vzpostavi se potrebna energetska infrastruktura za prehod na obnovljive vire energije, vključno s prenosnim plinovodnim omrežjem za zemeljski plin in obnovljive pline ter CO2 nevtralne pline. Na ta način se bo izboljšala kakovost zraka in zmanjšale se bodo emisije toplogrednih plinov, hkrati pa tudi oskrba pristanišča Koper s čistejšimi in nizkoogljičnimi viri energije. Energetska omrežja in objekti se razvijajo prostorsko in funkcijsko usklajeno, vključno s čezmejnimi povezavami.

Prostorske možnosti za podnebno nevtralno družbo

Pri prenovi urbanih in podeželskih naselij, in vasi, prometa, industrije in gospodarstva, turizma, kmetijstva, javne uprave in gospodinjstev se spodbuja **večja energetska in snovna učinkovitost**. Pr tem ima pomembno vlogo energetsko učinkovito urbanistično načrtovanje, ki ga podpira trajnostna mobilnost in združevanje dejavnosti v okviru namenskih rab, trajnostno usmerjeno prenovo, arhitekturnim oblikovanjem in pametnimi energetskimi sistemi s ciljem zmanjšati porabo virov in energije ter učinkovito in varčno rabo energije ter shranjevanju energije.

Spodbuja se raba **obnovljivih virov energije** z namenom povečanja njihovega deleža v primarni energetski bilanci države. Fosilna goriva se nadomeščajo z rabo tehnološko in gospodarsko izkoristljivih potencialov obnovljivih in nizkoogljičnih virov. Spodbuja se uporaba obnovljivih plinov v plinovodnem omrežju.

Energetska oskrba se vključi v energetske zasnove regij, mest in lokalnih skupnosti kot strokovne podlage za regionalne prostorske plane in občinske prostorske načrte. V energetskih zasnovah regij, mest in lokalnih skupnosti se poleg možnosti lokalne samooskrbe z energijo iz obnovljivih virov, vključno s potrebnimi zmogljivostmi distribucijskih in pametnih omrežij, podajo tudi možni prihranki energije in možnosti za izboljšanje učinkovite rabe energije. Podpirajo se lokalni poslovni modeli proizvodnje energije iz obnovljivih virov (na primer energetske skupnosti), ki prispevajo k lokalni oskrbi, zlasti na gorskih in odmaknjenih območjih. Na območjih z dovolj velikim odjemom se spodbuja gradnja novih proizvodnih enot za sočasno proizvodnjo toplote in električne energije ter sistemov daljinskega ogrevanja, ki uporabljajo toploto iz soproizvodnje.

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture

Območja za proizvodnjo obnovljivih in drugih nizkoogljičnih virov energije se določijo tam, kjer je izkoristljive danosti ob uporabi najboljše dostopne tehnologije (BAT) mogoče optimalno izkoristiti. Spodbuja se **razvoj večnamenskih projektov**, ki poleg proizvodnje energije iz obnovljivih in drugih nizkoogljičnih virov zagotavljajo tudi cilje upravljanja voda, omogočajo razvoj kmetijstva, turizma ali rekreacije.

Obnovljivi viri energije

V regionalnih in lokalnih energetskih konceptih kot strokovne podlage za prostorske regionalne in lokalne akte se opredelijo potenciali za izrabo OVE.

Za povečanje deleža obnovljivih virov energije se prednostno izkoristijo možnosti obstoječih energetskih objektov na obnovljive vire in izboljšanje energetske učinkovitosti; za povečanje deleža proizvodnje energije iz obnovljivih virov se načrtuje tudi gradnja novih energetskih objektov na obnovljive vire energije, ustrezne prenosne infrastrukture ter sistemov za shranjevanje te energije, pri čemer se prednostno izkoristi prostorske možnosti, ki jih daje obstoječa gospodarska javna infrastruktura, grajene javne površine, stavbe ter razvrednotena območja.

Prednostna območja za umestitev objektov državnega pomena za rabo obnovljivih virov energije s priključno infrastrukturo se opredelijo v akcijskem programu za izvajanje strategije.

Hidroenergija

- Omogoča novogradnja ter prenova in tehnološka nadgradnja obstoječih hidroelektrarn na večjih (Drava, Sava) in manjših rekah (Kamniška Bistrica, Savinja), pri čemer imata prenova in tehnološka nadgradnja obstoječih hidroelektrarn prednost pred novogradnjami.
- Določijo se prednostna območja za postavitev novih hidroelektrarn z nazivno močjo nad 10 MW ob upoštevanju hidroenergetskega potenciala in uskladitvi z zahtevami za varstvo vodnih in obvodnih habitatov, voda ter ekološke povezljivosti.
- Hidroenergetski potencial se na reki Muri ne bo izkoriščal za proizvodnjo električne energije.
- Male hidroelektrarne lahko omogočajo trajnostno rabo obnovljivega vira energije v sklopu regionalne energetske oskrbe. Možnosti za hidroenergetsko rabo posameznih vodotokov ali njihovih delov z malimi hidroelektrarnami za lokalne/regionalne potrebe se obravnavajo v okviru regionalnih ali občinskih prostorskih aktov ob upoštevanju izkoristljivega hidroenergetskega potenciala, prostorskih možnosti za rabo obstoječih pregrad, zahtev za varstvo vodnih in obvodnih habitatov, varstvo voda, ekološko povezljivost in ohranjanje prepoznavnosti krajine.
- Stremi se k večfunkcionalnosti rabe območij

Vetrna energija

- sočasna raba prostora,
- prostorske možnosti se obravnavajo v sklopu priprave prostorskih aktov.

Geotermalna energija in toplota okolja

- Prednostni območji za soproizvodnjo toplote in energije v bližini večjih naselij in gospodarskih con:
    - območje geotermalnega sistema v severovzhodni Sloveniji –med Šentiljem in Šalovci ter med Ptujem in Lendavo.
    - območje paleozojskega geotermalnega sistema pri Benediktu v Slovenskih goricah.
- Koriščenje toplote okolice s toplotnimi črpalkami tla-voda in voda-voda je primeren večji del Slovenije, razen najožjih in ožjih vodovarstvenih območij in drugih območij z omejitvami rabe.
- Prednostna območja za rabo toplotnih črpalk so vsa stavbna zemljišča ob zadostnosti preskrbe z električno energijo.

Biomasa in sistemi za soproizvodnjo toplote

- Prednostno spodbuja v daljinskih energetskih sistemih – in sicer na širših mestnih območjih, v večjih naseljih z razmeroma visoko gostoto poselitve (več kot 20 prebivalcev/ha) za daljinsko ogrevanje, in na območjih gospodarskih con z zagotovljenim odjemom toplotne energije ob zagotavljanju ustreznih filtrov za varstvo zraka.
- Decentralizirani individualni sistemi na lesno biomaso se lahko načrtujejo na območjih manjših naselij z nizko gostoto poselitve in zunaj območij, ogroženih zaradi onesnaženosti z delci PM10 ali s slabšo prevetrenostjo.
- Sistemi za soproizvodnjo toplote in energije na bioplin se prednostno načrtujejo na območjih, ki so namenjena za kmetijsko in živilsko proizvodnjo, ter na območjih komunalne infrastrukture, ki jih je mogoče povezati neposredno z uporabniki. Sistemi za termično obdelavo odpadkov se načrtujejo na območjih, kjer je možna uporaba toplote v daljinskih energetskih sistemih.

Energija sonca

- Prednostna območja in objekti za rabo sončne energije so obstoječi in novi objekti na stavbnih zemljiščih (razen zelenih površin), gradbeno-inženirski objekti ter razvrednotena območja v okviru njihove sanacije (npr. opuščena območja pridobivanja mineralnih surovin, pod določenimi pogoji tudi zaprta odlagališča odpadkov) ob upoštevanju usmeritev iz 5.3.2.4.
- Prostorske možnosti in omejitve za rabo sončne energije se podrobneje določijo v prostorskih aktih ob upoštevanju pogojev in omejitev.

Jedrska energija

- Nuklearna elektrarna Krško ostaja v obratovanju.
- Preučijo prostorske možnosti za pridobivanje energije v jedrskih napravah.

Ogljično nevtralni sintetični plini

- Preučijo prostorske možnosti za ume¬stitev novih plinsko parnih enot na obstoječih energetskih in industrijskih lokacijah.

Energetska omrežja

- Prednostno umeščajo znotraj že obstoječih infrastrukturnih koridorjev.

Elektroenergetski sistem

- Prenosno in distribucijsko omrežje, pripadajoča vozlišča, objekti za pretvorbo energije in njeno hrambo ter storitve pametnih omrežij ob upoštevanju potreb različnih območij.

Plinovodno omrežje

- Prostorski pogoji za posodobitev in nadgradnjo prenosnega plinovodnega omrežja in za širitev distribucijskega plinovodnega omrežja.
- Spodbujata se vključevanje obnovljivih plinov, sintetičnih in drugih niz¬koogljičnih plinov v plinovodna omrežja ter njihova uporaba kot hranilnik presežne energije – upoštevajo se potrebe na regionalni in lokalni ravni ter usmeritve v strateških razvojnih dokumentih energetskega sektorja. Omogoči se širitev plinovodnega omrežja v regije, ki še niso pokrite s plinovodnim omrežjem. Omogoči se mednarodna prenosna plinska povezava z Madžarsko.

Ravnanje z odpadki

- Za prostorske ureditve za termično obdelavo odpadkov se zagotavlja priključitev na obstoječa energetska omrežja, to je elektroenergetski sistem in plinovodni sistem, možnost izkoristka toplotne energije za daljinsko ogrevanje ali v gospodarske namene. Prostorske ureditve za termično obdelavo odpadkov se načrtuje kot gospodarske objekte in naprave na območjih z možnostjo navezave na železniško prometno omrežje in zagotovljenimi prostorskimi možnostmi za odlaganje preostankov po termični obdelavi odpadkov.
- Prostorske ureditve za termično obdelavo odpadkov se načrtujejo zunaj trajno varovanih kmetijskih zemljišč, varovanih območij in naravnih vrednot, zavarovanih območij in objektov kulturne dediščine, območij izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na državni ravni.
- Za ravnanje z radioaktivnimi odpadki se uredi trajno odlagališče radioaktivnih odpadkov na lokaciji Vrbina – namenjeno je odlaganju nizko- in srednje radioaktivnih odpadkov, ki nastajajo v Nuklearni elektrarni Krško (pri obratovanju in pozneje, pri razgradnji), ter radioaktivnih odpadkov, ki nastajajo v medicini, raziskovalni dejavnosti in industriji v Sloveniji.

Strategija razvoja Slovenije 2030

Prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo je prednostna razvojna usmeritev za celotno gospodarstvo. V ta namen je treba prekiniti povezavo med gospodarsko rastjo in rastjo rabe surovin in neobnovljivih virov energije ter s tem povezanim povečanim obremenjevanjem okolja.

Zanesljiva, trajnostna konkurenčna oskrba z energijo je ključna za razvoj, pri čemer je dajanje prednosti učinkoviti rabi (URE) in obnovljivim virom energije (OVE) eno od temeljnih načel razvoja energetike.

Za izvajanje ciljev strategije prostorsko načrtovanje prepoznava pomembno orodje za oblikovanje vozlišč nizkoogljičnega krožnega gospodarstva in razvojnih rešitev na regionalni in lokalni ravni.

Celoviti nacionalni energetski in podnebni načrt republike Slovenije

Dokument podaja cilje in splošne energetske cilje in ne podaja pa usmeritev za umeščanje energetskih sistemov v prostor.

Predstavljen je tudi nabor ukrepov različnih tipologij (predpisi, davčna politika, strateške usmeritve, načrtovanje).

Načrtovanje se nanaša na

- gozdnogospodarski načrt,
- resolucijo »Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021«,
- proaktivno vlogo države pri identifikaciji in prostorskem umeščanju okoljsko sprejemljivih lokacij za izkoriščanje hidro in vetrne energije ter drugih OVE,
- izdelava trajnostnih kriterijev za stavbe,
- izdelava načrta financiranja trajnostne prenove stavb,
- ocena potencialov učinkovitega ogrevanja in hlajenja,
- inštrumenti prostorskega načrtovanja za prehod v podnebno nevtralno družbo (SPRS 2050, akcijskega programa za izvajanje SPRS).

Podana je bilanca stavb in raba energije v stavbah in podane so naslednje usmeritve povezane z urejanjem prostora:

- sončne elektrarne se umešča na stavbe,
- pri umeščanju vetrnih in hidro elektrarn je umeščanje s prostorskega vidika bolj problematično.

11 Viri in literatura

Maslow, A. H. (1987). Motivation and personality (3rd ed.). Delhi, India: Pearson Education.

MNVP - Ministrstvo za naravne vire in prostor (2023). Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50). Uradni list Republike Slovenije, t. 72 / 3.7.2023, Ljubljana.

Posoški razvojni center (2022). Regionalni razvojni program Severne Primorske (Goriške) razvojne regije 2021–2027.

RASR, d.o.o., Razvojna agencija Savinjske regije (2022). Regionalni razvojni program Savinjske razvojne regije 2021-2027.

Razvojni center Murska Sobota (2022). Regionalni razvojni program Pomurske regije 2021-2027.

Razvojni center Novo mesto d.o.o. (2022). Regionalni razvojni program regije Jugovzhodna Slovenija za obdobje 2021-2027.

Regionalna razvojna agencija Zasavje (2022). Regionalni razvojni program Zasavske regije 2021-2027.

Regionalni razvojni center Koper (2022). Regionalni razvojni program Obalno-kraške regije za obdobje 2021-2027.

RRA Gorenjske (2022). Regionalni razvojni program Gorenjske 2021–2027.

RRA LUR (2022). Regionalni razvojni program Ljubljanske urbane regije 2021–2027.

RRA Koroška d.o.o. (2022). Regionalni razvojni program za Koroško razvojno regijo 2021–2027.

RRA Podravje - Maribor idr. (2022). Regionalni razvojni program Podravja 2021–2027.

RRA Posavje (2022). Regionalni razvojni program regije Posavje za obdobje 2021–2027.

RRA Zeleni kras, d.o.o. (2022). Regionalni razvojni program Primorsko-notranjske regije za obdobje 2021-2027.

SVRK (2017). Strategija razvoja Slovenije (SRS 2030).

Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja - ZSRR-2 (Uradni list RS, št. 20/11, 57/12, 46/16 in 18/23 – ZDU-1O)

https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/dogovori-za-razvoj-regij/

https://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/kljucni-dokumenti/partnerski-sporazum-slovenska-verzija.pdf

https://gradiva.vlada.si/mandat22/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/1f0eb841e9f143f5c12588ca001f27f7/$FILE/VGProgram4_1del.doc

CRP projekt Nadgradnja metodologije določanja območij nacionalne prepoznavnosti krajine (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo; Acer Novo mesto d.o.o. in ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika, marec 2020)

Generalizirana podrobna namenska raba prostora: https://pis.eprostor-test.gov.si/pis/tematski-zbirni-sloji/podatki-prostorsko-nacrtovanje, stanje podatkov 8. maj 2023

Karta nahajališč mineralnih surovin s koncesijo v letu 2014 (vir: https://www.geo-zs.si/PDF/PeriodicnePublikacije/Karta_koncesije_2015.pdf)

Karta pričakovane globine do izoterme 90oC (https://egeologija.si/geonetwork/srv/slv/catalog.search#/metadata/C211EED2-54CA-4F43-8E85-EF59696A73CC)

Lampič, B., Rebernik, L., Bobovnik, N. in Kušar, S. (2021). Nacionalna evidenca funkcionalno degradiranih območij v Sloveniji, 2020 [Podatkovna datoteka]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Arhiv družboslovnih podatkov

Marušič, I. in sod. Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji. Ministrstvo za okolje in prostor RS, Urad RS za prostorsko planiranje, 1998

Marušič, I., Hudoklin, J., Penko Seidl, N. Možni načini implementacije Evropske konvencije o krajini v Sloveniji. Raziskovalno-razvojni projekt CRP »Konkurenčnost Slovenije 2001-2006«, Ljubljana, december 2005

Nadgradnja metodologije določanja območij nacionalne prepoznavnosti krajine. CRP projekt. Prvo vmesno poročilo. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo, ACER Novo mesto in ZRC SAZU – GIAM, Ljubljana, oktober 2018

Načrt zmanjševanja poplavne ogroženosti 2023 – 2027 (https://www.gov.si/teme/nacrt-zmanjsevanja-poplavne-ogrozenosti/)

CRP projekt: Opredelitev ekoloških koridorjev na ravni Slovenije kot podpora načrtovanju prostorskega razvoja in upravljanja narave ter drugih virov. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo; Acer Novo mesto d.o.o., 2021

Pogoji za plovbo na motorni pogon na akumulacijskem jezeru HE Vrhovo. N. Smolar-Žvanut, M. Centa, I. Kavčič, DRSV, prispevek na Tretjem slovenskem kongresu o vodah, Ptuj, oktober 2023

Podatki s področja obrambe, MORS, september 2023

Poročilo o prostorskem razvoju, Ministrstvo za okolje in prostor, 2016

Poročilo o uresničevanju samooskrbe in rabi kmetijskih zemljišč, MKGP, marec 2023

Portal OPSI: https://podatki.gov.si/dataset/varstveni-rezimi-kulturne-dediscine-evrd, stanje podatkov julij 2023

Potral Geohazard (https://geohazard.geo-zs.si/)

Predlog vsebin s področja zaščite, reševanja in pomoči za uvrstitev v EKP 2014 – 2020, VFO 2021 – 2027 in NG EU (Ministrstvo za obrambo, št. 024-8/2020-10 z dne 13. 8. 2020)

Prenova regionalne razdelitve krajinskih tipov in izjemnih krajin v Sloveniji ter njihova digitalizacija. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo; Acer Novo mesto d.o.o. in ZRC SAZU (projekt v teku)

Projekt RES Slovenija (https://www.energetika-portal.si/podrocja/energetika/projekt-res-slovenia)

Prostorski red Slovenije, Uradni list RS, št. 122/04

Razvojna strategija Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije za obdobje 2023 – 2027, Ljubljana, november 2023

Register nesnovne kulturne dediščine: https://podatki.gov.si/dataset/register-zive-nesnovne-kulturne-dediscine

Resolucija o nacionalnem gozdnem programu (ReNGP) http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESQ56

Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja slovenske vojske do leta 2040, marec 2023

Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50) (Uradni list RS, št. 72/23),

spletna stran ARSO https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/funkcionalno-razvrednotena-obmocja-0

Spletna stran eVode http://www.evode.gov.si/, podatki z datumom objave 16. 12. 2020

Spletna stran https://www.sloveniacontrol.si, september 2023

Spletna stran MKGP https://rkg.gov.si/vstop/, stanje podatkov 31. avgust 2023

Spletna stran Zavoda za gozdove Slovenije http://www.zgs.gov.si/, stanje podatkov 4. januar 2021

Spletna stran ARSO: https://kazalci.arso.gov.si

Spletni servis GIS ARSO: https://gis.arso.gov.si/arcgis/rest/services, avgust 2023

Spletni servis GIS ARSO: https://gis.arso.gov.si/arcgis/rest/services, avgust 2023 Srednjeročni obrambni program RS 2023-2028, maj 2023

Statistični urad RS: https://www.stat.si/statweb

Strategija prostorskega razvoja Slovenije (Uradni list RS, št. 76/04),

Uredba o območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo (Uradni list RS; št. 71/16)

Uredba o omogočanju dostopnosti nekaterih primarnih in drugih proizvodov, povezanih s krčenjem in degradacijo gozdov (Uradni list EU, št. L150, junij 2023).

Uredbo o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom (Uradni list RS, št. 88/05, 56/07, 29/09, 91/10, 1/13, 39/15 in 191/20)

Usmeritve za urejanje izjemnih krajin v Sloveniji. Acer Novo mesto d.o.o., 1998

Ogrin D., Strategija varstva krajine v Sloveniji. Inštitut za krajinsko arhitekturo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, 1996Varstvo in razvoj slovenske krajine: izhodišča za oblikovanje krajinske politike – Sklop 1: Analiza obstoječega sistema varstva, upravljanja in načrtovanja krajine v Sloveniji, Acer Novo mesto d.o.o., 2018

Zakon o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 199/21, 18/23 – ZDU-1O in 78/23 – ZUNPEOVE)

Zasnova prostorskega razvoja sistema krajine, poročilo 4. faze. Acer Novo mesto, d.o.o., november 1999

IV. Priloge

1. Analiza stanja v prostoru

Poselitev

2. Razvojne usmeritve

Podrobnejša izhodišča regionalnih razvojnih programov (RPP) za leta od 2021 do 2027

3. Projekti RRP povezani s krajino